Коментар ванпарничног поступка, 1934

Садржај

Уводни закон за Закон о судском ванпарничном поступку

Ступање на снагу Закона о судском ванпарничном поступку чл. 1

Општа наређења. Ранији закони, уредбе и наредбе чл. 2–5

Изузимање чланова Краљевског дома и екстериторијалних лица од прописа ванпарничног поступника чл. 6

Надлежност за постављање штитника ванбрачном детету или находчету после престанка заводског старања чл. 7

Значај израза Грађански законик чл. 8

Примена прописа Уводног закона за Законик о судском поступку у грађанским парницама чл. 9

Грађанско-правна наређења чл. 10

- Званично штитништво
- Заводско штитништво чл. 11–13
- Генерално штитништво чл. 14
- Одузимање својевласти
- Потпуно одузимање својевласти чл. 15
- Делимично одузимање својевласти чл. 16
- Постављање скрбника и помоћника чл. 17

Права и дужности помоћника чл. 18

Управа имовином чл. 19

Враћање одузете својевласти и преиначење стања несвојевласти чл. 20

Привремено старање (привремено помоћништво), одређивање и престанак

привременог помоћништва чл. 21

Права и дужности привременог помоћника чл. 22

Ваљаност правних дела учињених за време привременог помоћништва чл. 23

Обнављање и исправљање међа (граница) чл. 24–25

Примена наследног права појединих правних подручја чл. 26

Прелазна наређења чл. 27

Ограничење примене неких прописа Закона о судском ванпарничном поступку чл. 27

Опште прелазно наређење у погледу поступка чл. 28

Посебна прелазна наређења у погледу неких врсти ванпарничног поступка

а) у погледу оставинског поступка чл. 29

б) у погледу поступка у пословима старатељства (штитништва и скрбништва)

уопште чл. 30–31

ц) у погледу поступка о одузимању својевласти чл. 32–36

д) у погледу поступка ради судског поништаја, исправа чл. 37

Прелазна наређења у погледу примене Закона о извршењу и обезбеђењу чл. 38

Прелазна наређења у погледу надлежности чл. 39–41

Посебна прелазна наређења за подручја Касационог суда у Београду и Великог суда у Подгорици чл. 42–44

Посебна прелазна наређења за подручја Апелационог суда у Новом Саду чл. 44 и 46

Завршна наређења чл. 47

Закон о судском ванпарничном поступку

Први део – општа наређења

Ванпарнично право, његов историски развитак и појам

Основна начела ванпарничног поступка

Начело слободног оцењивања доказа

Начело поступања по службеној дужности

Начело истраживања по службеној дужности

Начело обостраности

Начело јединствености поступка

Општа наређења §§ 1–21

Природа општих наређења

Поступање по службеној дужности §§ 1–2

Реална надлежност § 3

Јавни бележници као судски повереници § 4

Учесник § 5

Предлози и молбе (поднесци) § 6

Заступање адвокатом § 7

Достављање § 8

Достављање у властите руке

Достављање опште (редовно, обично)

Достављање јавном објавом

Достављање екстериториалним лицима

Достављање у иностранству

Феријалне ствари § 9

Претходна питања § 10

Оцењивање доказа § 11

Правни лекови §§ 12–17

Ревизијски рекурс

Правна снага судских одлука § 18

Извршење § 19

Предмет извршења

Принудна средства

Трошкови § 20

а) Опште напомене

б) Судске таксе

1. Опште одредбе тарифе

Тар. бр. 17 – Поднесци

Тар. бр. 18 – Записници

Тар. бр. 19 – Прилози

Тар. бр. 20 – Дупликати

Тар. бр. 21 – Преписи

Тар. бр. 22 – Поравнања

2. Посебне одредбе тарифе

Тар. бр. 23 – Судске процене (добровољне) и установљење отштете код експропријације

Тар. бр. 24 – Јавне продаје

Тар. бр. 25 – Паушална такса за оставинске расправе

Тар. бр. 26 – Тестаменти

Тар. бр. 27 – Поднесци

Тар. бр. 28 – Одлуке

Тар. бр. 29 – Оверење потписа и преписа

ц) Трошкови за адвокатско заступање

д) Награда јавних бележника

Примена прописа Грађанског парничног поступника § 21

Општа напомена

О надлежности

О странкама

О пуномоћницима

О сиромашком праву

О поступку

О усменој расправи

О доказима

О закључцима

Други део

Увод о законским прописима о расправи заоставштине

Појам

Страна законодавства

О расправи заоставштине §§ 22–132

Први отсек

Општа наређења §§ 22–31

Покретање поступка § 22

Надлежност суда § 23

Заоставштине наших држављана § 24

Заоставштине иностранаца §§ 25–27

Засебно расправљање заоставштине оптерећене фидеикомисарном супституцијом § 28

Овлашћење оставинског суда § 29

Сарадња среског суда у чијем је подручју оставилац умро § 30

Сарадња јавних бележника § 31

Други отсек

О смртовници §§ 32–48

Пријава смртних случајева. Наредбе ради састављања смртовнице §§ 32–34

Образац пријаве случајева смрти

Образац наређења да се састави смртовница

Како се саставља смртовница §§ 35–38

Службени образац смртовнице

Образац смртовнице, кад је остављена имовина тако незнатна, да је непотребно о њој расправљати

Стављање заоставштине под печат § 39–44

Нарочите наредбе при састављању смртовнице § 45

Предаја смртовнице суду §§ 46–47

Састављање смртовнице и вођење оставинске расправе иза лица умрлих у јавним болницама или у сличним јавним установама § 48

Трећи отсек

Проглашење изјава последње воље §§ 49–57

Проглашење писмених изјава последње воље §§ 49–51

Образац записника проглашења писмене изјаве последње воље

Потврда на тестаменту

Проглашење усмених изјава последње воље §§ 52–54

Образац записника о проглашењу усмених изјава последње воље, о којима постоји уредно састављено писмено

Образац записника саслушања сведока усмене изјаве последње воље

Образац предлога да се саслушају сведоци усмене изјаве последње воље

Чување исправа о изјавама последње воље § 55

Уговор о наслеђивању §§ 56

Проглашење и чување изјава последње воље учињене пред јавним бележником § 57

Четврти отсек

Наредбе суда на основу смртовнице и на основу изјаве последње воље §§ 58–68

Опште наређење § 58

Кад нема никакве или има само незнатне имовине § 59

Кад дугови прелазе активну имовину § 60

Уручење заоставштине jure crediti

Поступак

Образац записника о расправи jure crediti

Отварање стечаја заоставштине § 61

Обавештење наследника §§ 62–66

Обавештење других лица и власти § 67

Наредбе у погледу пописивања заоставштине § 68

Образац закључка суда ако су наследници непознатог боравишта

Јавни оглас у смислу §-а 104

Пети отсек

Пописивање заоставштине и потврђивање стања заоставштине потписом уместо заклетве §§ 69–88

Случајеви пописа заоставштине § 69

Одређивање судских изасланика за вршење пописа § 70

Позивање странака и вештака § 71

Извршење пописа при састављању смртовнице § 72

Образац пописа

Судска одлука по попису

Ако је заоставштина незнатна

Записник оставинске расправе код незнатних заоставштина

Одлука по таковом записнику

Садржај пописа § 73

Дужност судског изасланика при пописивању § 74

Папири од вредности § 75

Друге тражбине заоставштине § 76

Покретне телесне ствари § 77

Непокретнине § 78

Позивање вештака ради процене § 79

Туђе ствари § 80

Стање дугова § 81

Пописивање имовине трговачких и других радња § 82

Пописивање свештеничких надарбина § 83

Попис и предаја пописа заоставштине § 84

Одлука суда по примитку пописа

Посебни и главни пописи заоставштине § 85

Трошкови и пописивања § 86

Образац пописа заоставштине

Потврда о имовинском стању заоставштине потписом уместо заклетве § 88

Образац наследничке изјаве уз потврду о имовинском стању заоставштине потписом уместо заклетве

Одлука по таквој пријави

Шести отсек

Прихват наследства (наследничка изјава) §§ 89–105

Давање наследничке изјаве §§ 89–91

А) Образац писмене наследничке изјаве

Одлука по таквој изјави

Б) Образац наследничке изјаве, дане усмено на записник суда. Записник

Одлука по таквом записнику

Рок за промишљање § 92

Последице кад се пропусти наследничка изјава § 93

Облик и садржај наследничке изјаве § 94

Супротне наследничке изјаве § 98

Закључак суда по подношењу супротних наследничких изјава

Записник о саслушању изјављених наследника

Закључак којим се упућује наследнике на парницу

Поступак ако су наследници непознати §§ 101–102

Постављање скрбника

Одлука о постављању скрбника

Јавни оглас позивања наследника

Предаја заоставштине без наследника држави § 103

Поступак ако је боравиште наследника непознато § 104

Објављивање огласа § 105

Седми отсек

Позивање веровника § 106

Практичан пример позивања веровника

а) Образац предлога за позивање веровника и решење таквог предлога

б) Закључак суда по таквом предлогу

ц) Образац огласа за позивање веровника заоставштине

Пријава тражбина § 107

Рочиште за пријаву тражбине

Практичан пример пријаве и ликвидације тражбина заоставштине

а) Образац пријаве оставинске тражбине

б) Образац записника за пријаву и испитивање тражбине

ц) Закључак суда по таквом записнику

Осми отсек

Заоставштине иностранаца §§ 108–113

Састављање смртовнице и мере за обезбеђење заоставштине § 108

Практичан пример расправе заоставштине иностранаца

а) Закључак суда по поднесеној смртовници

б) Оглас

ц) Извештај страној судској власти

Мере за обезбеђење наследника легатара и веровника из наше земље §§ 109–112

Задржавање иностране заоставштине

Пророгација надлежности суда заоставштине

Образац предлога да се заоставштина иностранаца врши код домаћег суда

Извештај страној судској власти

Јавни оглас суда

Међународни уговори § 113

Девети отсек

Наредбе о стварима заоставштине док траје оставинска расправа §§ 114–116

Предаја заоставштине наследницима на управу и дозвола продаје ствари из заоставштине § 114

Образац предлога за продају заоставштине пре довршене расправе

Закључак по таквом предлогу

Дражба § 116

Десети отсек

Уручење (предаја) заоставштине §§ 117–143

Услови за уручење § 117

Извештај о испуњењу услова за уручење заоставштине § 118

Извештај о намирењу наследних такса § 119

Наследне таксе

Таблица за наплату таксе за поклоне и наслеђа по Т. бр. 23

Извештај о испуњењу последње воље § 120

Прописи о легатима §§ 121–123

Обавештење отсутног и непознатог легатара

Образац таквог извештаја

Доказ о извршењу последње воље § 124

Извештај о нужном делу несвојевласних лица § 125

Сарадња извршиоца последње воље § 126

Обавештење извршиоца последње воље

Делатност извршиоца последње воље

Деоба наследства §§ 127–132

Кад су наследници својевласни §§ 127–128

Кад има несвојевласних наследника § 129

Пример расправе и деобе заоставштине пред јавним бележником

Записник расправе заоставштине

Деобна исправа §§ 131–132

Закључак по таквој исправи

Пример расправе и деобе заоставштине пред јавним бележником

Раздеоба заоставштине

Извештај јавног бележника

Закључак по таквом извештају

Коначни списак заоставштине §§ 133–134

Образац поднеска и коначног списка заоставштине

Убрзање поступка при малим заоставштинама § 135

Одлука о уручењу (предаји) заоставштине § 136

Образац одлуке о уручењу (предаји) заоставштине, ако у заоставштини нема непокретне имовине

Образац одлуке о уручењу (предаји) заоставштине, ако у заоставштини има непокретне имовине

Уручење легата § 137

Образац укњижбене потврде за непокретни легат

Укњижбена потврда

Уписивање у земљишне књиге §§ 140–141

Образац предлога за укњижбу права власништва на основу одлуке о уручењу

Образац закључка донесеног на основу пријаве да је одлука о уручењу постала правоснажна

О накнадно пронађеној имовини § 142

Практичан пример поступка, када се накнадно пронађе имовина заоставштине за коју се пре није знало

а) Предлог пријаве накнадно пронађене имовине

б) Записник о накнадно пронађеној имовини

ц) Одлука по таквом записнику

О накнадно пронађеној изјави последње воље § 143

Трећи део

Поступак у пословима старатељства (штитништва, скрбништва и помоћништва)

§§ 144–215

Опште напомене

Први отсек

Општа наређења §§ 144–145

Практичан пример пријаве и постављања штитника

Закључак по таквој пријави

Образац штитничког писма

Записник о заветовању штитника

Штитништво иностранаца

Надлежност § 146

Нарочите дужности старатељског суда § 152

Други отсек

Посебна наређења о штитништву §§ 153–186

Одобравање уговора §§ 153–155

Практичан пример добровољне продаје куће малолетника

Практичан пример продаје непокретнине малолетника јавном дражбом

Практичан пример одобрења купопродајног уговора у интересу малолетника

Дозвола за ступање у брак § 156

Практичан пример поступка давања дозволе за ступање у брак

Плодоносно улагање главнице §§ 159–161

Штитнички рачуни §§ 162–175

Образац полагања штитничког рачуна

Закључак о ликвидацији штитничких рачуна

Закључак по таквом записнику

Предаја имовине § 176

Ослобођење од очинске власти и проглашење за пунолетног § 177

Материјално-правни прописи који се односе на отпуштање испод очинске власти и проглашење за пунолетног

Практичан пример поступка отпуштања испод очинске власти

Практичан пример поступка ради проглашења за пунолетног

Продужење очинске власти или штитништва § 178

Одузимање очинске власти § 179

Посебна наређења за ванбрачну децу §§ 180–182

Трећи отсек

Посебна наређења о скрбништву и помоћништву

1. Опште наређење § 183
2. Одузимање својевласти

Надлежност за поступак ради одузимања својевласти § 184

Покретање поступка § 185

а) Образац предлога да се поведе поступак ради потпуног одузимања својевласти због душевне болести

б) Образац предлога да се поведе поступак ради делимичног одузимања својевласти због расипништва

Поступак §§ 187–188

Одлука о одузимању својевласти §§ 189–190

Враћање својевласти и преиначење стања несвојевласти § 191

Поступак при примању у завод за душевне болести или сличне заводе §§ 193–197

Привремено старање § 196

Образац закључка којим се поставља привремени скрбник

Достављање одлука § 197

Почетак дејства одузимања својевласти, његовог враћања или преиначења стања несвојевласти § 198

Објављивање и забележавање у земљишним књигама § 199

Образац одлуке о одузимању својевласти

Образац одлуке о постављању скрбника

Одузимање својевласти иностранцу § 200

Трошкови § 201

Четврти отсек

Старатељска поверенства и старатељски савети

Старатељска поверенства §§ 202–207

Старатељски савети §§ 208–209

Преписка старатељских поверенстава и старатељских саветника § 210

Ближа наређења о старатељским поверенствима и саветима § 211

Четврти део

О усвојењу и позакоњењу

Усвојење §§ 212–214

Поступак ради усвојења својевласног лица

Уговор о усвојењу

Предлог да се потврди усвојење

Поступак ради усвојења малолетног лица

Позакоњење §§ 215–216

Утврђење очинства § 215

Позакоњење милошћу Владаоца §§ 217–218

а) Ако је дете које се има позаконити својевласно

б) Ако дете које се има позаконити није својевласно

Пети део

Добровољна процена и продаја

Надлежност §§ 220–221

Поступак § 222

Процена § 223 и 224

а) Образац молбе за добровољну процену и дражбу

б) Закључак по таквој молби

ц) Записник о добровољној процени

д) Решење таквог записника

Дражба §§ 225–226

Дражба непокретнина §§ 227–228

Полагање куповне цене суду § 229

Трошкови § 230

Практичан пример поступка ради добровољне продаје

Дражбени услови

II. Дражбени оглас

Шести део

Проглашење несталог за умрлог и доказивање смрти

Надлежност § 231

Проглашење несталог за умрлог §§ 232–233

Образац молбе за покретање поступка да се нестало лице за које се у законском року није ништа дознало прогласи за умрлог

Образац молбе за покретање поступка да се нестало лице које је било у смртној опасности прогласи за умрло

Одлука о покретању поступка ради проглашења за умрлог

Записник по молби за проглашење мртвим

Проглашење за умрлог

Поступак ради проглашења за умрлог и поступак ради раскинућа брака

Одлука покретања поступка ради проглашења за умрлог и поступка ради раскинућа брака

Проглашење за умрлог и проглашење да је брак раскинут

Доказивање да је нестали умро § 236

Образац молбе за покретање поступка ради доказивања да је нестали умро

Покретање поступка за доказ смрти

Одлука о доказу смрти

Укидање или исправљање одлуке о проглашењу несталог за умрлог или о доказивању смрти несталог §§ 237–239

Седми део

Судски поништај исправа (амортизација)

Опште напомене

Допустивост поништаја § 240

Меница и чекови

Надлежност § 241

Поступак §§ 245–252

Овлашћење за подношење предлога за поништај исправа § 247

Садржај таквог предлога § 247

Образац предлога за покретање поступка ради поништења деонице

Образац предлога за покретање поступка ради поништаја штедне књижице

Образац предлога за покретање поступка ради поништаја менице (Први упит)

Оглас §§ 249–252

а) Изгубљена деоница

б) Изгубљена штедна књижица

ц) Изгубљена меница

Дејство покретања поступка и забрана плаћања § 253

Обустава поступка § 254

Поновно тражење изјаве од обвезника (Други упит) § 255

Одлука о поништају § 256

Образац одлуке о поништају

Пријава губитка исправе полицијској власти § 258

Исплата купона без поништаја

Наређења за талоне § 260

Посебна наређења за државне папире од вредности § 261

Посебна наређења о поништају меница, чекова и других трговачких папира § 262

Осми део

Остали случајеви ванпарничног поступка

Опште наређење § 263

Наредбе о нези, васпитању и издржавању малолетне деце § 264

Одређивање мираза и опреме § 265

Уређење односа међу сувласницима § 266

Раскидање (разврг нуће) заједнице §§ 267 до 274

Образац предлога сувласника да се покрене поступак за раскидање заједнице

Закључак по таквом предлогу

Деоба некретнине судском продајом заједничке ствари § 274

Уређење (обнављање или исправљање) међа (граница)

Опште напомене

Надлежност § 275

Овлашћење за подношење предлога § 276

Садржај предлога за уређење граница

а) Образац молбе за обновљење граница

б) Образац предлога за исправљање граница

Поступак за уређење граница § 277

Девети део

О судским сведоџбама, потврдама, уверењима, судским уверавањима и о састављању исправа код суда

Сведоџбе § 284

Оверавање преписа (видимирање) § 287

Оверавање рукописа или потписа (легализација) § 288

Иностране исправе § 289

Оверавање за употребе у иностранству § 290

Оверење превода. Тумачи §§ 291–297

Састављање исправа код суда § 298

Изјављивање последње воље пред судом и чување вансудских писмених изјава последње воље §§ 299–302

Надлежност § 303

Проглашење последњих воља чуваних код суда § 304

Враћање писмених изјава последње воље чуваних код суда § 305

Овлашћење за јавне бележнике § 306

Завршно наређење § 307

173/95 347/16151

GODINA Dr DIONIS

KOMENTAR
ZAKONA O VANPARNIČNOG POSTUPKA

§§§§§§
§§§§§§
§§§§
§§
§

BEOGRAD

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ИНВ. БР.
16151

TEORETSKO-PRAKTIČNI KOMENTAR

ZAKONA

O SUDSKOM VANPARNIČNOM POSTUPKU

ZA KRALJEVINU JUGOSLAVIJU

(VANPARNIČNI POSTUPAK)

S UVODNIM ZAKONOM

SASTAVIO

GODINA Dr DIONIS

ADVOKAT

BEOGRAD

ZADRUŽNA ŠTAMPARIJA — FRANKOPANOVA 15

1934

110895
Т 895/1
НРС-НАРОДНА СКУПШТИНА БИБЛИОТЕКА Београд

SVA PRAVA PRIDRŽANA

MI

ALEKSANDAR I

po milosti Božjoj i volji narodnoj

KRALJ JUGOSLAVIJE

objavljujemo svima i svakome, da su:

SENAT KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

sazvan ukazom od 19 oktobra 1933 godine u redovan saziv za 20 oktobar 1933 godine na svome 24 redovnom sastanku, održanom 2 jula 1934 godine u Beogradu, i

NARODNA SKUPŠTINA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

sazvana ukazom od 19 oktobra 1933 godine u redovan saziv za 20 oktobar 1933 godine na svom 49 redovnom sastanku, održanom 7 jula 1934 godine u Beogradu, rešili i da smo Mi potvrdili i proglašujemo:

UVODNI ZAKON

za

ZAKON O SUDSKOM VANPARNIČNOM POSTUPKU
(UVP.)

koji glasi:

I STUPANJE NA SNAGU ZAKONA O SUDSKOM VANPARNIČNOM POSTUPKU

Član 1

(1) Zakon o sudskom vanparničnom postupku od 24 jula 1934 godine, (Vanparnični postupak — Vp), osim § 31 stav 2 njegovog drugog dela i njegovog sedmog dela, dobija obaveznu snagu u područjima, u kojima je Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama od 13 jula 1929 god. već stupio na snagu, po proteku šest meseci od dana obnarodovanja ovog Uvodnog zakona, a u ostalim područjima po proteku šest meseci od dana stupanja na snagu Zakonika o sudskom postupku u građanskim parnicama.

(2) Sedmi deo Zakona o sudskom vanparničnom postupku o poništaju isprava (§§ 240 do 264) dobija obaveznu snagu po proteku mesec dana od dana obnarodovanja ovog zakona.

(3) § 31 stav 2 drugog dela Zakona o sudskom vanparničnom postupku dobija obaveznu snagu od dana obnarodovanja ovoga zakona.

Min. obrazloženje: „Pošto propisi Građanskog parničnog postupka imaju da supsidiarno važe i za vanparnični postupak, preporučilo se je stupanje na snagu Zakona o sudskom vanparničnom postupku vezati za stupanje na snagu novog Zakonika o sudskom postupku u građanskim parnicama. Prema tome predviđa se stupanje na snagu Zakona o sudskom vanparničnom postupku u područjima u kojima je novi Građanski parnični postupak već dobio obaveznu snagu po proteku šest meseci od dana obnarodovanja ovog Uvodnog zakona, a u ostalim područjima po proteku šest meseci od dana stupanja na snagu novog Građanskog parničnog postupka. Vakacija u šest meseci je potrebna, ali i dovoljna, da se sudije i ostali svet upoznaju sa Zakonom kako treba.

Preporučilo se je za područja u kojima novi Grpp još nije dobio obaveznu snagu jednaki razmak predvideti od dana stupanja na snagu novog Grpp. do stupanja na snagu Zakona o vanparničnom postupku, jer bi bio kako za sudije tako za ostale, kojih se taj zakon tiče, preveliki teret, ako bi se obadva velika zakona u isto vreme stavila na snagu.

Od toga se izuzimaju naređenja o sudskom poništaju isprava (amortizacija). Ona se stavljaju ranije na snagu s razloga što su kako pretstavnici privrednih krugova, tako i Ministarstvo finansija izjavili da postoji hitna potreba za uređenjem ove materije. To je moglo biti tim pre, što je postupak za poništaj isprava jedan postupak posebne prirode, u kojem nema mesta primeni propisa građanskog parničnog postupka."

II OPŠTA NAREĐENJA

Raniji zakoni, uredbe i naredbe

Član 2

(1) Kad novi Vanparnični postupak dobije obaveznu snagu, prestaju važiti svi propisi drugih zakona, uredaba i naredaba o predmetima koji su uređeni tim novim postupnikom, ukoliko nisu ovim uvodnim zakonom ostavljeni na snazi.

(2) Na sudske vanparnične postupke, koji su uređeni posebnim zakonima ili drugim posebnim pravnim propisima, primenjivaće se propisi novog Vanparničnog postupnika samo utoliko, ukoliko u tim zakonima ili pravnim propisima nema posebnih naređenja.

Min. obrazloženje: „U opštim primedbama obrazloženja predloga Zakona o sudskom vanparničnom postupku izložena je potreba za donošenjem zasebnog Uvodnog zakona, naročito s razloga što je prema današnjem zakonskom stanju u cilju uvođenja u život novog vanparničnog postupka potrebno da se u isto doba donesu neki propisi materijalnopravne prirode koji ne spadaju u jedan zakon o postupku.

U ovaj zaseban Uvodni zakon imala su se po svojoj prirodi uneti i naređenja o stupanju na snagu Zakona o sudskom vanparničnom postupku, dalje naređenja o tome, u koliko će ostati u važnosti raniji zakoni, uredbe i naredbe o predmetima sudskog vanparničnog postupka, dalje potrebna prelazna naređenja za taj zakon i najzad još i potrebna završna naređenja.

U pogledu pojedinih naređenja ovog zakonskog predloga valja napomenuti sledeće:

Ovde je trebalo pre svega predvideti naređenja o tome, ukoliko će raniji zakoni, uredbe i naredbe o predmetima vanparničnog postupka prestati važiti.

Nije se moglo preporučiti taksativno nabrajanje zakona, uredaba i naredaba koji će stupanjem na snagu novog zakona prestati važiti s toga razloga, što je broj ovih zakona, uredaba i naredaba, koji danas važe u pojedinim područjima o predmetima novog Vanparničnog postupnika velik, a nema o njima pouzdane evidencije i stoga preti opasnost, da bi ovo nabrajanje moglo biti nepotpuno.

Zato se u mesto takvog nabrajanja predviđa u čl. 2 opšti propis, naime da stupanjem na snagu novog Zakona o sudskom vanparničnom postupniku prestaju važiti svi propisi drugih zakona, uredaba i naredaba o predmetima toga zakona, ukoliko nisu ovim uvodnim zakonom ostavljeni na snazi. Na ovaj način data je pouzdana podloga za rešenje pitanja, da li se i koji od ranijih zakona, uredaba i naredaba imade smatrati ukinutim."

НРС. НАРОДНА СКУПШТИНА БИБЛИОТЕКА Београд

Član 3

Ukoliko se koji zakon, uredba ili naredba pozivaju na propise Zakona o sudskom vanparničnom postupku (na Vanparnični postupnik, odnosno na Pravila o postupanju u nespornim delima) ili na Pravilnik sudske vlasti (na Jurisdikcionu normu, Građanski sudovnik) ili na koji drugi od ukinutih zakona kojim se uređuje nadležnost ili postupak u vanparničnim pravnim stvarima, imaju se pod tim propisima podrazumevati odnosni propisi novog Vanparničnog postupnika, a ukoliko se u njima upućuje na pravne stvari realne nadležnosti, imaju se podrazumevati pravne stvari spomenute u § 3 novog Vanparničnog postupnika.

Član 4

Novim Vanparničnim postupnikom ne dira se u propise Zakona o uređenju šerijatskih sudova i o šerijatskim sudijama od 21 marta 1929 god., niti u propise Zakona o javnim beležnicima od 11 septembra 1930 godine, ukoliko nije koji od njegovih propisa izrično izmenjen novim Vanparničnim postupnikom.

Član 5

Ostaju u važnosti povlastice zakonom priznate Narodnoj banci, Hipotekarnoj banci, Privilegovanoj agrarnoj banci, Poštanskoj štedionici kao i drugim zavodima, društvima i udruženjima, dalje posebni propisi o nestalim založnicama povlašćenih zalagaonica.

Min. obrazloženje: „U čl. 4 do 5 i u čl. 9 su takstativno navedeni propisi ranijih zakona (uredaba, naredaba), koji su ostavljeni na snazi.

Među njima se spominje i Zakon o šerijatskim sudovima od 21 marta 1929 godine kao i Zakon o javnim beležnicima od 11 septembra 1930 god. (čl. 4) Iako ovim zakonom pripada karakter specijalnih zakona, preporučilo se je ipak, da se oni izrično održe na snazi, jer bi se moglo pojaviti shvatanje, da su njihovi propisi ukinuti, ukoliko se odnose na predmete uređene novim Vanparničnim postupnikom.

Dalje je trebalo održati na snazi zakonske propise kojima su priznate povlastice Narodnoj banci, Hipotekarnoj banci, Privilegovanoj agrarnoj banci, Poštanskoj štedionici ili kojem drugom zavodu, društvu ili udruženju (čl. 5), jer neka od ovih povlastica zasecaju i u propise novog Vanparničnog postupnika ili barem imaju važnost i za vanparnični postupak, kao na pr. povlastice Narodne banke u pogledu sudskog poništaja (amortizacije) njezinih isprava.

Najzad je trebalo i za područje vanparničnog postupka ostaviti na snazi propise spomenute u čl. 8, 9 i 11 Uvodnog zakona za Zakon o sudskom postupku u građanskim stvarima, jer ovim propisima pripada važnost i za vanparnični postupak. To se predviđa u čl. 9.

Iako se je nastojalo, da se novim Zakonom o sudskom vanparničnom postupku materija vanparničnog postupka što potpunije uredi, ovo se ipak nije moglo do krajnosti provesti. U pogledu nekih vrsta vanparničnog postupka moralo se je ostaviti uređenje zasebnim zakonima, kao na pr. postupak po stvarima zemljišnih knjiga, koji je uređen Zakonom o zemljišnim knjigama od 18 V 1930 god., Zakonom o unutrašnjem uređenju, osnivanju i ispravljanju zemljišnih knjiga od istog dana i Zakonom o zemljišnoknjižnim deobama, otpisima i propisima od 31 XII 1930 god., ili postupak o eksproprijaciji u pogledu

kojeg još nije privedeno izjednačenje dosadanjih zakonskih propisa i t. d.

U pogledu ovih posebnih postupaka vanparnične prirode mogu se pojaviti dva pitanja, naime pitanje da li i ukoliko će za ove posebne postupke vredeti propisi novog opšteg Vanparničnog postupnika, a s druge strane nisu li tim novim postupkom derogirani propisi tih posebnih postupaka opšte prirode kojih ima i u novom opštem Vanparničnom postupku (n. pr. o pravnim lekovima).

Na ova pitanja daje jasan odgovor, propis stava 2 čl. 2, po kojem se propisi novog vanparničnog postupnika imaju primenjivati na ove posebne vanparnične postupke samo utoliko, ukoliko u zakonima o njima nema posebnih naređenja.

Član 3 odgovara čl. 3 Uvodnog zakona za Zakon o sudskom postupku u građanskim stvarima. Takav propis je i ovde potreban, jer ima zakona ili uredaba koji upućuju i na propise vanparničnog postupka."

Izuzimanje članova Kraljevskog doma i eksteritorijalnih lica od propisa Vanparničnog postupnika

Član 6

(1) Naređenja Vanparničnog postupnika neće se primenjivati na članove Kraljevskog doma, ukoliko za njih postoje posebni propisi.

(2) Isto tako naređenja toga postupnika neće se primenjivati na lica, koja uživaju pravo eksteritorijalnosti u našoj državi, osim ukoliko se ona sama podvrgnu našim sudovima ili ukoliko se stvar vanparničnog postupka odnosi na njihove nepokretnine, koje se nalaze u našoj državi, ili na njihova stvarna prava na nepokretninama drugih lica, koje se nalaze u našoj državi.

(3) Postupak o primanju u zavode za duševne bolesti ili u slične zavode (§§ 193 do 195 Vp.) primeniće se i na lica, koja uživaju eksteritorijalnost.

(4) Za slučaj da sud posumnja da li je zasnovana nadležnost naših sudova u pogledu kojeg eksteritorijalnog lica ili da li je kojem licu priznato pravo eksteritorijalnosti, obratiće se Ministru pravde za objašnjenje. Ovo objašnjenje veže sud pri prosuđivanju pitanja nadležnosti.

Min. obrazloženje: „Naređenja stav 1 čl. 6 o izuzeću članova Kraljevskog doma od propisa Vanparničnog postupnika doneta su s obzirom na čl. 38 Ustava, a naređenja stav 2 o izuzeću eksteritorijalnih lica odgovaraju načelima međunarodnog prava. Jednako je predviđeno čl. 19 Uvodnog zakona za Zakonik o sudskom postupku u parničnim stvarima. Ali propisi o stavljanju duševno bolesnih lica u zavode za duševne bolesti moraju se bezuslovno primenjivati i na eksteritorijalna lica, jer preduzimanje takvih mera zahtevaju opšti interesi samih tih lica (čl. 6 stav 3). To se općenito priznaje."

Nadležnost za postavljanje štitnika vanbračnom detetu ili nahodčetu posle prestanka zavodskog staranja

Član 7

Kad treba postaviti štitnika za vanbračno dete ili za nahodče posle prestanka zavodskog staranja (čl. 11 do 13), štitnika postaviće sud, kod kojeg mati vanbračnog deteta ima svoju opštu mestnu nadležnost, a ako je mati nepoznata postaviće štitnika sreski sud, u čijem području dete (nahodče) ima svoje prebivalište u vreme kad treba postaviti štitnika. Ali za decu datu na negu licima u inostranstvu ostaje za postavljanje štitnika nadležan sud, u čijem je području sedište zavoda (§ 146 Vp u vezi sa § 71 Grpp.).

Min. obrazloženje: „Naređenja čl. 7 o nadležnosti za postavljanje štitnika vanbračnom detetu ili nahodčetu, posle njegovog istupanja iz zavodskog staranja, stoje u vezi s ustanovom zavodskog štitništva koja se uvodi čl. 11 do 13 ovog uvodnog zakona. Takva naročita naređenja ukazuju se kao potrebna s obzirom na to, što opšti propisi Vanparničnog postupnika o nadležnosti za postavljanje štitništva (čl. 146 Zakona o sudskom vanparničnom postupku) ne daju celishodno rešenje za ove posebne slučajeve."

Značaj izraza Građanski zakonik

Član 8

Gde vanparnični postupak ili ovaj Uvodni zakon upućuju na propise Građanskog zakonika, imaju se podrazumevati propisi građanskog prava koji važe u pojedinim područjima Kraljevine dana, kada Vanparnični postupak dobije obaveznu snagu.

Primena propisa Uvodnog zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama

Član 9

Propisi članova 8, 9, 28 i 29 Uvodnog zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama od 9 jula 1930 god. vrede i za vanparnični postupak.

Min. obrazloženje: „Novi vanparnični postupnik kao i ovaj uvodni zakon upotrebljuju izraz „Građanski zakonik", gde upućuju na propise Građanskog prava. Pri tome imaju u vidu propise jedinstvenog Građanskog zakonika, koji će se tek doneti. Dok se taj jedinstveni Građanski zakonik ne donese i dobije obaveznu snagu, imaju se pod propisima Građanskog zakonika na koje se upućuje podrazumevati odnosni propisi građanskog prava, koje danas važe u pojedinim područjima. To je u čl. 8 izrično istaknuto, da ne bi o tome nastale sumnje. Razume se, ako koji od današnjih zakona sadrži materijalnopravne i formalnopravne propise o materijama koje su obuhvaćene novim Vanparničnim postupnikom, prestaju važiti samo njegovi formalnopravni propisi, jer su oni zamenjeni odnosnim naređenjima, novog Vanparničnog postupnika, dočim njegovi materijalnopravni propisi ostaju u važnosti kao građansko pravo u smislu naređenja čl. 8, ukoliko nisu izmenjeni građansko-pravnim propisima čl. 11 i usled ovog uvodnog zakona. To vredi na pr. za materijalno pravne propise srpskog Zakona o starateljstvu od 25 oktobra 1872 god. i Zakona o uređenju tutorskih i starateljskih stvari (zak. članak XX iz 1877 god.) koji danas važi na području suda u Novom Sadu.

Najzad se još predviđa shodno primenjivanje propisa čl. 28 (o pristojbinama sudskih organa za dostavu) i 29 (o saobraćaju sa sudovima i strankama u inostranstvu) Uvodnog zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim stvarima, jer su ovi propisi od važnosti i za vanparnični postupak.

III GRAĐANSKO-PRAVNA NAREĐENJA

Član 10

Dok jedinstveni Građanski zakonik ne dobije obaveznu snagu, važiće za celu Kraljevinu propisi sledećih članova o zvaničnom štitništvu, o oduzimanju svojevlasti i privremenom staranju kao i o obnavljanju i ispravljanju međa (granica).

1) Zvanično štitništvo

Zavodsko štitništvo

Član 11

(1) Nije potrebno da se postavi štitnik maloletniku, koji nema ni nepokretne ni znatne pokretne imovine, dok se on nalazi u kojem zavodu za prinudno vaspitanje ili u zavodu za popravljanje ili u kojem javnom ili privatnom zavodu koji se stara o maloletnicima i njihovom vaspitanju, a čija je pravila odobrila državna vlast. U ovom slučaju prava i dužnosti štitnika vrši upravnik zavoda. To isto vredi za pitomce koji se vaspitavaju u nekoj porodici pod nadzorom upravnika zavoda. Ako postoje razlozi koji bi upravnika zavoda u pogledu njegove osobe po zakonu isključili od postavljanja za štitnika, onda će sud po svom nahođenju odlučiti, da li je on kao upravnik zavoda nepodesan da primi ova prava i dužnosti.

(2) Sud može, kad je to u interesu maloletnika, ovome postaviti štitnika bez obzira na prijem maloletnika u zavod ili već postavljenog štitnika ostaviti u njegovom zvanju. Na vaspitanje maloletnika u zavodu ovaj štitnik ne sme uticati.

Član 12

(1) U pogledu maloletnika koji se nalazi u siročadskom domu ili u domu za nahodčad, upravnik doma vrši prava i dužnosti štitnika u potpunom obimu, izuzev slučajeve navedene u drugom i trećem stavu. Neznatnom zaradom i drugim neznatnim prihodima maloletnika kao i neznatnim iznosima ili pokretnim stvarima, koji maloletniku dolaze kao darovi ili iz kojeg drugog naslova, upravlja dom, a račun o tome polaže se nadležnoj nadzornoj vlasti.

(2) Ako maloletniku pripada nepokretna ili znatna pokretna imovina, onda će mu sud za upravu ovom imovinom

postaviti štitnika i u pogledu te imovine postupati po opštim propisima o štitništvu.

(3) Ako je za maloletnika koji se nalazi u siročadskom domu postavljen štitnik pre nego što je primljen u taj dom ili ako je imenovan štitnik za više bračne dece istog oca, od kojih se jedno nalazi u siročadskom domu, ovaj ne prestaje biti štitnikom za tog maloletnika, ali on nema prava uticati na vaspitanje deteta, dok se ono nalazi u domu. To isto vredi za štitnika postavljenog u smislu propisa drugog stava.

(4) Čim prestane staranje siročadskog doma ili doma za nahodčad za maloletnika, koji se je u njemu nalazio, ima mu sud postaviti štitnika, a ako je takav već ranije postavljen, ovome naložiti, da preuzme staranje i o osobi tog maloletnika.

Član 13

(1) Zavodi (domovi), označeni u čl. 11 i 12, imaju sudu na vreme javiti kad maloletnik stupi pod zavodsko staranje ili iz njega istupi.

(2) Dok se, posle istupanja maloletnika, koji nije pod očinskom vlasti, iz zavoda (doma), ne postavi drugi štitnik, upravnik zavoda (doma) zadržava štitništvo.

Generalno štitništvo

Član 14

(1) Ukoliko nema podesnih štitnika ,koji bi bili gotovi da se ovog zvanja prime, ili ukoliko je to potrebno za potpunu zaštitu prava i interesa siromašnih štićenika, može se štitništvo preneti na pogodni organ javne uprave ili na koje udruženje za zaštitu mladeži.. Ovaj prenos može biti i ograničen samo na neka prava i dužnosti štitnika. Bliža naređenja o tome propisaće se uredbom.

(2) Sud može ovaj prenos opozvati, ako je to u interesu štićenika.

2) Oduzimanje svojevlasti

Potpuno oduzimanje svojevlasti

Član 15

(1) Licima, starijim od sedam godina, koja su zbog duševne bolesti ili slaboumnosti nesposobna da se sama sta-

raju o svojim poslovima, može se svojevlast potpuno oduzeti.

(2) Lica, kojima je svojevlast potpuno oduzeta, izjednačena su u pogledu svoje delatne sposobnosti s decom do navršene sedme godine.

(3) Takvim licima postaviće se, po predlogu ili po službenoj dužnosti, skrbnik radi staranja o njihovoj osobi i imovini.

Delimično oduzimanje svojevlasti

Član 16

(1) Svojevlast može se oduzeti delimično onim punoletnicima:

1) koji, istina, nisu nesposobni da se staraju o svojim poslovima, ali im je zbog duševne bolesti ili slaboumnosti potreban pomoćnik radi urednog otpravljanja njihovih poslova;

2) koji rasipništvom izlažu sebe ili svoju porodicu opasnosti bede;

3) koji iz navike zloupotrebljavaju alkohol (pijanstvo) ili živčane otrove i time izlažu sebe ili svoju porodicu opasnosti bede ili ugrožavaju bezbednost drugih ili im je potreban pomoćnik radi urednog otpravljanja njihovih poslova.

(2) Lica, kojima je svojevlast delimično oduzeta, u pogledu svoje delatne sposobnosti izjednačena su s doraslim maloletnicima.

(3) Takvim licima postaviće se pomoćnik, i to onim, koja su navedena pod br. 1, po predlogu ili po službenoj dužnosti, a onima, koja su navedena pod brojem 2 i 3, samo po predlogu.

Postavljanje skrbnika i pomoćnika

Član 17

(1) Licima kojim je oduzeta svojevlast postaviće se skrbnik ili pomoćnik, po pravilu, po istim naređenjima koja vrede za postavljanje štitnika; ipak sud nije vezan za propise Građanskog zakonika koji predviđaju prvenstveno pravo nekih lica da budu pozvani na ovu dužnost.

(2) Ako je lice, kome je svojevlast u smislu propisa čl. 16 oduzeta, pod očinskom vlašću ili pod štitništvom matere, onda će se u prvom slučaju otac postaviti za skrbnika, a

u drugom mati, osim ako korist lica stavljenog pod skrbništvo zahteva da se postavi drugo koje lice za skrbnika.

Prava i dužnosti pomoćnika

Član 18

Pomoćnik ima ista prava i dužnosti kao i štitnik. Ali sud može dati pomoćniku pravo raspolaganja i onom imovinom kojom bi nesvojevlasno lice po građanskom pravu inače moglo slobodno raspolagati.

НРС НАРОДНА СКУПШТИНА БИБЛИОТЕКА Београд

Uprava imovinom

Član 19

U pogledu uprave imovinom nesvojevlasnih lica, shodno će se primenjivati propisi Građanskog zakonika koji važe za upravljanje imovinom štićenika.

Vraćanje oduzete svojevlasti i preinačenje stanja nesvojevlasti

Član 20

(1) Kad prestanu pretpostavke za oduzimanje svojevlasti vratiće se svojevlast oduzeta zbog duševne bolesti ili slaboumnosti po službenoj dužnosti ili po predlogu, a svojevlast oduzeta zbog rasipništva, pijanstva ili zbog upotrebe živčanih otrova, samo po predlogu.

(2) Ako duševna bolest ili slabodušnost, istina, još nije prestala, ali se stanje toliko poboljšalo da je dovoljno delimično oduzimanje svojevlasti, onda sud može potpuno oduzetu svojevlast pretvoriti u delimično oduzetu svojevlast.

3) Privremeno staranje (privremeno pomoćništvo)

Određivanje i prestanak privremenog pomoćništva

Član 21

(1) Licu kojem svojevlast još nije oduzeta, postaviće se, ako je to radi njegove zaštite hitno potrebno, po predlogu ili po službenoj dužnosti privremeni pomoćnik, čim ono bude primljeno u zavod za duševne bolesti ili u sličan zavod ili kad otpočne sudski postupak za oduzimanje svojevlasti.

(2) Privremeni pomoćnik će se, po predlogu ili po službenoj dužnosti, bez odlaganja razrešiti svoga zvanja, čim njegova zaštita nije više potrebna licu poverenom njegovom staranju. Razrešenje narediće se i onda, kada se predlog za oduzimanje svojevlasti pravnosnažno odbije ili se sudski postupak za oduzimanje svojevlasti obustavi ili se postavi skrbnik ili pomoćnik u smislu propisa čl. 15 i 16.

Prava i dužnosti privremenog pomoćnika

Član 22

(1) Privremeni pomoćnik, ima prava i dužnosti pomoćnika, postavljenog po naređenjima čl. 16 ovog zakona. Ali sud može prilikom postavljanja ili docnije suziti ili ograničiti delokrug privremenog pomoćnika s obzirom na razlog i svrhu postavljanja kao i na korist lica, poverenog njegovom staranju.

(2) Van delokruga privremenog pomoćnika lice povereno njegovom staranju nije u svojim pravnim delima ograničeno.

Valjanost pravnih dela učinjenih za vreme privremenog pomoćništva

Član 23

(1) Ako je lice zadržano u zavodu za duševne bolesti proglašeno za duševno zdravo ili je postupak za oduzimanje svojevlasti pravnosnažno obustavljen ili pravnosnažno odbijen, to nema uticaja na valjanost pravnih dela, koja je u međuvremenu učinio privremeni pomoćnik.

(2) Isto tako se pravna dela, koja je lice, povereno brizi pomoćnikovoj, u međuvremenu učinilo, ne mogu pobijati zbog toga što je za to lice bio postavljen privremeni pomoćnik, osim ako su ova dela u protivnosti sa pravnim delima privremenog pomoćnika.

4) Obnavljanje i ispravljanje međa (granica)

Član 24

Ako su međaški znaci između dva zemljišta usled ma kakvih okolnosti tako povređeni, da bi se moglo dogoditi, da se nikako neće moći raspoznati ili ako se međe uopšte više

ne raspoznaju ili su sporne, onda svaki od suseda ima pravo tražiti sudsko obnavljanje ili ispravku međe u vanparničnom postupku.

Član 25

(1) Ako se međe uopšte više ne raspoznaju ili su sporne, onda će se one utvrditi prema poslednjem mirnom stanju poseda. Ako se ovo stanje ne može utvrditi, onda će sud spornu površinu podeliti po pravičnoj oceni.

(3) Zakonom o sudskom vanparničnom postupku određeno je, kad i pod kojim uslovima svaka stranka može i svoje jače pravo ostvariti u vanparničnom postupku.

Min. obrazloženje k čl. 10 do 25: „Spomenuto je već u obrazloženju predloga Zakona o sudskom vanparničnom postupku, da njegovi propisi imaju u vidu budući jedinstveni građanski zakonik, odnosno današnji komisijski projekat tog Zakonika kao materijalnopravnu podlogu za naređenja novog vanparničnog postupka.

Ali se razume, da sve dotle, dok se ne donese jedinstveni Građanski zakonik i dok taj ne dobije obaveznu snagu materijalnopravna podloga može biti samo ono građansko pravo, koje danas važi u pojedinim područjima države. To je već istaknuto u spomenutom čl. 8 ovog zakonskog predloga.

Za najveći deo naređenja novog Vanparničnog postupnika ova današnja nejednakost građanskog prava ne čini nikakvih smetnji, jer ova naređenja imaju svoju potrebnu podlogu i u građanskom pravu koje danas važi u pojedinim područjima. Međutim u projektu novog Vanparničnog postupnika ima i izvestan broj takvih naređenja, koja danas samo u nekim pravnim područjima imaju svoju materijalnopravnu podlogu u građanskom pravu tih područja, a u ostalim područjima te podloge nemaju.

Prema ovom stanju materijalnog prava postoje dve mogućnosti, naime ili da se istovremenim donošenjem potrebnih materijalnopravnih propisa sa važnošću za celu državu stvori potrebna materijalnopravna podloga i za ova naređenja novog vanparničnog postupnika, ili da se ovim naređenjima novog vanparničnog postupka za sada dade važnost samo utoliko, ukoliko imaju osnov u građanskom pravu koje danas važi u pojedinim pravnim područjima.

Predlog se je odlučio za prvi način rešenja ovog pitanja u pogledu naređenja o oduzimanju svojevlasti (§ 184 do 201) s razloga što, kako je to već izloženo u obrazloženju predloga Zakona o sudskom vanparničnom postupku, postoji potreba da se ova naređenja što pre stave na snagu. Stoga se u čl. 15 do 25 dodaju potrebna materijalno-pravna naređenja o oduzimanju svojevlasti, koja bi imala važiti dok jedinstveni Građanski zakonik ne dobije obaveznu snagu. Naprotiv, predlog se je u pogledu ostalih naređenja novog vanparničnog postupka, koja nemaju osnova u građanskom pravu svih pravnih područja odlučio, da za vreme, dok se ne donese jedinstveni Građanski zakonik, tim naređenjima daje važnost samo utoliko, ukoliko imaju osnov u građanskom pravu, koje danas važi u pojedinim područjima (čl. 26), jer se ne bi moglo preporučiti da se u tom pogledu prejudicira budućem izjednačenju građanskog prava.

Što se tiče naređenja čl. 15 do 23 nacrta, njima su, sa nekoliko neznatnih izmena, preuzeti propisi komisijskog projekta Građanskog zakonika o oduzimanju svojevlasti (§§ 304, 305, 312 do 318); tim propisima projekta Građanskog zakonika preuzeti su materijalnopravni propisi Naredbe o oduzimanju svojevlasti od 28 juna 1916 god., koja danas važi na području Viših zemaljskih sudova u Ljubljani i Splitu. Pošto su se ti propisi u praksi pokazali kao dobri, nije bilo razloga, da ovaj zakonski predlog u tom pogledu odstupi od komisijskog projekta Građanskog zakonika.

Propise projekta Građanskog zakonika trebao je samo utoliko izmeniti, ukoliko obuhvataju sve slučajeve skrbništva, dakle prelaze okvir ovog uvodnog zakona, koji hoće da uredi samo sučajeve oduzimanja svojevlasti (t. j. slučajeve duševne bolesti, rasipništva ili zloupotrebe alkohola ii živčanih otrova iz navike).

Razume se, ukoliko nema u ovom uvodnom zakonu posebnih naređenja, važe i nadalje dosadašnji zakonski propisi o skrbništvu (starateljstvu).

Iz istih razloga preuzeo je ovaj zakonski predlog kao celishodne propise §§ 836 i 837 komisijskog projekta jedinstvenog Građanskog zakonika o uređenju (obnavljanju i ispravljanju) međa (granica) (čl. 24 i 25 ovog zakonskog predloga), da bi služile kao materijalnopravna podloga odnosno

formalnopravnih naređenja predloga Zakona o sudskom vanparničnom postupku (§§ 275 do 283).

Predlog donosi još i materijalnopravna naređenja o t. zv. zvaničnom štitništvu.

Individualno štitništvo, tutorstvo (kako je predviđeno u građanskim zakonicima, odnosno u posebnim zakonima o starateljstvu, koji danas važe, pokazalo se, s obzirom na današnje prilike, koje zahtevaju mnogo jače staranje za decu, nedovoljnim, naročito ukoliko dolaze u pitanje zapuštena deca i deca bez imovine. O tome je već za vreme svetskog rata austrijsko zakonodavstvo vodilo računa i uvelo t. zv. zavodsko štitništvo i generalno štitništvo (§§ 207 i 208 austr. Opšt. građ. zak. po tekstu t. zv. prve novele ovog Zakonika). Ove ustanove važe i danas na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu i pokazale su se tamo kao korisne. Propise prve novele Ogz. o zavodskom i generalnom štitništvu preuzeo je i komisijski projekat Građanskog zakonika (§§ 247 i 248 ovog projekta), a docnije i projekat Zakona o javnoj zaštiti narodnog podmlatka (§§ 148 i sled.). Pošto je sudbina tog projekta postala neizvesnom, ukazala se je potreba da se unošenjem odnosnih propisa u Uvodni zakon za Zakon o sudskom vanparničnom postupku obezbedi što skorije uvođenje u život ovih korisnih ustanova za celu državu.

Naređenjima čl. 11 i 13 predloga o zavodskom štitništvu i čl. 14 nacrta o generalnom štitništvu preuzeti su propisi §§ 247 i 248 komisijskog projekta Građanskog zakonika, koji odgovaraju čl. 50 do 52 i 54 spomenute prve novele Ogz.

Pošto su ovi propisi celishodni, nije bilo razloga menjati ih.

Ali je bilo potrebno dopuniti ih. Naime, po propisima koji danas važe na području Viših zemaljskih sudova u Ljubljani i Splitu predviđeno je pored slučajeva zavodskog štitništva uređenih u samom Građanskom zakoniku, t. j. u spomenutom § 207 Ogz. po tekstu prve novele Ogz. koji je preuzet §-om 247 komisijskog projekta Građ. zak., odnosno u članu 11 ovog zakonskog projekta, još i zavodsko štitništvo u pogledu dece smeštene u siročadskim domovima i u domovima za nahodčad. Ovo zavodsko štitništvo predviđeno je dvorskim dekretom od 17 avgusta 1822 god., Zbirka Prav. Zak. br. 1888. Propisi ovog dvorskog dekreta su održani u snazi § 53 prve novele Ogz. Pošto jednaki razlozi govore za

zavodsko štitništvo u ovim slučajevima kao i za zavodsko štitništvo u slučajevima iz § 247 komisijskog projekta Građanskog zakonika, odnosno čl. 11 ovog predloga, u čl. 14 predloga predviđa se i za te slučajeve zavodsko štitništvo, a ovo se uređuje jednako kao što je uređeno u spomenutim propisima koji danas važe na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu."

IV PRIMENA NASLEDNOG PRAVA POJEDINIH PRAVNIH PODRUČJA

Član 26

(1) Dok jedinstveni Građanski zakonik ne dobije obaveznu snagu, nasledstva naših državljana raspravljaće se po pravu mesta u kojem je ostavitelj u vreme svoje smrti imao svoje prebivalište. Ali pri tome se neće uvažiti promena prebivališta koju je ostavitelj izvršio u toku poslednje dve godine pre svoje smrti.

(2) Za nasleđivanje nepokretnina važiće ograničenja raspolaganja s nepokretninama za slučaj smrti, koja propisuje zakon mesta gde se one nalaze.

(3) Na izjave poslednje volje i ugovore o nasleđivanju primenjivaće se pravo pod koje je ostavitelj po svom prebivalištu potpadao u vreme kad je načinio izjavu poslednje volje odnosno ugovor o nasleđivanju.

V PRELAZNA NAREĐENJA

Član 27

Ograničenje primene nekih propisa Zakona o sudskom vanparničnom postupku

Dok jedinstveni Građanski zakonik ne dobije obaveznu snagu, naređenja o Vanparničnom postupniku, koja se odnose na usmene izjave poslednje volje i izjavljivanja poslednje volje pred sudom (§§ 52 do 54, 299 i 300), na obaveznost naslednićke izjave i na posledice kad se propusti naslednička izjava (§§ 93 i 94), na pridržavanje blagodeti propisa (beneficium inventari, § 94 stav 1 i § 69 stav 1), na pozivanje verovnika zaostavštine (§ 106 i 107), na plodonosno ulaganje glavnice štićenika (§ 159), na štitničke račune (§

162), na staranje za vanbračnu decu (§§ 181 i 182), na utvrđenje očinstva u slučajevima § 216, na negu, vaspitanje i izdržavanje maloletne dece (§ 264) i na određivanje miraza i spreme (§ 265), primenjivaće se samo utoliko, ukoliko za njih postoji osnov u propisima građanskog prava, koji važe u pojedinim područjima Kraljevine.

Opšte prelazno naređenje u pogledu postupka

Član 28

Ukoliko nije sledećim članovima što drugo naređeno, vanparnične pravne stvari koje su dana, kad novi Vanparnični postupnik dobije obaveznu snagu, već u toku, rešavaće sudovi ili vlasti koje su do tog dana bile za to nadležne, i to po propisima koji su do tada važili. Ali za delegovanje u ostavinskim stvarima vrediće propisi novog Vanparničnog postupnika (§ 21 Vp. u vezi sa 28 i 29 Grpp.).

Min. obrazloženje: „1) Što se tiče prelaznih naređenja, o naređenjima čl. 27, kojim se predviđa da će se neki propisi novog Vanparničnog postupka za sada primenjivati samo utoliko, ukoliko imaju osnova u današenjem Građanskom pravu, bilo je već govora.

Ostala prelazna naređenja odnose se delimice na postupak, a delimice na nadležnost po predmetima novog Vanparničnog postupka.

2) Čl. 28 propisuje kao opšte načelo, da će se vanparnične pravne stvari, koje su na dan kad novi Vanparnički postupak zadobije obaveznu snagu već u toku, posvršavati po dosadašnjim propisima, a svršavaće ih sudovi ili vlasti koji su po dosadašnjim propisima bili za to nadležni.

Dakle na stvari koje su već u toku primenjivaće se dosadašnje formalno i materijalno pravo.

Prema tome, ako se koja stvar, koja je na dan stupanja novog Vanparničnog postupka već u toku, po sadašnjim propisima imala rešavati parnicom, kao npr. na području Apelacionog suda u Novom Sadu stvari: proglašenja nestalog za umrlog, sudskog poništaja (amortizacije) isprava, produženja maloletnosti, stavljena pod skrbništvo (starateljstvo) ili oduzimanja svojevlasti (§§ 702 do 754 Građ. parn. postupka za Vojvodinu) ili sporovi o uređenju međa o razvrgnuću za-

jednice, takva će se stvar svršavati parnicom, i to kod onih sudova, koji su za tu parnicu po sadašnjim propisima nadležni kao prvostepeni sudovi ili kao sudovi višeg stepena.

Posebna prelazna naređenja u pogledu nekih vrsti vanparničnog postupka

a) u pogledu ostavinskog postupka

Član 29

(1) U pogledu ostavinske imovine, koja se po dosadašnjim propisima imala čuvati kod suda, a koja se po propisima novog Vanparničnog postupka nema više kod suda čuvati, dužnost suda da čuva takvu imovinu kao i dužnost da se stara o njezinom plodonosnom ulaganju i naplaćivanju kamata prestaje danom stupanja na snagu Vanparničnog postupnika.

(2) Takve stvari imaju se po službenoj dužnosti predati strankama. Ako te stvari spadaju u imovinu, koja je predmet fideikomisarne supstitucije, ili slične naredbe (§ 120 Vp.), ili na kojoj nekom pripada pravo plodouživanja, onda će se ono predati sadašnjem nasledniku, odnosno onome, kome pripada pravo plodouživanja.

Min. obrazloženje: „Posebna priroda nekih postupaka obuhvaćenih novim Vanparničnim postupkom i razlozi celishodnosti zahtevaju izvesne izuzetke od napred spomenutog opšteg načela.

Ti su izuzeci predviđeni u čl. 29 do 37. U pogledu njih valja primetiti sledeće:

Kod fideikomisarne supstitucije i drugih naredaba poslednje volje po dejstvu jednakih fideikomisarnoj supstituciji, sudovi su po dosadašnjim propisima u pogledu glavnice i pokretnih stvari, koje bi se kasnije imale predati potonjim naslednicima ili legatarima, imali po službenoj dužnosti narediti ili da se čuvaju kod suda ili da se na drugi način obezbede.

Ovi su propisi izmenjeni naređenjima § 120 novog Vanparničnog postupka. Po njima sudovi imaju voditi takvu brigu samo, kad kao potonji naslednici ili legatari, kojim se takva imovina ima kasnije predati, dolaze u obzir lica pod starateljstvom ili druga lica i ustanove, koje su pod naročitom

zaštitom zakona, dočim se ostalim licima ostavlja da sama traže propisno obezbeđenje.

Glavni razlog ovih izmena jeste potreba za rasterećenjem sudova (v. obrazloženje § 120 predloga Zakona o sudskom vanparničnom postupku).

Ovaj razlog govori za to, da se novi propisi primenjuju i na zaostavštine, koje su na dan stupanja na snagu novog Vanparničnog postupka već u toku. To se predviđa u čl. 29.

b) u pogledu postupka u poslovima starateljstva (štitništva i skrbništva) uopšte

Član 30

Štitničke i skrbničke stvari, koje su dana, kad novi Vanparnično postupnik dobije obaveznu snagu, već u toku preneće se istog dana, na sudove ili vlasti, koje su nadležne po propisima novog Vanparničnog postupka. Po njegovim će se propisima ove stvari dalje svršavati. Ako u skrbničkoj stvari dana, kada novi Vanparnični postupak dobije obaveznu snagu, odluka o postavljanju pod skrbništvo još nije postala pravnosnažnom, stvar će se preneti i dalje voditi po novim propisima tek kad ova odluka postane pravnosnažnom, ukoliko nije u čl. 33 što drugo naređeno.

Min. obrazloženje: „Ne može se smatrati celishodnim, da se stvari starateljstva (štitničke i skrbničke stvari), koje se po pravilu imaju voditi mnogo godina, stalno vode po starim propisima. To bi stvaralo razne komplikacije na štetu pravilnog posvršavanja ovih stvari. Ali u koliko je u pitanju određivanje skrbništva, odnosno stavljanje pod skrbništvo, bezuslovno primenjivanje novih propisa na postupak o tome, koji je već u toku, bi, s obzirom na potrebu ponovljenja postupka, u mnogim slučajevima bilo od štete po interese zainteresovanih stranaka, jer bi to imalo za posledicu odugovlačenje i poskupljivanje postupka.

Vodeći o svemu tome računa, čl. 30 propisuje, da će se štitničke i skrbničke stvari, koje su na dan stupanja na snagu novog Vanparničnog postupka već u toku toga dana preneti na sudove i vlasti nadležne po novim propisima i po ovim propisima dalje voditi. Ali to neće vredeti za skrbničke stvari, u kojima toga dana još nije pravnosnažno određeno

skrbništvo. U pogledu njih se razlikuju stvari koje se odnose na oduzimanje svojevlasti i skrbničke stvari druge vrste. U pogledu oduzimanja svojevlasti predviđaju se posebna naređenja u čl. 31 do 36, o kojima će biti docnije govora, a u pogledu ostalih skrbničkih stvari predviđa se da će se na njih primenjivati novi propisi tek kad odluka o određivanju skrbništva, odnosno o stavljanju pod skrbništvo postane pravnosnažnom."

Član 31

Po predlogu upravnika kojeg od zavoda označenih u čl. 11 i 12 ovog zakona može starateljski sud pošto sasluša štitnika narediti da štitništvo nad maloletnicima koji se na dan stupanja na snagu ovog zakona nalaze u takvom zavodu pređe na upravnika zavoda, ukoliko takvo štitništvo već ne postoji po propisima koji su do sada važili.

Min. obrazloženje: „Kako je već izloženo u primedbama članova 11 i 12, zavodsko štitništvo uvađa se u cilju veće zaštite maloletnika koji se nalaze u zavodima kojim je zadatak staranje o maloletnicima.

S obzirom na ovaj cilj ove nove ustanove preporučilo se da se omogući njezina primena i u slučajevima u kojima je po ranijim propisima već bio postavljen pojedinačni štitnik i to prenosom štitništva od toga štitnika na zavod. To se predviđa u čl. 31.

Na području na kojem već dosadašnji propisi poznaju zavodsko štitništvo (t. j. na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu), neće dakako biti takav prenos štitništva potreban ukoliko je već ranije određeno zavodsko štitništvo. To se u čl. 31 izrično ističe".

c) **U pogledu postupka o oduzimanju svojevlasti**

Član 32

Ko je pre dana stupanja na snagu novog Vanparničnog postupnika ili posle ovog dana, ali po dosadašnjim propisima stavljen pod skrbništvo (starateljstvo) zbog duševne bolesti, ludila, nemoći ili slaboumnosti smatra se danom stupanja na snagu novog postupnika izjednačenim s licem kome

je potpuno oduzeta svojevlast zbog duševne bolesti ili slaboumnosti, a ko je stavljen pod skrbništvo (starateljstvo) zbog rasipništva smatra se istim danom izjednačenim s licem, kome je zbog rasipništva delimično oduzeta svojevlast.

Član 33

Naređenja novog Vanparničnog postupnika i ovog uvodnog zakona o vraćanju svojevlasti i o preinačenju stanja nesvojevlasti (§ 191 Vp. u vezi sa čl. 21 ovog zakona) primenjivaće se i na lica koja su pre dana njegovo stupanja na snagu ili posle ovog dana, ali po dosadašnjim propisima stavljena pod skrbništvo (starateljstvo).

Član 34

Ukoliko drugi zakoni ili uredbe, u koje se propisima novog Vanparničnog postupka o oduzimanju svojevlasti ne dira, za stavljanje pod skrbništvo (starateljstvo) vežu izvesne posledice, ove posledice nastupaju i u pogledu lica, kojim je na osnovu ovog uvodnog zakona i propisa Vanparničnog postupnika oduzeta svojevlast. Posledice koje su po postojećim zakonima vezane za stavljanje pod skrbništvo (starateljstvo) zbog duševne bolesti, nastupaju i u slučaju potpunog oduzimanja svojevlasti zbog slaboumnosti.

Član 35

Propisi ovog uvodnog zakona i novog Vanparničnog postupnika neće se primenjivati na postupak o stavljanju pod skrbništvo (starateljstvo) koji je u toku, ako je od nadležnog suda prvog stepena već donesena odluka o stavljanju pod skrbništvo (starateljstvo). Ali će se taj postupak po potrebi, dopuniti u smislu naređenja novog Vanparničnog postupnika.

Član 36

Naređenjima ovog uvodnog zakona i novog Vanparničnog postupnika o oduzimanju svojevlasti ne dira se u propise Građanskog zakonika o produženju očinske vlasti i štitništva.

Min. obrazloženje: „U pogledu postupka o oduzimanju svojevlasti trebalo je predvideti sledeća posebna prelazna naređenja:

a) Spomenuto je već pre da novi materijalno i formalno pravni propisi o oduzimanju svojevlasti daju veću garanciju protiv zloupotreba nego dosadašnji propisi. Naročito je novim propisima data mnogo veća garancija protiv zloupotreba kod stavljanja navodno bolesnih lica u zavode za duševne bolesti.

To bi preporučilo, da se novi propisi primenjuju na sve stvari o oduzimanju svojevlasti, koje su na dan stupanja na snagu već u toku. Ali s druge strane ne sme se pustiti iz vida, da bi takvo naređenje imalo za posledicu, da bi se u svakom slučaju morao postupak iz nova voditi, makar već bio potpuno dovršen još ne pravnosnažnom odlukom. To ne samo da bi teretilo jako sudove nego bi bilo i od velike štete za same stranke, jer bi se usled toga postupak odugovlačio i poskupio.

Stoga predviđa čl. 35, da će se novi propisi primenjivati samo u onim slučajevima, u kojima još nije donesena odluka prvog stepena. U slučajevima, u kojima je već donesena odluka prvog stepena suda, postupak će se nastaviti po dosadašnjim propisima, ali će se taj postupak, po potrebi, moći dopuniti u smislu novih propisa, da bi se na ovaj način, koliko mogućno, postigla veća zaštita, koju daju novi propisi.

b) Po dosadašnjim propisima stavljanje pod skrbništvo (starateljstvo) imalo je u svakom slučaju kao posledicu potpuno oduzimanje svojevlasti. Međutim propisi, koje predviđa ovaj predlog uvodnog zakona (čl. 15 i 16) razlikuju potpuno i delimično oduzimanje svojevlasti. Potpuno oduzimanje svojevlasti može biti samo zbog duševne bolesti ili slaboumnosti, a delimično zbog duševne bolesti ili slaboumnosti manjeg stepena ili zbog rasipništva ili zbog zoupotrebljavanja alkohola (pijanstva) ili živčanih otrova iz navike.

Pošto nije opravdano da onaj, kome je oduzeta svojevlast po dosadašnjim propisima bude u svojoj delatnoj sposobnosti u većoj meri ograničen nego onaj, kome je oduzeta svojevlast po novim propisima, predviđa čl. 32 da se onaj koji je stavljen pod skrbništvo (starateljstvo) zbog rasipništva smatra izjednačenim s licem kome je po novim propisima zbog takvog razloga delimično oduzeta svojevlast. Razlog pijanstva ili zloupotrebe živčanih otrova ne dolazi ovde u obzir, pošto

dosadašnji propisi ne poznaju takav razlog za stavljanje pod skrbništvo (starateljstvo). Što se pak tiče duševnih mana kao razlog za oduzimanje svojevlasti, odnosno prema dosadašnjim propisima za stavljanje pod skrbništvo (starateljstvo), ne bi se moglo preporučiti, da se u pogledu već određenih skrbništva (starateljstva) ispita, da li je u pojedinim slučajevima trebalo potpuno ili samo delimično oduzeti svojevlast, jer bi to zahtevalo, da se svako lice ponovno pregleda veštacima.

Stoga se u čl. 32 propisuje da ko je po dosadašnjim propisima stavljen pod skrbništvo (starateljstvo) zbog duševnih mana smatra se izjednačenim s licem kome je po novim propisima potpuno oduzeta svojevlast.

Ovde valja spomenuti da „duševna bolest" i „slaboumnost" po novim propisima obuhvataju sve vrste duševnih mana, koje poznaju svi dosadašnji propisi.

c) Iako bi se već iz spomenutih naređenja čl. 30 i 32 moglo izvesti, da se na lica stavljena pod skrbništvo (starateljstvo) po ranijim propisima imaju primenjivati novi propisi o vraćanju svojevlasti i o preinačenju stanja nesvojevlasti (§ 191 Vanparničnog postupnika u vezi sa čl. 20 ovog uvodnog zakona), preporučilo se je to izrično istaći, da se na ovaj način spreči svaka sumnja o tome (čl. 33).

d) Drugi zakoni ili uredbe, u koje se propisima novog Vanparničnog postupka ne dira, vežu za stavljanje pod skrbništvo, odnosno pod starateljstvo izvesne posledice, kao n. pr. gubitak zvanja, gubitak aktivnog i pasivnog biračkog prava i t. d.

Pošto oduzimanje svojevlasti po novim propisama zamenjuje stavljanje pod skrbništvo, odnosno pod starateljstvo po dosadašnim propisama, to se u čl. 34 izrično ističe, da su spomenute posledice vezane i za oduzimanje svojevlasti određene po novim propisima. Dalje se u ovom članu izrično ističe da, ukoliko drugi zakoni vežu izvesne posledice za stavljanje pod skrbništvo (starateljstvo) zbog duševne bolesti, te posledice nastupaju i u slučaju potpunog oduzimanja svoje vlasti zbog slaboumnosti, jer je po novim propisima oduzimanje svojevlasti zbog slaboumnosti po dejstvu jednako oduzimanju svojevlasti zbog duševne bolesti.

e) Razlozi s kojih se po propisima čl. 15 i 16 ovog uvodnog zakona može oduzeti svojevlast, mogu dati i povoda

produženja očinske vlasti ili štitništva (v. §§ 173 i 251 Ogz. i § 151 Srp. Zakona o starateljstvu).

Nema potrebe da se dira u propise građ. zakonika o produženju očinske vlasti ili štitništva. Ali pošto bi bez izričnog propisa moglo o tome nastati sumnja, ističe se to u čl. 36 ovog predloga.

Razume se, kad se zbog spomenutih razloga naredi produženje očinske vlasti ili štitništva, ne može više biti mesta oduzimanju svojevlasti po čl. 16 ovog predloga.

d) u pogledu postupka radi sudskog poništaja isprava

Član 37

(1) U stvarima, u kojima je pre dana stupanja na snagu sedmog dela novog Vanparničnog postupnika sudskom odlukom pokrenut postupak radi sudskog poništaja isprave, taj će se postupak dovršiti po dosadašnjim propisima. Ali se postupak ima obustaviti ako je pokrenut u pogledu takvih isprava koje po novom Vanparničnom postupniku ne mogu biti predmet sudskog poništaja.

(2) Po predlogu stranke će se i postupak radi poništaja pokrenut od 1 marta 1934 god. po dosadašnjim propisima objavljivati u Središnjem vesniku (§ 250 Vp).

Min. obrazloženje: „Po pre izloženom opštem načelu čl. 30 propisi novog vanparničnog postupnika neće se primenjivati na stvari, koje su na dan njegovog stupanja na snagu već u toku.

Međutim u pogledu sudskog poništaja isprava ne može se reći da je postupak u toku tek onda, kad je već sudskom odlukom dozvoljen taj postupak, a ne već onda, kad je predana molba da se pokrene postupak. S obzirom na to propisuje čl. 37 stav 1, da će se samo one stvari sudskog poništaja isprava posvršavati po dosadašnjim propisima, u kojim je već pre dana stupanja na snagu novog vanparničnog postupnika sudskom odlukom pokrenut taj postupak. Stvari, u kojim takva odluka još nije bila donesena, svršavaće se po novim propisima.

Ali ukoliko su po propisima novog vanparničnog postupnika izvesne isprave izuzete od sudskog poništaja (§ 240 stav 2 Vp.), ovim se propisima mora po njihovoj prirodi dati

povratno dejstvo. To se predviđa u drugoj rečenici stava 1 člana 37.

§ 250 novog Vanparničnog postupnika predviđa periodično objavljivanje pokrenutih i već oglašenih postupaka za sudski poništaj u Središnom vesniku, u cilju što boljeg obaveštavanja šire javnosti.

S obzirom na veliku korist takvog objavljivanja pokrenutih postupaka predviđa stav 2 čl. 37, da se mogu time stranke u pogledu postupaka pokrenutih po dosadašnjim propisima koristiti. Ali pošto nebi bilo moguće sve ranije pokrenute postupke objavljivati, predviđa se da će se moći objavljivati samo postupci pokrenuti posle 1 marta 1934 godine.

Prelazna naređenja u pogledu primene Zakona o izvršenju i obezbeđenju

Član 38

Dok zakon o izvršenju i obezbeđenju od 9 juna 1930 god. ne dobije obaveznu snagu, vredeće sledeće:

Gde se novi Vanparnični postupnik poziva na propise Zakona o izvršenju i obezbeđenju, imaju se podrazumevati odnosni propisi građanskog parničnog postupnika ili zakona o izvršenju (o ovršnom postupku) koji danas važe u pojedinim područjima Kraljevine.

Min. obrazloženje: „Novi vanparnični postupak upućuje na više mesta na propise zakona o izvršenju i obezbeđenju od 9 juna 1930 godine. Ali pošto dan stupanja na snagu ovog Zakona još nije određen, a nije ni verovatno da će dobiti obaveznu snagu u isto vreme, kad dobije obaveznu snagu novi Vanparnični postupak predviđaju se u čl. 38 potrebna prelazna naređenja za vreme, dok taj zakon ne dobije obaveznu snagu."

Prelazna naređenja u pogledu nadležnosti

Član 39

Dok na području Kasacionog suda u Beogradu i Velikog suda u Podgorici Zakon o izvršenju i obezbeđenju ne dobije obaveznu snagu, na tim područjima vršiće dobrovoljne procene i prodaje opšte upravne vlasti prvog stepena. Ove se

imaju pri tome pridržavati propisa petog dela Zakona o sudskom vanparničnom postupku (§§ 223 do 230).

Član 40

Danom stupanja na snagu novog Vanparničnog postupnika na području Apelacionog suda u Zagrebu sadašnja sirotinjska poverenstva vršiće poslove kao starateljska poverenstva po njegovim propisima, ukoliko se po prelaznim naređenjima iz čl. 27 i sled. ne bi imali primenjivati dosadašnji propisi, a dok se ne izdaju naređenja predviđena u § 211 Vanparničnog postupnika vredeće za njih dosadašnji propisi o njihovom uređenju.

Član 41

Dok se ne ustanovi jedan Kasacioni sud za celu državu vrediće sledeće:

1) Sadašnja odeljenja Kasacionog suda spomenuta u § 103 Zakona o uređenju redovnih sudova od 18 januara 1929 god. smatraju se kao Kasacioni sud u smislu propisa novog Vanparničnog postupnika.

2) U slučajevima § 231 Vanparničnog postupnika nadležno je za određivanje mestne nadležnosti ono odeljenje Kasacionog suda od spomenutih u br. 1, u čijem se području nalazi prebivalište sranke koja stavlja predlog.

3) Propisi § 104 Zakona o uređenju redovnih sudova primenjivaće se, ako se u Vanparničnom postupku pojavi sukob među sudovima (starateljskim vlastima), koji se nalaze u područjima raznih odeljenja Kasacionog suda, a propisi § 107 istog zakona, ako se radi o prenosu nadležnosti od starateljskog suda (starateljske vlasti) u području jednog odeljenja Kasacionog suda na starateljski sud (starateljsku vlast) drugog odeljenja Kasacionog suda.

4) Propisi čl. 46 br. 4 Uvodnog zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim stvarima shodno će se primenjivati i na Vanparnični postupak.

Min. obrazloženje: „U čl. 39 do 41 predviđaju se prelazna naređenja s obzirom na današnje stanje sudske organizacije i nadležnosti sudova.

U tom pogledu valja primetiti sledeće:

a) Na području Kasacionog suda u Beogradu i Velikog suda u Podgorici fungiraju sada opšte upravne vlasti prvog stepena kao izvršne vlasti. Stoga se mora, dok na tom području novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju ne dobije obaveznu snagu, na njemu dobrovoljne procene i dražbe predati u nadležnost tih vlasti. To se predviđa u čl. 39.

b) Pošto na području Apelacionog suda u Zagrebu već danas postoje sirotinjska poverenstva jednaka starateljskim poverenstvima, kako ih predviđa novi Vanparnični postupak (§§ 202 do 207), propisuje se u čl. 40 da će ona danom stupanja na snagu novog postupnika raditi, kao starateljska poverenstva po njegovim propisima, ukoliko se po naređenjima čl. 26 i sled. na stvari u toku nebi imali primenjivati dosadašnji propisi. Što se pak tiče njihovog sastava i njihovog unutrašnjeg poslovnog reda, vrediće za to dosadašnji propisi, dok se ne izdaju naređenja predviđena u čl. 211 Vanparničnog postupka.

c) Čl. 41 predviđa prelazna naređenja potrebna za vreme dok se ne ustanovi jedan Kasacioni sud za celu državu. Po naređenju br. 4 ovog člana će se propisi čl. 46 br. 4 Uvodnog zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama, kojim je cilj održanje jednoobraznosti judikature shodno primenjivati i na vanparnični postupnik.

VI POSEBNA PRELAZNA NAREĐENJA ZA PODRUČJA KASACIONOG SUDA U BEOGRADU I VELIKOG SUDA U PODGORICI

Član 42

(1) Ostaju u važnosti propisi člana 146 a) Pravila o postupanju u nespornim (vanparničnim) delima od 1872 godine sve dotle, dok jedinstveni Građanski zakonik ne dobije obaveznu snagu za ovo područje.

(2) Na rešenja doneta po prednjem zakonskom propisu ima mesta rekursu (žalbi) samo Apelacionom sudu.

(3) Na području Opštine grada Beograda popis i procene zaostavštine umrlog za obrazovanje njegove mase u smislu čl. 46 Zakona o taksama vršiće kao do sada jedino Opština beogradska i naplaćivaće za to taksu koju je i do sad naplaćivala.

Član 43

Gde ne postoje zemljišne knjige vredeće sledeće:

1) Ostaju u važnosti propisi čl. 2 tačke 7 stav 2 do 4 zaključno Pravila o postupanju u nespornim (vanparničnim) delima od 1872 godine ukoliko su u pitanju nepokretnine. Propis stava 2 člana 42 vredeće i ovde.

2) U svima slučajevima u kojima će se popis vršiti (§ 69 Vp) odluka o uručenju zaostavštine (§ 136 Vp) sadržaće poimence i stvari zaostavštine po popisu.

VII POSEBNA PRELAZNA NAREĐENJA ZA PODRUČJE APELACIONOG SUDA U NOVOM SADU

Član 44

Drugi deo novog Vanparničnog postupnika o raspravi zaostavštine (§§ 22 do 143) dobiće u onom delu, pravnog područja Apelacionog suda u Novom Sadu, u kojem ne važi austrijski Opšti građanski zakonik kao i na područjima sreskih sudova u Čakovcu i Prelogu obaveznu snagu, kad u ovim područjima dobije obaveznu snagu jedinstveni Građanski zakonik. Ali propisi § 31 novog Vanparničnog postupnika važiće i za ta područja s time, da će naređenje stava drugog istog §-a važiti i za traženje naslednih svedodžaba (uverenja) po odredbama Zak. čl. XVI: 1934 god.

Član 45

Gde se u novom Vanparničnom postupniku, osim u njegovom sedmom delu, spominje zakon bez bližeg označenja, imaju se u pravnom području Apelacionog suda u Novom Sadu kao i na područjima sreskih sudova u Čakovcu i Prelogu podrazumevati svi pravni izvori, ubrajajući amo i običajno pravo, kao i odluke judekskurialne konferencije, ukoliko su još u snazi.

Član 46

(1) Na području Apelacionog suda u Novom Sadu kao i na područjima sreskih sudova u Čakovcu i Prelogu današnji siročadski stolovi vršiće poslove starateljske vlasti u dosadašnjem delokrugu i po dosadašnjim propisima o njihovom ure-

đenju sve dotle, dok se uredbom Ministra pravde njihova nadležnost ne prenese na redovne sudove.

(2) Pravne lekove protiv odluka siročadskih stolova rešavaće u drugom stepenu okružni sudovi, a u trećem stepenu Kasacioni sud. Njima dostaviće se na rešavanje pravni lekovi koji se na dan stupanja na snagu ovog zakona zateku kao nerešeni kod današnjih vlasti drugog i trećeg stepena.

(3) Propisi trećeg dela novog Vanparničnog postupnika primenjivaće se i na postupak pred vlastima spomenutim u stavu 1 i 2, ukoliko se po prelaznim naređenjima iz člana 27 i sled. ne bi imali primenjivati dosadašnji propisi.

Min. obrazloženje: „Posebne pravne prilike na području Apelacionog suda u Novom sadu, koje se u mnogome bitno razlikuju od pravnih prilika u ostalim pravnim područjima naše države zahtevaju naročita prelazna naređenja za ovo područje.

U tom pogledu valja napomenuti sledeće:

a) Dok u područjima, osim područja Apelacionog suda u Novom Sadu, razlike u naslednom pravu, koje danas važi u tim područjima, ne idu tako daleko, da bi isključile primenu jedinstvenog ostavinskog postupka, kako ga predviđa novi Vanparnični postupak, dotle se nasledno pravo, koje danas važi na području Apelacionog suda, osim njegovog dela, gde važi austr. Opšti građ. zak. (bivša vojna granica), tako bitno razlikuje od prava, koje je podloga ostavinskom postupku, da se veliki broj njegovih naređenja danas ne može primenjivati za ovo područje.

S obzirom na to preporučilo se je da se za to područje, odnosno za veći deo tog područja, u kojem ne važi austr. Opšti građ. zakonik, odloži stavljanje na snagu drugog dela novog Vanparničnog postupnika o raspravi zaostavštine, dok ne dobije obaveznu snagu jedinstveni građanski zakonik. To se predviđa u čl. 44.

b) Propisi trećeg dela novog Vanparničnog postupnika o postupku u poslovima starateljstva (štitništva i pomoćništva i skrbništva) mogu se doduše primenjivati i za područje Apelacionog suda u Novom Sadu, ali neka naređenja toga dela, naime naređenja §§ 159, 166 i 268 ne stoje sa-

svim u saglasnosti sa materijalnim pravom, koje danas važi u tom području.

Stoga se u čl. 44 predviđa za prelazno vreme, t. j. dok jedinstveni građanski zakonik ne dobije obaveznu snagu, primenu spomenutih propisa novog Vanparničnog postupnika na području Apelacionog suda u Novom Sadu sa izmenama prema materijalnom pravu, koje danas važi na tom području.

c) S obzirom na posebne vrste pravnih izvora, koji danas vrede na području Apelacionog suda u Novom Sadu preporučilo se je izrično istaći, da se, gde koje naređenje Vanparničnog postupka upućuje na zakonske propise van njega, bez bližeg označenja zakona, imaju podrazumevati svi pravni izvori, koji su još u snazi u tom području (čl. 45).

d) Po novom Vanparničnom postupku siročadski stolovi koji na području Apelacionog suda u Novom Sadu danas vrše nadležnost starateljskih vlasti imaju da prestanu, a njihova nadležnost da pređe na redovne državne sudove.

Međutim prenos ovih poslova na redovne sudove zahteva povećanje osoblja tih sudova. S toga, ne može se već sada odrediti dan prenosa spomenute nadležnosti, jer izvršenje povećanja osoblja sudova kao uslova za preuzimanje nadležnosti siročadskih stolova zavisi od toga, kada će se moći pravosudnoj upravi staviti na raspoloženje potrebni krediti. S obzirom na to preporučilo se je ovlastiti Ministra pravde da Uredbom odredi dan, kada će spomenuta nadležnost preći na redovne sudove.

Dok se ne izvrši taj prenos nadležnosti siročadski stolovi radiće u svome dosadašnjem delokrugu i po svom dosadašnjem uređenju (čl. 45 stav 1). To znači, da poslovi koje oni nisu dosada vršili već ih vršili redovni sudovi, (produženje maloletnosti, stavljanje pod skrbništvo (starateljstvo), odnosno oduzimanje svojevlasti ostaće u nadležnosti redovnih sudova, iako se ove stvari imaju po novom Vanparničnom postupku rešavati u vanparničnom postupku. Njih će sada svršavati redovni sudovi po propisima novog Vanparničnog postupnika.

Što se pak tiče samog postupka, razume se da će i za siročadske stolove vredeti isti postupak kao i za sve ostale starateljske vlasti, t. j. postupak po propisima novog Vanparničnog postupnika. To se u čl. 46 stav 3 izrično ističe."

VIII ZAVRŠNA NAREĐENJA

Član 47

(1) Ovaj zakon stupa u život na dan kad se obnaroduje u „Službenim novinama", a, osim propisa čl. 1 stav 2 i čl. 37 dobija obaveznu snagu na dan kada dobije obaveznu snagu Zakon o sudskom vanparničnom postupku. Propisi čl. 1 stav 2 i čl. 37 dobijaju obaveznu snagu po proteku jednog meseca od dana obnarodovanja ovog zakona, a propisi čl. 1 stav 3 i čl. 44 rečenica druga dobijaju obaveznu snagu od dana obnarodovanja ovog zakona u „Službenim novinama".

(2) Ministar pravde ovlašćuje se da bliža naređenja potrebna za izvršenje Zakona o sudskom vanparničnom postupku i ovog Uvodnog zakona izda bilo Sudskim poslovnikom bilo zasebnim uredbama ili pravilnicima, i to ukoliko zasecaju u nadležnost drugih ministarstava, u sporazumu sa nadležnim ministrima.

Preporučujemo našem Ministru pravde, da ovaj zakon obnaroduje, svima Našim Ministrima, da se o njegovom izvršenju staraju, vlastima zapovedamo da po njemu postupaju, a svima i svakome da mu se pokoravaju.

Br. 73230-„Z„-177
26 jula 1934 godine
Beograd **ALEKSANDAR s. r.**

Ministar pravde,
Bož. Ž. Maksimović s. r.

Video i stavio državni pečat,
Čuvar državnog pečata,
Ministar pravde,
Bož. Ž. Maksimović s. r.

Pretsednik Ministarskog saveta,
Nik. T. Uzunović s. r.
(Sleduju potpisi ostalih Ministara)

Min. obrazloženje: „U završnim naređenjima čl. 47 predviđa se dan stupanja na snagu novog uvodnog zakona kao i ovlašćenje Ministra pravde da izda sva bliža naređenja potrebna za izvršenje zakona o sudskom Vanparničnom postupku i ovog uvodnog zakona."

Tekst ovog Zakona obnarodovan je u „Službenim novinama" od 4 avgusta 1934 g. Broj 178-XLVII.

MI

ALEKSANDAR I

po milosti Božjoj i volji narodnoj

KRALJ JUGOSLAVIJE

objavljujemo svima i svakome, da su:

SENAT KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

sazvan ukazom od 19 oktobra 1933 godine u redovan saziv za 20 oktobar 1933 godine na svome 24 redovnom sastanku, održanom 2 jula 1934 godine u Beogradu, i

NARODNA SKUPŠTINA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

sazvana ukazom od 19 oktobra 1933 godine u redovan saziv za 20 oktobar 1933 godine na svom 49 redovnom sastanku, održanom 7 jula 1934 godine u Beogradu, rešili i da smo Mi potvrdili i proglašujemo:

ZAKON

O

SUDSKOM VANPARNIČNOM POSTUPKU

ZA KRALJEVINU JUGOSLAVIJU

(Vanparnični postupak)

koji glasi:

PRVI DEO

OPŠTA NAREDJENJA

VANPARNIČNO PRAVO, NJEGOV ISTORISKI RAZVITAK I POJAM

I. Jedna od najlepših grana pravosuđa i plemenita delatnost sudija (nobile officium iudicis) sastoji se u staranju oko prava koja još nisu postala sporna, u zaštiti nesvojevlasnih lica kao i u davanju uputstava građanima u cilju da njihova delatnost bude u skladu sa zakonima i napose u davanju pravne pomoći strankama pri izvršivanju pravnih poslova.

Pravna nauka slaže se u tome da je u rimskom pravu „jurisdictio voluntaria" nastala i postojala usled potrebe da bi se učestvovanjem organa javne vlasti dao svečani oblik i da bi se dala pravna važnost jednostranim ili sporazumnim izjavama volje u privatnopravnim poslovima. U početku pravnog razvitka primitivno nepostojanje deobe državnih upravnih vlasti, i prirodna nužda, da se od slučaja do slučaja stvaraju pravna pravila u cilju zaštite privatno-pravnih interesa, imalo je za posledicu intervenciju javnih organa skoro u svima građansko-pravnim poslovima, a naročito i u nespornim delima. Oslabljenjem državne pravosudne uprave u srednjem veku razvio se javno-beležnički stalež koji je umeo da pridobije osobite privilegije i prerogative, tako da je oduzeo sudijama skoro svako učestvovanje u vanparničnim stvarima. Jedino malo nuzgrednih vanparničnih dela (kao na pr. pozakonjenje i usvojenje, potvrđivanje trgovačkih knjiga) ostalo je u nadležnosti redovnih sudova.

Prema ovom razvoju stvari važe još danas u tom pogledu dva načela:

(1) Načelo koje važi u Francuskoj (la procedure gracieuse ou volantaire), Italiji i u zapadnim zemljama Evrope i prema kojem je sudska vlast ograničena na izricanje prava, kao što bi to odgovaralo užem pojmu sudijskog zvanja. Zakonici ovih država, ukoliko su dodelili vanparnična dela

organima redovnih sudova, nisu odvojeno kodificirali ovu granu sudske delatnosti, i tako na pr. talijanski zakonik o građanskom sudskom postupku niti posebno označuje a još manje definiše predmete vanparničnog postupka, nego u trećoj knjizi parničnog postupnika propisuje pravila o postupanju u pojedinim nespornim stvarima. Sam Mortara, koji važi za najboljeg tumača talijanskog procesualnog prava, označuje ovo stanje kao štetno po javne i privatne interese, i kao neodrživo (L. Mortara — Manuale della procedura civile II. str. 524).

(2) Drugo načelo smatra da je sudija sveopšti organ pravosudne uprave i da nije samo pozvan da izriče presude i da se stara o njihovom izvršenju, nego mora da upravlja i preventivnim pravosuđem u cilju da ne izbiju među građanima pravni sporovi, koji će uvek ostati teško zlo naše ljudske zajednice. Po ovom načelu sudija je i pozvan da pomaže strankama pri svršavanju pravnih poslova i da se naročito stara za pravno nesposobna lica. Ovo načelo usvojio je i projekat našeg vanparničnog postupnika. O postanku ovog projekta, koji znači veliki korak unapred na ovom pravnom području, jer do sada ni drugi kulturniji narodi nisu uspeli da ovako sistematski kodificiraju tako raznolike i važne vanparnične stvari, iznosimo iz „Obrazloženja" projekta zakona o sudskom vanparničnom postupku nekoje od glavnih momenata.

U vreme ujedinjenja i oslobođenja imali smo na teritoriji naše države u pogledu sudskog vanparničnog postupka na većem delu razne ali skoro jednake zakone. Na području viših zemaljskih sudova u Ljubljani i Splitu kao i Banskog stola u Zagrebu važio je Cesarski patenat od 9 avgusta 1854 g. s malim izmenama. Na području Vrhovnoga suda u Sarajevu ovaj je patenat dobio obaveznu snagu naredbom bivše Zemaljske Vlade za Bosnu i Hercegovinu od 14 aprila 1885 g. o postupku o zaostavštinama nemuslimana (Zbornik zak. i nared. za B. i H. god. 1885, br. 28), ukoliko se odnosi na postupak u ostavinskim stvarima, a usled nepostojanja drugih propisa ovaj se patenat na tom području faktično primenjivao i u ostalim stvarima vanparničnog postupka.

Za područje Kasacionog suda u Beogradu preuzet je sa nekoliko izmena isti patent u Pravilima o postupanju u nespornim (vanparničnim) delima od 13 i 23 decembra 1872.

Jedino na području Apelacionog suda u Novom Sadu postojalo je u tom pogledu zakonodavstvo posve različito od napred navedenoga. Na ovom području nije bilo opšteg zakona o vanparničnom postupku, već su bile pojedine njegove materije uređene posebnim zakonima ili uredbama, od kojih treba naročito spomenuti Zakon o uređenju tutorskih i starateljskih stvari (zak. članak XX iz 1877 g. i V iz 1885 g.) i Zakon o naslednom postupku (zak. članak XCI iz 1894 g.), a neka su pitanja uređena u Građanskom parničnom postupku (zak. članak I iz 1911 g.) i u njegovom uvodnom zakonu (zak. članak LIV iz 1912 g.).

Na području Velikog suda u Podgorici nisu postojali propisi o vanparničnom postupku.

Oslobođenje je dovelo kao nužnu posledicu i izjednačenje zakonodavstva na svim područjima Jugoslavije, jer političko ujedinjenje ostalo bi prazan pojam, ako ne bi naši zaslužni naučnici i kulturni radnici nastavili i plodonosno proveli i duhovno izjednačenje svih građana Jugoslavije. Velike zasluge na ujedinjenju naše države moraju se pripisati dakle i onima koji su radili na izjednačenju jugoslavenskih zakona. U pogledu našeg predmeta treba spomenuti, da je prvi nacrt izradio g. Slavoljub Sova, pretsednik Banskog stola u Zagrebu u penziji. Na osnovu ovog nacrta je jedna komisija Ministarstva pravde, u koju su, pored spomenutog, ušli još i D-r Josip Metličić, pretsednik Stola sedmorice Odeljenja B. u Zagrebu, Milorad Popović, sudija Kasacionog suda u Beogradu u penziji, i D-r Nikola Ignjatović, pretsednik Apelacionog suda u Novom Sadu, u drugom čitanju još i Milan Vrančić, sudija Višeg zemaljskog suda u Ljubljani, izradila prvi komisijski projekat.

Taj projekat bio je dostavljen na mišljenje svim Višim sudovima, advokatskim i trgovačkim, odnosno industrijskim komorama, udruženju banaka u Beogradu, Ministarstvu finansija i Ministarstvu trgovine i industrije.

Potom je, od već pomenute komisije, u koju je pored dosadašnjih članova ušao i D-r Bertold Ajzner, pretsednik senata Vrhovnog suda u Sarajevu i vršilac dužnosti načelnika zakonodavnog odelenja Ministarstva pravde, prvi komisijski projekat podvrgnut reviziji, naročito s obzirom na dostavljena mišljenja, i utvrđen njegov konačni tekst. Gospodinu D-r Ajzneru pripada i ne mala zasluga što je izradio opširno i temeljito obrazloženje ovog zakona, koje će služiti kao ka-

men temeljac daljnjem razvoju pravosuđa i pravne literature na ovom području građanskog formalnog prava.

Najzad je gorenaznačeni komisijski projekat još jedared revidiran i to od komisije, koju su sačinjavali g. D-r Ajzner, kao referent Min. pravde, i članovi bivšeg Vrhovnog zakonodavnog saveta g.g. D-r Dragoljub Aranđelović, profesor Beogradskog pravnog fakulteta, D-r Gregor Krek i D-r Milan Škerlj, oba profesori Ljubljanskog pravnog fakulteta, i tako je završena konačna redakcija. Ministru pravde g. Požidaru Maksimoviću pripada zasluga što je podneo zakonski predlog Narodnoj skupštini, i što je stalno učestvovao u radu skupštinskog odbora i u diskusiji pred zakonodavnim organom. U diskusiji projekta pred Narodnom skupštinom naročito su se istakli izvestioci g. D-r Nikola Sokolović i g. Milan Sekulić kao i narodni poslanici g.g. D-r Milivoje Perić i D-r Ljudevit Auer i Senator g. D-r Ravnihar.

II. Pravno-filosofskim razmatranjima pokušavalo se postaviti formulu koja bi nezavisno od pozitivno-pravnog poretka obeležila suštinu vanparničnog postupka. Ali za određivanje pravne prirode vanparničnog postupka potrebno je da se različita pravna područja, sadržana u tom postupku, razmatraju i definišu sa nekog skupnog i jedinstvenog gledišta. Reč je naime o uređivanju postupka različitih pravnih ustanova, i zbog toga je pre svega potrebno da se pronađu razlike vanparničnog postupka od drugih ukazonjenih postupaka.

Od upravnog postupka i od sudskog postupka u krivičnim stvarima razlikuje se vanparnični postupak time što sačinjavaju predmet ovog poslednjeg isključivo stvari građanskog prava, dok su predmet upravnog i krivičnog postupka ustanove upravnog odnosno krivičnog prava.

Po teoriji spora spadalo bi sve što je između dva građanska pravna subjekta sporno u područje parničnog postupnika a sve ostalo u područje vanparničnog.

Ali pri upoređivanju s postupkom u građanskim parnicama ne može se vanparnični postupak obeležiti prema predmetu i definisati da je vanparnični postupak onaj, kome je predmet uređenje nespornih građansko-pravnih odnosa za razliku od građansko-parničnog postupka, kome su predmet građanski sporovi. Na jednoj strani naime mogu biti predmet vanparničnog postupka i čisto sporni pravni odnosi kao na pr. oduzimanje očinske vlasti, uređenje odnošaja među supruzima (§ 268*), određivanje izdržavanja, koje po zakonu ima davati dete svojem oskudnom roditelju, odlučivanje o davanju miraza s odnosnim izvršnim nalogom (§ 269), sporovi oko uređenja granica (§ 280), a i da ne govorimo o zaostavštini i o pravnim lekovima u vanparničnom postupniku. Na drugoj strani ne može se opet kazati da su predmet građanskog parničnog postupka samo sporni odnošaji, pošto tuženik može priznati tužbeni zahtev, odnosno, protiv njega može se izreći presuda zbog izostanka, zatim u nekojim posebnim postupcima kao na pr. u mandatnom postupku uopšte nema spora (uporedi Schlegelberger — str. 68 i Lent-Freiwillige Gerichtsbarkeit — str. 2); isto tako govori protiv toga sudsko poravnanje.

Radi toga je tačno to što novi zakon ne naziva vanparnični postupak kao što ga nazivahu aust. Patent od 8 avgusta 1854, odnosno „Pravila" važeća na teritoriji predratne Srbije od 13 i 22 decembra 1872, br. 4971 kao **„postupanje u nespornim delima"**.

Ne može da važi ni **teorija represije,** jer ne može se definisati vanparnični postupak kao onaj koji ima preventivni značaj za razliku od građanskog parničnog postupka, kome je cilj da uspostavi povređena građanska prava (Wiederherstellungszweck). I nije tačno da je cilj vanparničnog postupka ostvarivati građansko-pravni poredak, dok je cilj građanskog parničnog postupka održavanje tog poretka. Cilj vanparničnog postupnika naime nije jedinstven za celi zakon, nego je različit prema svakoj pojedinoj zakonskoj ustanovi, kao što je na pr. cilj propisa o raspravi zaostavštine (§§ 22 i sl.) da se postupanjem javnih organa razjasne građansko-pravni odnosi, potrebni za postizavanje zaostavštine. Postupku u poslovima starateljstva (§§ 144 i sl.) je svrha staranje o licu i imovini nesvojevlasnih lica; radi obezbeđenja pravnog prometa postoje propisi o proglašenju za umrlog (§ 235), o poništaju isprava (§ 244), o overavanju potpisa (§ 293), itd. U parničnom postupku postoji dakle mogućnost prejudicija a vanparničnom postupku je često svrha čisto institutivna.

Ne zadovoljava nas ni mišljenje Lent-a (cit. delo str. 3), prema kojem bitna razlika između vanparničnog postupka

---

* kao §§ označeni su odnosni §§-i projekta vanparničnog postupka.

i građanskog parničnog postupka može da bude postavljena jedino prema sredstvima kojima se spor i u opšte postupanje svršava. Građanski parnični postupak svršava se — ukoliko dođe do meritorne odluke, — obaveznim ustanovljavanjem prava, i presude su materijalno-pravosnažne. Vanparnični postupak nam daje više sliku upravljanja, koje se pokreće i nadzire (starateljstvo), a njegove odluke nisu materijalno-pravomoćne. Građanskim parničnim postupkom utvrđuje se uvek auktoritativno i obvezno neko pravo, dok u vanparničnom postupku to nikada nije slučaj. Da to ne stoji pokazuje nam n pr. presuda vanparničnog sudije, na osnovu §§ 268, 269 i sl., koja imade isto autoritativno efektivnu moć, kao da bi bila donesena u parničnom postupku.

Ali određivanjem granica između pojedinih postupaka ne može da bude tačno obeležen pojam vanparničnog postupka, niti nas može zadovoljiti definicija (von Schneider) da su vanparnične stvari oni predmeti, koji ne potpadaju u smislu propisa građ. parn. postupka pod predmete spornih građanskih stvari, i da su to oni predmeti građanskog prava kod kojih mora da nastupi za postizavanje pravnog dejstva učestvovanje kojeg državnog organa. Ovom je naime definicijom označeno u prvom redu samo negativno obeležje vanparničnih stvari.

Mi kažemo da je vanparnični postupak skup pravnih pravila koja regulišu način preduzimanja onih građansko-pravnih radnja, za čiji je postanak, razvitak i ukidanje potrebno sudelovanje države i državnih organa.

a) Kao vanparnične građansko-pravne radnje označene su: 1) Rasprava zaostavštine (§ 22 i sl.); Poslovi staratelj-stva (§ 144 i sl.); 3) Usvojenje (§ 216 i sl.) i pozakonjenje (§ 219 i sl.); 4) Dobrovoljna procena i prodaja (§ 223 i sl.); 5) Proglašenje za umrlog i dokazivanje smrti (§ 235 i sl.); 6) Poništaj isprava (amortizacija) (§ 244 i sl.); 7) Uređenje odnošaja među supruzima (§ 268); 8) Uređenje odnošaja između roditelja i dece (§ 269); 9) Uređenje odnošaja među suvlasnicima (§ 270); 10) Raskidanje zajednice (§ 271 i sl.); 11) Uređenje međa (granica) (§ 280 i sl.); 12) Izdanje sudskih svedodžbi (§ 288); 13) Potvrđivanje ispravnosti izvoda iz trgovačkih knjiga kao i izdavanje svedodžbi da su trgovačke knjige propisno vođene (§ 296 i sl.); 14) Overavanje prepisa (§ 292); 15) Overavanje potpisa (legalizacija) (§ 293 i sl.); 16) Overavanje prevoda (§ 296 i sl.); 17) Sastavljanje isprava kod suda (§ 302); 18) Izjavljivanje poslednje volje pred sudom i čuvanje vansudskih pismenih izjava poslednje volje (§ 304 i sl.); 19 Proglašenje poslednjih volja čuvanih kod suda (§ 308); 20) Vraćanje pismenih izjava poslednje volje čuvanih kod suda (§ 309).

Treba još napomenuti da su neke vanparnične stvari uređene posebnim zakonima, kao na pr. zemljišnoknjižne stvari uređene su u zakonu o zemljišnim knjigama od 18-V-1930 g. a propisi o trgovačkim i zadružnim registrima sadržani su u trgovačkom zakonu. Po našem mišljenju trebalo je uneti u projekat još i propise o nužnim prolazima itd. kako su uređeni posebnim zakonima od 7-VII-1896 god.

b) Predmet vanparničnog postupka sačinjavaju samo stvari građanskog prava. Nije prepušteno privatnoj dispoziciji stranaka smatrati kao takve one stvari, koje potpadaju pod zakon o sudskom postupku u građanskim parnicama ili pod stečajni zakon. Isto tako ne mogu biti predmet vanparničnog postupka stvari javnog prava, iako ih rešavaju redovni sudovi, a prema tome ni stvari koje rešavaju upravni sudovi u smislu zakona o opštem upravnom postupku od 9 novembra 1930 god.

c) Organi nadležnosti vanparničnog pravosuđa su mnogobrojniji nego oni parničnog. To mogu biti građanski sudije, politički i administrativni organi, javni beležnici, načelnici opština i pošteni građani.

d) Vanparnična stranka je svako ono lice, koje želi da se izvesni konkretni građansko-pravni odnos razvije ili ukine. Sudija može pod danim pretpostavkama da smatra kao stranke i takva lica, koja od početka nisu učestvovala u građansko-pravnom odnosu kao na pr. staratelja, srodnike nesvojevlasnih lica kao i druga lica. U vanparničnom postupku učesnik je onaj, koga se odluka suda neposredno tiče ili onaj koji ostvaruje svoj pravni interes time, što traži da sud donese izvesnu odluku (§ 4).

OSNOVNA NAČELA VANPARNIČNOG POSTUPKA

Prema Kantovom kategoričkom imperativu svako pojedino naše delo trebalo bi biti takvo da može imati značaj opšteg pravila. Ali mi kažemo da se isto tako važnost i do

brota pojedinih naših dela procenjuje prema načelima koja su im služila za osnov. Kako svaka nagrada mora imati dobar temelj, tako mora i svak odrugo delo imati svoj zdravi osnov. Na području građanskog formalnog prava moraju danas odnosni postupci voditi računa o tome da stranke što sigurnije, jednostavnije, hitnije i jeftinije ostvare svoja građanska prava. Samo onaj zakonik, koji je osnovan na ovim praktičnim i modernim načelima, može se smatrati dobrim, celishodnim i korisnim. Radi postignuća ovog cilja naš se novi parnični postupak osniva na načelima obostranog saslušanja parničnih stranaka, slobodnog ocenjivanja dokaza odnosno slobodnog uverenja sudija, neposrednosti, usmenosti, javnosti, jedinstva usmene rasprave, materijalnog upravljanja parnicom od strane parničnog suda, celishodnog saradivanja stranaka i suda, istraživanja stvari po službenoj dužnosti, prekluzivnosti pojedinih parničnih dela, štednje vremena i troškova a u važnim stvarima nužnog zastupanja advokatom. Ova načela grpp. nisu određena u nekom generalnom obrazloženju, nego su sprovedena kroz konkretne odredbe i u njima više manje skrivena. Kada se načela izvode iz ljuske odmah se pokaže celokupni sistem (D-r F. Goršić, Komentar grpp. II. str. 2). Ovo može mutatis mutandis važiti i za vanparnični postupak, ali u pogledu načela koja su uzeta za osnov projekta zakona o sudskom vanparničnom postupku istaknuto je već u obrazloženju:

„§ 8 Patenta i po prvobitnom svom tekstu i njegov izmenjeni tekst u austr. Zakonu od 1923 g. o uprošćenju vanparničnog postupka ograničuje se na to da donosi jedan propis o dokaznoj snazi isprava, upućujući pri tome na propise Građ. parn. postupnika.

Takav propis je za projekat suvišan s obzirom na opšti propis § 21 projekta. Ali se mora smatrati potrebnim da se propisima reši pitanje, koja od načela parničnog postupka imaju da vrede i za vanparnični postupak.

Opšte je priznato, da načelo slobodne ocene dokaza i rezultata postupka ima da vredi i za vanparnični postupak. Naprotiv u vanparničnom postupku ne mogu da vrede načela usmenosti i neposrednosti, jer se u vanparničnom postupku prema prirodi tog postupka, odluke, po pravilu, donose na osnovu stanja stvari utvrđenog spisima (pismenim podnescima, zapisnicima o izviđajima itd) a samo izuzetno na osnovu usmene rasprave. Dosledno tome viši sud, pri odlučivanju o pravnim lekovima, nije vezan ni za činjenično stanje utvrđeno u prvom stepenu niti za ocenjivanje dokaza od strane nižeg suda. Viši sud može i jedno i drugo ispitati.

U Austriji je to već raščišćeno stalnom sudskom praksom i pravnom literaturom. Ali za nas je potrebno izrečnim propisima stati na suprot raznim shvatanjima, koja bi se mogla u tom pogledu pojavljivati s obzirom na to, što će jedinstveni zakon o vanparničnom postupku za neka područja biti sasvim novi zakon.

Iz ovih razloga, § 10 projekta predviđa potrebne propise o tome.

I. Načelo slobodnog ocenjivanja dokaza. — U pogledu ocenjivanja dokaza propisuje § 11 vp.: Ukoliko ovaj zakon što drugo ne naređuje pri ocenjivanju dokaza i rezultata celokupnog postupka shodno će se primenjivati propisi §-a 368 Građanskog parničnog postupnika, bez obzira na to, da li su ti rezultati stvoreni neposredno pred sudijom, koji donosi odluku ili nisu.

Taj se zakonski propis podudara sa opštim naređenjima §-a 21 vp. u kome je ustanovljeno da se u vanparničnom postupku imaju shodno primenjivati opšta naređenja Građ. parn. post. o nadležnosti, o strankama, o punomoćnicima, o siromašnom pravu, o postupku, o usmenoj raspravi te o **dokazima i zaključcima.**

Sam princip slobodnog ocenjivanja dokaza utvrđen je u §-u 368/1 grpp. gde se kaže:

Ukoliko nije ovim zakonom što drugo naređeno, ima sud, obaziruci se brižljivo na rezultat celokupne rasprave i izvedenih dokaza, po slobodnom uverenju oceniti, da li se koji činjenični navod ima smatrati istinitim ili ne.

Izuzeci od toga načela, predviđeni i u vanparničnom postupniku i u građanskom parničnom postupniku rečima „ukoliko ovaj zakon što drugo ne naređuje", sačinjavaju obvezna dokazna pravila. Ova su pravila, kao ostatci legalne teorije dokaza, sledeća:

1) Sud je vezan za sadržinu pravosnažne presude krivičnog suda u pogledu na dokazivanje i uračunljivost za to krivično delo (§ 364 grpp).

2) Javne isprave dokazuju ono što se u njima naređuje, izjavljuje ili posvedočava (§ 338 grpp.).

3) Overene (istinite) privatne isprave dokazuju da je izdavač isprave dao izjave u njima sadržane (§ 390 grpp.).

4) Činjenice, koje su sudu opšte poznate, ne treba dokazivati (sudska notornost) (§ 465 grpp.).

Ali kao što je već gore spomenuto u vanparničnom postupku viši sud, pri odlučivanju o pravnim lekovima, nije vezan ni za činjenično stanje utvrđeno u prvom stepenu niti za ocenjivanje dokaza od strane nižeg suda. Viši sud može ispitati i činjenično stanje i ocenjivanje dokaza prvog sudije, a može i ispitati nove činjenice i uvažiti nove dokaze. (§ 11 stav 2). Prema tome ne vredi u vanparničnom postupniku ni načelo „koncentracije postupka" koje važi u građ. parn. post. (§§ 321, 198 i dr. grpp.).

Dokaznu snagu privatnih isprava prosuđuje sud po svom slobodnom uverenju. Sud je vezan samo u jednom pogledu, samo utoliko, što mora uzeti za dokazano, da je autentičan i tekst, koji se nalazi nad svojeručnim potpisom ili sudski ili javno-beležnički overovljenim rukoznakom. Ko tvrdi, da taj tekst nije autentičan, da dotična izjava ne potiče od lica, koje je na ispravi označeno kao izdavač, mora to dokazati. Međutim zbog toga, što sud mora smatrati jedan tekst autentičnim, sud nije ni malo vezan, da li će i koliku dokaznu snagu pridati sadržini tog teksta. Sud prosuđuje po svom slobodnom uverenju, kakve se pravne posledice imaju pripisati onoj izjavi, koju sud mora smatrati autentičnom, naročito prosuđuje po svom slobodnom uverenju, da li je tom izjavom nastao kakav pravni posao. (Zuglia — str. 492). U tom je bitna razlika novog zakona od ostalih naših partikularnih zakona, po kojima su autentične privatne isprave pružale potpun dokaz protiv izdaoca po prilici isto onako, kao i sudsko priznanje. Najdalje je u tom išao srpski gpp., koji nije dopuštao dokazivanje svedocima ni protiv ni izvan sadržine autentične privatne isprave (§ 242—245 srp. gpp.), i to po uzoru francusko-talijanskih zakona, (uporedi čl. 1341 talijanskog Codice civile o ograničenju dokaza svedocima).

Po načelu slobodnog ocenjivanja dokaza ceniće se dalje iskazi svedoka po slobodnom uverenju, i sudija će u svakom konkretnom slučaju, s obzirom na sve okolnosti, prosuditi, da li i ukoliko izvesna činjenica smanjuje ili pobija verodostojnost svedoka. Sudija može pokloniti potpunu veru i samo jednom svedoku (uporedi § 483 gpp.).

Po ovom će načelu sudija na osnovu pažljivog motrenja i svestranog ispitivanja dokaznog materijala utvrditi šta je istina u pojedinom konkretnom slučaju. Kao posledica ovako izvedenih dokaza nastaće u njegovoj svesti jasna predstava koju će postaviti za osnov svome rešenju.

U ovom rešenju treba da iznese i da obrazloži i pozitivne i negativne momente, koji su se u njegovoj svesti pojavili i na osnovu kojih je postigao pomenutu predstavu. Sudija, i pored slobodnog uverenja, ili tačnije baš zato, dužan je da obrazloži zašto smatra da je odnosni činjenični navod istinit odnosno neistinit (Werk-Priručnik grpp. str. 33).

II. Načelo postupanja po službenoj dužnosti. — Ovo načelo proizlazi iz same prirode vanparničnog postupnika, pošto se iz razloga celishodnosti uređenje vanparničnih pravih stvari traži redovno u javnom interesu, i pošto stranke ne bi mogle nikako ili samo uz velike teškoće urediti ove stvari bez saradnje sudova, dok na drugoj strani nije potrebno da se o njima povede pravni spor. Kako se dalje naš zakonodavac postavio na stanovište da je svaki sudski postupak i građanski i krivični i vanparnični — ustanova za opšte dobro, to je morao da usvoji ovo načelo.

U vanparničnom postupku postupaće sud u prvoj vrsti po službenoj dužnosti u onim stvarima, koje se tiču lica, koja stoje pod osobitom zaštitom zakona. (§ 2 stav 1). Ali kao izuzetak od ovog načela postoji veliki broj vanparničnih stvari, u kojima je privatni interes preči od javnih interesa, koje se ne tiču lica pod zakonskom zaštitom i u kojima se postupak pokreće po predlogu stranaka.

1) Stavljanje pod pečat imovine zaostavštine narediće sud (§ 30) i onda kada, po naređenjima građ. zak. i predlogu nužnog naslednika, legatara ili verovnika umrloga dozvoli odvajanje imovine umrloga od imovine naslednikove. (§ 40).

2) Ovlašćeno lice može tražiti popis zaostavštine osobito kad se naredi odvajanje zaostavštine od imovine naslednikove (§ 69 stav 1).

3) Po predlogu naslednika ili skrbnika zaostavštine sud će pozvati oglasom verovnike zaostavštine po propisima Građ. zak. da prijave svoje tražbine pismeno ili usmeno na ročištu, koje se određuje. (§ 106).

4) Po predlogu svojevlasnih naslednika da deobu nasledstva provede sud pre uručenja, odrediće sud ročište, na kome će se provesti deoba nasledstva i o njoj sastaviti tačan zapisnik, ukoliko se naslednici dobrovoljno poravnaju. (§ 128/2).

5) Delimično oduzimanje svojevlasti zbog rasipništva ili zbog zloupotrebe alkohola ili drugih živčanih otrova iz navike biva samo po predlogu, dok potpuno ili delimično oduzimanje svojevlasnosti zbog duševne bolesti ili slaboumnosti biva po predlogu ili po službenoj dužnosti. (§ 182 stav 1).

6) Po predlogu pokrenuće se postupak radi usvojenja (§ 216) i ozakonjenja u smislu § 219 i 220.

7) Dobrovoljne procene i prodaje po § 223.

8) U predmetima prograšenja za umrlog (§ 237 i 243 v. p.

9) U slučajevima poništaja (ametizacije) isprava (§ 244 i § 250).

10) U predmetima uređenja odnošaja među supruzima (§ 268), između roditelja i dece (§ 269), među suvlasnicima (§ 270), radi raskidanja zajednice (§ 271) i uređenja međa (granica § 281).

11) U slučajevima izdavanja sudskih svedodžaba (§ 288 i sl.), sudskih overovanja (§§ 291, 293 i sl.), i sastavljanja isprava od suda (§ 303).

Iz načela postupanja po službenoj dužnosti proizlazi da sud mora stranke potpomagati i poučiti o obliku i posledicama predloga i ispraviti pogrešne podneske. U vanparničnim stvarima nije radi toga propisano zastupanje advokatom. No sud može stranku, koja često podnosi nerazumljive, pogrešne ili nedopuštene podneske, uputiti da svoje predloge i molbe podnosi preko advokata ili javnog beležnika, ako u srezu takvih ima (§ 6). Konačno mora sud po službenoj dužnosti uzimati u obzir i one činjenice i okolnosti, koje stranke nisu navele a za koje je na drugi način saznao, ili se nalaze u spisima o ranijim raspravama pred sudom o toi stvari (§ 2 br. 6).

III. Načelo istraživanja po službenoj dužnosti je različito od načela postupanja po službenoj dužnosti uzakonjenog u vanparničnom postupku. Po tom načelu ima sud kod utvrđivanja činjenica dužnost da bez obzira na izjave i podneske stranaka pribavi dokaze i razjasni činjenično stanje, pa nije

vezan ni ograničen na izjave i na dokazna sredstva, koja su mu podnele stranke. (Schlegelberger I. str. 180).

1) **Predmet i ograničenje istraživanja.** Kod postupka po predlogu ima sud da ispita po službenoj dužnosti takav predlog.

Predmet ispitivanja po službenoj dužnosti su sve okolnosti i odnošaji, koji imadu uticaja na sudsku odluku.

U toj dužnosti ispitivanja vanparnični je sudija ograničen;

a) stvarnom nadležnošću, t.j. sudija u vanparničnim pravnim stvarima ne sme da se upušta u pitanja koja prelaze njegovu nadležnost. Tako n. pr. čim sud dozna za smrt lica, čija se isprava o poslednjoj volji kod njega čuva, proglasiće je (§ 308) ne ispitujući prethodno valjanost testamenta. Isto vredi za proglašenje izjava poslednje volje u smislu § 49. Sud će dalje primiti svaku u zakonskom obiku podnesenu nasedničku izjavu, koja se osniva na valjanom naslovu (§ 95 stav 2), ne ispitujući pravnu važnost i pravne posledice takve izjave, nego će u slučaju protivrečnosti izjava postupiti po § 98 t.j. uputiti stranke na parnicu.

b) ako odluka o vanparničnoj stvari zavisi od utvrđenja kojeg prava ili kojeg pravnog odnošaja (prethodno pitanje), ovo se utvrđenje ima, i onda kad je ovo pravo ili ovaj odnošaj među strankama sporan, izvesti u vanparničnom postupku, ali to utvrđenje važi samo za ovaj postupak. Ako odlučivanje o prethodnom pitanju zavisi od utvrđivanja spornih činjenica, može sud po predlogu ili po službenoj dužnosti stranke uputiti na parnicu ili, prema prilikama, na upravni postupak (§ 10).

c) ako odlučivanje o prethodnom pitanju zavisi od utvrđenja pretpostavka javnog prava (n.pr. odluka je zavisna od utvrđenja državljanstva kojeg lica, ili pripadnosti lica javnim činovnicima), onda ispitivanje otpada kad o tim pitanjima postoji odluka upravnih vlasti, protiv koje nema pravnog leka, inače će sud po službenoj dužnosti ispitati postojanje takvih pretpostavaka; ako se radi o spornim činjenicama uputiće stranke na upravni postupak.

Uostalom, vanparnični je sudija slobodan i nije vezan na formalnu istinu utvrđenu drugim odlukama, ukoliko se ne radi o presudama, kojima se utvrđuje neko pravo. Za mišljenje parničnog suda nije vezan ni onda, ako je to izrečeno pravosnažnom presudom. Ako je n. pr. parnični sud u sporu oca

radi predaje deteta odbio prigovor majke da otac zloupotrebljava svoju očinsku vlast, može starateljski sud, ako mu je poznato zloupotrebljavanje, n pošto to spada u njegovu nadležnost, postupiti, iako postoji presuda parničnog suda. (Schlegelberger — str. 183).

2) **Sredstva istraživanja i provođenja dokaza.** — U smislu § 2 br. 5 vanparnični sud mora po službenoj dužnosti izvideti sve okolnosti i odnose, koji imaju uticaja na sudsku odluku; u tom cilju mora saslušati stranke, svedoke i druga u stvar upućena lica, po potrebi i veštake i na drugi prikladni način pribaviti podatke i isprave, kojima bi se stvar razjasnila.

Osim ovih opštih naređenja sadrži vanparnični zakon u pogledu istraživanja i odnosnih dokaznih sredstava još i posebne propise o tome. U smislu §-a 152 starateljski će sud i po službenoj dužnosti provesti izviđanje, a u važnijim ili sumnjivijim slučajevima, pre nego što odobri predloge štitnika ili skrbnika, preslušati po potrebi srodnike, susede i druga pouzdana lica, pa i samo ono lice, koje je pod starateljstvom, ukoliko je ono sposobno prosuđivati o svojim poslovima. U cilju da se što bolje obavesti o prilikama, može i pismemo tražiti obaveštenja i mišljenja od **opštinskog poglavarstva, školske uprave ili drugih vlasti i ustanova.** Ovo poslednje je novum našeg zakona, dodat uz stav 2 §-a 185 Patenta. Zatim u postupku radi oduzimanja svojevlasti narediće sreski sud, u smislu § 191/4 potrebne izviđaje, a naročito saslušanjem svedoka, veštaka i lica od kojih bi se mogao obavestiti o pravom stanju stvari i pribavljanjem izveštaja o toku bolesti, o ponašanju i ranijem životu onoga, kome se ima oduzeti svojevlast. Ono lice koje je stavilo predlog, dalje onaj, kome se ima potpuno ili delimično oduzeti svojevlast kao i njegov zastupnik i privremeni pomoćnik, ako je postavljen, moraju se pozvati na sve izviđaje saslušanja i na druge rasprave i imaju se preslušati o svim činjenicama bitnim za odluku. Ova lica ovlašćena su da stave pitanja veštacima, svedocima i obaveštajnim licima, da im označe one tačke, koje smatraju važne za izviđanje i da razgledaju spise i uzmu prepise spisa. Lice, kome se ima oduzeti svojevlast, mora se lično preslušati, a neće se lično pozvati samo onda, ako ne može nikako doći pred sud ili ako bi to moglo biti opasno po njegovo zdravlje. U takvom slučaju pozvaće se mesto njega njegov zastupnik, a ako ga nema, postaviće mu se za to skrbnik. U cilju ličnoga preslušanja sud može narediti, da se uz

potrebnu pažnju dovede sudu ili da se presluša preko sreskog suda njegovog boravišta. Ako se to lice nalazi u kojem zavodu za duševne bolesti ili u kojem sličnom zavodu, preslušaće se, po pravilu, u tom zavodu. To lično preslušanje može izostati samo onda, ako je skopčano sa opasnošću ili inače je neizvodljivo.

Kada se ima potpuno ili delimično odzeti svojevlast zbog duševne bolesti, slaboumnosti ili zbog zloupotrebe iz navike alkohola ili drugih živčanih otrova, to lice moraju sudski pregledati jedan ili dva u javnom zvanju nameštena lekara, koji su vešti u psihiatričnoj struci, a koje će starateljski sud postaviti (§ 188).

Isto tako će kod produženja očinske vlasti ili štitništva (§ 178) i kod oduzimanja očinske vlasti sreski sud odlučiti o tome posle saslušanja bližih srodnika, a po potrebi i ukućana i drugih lica, koja bi mogla dati obaveštenja, ili suseda. Po službenoj dužnosti provešće izviđaje, i na osnovu toga sastaviće svoj obrazloženi predlog, koji će sa svim spisima poslati nadležnom okružnom sudu radi odlučivanja.

Konačno i u postupku radi usvojenja (§ 212), izvršiće sreski sud potrebne izviđaje o porodičnim i imovinskim odnošajima, o godinama starosti poočima, pomajke i usvojenika i dostaviće sve spise zajedno sa svojim obrazloženim predlogom nadležnom okružnom sudu na rešenje. (§ 213 stav 2).

Sredstva za utvrđivanje činjeničnog stanja u vanparničnom postupku su dakle osim pismenih isprava:

1) Saslušavanje stranaka, t.j. predlagača, staratelja, lica koje je pod starateljstvom, ukoliko je ono sposobno prosuđivati o svojim poslovima, lica kome se ima potpuno ili delimično oduzeti svojevlast ili njegovog zastupnika odnosno privremenog pomoćnika;

2) saslušanje lica koja mogu dati obaveštenja, a to su srodnici, susedi, ukućani, lekari i druga pouzdana lica. Saslušavanja stranaka i drugih učenika nisu vezana za posebne formalnosti Građanskog parničnog postupka, a vrše se usmeno ili putem pismene izjave. Kad treba saslušati više lica, mogu se pojedina lica saslušati i bez prisustva ostalih (§ 21).

3) obaveštenja i mišljenja opštinskog poglavarstva, školske uprave i drugih vlasti i ustanova;

4) saslušavanje svedoka i veštaka.

Ukoliko ne bi bila dovoljna za utvrđenje činjenica gore označena posebna naređenja vanparničnog postupka, onda će

se u smislu § 21 shodno primenjivati opšta naređenja Građ. parn. postupka o dokazima. Izraz „shodno primenjivati" upućuje već na to, da se propisi građ. parn. post. mogu primenjivati samo ukoliko priroda vanparničnog postupka dopušta. Tako na pr. ne može da vredi za vanparnični postupak propis, da priznanje stranke čini nepotrebnim dokazivanje odnosnih činjenica (Min. obrazloženje ka § 21).

O važnosti javnih kao i o ocenjivanju privatnih isprava kao dokaznih sredstava u vanparničnom postupku već smo gore govorili.

U pogledu dokazivanja svedocima treba napomenuti da je ovo dokazivanje neograničeno dopušteno; novi grpp. ne zna izuzete svedoke u smislu § 211 srp. gpp. ili § 145 hrv. gsp., niti su u njemu nabrojane okolnosti, koje svedoka čine sumnjivim (§ 215 srp. gsp.). Iskaze svedoka ceni sud po slobodnom uverenju i sudija će u svakom konkretnom slučaju, s obzirom na sve okolnosti, prosuditi da li i ukoliko izvesna činjenica smanjuje ili pobija verodostojnost svedoka (§ 483 gpp.).

Ako je radi ocene neke činjenice, važne za odluku, potrebno stručno znanje, kojim sud ne raspolaže, onda će izvoditi dokaz veštacima (§ 477 gpp.).

Svedoci i veštaci imaju se po pravilu, saslušavati bez zakletve. Sud će takvo lice zakleti, ako to radi utvrđenja istine smatra potrebnim (§ 21 stav 6).

Vanparnični sudija može narediti i sudski uviđaj radi razjašnjenja stvari ili razgledanja predmeta (§ 446 gpp.). Ali provođenje izviđaja, kao i saslušavanje stranaka i drugih učesnika, nije vezano za posebne formalnosti Građ. parn. post. (§ 21).

Dokazivanje saslušavanjem stranaka (§ 466 gpp.) dopušteno je samo, ako sud ne može drugim dokaznim sredstvima dobiti pouzdanu podlogu za svoju odluku. Ovo se dokazivanje može narediti samo subsidiarno tj. samo onda kad je nemoguće doći do dokaza bilo dokaznim sredstvima koja su ponuđena od stranaka, bilo onim koja su pribavljena po naređenju suda (§ 21 v. p. i § 467 gpp.). Stranke se imaju po pravilu saslušati bez zakletve. Sud će odrediti takvu zakletvu, ako smatra to potrebnim radi utvrđenja istine.

IV. **Načelo obostranosti.** — Načelo obostranosti ili kontradiktornosti, koje igra tako veliku ulogu u grpp. u cilju da se pronađe istina, važi i na području vanparničnog postupnika, ali u modificiranom obliku. I ovde mora sud načelno pre svake odluke saslušati stranke o okolnostima i prilikama koje mogu biti od uticaja na odluku. Kako preslušanje stranaka nije vezano za posebne formalnosti grpp. to zakon vodi računa o potrebi saslušanja s obzirom na pojedini konkretni slučaj i na momente celishodnosti (Rintelen str. 8).

Istaknuto je ovo načelo osobito u postupku zbog oduzimanja svojevlasti, gde se, osim predlagača, mora lično preslušati i lice, kome se ima oduzeti svojevlast.

Povreda načela obostranosti ima za posledicu ništavost postupka i odluke.

V. **Načelo jedinstvenosti postupka.** — Ovo načelo je u vanparničnom postupku dalje izrađeno nego u Gr. p. p.; po pravilu se vanparnični postupak ne deli u stadije i u postupku po pravnim lekovima dopušteno je dopuniti činjenično stanje i mogu se izneti novi navodi i novi dokazi.

PRVI DEO

OPŠTA NAREĐENJA

I. Predmet opštih naređenja su u §-u 1 i 2 propisi o postupanju po službenoj dužnosti, u §-u 3 propisi o realnoj nadeležnosti, u §-u 4 o javnim beležnicima kao sudskim poverenicima, u §-u 5 o učesnicima, u §-u 6 o predlozima i molbama (podnescima), u §-u 7 o zastupanju advokatom, u §-u 8 o dostavljanju, u §-u 9 o ferijalnim stvarima, u §-u 10 o prethodnim pitanjima, u §-u 11 o ocenjivanju dokaza, u §§-ima 12 do 17 o pravnim lekovima, u §-u 18 o pravnoj snazi sudskih odluka, u §-u 19 o izvršenju, u §-u 20 o troškovima, i u §-u 21 o primenama propisa Građanskog parničnog postupka.

II. **Priroda opštih naređenja.** Opšta naređenja vanparničnog postupka ne mogu se uporediti sa opštim naređenjima Građanskog parničnog postupka, koji uređuje postupak sudova pri odlučivanju o građanskim sporovima. Građanski parnični postupak odnosi se na delatnost sudova oko prosuđivanja pravnih sporova, a pošto je tehnika pravnog istraživanja uvek jednaka bez obzira na pravni naslov iz kojega potiču sporovi, mogao je zakonodavac da propiše za celi postupak od podnošenja tužbe pa do izvršenja jedinstvena,

opšta pravila, sem takozvanih naročitih vrsta postupka, (vidi Schlegelberger str. 2).

Delatnost sudova u vanparničnom postupku je međutim toliko mnogostrana i različita, i odnosi se na tolika pravna područja, da je bilo porebno da se za pojedine vanparnične pravne stvari odredi posebne vrste postupak. Zakon je radi toga u opštim naređenjima u §§-ima 1 do 21 ustanovio samo najpotrebnija pravna načela, dok su pojedine zakonske ustanove, koje su po svojoj naravi opšteg značaja, (kao n.pr. nadležnost), još i posebno obrađene kod pojedinih vanparničnih pravnih stvari.

Prvi deo zakona sadrži opšta naređenja o sudskom vanparničnom postupku, dakle naređenja, koja se imaju primenjivati na sve vrste vanparničnog postupka, ukoliko nije posebnim propisima o pojedinim vrstama postupka što drugo naređeno. Opšte odredbe Patenta (§§ 1 do 19) odnosno nespornih pravila za Srbiju (čl. 1 do 18) moralo se dobrim delom preraditi, jer su delimice nejasne a delimice ne odgovaraju jer se oslanjaju na stari austr. Građanski postupak. I česko zakonodavstvo se je odlučilo na temeljitu preradu ovog prvog dela Patenta, što je nedavno izvršeno zakonom od 19 juna 1931 g. o osnovnim naređenjima sudskog vanparničnog postupka (Zb. zak. br. 100). Naš je zakon pri preradi spomenutih naređenja uvažio ovaj češki zakon. (Min. obrazloženje).

Postupanje po službenoj dužnosti.

§ 1

U vanparničnim pravnim stvarima sudovi imaju postupati, bilo po službenoj dužnosti bilo na predlog stranaka, samo onda, kad i u koliko im to zakon naređuje.

Već smo gore označili da su vanparnične pravne stvari one stvari građanskog prava, kod kojih imaju za njihovu pravnu važnost da učestvuju sudovi, i koje su kao takove označene u zakonu o sudskom vanparničnom postupku.

U ovim stvarima sudovi imaju postupati samo onda, kad i ukoliko im to zakoni naređuju. Staranje oko čuvanja i obezbeđenja privatnih prava nije samo officium boni viri onih organa, kojima je podeljena uprava ove dužnosti; kad i ukoliko oni imaju da nastupaju za postizavanje gornjeg

cilja, nije prepušteno njihovoj uviđavnosti. Oni imadu da primenjuju za čuvanje i obezbeđenje privatnih prava samo ona sredstva, i da postupaju samo u toliko i onda, kad to propisuju zakoni. Samo tamo mogu postupati po svojoj uviđavnosti gde zakoni upućuju na to izrično ili prećutno. (Schuster str. 15).

U pogledu pokretanja vanparničnog sudskog postupka propisano je da će sudovi postupati bilo po službenoj dužnosti bilo po predlogu stranaka. Po službenoj dužnosti postupaće sudovi u stvarima koje se tiču lica, koja stoje pod osobitom zaštitom zakona, i po pravilu onda, kad su u pitanju javni interesi, ili su ovi preči od privatnih interesa. Po predlogu postupaće sudovi naročito u slučajevima stavljanja pod pečat imovine zaostavštine i popisa zaostavštine i odvajanja zaostavštine od imovine naslednikove (§§ 40 i 69 stav 1), pozivanja javnim oglasom verovnika zaostavštine (§ 106), deobe nasledstva pre uručenja (§ 128 stav 2), delimičnog oduzimanja svojevlasnosti zbog rasipništva ili zbog zloupotrebe iz navike alkohola ili drugih živčanih otrova (§ 185 stav 1), postupka radi usvojenja i pozakonjenja (§§ 212, 216, i 217), dobrovoljne procene i prodaje (§ 219), proglašenja nestalog lica za umrlog (§§ 232, 236), poništaja isprava (§§ 240, 246); dalje će se postupati po predlogu stranaka u predmetima o nezi, vaspitanju i izdržavanju maloletne dece (§ 264), u predmetima određivanja miraza i opreme (§ 265), uređenja odnošaja među suvlasnicima (§ 266), radi raskidanja zajednice (§ 267), i uređenje granica (§ 277); u slučajevima izdavanja sudskih svedodžbi (§ 284), sudskih overavanja (§§ 287 i 288) i sastavljanja isprava kod suda (§ 298).

§ 2

(1) Pri raspravljanju i rešavanju vanparničnih pravnih stvari sud se mora držati ne samo opštih naređenja od čijeg ispunjenja zavisi valjanost postupka i sudska odluka, već se mora po službenoj dužnosti i starati za lica, koja stoje pod naročitom zaštitom zakona, kao i za bezbednost drugih lica, kada to zakon naređuje.

(2) Sud naročito:

1) mora paziti da ne prekorači granice svoje nadležnosti, a kad nađe da nije nadležan, mora, prema prilikama,

ustupiti stvar ili uputiti stranku nadležnoj vlasti, ukoliko mu je ona poznata;

2) ne sme dopustiti da lica, kojima je po zakonu potreban zastupnik, bez svojih zakonskih zastupnika preduzimaju pravne poslove;

3) mora tačno ispitati a, po potrebi, zadržati u spisima punomoćije kao i druge isprave o ovlašćenju lica, koja ne rade u svoje ime;

4) mora paziti da se ne sklopi pravni posao bez lica, čije je preslušanje ili privoljenje potrebno za valjanost toga posla;

5) mora po službenoj dužnosti izvideti sve okolnosti i odnošaje, koji imaju uticaja na sudsku odluku; u tom cilju može saslušati stranke, svedoke i druga lica, koja mogu dati obaveštenja, po potrebi, i veštake i na drugi pogodan način pribaviti podatke i isprave, kojima bi se stvar razjasnila;

6) mora uzimati u obzir i one činjenice i okolnosti, koje stranke nisu navele, a za koje je na drugi način saznao, a naročito i ranije rasprave pred sudom u istoj stvari;

7) mora, kad uputi stranke na parnicu ili na upravni postupak (§ 10), pobrinuti se, da se, gde je to potrebno, do svršetka parnice, odnosno upravnog postupka, dade obezbeđenje ili da stanje ostane dotle nepromenjeno;

8) mora svaku odluku, kojom odbija molbu, obrazložiti, a druge odluke samo ukoliko to zahtevaju prilike pojedinog slučaja;

9) mora, ukoliko se po službenoj dužnosti ima starati da se posao što pre svrši, odrediti strankama i njihovim zakonskim zastupnicima dovoljne rokove za izvršenje datih im naloga, a ako u datom roku ne izvrše nalog, upotrebiti potrebna prinudna sredstva (§ 19);

10) mora upotrebiti svu opreznost radi obezbeđenja interesa stranaka, ali ipak ne sme zbog nevažnih formalnosti i neznatnih nedostataka odbijati molbe, nego će u takovom slučaju postupiti u smislu propisa § 184 Građanskog parničnog postupnika;

11) mora pri sastavljanju (§ 155 stav 2) ili odobravanju ugovora ili pri primanju na zapisnik izjava poslednje volje nastojavati, da u ispravi bude jasno izražena volja i namera stranaka i da ne bude razloga za nesporazum o pravnim posledicama onoga, što je uglavljeno ili izjavljeno; mora paziti da se održi forma, potrebna za valjanost ugovora ili izjave poslednje volje, kao i da se isprava tako potpuno i jasno sastavi da se izbegne po mogućnosti svaki spor.

Uvodom ovog paragrafa stavlja se sudiji u dužnost da se pri raspravljanju i rešavanju vanparničnih stvari mora držati sledećih tri načela:

1) Primenjivati mora opšta naređenja od ispunenja kojih zavisi valjanost postupka i sudske odluke.

Odnosna opšta naređenja sadržana su u opštem građanskom zakoniku, u građanskom parničnom postupniku, u zakonu o uređenju redovnih sudova od 18. I. 1929 god. (Sl. nov. od 25. I. 1929 g. br. 20 — X), i u sudskom poslovniku. U smislu §-a 21 moraće vanparnični sudija naročito imati u vidu i shodno primenjivati naređenja Građanskog parničkoga postupnika o nadležnosti; dalje propise Građanskog parničnog postupnika koji se odnose na stranke, punomoćnike, siromaško pravo, postupak, usmenu raspravu, dokaze i zaključke.

2) Mora se po službenoj dužnosti starati za lica, koja stoje pod osobitom zaštitom zakona i to u svakom predmetu i stadiju vanparničnog postupnika, gde su u pitanju interesi ovih lica i mora po službenoj dužnosti preduzeti sve zakonske mere, koje su potrebne za postizavanje tog cilja. U slučaju §-a 16 n.pr. sudija suda prvoga stepena može uložiti rekurs i podneti spise Kasacionom sudu na odluku, ako mu se čini da bi od odluke suda drugoga stepena mogla nastati nenaknadiva šteta za lice, koje se ne može samo zastupati.

3) Mora se uopšte starati i za obezbeđenje drugih lica, kada to zakon naređuje. Zakon naređuje to među ostalim u §-u 104 tj. kad je naslednik poznat, ali mu se nezna za boravište, onda će mu ostavinski sud postaviti skrbnika, kome je dužnost da izvrši potrebne izviđaje u cilju da pronađe boravište naslednikovo; nadalje u §§-ima 108 i 109 u postupanju po zaostavštinama inostranaca itd.

U narednim 11 tačaka sadržana su specijalna načela kojih se mora držati vanparnični sudija; u pogledu pojedinih od ovih načela, sem onoga što smo već izložili u poglavlju o osnovnim načelima vanparničnog postupka, treba napomenuti još sledeće:

1) Ovo načelo odgovara propisu § 21 stav 2, po kojem sporazumi o nadležnosti sudova nemaju pravne važnosti. Propisi vanparničnog postupnika o nadležnosti ne podleže privatnoj dispoziciji stranaka, oni sačinjavaju ius cogens, a sud ima da oceni po službenoj dužnosti da li je nadležan čim mu je podneta kakva pravna stvar. Kad nađe da nije nadležan, mora ustupiti stvar nadležnoj sudskoj vlasti, a ako je stvar izuzeta od sudske vlasti redovnih sudova odnosno ako se radi o upravnoj stvari, uputiće stranku na upravni postupak. Nadležnost po predolgu stranke predviđena je jedino u §-u 112 u pogledu provođenja ostavinskog postupka za pokretnu zaostavštinu inostranca.

2) Licima, koja ne mogu samostalno uzimati na se obaveze, i kojima je po zakonu potreban zastupnik, ne može dozvoliti da preduzimaju pravne poslove bez svojih zakonskih zastupnika. Takvim licima, odnosno otsutnim strankama, ako bi bilo opasnosti od odugovlačenja, postaviće sudija skrbnika (curator ad actum odnosno absentis), a troškove oko postavljanja skrbnika snosiće privremeno stranka, koja je dala povoda postavljanju skrbnika (§ 111 gpp.).

3) i 4) Zakonski zastupnik pravno nesposobne stranke ima prilikom svake radnje koju vrši pred sudom, ispravom dokazati da je zakonski zastupnik (tako n.pr. predložiće otac krštenicu svog bračnog deteta, štitnik ili skrbnik odnosnu sudsku odluku), a osim toga, ukoliko je potrebno, podneti i posebno ovlašćenje. Tako isto treba dokazati da ima potrebno posebno ovlašćenje za preduzimanje pojedinih pravnih poslova kad se za te poslove ono traži (§ 105 gpp.) kao n.pr. zastrupnik treba da ima ovlašćenje starateljske vlasti za sklapanje poravnanja.

5) i 6) Sadržavaju načela o istraživanju po službenoj dužnosti, koja smo već gore obradili.

k 7) Navodi Min. obrazloženje: „Patenat propisuje u §-u 2 br. 7 da sud, gde njegova odluka zavisi od pretresanja spornih pravnih pitanja ili od takvih spornih činjenica, koje se samo formalnim dokaznim postupkom mogu izvesti na čistac, ima ili odmah pokrenuti pravnu raspravu ili stranke uputiti na parnicu. Slično propisuje § 2 br. 7 Nespornih pravila.

Ovaj propis je zbog svoje nejasnoće dao povoda raznim, često među sobom suprotnim tumačenjima u praksi i teoriji. Mišljenje koje sve više preovlađuje, smatra kao

temeljnu misao tog propisa da se sporovi o privatno pravnim odnošajima ne mogu rešavati u vanparničnom, nego samo u parničnom postupku. Polazeći sa ovog načelnog gledišta propis § 2 br. 7 Patenta tumači se u vezi sa §-om 18 Patenta, kako sledi:

Ako se u toku vanparničnog postupka pojavi pitanje o postojanju kojeg privatno-pravnog odnošaja kao prejudicionalno pitanje vanparnični sudija može u pogledu tog pitanja ili uputiti stranke na parnicu ili sam rešiti ovo prejudicionalno pitanje i na osnovu toga doneti svoju odluku u vanparničnom postupku, ali njegovo rešenje o prejudicionalnom pitanju ne prejudicira odluci, koja bi se imala doneti u parnici tj. strankama ostaje pravo da putem parnice traže rešenje o spornom pitanju, da li dotični privatno-pravni odnošaj postoji ili ne, i od rezultata te parnice zavisi da li će ostati odluka donešena u vanparničnom postupku. Tako n.pr. u slučaju, ako se u vanparničnom postupku traži izdržavanje za dete rođeno posle sklopljenog braka, a bračni (zakoniti) otac osporava bračnost (zakonitost) rođenja tog deteta, odluka o izdržavanju zavisi od spornog pitanja bračnosti (zakonitosti) rođenja, koje pitanje načelno spada na put parnice. U takvom slučaju vanparnični sudija može, prema gore izloženom, sam rešiti to prejudicionalno pitanje i na osnovu toga doneti svoju odluku o izdržavanju. Ali stranci ostaje zadržano pravo da redovnom tužbom ospori zakonitost rođenja deteta, a od odluke donesene o tome u parnici zavisiće da li će ostati na snazi odluka o izdržavanju ili ne.

Da li će vanparnični sudija izabrati prvi ili drugi put, zavisiće od toga, da li smatra da može sporno prejudicionalno pitanje sa sredstvima, koja daje vanparnični postupak, izvesti na čistac ili ne. Pri tome praksa zauzima stanovište, da se stranke mogu uputiti na parnicu samo zbog spornih činjenica, dočim pravno pitanje ima vansporni sudija da sam reši. U smislu ovog shvatanja rešio je ovo pitanje i spomenuti češki Zakon o osnovnim naređenjima sudskog vanspornog postupka (§ 25).

Pošto ovo rešenje ne samo što je dosledno, već i najbolje odgovara prirodi vanparničnog postupka, prihvatio ga je i projekat. Pri tome se je preporučilo odnosna naređenja staviti u zaseban paragraf (§ 10 projekta) i stoga u § 2 br. 7 ostaviti samo propis o tome, koje mere obezbeđenja vanparnični sudija ima narediti kad stranke uputi na parnicu. Ra-

zume se da ovo naređenje neće valjati u onim slučajevima, u kojima je posebnim naređenjima propisano, da se stranke u pogledu prethodnih pitanja moraju bezuslovno uputiti na parnicu kao npr. u slučajevima §§ 98 i 99 projekta".

Mere obezbeđenja narediće se gde bude to potrebno u cilju da stanje ostane nepromenjeno do svršetka parnice. Najobičnija mera obezbeđenja je stavljanje zaostavštine pod pečat u smislu § 39 i sl.

8) U pogledu odluke biće posebno govora kod tumačenja §-a 21.

9) Vidi tumačenje §-a 19.

10) i 11) Ove tačke sadržavaju opšta uputstva za delovanje sudija u vanparničnim stvarima. Pre svega je dužnost svakoga činovnika starati se o interesima sviju i osobito s najnižim i najslabijim treba postupati većom dobrotom i susretljivošću. Nikada ne bi smeli činovnici kušati da podignu svoju važnost poteškoćama i neprilikama, koje prave strankama.

Ništa ne može da ojača poštovanje i poverenje u sudove nego to, da se celishodno, brzo i jednostavno svrši posao; ništa ne može više ogorčiti nego to, da moraju stranke za jednu te istu stvar, koja bi se mogla da svrši u jedan put, doći više puta, i da se njihova stvar još ne dovede kraju. Sudija je dužan, ne samo prema strankama nego i prema državi da posveti odmah od početka svakoj stvari svu svoju pažnju, da ispita odmah sav predmet tako da kad treba, da se nedostatci uklone, može to da odredi jednom odlukom, a ne da to rešava sa više odluka. On nije gospodar uredovnog vremena, ono pripada državi, za svako uskraćivanje ili odugovlačenje sudskih poslova odgovoran je strankama i državi.

Da se uklone formalni nedostatci poslaće sud stranci poziv u smislu obrasca gpp. br. 47 knjige obrazaca Min. pravde.

Kad pismeni podnesak ne odgovara propisima § 59 Sp. ili kada sud iz drugog kojeg razloga naredi uklanjanje formalnog nedostatka, koji sprečava uredno poslovanje sa podneskom (§ 183 Grpp.), daće se stranci, ukoliko to zakon dopušta (§ 102 stav 2 Zzk.), mogućnost da ukloni nedostatak na najprostiji način (§ 60 stav 1 Sp.). Odeljenje sudske pisarnice pozvaće stranku ili advokata, koji stanuje u sedištu suda, najkraćim putem (telefonom). da predstane

sudu radi uklanjanja nedostataka prema uputstvu sudije, koji je ustanovio nedostatak. Ako stranka ukloni nedostatak u sudu, označiće se to kratkom beleškom na podnesku (§ 184 Grpp.); a ako se ne odazove pozivu kratkim putem ili ako se ispravka ne može izvršiti tim putem, pretsednik veća odnosno sudija pojedinac vratiće zaključkom podnesak radi uklanjanja nedostataka naznačivši tačno sve nedostatke a i rok za podnošenje ispravljenog podneska, gde to zakon naređuje.

Pri oceni podnesaka u formalnom pogledu u smislu § 59 Sp. ili drugih propisa sud se neće obzirati na sitnice ni gubiti iz vida da je svrha ovih propisa olakšavanje poslovanja (§ 60 stav 2 Sp.).

Zaključak (nalog) za uklanjanje formalnih nedostataka može se staviti kako u izvorniku tako u otpravku na sam podnesak, koji se onda sa svim primercima vraća stranci (§ 115 stav 1 Sp.). Ako se izvorni zaključak zadrži za spise, označiće se i pravna stvar zato što se stranci vraćaju svi primerci podnesaka. Ako pak po toj pravnoj stvari ima u sudu i drugih pisemna, a zaključak je stavljen u izvorniku na sam podnesak, koji se vraća stranci, označiće to na spisu beleškom n. pr. „Podnesak pod br. 5 vraćen advokatu Dr. Čimjću za uklanjanje formalnih nedostataka. Rok tri dana" (§ 115 stav 2 Sp.).

O samom poslovanju vanparničnog suda sadržava Sudski poslovnik sledeće propise:

Vanparnične stvari

Spiskovi rođenja i smrti

§ 313.

(1) Sudovi će se starati da se u svima slučajevima, u kojima to zakon propisuje, postavi štitnik i povede rasprava zaostavštine. Ovo će se vršiti po spiskovima, koje će sudovima periodično dostavljati vodioci matica o rođenjima vanbračne dece (§ 180 Vp.) i o slučajevima smrti (§ 32 Vp.).

(2) Vanparnično odeljenje sudske pisarnice zavodiće pomenute spiskove u posebni odeljak upisnika R (§ 353). Radi redovnog vođenja nadzora o dostavljanju tih spiskova, može se u ovom odeljku upisnika R odrediti za svakog vodioca matice poseban redni broj upisnika za celu godinu. Prostor tog rednog broja podeliće se vodoravnim crtama u dvanaest delova za upisivanje spiskova za pojedine mesece. Prvi spisak u godini dobija redni broj sa podbrojem 1, a ostali spiskovi isti redni broj sa odgovarajućim podbrojevima.

Stvari ostavinskog postupka

Upisnik O

§ 314.

U upisnik O po obr. posl. br. 73 zavode se:

1) svi slučajevi smrti prijavljeni sudovima osim onih, za koje se ne sastavlja smrtovnica (izveštaj o smrti) (§ 46 Vp.);

2) svi drugi slučajevi, po kojima je pozvan sud da sa zaostavštinom postupa po propisima vanparničnog postupka; takvi su su slučajevi na primer: odluka o proglašenju nestalog za umrlog, odluka da je smrt nestalog dokazana, i slučajevi smrti inostranca koji je ostavio imovinu u našoj državi.

Lični imenik upisnika O

§ 315.

Uz upisnik O vodiće se lični imenik po obr. posl. br. 94.

Upisivanje u upisnik O

§ 316.

(1) Pre upisa utvrdiće se po imeniku, s obzirom na datum smrti, da li je slučaj već upisan.

(2) U stupcima 6 do 14 upisnika O označiće se dan odluke, a u stupcima 6 i 8 i sud, kome je stvar ustupljena.

(3) Stubac 7 popuniće se, kada se odluči, da nema mesta raspravi zaostavštine zato što nema imovine (§ 59 stav 1 Vp.) i kada se odluči, da se ostavinska rasprava ne vodi po službenoj dužnosti s razloga pomenutih u § 59 stav 2 Vp. Shodno će se postupati, ako se, po izvršenom zavođenju stvari u upisnik, pokaže, da nije trebalo sastaviti smrtovnicu. Uz datum rešenja upisaće se u prvom i trećem slučaju „§ 59 stav 1", a u drugom slučaju „§ 59 stav 2". Ako se docnije pristupi raspravi taj upis poništiće se znakom konačnog rešenja (§ 269).

(4) Stubac 13 upotrebiće se, kada se rasprava zaostavštine ostavi inostranom sudu (§ 26 stav 2 Vp.) i kada je nad zaostavštinom otvoren stečaj (§ 61 Vp., § 68 stav 1 Stz.)

(5) Kada se spis posle odmeravanja takse ili posle postupka kod beležnika vrati sudu, precrtaće se datum upisan u stupcima 10 i 14.

(6) Posle upisa u stupcima 6 do 9 ili 11 do 13 stvar će se označiti kao konačno rešena (§ 264 stav 2). Ako se docnije pronađe imovina ili izjava poslednje volje, stvar se neće ponovo zavoditi, već će se po potrebi (kao na primer u slučajevima § 142 stav 3 Vp.), upisi u stupcu 7 ili 13 poništiti znakom konačnog rešenja. Ali ako se postupak nastavi tek posle završetka godine u kojoj je stvar bila označena kao konačno rešena ona će se ponovo uvesti (§ 286).

Upisnik stvari oduzimanja svojevlasti (Os)

§ 317.

(1) U upisnik Os po obr. posl. br. 74 zavodiće se pod zasebnim brojem za svako lice:

1) prijave o prijemu u zavod za duševne bolesti ili slični zavod (§ 193 Vp.);

2) predlozi za oduzimanje svojevlasti ili pismena, kojima se zahteva vođenja postupka radi oduzimanja svojevlasti (§ 185) Vp.);

3) predlozi za vraćanje svojevlasti ili za preinačenje oduzete svojevlasti (§ 191 Vp.);

4) predlozi za produženje očinske vlasti. Ali predlozi pod 3, 4 i 5 zavodiće se samo onda, ako se kod suda ne vodi kakav starateljski spis na koji se odnosi takav predlog, a ako se on vodi predlog će se pridružiti spisu.

(2) Na postupak radi primanja u zavod za duševne bolesti ili slični zavod odnose se stupci 5, 6 i 15; na postupak radi oduzimanja svojevlasti ili produženja očinske vlasti odnose se stupci 7 do 12, 15 i 16; na postupak radi vraćanja svojevlasti ili preinačenja oduzete svojevlasti stupci 13 do 16.

(3) Kada se istovremeno ima odlučiti o primanju u zavod i o oduzimanju svojevlasti, izradiće se dva spisa, od kojih će se prvi uvek a drugi po pravilu (stav 1, poslednja rečenica) zavesti u upisnik Os.

(4) U stubac za primedbe upisaće se podnošenje, dostavljanje višem sudu i ishod pravnog leka.

(5) Stvar će se označiti kao konačno rešena, čim je popunjen koji od stubaca 5 do 16; ali ako je izrečeno da je primanje u zavod nedopušteno (stubac 6) ta oznaka će se staviti tek pošto stigne izveštaj o izvršenom otpustu iz zavoda.

Posebni propisi za primanje u zavode za duševne bolesti

§ 318.

Prijave zavoda (§ 193 stav 2 Vp.) o potrebi produženja zadržavanja preko određenog roka i predlozi za otpuštanje iz zavoda ne zavode se u upisnik, a isto tako ni prijava da je neizlečeno lice, koje je otpušteno posle donete odluke o prijemu u zavod, vraćeno u zavod pre proteka roka za zadržavanje u zavodu. Naprotiv zavešće se pod novim brojem u upisnik Os prijave o povraćaju u zavod lica, koje je otpušteno kao izlečeno, kao i prijave o povraćaju u zavod bolesnog lica posle proteka roba za zadržavanje u zavodu.

Osnivanje spisa

§ 319.

(1) Za postupak o primanju u zavod za duševne bolesti i slični zavod uvek će se obrazovati zasebni spisi (uporedi § 317 stav 3). Ako se prijava po § 318 u upisnik zavodi pod novim brojem, mora se takođe obrazovati nov spis.

(2) Naprotiv zaseban spis upisnika Os za postupak radi oduzimanja svojevlasti, produženja očinske vlasti, vraćanja svojevlasti ili preinačenja oduzete svojevlasti obrazovaće se samo onda, kad u istom sudu već ne postoji spis o staratelјstvu nad dotičnim licem. Ako takav spis postoji združiće se s njim predlog za oduzimanje svojevlasti, predlog za vraćanje svojevlasti ili za preinačenje oduzete svojevlasti ili predlog za produženje očinske vlasti.

(3) Kada se postavi privremeni pomoćnik, pismena, koja se na njega odnose, pridružiće se spisu upisnika Os. Jedino kada postupa

starateljski sud, koji nije u isto vreme sud za oduzimanje svojevlasti (§ 194 Vp.) on će obrazovati spis, koji će zavesti u upisnik S.

Privremeno ustupanje spisa iz upisnika Os drugim sudovima

§ 320.

Sud koji je izrekao odluku o zadržavanju u zavodu staviće svoje spise na raspoloženje sudu za oduzimanje svojevlasti, a ovaj starateljskom sudu sve dotle, dok su mu potrebni; prilikom provođenja izviđaja u postupku kod jednog suda vodiće se, po mogućstvu, račun i o zahtevima postupka kod drugog suda; neće se izrađivati prepisi zapisnika, veštačkih mišljenja itd.; ponovno saslušanje istih lica će se po mogućstvu izbegavati.

Starateljstva (štitništva i skrbništva)
Upisnik za starateljske stvari (S). Spisi starateljskih stvari

§ 321.

(1) U upisnik S po obr. posl. br. 75 zavodiće se sva starateljstva odnosno sve stvari, po kojima se ima postaviti štitnik ili skrbnik maloletnim, otsutnim, nerođenim, začetim, nepoznatim ili pravnim licima; ili po kojima se imaju izdati naredbe za obezbeđenje njihove imovine ili za upravljanje istom, ili za obezbeđenje njihovog vaspitanja ili izdržavanja.

(2) U upisnik S zavodiće se zatim odluke o potpunom ili delimičnom oduzimanju svojevlasti ili produženju očinske vlasti, ako još ne postoji spis upisnika S. U ovim slučajevima neće se u pogledu vođenja starateljstva nastavljati spis upisnika Os, već će se obrazovati novi spis upisnika S. Kao prvi redni broj služiće otpravak odluke vanparničnog suda o oduzimanju svojevlasti ili izvod iz spisa Os o ličnim i imovinskim prilikama važnim za dalji postupak.

(3) Ako se dužnost starateljske vlasti u celini ili delimično prenese od nadležnog suda na koji drugi sreski sud (§ 150 stav 1 Vp.) onda će i ovaj sud obrazovati spis, koji će se zavesti u upisnik S.

(4) Ako postoji starateljski savet (§ 208 i sled. Vp.) staviće se u stubac za primedbe upisnika S oznaka Ss (starateljski savet) i porodično i rođeno ime starateljskog savetnika.

(5) Po § 211 Vp. izdaće Ministar pravde bliža naređenja starateljskim poverenstvima (§§ 202 i sled. Vp.). Tim naređenjima propisaće se i ukoliko će se naređenja ovog Sudskog polovnika primenjivati na rad starateljskih povereništava.

Stvari, koje se ne zavode u upisnik S

§ 322.

(1) Stvar će se zavesti u upisnik R, kad sud, koji je otpočeo rad po njoj, nije nadležan za postupak kao starateljski sud, n. pr. kad se tiče prijave rođenja, koja se ima ustupiti drugome sudu, ili se hraniteljka sa traženjem prinosa za izdržavanje obrati sudu svoga prebivališta koji nije nadležan u građanskim parnicama za bračnoga oca.

(2) Zavođenje se neće izvršiti u upisnik S., kada se u toku drugog kakvog postupka, na primer parnice, izvršenja ili povodom dostavljanja zemljišnoknjižne odluke, postavi skrbnik za određenu parničnu radnju (§§ 190 do 111, 310 do 312 Grpp., §§ 114 stav 5, 135 stav 9 Ip.), ili kada se u toku rasprave zaostavštine ima po propisima vanparničnog postupka postaviti skrbnik (§ 64 Vp.). Takva pismena pripadaju spisu stvari, po kojoj je postavljen skrbnik.

(3) Predlozi za oslobođenje od očinske vlasti i predlozi za produženje te vlasti, kada se ne mogu staviti u već postojeći spis starateljstva, zavešće se u upisnik R, odnosno u upisnik Os.

Združivanje stvari koje su u vezi

§ 323.

(1) Ako je otac ostavio maloletnu bračnu decu, stvar će se zavesti ne samo u upisnik O već odmah i u upisnik S, ako već nije iz drugog razloga (na primer zato što imaju imovine) za decu obrazovan spis upisnika S. Do odluke o sudskom uručenju (predaji) zaostavštine staviće se i pismena, koja se odnose isključivo na štitništvo, u spis upisnika O, a ovaj će se, po predaji zaostavštine nastaviti kao spis upisnika S. Na štitničke dekrete staviće se uvek oznaka upisnika S.

(2) Kad se bračnom ocu oduzme svojevlast obrazovaće se i za njega i za njegovu decu po jedan zaseban spis, koji će se zavesti u upisnik S.

(3) Ako se usled smrti, otsustva ili zanemarenja očinskih dužnosti itd., ili usled toga što je deci pripala kakva imovina, postavi štitništvo ili starateljstvo za više bračne dece, onda će se za svu decu obrazovati zajednički spis pod jednim brojem upisnika.

(4) Ako se spisi, po stvarima koje su u toku kod jednog suda, odnose na više braće i sestara ili na više nezakonite dece od iste majke, oni će se združiti radi zajedničkog postupka iako su posebno zavedeni u upisnik S (sveska spisa § 273 stav 4); izuzetno se to neće učiniti ako bi s obzirom na naročite okolnosti, na primer na raznovrstan posed imovine, zasebno vođenje spisa bilo celishodnije. Združivanje će se zabeležiti u stupcu za primedbe.

(5) Ako je sud za koje lice pod starateljstvom već vodio postupak, združiće se sa dotičnim spisom pismena docnijeg postupka, koji se odnosi na isto lice. Ako je usled promene prebivališta bračnog oca postao nadležan drugi sud, ustupiće se tom sudu S. — spis, koji će se kod njega dalje voditi pod novom oznakom spisa (§ 286).

Upisivanje u upisnik S

§ 324.

(1) Sve S — stvari (starateljske stvari), koje se ne odnose na štitništvo, smatraće se u smislu ovog Poslovnika kao skrbništva bez obzira na to, da li je skrbnik postavljen ili ne. Skrbništva će se označiti olovkom u boji u stupcu za primedbe oznakom „skrb".

(2) U treći stubac upisnika S upisaće se porodično i rođeno ime, a kod štitništva i dan rođenja lica pod starateljstvom.

(3) S — stvari označiće se kao konačno rešene, kada je izvršen rad starateljske vlasti usled oslobođenja od skrbništva, proglašenja punoletnim ili usled toga, što je maloletnik silom zakona (Zakon o punoletstvu od 31 jula 1919 god. — Služb. nov. br. 89) postao punoletnim itd., kada je oduzeta svojevlast vraćena, kada je starateljska

stvar u celini ustupljena drugome sudu (delegacija) itd.; u poslednjem slučaju i u slučaju ustupanja spisa po § 323 stav 5, označiće se u stupcu za primedbe sud, kod koga se sada spisi nalaze.

Lični imenik

§ 325.

(1) Uz S — upisnik vodiće se po obr. posl. br. 90 azbučni lični imenici u obliku knjige, koja će po obimu moći poslužiti za više godina; kod imena, koja se često ponavljaju staviće se i dan rođenja. U slučajevima usvojenja, pozakonjenja, promene imena (član 16 i sled. Zakona o ličnim imenima od 16 februara 1929 god., Služb. nov. br. 47—XXI) ili davanja imena vanbračnom detetu po propisima Građanskog zakonika, označiće se i novo ime.

(2) Sudovi, kojima to naredi pretsednik apelacionog suda, vodiće lični imenik u obliku kartoteke (§ 368). Za tu svrhu postoje imenični listići po obr. posl. br. 95, a radi podele po slovima ili posebne podele (potpodele) upotrebiće se rasporedni listići po obr. posl. br. 96. U svaki listić zavešće se po jedno starateljstvo, bez obzira da li se ono odnosi na jedno ili više lica. Skrbništva će se olovkom u boji označiti oznakom „Skrb"; kod štitništva navešće se i dani rođenja. U slučaju promene imena itd. listići će se ispraviti i staviti na mesto koje im pripada po novom imenu.

(3) Pored imena lica pod starateljstvom staviće se znak konačnog rešenja, kada se slučaj starateljstva završi ustupanjem spisa, proglašenjem punoletnim ili kada maloletnik bez imetka po sili zakona postane punoletnim, oslobođenjem od skrbništva, vraćanjem oduzete svojevlasti itd. Kad su sva imena na jednom listiću dobila znak konačnog rešenja, listić će se izdvojiti i staviti u drugo sanduče (§ 368) rešenih slučajeva, koje će se također udesiti za smeštaj po azbučnom redu.

Starateljski tabak.

§ 326.

(1) Ako starateljski spis ima više od 10 rednih brojeva, osnovaće se starateljski tabak po obr. posl. br. 97. Kad starateljstvo nastupi povodom rasprave zaostavštine, osnovaće se starateljski tabak najdalje po donetoj odluci o sudskom uručenju (predaji) zaostavštine ili o deobi zaostavštine.

(2) Starateljski tabak može se osnovati i odmah čim otpočne starateljstvo i upotrebiti kao omot, dok se spis ne stavi u korice, odnosno dok još ne sadrži 10rednih brojeva (§ 283 st. 2).

(3) Prvu stranu starateljskog tabaka popuniće odeljenje sudske pisarnice; ta strana sadrži pregled o ličnim odnošajima lica pod starateljstvom, koji se ima voditi redovno.

(4) Na unutrašnjoj strani starateljskog tabaka napisaće sudija pregled stanja inovinskih odnosa lica pod starateljstvom (otsutnoga itd.), a eventualno i zahteve ovoga za izdržavanje. Pregled imovine zajedničke za više lica pod starateljstvom odeliće se na shodan način od pregleda imovine svakog pojedinca. Dovoljno je navesti bitne sastavne delove imovine sa oznakom celokupne vrednosti (nominalni iznos), mesto, gde se ono čuva, i mere, preduzete u pogledu prihoda.

U slučaju promena imovinskog položaja (zahteva za izdržavanje) neće se raniji pregled menjati niti brisati već će se izmene u pregledu izlagati dalje po redu.

(5) U starateljskom tabaku uputiće se na važna mesta spisa. Kad tabak usled ispravaka izgubi svoju preglednost, zameniće se sa novim; u novom tabaku mogu se izostaviti upisi, koji više ne važe.

Podnošenje S — spisa okružnom sudu radi donošenja odluke

§ 327.

Kada se starateljski spis po postojećim propisima podnosi okružnom sudu, radi donošenja kakve odluke (§ 147 stav 1 Vp.), okružni sud zavešće stvar u upisnik R, a u pogledu uređivanja spisa postupiće kao sa spisima pravnih lekova (§ 350).

Oglasne stvari

§ 328.

(1) Upisnik Og, koji se vodi u zbornim sudovima prvog stepena po obr. posl. br. 81, određen je za predloge:

1) da se nestalo lice proglasi za umrlo odnosno da se dokaže njegova smrt;

2) da se isprava sudski poništi (amortizira). Predlozi da se više isprava poništе zavode se pod jednim brojem, ako su učinjeni u jednom podnesku (u jednom zapisniku).

(2) U stubac 8 upisaće se dan odluke suda, a ispod toga svršetak oglasnog roka, odmah po prijemu dokaza o izvršenom oglasu. Kada se odbije predlog za pokretanje postupka ili kada taj predlog bude uvažen od suda pravnog leka, shodno će se primeniti propisi § 288 stav 5.

(3) Stupci 9 i 10 određeni su za konačnu odluku. U stubac za primedbe zabeležiće se kada se postupak završi na drugi način, a ne meritornom odlukom suda, na primer: ustupanjem, povlačenjem ili kad se podnose prijave u toku oglasnog roka (§§ 237 stav 1, 240 stav 2, 258 Vp.).

(4) Pri proglašenju za umrlog ili pri donošenju odluke o dokazanoj smrti nestalog lica neće se upotrebiti stubac 7; pri poništaju isprava neće se upotrebiti stupci 5i 6. Prazan prostor tih stubaca može se upotrebiti za upis novina, u kojima je objavljen proglas.

OVERAVANJA

Opšta naređenja o overavanju potpisa

§ 329.

(1) Overavanje potpisa vrši sudija ili činovnik sudske pisarnice koga odredi starešina suda.

(2) Postupak po tim stvarima utvrđuje se po pravilu jedino u upisniku za overavanja (§ 330). Overavanja van sudske zgrade upisaće se u zaseban odeljak upisnika, za koji će se zadržavati određeni brojevi upisnika. Na kraju godine ovaj će se odeljak združiti (povezati) sa

ostalim delovima upisnika. Prilikom overavanja sastaviće se zapisnik samo kad upisnik nije pri ruci.

(3) Beleška o overavanju staviće se na ispravu tek onda, kada se u upisniku izvrše svi propisani upisi i u njega stave svi potpisi.

Upisnik za overavanja Ov.

§ 330.

(1) Za popunjavanje upisnika za overavanja, koji će se voditi po obr. posl. br. 76, važe sledeći propisi:

a) Više istovremeno traženih overavanja zavešće se pod jednim brojem bez razlike da li se imaju overiti potpisi više lica na jednoj ispravi ili potpisi jednog lica na više isprava; više lica obeležiće se u stupcu 3 brojevima, a više isprava u stupcu 6 slovima. U drugim stupcima će se oznakom tih brojeva i slova istaći na koje se potpise odnosi upis.

b) Stupci 4, 5 i 7, kad dolaze u obzir, popuniće se uspravnom crtom, a kad ne dolaze u obzir, vodoravnom crtom; kad se popunjuje stubac 7 onda se ne popunjavaju stupci 8 i 9. Kad je prisutan samo jedan svedok popuniće se i stubac 9.

v) U stubac 6 upisaće se:

1) vrsta isprave i dan, kada je izdata;

2) predmet posla;

3) vrednost predmeta isprave, ako se to vidi neposredno iz isprava bez računanja;

4) taksene marke upotrebljene na ispravi, a ako isprava nosi zvaničnu potvrdu da je taksa neposredno plaćena ili da je naknadno podneta prijava z odmeravanje takse, upisaće se kratak sadržaj i poslovni broj te potvrde

g) Posle popunjenja upisnika stranke i svedoci staviće svoje potpise u stupce 3 i 8; ako je koja stranka nepismena, staviće u stubac 3 svoj ručni znak.

(2) Ako je o overavanju sastavljen zaseban zapisnik (§ 329 stav 2), stupci upisnika će se naknadno popuniti; zapisnik dobija broj upisnika i stavlja se u arhivu.

Beleška o overavanju

§ 331.

(1) Overavanje isprava vrši se beleškom koja se stavlja, po mogućstvu, štambiljem, pored ili ispod potpisa, koji se ima overiti. Beleška glasi: „Prema upisniku Ov. br. . . . . iz god. . . ., N. N. (porodično i rođeno ime, zanimanje i mesto prebivanja) je svojeručno stavio svoj potpis na ovu ispravu" ili „Ov. br. . . . . iz god. . . Potvrđuje se istinitost potpisa N. N. (porodično i rođeno ime, zanimanje i mesto prebivanja)"; sleduje oznaka suda, odeljenja sudske pisarnice, dana i potpis činovnika.

(2) Pri overavanju potpisa na menici lica nepismenih ili koja ne mogu pisati ili lica slepih, činovnik, koji potpis overava pridržavaće se propisa §§ 98, 99 Mz (vidi § 23 br. 17 Čeksz.). Ako se overavanje vrši beleškom, stavljenom štambijem (stav 1), ona će se u smislu tih propisa rukom popuniti.

(3) Ako prilikom overavanja nije bio pri ruci upisnik odnosno odeljak upisnika (§ 329 stav 2), te se ne može u belešci navesti broj upisnika Ov, onda će se navesti mesto, u kome je overavanje vršeno.

Stvari koje se ne zavode u upisnik za overavanja

§ 332.

Upisnik Ov ne upotrebljava se kad pretsednik apelacionog suda ili njegov zamenik overava već overene isprave, kad se overavaju zvanične isprave ili zvanična pisma koja će se upotrebiti u inostranstvu (dostavljanje diplomatskim putem § 288 Vp.), kao i kad se overavaju prepisi i prevodi (§§ 286, 282 i sl. Vp.).

Nadoveravanja

§ 333.

(1) Potpise službenih lica na ispravama, računajući i beleške o overavanju za upotrebu u inostranstvu, overiće i Ministarstvo pravde (nadoveravanje), ukoliko međunarodni ugovori što drugo ne naređuju. Za tu svrhu potrebna je prethodna overa pretsednika apelacionog suda ili njegovog zamenika. Za overavanje potpisa i pečata javnog beležnika važi propis § 47 Zb.

(2) Kada je sud umoljen da izdejstvuje nadoveravanje, sprovešće se isprava, koja se ima overiti, Ministarstvu pravde preko pretsedništva apelacionog suda (stav 1), a Ministarstvo pravde će je dalje poslati Ministarstvu inostranih poslova.

Overavanja prepisa

§ 334.

(1) Overavanje prepisa (§ 287 Vp.) vrši kod sreskog suda činovnik sudske pisarnice, koga za to odredi starešina suda. Ovaj činovnik potvrđuje po izvršenom sravnjivanju saglasnost prepisa sa izvornim pismom i beleži taksu naplaćenu u taksenim markama. To će se vršiti beleškom ovog sadržaja: „Sud potvrđuje da je ovaj od stranke (od suda) izrađeni prepis saglasan sa svojim izvornikom, koji se sastoji od . . . . . tabaka (strana) i na kome je prilepljena taksa od . . . . . u taksenim markama". Beleška se vrši po mogućstvu štambiljem, i na nju se neće stavljati poslovni broj.

(2) Prepise iz sudskih spisa, koje sud izdaje, ma u kome postupku, i ako se na njih ne stavlja formalna overa, pre izdavanja sravniće se sa izvornikom i snabdeti potpisom činovnika, koji je odgovoran za saglasnost („Da je ovaj prepis veran svome izvorniku tvrdi . . . . . ." sleduje potpis).

Realna nadležnost.

§ 3

Vršenje svih sudskih radnja vezanih za kakvu telesnu stvar (realna nadležnost), kao što su naročito uviđaji, nalazi veštaka, popisi imovine, procene, dražbe, uvođenje upravi-

telja, spada u nadležnost sreskog suda u čijem se području nalazi ta stvar ukoliko u pogledu pojedinih radnja ili pojedinog postupka nije što drugo naređeno.

Min. obrazloženje: „Već je pre spomenuto, da ni Patenat ni Nesporna pravila ne sadrže propise o nadležnosti. Za Patenat nije postojala takva potreba s obzirom na to, što je u Austriji postojao i postoji opšti zakon o nadležnosti u parničnim i vanparničnim stvarima (t. zv. Jurisdikciona norma), a srpsko zakonodavstvo je u tom pogledu uputilo na odnosne propise Zakona o sudskom postupku u građanskim parnicama (vidi čl. 2 Zakona o postavljanju sudija za vanparnična — nesporna dela).

Kako je naše zakonodavstvo odustalo od toga da donese opšti zakon o nadležnosti u parničnim i vanparničnim stvarima, a upućivanje na propise novog Zakona o sudskom postupku u građanskim parnicama o nadležnosti nije mogućno, morao je ovaj zakon predvideti i potrebne propise o nadležnosti. Ali pošto pojedine vrste vanparničnog postupka zahtevaju razne propise o nadležnosti, ovaj zakon nije propise o nadležnosti uneo među opšta naređenja već ih je uneo u posebna naređenja o pojedinim vrstama vanparničnog postupka. U deo o opštim naređenjima unet je samo propis o t. zv. realnoj nadležnosti, koji odgovara §-u 117 jurisdikcione norme, koja važi na području viših zemaljskih sudova u Ljubljani i Splitu, jer je ovaj propis opšte prirode".

Od pojma realne nadležnosti u smislu § 3 vanparničnog postupka treba razlikovati onu realnu nadležnost o kojoj govori čl. 3 uvodnog zakona grpp. gde se kaže: da ukoliko se u kojem zakonu, uredbi ili naredbi ili kojim pravilima društva upućuje na pravne stvari realne nadležnosti, imaju se podrazumevati pravne stvari spomenute u §§ 77 i 79 ovog novog zakonika. Ali pošto se propisi §§ 77 i 79 gpp. odnose na sporove o stvarnim pravima, o nepokretnini odnosno na sporove o porabi nepokretnina, radi toga odgovara pojam realne nadležnosti §-a 3 v. p. pojmu „Realangelegenheiten" u smislu § 117 austrijske Jurisdikcione norme. Zakon sam označuje poimence pojedine realne stvari, kao sudski uviđaj, nalazi veštaka, popisi imovine, procene, dražbe i uvođenje upravitelja. Za ove je stvari ustanovljena isključiva mesna nadležnost i zakon naređuje da za njih važi lex rei sitae, drugim rečima, za te je stvari određena nadležnost onog sreskog suda, u čijem se području nalazi stvar na kojoj treba provesti uviđaj, popis itd.

Javni beležnici kao sudski poverenici.

§ 4

Sud može javnom beležniku, ako je to u interesu stranaka, naložiti da kao sudski poverenik izvrši izvesne sudske radnje u vanparničnim pravnim stvarima, koje ne zavise od prethodne sudske odluke.

Zakon o javnim beležnicima od 11 sepetmbra 1930 g. stupio je na snagu obnarodovanjem u Službenim novinama 26. IX. 1930 g. br. 220 LXXVII., a obaveznu snagu dobiće u područjima Apelacionih sudova u Beogradu i Skoplju, i Velikog suda u Podgorici kada to Ministar pravde odredi uredbom izdanom u saglasnosti sa Pretsednikom Ministarskog saveta, a u ostalim područjima po isteku dva meseca posle obnarodovanja (§ 253).

Glava jedanaesta ovog zakona govori o javnim beležnicima kao sudskim poverenicima (§§ 221 do 226), i pošto se propisi §-a 4 odnose na ove ustanove zakona o javnim beležnicima, potrebno je da se već na ovom mestu iznese, da provođenje ostavinskih rasprava, ukoliko nije zasebnim zakonima što drugo naređeno, spada po pravilu (§§ 222 i 224 st. 1) u delokrug javnih beležnika kao sudskih poverenika. U tom cilju dostavlja sud javnom beležniku smrtovnice po kojima je iza ostavioca ostalo imovine.

Kao sudski poverenik javni beležnik vrši sve poslove oko ostavinskog postupka, izuzevši:

1) saslušanje svedoka usmenih naredaba poslednje volje pod zakletvom;

2) donošenje rešenja o primanju nasledničkih izjava;

3) donošenja rešenja o upućivanju stranaka na parnicu, u slučajevima protuslovnih nasledničkih izjava;

4) odobrenje otuđenja zaostavštine ili pojedinih predmeta iz zaostavštine;

5) odobrenje ostavinske rasprave;

6) donošenje odluke o uručenju (predaji) zaostavštine.

Javni beležnik je naročito ovlašten da u ostavinskom postupku sasluša svedoke usmenih naredaba poslednje volje bez zakletve; da u slučaju potrebe na samoj ostavinskoj raspravi privremeno, uz naknadno odobrenje suda, postavlja skrbnike otsutnim i nesvojevlasnim licima; da sastavlja pregled (iskaz) zaostavštine, i da uopšte pripremi sve što je

potrebno za uručenje zaostavštine, ukoliko za to nije potrebna prethodna sudska odluka.

Ako u jednom sedištu sreskog suda ima više javnih beležnika, Ministar pravde će, po saslušanju predsednika Apelacionog suda i javnobeležničke komore, odrediti za svakog javnog beležnika po mogućnosti jedan reon u tom sedištu. U takvim slučajevima poslovi oko ostavinskog postupka u pojedinim ostavinskim predmetima mogu se poveriti samo onom javnom beležniku u čijem je rejonu ostavilac pre smrti imao svoje prebivalište. Svake tri godine Ministar pravde, po predlogu predsednika apelacionog suda i javnobeležničke komore, može izvršiti novo rejoniranje (§ 221 z. o. j. b.).

U pogledu saradnje javnih beležnika kod ostavinskih rasprava vidi § 31 vp.

Sud može javnom beležniku poveriti još i ove poslove:

1) pečaćenje i inventarisanje stečajne mase;

2) procene i dražbe pokretnih stvari i nepokretnina u vanparničnom postupku, naročito provađanje dobrovoljne dražbe;

3) u stvarima od veće vrednosti rasprave o razdeobi kupovine, prihoda i prinudne uprave i stečajne mase;

4) sastavljanje ili ispitanje tačnosti računa položenih od staralaca, prinudnih i ostalih upravitelja većih imovina i

5) sve one poslove, koji im se po posebnim zakonskim propisima mogu poveriti.

Povereni posao sud može u svako doba oduzeti javnom beležniku, ako za to ima opravdanih razloga.

Javni beležnik je odgovoran za svaku štetu, koju kao sudski poverenik svojom krivicom nanese strankama. (§ 223 z. o. j. b.).

Ukoliko ovaj zakon ne sadrži posebnih naređenja, za rad javnog beležnika kao sudskog poverenika važe propisi za sudove. Naročito se imaju u tom pogledu shodno primenjivati propisi Građanskog parničnog postupka o isključenju i izuzimanju sudija. Da li postoje razlozi za isključenje ili izuzimanje javnog beležnika odlučuje sud, koji ga je postavio za svoga poverenika.

Javnom beležniku kao sudskom povereniku pripada zakonska zaštita kao javnom činovniku.

Propisi koji važe za dostavljanje sudskih spisa, važe i za dostavljanje poziva, saopštenja i odluka što ih izdaje javni beležnik kao sudski poverenik; ova dostavljanja mogu se vršiti ili poštom, prosto od poštarine, ili preko opštinskih vlasti ili preko suda.

U vršenju sudskih naloga može javni beležnik tražiti pravnu pomoć, izveštaje i potrebne podatke i od drugih vlasti; podnesci, kojima to traži, prosti su od takse.

Posle izvršenja naloga ima javni beležnik bez odlaganja podneti izveštaj sudu od kojeg je dobio nalog. (§ 224 z. o. j. b.).

Nadzor nad radom javnog beležnika kao sudskog poverenika pripada sudu, koji mu je nalog dao. Taj sud može globom do hiljadu dinara prinuditi javnog beležnika da izvrši nalog i da podnese spise o poverenom mu poslu.

Protiv rešenja o globi pripada javnom beležniku u roku od petnaest dana od dostave pravo žalbe na viši sud, koji o tome konačno rešava (§ 225 z. o. j. b.).

Svi spisi koji se odnose na predmete u kojima je javni beležnik postupao kao sudski poverenik, čuvaće se odvojeno od drugih spisa. Spisi o svakom pojedinom predmetu staviće se u poseban omot.

Ako javni beležnik bude premešten u drugi srez ili inače prestane njegova služba u dotadanjem službenom mestu, sud, koji ga je postavio za svoga poverenika, oduzeće mu sve poverene spise da ih preda vršiocu dužnosti ili nasledniku javnog beležnika ili da ih dalje sam vodi. (§ 226 z. o. j. b.).

Učesnik

§ 5

U vanparničnom postupku učesnik je onaj, koga se odluka suda neposredno tiče ili onaj koji ostvaruje svoj pravni interes time, što traži da sud donese izvesnu odluku.

U ovom §-u Zakon daje definiciju o tome ko je učesnik odnosno stranka u vanparničnom postupku, za razliku od grpp. koji o tome ne daje nikakve definicije. Po grpp. smatraju se kao stranke u užem smislu ona lica u čije ime i na čiji se teret parnica vodi aktivno ili pasivno, pa prema tome treba razlikovati stranke među koje spadaju tužilac, tuženik i suparničari), učesnike (treća lica) i punomoćnike. Sva pomenuta lica sačinjavaju pojam stranaka u širem smislu (Gorčić III grpp. — § 102 str. 405).

Vanparnički učesnik odgovara ovom pojmu stranke u širem smislu i jest svaki koji želi da se izvesan konkretan pri-

vatno-pravni odnos razvije ili ukine. Vanparnični sudija može pod danim pretpostavkama da pritegne kao učesnike i takva lica koja od početka nisu učestvovala u građansko-pravnom odnosu kao npr. štitnika, skrbnika, pomoćnika, svedoke nesvojevlasnih lica i druge.

Predlozi i molbe (podnesci).

§ 6

1) Ukoliko posebna naređenja što drugo ne naređuju, predlozi i molbe u vanparničnom postupku mogu se kod sreskih sudova predavati pismeno ili usmeno na zapisnik.

2) Kod zbornih sudova imaju se predlozi i molbe podnašati po pravilu pismeno; izuzetno i kod ovih sudova predlozi i molbe primaće se usmeno na zapisnik, kada za to postoje razlozi, koji zaslužuju obzira.

3) Podnesci moraju biti napisani na službenom jeziku. Prilozi na tuđem jeziku moraju se podneti i u overenom prevodu. Uostalom će se i ovde shodno primenjivati propisi §§ 175 do 177 i 180 do 186 Građanskog parničnog postupnika.

Min. obrazloženje. „Preuzeti propisi § 4 Patenta o podnescima (predlozima i molbama) osim, što su jasnije stilizovani, dopunjeni su propisom, da će se i ovde shodno primenjivati propisi §§ 175 do 177 i 180 do 186 Građ. parn. post. —

S obzirom na važnost ovih propisa i za vanparnični postupak, preporučilo se je njihovu shodnu primenu izrečno propisati."

k, 1) i 2) Zakon dozvoljava da se mogu svi predlozi i podnesci u vanparničnom postupku pred sreskim sudovima stavljati usmeno u zapisnik, a sud će stranci pružiti svu pomoć, koju joj inače daje advokat (uporedi § 530 i 531 gpp.) Time je istaknut princip usmenosti. Ovo je načelo ograničeno na postupak pred sreskim sudovima pošto se kod zbornih sudova predlozi i podnesci imadu po pravilu podnašati pismeno; izuzetno, kad postoje važni razlozi, primaće se i kod zbornih sudova predlozi i podnesci u zapisnik. Takvi razlozi su dani ako npr. stranka nije u stanju da sama sastavi podnesak i ako troškovi sastavljanja ne bi bili u nikakvom srazmeru sa vrednošću predmeta, ili ako je stranka uopšte veoma siromašna i sl. (Schuster — str. 32). Ali ima slučajeva u kojima je pismeni postupak u pogledu izjava stranaka sasvim isključen, kao n.pr. kad se sklopi bračni imovinski ugovor (§ 157), kod

overavanja potpisa (§ 288), i sl., na drugoj strani moraju se i kod sreskih sudova davati izjave pismeno, kao što je to slučaj kod polaganja većih štitničkih računa (§ 162).

k 3) Podnesci moraju biti napisani na srpsko-hrvatskom ili slovenačkom jeziku, a prilozi na tuđem jeziku moraju se podneti i u overenom prevodu. Da se prevod slaže sa izvornikom, to mora posvedočiti zakleti tumač. (§ 291), koga postavlja pretsednik Apelacionog suda (§ 292). Stalni tumači imaju strankama na njihov zahtev, uz nagradu, načiniti prevod, a ne trebaju za to posebnog naloga od strane suda. Ako se stranka i stalni tumač ne mogu pogoditi o pristojbi ili inače nastane spor o tome, pristojbu će utvrditi sreski sud u sedištu tumačevu. Stalni tumač je dužan da na poziv suda dođe u sud radi tumačenja, a ako bi bio sprečen, dužan je to sudu pravovremeno saopštiti, da se sud može postarati za njegovu zamenu. Nagradu tumača za usmeno tumačenje pred sudom, odrediće onaj sud, pred kojim je vršeno tumačenje (§ 294).

U pogledu sadržaja i spoljnjeg oblika predloga i podneska, će se uostalom shodno primenjivati propisi §§ 175 do 177 i 180 do 186 gpp. Izraz „shodno primenjivati" upućuje već na to, da se propisi Građ. parn. post. mogu primenjivati samo, ukoliko priroda vanparničnog postupka to dopušta (Min. obrazloženje k § 21). Prema tome propisi §§ 175 do 177 i 180 do 186 gpp. važiće i u vanparničnom postupku sa sledećim izmenama:

Pismeni podnesci, kojima se po ovome zakonu van usmene rasprave mogu da stavljaju sudu predlozi, molbe ili saopštenja, moraju sadržavati:

1) označenje suda, zatim stranaka po prezimenu i imenu, zanimanju i boravištu, njihovih zastupnika, i označenje vanparničnog predmeta;

2) označenje priloga i njihov broj, kao i da li se prilozi podnose u izvorniku ili prepisu;

3) potpis same stranke ili njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika. (§ 175 grpp.).

U svakom podnesku dalje će se navesti kratko i pregledno činjenice, kojima se predlozi obrazlažu;

Ako je potrebno, da se pojedini navodi dokažu ili učine verovatnim, označiće se pojedinačno i dokazna sredstva kojima će se stranka služiti. (§ 176 grpp.).

Ako se o predlogu sastavljenom u podnesku, ima usmeno raspravljati, priložiće se podnesku samo prepisi isprava, na koje se stranka poziva; ako dolaze u obzir samo delovi isprave, dovoljno je priložiti izvod, u kojem stoji uvod, mesto koje se odnosi na stvar, završetak, datum i potpis.

Ako su isprave već poznate protivnoj stranci ili ako su znatnog obima, dovoljno je da se one u podnesku tačno označe i da se ponudi protivnoj stranci da ih pregleda ili da se predadu sudu kad se to zahteva.

Ako se isprave ne nalaze u rukama stranke, onda će se navesti način, na koji će se pribaviti (§ 177 grpp.) odnosno vanparnični će ih sudija pribaviti po službenoj dužnosti (§ 2 br. 6).

Podnesci koji se po zakonu imaju dostaviti i protivnoj stranci, ako ovim zakonom nije drukčije naređeno, predaju se sudu u toliko primeraka, koliko ima protivnika i još jedan primerak za sud.

Podnescima priložiće se još rubrike (natpisi) ukoliko su potrebne za obaveštenje drugih učesnika.

Rubrika će sadržavati označenje suda, stranaka i spornoga predmeta na način naveden u § 175 grpp.

U slučajevima, koji su prikladni za otpravke u skraćenom obliku, ponosilac rubrike uneće u nju, umesto spornog predmeta, traženje, onako kako je u podnesku navedeno.

Kad se po ovom zakoniku ima dostaviti protivnoj stranci primerak podneska, priložiće mu se i prepis priloga.

U izvorniku podnesene isprave zadržaće se kod suda a protivniku dati na pregled, ako on to zahteva (§ 181 grpp).

No ako podnosilac nije sudu predao izvorne isprave na koje se poziva a koje u rukama ima, protivna stranka ima pravo tražiti, da ih on preda sudu u roku od tri dana i da je o tome izvesti. Protivna stranka može u roku od tri dana, odkad je primila izveštaj, ove isprave pregledati i od njih uzeti prepis.

Ako stranka učini verovatnim da hitno potrebuje ispravu, onda može sud, a u postupku pred zbornim sudom pretsednik veća, po predlogu stranke srazmerno smanjiti rok za razgledanje. Protiv odluke o takvom pregledu nema mesta pravnom leku. (§ 182 grpp.).

Ukoliko u ovom zakonu nije što drugo propisano, sud će po službenoj dužnosti narediti, da se uklone formalni nedostaci, koji sprečavaju uredno poslovanje s podneskom. Takva se naredba ne može pobijati zasebnim pravnim lekom.

Kao formalni nedostatak smatraće se naročito, ako nije pazilo na propise §§ 175 i 177 grpp. ili ako nedostaje potreban broj primeraka ili rubrika. Nije ni od kakve važnosti, što je pravni lek neispravno nazvan, ako je inače traženje jasno. U postupku pred zbornim sudovima izdavaće ove naredbe pretsednik veća, kome je upućena stvar (§ 183 grpp).

Da se uklone formalni nedostaci, može se stranka pozvati u sud ili joj se može povratiti njen podnesak s uputstvom, kako da ukloni formalni nedostatak, koji će joj se označiti.

Ako se pri predaji podneska imalo paziti na rok, treba za ponovno podnošenje podneska odrediti novi rok. Ako podnesak bude u tom novom roku podnesen, smatraće se da je podnesen sudu onoga dana, kad je prvi put bio podnesen. Produženje ovoga roka nije dopušteno.

Protiv zaključka izdanih na temelju prednjih propisa nema mesta posebnome pravnome leku. Ukoliko se zbog toga može tražiti pomoć kod viših sudskih oblasti, koje imaju pravo nadzora, naređuje zakon o uređenju sudova i sudski poslovnik. (§ 184 grpp.).

Brzojav uvažavaće se samo onda, ako za tri dana, pošto sud primi brzojav, stigne podnesak sastavljen u propisanom obliku ili ako se inače u tome roku uklone nedostaci brzojava. Takvo pismeno dopunjenje nije potrebno za one molbe i saopštenja, za koje nije propisan naročiti oblik. Ako je podnesak vezan za rok, onda mora pre nego što proteče ovaj rok, stići sudu i pomenuto pismeno dopunjenje. Samo u pogledu stranke, koja stanuje izvan sedišta vanparničnog suda, a nema punomoćnika u sedištu suda, smatraće se, da je ona blagovremeno podnela podnesak vezan za rok, ako je njen brzojav stigao dok taj rok traje, a podnesak stigne sudu za tri dana posle brzojava (§ 185 grpp.).

Ako se u podnesku uvredljivim ispadima povredi dužno poštovanje prema sudu, ili bude uvređen protivnik, zastupnik, punomoćnik, svedok ili veštak, može sud, kojemu je on podnesen, izreći kaznu protiv podnosioca zbog narušenja reda, bez obzira na to, da li će se povesti krivični postupak.

Sa tih razloga može se zbog narušenja reda kazniti advokat, koji je potpisao takav podnesak (§ 186 gpp).

Zastupanje advokatom.

§ 7

U vanparničnom postupku nije obavezno služiti se advokatom. No sud može stranku, koja često podnosi nerazumljive, pogrešne ili nedopuštene podneske, uputiti da svoje predloge i molbe podnosi preko advokata ili javnog beležnika, ako ih u sedištu suda ima (§ 3 Zak. o jav. belež.).

Dok je u parničnom postupku zastupanje advokatom propisano kao obavezno u postupku pred okružnim, apelacionim i kasacionim sudom, tako da će pretsednik odbaciti odnosne tužbe i odgovore na tužbu i druge podneske, ako nisu sastavljeni ili potpisani od strane advokata (§ 139 gpp), u vanparničnom postupku nije obavezno služiti se advokatom. Iznimka od ovog načela jeste da sud može uputiti stranku da svoje predloge i molbe podnosi preko advokata ili javnog beležnika, ako često podnosi nerazumljive, pogrešne ili nedopuštene podneske.

Javni beležnici su ovlašteni da u vanparničnim stvarima pred sudovima i ostalim vlastima zastupaju stranke i upućuju podneske kao punomoćnici kad su te stvari u neposrednoj vezi sa nekim od njih sastavljenim aktom ili posvedočenjem (§ 3 stav 1 zakona o javnim beležnicima od 11.-IX.-1930 g.). Kao zastupnik stranke ima javni beležnik ista prava i iste dužnosti i odgovara jednako kao i advokat. Njegov odnos prema stranci prosuđuje se po propisima zakona o advokatima (§ 5 stav 2 cit. zakona).

Lica, koja su sudu poznata kao piskarala (nadripisari), ne mogu ni u vanparničnom postupku zastupati stranke kao punomoćnici. Po § 120 zakona o advokatima od 17.-III.-1929 g. smatra se piskaralom (nadripisarom) onaj, koji uz nagradu zastupa stranke pred sudovima i drugim državnim i samoupravnim vlastima ili javno-pravnim telima; ili koji u vidu zanata sastavlja za druga lica isprave o pravnim radnjama ili isprave koje inače imaju da služe pred sudovima, osim opštinskih sudova, a na to zakonom nije ovlašćen. Nadripisarstvo je krivično delo koje se kažnjava novčano do 1.500 Din. ili zatvorom do dva meseca, ili obema kaznama. Za suđenje ovih krivaca nadležan je sreski sud po odredbama zakona o sudskom krivičnom postupku. Krivični postupak može se provesti na predlog državnog tužioca ili advokatske komore, koji imaju sva prava tužioca. Advokat, koji potpiše podnesak

sastavljen po piskaralu ili na drugi način potpomaže piskaranje, čini disciplinski prestup po § 51 b cit zakona, ali može biti i krivično odgovoran kao saučesnik u prestupu nadripisarstva po § 120 zakona o advokatima.

Dostavljanje.

§ 8

(1) U vanparničnim pravnim stvarima dostavljanje se vrši po službenoj dužnosti uopšte na način kako to propisuje Građanski parnični postupnik, ali u vlastite ruke dostavlja se samo onda kada to zakon naročito naređuje ili kada sud smatra, da je zbog priloženih izvornih isprava ili sa kojega drugoga razloga potrebna veća opreznost.

(2) Kad se postupa po § 311 Građanskog parničnog postupnika neće se oglas objaviti u novinama, ako bi troškovi objavljivanja bili u nesrazmeri sa vrednošću predmeta. Umesto toga pribiće se oglas na oglasnu tablu onih opština, u kojima je to objavljivanje po prirodi dotičnoga slučaja potrebno, ili će se oglas u tim opštinama na drugi uobičajeni način objaviti.

I. U §-u 8 predviđena je u prvoj vrsti shodna primena propisa Građanskog parničnog postupnika o dostavljanju, koji razlikuje:

1) **dostavljanje u vlastite ruke:** tužbe, pozivi pravnih naslednika umrlih stranaka, platni nalozi u mandatnom, meničnom, čekovnom postupku; nalozi u otkaznom postupku moraju se dostaviti u vlastite ruke tuženiku, njegovom zastupniku, ovlašćeniku za primanje tužbi, državnom pravobranioštvu i prokuristi. Ako se nije uspelo da izvrši dostavljanje u vlastite ruke, onda se mora vršiti zasebno, ponovno dostavljanje u smislu §§ 302 i 303 gpp. na taj način, što se stranka poziva pismenim obaveštenjem (poštara ili sudskog službenika) da bude, radi primanja dostave, u određeno vreme u stanu ili u svojoj radnji, jer će se u protivnom predati pošti;

2) **opšte** (redovno, obično) **dostavljanje,** koje se vrši na taj način, što za adresata spis može biti pravnovaljano dostavljen svakom odraslom ukućanu, koji se tamo nađe, a za koga dostavljač zna da pripada porodici ili da tamo služi. (§ 299 gpp.);

3) **dostavljanje javnom objavom** licima koja su nepoznatog boravišta (§ 310 gpp.). Ovim će licima sud postaviti skrbnika, a oglasom će se objaviti postavljanje skrbnika, njegovo ime i boravište i kratka sadržina pismena, koja se ima dostaviti, zajedno sa označenjem parničnoga suda i spornoga predmeta. Oglas će sadržavati napomenu, da će to lice postavljeni mu skrbnik zastupati na opasnost i trošak njegov, sve dotle dok se to lice samo kod suda ne pojavi ili ne prijavi svoga punomoćnika. Oglas će se pribiti na oglasnu tablu parničnoga suda i jedan put staviti u novine, koje su određene za službena objavljivanja toga suda. Ako je to u pojedinom slučaju celishodno i ako nije skopčano s nesrazmerno velikim troškom, može se po predlogu ili po službenoj dužnosti narediti da se oglas stavi i u druge novine ili da se više puta oglasi. U pravnim stvarima do 500 dinara može se objavljivanje izvršiti po mestnom običaju umesto stavljanjem u novine. (§ 311 gpp.).

U vanparničnim stvarima ima po pravilu mesta opštem dostavljanju tj. dostavljanje može se učiniti umesto adresatu, svakom odraslom ukućanu, članovima njegove porodice i uopšte takovim licima u stanu adresata, za koje se predmneva da će se starati za obaveštenje adresata.

Dostavljanju u vlastite ruke ima iznimno mesta:

1) kada to zakon naročito naređuje, što je slučaj u §-u 93, 176 i 197 vp.;

2) kad sud smatra da je to potrebno zbog priloženih izvornih isprava;

3) kad sud smatra da je s kojega drugoga razloga potrebna veća opreznost, a to može biti radi važnosti spisa koji se ima dostaviti ili radi nepouzdanosti ukućana, koji bi eventualno mogli poništiti spis itd.

U pogledu dostavljanja javnom objavom treba pre svega napomenuti, da ne postoji nikakvo opšte naređenje, da se moraju proglasi objavljivati u „Službenim novinama". Osim toga je sudskoj upravi dato pravo, (sravnaj § 71 stav 1 Ip.), da određuje novine za službene objave potčinjenih sudova. Na teritoriji Hrvatske i Slavonije obznanjuju se objave redovnih sudova u „Narodnim novinama", na teritoriji Apelacionog suda u Splitu u „Službenom glasniku", a na teritoriji Apelacionog suda u Ljubljani u „Službenom listu" banske uprave dravske banovine. (Vidi §§ 105, 233 i 250 vp.).

Po §-u 8 stav 2 oglasi se neće objavljivati u novinama, nego će se pribiti na oglasnu tablu opštine ili će se objaviti na uobičajeni način u opštini ako bi troškovi objavljivanja bili u nesrazmeri sa vrednošću predmeta. Ova je vrednost predmeta u grpp. označena sa Din. 500.—, ali pošto se vrednost predmeta u mnogim vanparničnim stvarima ne može utvrditi novcem, sudija će od slučaja do slučaja prema mesnim prilikama, prema imovinskom stanju stranaka, važnosti predmeta, i prema tome da li se o izvesnim stvarima treba obavestiti javnost, po svojoj uviđavnosti odrediti, da li ima objavljivati pojedine vanparnične stvari u novinama. O pojedinim javnim oglasima biće govora na odnosnim mestima.

Dostava će se smatrati izvršenom, čim se oglas pribije a pismeno dostavi skrbniku.

II. Dostavljanje eksteritorijalnim licima.

Eksteritorijalnim se licem smatra pre svega inostrana država, jer se protivi načelu suverenosti i pravne jednakosti država, da organi jedne države sude drugoj državi, nad kojom ne mogu imati nikakve vlasti. Zatim uživaju eksteritorijalnost diplomatski pretstavnici inostranih država, akreditirani na našem dvoru, dakle poklisari, poslanici, otpremnici poslova, papinski legati, nunciji i internunciji, činovnici stranih poslanstva, porodice spomenutih diplomatskih pretstavnika i njihova služinčad, koji su pripadnici iste države koju pretstavlja dotični diplomatski pretstavnik. Eksteritorijalnost uživa i glava inostrane države zajedno sa članovima svoje porodice i svoje pratnje, koja zajedno sa njim putuje u inostranstvo. Konzuli po međunarodnom pravu ne uživaju eksteritorijalnost, ukoliko im to nije priznato posebnim međunarodnim ugovorom. Po konzularnom ugovoru s Italijom od 20. VIII. 1924 g. (zakon 6. XII. 1926 g. Sl. nov. 14. XI. 1928 g.) konzuli nisu dužni odazvati se sudskom pozivu kao svedoci, nego ih treba preslušavati u njihovim uredskim prostorijama. Usled klauzule o najvećoj pogodnosti vredi to i za mnoge druge države (Zuglia — str. 48). Radi dostavljanja eksteritorijalnim licima i licima, koja se nalaze u stanu kojeg eksteritorijalnog lica, sud će se obratiti Ministarstvu Inostranih Dela. (§ 313/1 gpp.). Ako se ne bude moglo ovim putem dostaviti, onda će sud kod kojega se vodi predmet, po predlogu ili po službenoj dužnosti postaviti tome licu skrbnika (§ 110 gpp.).

III. Dostavljanje u inostranstvu.

Dostavljanje državljanima Kraljevine Jugoslavije, koji se bave u tuđoj državi i tamo uživaju pravo eksteritorijalnosti, vršiće se po molbi suda preko Ministarstva Inostranih poslova (§ 314 gpp.).

Dostavljanje licima, koja se nalaze u inostranstvu a nisu državljani Kraljevine Jugoslavije, koji se bave u inostranstvu i tamo uživaju pravo eksteritorijalnosti, vršiće se molbom nadležnoj inostranoj vlasti, pri čemu se ima paziti na posebne propise koji su izdati u pogledu pojedinih država. Posebne ugovore imamo do sada sa Čehoslovačkom, Italijom, Austrijom, Bugarskom i Poljskom.

U smislu čl. 2 i 3 ugovora o pravnoj pomoći s Čehoslovačkom od 27. V. 1924 g. Sl. nov. 181 — XXXVIII. od 1924 g. sudovi država ugovornica mogu da opšte neposredno u svom vlastitom jeziku time da prilože overeni prevod. Po čl. 1 Dopunskog Sporazuma Rimskom Sporazumu od 6. IV. 1922, sudske vlasti dodeljene Kraljevini Italiji Rimskim sporazumom (Reka) kao i one u delokrugu Apelacijonih sudova u Trstu i Zadru s jedne strane i naše sudske vlasti u delokrugu Apelacijonih sudova u Ljubljani, Splitu, Zagrebu i Sarajevu s druge strane, mogu opštiti među sobom neposredno na svom sopstvenom jeziku. U smislu čl. 7 — 20, ugovora o uzajamnom pravnom općenju s Republikom Austrijom od 1. V. 1928 g. uzakonjenom 31. I. 1929 g. Službene novine 60 — XX. naše sudske vlasti sa područja apelacionih sudova u Ljubljani, Splitu, Zagrebu i Sarajevu i austrijske sudske vlasti s područja Viših zemaljskih sudova u Grazu i Beču, mogu opštiti međusobno neposredno i na svom jeziku a u slučajevima osobite hitnosti mogu i sve ostale sudske vlasti spomenutih država općiti neposredno, ali ne na svom jeziku, nego na jeziku umoljene države. Inače sudske vlasti obadviju država opće međusobom preko obostranih vrhovnih sudsko-upravnih vlasti tj. Ministarstva pravde u Beogradu i Bundesministeriuma für Justiz u Beču.

Po čl. I. „Konvencije o sudskoj pomoći", sklopljene sa Kraljevinom Bugarskom dne 26. XI. 1923 g. (Sl. nov. od 1. VIII. 1924 g. br. 175) XXXVI), obe su se države ugovorima obavezale po građanskim i trgovačkim delima, da uzajamno predaju, preko nadležnih oblasti, pozive i druga akta, i da izvršuju sudske naloge po utvrđenom postupku zakonodavstva umoljene države, ili na koji drugi posebni način, ukazan od strane oblasti koja moli, s tim, da se ne protivi zakonima umoljene države. Pismena i sudski nalozi sastavljaće se na zvaničnom jeziku one države, koja moli. Svi dokumenti i sprovodna pisma, koji se odnose na izvršenje sudskih naloga i na predaju sudskih i vansudskih akata, oslobođeni su od overovljavanja, ali treba da budu snabdeveni pečatom sudske oblasti, koja ih šalje. Sudske oblasti opšte među sobom neposredno; diplomatski put nije isključen, ali nije obligatan. Privatni dokumenti i akta, priloženi sudskom nalogu i pozivu, ne podleže ponovnom plaćanju takse u umoljenoj državi.

Sa Poljskom Republikom sklopila je naša država dne 4 marta 1923 g. državni ugovor pod naslovom: „Konvencija o pravnim odnosima„' koji je obnarodovan zakonom od 8 oktobra 1928, (Sl. nov. 27. XII. 1928 g. br. 302/XCIX).

Haškoj konvenciji tj. konvenciji o građanskom postupku potpisanoj u Hagu 17 jula 1905 g. od Nemačke, Austrije, Mađarske, Belgije, Danske, Španije, Francuske, Italije, Luksemburga, Norveške, Holandije, Portugalije, Rumunije, Rusije, Švedske i Švajcarske, pristupila je naša država zakonom od 6 februara 1930 g. (Službene novine 3 maja 1930 g. br. 100/XXXVIII). Ova konvencija važi još sada za sve gore pomenute države osim Francuske, Portugala i Rumunije, za koje je prestala važiti članom 287 versaille-skog mirovnog ugovora. Dalje ona važi i za slobodni gradGdansku, Finsku, Estoniju i Letoniju. U smislu čl. 1 predmetne konvencije u građanskim i trgovačkim stvarima vršiće se saopštavanje (dostavljanje) akata namenjenih licima koja se nalaze u inostranstvu u državama ugovornicama, na zahtev konzula države koja moli, upućen vlasti, koju naznači zamoljena država. Zahtev, u kome je naznačena vlast od koje potiče dostavljeni akt, ime i svojstvo stranaka, adresa primaoca i priroda akta o kome je reč, mora biti sastavljena na jeziku zamoljene vlasti. Ta vlast će poslati konzulu akt kojim se dokazuje izvršenje saopštenja ili se naznačuje činjenica koja je sprečila izvršenje saopštenja. Sve teškoće koje bi nastale povodom konzularnog zahteva, raspraviće se diplomatskim putem. Svaka Država Ugovornica može izjaviti, putem saopštenja upućenog ostalim Državama Ugovornicama, da očekuje da joj se zahtev o saopštenju koje se ima izvršiti na njenoj teritoriji, a koji sadrži napomene naznačene u prvom stavu, upućuje diplomatskim putem. Prednje odredbe ne pro-

tive se tome, da se dve Države Ugovornice sporazumevaju o tome da se dopusti direktno opštenje između njihovih odnosnih vlasti.

Ferijalne stvari

§ 9

(1) U vanparničnom postupku su ferijalne stvari:

1) stvari zemljišne, rudničke i knjige železnica i javnih kanala;

2) stvari trgovačkog i zadružnog registra;

3) stvari štitništva i skrbništva;

4) postupak za poništaj isprava;

5) postupak o predlogu za ustupanje nužnog puta i za ispravljanje međa (granica) i

6) stvari overavanja.

(2) Starešina suda može, osim stvari pobrojanih u prvom stavu, od slučaja do slučaja, i druge stvari, u pogledu kojih je potrebno brzo rešenje, proglasiti za ferijalne stvari. Njegova se naredba ne može pobijati pravnim lekom.

Min. obrazloženje:

„Nisu preuzeti propisi § 7 Patenta koji govori o sudskim radnjama u vanparničnom postupku nedeljom, praznikom i za vreme sudskog odmora, jer su ovi propisi delimice suvišni s obzirom na opšti propis (§ 21 Projekta), a delimice ne odgovaraju.

Umesto njih uneta su u Projekat potrebna naređenja o uticaju sudskog odmora (sudskih ferija) na rad u vanparničnom postupku (§ 9 Projekta)."

Prema § 93 Zus. sudski odmor traje brez prekida od 1 jula do 15 avgusta zaključno. Za to vreme rešavaju se samo vanparnične stvari označene u ovom paragrafu, dok su ferijalne stvari parničnog postupka predviđene u §-u 318 grpp. U pogledu drugih vanparničnih stvari, da bi se oglasile ferijalnih nije dovoljno da ih vanparnični sudija smatra hitnim, već je za to potrebna odluka starešine suda, a pretpostavlja se da postoje naročiti razlozi za brzo rešenje.

Dok traje sudski odmor po pravilu miruje tok rokova. Uostalom pak za računanje rokova u vanparničnom postupku važe propisi grpp. Tako na pr. ako rok iznosi 8, 15, 30 dana, ne uračunava se u rok onaj dan, u koji trenutak ili događaj po kojemu se ima računati početak roka. (§ 198/1 grpp.).

Rekurs se u vanparničnim stvarima podnosi u roku od 15 dana; ako je n.pr. odluka dostavljena 18 januara onda će se rok računati: 18 + 15 = 33 — 31 (pošto januar ima 31 dan) = 2. Poslednji dan za podnošenje rekursa je dakle 2 februar. Ako je odluka dostavljena 22 februara, računaće se rok za podnošenje rekursa: 22 + 15 = 37 — 28 (februar ima 1933 g. 28 dana) = 9. Poslednji dan je 9 februar itd.

Rokovi određeni po sedmicama, mesecima ili godinama svršavaju se protekom onoga dana poslednje sedmice ili meseca, koji po svom imenu ili broju odgovara danu, kojega je rok otpočeo. Takvo je kalendarsko računanje usvojeno i u trgovačkom, menično m i čekovnom zakonu, dočim je stari austrijski o.g.z. u § 902 do novele od 1916 g. propisivao drukčiji način računanja, koji vredi još danas u Hrvatskoj i Slavoniji a donekle i u Vojvodini te i u Bosni i Hercegovini. Ako nema toga dana u poslednjem mesecu, rok se svršava protekom poslednjeg dana toga meseca.

Svršetak roka može se naznačiti i izvesnim kalendarskim danom. Prednji propisi vrede kako za zakonske tako i za sudijske rokove (§ 189 grpp.).

Početak i tok zakonskih i sudijskih rokova ne sprečavaju nedeljni i praznični dani. Ali ako svršetak roka padne u nedelju ili praznik, onda se za poslednji dan roka uzima prvi naredni radni dan (§ 190/1 grpp.).

Uredbom od 1 februara 1930 g. br. 9862 (Sl. nov. 7 februara 1930 g. br. 29/X). Ministar pravde propisao je koji se dani imaju smatrati praznicima u smislu sudskih postupaka i ostalih zakona osim meničnog zakona i zakona o čeku. (Za ovaj poslednji zakon važi Ministarska uredba br. 84134, 23 oktobra 1929 g.). Sudskim praznicima u smislu vanparničnog postupnika smatraju se prema tome:

a) **za sve građane:** Rođendan Nj. V. Kralja, Dan ujedinjenja i sve nedelje;

b) **za građane pravoslavne vere sledeći pravoslavni praznici:** 1) Bogojavljenje, 2) Sabor Sv. Jovana (Jovan-dan), 3) Sv. Sava, 4) Sretenje, 5) Blagovesti, 6) Đurđev-dan, 7) Sv. Ćirilo i Metodije, 8) Sv. Petar i Pavle, 9) Sv. Ilija, 10) Preobraženje, 11) Velika Gospojina, 12) Mala Gospojina, 13) Krstov-dan, (14/27 septembra), 14) Mitrov-dan, 15) Aranđelov-dan, 16) Vavedenje Bogorodice, 17) Sv. Nikola, 18) Badnjidan, 19) Prvi i drugi dan Božića, 20) Veliki Pe-

tak, 21) Drugi dan Uskrsa, 22) Spasov-dan, 23) Drugi dan Duhova;

c) **za građane rimokatoličke vere sledeći rimokatolički praznici:** 1) Nova godina, 2) Sv. tri Kralja, 3) Svećnica, 4) Sv. Josip, 5) Blagovest, 6) Sv. Ćirilo i Metodije, 7) Sv. Petar i Pavao, 8) Velika Gospa, 9) Svi Sveti, 10) Bezgrešno začeće Bogorodice, 11) Prvi i drugi dan Božića, 12) Drugi dan Uskrsa, 13) Spasovo, 14) Drugi dan Duhova, 15) Brašančevo (Telovo);

d) **za građane grko-katoličke vere sledeći grko-katoličči praznici:** 1) Bogojavljenje, 2) Sretenje, 3) Blagovest, 4) Đurđevdan, 5) Sv. Ćiril i Metodije, 6) Sv. Petar i Pavao, 7) Sv. Ilija, 8) Preobraženje, 9) Velika Gospojina, 10) Mala Gospojina, 11) Krstov-dan (14/27 septembra), 12) Mitrovdan, 13) Arhanđelov-dan, 14) Vavedenje Bogorodice, 15) Bezgrešno začeće Bogorodice, 16) Sv. Nikola, 17) Badnji dan, 18) Prvi i drugi dan Božića, 19) Veliki Petak, 20) Drugi dan Uskrsa, 21) Spasov-dan, 22) Drugi dan Duhova;

e) **za građane evangelike, angsburškog i helvetskog (reformiranog) veroispovedanja sledeći evangelički praznici:** 1) Nova godina, 2) Veliki Petak, 3) Drugi dan Uskrsa, 4) Spasov-dan, 5) Drugi dan Duhova, 6) Praznik Reformacije (31 oktobra), 7) Badnji dan, 8) Drugi dan Božića.

f) **za građane islamske vere slećeći islamski praznici:** 1) Prvi dan praznika Muhamedovog rođenja (Mevlud), 2) Prva tri dana Ramazanskog Bajrama, 3) Prva tri dana Kurbanskog Barjama, 4) Prvi dan Nove godine. U Petak, zatim u dane Leljejkadr i u dane noći Ramazana i oba Bajrama; strankama islamske vere koje dođu pred vlasti, treba omogućiti da odu petkom do 11 sati a ostalim spomenutim danima do podne, da bi mogli izvršiti svoje verske dužnosti;

g) **za građane jevrejske vere sledeći jevrejski praznici:** 1) Svaka subota, 2) Dva prva i dva poslednja dana Pashe, 3) dva dana Ševnata, 4) Roš-Ašana (dva dana), Jon-Kipur jedan i po dana) pola dana noći Jon-Kipurs), 6) Prva dva dana i poslednja dva dana Sukota.

Na napred navedene verske praznike državni službenici moraju biti na dužnosti kao i u radne dane, ako ti praznici nisu za njih verski praznici u smislu §-a 3 zakona o praznicima. Za rad sudova i ostalih nadleštava određenih Ministarstvu pravde vrede propisi §-a 4 okona o praznicima

od 27 septembra 1929 g. (Sl. nov. od 5 oktobra 1929 g. br. 233/XCVI).

Prethodna pitanja.

§ 10

(1) Ako odluka u vanparničnoj stvari zavisi od utvrđenja kojega prava ili kojeg pravnog odnošaja (prethodno pitanje), ovo se utvrđenje ima, ukoliko posebna naređenja što drugo ne propisuju, i onda kad je ovo pravo ili ovaj odnošaj među strankama sporan, izvestiti na čisto u vanparničnom postupku, ali to utvrđenje ima pravno dejstvo samo u tom postupku.

(2) Ako odlučivanje o prethodnom pitanju zavisi od utvrđenja spornih činjenica, može sud, po predlogu ili po službenoj dužnosti, radi utvrđenja prava ili pravnog odnošaja uputiti stranke na parnicu ili, prema prilikama, na upravni postupak.

O rešavanju prethodnih pitanja raspravljali smo gore pod 3) u poglavlju o načelu istraživanja po službenoj dužnosti i kod tumačenja §-a 2 br. 7.

Ocenjivanje dokaza.

§ 11

Ukoliko ovaj zakon što drugo ne naređuje, pri ocenjivanju dokaza i rezultata celokupnog postupka shodno će se primenjivati propisi § 368 Građanskog parničnog postupnika, bez obzira na to, da li su ti rezultati dobiveni neposredno pred sudijom, koji donosi odluku, ili nisu.

O ocenjivanju dokaza bilo je govora u poglavlju o načelu slobodnog ocenjivanja dokaza, na koje ovde upućujemo.

Pravni lekovi.

§ 12

(1) Ukoliko u ovom zakonu nije drukčije naređeno, svaki učenik, koji se ne zadovoljava odlukom suda prvoga stepena, može se poslužiti rekursom (žalbom) na okružni ili apelacioni sud, prema tome da li je odluka u prvom stepenu donesena od sreskog ili okružnog suda.

(2) U rekursu mogu se navesti i nove činjenice i pozvati se na nove dokaze.

(3) Sud prvog stepena može povodom rekursa preinačiti ili opozvati pobijanu svoju odluku, ako se time ne vređaju prava drugih lica, koja su zasnovana na toj odluci.

(4) Ako sud prvog stepena nađe da ne može preinačiti ili opozvati svoju odluku, poslaće rekurs zajedno sa spisima sudu drugog stepena na rešavanje.

Min. obrazloženje:

„Patenat daje u §-u 9 pored pravnog leka rekursa, koji ide na viši sud, još jedan drugi pravni lek, naime pretstavku upravljenu na sam prvostepeni sud. Prvostepeni sud može, ako pretstavku smatra opravdanom, svoju odluku izmeniti, ukoliko već nisu iz nje treća lica stekla prava.

Međutim, ako se drži na umu, da Patenat predviđa i to, da prvostepeni sud može i povodom rekursa sam svoju odluku izmeniti, ukoliko se time ne bi diralo u već stečena prava trećih lica, mora se pretstavka kao zaseban pravni lek smatrati kao suvišna. Njome se samo komplikuje postupak i često prouzrokuje njegovo odugovlačenje i poskupljivanje.

Za to Pravila o postupku o nespornim delima za Srbiju s pravom nisu preuzela pretstavku (v. čl. 8 ovih pravila) pa s toga nije ni projekat ovaj pravni lek preuzeo (§ 12 stav 3 Projekta)."

Prema našem je zakonu dakle jedini dopušteni pravni lek u vanparničnim stvarima rekurs. Subjekt pravnog leka rekursa je svako u vanparničnom postupku zainteresovano lice, koje se ne zadovoljava odlukom vanparničnog suda.

Po rekursu, kojim se pobijaju odluke donesene u prvom stepenu od sreskog suda odlučuje okružni sud, a po rekursu, kojim se pobijaju odluke donesene u prvom stepenu od okružnog suda odlučuje apelacioni sud. Time je izraženo devolutivno dejstvo rekursa tj. odluku prvostepenog suda ispituje drugostepeni viši sud.

Zakon o uređenju redovnih sudova od 18 januara 1929 g. obnarodovan u 20 — X broju Službenih novina od 25. I. 1929 g. propisuje u §-u 14 „Okružni sudovi vrše u građanskim i vanparničnim predmetima kao i u predmetima izvršenja sudsku vlast u prvom stepenu kao i sudsku vlast u drugom stepenu prema zakonima, koji se tiču tih predmeta," i u §-u 32: „Apelacioni sudovi vrše sudsku vlast u drugom stepenu u građanskim predmetima, koji na osnovu pravnih lekova protivu odluka nižih sudova dolaze pred Apelacioni sud po naređenjima zakona o građanskom sudskom postupku ili drugih zakona." Nema dakle izrečnih propisa o odnošaju sudova u pogledu stepena, i radi toga je izrečno propisano da rekurs ide na okružni sud ili Apelacioni sud, prema tome da li je odluka u prvom stepenu donesena od sreskog ili okružnog suda.

Po pravilu ima rekurs devolutivno dejstvo ali pobijenu svoju odluku može i sam sud prvoga stepena preinačiti ili opozvati:

1) ako je podnesen rekurs,

2) ako se time ne vređaju prava drugih lica, koja su zasnovana na toj odluci.

Ako sud prvoga stepena ne uvaži rekurs, poslaće ga zajedno sa spisima sudu drugoga stepena na rešavanje, ako ga ne odbaci u smislu §-a 17 stav 2.

Rekurs se ulaže predajom pismenog podneska (rekursno pismeno) sudu prvoga stepena u jednom primerku. Rekurs mora da sadrži sve što je propisano za pismeni podnesak (§ 175 gpp.), u njemu se mora naročito označiti odluka, koja se pobija, da li se ta odluka pobija u celini ili samo u označenom delu. Dalje se moraju označiti razlozi. Zakon ne nabraja taksativno rekursne razloge, već je u §-u 602 stav 2 gpp. (koji se ima ovde shodno primenjivati) istaknuto, da su rekursni razlozi, naročito razlozi ništavnosti, navedeni u §-u 571 gpp. U pogledu rekursnih razloga, koji će se po pravilu ravnati prema prirodi i osobinama pojedinog slučaja, ističe se samo to, da predmetom pobijanja rekursnom može biti samo izreka, dispozitiv odnosnog zaključka, nikako pak i njegovo obrazloženje. (Zentr. Bl. 35/135). Ako se neki zaključak pobija zbog toga, što je osnovan na pogrešnom pravnom shvatanju stvari, treba u rekursnom pismenu, bez izlišne opširnosti, izložiti s kojih razloga žalilac smatra, da je stvar s pravne strane pogrešno shvaćena. (§ 614 st. 5 gpp.). — Werk — str. 315). U rekursnim razlozima mogu se bez iznimke navesti i nove činjenice i predložiti novi dokazi; dosledno tome u vanparničnim stvarima viši sud, pri odlučivanju po rekursu, nije vezan ni za činjenično stanje utvrđeno u prvom stepenu, niti za ocenjivanje dokaza od strane nižeg suda. Viši sud može jedno i drugo ispitati (Min. obrazloženje k §-u 11).

Konačno mora rekurs da sadrži određeni predlog da se osporeni zaključak preinači i u kome smislu, odnosno da se poništi (ukine ili opozove) sa naznakom posledica koje poništaj treba da proizvede.

§ 13

(1) Rekurs se podnosi sudu prvog stepena u roku od 15 dana od dana, kada je dostavljena odluka, koja se pobija. No prvostepeni sud mora i neblagovremeni rekurs, ako ga sam ne uvaži (§ 12 stav 3) podneti sudu drugog stepena.

(2) Ostavlja se oceni suda drugoga stepena da iz važnih razloga uzme u obzir rekurs, podnesen nakon proteklog roka, ako je preinačenje pobijane odluke moguće bez štete po kog drugog.

U ovom su paragrafu istaknute pre svega razlike između vanparničnog postupka i parničnog postupka: u jednom i drugom iznosi rok za rekurs 15 dana koji se računa od dana, kada je dostavljena odnosna odluka. Ali dok je u smislu § 615 st. 1 gpp. ovaj rok strog i ne može se produžiti, i dok sud prvoga stepena, pre nego sprovede rekurs rekursnome sudu, ima da po službenoj dužnosti ispita da li je rekurs blagovremeno uložen, te ga mora po službenoj dužnosti odbaciti (§§ 17 i 622 st. 2 grpp.) ako je uložen po proteku roka, u vanparničnom postupku može prvostepeni sud i sam uvažiti neblagovremeno podneseni rekurs **„ako se time ne vređaju prava drugih lica, koja su zasnovana na toj odluci."** Ako ga sam ne uvaži onda mora prvostepeni sud i neblagovremeni rekurs predložiti sudu drugog stepena, koji ga može uzeti u obzir, **ako je preinačenje pobijene odluke moguće bez štete po kog drugog.** Zakon ide dakle u §-u 13 dalje nego u §-u 12, jer ovde kaže „bez štete po kog drugog" i ne kao u §-u 12 gde kaže „ukoliko se ne vređaju prava drugih lica", što bi bio n.pr. slučaj, ako je odbijena naslednička izjava jednoga od više naslednika koji su pozvani na celu zaostavštinu bez oznake delova.

2) Pitanju, da li se može i depešom podneti rekurs treba pritvrditi pozivom na § 13 u vezi sa § 5 stav 3 koji se izričito odnosi na § 185 gpp. Taksena marka za brzojavni podnesak mora se platiti sudu u roku od osam dana na taj način, što kasniji podnesak u propisanom pismenom obliku

(koji treba da stigne sudu za tri dana posle brzojava) mora biti taksiran i dopunjujućom markom za depešu i taksenim markama, propisanim za pismene podneske, ukoliko taksu za brzojav ne naplati već telegrafski činovnik.

3) Ako višestepeni sud razvidi iz spisa, koji su mu podneseni, i po formalno nedopuštenom rekursu, da je prvostepeni sud očevidno povredio koje zakonsko naređenje, može s obzirom na načela istraživanja po službenoj dužnosti (§ 2), narediti po službenoj dužnosti, da se ovakvi nedostatci uklone. Isto važi i u slučaju kad bi prvostepeni sud propustio da uzme u obzir koje dokazno sredstvo (n.pr. dokaz o pravnom naslovu ostavštine).

§ 14

(1) Odluke suda u vanparničnom postupku mogu se odmah izvršiti ukoliko zakon što drugo ne naređuje ili ukoliko sud ne nađe, da se ima čekati dok ne proteče rok za rekurs.

(2) Kad je rekurs podnesen, neće sud prvog stepena izvršiti svoju odluku sve dok ne bude rekurs rešen. Samo ako bi postojala opasnost da se usled takvog odlaganja osujeti ili znatno oteža izvršenje pobijane odluke, sud će u slučajevima, u kojima je to potrebno u cilju zaštite lica koja su pod naročitom zaštitom zakona po službenoj dužnosti, a inače po predlogu učesnika narediti što je potrebno radi obezbeđenja.

Odluke u vanparničnom postupku proglašavaju se redovito u formi zaključaka i po analogiji §-a 58 Ip., mogu se zaključci u vanparničnom postupku odmah provesti i pre nego što proteče rok za rekurs.

Odlaganju izvršenja ima mesta samo:

1) ukoliko zakon što drugo ne naređuje kao n.pr. u §-u 140 i §-u 158;

2) ukoliko sud u svojoj odluci ne naloži izričito određen paricijski rok za ispunjenje radnja ili činidaba označenih u odluci;

3) ako je rekurs blagovremeno podnesen i sve dok ne bude rešen. Ali ako bi u tom slučaju postojala opasnost da se usled takvog odlaganja osujeti ili znatno oteža izvršenje pobijane odluke narediće sud da se položi obezbeđenje i to:

a) po službenoj dužnosti u slučajevima gde se ima po službenoj dužnosti brinuti da se njegova naredba izvrši (§ 2 br. 9, § 19).

b) inače po predlogu zainteresovanog lica.

Revizijski rekurs.

§ 15.

(1) Protiv odluke suda drugog stepena ima mesta rekursu na Kasacioni sud onda, kad je sud drugog stepena preinačio ili ukinuo odluku suda prvoga stepena ili kada je odluka suda drugoga stepena, kojom se potvrđuje odluka suda prvoga stepena, u kojoj bitnoj tački u očitoj opreci sa zakonom ili sa stanjem spisa ili ako je počinjena ništavost.

(2) Protiv odluka suda drugog stepena o troškovima uopšte i o pristojbama veštaka ili svedoka nema mesta daljem pravnom leku.

(3) Obesno podnošenje rekursa kaznići će se po propisima Građanskog parničnog postupnika (§ 268 Grpp.).

Min. obrazloženje napominje k ovom paragrafu: „U pogledu odluka drugostepenog suda § 16 Patenta daje pravni lek na trećestepeni (Kasacioni sud), i to protiv odluka, kojima su odluke prvostepenog suda preinačene, bezuslovno, a protiv odluka, kojima su odluke prvostepenog suda potvrđene samo, ako je odluka drugostepenog suda u očitoj opreci sa zakonom ili sa stanjem spisa.

Praksa je dokazala da ovaj propis preko potrebe olakšava pobijanje drugostepenih odluka i usled toga jako tereti najviši sud, jer on daje mogućnost da se svaka greška pri tumačenju kakvog propisa ili svaka suprotnost između onoga što odluka drugomolbenog suda prima kao dokazano i onoga što je po spisima utvrđeno iskoristi za pobijanje drugostepene odluke, i ako ni jedno ni drugo nisu od nikakve važnosti za samu stvar, jer je po sredi sasvim sporedan zakonski propis ili sasvim sporedna činjenica. Zato, da se pravo pobijanja drugostepenih odluka svede na pravu meru, projekat propisuje da se drugostepena odluka zbog očite opreke sa zakonom ili sa stanjem spisa može pobijati samo, ako se je to desilo u jednoj bitnoj tački, tj. ako je ova greška od važnosti za samu stvar.

Patenat isključuje dalji pravni lek protiv odluka drugostepenog suda o odmerenju izdržavanja, koje nekom licu pripada po zakonu, dalje protiv drugostepenih odluka o troškovima i o pristojbama veštaka. Naš zakon nije prihvatio isključenje pravnog leka protiv drugostepenih odluka o odmerenju izdržavanja, koje nekom licu po zakonu pripada, jer su ovde u pitanju vrlo važni životni interesi, dočim je ostale slučajeve isključenja daljeg pravnog leka kao opravdane prihvatio dodavši njima i oduke o pristojbama svedoka, jer za njih govore jednaki razlozi isključenja daljeg pravnog leka."

I. Protiv odluke suda drugog stepena dopušten je dakle revizijski rekurs (u praksi i u teoriji naziva se naime rekurs protiv drugostepenih zaključaka revizijskim rekursom), na Kasacioni sud:

1) ako je sud drugog stepena **preinačio** ili **ukinuo** odluku prvog stepena;

2) ako je odluka suda drugog stepena, kojom se potvrđuje odluka suda prvog stepena u kojoj bitnoj tački:

a) u očitoj opreci sa zakonom (§ 597 br. 4 grpp.) ili

b) u očitoj opreci sa stanjem spisa (§ 597 br. 3 grpp.) ili

c) ništavna iz kojih razloga označenih u §-u 571 grpp.

Za ulaganje revizijskog rekursa prva je pretpostavka da je odluka drugostepenog suda pogrešna u kojoj bitnoj tački. U citiranom Min. obrazloženju naznačeno je da se reči zakona „u bitnoj tački" imadu razumevati tako, da se greška mora odnositi na samu stvar, na ono što je suština činjeničnog stanja, a tako materijalnog kao i formalnog prava i da se ne sme iskoristiti za podnošenje revizijskog rekursa svaka greška oko tumačenja kakvog sporednog zakonskog propisa ili svaka suprotnost u činjenicama nevažnim i sporednim za suštinu pravne stvari. Vidi čl. 42 Uvp.

k 2 a) Dalje mora biti odluka drugostepenog suda u očitoj opreci sa zakonom tj. raditi se mora o povredi formalno ili materijalno-pravnih propisa. U tom je slučaju potrebno da predlagač u revizijskom rekursu pravnim dedukcijama izloži sa kojih razloga smatra da je stvar pogrešno ocenjena s pravne strane, a nije dužan da navede pravnu normu, koja bi se morala primeniti na dotični slučaj. Kasacioni sud mora naime po zvaničnoj dužnosti naći i primeniti ispravnu normu na dotični slučaj, ako pronađe, da je revizijski rekurs, uložen zbog pogrešne pravne ocene stvari, doista osnovan. Iako Kasacioni sud nije vezan ni ograničen pravnim mišljenjem i iz-

viđanjem predlagača u pogledu ispravne ocene stvari, ipak mogu da budu ta izviđanja od velike koristi za utvrđenje i ispravljanje pravnih grešaka drugostepenog suda. (Zuglia, str. 742) Pravno mišljenje vanparničnog suda prvog stepena ne može nikada biti predmetom pobijanja pred Kasacionim sudom, ako nije bilo pobijano i u drugom stepenu. (Werk — str. 290).

k 2 b) Osnovan je dalje revizijski rekurs ako je odluka drugostepenog suda u očitoj opreci sa stanjem spisa. Ovaj razlog postojaće ako se n. pr. u odluci drugostepenog suda navodi ili pretpostavlja neka sadržina spisa drukčije nego li u istinu glasi. Pri prosuđivanju pitanja da li postoji protivrečje sa stanjem spisa, mogu se uzimati kao tačke poređenja s jedne strane stanoviti sadržaj spisa, a s druge strane stanoviti izrečni ili barem prećutni navodi drugostepene odluke o dotičnom sadržaju spisa (Themis III/269 i 272). Protivrečnost sa spisima mora biti bitne prirode za odluku po vanparničnoj stvari i postoji kad ju se može utvrditi neposredno pomoću spisa, a deduciraće se ovaj razlog na način da će se navesti odgovarajući delovi spisa prvog i drugog stepena.

k 2 c) Konačno biće osnovan revizijski rekurs u slučaju ništavosti pobijane odluke. Već je u §-u 2 istaknuto da se pri raspravljanju i rešavanju vanparničnih pravnih stvari sud mora držati opštih naređenja od ispunjenja kojih zavisi valjanost postupka i sudske odluke, i radi toga treba i u vanparničnom postupku shodno primenjivati propise koji koji imaju za posledicu ništavost parničnog postupnika u smislu §-a 571 gpp. Prema tome biće ništavna vanparnična odluka: 1) ako je u odlučivanju sudelovao sudija, koji je bio po zakonu isključen od sudijskog poslovanja u toj vanparničnoj stvari ili za kojega ie sud odlučio da je opravdano izuzet; 2) ako je odluku doneo nenadležan sud; 3) ako kojoj stranci nije nezakonitim postupanjem, naročito propuštanjem dostave, nije data mogućnost da raspravlja pred sudom; 4) ako sud nije bio propisno sastavljen; 5) ako koja stranka u postupku nije bila nikako zastupana ili je nije zastupao zakonski zastupnik; 6) ako je odlučeno o stvari, u pogledu koje redovni pravni put nije dopušten ili o kojoj je već pravnosnažno odlučeno; 7) ako je odluka sastavljena s takvim nedostatcima, da ju nije moguće sa sigurnošću ispitati: ako izreka

presude sama sebi protivreči ili ako za odluku nisu izneseni nikakvi razlozi (§ 2 br. 8).

Radi dopuštenosti revizijskog rekursa je bez važnosti da li je ništavost nastala u prvom ili u drugom stepenu (Schuster — str. 50).

II. Nije dopušten revizijski rekurs na Kasacioni sud protiv odluka drugog stepena:

1. **O troškovima uopšte.** Bilo da drugostepeni sud preinači ili potvrdi odluku o troškovima, nema protiv toga daljnjeg rekursa (§ 622/1 gpp). Ako se pobija samo izreka o troškovima sadržanim u odluci prvostepenog ili drugostepenog suda, onad se ta izreka može pobijati samo rekursom, koji ne ide na treću instancu ni onda, kad rekursni sud preinači napadnutu izreku o troškovima. (Zuglia — str. 792).

2. **O pristojbama veštaka ili svedoka.** Veštak ima pravo na naknadu prouzrokovanih mu troškova i izdataka, na otštetu za dangubu i nagradu za trud. Vanparnični sud odmeriće iznos, koji će se u ime pristojbi naknaditi veštaku i naložiće stranci, da ga plati veštaku u roku od 15 dana pod pretnjom izvršenja. Protiv zaključka, kojim se odmerava iznos pristojbi, dopušten je rekurs (461 gpp.), ali protiv odnosne odluke drugostepenog suda nema daljeg pravnog leka. Isto važi i u pogledu troškova odmerenih svedoku.

3. **U smislu čl. 42 Uvp.** Ako rekursni sud nađe da je rekurs protiv odluke drugostepenog suda uložen iz obesti ili samo radi odugovlačenja stvari, onda će izreći kaznu zbog obesti protiv ulagača rekursa ili advokata koij je potpisao rekurs. (§ 622/3 gpp.) Cilj je kazne zbog obesti da se spreči odugovlačenje stvari, šikane i druge parnične štete. Ove kazne pružaju donekle i zadovoljštinu. Kazna zbog obesti iznosi do 3.000 dinara, u slučaju nenaplativosti pretvara se u zatvor do 10 dana, ali ne protiv zastupnika iz reda advokata, javnih beležnika i nijhovih pripravnika te javnih činovnika, kad po službenoj dužnosti na osnovu §-a 165/4 gpp. i §-a 91 Zakona o uređenju redovnih sudova od 18. I. 1929 g. moraju zastupati siromašne stranke (§ 268/3 gpp.).

§ 16.

(1) Sud prvoga stepena može, ako mu se čini da bi od odluke suda drugoga stepena mogla nastati nenaknadiva šteta za lice, koje je pod naročitom zaštitom zakona, po službenoj dužnosti, podneti spise Kasacionom sudu na odluku

(§ 15 stav 1), ako zastupnik toga lica nije u propisanom roku podneo rekurs protiv odluke suda drugog stepena.

Min. obrazloženje: „U cilju da se licima, koja su pod naročitom zaštitom zakona, da što veća zaštita, Patenat predviđa u §-u 15, da sudija prvog stepena može protiv odluke drugog stepena sam uložiti rekurs na sud trećeg stepena, ako misli da bi od te odluke za takvo lice mogla nastati nenadoknadiva šteta. Ideja ovog propisa je, bez sumnje, dobra. Ali se ne slaže sa načelima postupka, da se sudiji, koji po službenoj dušnosti štiti interes lica, koja su pod naročitom zaštitom zakona, daje pravni lek jednako kao i jednoj stranci. To znači dati mu ulogu stranke. Stoga projekat umesto toga predviđa, da sud prvog stepena može u spomenutim slučajevima po službenoj dužnosti podnositi spise Kasacionom sudu, da taj ispita odluku drugog stepena. Razume se tu neće važiti rokovi propisani za podnošenje pravnih lekova".

Subjekt revizijskog rekursa sui generis predviđenog u ovom §-u može biti i sudija, koji se mora po službenoj dužnosti starati za lica, koja stoje pod osobitom zaštitom zakona (§ 2), ukoliko bi usled odluke suda drugog stepena mogla nastati nenadoknadiva šteta za takova lica. To će biti na pr. slučaj kod odobrenja ugovora (§ 153) kojima se na štetu maloletnika ili nesvojevlasnog lica prodaje njihova imovina, ili kod dozvola za stupanje u brak. (§ 156).

Naš zakon nije preuzeo ustanovu Patenta (§ 16) po kojoj može sudija da uloži revizijski rekurs i u svojem vlastitom interesu, ako mu je odlukom drugostpenog suda naložena kazna ili naknada štete.

Predmetni pravni lek može sudija da podnosi neposredno kod suda drugog stepena, koji je izdao pobijenu odluku.

Protiv sudskih odluka u vanparničnim stvarima maloletnika imadu i srodnici pravo rekursa (Schuster — str. 50).

§ 17.

(1) Rekursi protiv odluka drugostepenog suda podnose se u roku od petnaest dana sudu prvoga stepena, koji će blagovremeno podnesene rekurse sa spisima preko suda drugog stepena podneti Kasacijonom sudu.

(2) Zadocnele rekurse kao i one, kojima nema mesta po drugom stavu §-a 15 odbaciće sud prvoga stepena po službenoj dužnosti.

I u pogledu revizijskog rekursa iznosi rok za ulaganje rekursa 15 dana kao što i kod rekursa protiv prvostepenih odluka § 13), s razlikom što je ovaj rok strog i ne može se produžiti. Sud prvog stepena ima pre nego što sprovede revizijski rekurs drugostepenom sudu, ispitati po službenoj dužnosti, da li je revizijski rekurs pravovremeno uložen i mora ga po službenoj dužnosti odbaciti, ako je uložen po preteku roka od 15 dana od kad je dostavljena odluka drugostepenog suda.

Isto tako odbaciće prvostepeni sud po službenoj dužnosti revizijske rekurse kojima se pobija odluka suda drugog stepena o troškovima uopšte i o pristojbama veštaka ili svedoka. (§ 15 stav 2).

Pravna snaga sudskih odluka.

§ 18.

Odlukama u vanparničnom postupku koje se više ne mogu pravnim lekom pobijati, pripada pravna snaga prema učesnicima, ukoliko im nije posebnim zakonskim propisima ipak zadržan put parnice.

Min. obrazloženje: „§ 18 Patenta sadrži propis o materijalnoj pravnoj snazi odluka donesenih u vanparničnom postupku. Ovi propisi imaju u vidu, da se u smislu § 2 br. 7 Patenta može odlukom donesenom u vanparničnom postupku stranci zadržati put parnice.

Međutim § 10 Projekta, u kojem se govori u primedbama pod br. 1, načelno u vanparničnom postupku odlučuje i o prethodnom (prejudicionalnom) pitanju, t. j. utvrđuje u tom postupku postojanje prava ili pravnog odnosa, od kojeg zavisi odluka u vanparničnom postupku, ali ovo utvrđenje važi samo za taj postupak, t. j. ne prejudicira odluci koja bi se imala doneti u parnici. Strankama ostaje pravo, da traže utvrđenje tog prava i pravnog odnošaja u parničnom postupku, bez da im treba takvo pravo zadržati.

Stoga je § 18 Projekta zadržao spomenute propise Patenata samo utoliko, ukoliko u njima izrečeno načelo ma-

terijalne pravne snage odluka donesenih u vanparničnom postupku i granica te pravne snage. Ali je trebalo ovim propisima dati jasniju stilizaciju. Po toj novoj stilizaciji biće jasno da odlukama u vanparničnom postupku, koje se ne mogu više pobijati pravnim lekom, pripada pravna snaga samo prema učesnicima u tom postupku, ali i to samo, ukoliko nije posebnim zakonima zadržan put parnice (kao n. pr. propisima Građanskog zakonika o tužbi zbog nasledstva).''

Posledice sudske odluke donesene u vanparničnom postupku različite su, a jedna od najvažnijih jeste pravosnažnost odlukom ustanovljenog pravnog stanja.

Da se dođe do pravosnažnosti, potrebno je pre svega da se odnosna odluka proglasi. Osim zaključaka kojima se upravlja usmena rasprava, meritorne se odluke izdaju pismeno. Ovde treba napomenuti da sve dok pismeni otpravak odluke nije ekspedovan može ga sud promeniti, a to i onda kad je odluku stvorilo sudsko veće zbornog suda. (Rintelen-Grundriss, str. 18).

Dalje je za pravosnažnost sudske odluke potrebno da bude dostavljena (§ 7), jer rekursni rok počinje teći od dana kad je dostavljena odluka, i ako se odluke suda u vanparničnom postupku mogu izuzetno odmah izvršiti (§ 14). Po pravilu pak mora se dostaviti svaka odluka da bude formalno pravomoćna, inače se ona ne sme izvršiti. Formalna pravomoćnost postoji, ako protiv odluke nema pravnog leka koji bi zaustavljao izvršenje. U građanskom parničnom postupku ima formalna pravomoćnost kao posledicu i materijalnu pravomoćnost, radi toga nastaje pitanje da li ova posledica nastaje i u vanparničnom postupku t.j. da li se može odlukom utvrđeno pravno stanje ukinuti ili preinačiti. U teoriji moglo bi se to postići ili pokretanjem novog vanparničnog postupka povodom ponovne molbe, ali to je ograničeno za slučaj ako se time ne vređaju prava drugih lica (§ 2 stav 3), ili pobijanjem odluke parnicom tj. pravnim sporom u smislu građ. parn. postupka.

U §-u 18 rešava vanparnični postupak samo poslednje pitanje na način, da za ukinuće ili preinačenje pravnog stanja utvrđenog odlukom vanparničnog suda, dolaze u obzir takve odluke redovitim građ. parničnim postupkom i to:

1) Ako se u toku vanparničnog postupka pojavi pitanje o postojanju kojeg privatno-pravnog odnošaja i ako sudija sam reši ovo prejudicionalno pitanje, takvo rešenje ne prejudicira odluci koja bi se imala doneti u parnici tj. strankama ostaje pravo da putem parnice traže rešenje o spornom pitanju, da li dotični privatno-pravni odnošaj postoji ili ne, i od rezultata te parnice zavisi, da li će ostati odluka donešena u vanparničnom postupku (vidi Min. obrazloženje k §-u 2 br. 7 i § 9). Onaj, kome sud ne bi zadržao put parnice, mora protiv takve odluke uložiti rekurs (§ 18 stav 1 — G. U. n. k. — 1559);

2) Ako zakon daje stranci naročito pravo tužbe kao što je na pr. slučaj kod suprotnih nasledničkih izjava §-a 98 ili u §-u 101 odnosno u §-u 179.

3) Ako je reč o pravima trećih lica koja nisu učestvovala u postupku; tako može na pr. treće lice pobijati odluku o uručenju zaostavštine ali u tom slučaju moraće se tužiti svi u odluci označeni naslednici (G. U. 6125, 6498);

U svim drugim slučajevima ne može se sudska odluka donesena u vanparničnom postupku pobijati parnicom. Ali protiv izvršenja zahteva moći će se podići opoziciona tužba u smislu §-a 34 z. o. i. i o. ako se prigovori osnivaju na činjenicama, koje ukidaju ili zaustavljaju taj zahtev, a koje su nastupile pošto je već postala pravomoćna odluka. To će biti naročito slučaj kod zahteva radi izdržavanja, ako bi se imovinske prilike jedne ili druge strane znatno promenile posle donošene odluke o plaćanju izdržavanja.

Interesantno je konačno rešenje k §-u 18 Stola sedmorice od 29. IX. 1887 (Mjes. 1887 str. 624 i sl.): Pravomoćno na temelju oporuke raspravljena i dovršena ostavinska rasprava ne može se tužbom pobijati radi toga, što se je naknadno saznalo, da pismena oporuka ne sadržava potpune poslednje volje oporučitelja.''

Izvršenje.

§ 19.

(1) Protiv lica, koja se ne pokoravaju nalozima i naredbama suda, sud će po službenoj dužnosti upotrebiti prema prilikama jedno ili više prinudnih sretstava, predviđenih u Zakonu o izvršenju i obezbeđenju, ili koje drugo prinudno sretstvo koje bi prema prilikama bilo pogodno. Ako se tim prinudnim sretstvima ne postigne uspeh, sud može, kad to prilike dopuštaju, postaviti skrbnika, koji će te naredbe o trošku nemarnih lica izvršiti. Štitnike i skrbnike koji se ne bi

odazvali ponovljenoj sudskoj naredbi, može sud osim toga otpustiti.

(2) Na osnovu drugih odluka, koje su postale pravnosnažne, može se voditi izvršenje po zakonu o izvršenju i obezbeđenju. Ali sud može i u takvom slučaju po službenoj dužnosti narediti izvršenje ili postaviti skrbnika da preduzme korake u cilju izvršenja.

(3) Naročito onda, kada bi po propisima Građanskog zakonika imala nastati dužnost staratelja da snosi odgovornost za štetu, starateljski sud će po službenoj dužnosti utvrditi, da li su za to nastupile zakonske pretpostavke, predvideti iznos verovatne štete, potrebu i način obezbeđenja, pa će narediti izvršenje ove odluke.

(4) U svim slučajevima, u kojima je obezbeđenje po službenoj dužnosti određeno, sud će, kad prestane razlog za dalje obezbeđenje, po službenoj dužnosti narediti da se obezbeđenje ukine.

Min. obrazloženje: „U pogledu izvršenja odluka i naredaba donesenih u vanparničnom postupku treba razlikovati odluke (naredbe), koje imaju karakter prinudnih mera, a koje se donose u cilju da se obezbedi provođenje postupka, i odluke, koje se donose u vanparničnom postupku kao izvršni naslov u užem smislu, a čije je donošenje svrha vanparničnog postupka.

Odluke (naredbe), koje se pretstavljaju kao prinudne mere radi obezbeđenja postupka, imaju se po svojoj prirodi po službenoj dužnosti izvršiti.

Naprotiv ima se načelno strankama prepustiti, da same po propisima Zakona o izvršenju i obezbeđenju traže izvršenje onih odluka, koje se pretstavljaju kao izvršni naslovi u užem smislu. Međutim posebna priroda vanparničnog postupka opravdava, da se sudu daje pravo da se po službenoj dužnosti brine i za izvršenje takvih odluka, gde za to postoje opravdani razlozi (zaštita interesa maloletnika ili slično).

I propisi § 19 Patenta imaju u vidu napred izloženu razliku, ali ova razlika nije u tim propisima dovoljno jasno došla do izražaja.

S toga je trebalo u § 19 projekta pre svega odnosnim naređenjima dati takvu stilizaciju da u njima spomenuta razlika dođe jasno do izražaja. Pored toga je trebalo preuzete propise § 19 Patenta izmeniti i dopuniti u sledećem:

a) U prvom stavu trebalo je reč „stranka" zameniti rečju „lice", jer se pokazalo, da je pojam reči „stranka" preuzak. Ovde mogu doći u obzir osim stranaka i još svedoci i veštaci, koji se neće odazivati pozivu suda, pa čak i lica koja nisu ni stranke ni svedoci (veštaci), n.pr. ako drugar ostavioca neće da podnese na uviđaj poslovne knjige, u koje treba uzeti uviđaj radi utvrđenja stanja zaostavštine ili ako koja štedionica neće da dade izveštaj o ulozima ostavioca kod nje ili slično.

b) Propis poslednjeg stava §-a 19 Patenta nije preuzet, jer je s obzirom na spomenute izmene § 2 br. 7 Patenta postao suvišnim.

c) Najposle projekat je prema potrebi, koja se je pokazala u praksi, umetnuo propis, da starateljski sud u slučaju, ako je verovatno da će za staratelja nastati dužnost da naknadi štetu, mora po službenoj dužnosti utvrditi da li su nastupile zakonske pretpostavke za to, zatim da mora utvrditi iznos verovatne štete, potrebu i način obezbeđenja i narediti izvršenje zaključka o tome, najzad da po službenoj dužnosti, ima narediti ukidanje obezbeđenja određenih po službenoj dužnosti, čim prestane razlog iz kojeg je obezbeđenje bilo naređeno.

I. k 1) **Predmet** ovog izvršenja su nalozi i naredbe za izvršenje kojih se vanparnični sud mora sam starati. Načelno sud dozvoljava izvršenje samo po predlogu tražioca izvršenja (§ 6 Ip.). Izuzeci od ovog pravila su tako zvana izvršenja po službenoj dužnosti u smislu § 171 grpp. za naplaćivanje novčanih kazni u građanskom i krivičnom postupku, po zakonu o advokatima od 17 marta 1929 g. te kazne zbog narušenja reda, koje izriču šerijatski sudovi po zakonu u uređenju šerijatskih sudova i o šerijatskim sudijama od 21 Marta 1929 g., a za naš predmet izvršenje naloga i naredaba vanparničnog suda u smislu § 19 st. 1 i 2, gde se kaže, da sud može po službenoj dužnosti narediti izvršenje ili postaviti skrbnika da preduzme korake u cilju izvršenja.

II. **Prinudna sredstva** koja su celishodna i kojima se može postići pokoravanje nalozima i naredbama suda, su:

1) Kazne u smislu § 268 grpp., koji glasi: Kazna zbog narušenja reda ne sme biti veća od 600 dinara, ili ako se izreče protiv advokata, od 1,200 dinara; kazna zbog obesti ne sme nadmašiti 3,000 dinara. Ako koje lice ne može platiti novčanu kaznu, ona će se zameniti zatvorom. Trajanje zatvora

određuje sud, ali zatvor ne sme trajati duže od 10 dana. Novčana kazna ne zamenjuje se zatvorom kad je ona bila izrečena protiv punomoćnika iz reda advokata, advokatskih pripravnika, beležnika, beležničkih pripravnika i javnih činovnika, koji u vršenju svoje službe učestvuju kao punomoćnici. Odluke o kazni izvršuju se po službenoj dužnosti.

2) Ako propisno pozvani svedok ne dođe na ročište, određeno radi njegovog saslušanja, a dovoljno ne opravda izostanak, izreći će sud zaključkom, da je svedok dužan naknaditi sve troškove, koje je prouzrokovao svojim izostankom; osim toga biće svedok ponovno pozvan i biće kažnjen zbog narušenja reda (§ 268 grpp.). Ako bi svedok opet izostao ova će se kazna udvostručiti do najviše 600 dinara i naredиće se da se svedok dovede silom. Ako svedok naknadno dovoljno opravda izostanak, opozvaće se izrečena kazna osim toga može se osloboditi od naknade troškova sasvim ili od česti (§ 429 st. 1 i 2 grpp.).

3) Ako se ne postigne uspeh prinudnim sredstvima označenim pod 1) i 2), sud može, kad to prilike dopuštaju, postaviti skrbnika, koji će te naloge i naredbe o trošku nemarnih lica, izvršiti. U vanparničnom postupku može sudija pozvanom licu naložiti da dođe uz pretnju prisilnih sredstava, označenih u § 19, ali ne uz klauzulu da će se nedošli smatrati kao da pristaje (r. 28.-X.-1874 br. 11050-G.U. 5518).

4) Štitnike i skrbnike sud može osim toga otpustiti i pozvati na odgovornost za štetu, koja je time nastala staraniku.

II. a) U smislu §-a 2 br. 4 Ip. zaključci i naredbe redovnih sudova u građanskim vanparničnim stvarima izvršni su naslovi ako se po propisima, koji za ove stvari vrede, mogu izvršiti. U svakom konkretnom slučaju trebaće dakle ocenjivati u smislu § 18 i § 13, jesu li vanparnični zaključak ili naredba izvršni.

Gornjim naređenjem zakonodavac naređuje još i to, da treba spomenute zaključke i naredbe izvršivati prema propisima izvršnog zakona. Pretpostavka izvršnosti biće dakle, da vanparnični zaključak odnosno naredba sadrži samo takvu činidbu koju se može izvršiti po zakonu o izvršenju i obezbeđenju. Ako je prema sadržini zaključka ili naredbe reč o izvršenju, koje se ne može provesti izvršnim sredstvima predviđenim u Ip., onda zaključak odnosno naredba neće vrediti kao izvršni naslov po § 2 br. 4 Ip. Ovo važi na pr. u pogledu pitanja, da li jedan od više naslednika sme tražiti izvršnim putem prinudnu predaju zemljišta od ostalih sunaslednika, ako oni imadu ostavštinu u svom posedu (državini). Judikatura u ovom slučaju uskraćuje nasledniku pravo izvršenja. Isto tako legatar, kome je izdata potvrda u smislu §-a 137, ne može ovu potvrdu upotrebiti kao izvršni naslov, da bi od naslednika iznudio predaju predmeta, koji mu pripada. U oba slučaja treba smatrati da je moliocu prava, sunasledniku odnosno legataru, dato samo jedno materialno pravo. O izvršnosti međutim nema ni govora. Naprotiv praksa prihvaća mišljenje da ima izvršnu snagu onaj zaključak ostavinskog sudije, kojim je donesena odluka, tko ima pravo na posed ostavštine (Goršić, Ip. str. 24).

b) Razlika između izvršnim načelima Ip. i izvršenja vanparničnog postupka je još i ta: izvršna sredstva po naređenjima Ip. dozvoljavaju se ili od suda, koji je naredbu doneo ili od izvršnog suda; po propisima vanparničnog postupka, međutim, dozvoljavaju i provađaju izvršna sredstva vanparnični sudovi. Ovi će sudovi moći da provedu izvršenje takvih svojih naredaba, koje se pomoću izvršnih sredstava Ip. ne mogu provesti, kao na pr.: naredbu, kojom se bračna žena prisiljava na bračnu zajednicu (odl. 6.-V.-1925 g. B. v. s. VII. 165 protivna je odluci 28.HII.-1880 g. 14825 Jur. Bl. 5/1881, prema kojoj se ne može prinudnim sredstvima (pritvorom) prisiliti bračnu ženu, koja se zbog pretrpljenih zlostavljanja, brani da se vrati mužu, pošto bi se prinudnim merama još zaoštrila nenaklonjenost, koja je nastala usled zlostavljanja, i ne bi se moglo postići pomirenje; naredbu, da suprug ima ženu u bračnu zajednicu natrag primiti; naredbu, da se bračno dete ima da preda svome ocu; naredbu, da se bračno dete ima s vremena na vreme dovesti ocu. Zaključci o obnavljanju i ispravljanju granica u smislu § 281 Vp. imaju snagu izvršnih naslova u smislu § 2 toč. 4 Ip. Ovamo spada i slučaj §-a 265 Vp.

c) Za dozvolu izvršenja nadležan je onaj sud, gde je dotična vanparnična stvar u toku, gde je dotična vanparnična stvar tekla, ili pak izvršni sud.

Ako nakon donošenja zaključaka ili naredbe nadležnost vanparničnog suda prelazi na drugi vanparnični sud kao na pr. u smislu § 107 zakona o uređivanju redovnih sudova od 18.-I.-1929 g. (Sl. nov. 25.-I.-1929 g. br. 20), glasom kojega „ako bi se pokazalo da će za lice koje je stavljeno pod starateljstvo (tutorstvo ili kuratorstvo) korisnije biti da se sta-

ranje preda starateljskoj vlasti drugog pravnog područja, prenos starateljske vlasti vršiće se po sporazumu tih vlasti raznih pravnih područja, a za slučaj nesporazuma, odlučiće Kasacioni sud u veću predviđenom u §-u 104 po zahtevu vlasti koja već vrši starateljsku vlast"; kad se dakle prenosi starateljstvo na drugi sud u tom slučaju praksa prihvaća mišljenje, da u delokrug novog vanparničnog suda prelazi i funkcija oko dozvoljavanja izvršenja na osnovu izvršnog naslova, donesenog po pređašnjem vanparničnom sudu. Za ovo mišljenje govore i praktični razlozi, jer se dotična akta nalaze u buduće kod delegiranog suda (Neumann — Lichtblau I, str. 25).

c) Drugi otsek Ip. govori o privremenim naredbama i § 333 br. 8 Ip. propisuje, da sredstva obezbeđenja, koja sud može dozvoliti prema svrsi, koju treba u svakom pojedinom slučaju postići, jesu naročito određivanje izdržavanja, u prirodi ili novcu, koje suprug mora privremeno davati svojoj bračnoj ženi i deci; dozvola odvojenoga stana za njih ili naredba da se oni privremeno prime u kućnu zajednicu.

I izvan parničnog postupka tj. i vanparnični sudija može privremenom naredbom primorati supruga, da daje izdržavanje svojoj bračnoj ženi, koja se iz opravdanih razloga ne nalazi u zajednici (odl. od 16.-IX.-1919 g., R. II. 164, Z. Bl. 1929 g. str. 134). U pogledu određivanja odvojenog stana za bračnu ženu i decu je potrebno, da se sudu učini verovatnom opasnost, ali ovde ne važi odredba § 307 grpp., jer sud može odrediti i dokazivanje, koje se ne može odmah izvesti; preslušavanje supruga je obligatno samo, ako je podnesen predlog po § 107 o. g. z., **O primanju u kućnu zajednicu** odlučuje po pravilu vanparnični sudija (§ 268 odl. 15.-IX.-1914 g. R. II. 794, Gl. U. 7024). Ovde je reč samo o privremenoj naredbi, koja se zatraži pre, nego se povede vanparnični postupak. Prema § 93 o. g. z. supruzima nije dozvoljeno, da samovlasno raskinu bračnu zajednicu. Za to može svaki suprug tražiti: „da se primi u kućnu zajednicu". Samo u ovom smislu treba tumačiti naređenje § 333 br. 8 Ip., koje se nikako ne odnosi na zadružne (kućne) odnose. (Goršić, Ip. str. 545).

III. Štitnike i skrbnike može nadalje vanparnični sudija pozvati na odgovornost za štetu, koja je radi njihove nemarnosti nastala staraniku. U smislu § 264 o. g. z. štitnik odgovara uopšte samo za svoju krivnju ali u slučaju culpa in eligendo odgovara on i za ovu nemarnost. Slično je i u smislu

čl. 36, 44 i 46 Zakona o starateljstvu od 1875 g. prema kojem je glavni staratelj dužan da se stara i o imovini i o ličnosti štićenika po principu boni patris familias (uporedi § 228 o. g. z.). Ako bi radi povrede ovog načela imala nastati dužnost staratelja, da snosi odgovornost za štetu, starateljski sud će po službenoj dužnosti: 1) utvrditi, da li su za to nastupile zakonske pretpostavke, kao npr. ako je staratelj od masenih prihoda zadržao više nego je potrebno za jednogodišnje izdržavanje maloletnika i za otpravljanje poslova njegove imovine, a ostatak nije predao sudu radi unošenja u masu, dužan je da plaća 10 odnosno 12% interesa na zadržanu svotu (čl. 57, 58, 59 i 60 zak. o starateljstvu, — uporedi § 230 o. g. z.), ili ako je dao maseni novac pod interes privatnicima bez odobrenja starateljskog sudije (čl. 63, 71 i 92 zak. o st. § 233 o. g. z.) itd. Vidi § 159 stav 2 Vp.!!

2) predvideti iznos verovatne štete, koji će se moći ustanoviti svim zakonom dopuštenim sredstvima.

3) predvideti potrebu i način obezbeđenja. U tom cilju vanparnični sudija narediće: a) plenidbu predmeta pokretne imovine štitnika ili skrbnika, b) dalje predbeležbu založnog prava na njihovim zemljištima ili na njihovim pravima uknjiženim na zemljištima, c) prinudnu upravu njihovih zemljišta, d) a ako je zaplenjena kakva tražbina, koja pripada štitniku ili skrbniku protiv drugog lica moći narediti prenos zaplenjene tražbine radi naplaćivanja, ali to samo onda, kad bi sa zadocnjenjem ostvarivanja te tražbine bila skopčana opasnost da se ona ne bi mogla naplatiti ili da bi se izgubilo pravo na regres protiv trećih lica. Može se zajedno narediti više pomenutih izvršnih radnja, ako je to za obezbeđenje staraniku učinjene štete potrebno.

Iznosi, koji pri prinudnoj upravi padaju na tražbinu za čije je obezbeđenje bila prinudna uprava naređena, kao i iznosi koji se dobiju naplaćivanjem zaplenjene tražbine, čuvaće se kod suda sve dotle, dok izvršni sud ne naredi izvršenje toga zaključka. Po pravomoćnosti toga zaključka vodiće se izvršenje radi naplate novčane tražbine utvrđene u ime naknade štete nanesene staraniku.

Obezbeđenje, odnosno sve već povedene izvršne radnje ukinuće se po službenoj dužnosti kad prestane razlog za dalje obezbeđenje.

Radi obezbeđenja i radi naplate štete učinjene po štitniku ili skrbniku, može vanparnični sudija da postavi stara-

niku skrbnika. Uporedi odl. B. v. S. od 13.-IV-1879 g. 5337, Jur. Bl. 46/1879, u kojem se slučaju radilo o tome, da se naplati od štitnika po starateljskom sudu naloženo mu plaćanje iznosa, kojega je štitnik pozajmio bez odobrenja starateljskog suda.

Troškovi.

§ 20

(1) Ukoliko u ovom zakonu nije što drugo naređeno, u vanparničnom postupku troškove snosi stranka u čijem je interesu postupak poveden.

(2) Ako, u smislu naređenja prvog stava, više lica imaju da snose troškove, oni odgovaraju za troškove solidarno. Ali troškove sudskih radnja, koje su preduzete u interesu samo jedne stranke, mora da snosi ta stranka.

(3) Ako pokretanje postupka ili preduzimanje koje sudske radnje zavisi od predloga, sud može predlagaču naložiti, da sudu položi dovoljan iznos za pokriće troškova. Ako to ne učini, neće se postupati po njegovom predlogu.

(4) Sud može po predlogu jedne stranke naložiti drugoj da naknadi troškove, podrazumevajući ovde i troškove pravnog zastupnika, koje je prouzrokovala neosnovanim predlozima ili grubom krivnjom.

(5) Propisi § 151 Građanskog parničnog postupnika vrede i ovde.

Min. obrazloženje napominje ovom §-u: „Ni Patenat ni Nesporna pravila za Srbiju nemaju opštih propisa o tome, ko ima da snosi troškove vanparničnog postupka, već su samo za neke slučajeve predviđeni posebni propisi o tome.

Međutim, u praksi se je pokazala potreba za opštim propisima o troškovima vanparničnog postupka.

Pošto u vanparničnom postupku nema protivnika u pravnom smislu, proizlazi iz toga, da svaka stranka ima da snosi troškove sudskih radnji izvršenih u njezinom interesu. Ovo je načelo opšte priznato i dolazi do izražaja i u posebnim propisima, koji u tom pogledu danas postoje.

U praksi priznato je i to, da stranka koja je skrivila kakve troškove, mora da ih nadoknadi.

Naš zakon je i ovo poslednje gledište koje potpuno odgovara, usvojio, pa je u § 20 u smislu izloženog predvideo opšti propis o troškovima, koji ima da vredi, ukoliko nisu u zakonu za izvesne postupke predviđeni posebni propisi o troškovima. Slična naređenja predviđa spomenuti češki zakon o osnovnim naređenjima sudskog vanparničnog postupka (§ 11).

A) **Opšte napomene.** a) Naređenja §§ 142 do 157 grpp. o parničnim troškovima ne mogu da važe bez izmene i za vanparnični postupak koji ima sasma oficiozan značaj. Troškovi jesu: sudske takse, troškovi i nagrade advokata te javnog beležnika, izdaci u gotovom za put, za dostavljanja, za pristojbe svedoka i veštaka, za prepise podnesaka, za prevode spisa itd.

b) **Sudske takse.** Zakon o sudskim taksama zajedno sa tarifom od 30 maja 1930 g. pod Br. 43291 (Sl. nov. 7 juna 1930 g. Br. 134), i pravilnik o izvršenju od 11 juna 1930 g. Br. 43292 (Sl. nov. 17. VI. 1930 g .br. 134) sadržavaju u prelaznim naređenjima §-a 44 (4) sledeće: Kad zakon o vanparničnom sudskom postupku dobije obaveznu snagu primenjivaće se na sve postupke po tome zakonu propisi ovoga zakona i tarife, s tim da se na sve postupke otpočete pre sticanja obavezne snage pomenutog zakona primenjuju pređašnji takseni propisi. Posebne odredbe koje se odnose na vanparnični postupak sadržane su u §§ 21 do 26 citiranog zakon a tarifu vanparničnog postupka sadržavaju Tar. brojevi 17 do 46.

Napomenućemo najvažnije takse koje se plaćaju u vanparničnom postupku i te su takse sledeće:

1. Opšte odredbe tarife:

Tar. broj 17 — Podnesci.

(1) Ako ovom tarifom nije što drugo predviđeno plaća se za svaki tabak stalna taksa . . . . . Din. 5.—

(2) Pravni lekovi na sud drugoga stepena plaćaju za prvi tabak . . . . . „ 50.—

(3) Pravni lekovi na sud trećeg stepena plaćaju prvi tabak . . . . . „ 100.—

(4) U starateljskim stvarima plaća se polovina takse iz stava 2) i 3) ovoga tarifnog broja.

Nopemene: I. Pretstavka, koja se rešava kod suda istoga stepena, ne smatra se kao pravni lek i za nju se plaća taksa iz stava (1) ovoga tarifnog broja.

II. Za drugi i svaki daljni tabak podnesaka iz stava (2), (3) i (4) ovoga tarifnog broja plaća se taksa od 5 dinara.

III. Za podneske predate u dva ili više primeraka (duplikati, triplikati itd.), plaća se za drugi i svaki daljni primerak taksa predviđena pod stavom (1) ovoga tarifnoga broja. Ista se taksa plaća i na podneske koji se podnose u prepisu. U smislu § 37 zst. taksa za prepise, duplikate, (triplikate itd.) u svima postupcima izračunavaće se po količini tabaka originala, ukoliko u ovom zakonu ili tarifi nije drugačije određeno. Taksa za sudske svedodžbe izračunavaće se po količini tabaka same svedodžbe. Taksa se ima lepiti na same prepise, duplikate i sudske svedodžbe, a poništava se po propisima zakona o taksama.

IV. Taksa se ne plaća:

1) za podneske: da se dozvoli siromaško pravo, da se postavi advokat stranci sa siromaškim pravom ili da se takav advokat razreši dužnosti; za podneske skrbnika (§ 8 stav (5) Zst.) za popis taksa i za pravne lekove o tim podnescima;

2) za rubrike podnesaka, kao i otpravka podnesaka, koji propisnu rubriku zamenjuju;

3) za podneske, kojima se traži da se na odluci stavi potvrda, da je izvršna, kao i podnesak stranaka za prve otpravke sudskih poravnanja i potvrdu izvršnosti na ovim otpravcima;

4) za podneske za ispravku grešaka u sudskim odlukama;

5) za podneske sudu, koji ne sadržavaju predlog, o kome bi sud imao odlučiti.

V. Taksa se ne plaća na podneske, koji e podnose u toku rasprave zaostavštine, kao i na podneske ako se ne vodi ostavinska rasprava, ako vrednost ostavine bez odbitka dugova ne prelazi 10.000 dinara; isto važi i za odnosne zapisnike.

Tar. broj 18 — Zapisnici.

(1) Ako ovom tarifom nije što drugo predviđeno plaća se za svaki tabak zapisnika . . . . . Din. 5.—

(2) Ako zamenjuju podneske iz vanparničnog postupka, taksiraju se kao podnesci iz Tbr. 17 pod (1), (2), (3) i (4) i po Tbr. 43.

(3) Zapisnici o raspravama pred sudom višeg stepena plate za svaki tabak . . . . . „ 25.—

Napomena:

I. Kada se ročište odgodi, zapisnik o nastavljenom ročištu, ma se on pisao na istom tabaku, na kom je i zapisnik pređašnjeg ročišta, smatra se kao nov zapisnik.

II. Zvanične zabeleške i zapisnici, koji imaju karakter zvaničnih beležaka, ako u njima nema predloga stranke, a ni potpisa stranke, ne smatraju se zapisnikom.

III. Taksa se ne plaća:

1) za zapisnike, koje sud sastavlja po zvaničnoj dužnosti u cilju obaveštenja, koja treba za svoju upotrebu;

2) za zapisnike o konstatovanju smrti (sastav smrtovnice, popis smrtnog slučaja, protokol izveštaja o smrti);

3) za zapisnike o većanju i glasanju suda;

4) za zapisnike o odgađanju rasprava zbog toga što je sud sprečen;

5) za zapisnike, koji zamenjuju podneske slobodne od takse;

6) za rubrike priložene zapisniku, koji zamenjuje podnesak.

Tar. broj 19 — Prilozi.

Prilozi taksi podložnih podnesaka i zapisnika, ukoliko se ne smatraju, prema svome sadržaju, njihovim sastavnim delom:

a) ako su knjige, brošure, situacijoni planovi i drugi predmeti, koji nisu spisi plaćaju od svakog komada Din. 4.—

b) u ostalim slučajevima od svakog tabaka . . „ 2.—

Napomena: Taksi na priloge ne podlože:

1) domaće i strane javne kreditne hartije; njihovi kuponi i taloni; hartije koje zamenjuju novac i druge javne vrednosti;

2) uverenje o siromaštvu;

3) isprave i spisi koji su oslobođeni takse samo za izvesnu upotrebu, kad se za to upotrebe kao prilozi.

Tar. broj 20 — Duplikati (triplikati itd.)

Duplikati, (triplikati itd.) sudskih otpravaka plaćaju od svakog tabaka:

a) ako se izdaju samo na zahtev stranke . . . Din. 15.—

b) u ostalim slučajevima nep odleže taksi.

Napomena: Izvodi iz sudskih otpravaka smatraju se u pogledu plaćanja takse kao duplikati takovih otpravaka.

Tar. broj 21 — Prepisi.

Prepisi (sudski), koji se izdaju stranci na njezin zahtev, bez obzira da li se izdaju potvrđeni ili ne plaćaju od svakog tabaka . . . . . Din. 15.—

Tar. broj 22 — Poravnanja.

Sudska poravnanja u vanparničnim stvarima podleže procentualnoj taksi 1% od vrednosti na koju se poravnanje izvršilo.

Ako je predmet poravnanja neprocenjiva stvar, na svaki tabak 10 dinara.

Napomena:

I. Ako se poravnanjem prenosi svojina nepokretne stvari, plaća se osim takse iz ovog tarifnog broja još i prenosna taksa

II. Osim takse iz ovog tarifnog broja plaća se i taksa za zapisnik.

III. Poravnanja, u kojima se priznaje dug, pravo ili ispunenje neke obaveze na osnovu nekog pravnog posla, koji do tada nije podležao taksi, jer o istom pravnom poslu nije bila sastavljena isprava, smatraju se ispravom o pravnom poslu; isto tako smatraju se ispravom o pravnom poslu poravnanja ako se pravni posao tek tim poravnanjem sklapa. Za takva poravnanja plaća se osim takse iz ovog tarifnog broja još i taksa predviđena za pravni posao u potpunom iznosu.

2. Posebne odredbe tarife.

Tar. broj 23 — Sudske procene (dobrovoljne) i ustanovljenje oštete kod eksproprijacije.

a) za procene plaća se procentualna taksa 1/4% od procenjene vrednosti;

b) za ustanovljenje oštete u slučaju eksproprijacije plaća se procentualna taksa 1/2% od utvrđenog iznosa oštete.

Napomena:

I. Sudske procene radi odmerenja takse ne podlože taksi iz ovog tarifnog broja.

II. Pored takse za procenu odnosno ustanovljenje oštete ne plaća se taksa na zapisnik o proceni, odnosno na zapisnik o ustanovljenju oštete.

III. Ne smatraju se kao dobrovoljne sudske procene, one procene, koje sud u parničnom, izvršnom i vanparničnom postupku provađa samo za to, da dobije osnov vrednosti, koji je potreban da se postupak provede.

IV. Ako procene vrše javni beležnici plaća se polovina takse iz ovog tarifnog broja.

Tar. broj 24 — Javne prodaje.

Za dobrovoljne javne prodaje, koje vrši sud, plaća se procentualna taksa 1/2% od postignute cene. Ova se taksa utvrđuje na osnovu iznosa, koji je postignut prodajom, ne odbijajući troškove oko javne prodaje. Ovu taksu ima da plati dosadašnji vlasnik prodate stvari, no za nju jamči solidarno i lice, koje je stvar na prodaji kupilo (§ 23 Zst.).

Napomena:

I. Pored ove takse ima se platiti i prenosna taksa od pravnog posla prema tome, da li se radi o nepokretnim ili pokretnim stvarima.

II. Na zapisnik o dobrovoljnoj prodaji ne plaća se zapisnička taksa.

III. Ako javnu prodaju vrše javni beležnici plaća se polovina takse iz ovog tarifnog broja. Taksa za pravni posao kupoprodaje plaća se po T. br. 12 opšteg Zakona o taksama.

Tar. broj 25 — Paušalna taksa za ostavinske rasprave.

Za paušalnu taksu ne može se upotrebiti siromaško pravo (§ 8 Zst.). Ova se taksa utvrđuje na osnovu čiste vrednosti ostavine na dan smrti ostavljenja o kojoj je provedena ostavinska rasprava. Naslednici su obavezni podneti sudu sve podatke, koji su potrebni, da se utvrdi visina čiste ostavine. U ostalom paušalna taksa utvrđuje se prema smislu odredaba predviđenih za naslednu taksu. Uručenje ostavine nije vezano na prethodnu naplatu ili osiguranje (obezbeđenje) paušalne takse Paušalnu taksu dužni su platiti naslednici solidarno (§ 24 Zst.) i to:

od čiste vrednosti ostavine, o kojoj je provedena ostavinska rasprava:

a) do 25.000 dinara ne plaća se taksa;

b) preko 25.000 dinara plaća se procentualna taksa 0.1% ali ni u kom slučaju više od 5.000 dinara.

U smislu čl. 45 pravilnika o izvršenju Zst. paušalna taksa za ostavinsku raspravu plaća se pošto sud izda pregled (iskaz) zaostavštine, na osnovu odmere, koju izvršuje sam sud. Za nepokretne stvari obratiće se sud pre odmere paušalne takse poreskoj upravi radi utvrđivanja prometne vrednosti, i uzeće je za osnov odmeravanja paušalne takse, ako nije manja od one vrednosti, koja je utvrđena u ostavinskoj raspravi. Kad sud odmeri paušalnu taksu pozvaće obavezana lica, da plate taksu, a ako ovo ne učine u roku od 15 dana od dana prijema poziva, sud će postupiti po § 38 Zst.

Napomena:

I. Pored paušalne takse plaćaju se takse iz Tar. br. 17 do 24 ove tarife, kao i nasledna taksa, ukoliko joj ima mesta.

II Ako se posle dovršene ostavinske rasprave pojavi još neka nova ostavinska imovina, izračunaće se paušalna taksa tako, da se čista vrednost docnije pronađene imovine, pribroji čistoj vrednosti imovine, o kojoj je ostavinska rasprava već provedena.

III. Paušalna taksa plaća se i od ostavinske imovine koja se ima izručiti u inostranstvo. No paušalna taksa ima se utvrditi i naplatiti pre izručenja ostavine u inostranstvu.

IV. Oslobođenje plaćanja nasledne takse ne odnosi se na paušalnu taksu.

Zakonske ustanove, koje važe za nasledne takse, prikazaćemo pri tumačenju §-a 118.

Tar. broj 26 — Testamenti.

1) Za predaju na čuvanje pismene vansudske izjave poslednje volje plaća se stalna taksa . . . . . Din. 50.—

2) Za predaju usmene izjave poslednje volje u zapisnik plaća se stalna taksa . . . . . „ 100.—

3) Za izjavu poslednje volje kao ispravu plaća se za svaki tabak stalna taksa . . . . . „ 10.—

Napomena:

I. Zapisnici, koji se sastavljaju o izjavi ili primanju poslednje volje, ne podleže taksi.

II. Taksa iz stava (3) ovoga tarifnog broja naplaćuje se zajedno sa naslednom taksom od lica koje plaća najveći deo nasledne takse, a ako više lica plaćaju jednaku naslednu taksu, naplaćuje se na jednake delove.

3. Naročiti slučajevi vanparničnog postupka.

Tar. broj 27 — Podnesci.

(1) Za odobrenje usvojenja (§ 216) plaća se na podneske ili zapisnike, koji ih zamenjuju od prvog tabaka stalna taksa . . . . . Din. 40.—

(2) Za pozakonjenje deteta (§ 219 i sl) plaća se na podneske ili zapisnike, koji ih zamenjuju od prvog tabaka stalna taksa . . . . . „ 20.—

(3) Za sporazumnu rastavu i razvod braka plaća se na podneske ili zapisnike, koji ih zamenjuju od prvog tabaka stalna taksa . . . . . „ 20.—

(4) Za proglašenje nekog lica umrlim ili radi utvrđivanja činjenice smrti plaća se na podneske ili zapisnike koji ih zamenjuju od prvog tabaka stalna taksa „ 20.—

Napomene:

I. Drugi i svaki daljni tabak podleži taksi iz stava (1) Tar. br. 17.

II. Za podneske predate u dva ili više primeraka plaća se za drugi i svaki dalji primerak taksa predviđena u stavu (1) Tar. br. 17. Ista se taksa plaća i na podneske, koji se podnose u prepisu.

III. Taksa se ne plaća:

1) za podneske: da se dozvoli siromašno pravo; da se postavi advokat stranci sa siromaškim pravom ili da se takav advokat razreši dužnosti; za podneske skrbnika (§ 8 stav (5) Zst.), za popis taksa; za pravne lekove protiv sudskih odluka o tim podnecima;

2) za rubrike podnesaka, kao i za otpravke podnesaka, koji propisanu rubriku zamenjuju;

3) za podneske za ispravku grešaka u sudskim odlukama;

4) za podneske sudu, koji ne sadržavaju predlog, o kome bi sud imao odlučiti.

IV. Ovoj taksi od stava (1) do stava (4) ovoga tarifnoga broja podleže samo podnesci, kojima se otvara postupak. Ostali u toku postupka podneti podnesci podleže taksama iz Tar. br. 17.

Tar. broj 28 — Odluke.

(1) Sudske odluke prvoga stepena plaćaju stalnu taksu i to:

1) o odobrenju usvojenja . . . . . Din. 50.—
2) po molbama o pozakonjenju deteta rođenog u nevaljanom braku . . . . . „ 50.—
3) o sporazumnoj rastavi i razvodu braka . . . „ 50.—
4) o proglašenju maloletnika pre roka punoletnim i otpuštanju ispod očinske vlasti . . . . . „ 100.—
5) o proglašenju nekoga lica umrlim ili o utvrđivanju činjenice smrti . . . . . „ 50.—
6) o oduzimanju svojevlasti po predlogu . . . „ 100.—
7) o određivanju izdržavanja, miraza ili opreme: ako vrednost određenog izdržavanja, miraza ili opreme ne prelazi 1.000 dinara, ne plaća se taksa, a preko 1.000 dinara do 2.000 dinara . . . . . „ 20.—
preko 2.000 do 6.000 din. . . . . „ 40.—
preko 6.000 dinara plaća se procentualna taksa $^1/_2$% od vrednosti dosuđenog izdržavanja, miraza ili opreme;
8) o oglašenju da ne važe pocepane (nečitljive) ili izgubljene isprave, i vrednosne hartije (poništaj isprava § 244 i sl.) ako je vrednost isprave:
do 500 dinara ne plaća se taksa, a

preko 500 dinara do 1.000 dinara plaća se stalna taksa . . . . . Din. 10.—
preko 1.000 dinara . . . . . „ 20.—
ako isprava nema označene vrednosti . . . . „ 30.—
9) o uređenju granica (međa) nepokretnosti (§ 280) . . . . . „ 50.—
10) o određivanju potrebnog prelaza (nužnog puta „ 20.—
11) po molbama za uređenje odnošaja među suvlasnicima (§ 270) . . . . . „ 50.—
12) po moblama o raskidanju zajednice vanparničnim putem (§ 271 i sl.) fizičkom deobom, ako se donese zaključak o deobi . . . . . „ 40.—
ako vrednost stvari, koja se deli ne prelazi 6.000 dinara . . . . . „ 60.—
ako vrednost stvari, koja se deli ne prelazi 20.000 dinara . . . . . „ 80.—
za svaku dalju početu 1.000 dinara plaća se još . „ 2.—
13) po sporu zbog pristojbe između tumača i lica, koje je tražilo overu prevoda . . . . . „ 10.—

(2) Za odluke viših sudova po pravnim lekovima protiv odluka iz stava (1) tačka 1) do 13) ovog tarifnog broja, plaća se taksa kao i za odluke prvog stepena.

Napomena:

I. Za druga rešenja u vanparničnom postupku, koja nisu navedena u ovom ili kome drugom tarifnom broju, ne plaća se taksa.

II. U slučaju tač. 8 taksa se naplaćuje po nominalnoj vrednosti.

III. Taksa se ne vraća, ako se zahtev odbije ili ako se rešenje poništi ili preinači. Ako se po istoj stvari donese novo rešenje, naplaćena taksa za poništeno rešenje ili preinačeno rešenje računa se za novo rešenje.

IV. Za rešenja, kojima je određeno izdržavanje do 150 dinara mesečno, ne plaća se taksa. Za određivanje vrednosti zakonskog izdržavanja u vanparničnom postupku vredi odredba § 10 stav (4) Zst.

V. Ako se odluka iz stava (1) tač. 5 ovoga tarifnog broja odnosi na lica nestala u ratu, ne plaća se taksa.

VI. Ako se deoba (tač. 12 stav (1) ovoga tarifnog broja) izvršava sudskom prodajom, plaća se taksa iz Tr. br. 24 ove tarife.

Taksu iz ovoga Tar. broja obavezno je platiti lice, koje je odluku izazvalo, a protivnik samo onda, ako mu je odlukom nametnuta neka dužnost. (§ 25 Zst.).

Tar. broj 29 — Overavanje potpisa i prepisa.

(1) Za overenje svakog potpisa plaća se stalna taksa . . . . . Din. 10.—

(2) Za overenje spisa, prepisa ili isprava plaća se za svaki tabak stalna taksa . . . . . „ 10.—

Ovu taksu plaća lice, koje traži overavanje. Sud neće pre položene takse izvršiti overavanje. U potvrdi o overavanju prepisa ima se istaći sa koliko je takse taksiran original. (§ 26 Zst.).

Napomena:

I. Potpis firme ili pravnog lica smatra se kao jedan potpis, i ako po pravilima potpisuju dva ili više ovlašćenih lica.

II. Podnesci ili zapisnici, koji ove zamenjuju, za overenje potpisa, podleže taksi od 5 dinara, bez obzira koliko se potpisa na jednoj istoj ispravi overava. Ako se za overenje potpisa vodi registar, taksa za podnesak lepi se na registar.

III. Ako se overavanje potpisa vrši radi upotrebe u inostranstvu, plaća s taksa od svakog overenja (superlegalizacija).

c) Troškovi za advokatsko zastupanje

ako se advokat nalazi u sedištu vanparničnog suda, smatraju se uvek i nužnim i celishodnim (§ 143 grpp.) bez obzira na to, da u vanparničnom postupku nije obavezno služiti se advokatom. U ocenjivanju visine advokatske nagrade sud može biti vezan tarifom. Po §-u 28 Zakona o advokatima od 17. III. 1929. g. Ministar pravde je ovlašćen, da može za razne krajeve propisati pravilnike o nagradama advokata, kad između njih i njihovih stranaka nema ugovora o nagradi. Jedinstvena pak tarifa za čitavu našu državu propisaće se čim bude uveden u čitavoj našoj državi jedinstveni sudski postupak. Ministar pravde je do sada propisao privremeni pravilnik o nagradama advokata na teritoriji beogradskog Apelacionog suda, br. 39442, od 25 Aprila 1930 g. (Sl. nov. od 3 Maja 1930 g. br. 100/XXXVIII), dalje privremene pravilnike o nagradama advokata na teritoriji Velikog suda u Podgorici, br. 43529, od 5 maja 1930 g. (Sl. nov. od 10 juna 1930 g. br. 128/XLIX), kao i na teritoriji Apelacionog suda u Skoplju br. 41919, od 1 maja 1930 g. (Sl. nov. 22 maja 1930 g. br. 115/XCI).

d) U pogledu **nagrada javnih beležnika** propisuje § 237 zakona o javnim beležnicima od 11 septembra 1930 g. II g. da će Ministar pravde, po saslušanju javnobeležničkih komora i Apelacionih sudova, odrediti Uredbom tarifu, po kojoj će se odmeravati nagrade za službeno poslovanje javnih beležnika kao sudskih poverenika, a uredbom br. 115376 od 30 novembra 1930 — II g. (Sl. nov. br. 299 — CIV od 29 decembra 1930 — II g.) određena je tarifa o nagradama javnih beležnika (notara). Nagradu javnog beležnika kao sudskog poverenika ima svagda utvrditi i dosuditi sud, koji je postavio javnog beležnika za svoga poverenika. Zabranjeno je javnom beležniku da se sa strankama pogađa o tim pristojbama ili o nagradi. Nagradu i troškove javnog beležnika kao sudskog poverenika naplaćuje sud od stranaka po službenoj dužnosti, po propisima koji važe za sudske pristojbe. Država ne jamči za naplativost. (§ 237 z. o j. b.). Nagrada javnog beležnika za zastupanje stranke pred sudom određivaće se po propisima Zakona o advokatima (§ 263/1 z. o j. b.).

V) Osnovno načelo glasi da u vanparničnom postupku troškove snosi stranka u čijem interesu je postupak proveden. Ako pokretanje postupka ili preduzimanje koje sudske radnje zavisi od predloga, sud može predlagaču naložiti, da sudu položi primereni iznos za pokriće troškova (što će biti na pr. za uviđaj na licu mesta, za procenu veštacima itd.), sa napomenom da se u protivnom službeni posao neće preduzeti. Posebne propise o troškovima sadržava: a) § 86, gde se kaže: Troškovi popisivanja zaostavštine namiriće se po pravilu iz ostavinske mase. Ako su samo neki od više naslednika dali uvetnu nasledničku izjavu, troškovi popisivanja namiriće se iz dela zaostavštine, koji njima pripada. Ako je popis izvršen po zahtevu verovnika ili legatora, oni će snositi te troškove. Ako je popis izvršen na predlog nužnog naslednika (§§ 40 i 69 stav 1), trošak će se namiriti iz ostavinske mase, osim ako je nužni naslednikoči to neosnovano tražio odvajanje odnosno popisivanje zaostavštine i b) postupak radi oduzimanja svojevlasti, gde se u § 195 kaže: ukoliko je postupak doveo do privremenog ili konačnog oduzimanja svojevlasnosti, bilo potpunog bilo delimičnog, troškovi postupka namiriće se iz imovine staranika. Ali kad je postupak poveden po službenoj dužnosti ili po predlogu državnog tužioca, staranik će snositi troškove, samo ako time nije dovedeno u opasnost izdržavanje njegovo ili njegove porodice. Ako staranik iz ovoga razloga ne može da snosi troškove postupka, snosiće ih ono lice, koje je po zakonu dužno da staranika izdržava. A ako ni to nije mogućno bez opasnosti po izdržavanje toga lica ili njegove porodice, trošak će snositi država.

Kad se postupalo po predlogu ovlašćenog lica, a predlog se konačno odbija, to će lice snositi prouzrokovani trošak. To ne važi za državnog tužioca, ako je on podneo predlog. Kad se postupalo po službenoj dužnosti ili po predlogu državnog tužioca, a postupak se ne svrši potpunim ili delimičnim oduzimanjem svojevlasti, trošak će snositi država, sem slučaja, ako je za pokretanje postupka dalo povoda drugo lice zlonamernim ili neistinitim navodima. U ovom po-

slednjem slučaju troškove će snositi lice koje je za to dalo povoda.

U slučajevima u kojima se ne postupa samo po predlogu, država će predujmiti troškove postupka a po svršenom postupku naplatiće ih od lica, koje bi prema gornjim propisima bilo za njih odgovorno.

Kad su prema gornjim propisima više lica dužna da snose trošak, njihova je obaveza solidarna.

Trošak oko zastupanja pojedinog učesnika u postupku, snosiće svako lice za sebe.

Propisi ovoga §-a u pogledu troškova shodno će se primeniti i na postupak o zadržavanju u zavodu za duševne bolesti odnosno na postupak o privremenom oduzimanju slobode (§§ 185 do 188).

c) Kod dobrovoljne procene i prodaje popisaće po §-u 87 sudski izslanik a sud će odmeriti iznos troškova oko procene ili prodaje, naročito pristojbe veštaka, dnevnice i putne troškove izaslanika suda i narediće njihovu isplatu, ukoliko ih nije stranka po naređenju suda unapred položila.

d) Troškove, koji su potrebni za izvršenje fizičke deobe zajedničkog zemljišta, zajedničke zaostavštine ili koje druge zajedničke imovine, ili javne dražbe zajedničkog zemljišta, u cilju raskidanja zajednice, učesnici će srazmerno snositi. Ko prouzrokuje posebne troškove, dužan je da ih naknadi onome učesniku, kojemu ih je prouzrokovao. (§ 275 v. p. i. § 320 st. 3 Ip.).

e) Ako se stalni tumač i stranka ne mogu pogoditi o pristojbi ili inače nastane spor o tome, pristojbu će utvrditi sreski sud u sedištu tumačevu (§ 295).

C) Dok po pređašnjem patentu nije bilo mesta dosuđivanju troškova u vanparničnom postupku nego je bilo samo dato pravo advokatu ili stranci da traže sudijsko odmerenje troškova, a za naplatu je bilo potrebno da se povede redovna parnica (Schuster — str. 25), propisano je u §-u 20 stav 4 da može i vanparnični sud naložiti (zaključkom) drugoj stranci, da naknadi troškove, podrazumevajući ovde i troškove pravnog zastupnika i to:

a) ako su troškovi prouzrokovani očito neosnovanim predlozima ili grubom krivnjom (kao što na pr. § 195 st. 3);

b) ako je stranka predložila da se izda takav nalog. U ovom slučaju postupaće vanparnični sud po smislu obrasca grpp br. 4 (Knjiga obrazaca po grpp Min. pravde).

Zakonskim zastupnicima, advokatima i drugim punomoćnicima može sud po predlogu ili po službenoj dužnosti naložiti, da sami snose ili da iz svoje imovine naknade one troškove, koje su prouzrokovali svojom grubom krivnjom, tj. one troškove, koje su po takvim delima učinili za svoju stranku i troškove koje su time prouzročili protivniku.

Odluka o tome doneće se zasebnim zaključkom. Pre nego što se odluči, preslušaće se o tome zastupnik, odnosno punomoćnik. Čim ovaj zaključak postane pravosnažnim, može se izvršiti iz imovine dotičnog lica (§ 151 grpp).

Primena propisa Građanskog parničnog postupnika.

§ 21

(1) Ukoliko ovaj zakon nema posebnih naređenja, u ovom postupku će se, i pored slučajeva posebice navedenih u ovom zakonu, shodno primenjivati propisi Građanskoga parničnog postupnika.

(2) Sporazumi o nadležnosti suda nemaju pravne važnosti.

(3) Odluke (rešenja, nalozi ili naredbe) u vanparničnom postupku donose se u obliku zaključka.

(4) Po pravilu, odluke se donašaju bez prethodne usmene rasprave. Ročišta su po pravilu nejavna, iako su određena za usmenu raspravu.

(5) Preslušavanje stranaka i drugih učesnika, kao i provođenja izviđaja nisu vezani za posebne formalnosti Građanskog parničnog postupka; preslušavanje vrši se usmeno ili putem pismene izjave. Kad treba preslušati više lica, mogu se pojedina lica preslušati i bez prisustva ostalih.

(6) Svedoci i veštaci imaju se, po pravilu, saslušati bez zakletve. Sud će takvo lice zakleti, ako to radi utvrđenja istine smatra potrebnim.

(7) Pri vršenju sudskih radnja, ako zakon što drugo ne naređuje, nije potrebno sudelovanje zapisničara, osim kad se stranke, svedoci ili druga lica saslušavaju pod zakletvom ili se drži javna dražba nepokretnina. U manje važnim slučajevima nije potrebno da se o preslušanju sastavi poseban zapisnik, nego je dovoljna samo beleška na spisu o rezultatu preslušavanja.

Min. obrazloženje: „U §§-ima 2 br. 10, 5, 7, 10, 17 i 20 predviđena je shodna primena nekih propisa Građanskog parničnog postupka. Međutim, time nisu iscrpljeni slučajevi, u kojima postoji potreba za shodnom primenom propisa Građanskog parničnog postupnika, jer te slučajeve nije moguće pojedinačno predvideti i pobrojati.

S obzirom na to preporučilo se je predvideti opšti propis, kako ga predviđa § 187 Stečajnog zakonika, jer je iskustvo dokazalo, da bi bez takvog opšteg propisa mogla nastati sumnja, da li je shodna primena propisa Građanskog parničnog postupka dopuštena i osim posebnih slučajeva, u kojim je izrično predviđena. Sličan propis predvideo je i spomenuti češki zakon (§ 34).

Izraz „shodno primenjivanje" upućuje već na to, da se propisi Građanskog parničnog postupka mogu primenjivati samo ukoliko priroda vanparničnog postupka to dopušta. Tako n.pr. ne može da vredi za vanparnični postupak propis, da priznanje stranke čini nepotrebnim dokazivanje odnosne činjenice.

Preporučilo se je izrečno istaći, da se u vanparničnom postupku odluke donašaju u obliku zaključka (§ 21 stav 3).

Dalje se je preporučilo preuzeti propis § 185 Stečajnog zakona o isključenju sporazuma o nadležnosti i propisa § 51 stav 1 i 2 Zakona o izvršnju i obezbeđenju o usmenim raspravama i saslušanjima, jer jedno i drugo odgovara načelima vanparničnog postupka (§ 21 stav 2, 4, 5 i 7 projekta).

Najposle se je preporučilo preuzeti celishodne propise spomenutog českog zakona (§ 28) o tome, u kojim se slučajevima svedoci i veštaci mogu i u vanparničnom postupku saslušati pod zakletvom. (§ 21 stav 6 i 7)".

I. **Opšta napomena.** Opšti propis iz stava 1 proglašuje propise grpp. supsidiarnim propisima vanparničnog postupka. Ali dok su i grpp. i izvršni postupak parnični postupci dotle nije ni tačno definirati vanparnični postupak kao onaj koji se provodi „inter volentes et consentientes absque forme judicis", jer je ipak intervencija sudije po zakonu naređena. Bitna obeležja vanparničnog postupka su naime: 1) da su vanparnične stvari iz važnih razloga celishodnosti poverene sudijama; 2) da se u vanparničnim odlukama vrši skoro očinsko staranje o građanskim interesima i ne redovita izreka prava; 3) da se vanparnične odluke rešavaju na osnovu opreznosti i celishodnosti a ne strogosti materialnog prava;

4) da je predmet vanparničnog postupka samo imovina ili lice predlagača ili ona koju taj zastupa. Prema tome je zadatak vanparničnog postupka: stvaranje juridičkih osoba, supliranje delatne sposobnosti fizičkim licima, konstatacija statusnih odnošaja i sudelovanje suda kod postanka, razvitka i ukidanja građansko pravnih odnosa. Vanparnični postupak je radi toga postupak svoje vrste, za koji važe specijalne norme, a samo kao supsidiarno pravo važe i propisi gr.p.p., naravno ne svi niti u neizmenjenom obliku. Zakonodavac vodi u § 21 računa o tome koji su propisi gr.p.p. podesni za supsidiarno primenjivanje u vanparničnom postupku te o tome, što treba u tom cilju modificirati na ovim propisima a da bi odgovarali bistvu i svrsi vanparničnog postupka.

II. U glavnom sledeći propisi gr.p.p. mogu se primenjivati, samo ukoliko priroda vanparničnog postupka to dopušta, i u vanparničnom postupku:

1) o nadležnosti;
2) o strankama;
3) o punomoćnicima;
4) o siromaškom pravu;
5) o postupku;
6) o usmenoj raspravi;
7) o dokazima;
8) o zaključcima.

1) Pojedine vrste vanparničnog postupka zahtevaju razne propise o nadležnosti i tako su pojedini propisi o nadležnosti sadržani u §-u 23 za raspravu zaostavštine, u §§-ima 30 i 108 za raspravu zaostavštine inostranaca, u §§-ima 146 do151 za postavljanje štitnika maloletnicima i srbnika ostalim nesvojevlasnim licima, u §-u 184 za oduzimanje svojevlasti, u §-u 212/1 za usvojenje, u §-u 216 st. 3 za pozakonjenje, u §-u 217 za pozakonjenje putem vladaočeve milosti, u §-u 220 za dobrovoljnu procenu i prodaju, u §-u 231 za proglašenje nestalog za umrlog, kao i za dokazivanje da je nestali umro, u §§-ima 241 do 244 za poništaj isprava, u §-u 264 za uređenje odnošaja među supruzima, u §-u 265 za uređenje odnošaja između roditelja i dece, u §-u 266 za uređenje odnošaja među suvlasnicima, u §-u 267 za raskidanje zajednice, u §-u 275 za uređenje međa (granica), u §§-ima 284, 285 i 287 za izdavanje svedodžbi, potvrđivanje isprav-

nosti izvoda izj trgovačkih knjiga, u §-u 288 za overavanje prepisa, u §-u 289/1 za overavanje potpisa, u §-u 292 za postavljanje stalnih tumača, u §-u 303 za izjavljivanje poslednje volje. Ove u zakonu utvrđene nadležnosti isključive su tako, da stranke ni u kom slučaju ne mogu pismenim sporazumom ugovoriti, da im sudi određeni sud prvog stepena u smislu §-a 101 gr.p.p. — Posledica nedopuštene prorogacije u vezi sa oficioznim značajem vanparničnog postupka (§ 1 i 2) jeste, da sud mora po službenoj dužnosti paziti da ne prekorači granice svoje nadležnosti, a kad nađe da nije nadležan, mora prema prilikama, ustupiti stvar ili uputiti stranku nadležnoj vlasti, ukoliko mu je ona poznata (§ 2 br. 1).

Uostalom će se u vanparničnom postupku u pogledu nadležnosti shodno primenjivati sledeći propisi Građ. parn. postupka: o odnošaju sudova u pogledu stepena §§ 2, 3 i 4 grpp., o vršenju sudske vlasti §§ 5, 7 8 i 9 grpp., o većanju i glasanju §§ 10, 11, 12 i 13 grpp., o zapisničarima § 14 grpp., o isključenju i izuzeću sudija §§ 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 grpp., o određivanju mesne nadležnosti od strane Kasacionog suda § 25 grpp., o trajanju nadležnosti § 26 grpp., o delegaciji §§ 27, 28 i 29 grpp., o prostornom ograničenju nadležnosti §§ 30 i 31 grpp., o prenosu pojedinih poslova na pretsednika ili određenog sudiju §§ 32 i 33 grpp., o poveravanju službenih poslova drugim sudovima (o pravnoj pomoći) § 34, o uzajamnoj pravnoj pomoći između domaćih sudova § 35 grpp., o pravnoj pomoći po molbi inostranih sudova §§ 36, 37 i 38 grpp., o ocenjivanju nadležnosti §§ 39, 40, 41 grpp., o sukobu nadležnosti među domaćim sudovima i o inostranim vlastima §§ 42 i 43 grpp.

2) Vanparničnom strankom može biti svako fizičko i pravno lice, ukoliko ima pravnu sposobnost po propisima postojećih zakona, kao i udruženja i imovinske mase, kojima posebni zakonski propisi priznaju pravo da budu vanparnična stranka. Svako dakle fizičko ili pravno lice može biti vanparničnom strankom ukoliko ima pravnu sposobnost (tj. sposobnost biti nosilac prava i obaveza), a udruženja i imovinske mase samo ukoliko im posebni zakonski propisi priznavaju to pravo (§ 102 stav 1 grpp.). — I sama nerođena deca — pretpostavljajući da će se živa roditi — sposobna su biti vanparničnom strankom od trenutka njihova začeća, kad god je reč o kakvom pravu, koje bi imala da su rođena

(§ 22 o. g. z. § 43 srp. g. z., čl. 956 crnog. i. z.), a ležeća ostavština, sve dok ne bude dosuđena (uporedi Werk — str. 38).

Različita od sposobnosti biti vanparničnom strankom jest sposobnost za samostalno vršenje vanparničnih radnja pred sudom kao stranka (vanparnična sposobnost), koju ima svako lice, ukoliko može samostalno uzimati na se obaveze. (§ 102 stav 2 grpp.).

Vanparnično nesposobni su: nerođena deca; deca (mala deca); nedorasli (§ 21 o. g. s., § 37 srp. g. z. čl. 642 crnog. i. z.); kojima je potpuno oduzeta svojevlast zbog duševne bolsti ili slaboumnosti, jer su u pogledu svoje delatne sposobnosti jednaka detetu pre navršene sedme godine (§ 182); sva pravna lica; ležeća ostavština; otsutni nepoznata boravišta, dok se ne jave ili na drugi način omoguće dostavljanje.

Ograničeno vanparnično sposobna su deca, koja su istina maloletna, ali ih otac ne izdržava. Ona su vanparnično sposobna glede onoga što svojim trudom steknu, glede stvari koje su im bile predate po navršenoj nedoraslosti da se njima služe (Quoad peculium, § 101 o.g.z., §§ 533, 563 srp.g.z., čl. 503 i 508 crnog.i.z.), kao i glede onoga što svojim trudom u smislu §§ 246, 247 o.g.z., i § 917 s.g.z. — Ograničeno vanparnično sposobna su ona lica, kojima je delimično oduzeta svojevlast zbog zloupotrebe alkohola ili zbog zloupotrebe živčanih otrova iz navike. (§ 189).

Vanparnično nesposobna stranka, odnosno ograničeno vanparnično sposobna stranka treba zakonskog zastupnika, koji će ju zastupati. Ovaj zastupnik ostaje uvek samo zastupnik i ne može biti strankom, jer ne traži pravnu zaštitu u svoje ime i za svoj račun, niti iz vlastitog interesa a u ime i za račun po njemu zastupane stranke, već dolazi pred sud u tuđe ime, u ime, za račun i u interesu nesposobne stranke. Vanparnično nesposobna ili ograničeno sposobna stranka, baš za to što ostaje strankom tj. ima sposbonst biti vanparničnom strankom, može biti pripuštena određenim vanparničnim radnjama kao n.pr. u § 185, § 157 itd. (uporedi Werk — str. 43). Uostalom shodno će se primenjivati propisi §§ 102 do 111 grpp.

3) U vanparničnom postupku mogu stranke vanparnične radnje preduzimati ili lično ili preko punomoćnika. Nije obavezno služiti se advokatom, no sud može stranku, koja često podnaša nerazumljive, pogrešne ili nedopuštene

podneske, uputiti da svoje predloge i molbe podnosi preko advokata ili javnog beležnika, ako u srezu takovih ima (§ 6). Supsidiarno će se i ovde shodno primenjivati propisi §§ 127 do 141 grpp., a iz ovih propisa treba i ovde izlučiti one pravne institucije, koje su donesene isključivo samo za parnični postupak (kao n.pr. § 128/1, § 132 grpp.).

4) U smislu čl. 4 pravilnika o izvršenju Zakona o sudskim taksama od 11 juna 1930 g. Br. 43292, (Sl. nov. 17 juna 1930 g.) odredbe § 164 do 174 grpp. imaju se shodno primenjivati i za sticanje siromaškog prava u stečajnom i vanparničnom postupku. Siromaško pravo, priznato za stečajni i vanparnični postupak, ne može se koristiti za parnice, koje nastanu u toku tih postupaka i povodom njih.

Stranci, koja ne može snositi parnične troškove bez štete po nužno izdržavanje svoje i svoje porodice, može sud priznati siromaško pravo (§ 164). **Pretpostavka za priznavanje siromaškog prava jeste uverenje o imovnom stanju lica koje traži siromaško pravo.**

Uredbom o izdavanju i potvrđivanju uverenja o imovinskom stanju — III — br. 61097 januara 1932 g. (Sl. nov. 20 januara 1932 g. Br. 14-VI), stavljeni su izvan važnosti Propisi o izdavanju uverenja o imovinskom stanju. obuhvaćeni u čl. 17 do 25 goreoznačenog pravilnika kao i svi drugi propisi oko izdavanja uverenja o imovinskom stanju koji su dosada važili u pojedinim delovima Kraljevine (čl. 12). Uverenja o imovinskom stanju, radi izdejstvovanja siromaškog prava shodno zakonu o sudskom postupku u građanskim parnicama izdaje i potpisuje pretsednik (načelnik) one opštine, u čijem području stranka, koja namerava zamoliti za priznanje siromaškog prava, ima svoje prebivalište. Opština mesta, gde stranka, koja u našoj državi ima stalno prebivalište, prolazno boravi, ne može izdati uverenja o imovinskom stanju (čl. 1). Uverenje o imovinskom stanju izdavaće se bez naplate takse i bez ikakve druge naknade po obrascu Ministarstva finansija. Obrasce će nabavljati nadležne vlasti od poreskih uprava uz cenu koštanja. Upotreba drugih obrazaca za ovu svrhu je zabranjena. U svakom uverenju mora biti naveden predmet ili spor za koji se uverenje izdaje. Po napred pomenutom obrascu ne izdaje se uverenje koje izdaje starateljska vlast shodno propisima vanparničnog postupka licima koja su pod starateljstvom (štitništvom ili skrbništvom), (čl. 3). Dalje čl. 3 govori o molbi za uverenje,

čl. 4, 5, 6, 7 i 8, o postupku za izdavanje uverenja i po čl. 9 uverenje, starije od jedne godine, može se upotrebiti samo onda, ako je vlast, koja ga je izdavala, pismeno potvrdila u toku od 6 meseci pre dana upotrebe, da nisu nastale nikakve promene (čl. 12 st. 10 Pravilnika o izvršenju z.o.s.t.). Ako opština uskrati izdanje uverenja, ima o tome doneti odluku. Za podnošenje žalbe važe propisi Zakona o opštem upravnom postupku. (Čl. 10).

Molba za priznanje siromaškog prava može se podneti pismeno ili usmeno na zapisnik kod vanparničnog suda ili na zapisnik onog sreskog suda, u čijem području siromašna stranka ima svoje prebivalište ili stalno boravište. U molbi treba navesti pravnu stvar, za koju se traži priznanje siromačkog prava (obrazac takve molbe vidi u mom Praktičnom prikazu post. u građ. parnicama str. 43).

Lice, kome sud prizna siromaško pravo, oslobođeno je plaćanja taksa u vanparničnom postupku (§ 1 — IV z.o.s.t.), te ima sva ovlašćenja označena u § 165 grpp. — Svi podnesci, zapisnici i spisi, na koje se odnosi oslobođenje od taksa, moraju na prvoj strani tabaka nositi označenje „siromašno pravo". Uostalom shodno će se primenjivati naređenja §§ 164 do 174 grpp.

5) **O postupku.** Postupak se sastoji iz vanparničnih radnja stranaka i suda. Radnje stranaka vrše se ili putem pismenih sastavaka „podnesaka" ili usmeno. Podnesci moraju biti napisani na službenom jeziku. Prilozi na tuđem jeziku mroaju se podneti i u overenom prevodu. Uostalom, i ovde će se shodno primenjivati propisi §§ 175 do 177 i 180 do 186 grpp. (vidi tumačenje §-a 5).

U podnesku će se kratko i pregledno navesti, činjenice, kojima se predlozi obrazlažu. Ako je potrebno da se pojedini navodi dokažu ili učine verovatnim, označiće se pojedinačno i tačno dokazna sredstva kojima će se stranka poslužiti; pojedini činjenični navodi u tekstu numerišu se arapskim brojevima. Isto tako treba predloge stilizirati kratko i tačno, a kad ima više predloga, numerisaće ih rimskim brojevima (Canstein str. 119).

6) Po pravilu se u vanparničnom postupku odluke donašaju bez prethodne usmene rasprave. Ovaj je propis preuzet iz § 185 stav 4 Stečajnog zakona i § 51 st. 1, Ip.

Usmena se rasprava predviđa u vanparničnom postupku sasvim iznimno i to u slučajevima § 90 (ročište za raspravu

zaostavštine) § 128, (ročište za deobu nasledstva), § 191 st. 2 (rasprava po predlogu za oduzimanje svojevlasti), te u §§-ima 268, 269, 270, 275 i 285. Za usmenu raspravu važe propisi §§ 194 do 320 grpp., te 352 do 361 grpp., sa sledećim izmenama:

Ročišta su po pravilu nejavna, iako su određena za usmenu raspravu; radi toga nema mesta naređenjima §§ 235 do 239 grpp. Ročišta se određuju po predlogu stranke ili po službenoj dužnosti. Pismeni poziv suda za pristup na ročište glasiće u smislu sudskog obrasca drpp. br. 21 po § 194 Knjige obrazaca za grpp. Min. pravde.

Za vanparnični postupak ne važe naređenja gr.p.p. o prekidu i mirovanju postupka (§§ 219 do 234 grpp.), jer saradnja stranaka u vanparničnom postupku nije potrebna, dočim je ova saradnja u gr.p.p. potrebna.

7) Analogno §-u 51 st. 3 Ip., vanparnični sud može potrebna mu objašnjenja pribaviti i bez posredovanja stranaka ili drugih učesnika, i u tom cilju izvršiti sva potrebna izviđanja, pa i, držeći se propisa gr.p.p., narediti što je potrebno, da se nešto verovatnim učini ili dokaže. Ovo naređenje odgovara oficialnom značaju vanparničnog postupka. Uostalom upućujemo na poglavlje o sredstvima istraživanja i o provođenju dokaza, o kojima je bilo govora u „načelu istraživanja po službenoj dužnosti".

8) **Odluke** (rešenja, nalozi ili naredbe) donašaju se u obliku zaključka. Sadržina takvih zaključaka može prema tome biti vrlo raznolika. Oni mogu sadržavati rešenja vanparničnih stvari, mogu biti materijalne ili procesne prirode, a mogu sadržavati i samo naloge i naredbe, koje sud izdaje u vršenju svoje upraviteljske vlasti. Ukoliko može prvostepeni sud preinačiti ili opozvati svoju odluku vidi § 11 st. 3, a ukoliko može to učiniti drugostepeni sud označeno je u §-u 12 st. 2.

S obzirom na spoljni oblik treba napomenuti sledeće:

Otpravak zaključka treba da sadrži podatke spomenute u §-u 514 br. 1 i 2 grpp., takozvanu glavu zaključka u kojoj je označen sud, sudija, vanparnični predmet, ime stranaka i njihovih zastupnika.

Slede iza toga dispozitiv, činjenično stanje i razlozi, ali se kod zaključaka ne traži, da glava, dispozitiv, činjenično stanje i razlozi budu sobom odeljeni. (Zuglia — str. 630). U ostalom po propisu § 2 br. 8 sud mora obrazložiti samo

odluke kojima odbija molbu, a druge samo ukoliko to zahtevaju prilike pojedinog slučaja (uporedi § 524 grpp.).

Ako je zaključak donelo veće, izvornik zaključka potpisaće predsednik, a inače sudija koji ga je doneo. (§ 525 grpp.).

Po analogiji § 526 grpp. moći će se i u vanparničnom postupku izdavati zaključci u skraćenom obliku slično kao i kod presuda na osnovu izostanka, odricanja ili priznanja tužbenog zahteva odnosno kao i kod zaključaka kojima se dozvoljava izvršenje, ili zemljišno-knjižni upisi. U tim slučajevima mora stranka već u svom podnesku tačno navesti tekst zaključka, koji treba sud da izda po predlogu sadržanom u njezinom podnesku, a sudija će mesto sastava sudskog zaključka staviti na takav podnesak kratku zabelešku i svoj potpis. Ta se beleška može udariti i pečatom na podnesak stranke. U tom pogledu vidi obrasce grpp. br. 82 i 83 Knjige obrazaca grpp. Min. pravde.

Propisi Građanskog parničnog postupnika o povraćaju u pređašnje stanje zbog propuštanja roka ili ročišta primenjivaće se u vanparničnom postupku, ako je sa propuštanjem skopčana kakva znatnija pravna šteta, koja se ne može ukloniti pravnim lekom ili novim podneskom.

DRUGI DEO

O RASPRAVI ZAOSTAVŠTINE

DRUGI DEO

UVOD ZAKONSKIM PROPISIMA O RASPRAVI ZAOSTAVŠTINE.

Pojam. U smislu § 797 o.g.z., § 485 srp. g.z. u vezi sa čl. 82 Pravila o postupku u nespornim stvarima, niko ne sme samovlasno zauzeti nasledstvo. Pravo nasledstva treba dokazati pred sudom i od njega tražiti uručenje, tj., predaju u zakoniti posed (državinu); to se vrši vanparničnim postupkom. Ostavinska je rasprava prema tome skup radnji koje preduzimaju u propisanom obliku sudovi i stranke, i koje posreduju prelaz zaostavštine od umrlog ili za umrlog proglašenog na verovatno ovlašćenog, i kojima se obezbeđuje ispunjenje činidaba propisanih u javnom interesu.

Ostavinskom raspravom zakonodavac hoće da postigne sledeće ciljeve: 1) da se saradnjom sudova pronađe na što izvesniji način lice pravnog naslednika umrloga; 2) da se obezbede one činidbe, o kojima se treba starati sa javnog stanovišta (u te činidbe ulaze i finasijska davanja); 3) da se sudskim izjašnenjem stanja urede novi pravni odnosi i predusretne izbijanju pravnih sporova (uporedi Schuster, str. 57).

Strana zakonodavstva.

Rimskom je pravu nepoznata pravna institucija slična našoj ostavinskoj raspravi. Ipak su i onda javne vlasti (u Carigradu poreska vlast) otvarale i proglašavale testamente (recitatio) u cilju odmeravanja ostavinskih taksa (uporedi Arnesberg, Lehrbuch der Pandekten, str. 933).

U srednjem veku su partikularna prava različito uređivala raspravljanje ostavinskih stvari, o tome vidi **Unger:** Die Verlassenschaftsabhandlung in Oesterreich, 1862; **Randa:** Der Erwerb der Erbschaft nach Oesterr. Recht 1867,

str. 10 i sl., **Chorinsky:** Notariat u. die Verlassenschaftsabhandlung in Oesterreich.

U Nemačkoj je ovaj predmet uređen okvirnim zakonom (Reichsgesetz, 17. V. 1868, br. 15856 „über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit"), dok za pojedine zemlje postoje partikularni zemaljski zakoni (Landesgesetze). Najbolji nemački komentari su Schlegelberger i Lent: Freiwillige Gerichtsbarkeit.

U Austriji važi višepomenuti Patenat od 9. VIII. 1854, te novela tome Patentu od 21 decembra 1923 g.

U Francuskom pravu nije prelaz ostavštine vezan uz nikakav sudski postupak. Brigu o ostavštinama vode mirovni sudija, notar i starešina prvostepenog suda (vidi Colmet-Daage: Leçon de procèdure civile par Bostard, Paris, 2 deo, str. 544 i sl.). Uručenje zaostavštine je nepoznato. Jedino po molbi stranaka, ako ima među naslednicima nesvojevlasnih lica ili otsutnih, ili ako verovnici traže sredstva obezbeđenja, ima mesta stavljanju ostavštine pod pečat, sačinjavanju inventara i davanju nasledničkih izjava. Inventaru ima mesta i kad svojevlasni naslednici prihvaćaju nasledstvo — cum beneficio inventari — ili kad verovnici zaostavštine nastupaju sa protivljenjima.

U naslovu VIII. čl. 847 i sl. talijanskog postupka u građanskim parnicama sadržane su slične ustanove. S Kr. Dekretom od 4. X. 1928 g. br. 2325 o izjednačenju zakona ovaj je postupak proširen na novo anektirane zemlje (Južnu Tirolsku, Primorje i Istru), ali pošto je u tim zemljama ostala na snazi institucija zemljišnih knjiga, predviđeno je za Istru, Primorje i Tirolsku uručenje zaostavštine uknjižbom prava vlasništva u korist naslednika na osnovu tzv. „certificato d'eredità" (uverenje nasledstva), koje izdaje sreski sud po molbi naslednika. Napomenuti treba još, da je fašistička vlada u cilju pojačanja porodičnih veza i porodičnog imanja ukinula nasledne takse, jer hoće da snažnim porodicama ojača državni organizam.

U protivnom smislu Rusija i uopšte socijalisti smatraju nasledno pravo kao nemoralnost, jer navodno nikakva ustanova se toliko ne protivi vezi između dela i nagrade. (A. Menger — Erbunrecht str. 157). Time se navodno pospešuje na jednoj strani socijalna nejednakost gomilanjem dobara u rukama pojedinaca, odnosno osiromašenje zemljoradničkih porodica stalnim cepanjem zajedničkog imanja.

Naš se zakonodavac ne može i ne sme povesti za nijednim od ovih fašističkih odnosno socialističkih nauka: pre svega reč je u jednom i u drugom slučaju o neutvrđenim i nestalnim pokušajima, koji su vezani uz teške žrtve po individualnu i ekonomsku slobodu državljana. Naš je narod dovoljno žrtvovao za postignuće svog oslobođenja i ujedinjenja, pa radi toga ima pravo da ne bude predmet ovakovih eksperimenata. Teškoće koje imamo, lakše ćemo snositi, nego da pribegnemo još nepoznatom zlu.

Dalje nije današnje stanje na tom polju zakonodavstva tako nesnošljivo, da se kod nas ne bi moglo čekati na svršetak fašističkih i socijalističkih eksperimenata. Sledićemo im tek onda kad bude dokazano da su njihove nauke bolje od našeg sadašnjeg stanja stvari. Današnje naše pravo daje svakoj delatnosti sigurnost, da će sve žrtve i svaki naš rad ostati u uspomeni naslednika i da neće životni trud biti izgubljen za sudbinu našeg potomstva. Ova ustanova odgovara i mentalitetu našeg naroda koji biva izražen rečenicom: „Trudim se da bi mojoj deci bilo bolje". Testamentom može se dalje imenovati naslednikom najvrednijeg i predusresti cepanju zaostavštine; siromasima može se pomoći zadužbinama i legatima, a državno oporezovanje progresivnim taksama ima da uređuje stvar tako, da se spreči gomilanje dobara u rukama pojedinaca; time postaju bez važnosti prigovori socijalističke nauke.

Uvodno raspravi zaostavštine kaže se u Min. obrazloženju: „Propisi Patenta o raspravi zaostavštine (§§ 20 do 180), odnosno u glavnom jednaki propisi nespornih pravila za Srbiju (čl. 19 do 140), u praksi su se pokazali kao u suštini dobri i mogu zadovoljavati današnje potrebe.

Principijelno njima se, istina, prigovara da oni daju veliku ingerenciju sudu a premalu slobodu učesnicima pri likvidovanju zaostavštine. Ali ti prigovori puštaju iz vida opasnosti, kojim bi bili izloženi mnogi interesi, koji treba da budu zaštićeni, ako bi ovde ingerencija suda bila manje intenzivna.

Dakle postupak o raspravi zaostavštine (ostavinski postupak), kako je uređen Patentom, odnosno Nespornim pravilima može se u osnovi preuzeti. Ali što se tiče pojedinih njihovih propisa, za mnoge od njih se je ukazala potreba, da budu izmenjeni.

Takve izmene već je u pogledu priličnog broja ovih propisa provela gore spomenuta Austr. novela Patenta od 21 decembra 1932 g. Ove je izmene zakon, ukoliko ih je smatrao za celishodne, usvojio. Ali time još nije udovoljeno faktičnoj potrebi za izmenu tih propisa Patenta.

Što Austr. novela nije dalje išla sa svojim izmenama, razlozi su tome prvo, što se u Austriji, kako je to već napomenuto, s obzirom na tumačenje tih propisa stalnom sudskom praksom nejasnost i nepotpunost mnogih propisa toliko ne oseća, a drugo, što se kod delimične izmene jednog zakona mora imati u vidu, da se izmenom nekih propisa dira u mnoge druge propise i da se stoga svaka delimična izmena mora ograničiti na najpotrebniji minimum.

Ni jedan ni drugi od ovih razloga ne može da vredi kad se donosi nov zakon.

Prema tome naš je zakon morao da sve one propise, koji su se pokazali kao nejasni ili nepotpuni, izmeni i dopuni, kako bi odgovarali svojoj svrsi.

U koliko ove izmene zahtevaju obrazloženje, biće to o njima u sledećem učinjeno".

O raspravi zaostavštine.

Sadržaj drugog dela o raspravi zaostavštine jeste:

Prvi otsek: Opšta naređenja. Pokretanje postupka (§ 22), nadležnost suda (§ 23), o zaostavštinama naših državljama (§ 24), zaostavštine inostranaca (§ 25 do 27), zasebno rapravljanje zaostavštine opterećene fidekomisarnom supstitucijom (§ 28), ovlašćenje ostavinskog suda (§ 29). saradnja sreskog suda u čijem je području ostavilac umro (§ 30), saradnja javnih beležnika (§ 31).

Drugi otsek o smrtovnici: Prijava smrtnih slučajeva. Naredbe radi sastavljanja smrtovnice (§§ 32 do 34), kako se sastavlja smrtovnica (§§ 35 do 38), stavljanje zaostavštine pod pečat (§§ 39 i 44), predaja smrtovnice sudu (§ 45), naročite naredbe pri predaji smtovnice sudu (§§ 46 i 47), sastavljanje smrtovnice i vođenje ostavinske rasprave iza lica umrlih u javnim bolnicama ili u sličnim javnim ustanovama (§ 48).

Treći otsek: O proglašenju izjava poslednje volje: Proglašenje izjava poslednje volje (§§ 49 do 54), čuvanje isprava o izjavama poslednje volje (§ 55), ugovor o nasleđivanju

(§ 56), proglašenje i čuvanje izjava poslednje volje učinjenih pred javnim beležnikom (§ 57).

Četvrti otsek: O naredbama suda posle podnesene smrtovnice i na osnovu izjave poslednje volje: Opšte naređenje § 58, kad nema nikakve ili ma samo neznatne imovine § 59, kad dugovi prelaze aktivnu imovinu §§ 60 i 61, obaveštenje naslednika §§ 62 do 66, obaveštenje drugih lica i vlasti § 67, naredbe u pogledu popisivanja zaostavštine § 68.

Peti otsek: O popisivanju zaostavštine i potvrđivanju stanja zaostavštine potpisom umesto zakletve: Slučajevi popisa zaostavštine § 69, određivanje sudskih izaslanika za vršenje popisa § 70, pozivanje stranaka i veštaka § 71, izvršenje popisa pri sastavljanju smrtovnice § 72, sadržaj popisa § 73, dužnost sudskog izaslanika pri popisivanju § 74, papiri od vrednosti § 75, druge tražbine zaostavštine § 76, pokretne telesne stvari § 77, nepokretne § 78, pozivanje veštaka radi procene § 79, tuđe stvari § 80, stanje dugova § 81, popisivanje imovine trgovačkih i drugih radnja § 82, popisivanje sveštenićkih nadarbina § 83, popis i predaja popisa zaostavštine § 84, posebni i glavni popisi zaostavštine § 85, troškovi popisivanja §§ 86 i 87, potvrda o imovinskom stanju zaostavštine potpisom umesto zakletve § 88.

Šesti otsek: O prihvatu nasledstva (naslednička izjava): davanje nasledničke izjave §§ 89 do 91, rok za promišljanje § 92, posledice kad se propusti naslednička izjava § 93, oblik i sadržaj nasledničke izjave §§ 94 do 97, suprotne nasledničke izjave §§ 98 do 100, postupak ako su naslednici nepoznati §§ 101 do 102, predaja zaostavštine bez naslednika državi § 103, postupak ako je boravište naslednika nepoznato § 104, objavljivanje oglasa § 105.

Sedmi otsek: o pozivanju verovnika §§ 106, prijava tražbina § 107.

Osmi otsek: o zaostavštinama inostranaca §§ 108 do 113. Sastavljanje smrtovnice i mere za obezbeđenje zaostavštine § 108, mere za obezbeđenje naslednika, legatara i verovnika iz naše zemlje §§ 109—112, međunarodni ugovori § 113.

Deveti otsek: Naredbe o stvarima zaostavštine dok traje ostavinska rasprava §§ 114 do 116.

Deseti otsek: uručenje (predaja) zaostavštine: uslovi za uručenje § 117, izveštaj o ispunjenju uslova za uručenje zaostavštine § 118, izveštaj o namirenju naslednih taksa § 119, dokaz o ispunjenju poslednje volje §§ 119 do 124, izveštaj o

nužnom delu nesvojevlasnih lica § 125, saradnja izvršioca poslednje volje § 126, deoba nasledstva §§ 127 do 132, konačni spisak zaostavštine §§ 133 do 134, ubrzanje postupka pri manjim zaostavštinama § 135, odluka o uručenju zaostavštine §§ 136 do 139, upisivanje u javne knjige §§ 140 i 141, o naknadno pronađenoj imovini § 142, o naknadno pronađenoj izjavi poslednje volje § 143.

PRVI OTSEK.

OPŠTA NAREĐENJA

Pokretanje postupka

§ 22

Raspravu zaostavštine preduzeće sud po službenoj dužnosti kada sazna da je neko umro ili pravnosnažno proglašen za umrlog.

Min. obrazloženje: Pošto se je u praksi pojavilo tumačenje, protivno inicijativi Patenta, da ostavinski sud ima postupiti tek kada dobije od koje javne vlasti obavest, da je neko umro ili pravosnažno oglašen mrtvim, preporučilo se je da se u § 22, koji inače odgovara § 20 Patenta, odnosno čl. 19 Nespornih pravila, izrično istakne, da sud ima postupati, i kad mu koja stranka javi smrtni slučaj i traži pokretanje postupka. Ovde valja još spomenuti, da se izraz „rasprava" ima razumeti u najširem smislu tj. postupanje suda u opšte; na to upućuje i naslov koji je dat ovom delu.

I. § 531 o. g. z. i § 394 srp. g. z. definišu ostavštinu kao skup prava i obaveza kojega pokojnika, ako ta prava i obaveze nisu osnovane na čisto osobnim odnošajima tj. nisu čisto lične prirode. Smrću prestaje pravna sposobnost čoveka, ali pravni odnošaji, u kojima je stajao, traju i dalje; imanje koje preživi čoveka, sposobno je da bude preneseno i potrebno je da bude preneseno, a sačinjava predmet nasledstva. Jedino ono što se ne može preneti, što je sa licem, njegovim osobinama i sposobnostima nerazdruživo vezano, što je bezpredmetno da se uzdrži posle smrti pojedinaca, i što je prema cilju pravnog poretka nedopušteno da se prenosi, jedino to propada sa smrću dosadašnjeg subjekta. Tako treba razumeti „lična prava i obaveze" (Klang-Handl str. 531).

Prema tome ne mogu se naslediti

1. **Javna prava:**

a). U smislu § 170 br. 1 zakona o radnjama od 5. XI. 1931 g. pravo na obavljanje radnje prestaje sa smrću imaoca radnje, osim slučaja predviđenog u § 14 po kojem je pravo udovice na nastavi radnju, lično pravo.

b). Iako nije u § 36 zakona o advokatima predviđeno da pravo na vršenje advokature prestaje smrću, ipak je jasno iz § 67 br. 6 v. p. da pravo na vršenje advokature i javnog beležništva prestaje smrću i ne prelazi na zaostavštinu nego na zamenika koga će za dovršenje tekućih poslova imenovati odnosna komora. Naknada ugovorena za otstup kancelarije u korist udovice pripada njoj lično. (odl. 28. XII. 1906, G. U. n. k. 3613).

c). Parnična prava ne mogu se naslediti: Smrću stranke prestaje priznato joj siromaško pravo (§ 169/2 gpp.). Parnično punomoćije ne prestaje smrću vlastodavca, no pravni naslednik može ga u svako doba opozvati (§ 137 gpp.), itd.

2. **Prava,** koja se po zakonu ne mogu preneti na naslednika kao na pr. pravo da se stvar natrag kupi (§ 1070 o. g. z.), isto tako, pravo da se stvar natrag proda (§ 1071 o.g.z.), pravo prekupa (§ 1074 o.g.z.).

3. **Lična i porodična prava,** ukoliko nije pretežniji imovinskopravni momenat; prema tome ne mogu se naslediti prava na život, zdravlje, slobodu i čast. Iz ovih prolazeća potraživanja za pretrpljene bolove radi telesne povrede (§ 1325 o.g.z.) pripadaju ostavštini jedino ako su bila za života povređenog već konvertirana u novčanu vrednost poravnanjem ili sudskim postupanjem, a nije dovoljna za to vansudska opomena (odl. 14-II-1911 G.U.n.k. 5364), isto važi u pogledu naknade štete radi povrede lične slobode (§ 1329 o.g.z.). Ne mogu se naslediti pravo na ime (§ 43 o.g.z.) na firmu, dužnosti davanja alimentacija.

U pogledu štitništva ili skrbništva prelazi u slučaju smrti štitnika ili skrbnika dužnost polaganja računa na naslednike staratelja. Isto važi u pogledu prava na nagradu staratelja. Ali lična prava koja proizilaze iz prava patenta, uzoraka ili žigova po zakonu o zaštiti industrijske svojine od 17 februara 1932 g. (Sl. nov. 28 marta 1922 g. br. 69/IX) te autorska prava po zakonu o zaštiti autorskog prava od 26 decembra 1929 g. (Sl.

nov. 27 decembra 1929 g. br. 304 — CXXIX), prelaze neograničeno na naslednike.

II. U pogledu premije osiguranja naređuju sva moderna zakonodavstva, da osigurani iznos, koji ima osiguravajuće društvo da plati glasom police za slučaj smrti osiguranog lica određenoj osobi, ne pripada ostavštini osiguranika, iako je polica u doba smrti bila u njegovom posedu. U ostavštinu spadaju naime samo prava i obaveze pokojnika, a taj ne može nikada steći pravo na osigurani iznos, jer ovo pravo stupa na snagu tek posle njegove smrti, i pravo na osigurani iznos nije ugovoreno u korist osiguranika nego izvesne, u polici označene osobe, (uporedimo odluku 27-VII-1888 g. br. 2760 G.z. 88, br. 25). Samo ako osiguranje glasi na donosioca police i ako osiguranik nije ništa odredio o tom zahtevu, niti među životima niti za slučaj smrti, onda pripada polica zaostavštini. Druge vrste osiguranja prelaze na naslednike (Handl str. 531).

Skup svih drugih prava i obaveza novčane vrednosti, sačinjava ostavština umrlog lica.

III. Preduzimanju rasprave zaostavštine ima mesta na osnovu pravosnašne odluke o proglašenju smrti u smislu § 235, odnosno na osnovu prijave smrti vodioca matica, koji su dužni da u roku od tri dana prijave sreskom sudu svaki slučaj smrti koji se desi u njihovom području (§ 32).

Raspravu zaostavštine preduzeće sud po službenoj dužnosti.

Nadležnost suda

§ 23

Za raspravu zaostavštine nadležan je sreski sud kod kojega je umrli imao u času smrti svoju opštu mestnu nadležnost u građanskim parnicama. Ako za umrlog u času smrti nije bilo opšte mestne nadležnosti u našoj državi, nadležan je onaj domaći sreski sud kod kojega je ranije imao svoju poslednju opštu mestnu nadležnost. A ako za umrlog uopšte nije bilo opšte mestne nadležnosti u našoj državi ili se ta poslednja opšta mestna nadležnost ne može utvrditi, nadležan je onaj domaći sreski sud, u čijem području se nalazi veći deo nepokretne imovine, a ako takve nije imao, gde se nalazi veći deo njegove pokretne imovine.

Min. obrazloženje: U pogledu nadležnosti suda za raspravu zaostavštine ima posebnih propisa u §§ 105 do 108 Jurisdikcione norme od 1. augusta 1895 g. koja danas važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu. Ovi propisi regulišu posebice nadležnost za raspravu zaostavština naših građana koji su umrli u zemlji, dalje, onih koji su umrli u inostranstvu, i najzad inostranaca. Takvo cepanje propisa ima za posledicu ponavljanja, koja smetaju. Da se izbegne ponavljanju, i da ti propisi, koji stvarno odgovaraju, uopšte budu pregledniji, projekat ih je stavio u jedan paragraf (§ 23 projekta).

Po naređenjima projekta nadležan je za raspravu zaostavštine onaj sreski sud, kod kojeg je umrli imao svoju opštu mesnu nadležnost u građanskim parnicama. Tu nadležnost određuju §§ 62 do 65 i 69 do 72 Grppa. Ako za umrlog u času smrti nije bilo opšte mesne nadležnosti u našoj državi, nadležan je za raspravu zaostavštine onaj domaći sreski sud, kod kojeg je umrli ranije imao svoju poslednju opštu mesnu nadležnost. A ako za njega u opšte nije bilo opšte mestne nadležnosti u našoj državi ili se ta poslednja opšta nadležnost ne može utvrditi, nadležan je onaj domaći sreski sud, u čijem se području nalazi veći deo njegove pokretne imovine.

Ova naređenja o nadležnosti vrede bez obzira da li je umrli bio naš ili strani državljanin. U pogledu stranaca vredi to dakako samo, ukoliko su naši sudovi uopšte nadležni za raspravljanje takvih zaostavština. To se ima prosuditi po naređenjima §§ 25 do 27 projekta."

Stvarno nadležni za raspravu zaostavštine su isključivo sreski sudovi. U smislu § 71 zak. o unutrašnjem uređenju, osnivanju i ispravljanju zemljišnih knjiga, imaju voditi zemljišne knjige o nepokretnim dobrima, koja su upisana u zemljišne knjige, **sreski sudovi** i to od onoga dana kada dobije ovaj zakon obaveznu snagu. U područjima, u kojima zemljišne knjige, za zemljišta u gradu, odnosno u gradu i njegovoj okolini vode okružni sudovi, prelaze dotični poslovi na sreske sudove kojima je sedište u sedištu dotičnih okružnih sudova. (Košutić str. 239). Time su ukinuti oni propisi, koji su davali nadležnost okružnim sudovima za vođenje zemljišno-knjižnih poslova i zemljišnih knjiga i radi toga § 23 nije preuzeo ustanove § 105 pređašnje Jurisdikcione norme prema kojima su bili stvarno nadležni za vođenje rasprava zaostavštine okružni sudovi u slučajevima kad su zemljišnu knjigu o imanju

zaostavštine vodili okružni sudovi; isto tako nema više stvarne nadležnosti trgovačkih sudova u pogledu rasprave zaostavštine imovine trgovaca upisanih u trgovačkom registru.

Mestna nadležnost sreskog suda ravna se po sledećim pravilima:

1. Po opštoj mesnoj nadležnosti u smislu §§-a 62 do 65 i 69 do 72 grpp. i to pre svega po prebivalištu u smislu § 62 grpp. Za raspravu zaostavštine nadležan je dakle onaj sreski sud u čijem području je umrli imao svoje prebivalište u času smrti. Prebivalište ima, prema ovoj zakonskoj definiciji značiti, da se je umrli već nastanio, počeo stanovati na toj teritoriji (faktički elemenat domicija) u nameri da na tom mestu stalno ostane (psihički elemenat). Ko se privremeno udalji od mesta svog stalnog prebivališta, ali ima nameru da se ponovo vrati onamo, taj nije promenio domicil. Nije promenio domicil onaj, koji je napustio nameru, da ne nekom mestu stalno živi, pa je odlučio da drugamo preseli, doklegod ne provede tu svoju nameru u delo (Zuglija str. 112). Za raspravu zaostavštine lica, koja suu imala svoje prebivalište u delokrugu više sreskih sudova mestno je nadležan svaki pojedini od ovih sreskih sudova; među njima odlučuje ko je prvi poveo raspravu (Neuman str. 1248).

2. Ako umrli u času smrti nije imao prebivalište (domicila) u Jugoslaviji, mestno nadležan za raspravu njegove zaostavštine je onaj domaći sreski sud, u čijem je području umrli ranije imao svoje prebivalište; ako umrli nije imao prebivališta u Jugoslaviji, onda onaj domaći sreski sud, u čijem području se nalazi veći deo nepokretne imovine ili ako takve nije imao, gde se nalazi veći deo njegove pokretne imovine.

Zaostavštine naših državljana.

§ 24

Nadležni sud povešće raspravu o celokupnoj zaostaloj pokretnoj imovini našega državljanina ma gde bila, kao i o njegovoj nepokretnoj imovini, koja se nalazi u našoj državi.

1.) Na teritoriji Kraljevine važi u pogledu državljanstva, njegovog sticanja i gubitka, isključivo zakon o državljanstvu od 21 septembra 1928 g. i prema ovim propisima prosuđivaće se, da li je, netko naš državljanin. U pogledu javnih činovnika nije potrebno da se to pitanje posebno utvrdi jer u smislu § 2 stav 3 zakona o činovnicima od 31 marta 1931 g. br. 36490, strani državljani se mogu primiti na rad u službi države samo samo kao kontraktualni činovnici ili kao dnevničari.

2.) U ovom se §-u uređuje objektivna nadležnost ostavinskog suda tj. utvrđuje se, što je sve predmet ostavinske mase u formalnom pogledu, a to jeste celokupna pokretna imovina našeg državljanina ma gde bila, kao i njegova nepokretna imovina koja se nalazi u Kraljevini Jugoslaviji. U pogledu nepokretne imovine koja se nalazi u inostranstvu, imaju da važe odnosne zakonske ustanove; za nju važi lex rei sitae.

3.) Ako se ima s obzirom na objektivnu nadležnost u vidu i radnje, koje ima da vrši ostavinski sud, onda treba ustanoviti da je taj sud nadležan za sve vanparnične ostavinske radnje, dalje za one, predviđene u § 29, te za sporove iz ostavinskih stvari. U smislu § 74 grpp. naime za tužbe, 1) o naslednom pravu ili koje se osnivaju na legatu (zapisu) ili na drugim uredbama za slučaj smrti; 2) naslednika protiv naslednika kao takovih; 3) verovnika, koje nastanu iz zahteva protiv pokojnika ili protiv njegovih naslednika kao takovih, nadležan je do pravosnažne sudske predaje (uručenja) zaostavštine (rasporednog rešenja) onaj stvarno nadležni sud, kod kojega se raspravlja zaostavština. **Tužbe o deobi zaostavština dolaze, kako pre tako i posle pravosnažne sudske predaje zaostavštine, pred sud koji raspravlja ili je raspravio zaostavštinu.**

Ostavinski sud ima u tom smislu atrakcionu snagu. Dok se atrakcijom u slučajevima 1), 2) i 3) ne menja mesna nego samo stvarna nadležnost i dok atrakcija u tim slučajevima traje samo do pravosnažnosti odluke o uručenju zaostavštine, dotle se atrakcijom rasprave o zaostavštini na tužbe radi deobe zaostavštine, menja i stvarna nadležnost, a osim toga, atrakciona snaga traje ovde i po svršetku rasprave o zaostavštini. (uporedi Šuster — str. 75, Zuglija str. 122).

Zaostavštine inostranaca

§ 25

O nepokretninama umrloga inostranca koje se nalaze u našoj državi raspravljaće uvek domaći sud po domaćim zakonima, ako nije međunarodnim ugovorom drukčije naređeno.

§ 26

(1) Ukoliko nije međunarodnim ugovorom što drugo naređeno, važe u pogledu pokretnih stvari, koje je inostranac u našoj državi ostavio, sledeća naređenja.

(2) Ako država, kojoj je umrli pripadao, postupa po istim načelima ili ako umrli inostranac nije imao prebivalište ni nastan u našoj državi, domaće će vlasti prepustiti inostranoj nadležnoj vlasti raspravu pokretne zaostavštine i odlučivanje o spornim zahtevima stavljenim na tu zaostavštinu, a svoj rad ograničiće na obezbeđenje propisano u §§ 110 do 112.

(3) Ako je umrli inostranac imao prebivalište ili nastan u našoj državi, a država, kojoj je umrli inostranac pripadao, ne postupa po istim načelima, pokretna zaostavština njegova, koja se u našoj državi nalazi, raspravljaće se u našoj državi i po domaćim propisima.

(4) Tako isto postupaće naš sud, ako inostrana država izjavi, da neće da raspolaže tom zaostavštinom.

(5) U slučaju sumnje o tom, kojih se načela drži inostrana država, sud će se obratiti na Ministra pravde. Objašnjenja Ministra pravde obavezna su za sud.

(6) Pokretnu zaostavštinu inostranca, čije se državljanstvo ne može utvrditi, raspravljaće domaći sud po domaćim propisima.

§ 27

Ako bi o zaostavštini inostranca, koji je imao svoje prebivalište u našoj državi, po § 26 inostrana vlast imala provesti raspravu, a naslednici koji se nalaze u našoj državi zamole, da im naš sud provede raspravu zaostavštine, proveśće je sud po našim zakonima, ukoliko se toj raspravi podvrgnu i oglasom (§ 109) pozvani inostranci, koji su prijavili svoje nasledno pravo (§ 112).

Min. obrazloženje: Ako inostranac koji je umro u našoj zemlji nije ovde imao niti prebivalište niti nastan već je tu samo prolazno n.pr. kao turista boravio, neće u većini slučajeva iza njega biti u našoj zemlji niti porodični niti koji drugi **pravni odnos** niti uopšte kakve uže veze sa našim gospodarstvom. Raspravljanje takvih zaostavština pretstavljalo bi samo jedno beskorisno terećenje naših sudova.

S toga projekat predviđa, u saglasnosti sa spomenutom austr. novelom Patenta (čl. I C. Br. 1), da se raspravljanje takve zaostavštine, dakako, ukoliko su u pitanju pokretnine, ima prepustiti nadležnoj inostranoj vlasti, bez obzira na to, da li dotična strana država u tom pogledu jednako postupa (§ 26 stav 2 projekta).

U pogledu raspravljanja zaostavštine inostranaca, projekat odstupa od propisa Patenta, takođe u saglasnosti sa spomenutom novelom Patenta, još i u tome, što ne daje više stranoj vlasti pravo da može sprečiti raspravljanje zaostavštine od strane naših sudova, ako to traže naslednici, koji se nalaze u našoj zemlji a na to pristanu i inostrani učesnici (§ 27 projeka).

Opšta napomena: Iz činjenice, da postoje prostorno jedno uz drugo, različita pravna područja i da podanici različitih država stupaju međusobno u pravne odnošaje, nastaje za pravo mnoštvo pravnih pitanja, rešavanje kojih pripada međunarodnom privatnom pravu. Međunarodno privatno pravo je dakle skup pravnih pravila koja ustanovljuju, koji od postojećih pravnih poredaka ima da se primenjuje u pojedinom slučaju. (Walker-Klang str. 37). Prema tome sadržavaju §§ 25 i 26 ustanove međunarodnog privatnog prava, koje imaju da se primenjuju na zaostavštine inostranaca.

Polazeći od opšteg pravnog načela §-a 300 o.g.z. prema kojemu su nepokretne stvari podložne zakonima onog mesta, u kojem leže (realni statut), a sve ostale stvari (tj. pokretnosti) stoje sa osobom svojega vlasnika pod jednakim zakonima, (personalni statut), i vanparnični postupnik usvaja za nepokretne stvari princip „realnih statuta" a za pokretnosti, princip personalnih statuta.

I. Kao što kod zaostavština naših državljana razlikuju §§ 25 i 26 i u pogledu zaostavštine inostranaca između zaostavštine nepokretnosti i pokretnosti. Po pravilu važe u pogledu nepokretnosti umrlog inostranca „realni statuti".

Zakonsko, testamentarno ili ugovorno nasledovanje s obzirom na nepokretnosti inostranca, ima se prosuđivati po lex rei sitae, ako nije međunarodnim ugovorima drukčije uređeno. Pravo nasledovanja u pogledu tuzemskih nepokretnosti inostranca, uređuje se po jugoslavenskim zakonima a isto tako red nasledovanja, sposobnosti izjavljivanja poslednje volje, sposobnost naslediti, pravo do nužnog dela itd. — Rasprava zaostavštine o nepokretnostima inostranca, koje se

nalaze u Jugoslaviji ima se voditi po jugoslovenskom pravu, bez obzira da li se u inostranstvu vodi spor o zaostavštini (odl. 8. I. 1878. G. U. 6781). O pravnim sporovima nepokretne zaostavštine inostranaca, koja se nalazi u Jugoslaviji, isključivo je nadležan jugoslovenski sud. Odluka o uručenju nepokretne zaostavštine, koja se nalazi u Jugoslaviji i koju je izrekao inostrani sud, nema pravne snage i bez važnosti je.

II. U pogledu nasledovanja pokretnih stvari, koje je inostranac ostavio, važi načelo — ukoliko nije državnim ugovorima što drugo naređeno — da se ima pokretna zaostavština prosuđivati po zakonima one države, kojoj je pripadao umrli. Jugoslavensko pravo prepušta — pod pretpostavkom faktične ili zakonske uzajamnosti — inostranoj nadležnoj vlasti raspravu pokretne zaostavštine i odlučivanje o spornim zahtevima stavljenim na tu zaostavštinu, iako je umrli imao svoje prebivalište u Jugoslaviji.

Domaći sud ograničiće se da preduzme u cilju obezbeđenja tuzemnih učesnika mere obezbeđenja predviđene u §§ 110 do 112 na pokretnim stvarima umrlog inostranca.

Rasprava pokretne zaostavštine inostranca nalazeće se u Jugoslaviji, vodiće se po jugoslavenskim sudovima u sledećim slučajevima:

1) ako nema uzajamnosti ili ako se ne može ustanoviti postupanje inostrane države;

2) ako inostrana država izjavi, da neće da raspolaže tom zaostavštinom;

3) ako se ne može utvrditi državljanstvo umrlog inostranca (§ 27);

4) ako naslednici koji se nalaze u našoj državi zamole, da im naš sud provede raspravu zaostavštine i ako se toj raspravi podvrgnu i proglasom pozvani inostranci (§ 109), koji su prijavili svoje nasledno pravo. To je ujedno i jedina iznimka od pravila postavljenog u § 21 stav 2, da sporazumi o nadležnosti sudova nemaju pravne važnosti u vanparničnom postupku.

U ovim slučajevima raspravljaće se zaostavština po jugoslavenskom pravu tj. po domaćim propisima.

U pravnoj se nauci ne odobrava da §§ 26 i 27 jednim merilom uređuju dva pitanja: koji sud ima da vodi raspravu zaostavštine i koji se materijalno — pravni propisi imaju primenjivati; pošto su ova pitanja načelno različite prirode. Tako se može desiti, da se u pogledu zaostavštine inostranca

u zemlji i zaostavštine u inostranstvu, primenjuje različito zakonsko nasledno pravo, da se pitanje odgovornosti za dugove umrlog različito odluči itd. Bez sumnje nastaju usled ovog uređenja praktične poteškoće. Ali još veće poteškoće bi nastale, ako bi sudija koji upravlja raspravom zaostavštine, morao istu voditi na osnovu njemu nepoznatog inostranog prava, osobito ako se imaju u vidu odredbe o nužnom delu, o jemčenju naslednika itd. (Uporedi Walker-Klang str. 37).

III. Već poodavno pojedine države osetile su potrebu za sklapanje konvencija o uređenju najvažnijih pitanja međunarodnog privatnog prava. Osim konvencije o pravnoj pomoći u građansko-sudskom postupku, zaključene u Hagu 17. VII. 1905 g. kojoj je pristupila i naša država zakonom od 9. II. 1930 g. (Sl. nov. od 3. V. 1930 g. br. 100/XXXVII), druge su konvencije unele između odredaba o pravnoj pomoći i odredbe, koje se odnose na stečaj, zaostavštine, raspravljanje pupilnih stvari, izvršenje presuda itd.

Na ovom mestu zanimaju nas pre svega međunarodne odredbe, koje se odnose na zaostavštine i njihovo raspravljanje.

Pitanje raspravljanja zaostavštine nije rešeno jednako u svima konvencijama i ugovorima. U nekim konvencijama zaostavština se uopšte raspravlja po zakonima one zemlje, čiji je državljanin bio pokojnik u vreme smrti. Po drugim opet to se načelo primenjuje samo na pokretne stvari. U nekim konvencijama predviđena je samo predaja pokretne zaostavštine konsulu one države, čije je državljanin ostavilac bio, u drugima je opet detaljno razrađen ceo postupak oko raspravljanja zaostavštine, predviđene su mere za očuvanje zaostavštine, odredbe o upravljanju i likvidiranju zaostavštine, o razgraničenju nadležnosti mestnih sudskih vlasti i konsularnih vlasti u stvarima zaostavštine itd.

Po pitanju zaostavština imamo odredbe u ovim ugovorima i konvencijama:

1.) sa **Austrijom** (v. čl. 21—33 ugovora o uzajamnom pravnom opštenju od 1-V-1928 god.);

2.) sa **Italijom** (v. čl. 21—27 konvencije o nastanjivanju i konsularnoj službi od 21-VIII-1924 god.);

3.) sa **Poljskom** (v. čl. 22—23 konvencije o pravnim odnosima državljana od 4-V-1923 god. i čl. XIV konvencije konsularne i o nastanjivanju od 6-III-1927 god.;

4.) sa **Mađarskom** (v. čl. 16—22 konvencije o izvesnim pravnim pitanjima građanskog postupka i privatnog prava od 11-XI-1929 god.);

5.) sa **Čehoslovačkom** (v. čl. 18—27 ugovora o uređenju uzajamnih pravnih odnosa od 17-III-1923 god. i čl. 14—20 konvencije konsularne od 1-XI-1928 god.;

6.) sa **Albanijom** (v. čl. 21—24 konvencije o nastanjivanju i konsularnoj službi od 21-VI-1926 god.);

7.) sa **Francuskom** (v. čl. 20—22 i 30 konvencije konsularne i o nastanjivanju od 30-1-1929 god.);

8.) sa **Belgijsko-Luksemburškom Carinskom Unijom** (v. čl. 28 Ugovora o trgovini i plovidbi od 16-XII-1926 god. i čl. 12 konsularne konvencije sa Belgijom od 5/17-I-1885 god.);

9.) sa **Britanijom i Irskom** (v. čl. 24 ugovora o trgovini i plovidbi od 12-V-1927 god.);

10.) sa **Grčkom** (v. čl. 27 ugovora o trgovini i plovidbi od 2-XI-1927 god.);

11.) sa **Španijom** (v. čl. 20 ugovora o trgovini i plovidbi od 27-IX-1929 god.); i

12.) sa **Amerikom (Ujedinjenim Severnim Američkim Državama)** (v. čl. XI konvencije o pravima, imunitetima i privilegijama konsularnih agenata od 2/14-X-1881 god. (vidi Paharukov: Zbirka ugovora i konvencija o pravnoj pomoći str. 42 i 43).

Zasebno raspravljanje zaostavštine opterećene fideikomisarnom supsitucijom

§ 28

Ako je umrli pored imovine slobodne za nasleđivanje ostavio još i imovinu opterećenu fideikomisarnom supstitucijom, onda će se ove imovine zasebno popisivati. Za svaku od ovih imovina mora se i ostavinska rasprava zasebno provesti.

Ovlašćenje ostavinskog suda

§ 29

(1) Sud, u čiju nadležnost spada raspravljanje zaostavštine (ostavinski sud), može u slučajevima §§ 64, 101 i 104 naslednicima, legatarima i drugim učesnicima postaviti skrbnike za ostavinsku raspravu, i ako bi ta lica inače spadala pod drugu stariteljsku vlast. U svim pitanjima, koja nastanu tokom rasprave o nasledstvu, odlučivaće ostavinski sud i onda, ako se kao naslednici pojave staranici koji spadaju pod drugi sud ili drugu starateljsku vlast.

(2) Ali ako se pri deobi zaostavštine u pogledu preuzimanja nepokretnina ili u pogledu drugih važnih tačaka na osnovu sporazuma stranaka otstupi od naređenja zakona ili naređenja umrloga, ili ako se sklopi poravnanje o pravima, koja su sumnjiva, potrebno je za nesvojevlasna lica odobrenje nadležne starateljske vlasti.

Ostavinski je sud ovlašćen sve dok traje rasprava zaostavštine:

1) da preduzima sve radnje starateljskog suda u pogledu lica, koja stoje pod osobitom zaštitom zakona.

(2) da imenuje skrbnika naslednicima, legatarima i drugim učesnicima, ako bi ta lica inače spadala pod drugi sud i to u slučajevima §§ 64, 101 i 104.

3) da odlučuje u svim pitanjima kojima bi inače morala odlučivati starateljska vlast ili drugi sud. Ovamo spada npr. prodaja zemljišta, koje je pripalo maoletniku u ime nasledstva a koje još nije uručeno, ili prenos ovog zemljišta na sunaslednike putem deobe ostavštine, koji ne podleži odobrenju okružnog suda u smislu § 148 (odl. 26-V-1876 g. br. 5680, G.U. 6162, 31-XII-1878 g. J.B. 85 itd), isto tako fizička deoba zajedničkog nepokretnog imanja nesvojevlasnih lica, (odl. 3-II-1858. G.U. 507), ili poravnanje, kojim se nesvojevlasno lice odriče legata protiv oštete (odl. 9-III-1858 g. G.U. 682), i ustanovljenje koje službenosti na imanju maloletnika (odl. 5-III-1872 g. G.U. 4504), otkazivanje glavnog duga zaostavštine itd.

Jedino u slučajevima označenim u stavu 2) ovog paragrafa, potrebno je za nesvojevlasna lica odobrenje nadležne starateljske vlasti.

Saradnja sreskog suda u čijem je području ostavilac umro

§ 30

Sreski sud, u čijem je području neko umro, ima i onda, kad je za raspravljanje zaostavštine nadležan koji drugi sud (§§ 23 i 26), da sastavi smrtovnicu, da naredi stavljanje zaostavštine pod pečat, proglašenje izjave poslednje volje

i da preduzme sve nadležne radnje koje zakon naređuje u cilju obezbeđenja zaostavštine.

Saradnja javnih beležnika

§ 31

(1) Gde ima javnog beležnika, sud će njemu poveriti provođenje ostavinske rasprave prema prosima §§ 221 i 222 stav 1 Zakona o javnim beležnicima. U takvom slučaju javni beležnik će vršiti sve sudske radnje u ostavinskom postupku u granicama propisa § 221 Zakona o javnim beležnicima.

(2) Naslednici mogu sami provesti ostavinsku raspravu ako je među njima barem jedan diplomirani pravnik i ako to kod suda svi sporazumno traže u roku od petnaest dana, pošto budu od suda ili javnog beležnika obavešteni o smrti ostavioca. U takvom slučaju narediće sud javnom beležniku, kojem je provođenje ostavinske rasprave bilo povereno, da vrati ostavinske spise. Ali ako naslednici u roku od mesec dana ne podnesu sudu pismeno o provedenoj ostavinskoj raspravi i zakonom propisani pregled (iskaz) razdeobe zaostavštine ili ako predloženi spisi o provedenoj raspravi i pregled ne odgovaraju zakonskim propisima, sud će provođenje ostavinske rasprave ponovo poveriti javnom beležniku. Sud može iz važnih razloga rok za podnošenje spisa o provedenoj ostavinskoj raspravi i pregleda produžiti, ukoliko je to neophodno potrebno. Protiv odluka suda donesenih po propisima ovoga stava, nema mesta pravnom leku.

(3) Ako u sedištu sreskog suda ima više javnih beležnika, radnje oko provođenja ostavinskog postupka vršiće onaj javni beležnik u čijem je reonu umrli imao svoj stan (§ 221 stav 4 Zakona o javnim beležnicima). Ako ostavilac u sedištu sreskoga suda ima više stanova, radnje oko provođenja ostavinskog postupka vršiće onaj javni beležnik u čijem se reonu nalazi pretežni deo imovine ostaviočeve.

Dok je u §-u 30 reč o prethodnim radnjama i o merama obezbeđenja zaostavštine koje mora da preduzme sreski sud, u čijem je području neko umro, iako je za raspravljanje zaostavštine nadležan u smislu §§ 23 i 26 drugi koji sud, u §-u 31 sadržani su propisi o saradnji javnih beležnika pri provođenju javnih rasprava. Ako uočimo da je rešenjem stola sedmorice, odelenje B, u Zagrebu od 23 lipnja 1931 g. rešeno da

advokat može za naslednika obaviti ostavinsku raspravu i da je plenarnom rešitbom stola sedmorice od 2 studenoga 1933 g. br. 1526 rešeno, da advokat ne može za naslednike obaviti ostavinsku raspravu (vidi Mjesečnik br. 1 i br. 2 god. XL, siječanj i veljača 1934 str. 43 i 88), onda je za pohvalu što je gornjim propisima uklonjena svaka pravna nesigurnost u pogledu vođenja ostavinskih rasprava. Ostaje dakako na snazi propis §-a 222 stav 1 Zakona o javnim beležnicima, prema kojem sud može iz važnih razloga zaključiti, da sam provede ostavinsku raspravu. Takvi važni propisi su: 1) ako na području suda nema javnog beležnika, 2) ako je javni beležnik sprečen, otsutan ili je po zakonu isključen.

DRUGI OTSEK

O SMRTOVNICI (PROTOKOL IZVEŠTAJA O SMRTI)

Prijava smrtnih slučajeva. Naredbe radi sastavljanja smrtovnice

§ 32

(1) Vodioci matica umrlih dužni su prijaviti sreskom sudu svaki slučaj smrti, koji se desi u njihovom području, najdalje za 10 dana.

(2) Sud će, čim sazna za smrtni slučaj, narediti javnom beležniku ili opštinskoj vlasti da sastavi smrtovnicu (protokol izveštaja o smrti umrloga) ako mu smrtovnica nije već ranije dostavljena.

(3) Iz razloga celishodnosti može sud u pojedinim slučajevima sastavljati smrtovnicu sam ili preko svog izaslanika.

§ 33

Za smrtne slučajeve koji se dese u sedištu sreskog suda sastaviće smrtovnicu javni beležnik, gde takvog ima (§ 31 stav 3).

§ 34

Ministar pravde ovlašćuje se da odredi da li će se i gde će se postavljati naročiti sudski poverenici za sastavljanje smrtovnica, da propiše pravilnik o njihovim pravima i dužnostima, kao i o nagradama i troškovima. Primerak pravilnika uručiće se povereniku prilikom zaverenja.

Min. obrazloženje: „Naređenja ovog otseka otstupaju od odnosnih propisa Patenta (§§ 34 do 60) u sledećem:

1) § 32 stav 1 stavlja vodiocima matica u dužnost da prijave svaki slučaj smrti.

Prema našim prilikama takav propis daje najbolje garancije, da će se sudovima redovno i na vreme dostavljati slučajevi smrti.

Posebna naređenja o sastavljanju smrtovnice u pogledu lica umrlih u javnim bolnicama, javnim domovima i sličnim javnim ustanovama, predviđa § 48.

2) Što se tiče sastavljanja smrtovnice, projekat kao naročite organe za to predviđa javne beležnike i opštinske vlasti (§ 32 stav 2). Pored toga projekat predviđa mogućnost postavljanja naročitih sudskih poverenika za sastavljanje smrtovnica.

Ustanova sudskih povernika za sastavljanje smrtovnica (smrtovničara) pretstavlja jednu novinu prema Patentu.

Sudski poverioci za sastavljanje smrtovnica postoje već mnogo godina na području Apelacionog suda u Zagrebu i pokazali su se jako korisnim. Preko njih sudovi za neznatnu nagradu (po tarifi), dobijaju ispravne i tačne smrtovnice.

Stoga će naređenje projekta u §-u 34 pre svega dati mogućnost održavanja ove ustanove na spomenutom području, a omogućavaće da se ona, po potrebi, uvede i u drugim područjima.

Javni beležnici su po projektu pozvani da sastavljaju smrtovnice u mestu sedišta sreskog suda, a inače, ukoliko to sud smatra za celishodno (§ 33 i § 32 stav 1).

Najzad predviđa zakon, da sud ako nađe za celishodno može i sam sastavljati smrtovnice, i to ili neposredno ili preko sudskog izaslanika (§ 32, stav 3)."

I. Smrtovnica je javna isprava, koju sastavlja sud, javni beležnik ili sudski poverenik ili opštinska vlast u cilju da se iznesu sve one okolnosti i da se saberu svi oni podaci, koji su potrebni da se sud upozna sa odnošajima umrlog i njegove ostavštine. Smrtovnica služi kao osnov za daljne mere rasprave zaostavštine, koje treba preduzeti prema zakonskim propisima i potrebama pojedinog slučaja. Ovo utvrđivanje vrši se radi pouzdanosti bolje izvan suda, na mestu smrti, nego pred sudom (uporedi Šuster — str. 101).

Vodioci matica umrlih prijavljivaće sreskom sudu svaki slučaj smrti, koji se desi u njihovom području, po sledećem obrascu:

Sreskom sudu

Prijava smrti:

Datum smrti:	Ime i prezime	Koliko je imao godina:	Stanje ili zanimanje:	Prebivalište:	Napomena:

datum . . . . pečat i potpis vodioca matice

II. Naređenje sreskog suda javnom beležniku da sastavi smrtovnicu, glasiće:

posl. br. . . . .

Gosp.
Dr. Klerić Vinku
javnom beležniku
u Zemunu

Umoljavamo Vas da sastavite smrtovnicu po N. N. trgovcu iz Zemuna koji je umro . . . . ., i da ju što pre dostavite ovom sudu.

Kod ovog uredovanja imate se s obzirom na položenu službenu zakletvu držati točno postojećih zakona.

potpis sudije

Sreski sud, u Zemunu i datum. . . . . .

Sličnim načinom zatražiće se da sastave smrtovnicu sudski poverenik ili opštinski načelnik.

Na području Apelacionog suda u Zagrebu važi u pogledu sudskih poverenika „Naputak za povjerenike, koji nijesu Kr. javni bilježnici od 16 ožujka 1878 g. br. 1955/Zbor. 14)" otštampan u izdanju „Hrvatski zakoni, III. Izvanparbeni postupak, Bilježnički red, Knjižara St. Kugli, str. 26" i sl., koji će moći da služi kao primer Ministarskoj uredbi predviđenoj u § 34.

Kako se sastavja smrtovnica

§ 35

(1) Sastavljač smrtovnice mora što pre izvideti i ispitati sve okolnosti, koje su važne za raspravu zaostavštine i za mere starateljske vlasti, a ako je odlaganje opasno, ima to smesta učiniti, naročito pak onda ako nema ko da se brine za zaostavštinu ili ako postoji bojazan, da će se zaostala imovina razneti.

(2) U tu svrhu ima da pribavi sve potrebne podatke i obaveštenja od rodbine umrloga, ukućana i dugih lica, kojima su prilike poznate, a po potrebi obići i stan ili radnju umrloga.

(3) Prema potrebi ima zaostalu imovinu staviti pod pečat (§§ 39 i 40). Ako to nije učinio pa nalogu suda, sud će doneti o stavljanju pečata konačnu odluku.

§ 36

(1) U smrtovnici moraju se navesti:

1) porodično i rođeno ime (a kod udatih žena i njezino devojačko porodično ime), zanimanje, veroispovest i godine života umrloga;

2) dan, mesec, godina, a, po mogućnosti, i čas smrti i mesto gde je umro, mesto i stan gde je redovno prebivao, državljanstvo kao i sve drugo što bi moglo biti odlučno za nadležnost ostavinskog suda;

3) ime, boravište i stan bračnog druga; ako nije u životu, kada i gde je umro;

4) ime, doba, zanimanje, boravište i stan punoletne i maloletne dece umrloga, uz naznačenje dana njihovog rođenja, kao i to da li se očekuje još koje dete; a u pogledu nesvojevlasne dece, da li već imaju staratelja, a ako ga nemaju, ko se za takvog predlaže;

5) ime, doba, zanimanje, boravište i stan onih najbližih srodnika, koji bi mogli biti po zakonu pozvani na nasledstvo ili na štitništvo nad decom umrloga, a tako isto doba, zanimanje i stan naslednika po naredbi poslednje volje.

Dalje treba po mogućnosti navesti:

6) da li u zaostavštini ima osim pokretnih stvari još i nepokretnina ili knjižnih prava i koja su to; da li verovatno

ima znatnijih tereta koji možda prelaze vrednost aktivne imovine; koliko iznose troškovi bolesti i pogreba i drugi dugovi, koji se imaju prvenstveno izmiriti, ko ih je izmirio i da li ovaj traži da mu se zaostavština ustupi u ime naplate; ako u zaostavštini ima samo pokretnih stvari, treba po mogućnosti kratkim putem utvrditi približnu vrednost njihovu na dan smrti i to: stvari veće vrednosti napose, a ostale stvari po grupama;

7) da li je umrli ostavio izjavu poslednje volje, ugovor o nasleđivanju, darivanju na slučaj smrti ili bračni imovinski ugovor i gde se nalaze isprave o tome; ako je umrli ostavio usmenu izjavu poslednje volje: porodično i rođeno ime, boravište i stan svedoka te poslednje izjave;

8) da li je i kome je umrli bio staralac i koji ga je sud za to postavio;

9) da li je umrli rukovao novcem javnoga nadleštva, zadužbine (zaklade) ili slične javne ustanove i da li je iz koje javne blagajne dobivao platu, penziju ili berivo;

10) da li se u zaostavštini nalaze predmeti spomenuti u § 45 stav 4.

(2) Ako je ostavljena pokretna imovina tako neznatna, da je nepotrebno o njoj raspravljati, navešće se to u smrtovnici naročito onda, ako je njezin veći deo potreban za namirenje troškova oko lečenja i sahrane umrloga.

I. Službeni obrazac smrtovnice glasiće:

posl. br.

Sreski sud. . . .

Smrtovnica

sastavljena u . . . . . (mesto i datum).

1) porodično i rođeno ime umrlog (kod udatih žena i njihovo devojačko porodično ime) . . . . . .

2) stalež ili zanimanje . . . . . .

3) godine života . . . . . .

4) veroispovest . . . . . .

5) da li je oženjen, neoženjen ili udovac . . . . . .

6) dan, mesec, godina (po mogućnosti i čas) smrti i mesto gde je umro . . . . . .

7) mesto i stan gde je redovno prebivao . . . .

8) državljanstvo, domovna opština . . . . . .

9) ime, boravište i stan bračnog druga (ako nije u životu, kada i gde je umro) . . . . . .

10) ime, doba, zanimanje, boravište i stan punoletne dece umrloga i punoletnih naslednika već umrle njegove dece (uz naznačenje dana njihovog rođenja). . . . . .

11) ime, doba, boravište maloletne dece umrloga i maloletnih naslednika već umrle njegove dece (uz naznačenje dana njihovog rođenja), da li već imaju staratelja? Ako ga nemaju, ko se za takvog predlaže? Očekuje li udovica rođenje deteta? . . . . . .

12) ime, doba, stalež ili zanimanje, boravište i stan najbližih srodnika, koji bi mogli biti po zakonu pozvani na nasledstvo ili na starateljstvo nad decom umrloga, i ostalih naslednika po naredbi za slučaj smrti . . . . . .

13) da li u zaostavštini ima osim pokretnih stvari još nepokretnina ili knjižnih prava i koje su to? Da li verovatno ima znatnijih tereta . . . . . .

14) Koliko iznose troškovi bolesti, pogreba i drugi dugovi, koji se imaju prvenstveno namiriti? Ko ih je platio? Da li to lice traži da mu se zaostavština ustupi u ime naplate? . . . . . .

15) Približna vrednost: a) nepokretnosti . . . . .; b) pokretnosti . . . . . .; c) tražbina . . . . .; d) vrednosnih papira i uložnih knjižica (ako u zaostavštini ima samo pokretnih stvari, treba kratkim putem utvrditi približnu vrednost njihovu na dan smrti, i to: stvari veće vrednosti napose, a ostale stvari po grupama) . . . . . .

16) da li ima izjavu poslednje volje, ugovor o nasledstvu, darivanju za slučaj smrti ili bračni imovinski ugovor? Gde se nalaze isprave o tome? (ako je umrli ostavio usmenu izjavu poslednje volje: porodično i rođeno ime, boravište i stan svedoka) . . . . . .

17) Da li je i kome umrli bio staralac? Koji ga je sud za to postavio? . . . . . .

18) Da li je umrli rukovao novcem javnog nadleštva, zadužbine (zaklade), ili slične ustanove? Da li je umrli dobivao platu, penziju ili drugo berivo iz koje javne blagajne? . . . . . .

19) Da li su u zaostavštini nađeni spisi, nacrti ili predmeti državnih vlasti ili javnih ustanova? . . . . . .

potpisi

stranaka: sudskog poverenika:

svedoka:

II. Obrazac smrtovnice, kad je ostavljena imovina tako neznatna, da je nepotrebno o njoj raspravljati.

(Tačka 1 do 14 kao gore).

15) Imovina se sastoji iz jednog kreveta, jednog ormana, šest stolica, jednog stola, jednog srebrenog sata, jednog letnog kaputa, jednog odela, šest košulja, osam pari čarapa, dva para cipela, sveukupno u približnoj vrednosti od 1.000 dinara.

Na ostavštinu prijaviše sledeća potraživanja:

1) Juričić Joso, pogrebne troškove glasom računa pod A) u iznosu od . . . . . Din. 240.—

2) Spasić Gavro trgovac u Novom Gradu, potraživanja za dućansku robu od . . . Din. 600.—

3) Marić Ruža za podvorbu za vreme bolesti umrlog . . . . . Din. 180.—

Sva ova potraživanja priznaje Milanković Milan, sin umrloga, istinitim i likvidnim i izjavljuje se spremnim preuzeti ostavštinu uz dužnost da plati gornje dugove.

Goreoznačeni verovnici, koji su prisustvovali sastavljanju ove smrtovnice, sporazumni su da Milanković Milan preuzme ostavštinu uz uvet, da podmiri njihova potraživanja.

U Novom, 23 Novembra 1933 g.

potpis svih stranaka: potpis sudskog poverenika:

§ 37

(1) Ako bude potrebno, sastavljač smrtovnice otvoriće i i pregledaće kase, ormane, sanduke i druga spremišta umrloga, da bi pronašao izjavu poslednje volje ili druge po raspravu zaostavštine važne spise. Pri tom će postupiti sa što većim obzirom, ali će ipak i sam, bez prethodne dozvole suda, upotrebiti dovoljna prinudna sredstva, ako bi ga ko sprečavao u radu, a bilo bi opasnosti od odlaganja.

(2) Ako u takvom slučaju nisu prisutna odrasla lica, koja spadaju u porodicu umrloga, ili koja bi imala preuzeti za-

ostavštinu na staranje, moraju se pozvati kao svedoci dva punoletna lica koja zaslužuju poverenje.

§ 38

Izjava poslednje volje ili druga naredba za slučaj smrti ima se sa smrtovnicom podneti sreskom sudu. Ali ako prilike iziskuju da se što pre sazna ko je naslednik, onda može i sastavljač smrtovnice, ako je to sudija ili javni beležnik, takvu ispravu već pri sastavljanju smrtovnice propisno proglasiti (§ 49 do 51).

Min. obrazloženje: „Patenat predviđa u §-u 40, da organ koji je određen da sastavi smrtovnicu ima sam da proglasi samo onu izjavu poslednje volje, koja se kao otvorena našla, dočim se zatvorena ima podneti sreskom sudu radi proglašenja, a da se samo izuzetno može zatvorena izjava poslednje volje već pri sastavljanju smrtovnice otvoriti ili proglasiti, naime u slučaju ako je sudija ili javni beležnik sastavljač smrtovnice i ako prilike iziskuju, da se sadržaj poslednje volje sazna.

Spomenuta austr. novela Patentu od 1923 god. izmenila je ovaj propis, radi uprošćenja postupka, tako, da se ima svaka izjava poslednlje volje, bez obzira da li je ona nađena otvorena ili zatvorena, i bez obzira koji organ sastavlja smrtovnicu, odmah pri sastavljanju smrtovnice proglasiti.

Projekat smatra da je opreznost koja se vidi iz spomenutog propisa Patenta opravdana, za to nije usvojio ovu izmenu Patenta (§ 38 projekta)."

1) Sastavljač smrtovnice će dakle odmah testamenat, ili druge naredbe poslednje volje podneti sreskom sudu. Jedino ako je sastavljač smrtovnice sudija (§ 32 str. 3), ili javni beležnik (§ 32 str. 2), i ako je npr. poznato, da je umrli ostavio takva naređenja koja se moraju odmah provesti i ako inače prilike iziskuju da se sazna ko je naslednik, može se i zatvorena isprava već pri sastavljanju smrtovnice propisno otvoriti i proglasiti.

2) Sudija ili javni beležnik mogu u takvim slučajevima, kad sastavljaju smrtovnicu uneti u zapisnik i nasledničke izjave (§ 90 stav 4).

Stavljanje zaostavštine pod pečat.

§ 39

(1) Ako su oni, za koje se zna ili može uzeti da će biti naslednici (§ 96), sposobni da svojom imovinom upravljaju, neće se po pravilu zapečatiti zaostavština, nego će se ona dati njima ili njihovim punomoćnicima, a ako je umrli za to odredio koje lice, daće se imovina tome licu na čuvanje.

(2) Ako su naprotiv naslednici nesposobni za upravu imovinom ili su nepoznati ili otsutni, kao i kad izgleda, da će dugovi premašiti vrednost imovine ili kad bi druge okolnosti nalagale naročitu opreznost, zaostavština će se odmah staviti pod pečat.

Min. obrazloženje: „Spomenuta austr. novela od 1923 g. izmenila je propis §-a 43 Patenta tako, da se novac, papiri od vrednosti ili uložne knjižice ako se imaju uzeti na čuvanje samo za obezbeđenje naslednih (prenosnih) taksa, imaju položiti ne kod suda nego kod vlasti nadležnih za naplatu ovih taksa. Naš projekat (39) nije ovaj dodatak preuzeo, jer se smatra, da takav propis spada u zakone o naslednim taksama".

1) Pretpostavlja se da će biti naslednik onaj, koga pri sastavljanju smrtovnice ili kasnije, označe kao najbližeg rođaka srodnici, ukućani i drugi verodostojni svedoci, ili onaj, koji je za takvog postavljen izjavom za slučaj smrti, koja svojim spolnim oblikom i sadržinom odgovara zakonu, i to sve dotle, dok to ne ospore drugi i ne dokažu svoje pravo na nasledstvo (§ 96). — Predaja poseda zaostavštine naslednicima nije potrebna. Ako je neko imenovan samo uživaocem ostavštine, onda njemu pripada samo uprava, a naslednik može tražiti obezbeđenje u smislu § 518 i 520 o. g. z.

2) Zaostavština će se staviti pod pečat, a) ako su gore označeni naslednici nesposobni za upravu imovinom, ili su nepoznati ili otsutni; b) ako izgleda da će dugovi premašiti vrednost imovine; c) ako bi druge okolnostvi nalagale naročitu opreznost. Iz izjava i predloga prisutnih lica moći će određeni poverenik ustanoviti postojanje okolnosti pod b) i c) i moraće smesta da stvori o tome odluku.

3) Stavljanjem zaostavštine pod pečat (od koje treba razlikovati privremenu upravu ostavinske imovine radi obezbeđenja u smislu § 100) je sudska radnja, kojom se uzima u

sudsku zaštitu pokretna ostavinska imovina u cilju da se ne raznese ili ošteti. (Schuster — str. 107). Svi predmeti zaostavštine stavljaju se tako pod pečat i tako se zatvaraju, da ih se ne može otvoriti bez povrede pečata, kao što pobliže opisuje naredni § 41. Ako prestane razlog za stavljanje pod pečat, kao npr. ako jedini maloletni naslednik radi kojega se je stavila zaostavština pod pečat, postane punoletan, onda se pečati mogu ukloniti. Na ovakav jednostavan predlog glasiće odluka: Naređuje se sudskom povereniku N. N. da ukloni pečate stavljene na zaostavštinu...

Strana zakonodavstva smatraju stavljanje zaostavštine pod pečat kao opširno i važno sredstvo obezbeđenja, te predviđaju naročite propise o stavljanju pečata i o ukinuću pečata, tako je npr. u talijanskom sudskom postupku samo ukidanje pečata normirano u članovima 857 do 865. U praksi našeg zakona su slučajevi stavljanja zostavštine pod pečat veoma retki, jer se može toj meri izbeći time, da se smesta sačini popis zaostavštine, čime su verovnici dovoljno obezbeđeni. Dakle i u tom pogledu je naš zakon jednostavniji i praktičniji.

§ 40

Stavljanje pod pečat zaostavštine narediće sud (§ 30) i onda, kada po naređenjima Građanskog zakonika na predlog nužnog naslednika, legatara ili verovnika umrloga dozvoli odvajanje imovine umrloga od imovine naslednikove.

Opšta napomena: Ovaj se paragraf izričito poziva na naređenja Građanskog zakonika. Radi toga potrebno je osvrnuti se na opšte primedbe Min. obrazloženja gde se u tač. 4 kaže: „S druge strane pojavilo se je pitanje, da li je celishodno da se zakon o sudskom vanparničnom postupku donese pre nego što se donese novi jedinstveni građanski zakonik.

Ovo se pitanje nameće s obzirom na tesnu vezu koja postoji između propisa o vanparničnom postupku i materijalnog prava na koje se moraju oslanjati.

Nema sumnje da bi bilo najbolje, da se zakon o sudskom vanparničnom postupku veže za građanski zakonik, jer bi se na ovaj način za njega mogla dobiti jedna sigurna podloga što se tiče materijalnog prava. Ali se ne sme smetnuti s uma da se prema današnjem stanju rada na projektu građanskog zakonika mora računati s time, da će, u najboljem slučaju, proći više godina dok budemo mogli dobiti taj Zakonik.

Ovaj projekat je, što se samo po sebi razume, — uzeo za podlogu materijalno pravo, kako je ono predviđeno sadašnjim komisijskim projektom Građanskog zakonika.

Sve da se uzme, da odnosni propisi komisijskog projekta Građanskog zakonika neće bez izmena biti uzakonjeni, ove eventualne izmene neće svakako duboko zadirati u propise vanparničkog postupka.

Prema tome, mora se, ako se Zakon o sudskom vanparničnom postupku donese pre Građanskog zakonika, doduše računati s time, da bi se neki njegovi propisi morali eventualno naknadno izmeniti, ako bi došlo do izmene odnosnih propisa materijalnog prava, kako su utvrđeni sadašnjim komisijskim projektom Građanskog zakonika, ali ova eventualna potreba naknadne izmene nekih njegovih propisa ne bi mogla opravdati, da se zbog toga na toliko godina odloži izjednačenje i naročito hitna reforma današnjih zakona o vanparničnom postupku. I u drugim državama, u kojima je trebalo izvršiti izjednačenje, nije se toliko vodilo računa o tome da se održi red potreban da se izbegnu pomenute teškoće koliko o hitnosti pojednih zakona. Tako je n.pr. u Nemačkoj pre Građanskog zakonika doneto nekoliko zakona, kojima je Građanski zakonik imao služiti kao podloga. (Trgovački zakon, Stečajni zakon, i t. d.).

Iz ovih razloga projekat je smatrao, da ne bi bilo celishodno da se ovaj Zakon veže za novi Građanski zakonik, nego da ga treba već sada doneti."

S ovih razloga, i pošto komisijski projekat Građanskog zakonika odgovara u suštini o.g.z. a pošto je o.g.z. na većem delu teritorija naše države današnje pozitivno pravo imaćemo kod našeg tumačenja u prvom redu u vidu propise materijalnog prava u o.g.z.

1) Nadležan za određivanje stavljanja zaostavštine pod pečat je sreski sud označen u §-u 30.

2) Propisi o odvajanju imovine umrlog od imovine naslednikove, sadržani su u §-u 812 o.g.z. gde se kaže: Ako se koji verovnik nasledstva, legatar ili nužni naslednik boji, da bi njegovo pravo moglo biti u pogibelji radi mešanja zaostavštine s imovinom naslednika, može pre uručenja nasledstva tražiti, da se zaostavština odvoji od imovine naslednikove, da

se pohrani u sudu ili upravlja po skrbniku, da se njegovo pravo na nju predbeleži ili namiri. Ali u ovom slučaju naslednik ne odgovara više verovniku svojom imovinom, iako se prijavio bezuvetno za naslednika."

Separatio bonorum je u pogledu nepokretnosti nedopustiva (odl. 9-IX-1881 g. G.H. 1881 br. 6), mora se tražiti pre uručenja zaostavštine, a aktivno legitimirani za predlog odvajanja imovine umrloga od imovine naslednika su verovnici nasledstva, legatar i nužni naslednici.

Iako nije potrebno da bude iskazana pogibao, ipak je po § 812 o.g.z. prepušteno subjektivnoj uviđavnosti verovnika umrloga, da li takova opasnost postoji. Ali mora biti dokazano da je predlagač u istinu verovnik umrloga, tj. iskazana mora biti njegova tražbina, pa nije dovoljno da je ona samo utužena i da je parnica u toku. (plenarna odluka 12-VI-1872 g. br. 5778).

3) Po predlogu za odvajanje saslušaće se naslednici-učesnici, odrediće se popis, ako još nije bio učinjen; dalje će se narediti stavljanje zaostavštine pod pečat te postaviti skrbnik odvojene imovine.

§ 41

(1) Kada se zaostavština ima staviti pod pečat, sastavljač smrtovnice će gotov novac, papire od vrednosti, uložne knjižice, dragocenosti kao i važne isprave tačno popisati i predati sudu, a druga pismena i stvari veće vrednosti ukoliko je moguće i potrebno, zatvoriti u kojoj sobi, i to u kasi, ormanu, sanduku, skrinji ili drugom spremištu i udariti kako na spremište tako i na sobu pečate tako da se bez povrede pečata i bez upotrebe vidljive sile neće moći odande ništa odneti.

(2) Sastavljač smrtovnice poveriće u isto doba kome ukućaninu ili drugom pouzdanom i pogodnom licu, da do dalje sudske naredbe pazi na zaostavštinu i produži vođenje domaćinstva. Tome će licu od novca zaostavštine dati potrebnu svotu za podmirenje kućnih potreba kao i pogrebnih i drugih hitnih troškova i predati mu one pokretne stvari, koje se po svojoj prirodi ne mogu pod zatvorom držati ili bi bile podložne kvarenju ili koje su potrebne za gospodarstvo ili za nastavljanje radnje ili za koje po njihovom svojstvu nema nikakve opasnosti što će kod njega ostati.

Min. obrazloženje: „Austr. novela izmenila je § 45 Patenta tako, da se onda, kad se zaostavština stavi pod pečat, novac, papiri od vrednosti i uložne knjižice predaju sudu na čuvanje samo ako prelaze iznos od 200 šilinga (1800 do 200 din.), a dragocenosti samo, ako njihova vrednost ne stoji u nesrazmeri sa troškovima predaje sudu, čuvanja i vraćanja stranci. Projekat nije ni ovu izmenu usvojio, jer smatra da korist od nje neće biti tako velika, a da ona omogućuje zloupotrebe, pa je §-om 41 preuzeo propise §§-a 45 i 46 Patenta po ranijoj stilizaciji."

I. U ovom se §-u uređuje postupanje sastavljača smrtovnice pri sastavljanju zaostavštine pod pečat i to popisaće i predati sudu:

a) gotov novac i papire od vrednosti;

b) dragocenosti tj. takve predmete, koji u malom prostoru sadržavaju srazmerno veliku vrednost;

c) isprave koje su od važnosti, što će sastavljač smrtovnice morati utvrditi po svom ubeđenju. Takve su javne isprave kao n.pr. dozvole i ovlašćenja, dalje privatne isprave kao npr. pismeni ugovori, dokazni spisi i slično. Pisma za koja se predmneva da je umrli želeo da ostanu tajna, nema sudski poverenik da poništi, nego ih mora držati tajnim i ako je potrebno, zapečaćena predati starešini suda. (Šuster str. 111).

O davanju depozita na rukovanje državnoj Hipotekarnoj banci biće govora kod ulaganja pupilnog novca u §-u 160.

II. Druga pisma i stvari veće vrednosti staviće se pod ključ i pod pečat tako, da se bez vidljive sile neće moći odande što odneti.

III. Za čuvanje nezapečaćenih stvari imenovaće staraoca koji je depozitar odnosno punomoćnik ostavinske mase. Taj je odgovoran ostavinskom sudu, ima njemu da polaže račune i njegova nagrada je dug mase, za razliku od upravitelja u smislu §§ 100 i 114. I o tim stvarima sastaviće se popis u smislu § 42.

§ 42

Ako je poznat staralac nesvojevlasnoga naslednika ili je izvesno, ko će biti postavljen za staraoca, može se, prema

okolnostima, njemu predati na čuvanje sva zaostala imovina, koja se ne mora sudu predati.

Izvesno je ko će biti postavljen za staraoca kad je štitnik imenovan izjavom poslednje volje, (§§ 196 i 197 o.g.z.), ili je zakonom postavljen (§ 198), pa nije poznata ni jedna od zapreka označenih u §§ 191 do 194 o.g.z.; odnosno, kad je staralac, iako postoji koji od dobrovoljnih razloga ispričanja u smislu § 195 o.g.z. izjavio, da se prima starateljstva. Dalje postoji ova izvesnost i u slučaju kad nema testamentarnog ili zakonskog staraoca, ali se za to sposobno lice već dobrovoljno javilo sudu, i taj je primio ovu izjavu, iako odluka o postavljanju još nije otpravljena. (Šuster — str. 112).

§ 43

(1) Sastavljač smrtovnice ima po mogućnosti popisati one pokretne stvari koje su nezapečaćene ostavljene na staranju ili čuvanju.

(2) Spisak o novcu i drugim pokretnim stvarima koje se imaju sudu predati (§ 41 stav 1) sastavlja se u dva primerka, od kojih će se jedan priložiti smrtovnici, a drugi predati naslednicima ili onome licu, kojem je povereno staranje o imovini.

§ 44

Ako su od lica pozvanih na nasledstvo samo nekoja otsutna ili nesposobna za upravljanje svojom imovinom, ili ako je to slučaj samo kod pojedinih nužnih naslednika ili legatara, sud će samo srazmeran deo zaostavštine zadržati za obezbeđenje njihovih zahteva. I ovo zadržavanje može izostati ako u zaostavštini ima nepokretnina dovoljnih za pokriće tih zahteva.

U slučaju, kad su samo nekoji od naslednika nesvojevlasna lica, a isto tako kad treba obezbediti potraživanja pojedinih nužnih naslednika ili legatara, sud će od ostalih svojevlasnih naslednika odnosno od zaostavštine za obezbeđenje zahteva spomenutih nesvojevlasnih naslednika, legata ili nužnih naslednika odrediti toliko, koliko odgovara propisima § 1374 o.g.z.

Naročite naredbe pri sastavljanju smrtovnice.

§ 45

(1) Ako se zna ili može pretpostaviti da je umrli kao javni službenik držao kod sebe novac, s kojim je službeno rukovao ili službene spise ili ključeve od koje javne blagajne, ili ako je umro duhovnik koji je vodio matične knjige ili rukovao kakvom crkvenom imovinom, ima se o smrti odmah obavestiti vlast, kod koje je umrli bio na službi, ili njegova nadzorna vlast, koja je ovlaštena da odredi svog izaslanika u cilju da službenu imovinu primi. Ne dođe li izaslanik pomenute vlasti, preduzeće sudski poverenik ili izaslanik potrebne mere radi obezbeđenja službene imovine.

(2) Tako isto će se postupati, ako je umrli vojno lice, koje je pri sebi imalo vojnih spisa, planova ili drugih službenih predmeta.

(3) Ako je umrli bio javni beležnik, postupaće se po propisima Zakona o javnim beležnicima (§ 131).

(4) Ako se u zaostavštini nađu predmeti koje sud mora po postojećim propisima predati drugoj vlasti ili kojoj javnoj ustanovi, sastavljač smrtovnice će ih odmah pri sastavljanju smrtovnice primiti i predati sudu.

Min. obrazloženje: „U §§ 53 do 59 Patenta predviđene su naredbe koje ostavinski sud, kada se zna ili je verovatno, da je umrli kod sebe čuvao službeni novac, službene poslovne knjige ili spise koji se odnose na duhovničko (parohijsko) zvanje, dalje kad je umrli bio javni beležnik, mora izdati radi obaveštenja nadležnih vlasti i javnih organa ili radi predaje predmeta koji se po postojećim propisima imaju predati kojoj vlasti. Da budu pregledniji, ovi propisi su spojeni u jedan paragraf (§ 45).

Ostali propisi ovog otseka (§§ 35, 36, 37, 40, 42, 43 i 45) slažu se, izuzev nekoliko neznatnih izmena učinjenih da se postigne veća jasnost, sa odnosnim propisima Patenta (§§ 38 do 40, 42, 44, 47, 48 i 50)."

Naročite naredbe pri sastavljanju smrtovnice odnose se:

a) na novac s kojim je umrli službeno rukovao, na službene spise te na ključeve koje javne blagajne, koje je umrli javni službenik držao kod sebe. O smrti javnog službenika obavestiće se nadležna vlast, koja će u cilju odvajanja službene imovine pri sastavljanju smrtovnice odrediti svog iza-

slanika. Austr. Ministarstva izdala su posebne uredbe kao n. pr. da se svi spisi osoblja zvezdarnica imaju smatrati kao uredovni spisi (20. VI. 1859 g. 9954), da se svi predmeti, koji potiču iz javnih arhiva, biblioteka, muzeja, naučnih ustanova itd. kod kojih to svojstvo po raznim okolnostima udara u oči i kod kojih se ne može odmah dokazati na koji su način dospeli u privatan posed, imadu predati sudu (16. I. 1858 g. D. z. l. br. 233).

b) na zaostale knjige sveštenih lica, koje će se odvojiti od privatne imovine, popisati i predati pretpostavljenoj duhovnoj vlasti.

c) na spise, planove i predmet umrlog vojnog lica gde će se isto tako postupati,

d) na beležničke spise. U smislu § 27 br. 1 zakona o javnim beležnicima od 11. IX. 1930 g. pravo na vršenje javnog beležništva prestaje smrću; beležnička komora ima se o smrti omah obavestiti a ona će imenovati zamenika za dovršenje tekućih poslova.

Predaja smrtovnice sudu.

§ 46

(1) Smrtovnica će se sa izveštajem o učinjenim raspoređenjima, o stavljanju pečata i proglašenju izjave poslednje volje bez odlaganja predati sudu.

(2) Smrtovnicu će potpisati sastavljač, svedoci i oni, koji su što od novca ili druge imovine primili na čuvanje ili trošenje i staranje, kao i oni, koji su dali kakve obavezne izjave ili su stavljali kakve predloge.

(3) Spisak stvari predatih sudu (§ 43 stav 2) imaju potpisati sastavljač smrtovnice i svedoci.

(4) Posebni izveštaj podneće se uz smrtovnicu samo ako treba izvestiti o takvim raspoređenjima, koja se nisu mogla u smrtovnicu uneti.

(Vidi obrasce ka §-a 36).

§ 47

Smrtovnica se mora sastavljati i onda, kada umrli nije ostavio nikakve imovine.

Min. obrazloženje: „Po propisu §-a 51 Patenta smrtovnica se mora sastaviti i kad umrli nije ostavio nikakve imovine. Po istom propisu smrtovnica može izostati u pogledu

umrlih maloletnika, koji nisu ostavili imovine a bili su pod očinskom vlašću. Ovaj propis projekat nije preuzeo, jer su, po postojećim poreskim propisima, sudovi dužni da o svakom smrtnom slučaju, bez izuzetka, poreskoj vlasti dostavljaju smrtovnice.

Sastavljanje smrtovnice i vođenje ostavinske rasprave iza lica umrlih u javnim bolnicama ili u sličnim javnim ustanovama.

§ 48

Ministar pravde može po sporazumu s Ministrom socijalne politike i narodnog zdravlja uredbom izdati naročite propise o sastavljanju smrtovnice za lica umrla u javnim bolnicama, u javnim zavodima za duševne bolesti, javnim domovima za starce i u sličnim javnim domovima, kao i o raspolaganju sa stvarima koje su ostale iza njih u takvim javnim ustanovama.

Min. obrazloženje: „§ 60 Patenta upućuje na postojeće posebne propise o sastavljanju smrtovnice u pogledu lica umrlih u javnim bolnicama i sličnim javnim ustanovama. Pošto takvih propisa nema u svim područjima naše države, a potrebne su ne samo što se tiče sastavljanja smrtovnice nego i u pogledu nadležnosti za raspravu zaostavština lica umrlih u javnim bolnicama i u sličnim ustanovama kao i u pogledu raspolaganja sa stvarima koje su ostale iza njih u takvim ustanovama, predviđa se u § 48 projekta, da će Ministar pravde po sporazumu sa Ministrom socijalne politike i narodnog zdravlja uredbom propisati potrebne odredbe o tome".

U zakonu o izvršenju kazni lišenja slobode od 16. II. 1928 g. (Sl. nov. 26. II. 1929 g. br. 47 — XXI), (§ 46) propisano je da se u slučaju smrti osuđenika ima izvestiti odmah bliža poznata rodbina. O smrti će se izvestiti i vlast koja je nadležna za raspravu o nasleđu. U smrtnom listu ne sme se označiti kazneni zavod kao mesto smrti.

U slučajevima smrti po bolnicama ili sličnim zavodima, uprava tih zavoda izvestiće o smrti ostavinski sud; sačinjavanju smrtovnice prisustvovaće jedan činovnik zavoda, koji ima da označi one predmete koji pripadaju zavodu.

TREĆI OTSEK

PROGLAŠENJE IZJAVA POSLEDNJE VOLJE

Proglašenje pismenih izjava poslednje volje.

§ 49

(1) Pismeni testamenat ili kodicil, i ako ne odgovaraju svim zakonskim zahtevima, imaju se otvoriti i proglasiti čim je nesumnjivo utvrđeno da je ostavilac preminuo. U tu svrhu imaju se oni predati starešini nadležnog suda (§ 30).

(2) Ako izjava poslednje volje nije već prilikom sastavljanja smrtovnice proglašena po §-u 38, proglasiće je sreski sud tako da će tu ispravu, bez povrede pečata, u prisustvu dva svedoka, otvoriti i pročitati, a o tom sastaviti zapisnik.

(3) Ako je umrli ostavio više izjava poslednje volje, proglasiće se svaka pa i ona za koju se misli da je ukinuta ili preinačena.

(4) Na proglašenje izjava poslednje volje ne treba pozivati učesnike, ali oni mogu tome činu prisustvovati.

Min. obrazloženje: „Naređenja ovog otseka slažu se sa propisima §§ 61 do 70 Patenta, osim nekoliko neznatnih izmena, koje ne zahtevaju naročito obrazloženje."

1) Pismeni testamenat je ona izjava poslednje volje u kojoj je postavljen naslednik, a kodicil ona, koja sadržava samo druge uredbe (§§ 552 i 553 o. g. z.). U smislu § 56 važe i za proglašenje ugovora o nasleđivanju kao i za zajedničke testamente propisi §§ 49, 50, 51 i 55.

2) Nadležan za otvaranje i proglašenje testamenta je starešina ostavinskog suda (§ 30). Njemu treba predati u tu svrhu izjavu poslednje volje uz dokaz (smrtni list) da je ostavilac preminuo.

3) Starešina nadležnog sreskog suda treba da odmah, čim je nesumnjivo utvrđeno da je ostavilac preminuo, otvori i proglasi njegovu poslednju volju. To treba da se učini i ako bi ostavilac u pogledu zatvorene pismene izjave poslednje volje naredio, da se može otvoriti tek po preteku izvesnog roka ili posle ispunjenja kojeg uslova. Rasprava zaostavštine je naime javna ustanova, određena je i u cilju naplate ostavinskih taksa, i prema tome ne može se prepustiti dispoziciji ostavioca njezino odlaganje. Pravo ostavioca da meritorno

ograniči uvetom, rokom, nalogom itd. svoju naredbu poslednje volje, različito je od oglašavanja njegove volje, pa jedno i drugo ne mogu se identificirati. Ali ako u pojedinom slučaju održavanje tajnosti poslednje volje ne bi sprečavalo raspravu, onda nema razloga da se ne poštuje i ovaj deo poslednje volje (odl. 21. XII. 1887 g. br. 11624 — G. U. 11894).

4) Svaka izjava poslednje volje, bila ona po svom obliku ili sadržini nevažeća, odnosno opozvana ili preinačena, ima se otvoriti ili proglasiti.

§ 50

(1) U zapisniku o proglašenju izjave poslednje volje mora se navesti:

1) koliko se je izjava poslednje volje našlo i koji datum one nose, i gde su nađene;

2) ko ih je predao sudu ili sastavljaču smrtovnice;

3) koji su svedoci prisustvovali otvaranju i proglašenju;

4) da li su te isprave predate otvorene ili zatvorene i kakvim su pečatom bile zapečaćene.

(2) Ako je prigodom otvaranja isprava opaženo, da je pečat povređen, ili da je u samoj ispravi nešto brisano, precrtano ili ispravljeno, ili ako se što drugo sumnjivo nađe, mora se i to u zapisniku napomenuti.

(3) Sudija i svedoci potpisaće taj zapisnik.

Obrazac zapisnika proglašenja pismene izjave poslednje volje:

ZAPISNIK

sastavljen 18 februara 1935 g. kod sreskog suda u Zemunu.

prisutni:	svedoci:
Ivić Ivo, starešina sreskog suda	Paulić Đuro
Cekić Čedomir, zapisničar	Miholjević Kosta

Predmet

je proglašenje pismenog testamenta od 15 decembra 1931 g. u Novom Gradu umrlog kućevlasnika Miholjević Stevana, koji je podneo poverenik za sastavljanje smrtovnice opštine Novi Grad izveštajem od 15 decembra 1934 g. u zapečaćenom kovertu, i koji je nađen u ormanu spavaće sobe umrlog.

Ovaj koverat nosi natpis: Poslednja volja Miholjević Stevana" a na gornjoj strani koverta, gde se nalazi pečat nosi potpise: „Kušević Anton svedok testamenta" „Milošević Makso svedok testamenta" „Majer Miša svedok testamenta". Isti koverat je zapečaćen sa tri pečata u kojima su utisnuta slova M. S.; srednji pečat je prelomljen, ostala dva nisu oštećena.

Zatim se izvadi testamenat iz koverta, bez povrede pečata, i u prisutnosti svedoka Paulić Đure i Miholjević Koste pročita se po potpisanom sudiji od početka do kraja. Sam testamenat nosi datum 15 decembra 1931 g. te je snabdeven svojeručnim potpisom ostavioca i potpisima gore označenih na kovertu potpisanih svedoka.

U testamentu ništa nije brisano ili ispravljano.

Potvrda o proglašenju ovog testamenta sa datumom, kada je ovo učinjeno, stavljeno je po ovom sudu na samom testamentu.

Zaključeno i potpisano

potpis sudije i zapisničara . . . . . potpis svedoka . . .

§ 51

(1) Na proglašenoj izjavi poslednje volje staviće sud potvrdu o učinjenom proglašenju sa naznačenjem dana proglašenja kao i broj i datum ostalih pronađenih testamenata i kodicila, a tu će potvrdu potpisati sudija, koji je proglasio poslednju volju.

(2) Ako se kasnije nađe koja izjava poslednje volje, postupaće se, pošto ona bude proglašena, shodno naređenjima §§ 62, 63, 66 i 67 broj 1 i 2.

Potvrda na testamentu glasiće:

Ovaj je testamenat danas propisno proglašen pred ovim sudom glasom zapisnika od 18 februara 1935 g. posl. br. . . . . što se ovim potvrđuje.

U Zemunu, 18 februara 1935 g.

Kr. sreski sud u Zemunu

Ivo Ivić, sudija s. r.

Proglašenje usmenih izjava poslednje volje.

§ 52

(1) Kad sud sazna, da je umrli usmeno izjavio svoju poslednju volju i da o tome postoji uredno sastavljeno, od sviju svedoka svojeručno potpisano pismeno, postupaće sa takvim pismenom kao sa pismenim testamentom.

(2) Kad nema takvog pismena, sud će po službenoj dužnosti pozvati sve svedoke i svakoga od njih zasebno saslušati, prethodno bez zakletve, o njegovom imenu, zanimanju, dobu, o sadržini izjavljene volje i o okolnostima od kojih zavisi valjanost te izjave, kao i o vremenu i mestu učinjene izjave, pa će sve to u zapisnik staviti i taj zapisnik proglasiti.

1) Kad o usmenoj izjavi poslednje volje postoji uredno sastavljeno pismo, postupaće se kako sledi:

Obrazac zapisnika o proglašenju usmenih izjava poslednje volje, o kojima postoji uredno sastavljeno pismeno.

Zapisnik

sastavljen 22 marta 1925 g. kod Sreskog suda u Zagrebu.

Prisutni:	Svedoci:
Savić Slavko, sudija,	Križanić Milan
Polić Nikola, zapisničar.	Farkić Mirko

Pristupa Križanić Milan trgovac iz Zagreba Ilica 66, te izjavljuje, da je 18 marta 1933 g. u Zagrebu u Berislavićevoj ulici br. 13 umrli penzioner Mlinarić Mate učinio usmenu izjavu poslednje volje u prisutnosti njegovoj i lekara Dr. Jakopić Bogdana i u istoj kući stanujućeg krojača Iglić Josipa, koje je izričito zamolio, da mu budu svedoci poslednje njegove volje.

O poslednjoj volji, koju je Mlinarić Mate usmeno izjavio u prisutnosti ove trojice svedoka, sastavio je Križanić Milan uredno pismeno, koje su svedoci svojeručno potpisali.

Na to predaje Križanić Milan sudu otvoreno pismeno koje nosi naslov: „Svedodžba o usmenoj izjavi poslednje volje Mlinarić Mateja". Taj sastavak počinje rečima: „Mi potpisani posvedočujemo . . . . ." a svršava se rečima sa: „to je moja poslednja volja." Datum je 15 marta 1933 g., i potpisani su Križanić Milan, Dr. Jakopić i Iglić Josip.

Ovaj pismeni sastavak o usmenom testamentu Mlinarić Mate proglašava se time što se pročita u prisustvu svedoka Križanić Milana i Farkić Mirka od početka do kraja.

Zaključeno i potpisano

Potpis sudije i zapisničara, ... Potpis svedoka . . . . .

2). Kad nema takvog pismena, a sud sazna da je umrli usmeno izjavio svoju poslednju volju, ili kad predleži pismeno ostavioca, koje iz formalnih razloga ne važi kao pismeni testamenat, a sud sazna da je ostavioc bitni sadržaj istog izjavio usmeno pred potrebnim svedocima, te ima prema tome da važi kao usmena izjava poslednje volje, sud će po službenoj dužnosti pozvati i o tome saslušati svedoke.

Zakon kaže: „kad sud sazna", što znači da se mora odrediti saslušanje svedoka usmene izjave poslednje volje i u toku rasprave i čak posle uručenja zaostavštine.

Sud mora saslušati svedoke po službenoj dužnosti i ako bi se stranke toga odrekle. Pitanja svedocima stavljaju se isključivo po službenoj dužnosti prema propisima § 2 i § 21, i o okolnostima koje su označene u § 52.

Obrazac zapisnika saslušanja svedoka usmene izjave poslednje volje.

Zapisnik

sastavljen na dan . . . . . kod Sreskog suda u Zemunu.

Prisutni: Svedoci:

zapisničar . . . . . B. B. O. O.

sudija . . . . . A. A. N. N.

P. P.

P r e d m e t :

je saslušanje svedoka N. N., O. O. i P. P. po prijavi učinjenoj prilikom sastavljanja smrtovnice o zaostavštini umrlog X. Y. da je umrli usmeno izjavio svoju poslednju volju ovim svedocima. U tom cilju pozvani su ova tri svedoka i svako od njih posebno saslušan.

I. Svedok N. N., opomenut da kaže istinu i da će po potrebi položiti zakletvu o svojim iskazima, iskazuje:

Ja, N. N. stolar iz Zemuna Savska 13, 45 godina star pozvat sam bio dana . . . . . u stan gosp. X. Y i tamo sam našao gg. O. O. i P. P. — Gospodin X. Y. ležao je u krevetu i izjavio meni i prisutnima O. O. i P. P. da hoće da nam izjavi svoju poslednju volju. Gospodin X. Y. govorio je potpuno razumljivo. On je kazao jasno i određeno sledeće: „Postavljam naslednikom celokupnog mog imanja svoga brata E. E."

Da je to izjava poslednje volje X. Y. mogu u svako doba potvrditi zakletvom.

Pročitano i po pregledu N. N-a potvrđeno i potpisano.

N. N. s. r.

Nakon što je svedok N. N. otpušten, pozvan je kao sledeći svedok O. O.

II. Ja, O. O. itd. kao gore.

III. Ja, P. P. itd. kao gore.

Zaključeno i potpisano

potpis sudije . . . . . .

zapisničara . . . . . .

§ 53

(1) Ako koja stranka u smislu propisa Građanskog zakonika zahteva da se svedoci usmene izjave polednje volje pod zakletvom saslušaju, sud će pozvati tu stranku, svedoke, a ako to može biti bez opasnosti od odugovlačenja, i ostala lica koja su se već prijavila kao naslednici na ročište, na kojem će svedoke zakleti po propisima Građanskog parničnog postupnika, svakog od njih zasebno u otsutnosti drugih svedoka zapisnički saslušati o opštim pitanjima, a zatim o tome kako je izjavljena poslednja volja kao i o okolnostima spomenutim u § 52. Ako je potrebno, može se svedoku tom prilikom pročitati pismeno, koje je možda sastavljeno o izjavi poslednje volje.

(2) Stranke mogu pre ročišta ili na samom ročištu predložiti pitanja, koja će sudija kod saslušanja svedoka uzeti u obzir, ako ih smatra umesnim.

(3) Radi saslušanja svedoka, koji se nalaze u drugom srezu, sud se može obratiti na sreski sud, u čijem se području svedok nalazi.

(4) Ako nije stavljen zahtev, da se svedoci zakunu, ali se iz njihovih iskaza može razabrati da među učesnicima ima lica, za čija se prava sud po službenoj dužnosti ima starati, onda će sud postupati kao da je stavljen zahtev da se svedoci zakunu.

§ 54

Pod zakletvom potvrđena usmena izjava poslednje volje ima dokaznu snagu ne samo za one, koji su tražili da se svedoci zakunu i za one koji su tome saslušanju prisustvovali, nego i za sve druge učesnike u zaostavštini. Ali svaki učesnik može putem parnice pobijati valjanost izjave poslednje volje.

I. Ova se naređenja osnivaju na propisima §-a 586 ogz. (noveliranog I. novelom 1914 god. § 55), koji glasi: Da usmena izjava poslednje volje bude pravnovažna, treba da ju na zahtev svakoga, kome je do toga, potvrde tri svedoka suglasnim, pod zakletvom položenim svedočanstvom, ili, ukoliko se jedan od njih nebi mogao saslušati pod zakletvom, treba da ju potvrde bar ostala dva svedoka, u protivnom ova je izjava poslednje volje nevažeća.

Obrazac predloga da se saslušaju svedoci usmene izjave poslednje volje.

Sreskom sudu

Virovitica.

U ostavinskoj stvari Božić Vinka
umrlog 15 juna 1935 g.

Predlog

Božić Mirka, posednika iz Suhog polja kbr. 56.

da se pod zakletvom saslušaju svedoci usmene izjave poslednje volje.

u jednom primerku

Moj stric Božić Vinko umro je 15 juna 1935 g. u Suhom Polju kbr. 56, i pre svoje smrti izjavio je usmeno svoju poslednju volju svedocima: Gršić Jovanu, Sekulić Savi i Barušić Ljubomiru, iz Suhog Polja. Pozivam se na propise §-a 586 o.g.z. i §-a 53 v.p. te

p r e d l a ž e m :

da se saslušaju pod zakletvom goreoznačeni svedoci usmene poslednje volje mog strica Božić Vinka umrlog 15 juna 1935 g.

Božić Mirko, s. r.

Po ovom predlogu sud će odrediti ročište na koje će pozvati sva zainteresovana lica i svedoke. Svedoci će se zakleti, svaki od njih saslušaće se zasebno u otsutnosti drugih, i o njihovom saslušanju sastaviće se zapisnik kao pod § 52. Predlog će se podneti ostavinskom sudu; ovlašteno za podnošenje predloga je svako lice koje ima interesa na raspravi zaostavštine, a može se podneti i po uručenju zaostavštine ako se tek onda saznalo za postovanje usmene izjave poslednje volje (odl. 17. VI. 1879 br. 5892 G. U. 7515). Preslušanje svedoka pod zakletvom može se zahtevati i onda, ako postoji manjkavi pismeni testamenat u cilju da on ostane u kreposti kao usmeni testamenat — testamentum nuncupativum (odl. 5. V. 1868 — G. U. 3055); isto tako u cilju da se ustanovi sadržaj izgubljenog pismenog testamenta (odl. 4. VII. 1869 g. — G. U. 3327); a konačno iako je u toku parnica o zaostavštini, odnosno ako su na parnicu upućeni testamentarni naslednici promašili rok za podnošenje tužbe, a ostali naslednici su stavili takav predlog. (odl. 24. XI. 1870 g. br. 13708).

II. Osim o opštim pitanjima, i o tome, kako je izjavljena poslednja volja, kao i o okolnostima označenim u § 52, mogu stranke pre ročišta ili na samom ročištu predložiti i druga pitanja umesna po važnost testamenta, kao n.pr.: Jeste li poznavali umrlog N. N. i odakle? Je li baš ovaj N. N. Vama izjavio usmeno svoju poslednju volju? Kada i kako se to desilo? Možete li sa sigurnošću tvrditi, da je isključena svaka zabluda ili prevara u njegovoj osobi? Je li N. N. bio pri zdravoj pameti kad je izjavio svoju poslednju volju? Iz kojih okolnosti zaključujete to? Je li umrli po svojoj slobodnoj volji izjavio svoju poslednju volju? Jesu li osim vas i drugi pri-

sustvovali izjavi poslednje volje? Da li su bili neprekidno prisutni i ko je to bio? Kako glasi poslednja volja?

Ako ova pitanja nisu već sadržana u predlogu kao što je gore prikazano, staviće se u zapisnik.

III. Ako su u pitanju interesi nesvojevlasnih lica (§ 2), što će se moći razabrati iz kazivanja svedoka, postupiće sudija isto tako, kao da je stavljen zahtev da se svedoci zakunu.

Saslušanje svedoka pismene izjave poslednje volje u vanparničnom postupku, u cilju eventualnog razjašnjenja nastalih dvojba, nije zakonom uređeno. (Randa — Erwerb der Erbschaft str. 61).

IV. Iako pod zakletvom u vanparničnom postupku potvrđenoj usmenoj izjavi poslednje volje pripada dokazna snaga nasuprot svima učesnicima, pa se ona uzima kao osnov rasprave zaostavštine, ipak može svaka stranka putem parnice pobijati važnost izjave poslednje volje, ako u spornom postupku dokaže da tu ima takovih nedostataka ili protuslovnih okolnosti, kojih nije bilo pri preslušavanju svedoka. Ovaj dokaz može se izvesti samo preslušanjem svedoka usmene izjave poslednje volje, koju se kao nevažeću pobija parnicom. (odl. 18. III. 189- g. G. U. 13661).

Čuvanje isprava o izjavi poslednje volje

§ 55

(1) Izvorne isprave o izjavama poslednje volje, podrazumevajući i zapisnike spomenute u §§ 52 i 53, imaju se kod suda odvojeno od drugih spisa čuvati. Učesnicima sud će na zahtev dati na uviđaj izvornik i izdati im njegove overene prepise.

(2) Od svake ovakve isprave priložiće se overeni prepis ostavinskim spisima.

1) U pogledu primanja i čuvanja izjava poslednje volje sadržava Sudski poslovnik sledeće propise:

Otvaranje pismena upućenih sudu

§ 102.

(1) Pismena, upućena starešini suda (pretsedništvu) i omoti, koji očigledno ili po kazivanju donosioca sadrže izjavu poslednje volje, neće se otvarati u prijemnoj kancelariji, već će se neotvoreni predati,

i to pismena starešini suda ili činovniku njegovog odeljenja sudske pisarnice, koga je on za to odredio, a omoti nadležnom sudiji.

(2) Svi ostali zatvoreni podnesci otvoriće se odmah u prijemnoj kancelariji bez povrede pečata. Pri tom će se činovnik prijemne kancelarije upoznati sa sadržajem pismena samo utoliko, koliko mu je potrebno za pravilnu raspodelu i utvrđivanje da li među njima ima hitnih ili zemljišnoknjižnih stvari.

Čuvanje važnih isprava

(1) Izjave poslednje volje, predate sudu za života ostavioca zajedno sa zapisnicima sastavljenim prilikom predaje, zapisnici o usmenm izjavama poslednje volje predate sudu po smrti ostavioca, pismeni sastavi svedoka pri izjavi poslednje volje i zapisnici o saslušavanju svedoka o izjavi posednje volje čuvaće se u kasi, a ako u kasi nema mesta, u zaključanom ormanu na mestu sigurnom od požara.

(3) Na isti način čuvaće se i druge važne isprave, čiji bi gubitak pretstavljao nenaknadivu ili veliku štetu kao što su bračni ugovori, nasledni ugovori, ugovori o darovanju, ugovori o usvojenju itd., ukoliko oni nisu prilozi parničnim ili zemljišnoknjižnim spisima ili ukoliko ne pripadaju zbirci isprava položenih u sudu.

(3) Pomenute važne isprave za sva sudska odeljenja čuvaće činovnik, kome je poveren nadzor nad arhivom ili drugi činovnik koga odredi starešina suda. On će sve isprave zavesti u popis isprava po obr. posl. 52 (Pi.) i to pod rednim brojevima, koji svake godine počinju brojem 1., obeležiti isprave tim brojevima i brojem godine, za koju je popis načinjen, pa ih po tom redu i čuvati. Ako isprave nisu predate zatvorene (zatvorene ostaju izjave poslednje volje živih lica), uz spise koji se odnose na te isprave priložiće se overen prepis tih isprava. U poslednjem stupcu popisa isprava navešće se spis, na koji se odnosi isprava .

(4) Na izjave poslednje volje posle proglašenja (obznane) staviće se potvrda o izvršenom proglašenju (§ 51 Vp.). Kad se izdaje overeni prepis izjave poslednje volje, u njemu će se navesti potvrda o proglašenju kao i broj popisa isprava koji je stavljen na ispravu po propisu prednjeg stava.

(5) Uz popis isprava vodiće se dva imenika i to jedan o izjavama poslednje volje predatim sudu za života ostavioca, a drugi o ostalim ispravama. Kad se sazna za smrt lica, koje je zavedeno u prvi imenik, preneće se posle proglašenja poslednje volje odnosno ime u drugi imenik. Oba se imenika mogu povezati u jednu knjigu.

(6) Izjave poslednje volje koje su sa drugim spisima javnog beležnika, čije je zvanje upražnjeno, predate nadležnom sreskom sudu (§ 131 Zb.), zavešće se u zaseban otsek popisa isprava po obr. posl. br. 52 (Pi) i u imenik o izjavama poslednje volje predatim za života ostavioca (prednji stav), pa će se čuvati kako je propisano u prvom stavu ovog paragrafa, a u javnobeležnički imenik zabeležiće se redni broj, pod kojim je dotična izjava zavedena u zasebnom otseku popisa isprava. Sreski sud će obavestiti izjavioca poslednje volje da je njegova izjava primljena i pod kojim se brojem u zasebnom otseku popisa isprava čuva (§ 134 Zb.). Ako dotično lice prebiva van područja sre-

skog suda, ovaj će obavestiti o gornjem i sreski sud mesta prebivanja toga lica, a obavešteni sud će odmah po prijemu obaveštenja popuniti imenik izjava poslednje volje živih lica označujući i broj obaveštenja. Obaveštenje se čuva sa spisima sudske uprave.

(7) Kad otpočne rasprava zaostavštine, uzeće se u obzir izjave poslednje volje zavedene u imeniku (stav 5 i 6).

(8) Ako drugi sudovi ili druga nadleštva traže pregled isprava zavedenih u popisu isprava, poslaće im se samo prepis. Izvornik će im se poslati samo na izričan zahtev u preporučenom pismu, pošto se prethodno na njegovo mesto ostavi overen prepis."

Ugovor o nasleđivanju

§ 56

Naređenja §§ 49 do 51 i 55 vrede i za ugovore o nasleđivanju; oni će se proglasiti čim jedan od ugovorača umre.

Proglašenje i čuvanje izjava poslednje volje učinjenih pred javnim beležnikom

§ 57

Kako će se postupati pri proglašenju izjave poslednje volje, o kojoj je ispravu sastavio javni beležnik ili koja je njemu predata, i kako će se čuvati izvornik takve izjave, naređuje § 128 Zakona o javnim beležnicima.

U smislu §-a 75 Zakona o javnim beležnicima od 11 septembra 1930 g. izjave poslednje volje, koje su u obliku javnobeležničkog akta usmeno sačinjene ili koje su u javnobeležničkom aktu javnom beležniku pismeno predate, ravne su, izjavama poslednje volje pred sudom.

1) Čim beležnik dozna za smrt lica, čija se izjava poslednje volje nalazi među njegovnm spisima (§§ 75 do 81 i 120 cit. zakona), dužan je sudu, nadležnom za provođenje ostavinske rasprave, ili ako mu ovaj nije poznat, sreskom sudu svoga službenoga sedišta, ne čekajući na nalog, poslati izvornik izjave poslednje volje ili javnobeležničkog akta o ostavi pismene izjave poslednje volje (§§ 75, 79 i 81 cit. zakona), i to zabeležiti u svojim spisima na mestu, gde je izvornik bio čuvan. Kod suda će se izjava poslednje volje proglasiti i zatim čuvati.

2) Ako javnobeležnički akt sadrži, osim naredbe poslednje volje, još i druga raspoloženja, onda će javni beležnik podneti sudu sa izvornikom i prepis. Proglašenje će se izvršiti bez odlaganja, a to će se zabeležiti na izvorniku i prepisu, a onda izvornik vratiti javnom beležniku.

3) Ako sud, koji je izvršio proglašenje, nije sam nadležan da provede ostavinsku raspravu, onda će on poslati ostavinskom sudu izvornik, a u slučaju prethodnog stava i prepis izjave poslednje volje, zajedno sa zapisnikom o proglašenju. O tome će sud izvestiti javnog beležnika.

4) Ako je javnom beležniku kao sudskom povereniku bilo povereno provođenje ostavinske rasprave, a on tek posle toga primeti da se među njegovim spisima nalazi izjava poslednje volje ostaviočeve, onda će on izvornik ove izjave sam proglasiti, jedan overeni prepis ostaviti u spisima ostavinske rasprave a izvornik, osim slučaja navedenog u stavu 2, podneti sudu. (§ 128 cit. zak.).

Izvornici izvršnih javnobeležničkih spisa (§ 53) i javnobeležničkih akata o izjavama za slučaj smrti (§ 75), ne mogu se izdavati strankama ni u kojem slučaju (§ 49 stav 3 cit. zakona).

ČETVRTI ODSEK

NAREDBE SUDA NA OSNOVU SMRTOVNICE I NA OSNOVU IZJAVE POSLEDNJE VOLJE

Opšte naređenje

§ 58

(1) Sreski sud kad primi smrtovnicu narediće da se ona dopuni, ako je to potrebno.

(2) Ako sud nije sam nadležan za raspravljanje zaostavštine, poslaće sve spise nadležnom sudu (§ 23) ili inostranoj vlasti (§ 26), a kad je on sam nadležan za raspravu, postupaće dalje po sledećim naređenjima ovoga zakona, a u prvom redu postaraće se za obezbeđenje i upravu zaostavštine, ako to već nije ranije učinjeno.

Odluka Sreskog suda kad primi smrtovnicu može da bude:

a) da se dopuni smrtovnica, ako je to potrebno, što će sudija narediti sledećim: „naređuje se sudskom povereniku

N. N. da dopuni ovu smrtovnicu u pogledu ..... i da ju opet podnese najkasnije do .....";

b) da se u slučaju nenadležnosti pošalju spisi nadležnom sudu na sledeći način: „Ova se smrtovnica radi rasprave zaostavštine po N. N. šalje na uredovanje nadležnom sreskom sudu u .....";

c) da postupa dalje po sledećim naređenjima.

Kad nema nikakve ili ima samo neznatne imovine

§ 59

(1) Ako se iz smrtovnice vidi, da umrli nije ostavio imovine, ostavinski će sud rešiti, da zbog toga nema mesta ostavinskoj raspravi.

(2) Ako u zaostavštini nema nepokretnina, a prometna vrednost zaostavštine bez odbitka dugova ne prelazi deset hiljada dinara, sud će proglasiti izjavu poslednje volje, ako takva postoji, ali će uz to doneti odluku da nema mesta vođenju ostavinske rasprave, osim ako to zatraži koje od lica pozvanih na nasledstvo ili od nužnih naslednika. O tome će sud obavestiti učesnike. Ako se po takvom predlogu povede ostavinska rasprava, sud će po pravičnosti odlučiti da li će troškove te rasprave snositi svi ili samo neki od učesnika. Ako sud posumnja u procenu iz smrtovnice, može narediti novu procenu veštacima.

(3) Kad se ostavinska rasprava ne povede, sud može, po predlogu, one, koji su prema sadržini smrtovnice ili prema izjavi poslednje volje sastavljenoj u valjanoj formi pozvani na nasledstvo, ovlastiti da stupe u posed pokretnih stvari zaostavštine, da ostvaruju prava, koja spadaju u zaostavštinu, naročito tražbine, zahteve iz uložnih knjižica, osigurnine i slično i da o primljenim isplatama izdaju priznanice i izjave radi brisanja. Ako tako ovlašćeno lice bude docnije primorano da ustupi zaostavštinu ili neki deo onome, koji dokaže svoje jače nasledno pravo, treći pošteni posednik neće biti odgovoran za stvari iz nasledstva, koje je on u međuvremenu stekao od toga ovlašćenoga lica.

(4) Ako u zaostavštini učestvuju kao naslednici ili kao nužni naslednici staranici, tada će se naređenja drugog i trećeg stava primenjivati samo ako to odobri nadležna starateljska vlast.

Min. obrazloženje: „Po § 72 Patenta nema mesta ostavinskoj raspravi, ako se iz smrtovnice vidi, da umrli nije ostavio imovine.

Ali i u slučaju neznatne zaostavštine ne može se preporučiti da se ostavinski postupak bezuslovno provodi, jer kod neznatnih zaostavština u većini slučajeva šteta od dangube i troškovi postupka ne stoje u srazmeri sa vrednošću zaostavštine. Jedino ako u zaostavštini ima i nepokretnina, potrebno je da se provede ostavinski postupak, jer se samo na osnovu toga može stanje zemljišne knjige dovesti u saglasnost sa faktičnim stanjem.

Stoga, projekat predviđa, da će se ostavinska rasprava o zaostavštinama, koja je neznatna i u kojoj nema nepokretnina, provesti samo ako to traži jedan od pozvanih na nasledstvo ili jedan od nužnih naslednika. Kao neznatna ima se po projektu smatrati ona zaostavština, čija prometna vrednost, bez odbitka dugova, ne prelazi 10.000 dinara (§ 59 stav 2 projekta).

U cilju da se maloletnicima i drugim licima pod starateljstvom i ovde da potrebna zaštita propisuje se, da se u slučajevima, u kojima takva lica učestvuju kao naslednici ili nužni naslednici, mora tražiti odobrenje starateljske vlasti da se ne provede postupak (§ 59 stav 5).

U slučajevima, u kojima je prevođenje ostavinskog postupka obligatno, a to je pravilo, imaju u smislu § 20 projekta svi naslednici da snose troškove postupka. Ako se pak postupak ima provesti samo na zahtev kojeg naslednika ili nužnog naslednika, ne bi bilo pravo, da se snošenje troškova naloži i onim naslednicima, koji nisu tražili taj postupak a nisu od njega ni imali kakve koristi. S obzirom na to propisuje se projekat, da će sud u slučaju, ako se ostavinska rasprava provede samo na predlog kojeg učesnika, po pravičnosti, t.j. prema tome kako se to s obzirom na prilike pojedinog slučaja ukazuje kao pravično, odlučiti da li će troškove postupka snositi svi učesnici ili neki od njih (§ 59 stav 2 reč. 3 projekta).

Kad se provede ostavinska rasprava, daje sudska odluka o uručenju (predaji) zaostavštine naslednicima legitimaciju, koja im može biti potrebna prema trećim licima.

U cilju da se naslednicima omogući legitimisanje i u slučaju kad se ne provodi ostavinski postupak, projekat pred-

viđa u § 59 stav 3 da sud može izrično ovlastiti one koji su pozvani na nasledstvo da stupe u posed ostavljenih pokretnih stvari. Ovo ovlašćenje služiće im umesto odluke o uručenju (predaji) zaostavštine kao legitimacija prema trećim licima.

Po propisima Građanskog prava u slučaju, ako onaj, kome je zaostavština sudskom odlukom uručena (predana) bude usled tužbe za nasledstvo primoran da zaostavštinu ili neki njezin deo ustupi, pošteni posednik (držalac) nije nikome odgovoran za stvari iz nasledstva, koje je i on u međuvremenu pribavio. (V. § 824 Ogz.). Jednako pravilo mora da vredi i u slučaju ako zbog toga, što se nije proveo ostavinski postupak, ne dođe do formalnog uručenja (predaje) zaostavštine sudskom odlukom. Da ne bude sumnja o tome, preporučilo se je, doneti u tom pogledu izrično naređenje, (§ 59 stav 4 projekta).

1. U slučaju da umrli nije ostavio imovine, glasiće odluka suda: „Smrtovnica Milić Milana umrlog 4 marta 1934 g u Požarevcu, pridržava se kod ovoga suda i slobodno je učesnicima da traže prepise iste. Jer umrli nije ostavio imovine, nema mesta ostavinskoj raspravi. Datum i potpis sudije."

Ostavinskoj raspravi nema mesta:

a) ako umrli nije ostavio imovine; a to i u slučaju ako je umrli darovanjima za slučaj smrti posve iscrpeo imovinu, (odl. 11. II. 1868 g. br. 1184 — G. U. 2987).

Ako bi postojala kakva izjava poslednje volje pa bi bile podnesene izjave o prihvatu nasledstva, sudija će proglasiti izjavu poslednje volje i podučiće stranke, da će se voditi rasprava jedino ako bude pronađena imovina, te da im ostaje pridržano nasledno pravo. Pismeno podnesene izjave o prihvatu nasledstva odbaciće, pošto radi pomanjkanja imovine nema mesta ostavinskoj raspravi.

b) ako vrednost pokretne zaostavštine bez dugova ne prelazi 10.000 dinara. Ali ako koji od naslednika ili nužnih naslednika zatraži da se i u tom slučaju povede rasprava zaostavštine, ako su dalje u pitanju interesi nesvojevlasnih lica i nadležna starateljska vlast to zahteva, te konačno uvek kad se nalaze u zaostavštini nepokretnosti, vodiće se ostavinska rasprava i kad vrednost imovine ne prelazi iznos od 10.000 dinara.

Kad dugovi prelaze aktivnu imovinu

§ 60

(1) Ako je zaostavština neznatna (§ 59 stav 2) i ako se prema okolnostima mora pretpostaviti da će se iz nje moći izmiriti samo najpreči dugovi zaostavštine, sud će preslušati stranke i verovnike o tome iz čega se sastoji i koliko vredi zaostavština, zatim o iznosu troškova oko bolesti i pogreba kao i o drugim tražbinama koje se imaju prvenstveno isplatiti shodno propisima Stečajnog zakona. Prema tome, ako ti dugovi iscrpljuju zaostavštinu, i ako naslednici na to pristanu, sud će imovinu prepustiti verovnicima umesto isplate.

(2) U odluci kojom se ostavinska rasprava na ovaj način svršava, moraju se tačno naznačiti pojedine tražbine radi čijeg je izmirenja imovina prepuštena umesto isplate.

(3) Saslušanje učesnika može izostati, ako su potrebni podaci i predlozi već sadržani u smrtovnici.

(4) Po naređenjima prednjih stavova može se postupati i onda, kad se u smislu naređenja § 59 stav 2 ostavinska rasprava ima samo na predlog provesti.

Min. obrazloženje: „Po propisima § 73 Patenta, koji govori o predaji zaostavštine verovnicima kad dugovi prelaze aktivnu imovinu imaju se pre nego se donese takva odluka stranke i verovnici preslušati o tome iz čega se sastoji i koliko vredi zaostavština, zatim o iznosu tražbina koje se imaju prvenstveno namiriti. Kako § 36 br. 6 projekta predviđa da se ovi podaci, po mogućnosti, već smrtovnicom utvrde, § 60 projekta, koji odgovara § 73 Patenta predviđa u cilju izbegavanja suvišnih troškova, da spomenuto preslušanje učesnika može izostati, ako su navedeni podaci utvrđeni smrtovnicom. Pošto § 73 nema izričnog propisa, u praksi se je pojavila sumnja u tome koje se tražbine imaju smatrati kao takve koje bi se imale prvenstveno isplatiti. Da se ova sumnja ukloni, § 66 projekta propisuje, da se pri prosuđivanju ovog pitanja imaju shodno primenjivati odnosni propisi Stečajnog zakona. (§ 51)"

1) U ovom su paragrafu sadržani propisi **o uručenju** (predaji) zaostavštine jure krediti. Već je u naređenjima kako se sastavlja smrtovnica spomenuto, da kad je ostavljena po

kretna imovina tako neznatna, da je nepotrebno o njoj raspravljati, navešće se to u smrtovnici naročito onda, ako je njezin veći deo potreban za namirenje troškova oko lečenja i pogreba umrloga, a obrazac takve smrtovnice prikazali smo kod tumačenja §-a 36 stav 2. Pretpostavka dakle za uručenje zaostavštine jure crediti su:

a) da je zaostavština neznatna. Ni pravna nauka ni sudska rešenja nemaju definicije o tome, kad se zaostavština ima smatrati neznatnom. Po našem mišljenju granica vrednosti prezadužene zaostavštine dana je u §-u 77 stečajnog zakona, i prema tome smatraće se kao neznatna imovina ona, koja ne bi bila dovoljna za pokriće troškova stečajnog odnosno ostavinskog postupka;

b) da je veći deo zaostavštine potreban za namirenje najprečih dugova (oko lečenja i pogreba umrloga) ostavioca. U takvom slučaju nema mesta raspravi zaostavštine, ne dolazi u obzir pravo nasledstva, i otpadaju nasledničke izjava i uručenje. Tu se preuzima od ostavinskog suda, koji postupa kao zastupnik ležeće ostavštine (hereditas jacens), zaostavštinu u ime namirenja odnosno otplate dugova i tražbina koje se imaju prvenstveno isplatiti.

Ako se onaj, koji preuzme zaostavštinu obaveže verovnicima, odnosno ako verovnici zaostavštine priznaju njega kao novog dužnika, onda se ima taj pravni posao smatrati obnovnom pogodbom (uporedi novelirani § 1410 o.g.z. i §§ 1377 i 1378 o.g.z.), ako nema takvog ugovora, onda preuzimač zaostavštine odgovara za dugove do iznosa vrednosti preuzete imovine (usque vires hereditatis) — § 1409 o.g.z.

2) **Postupak** kod uručenja zaostavštine jure crediti biće sledeći:

a) ako su verovnici sporazumni (kao što je slučaj prikazan u obrascu II. — § 36) onda će sudija, čim mu bude podnesena smrtovnica proglasiti (§ 60 st. 3) sledeći zaključak:

„Smrtovnica od 23 novembra 1933 g. umrlog Franje Milankovića podnesena po stalnom povereniku opštine Novi, prima se, pridržava se kod ovoga suda, a učesnici mogu tražiti prepise iste.

Pošto je ostavština tako neznatna da je nepotrebno o njoj raspravljati te pošto se je Milanković Milan, sin umrlog,

izjavio spremnim preuzeti zaostavštinu uz dužnost namirenja dugova, prijavljenih prilikom sastavljanja smrtovnice i u ovoj popisanih, to se u smislu §-a 60 vanparničnog postupka zaostavština 13. XI. 1933 g. umrlog Milanković Franja uručuje njegovom sinu Milanković Milanu, uz dužnost da isplati verovnike zaostavštine i to Jurčić Jozi za pogrebne troškove iznos od Din. 2400.—, Spasić Gavru za prodatu dućansku robu iznos Din. 6000.— i Marić Ruži za poslugu u vremenu bolesti Din. 1800.—. Time se izjavljuje da otpada rasprava zaostavštine.

Kr. sreski sud u Novom.

datum ..... potpis sudije ....."

b) Ako verovnici nisu sporazumni sa ovakvim svršetkom stvari ili ako niko nije tražio da mu se uruči ostavština jure crediti, sud će odrediti ročište i preslušati stranke i verovnike o tome, iz čega se sastoji i koliko vredi zaostavština, zatim o iznosu troškova oko bolesti i pogreba, kao i o drugim tražbinama koje se imaju prvenstveno isplatiti. Tražbinu, koja je već pre prijavljena nasledniku ili koja je već protiv skrbnika ostavštine utužena, ne treba ponovno prijavljivati; ali se uručenje (predaja) jure crediti ne sme vršiti a da se ne uzme u obzir takva tražbina. U protivnom je uručenje jure crediti nevažeće nasuprot mimoiđenom verovniku. (odl. 5. V. 1869 g., 34. II. 1875 g. U. G. 3404, 5642). Prezadužena zaostavština treba da se najpre upotrebi za namirenje potraživanja iz odnošaja državne službe (odl. 14. III. 1875 — G. U. 5334).

3) **Obrazac posebnog zapisnika o raspravi jure crediti:**

Zapisnik

od (datum .....)

sastavjen od Sreskog suda u .....

Predmet

je postupak po zaostavštini na dan ..... umrlog ..... koji je (nije) ostavio izjavu poslednje volje od .....

prisutni: potpisani .....

pristupaju gospodin N. N. kao štitnik maloletne dece ..... udovica ostavioca, zatim O. O. i P. P. kao prijavljeni verovnici zaostavštine.

Imovina se sastoij iz sledećeg:

A. Aktivno stanje: (sastavi slično popisu) . .

B. Pasivno stanje: .....

Prema tome prelazi pasivno stanje za Din. ..... aktivno stanje.

Udovica ostavioca, ..., koja je platila iz vlastitog, troškove oko bolesti i pogreba u iznosu od Din. ..... izjavljuje se spremnom, da preuzme zaostavštinu u ime namirenja odnosno otplate dugova, kao što su gore pribeleženi, i predlaže da joj se uruči (preda) zaostavština uz ovde označene uvete.

N. N. štitnik maloletne dece i g.g. O. O. i P. P. izjavljuju se time sporazumnim.

Zaključeno i potpisano.

slede potpisi stranaka i sudije.

S verovnicima može doći i do posebnih ugovora. Izjava preuzimača jure crediti mogla bi n. pr. da glasi:

„Ja A. A. preuzimam potraživanje koje pripada gosp. N. N. protiv zaostavštine umrlog ..... u iznosu od Din. ..... u ime otplate tog duga iz vlastitog, te se obavezujem da platim pomenuti iznos od Din. ..... u roku ..... ovde u ..... verovniku ili njegovim pravnim naslednicima."

Sporazum verovnika glasio bi n.pr.:

„Ja ..... izjavlujem se sporazumnim da preuzme g. ..... u ime otplate moje potraživanje koje mi pripada protivu zaostavštine dne ..... umrlog ..... i da će se to namiriti do ..... roka, i neću u tom slučaju staviti nikakvog daljnjeg zahteva protiv ostavinske mase umrlog.

4) Vidi dalji slučaj uručenja jure crediti kod §-a 72 — II.

§ 61

Stečajni zakon propisuje u kojem slučaju treba zbog prezaduženog stanja zaostavštine otvoriti stečaj.

Nad zaostavštinom i imovinom pravnih lica, ukoliko ne postoje drugi zakonski propisi, otvara se stečaj i onda, kad dužnikovi dugovi prelaze njegovu imovinu (prezaduženu) (§ 68 stav 1 stečajnog zakona). Za otvaranje stečaja nad zaostavštinom dovoljno je da je zaostavština prezadužena makar je inače još solventna, sposobna za plaćanje (uporedi Politeo — Tumač, str. 72). Prezaduženost je takvo stanje imovine kad pasiva prelazi aktivu. Tu su dugovi veći od imovine, a imovina manja od dugova. Prezaduženost je po novom stečajnom zakonu svedena samo na pomoćni razlog za otvaranje stečaja i to jedino nad imovinom pravnih lica i nad zaostavštinama. Nad imovinom fizičkih lica ne može se otvoriti stečaj zbog prezaduženosti, doklegod su ta lica sposobna da pribave potrebitu gotovinu za plaćanje svojih dospelih dugova. Dok su za nastup nesposobnosti za plaćanje odlučni samo dospeli dugovi, dotle se pri utvrđivanju prezaduženosti, moraju uzeti u obzir i nedospeli. Pobližih naređenja, kako će se utvrditi prezaduženost, ne sadrži stečajni zakon. Stvar će biti suda i veštaka, da utvrde pravu vrednost dužnikove zaostavštine i da tako ustanove da li je imovina veća ili manja od dugova, a to posebno u pogledu nepokretnosti, za koje se ne može tačno utvrditi kakva bi se cena za njih mogla da postigne. (Vidi Verona-Zuglia, Stečajni zakon str. 224). Kod utvrđivanja stečajne mase § 108 str. 7, sadržava propise o popisu i proceni u pogledu nasledstva: Ako je stečajnom dužniku još pre otvaranja stečaja pripalo nasledstvo, ali mu do dana kad se stečaj otvorio nije još uručeno, onda će se uneti u popisnik stečajne mase samo ono, što pripada stečajnom dužniku prema raspravi zaostavštine. Ako je i nad zaostavštinom otvoren stečaj, onda će se ovaj stečaj odvojeno sprovesti. Separatio bonorum, kojoj po §-u 812 o.g.z. ima mesta samo po predlogu verovnika nasledstva, nastaje ovde po službenoj dužnosti.

Isključeno je, da može ostavinski sud uticati u cilju otvaranja stečaja nad prezaduženom imovinom (odl. 23. VII. 1901 g. G. U. 1515).

Za ostavštinu nad kojom je otvoren stečaj, ne primaju se nasledničke izjave (odl. 17. X. 1900 g. G. U. 1154).

Obaveštenje naslednika

§ 62

(1) Kad nema mesta postupku pomenutom u §§ 59 do 61, sud će obavestiti, na način propisan u §§ 90 i 91, one, za koje se ima smatrati da su naslednici, da je nastupio slučaj nasledstva i pozvaće ih, da radi rasprave o nasledstvu dadu svoje nasledničke izjave.

(2) Uzima se da su naslednici oni, koji su ili po naslednom ugovoru ili po izjavi poslednje volje ili po zakonu pozvani da naslede.

I. Ako nije odlučeno da nema mesta raspravi zaostavštine zbog pomanjkanja imovine ili zbog toga što pokretna zaostavština ne prelazi vrednost od Din. 10.000, ili zbog uručenja (predaje) zaostavštine u ime namirenja odnosno isplate dugova, onda će ostavinski sud odrediti po pravilu ročište za primanje nasledničkih izjava, i obavestiti naslednike da im je slobodno, da do dana ročišta predadu pismenim podneskom svoje nasledničke izjave. Jedino u slučaju § 91 ako naslednik ili njegov zakonski zastupnik zbog prevelike udaljenosti ili drugog razloga ne može doći ostavinskom sudu, sud će po svojoj oceni odlučiti, da li će ga preslušati preko sreskog suda njegova boravišta. Ako sud to ne smatra za celishodno, uputiće u pozivu naslednika, da za ročište odredi valjano ovlašćenog punomoćnika koji će u njegovo ime ili pismeno ili usmeno na ročištu dati nasledničku izjavu, jer će inače nastupiti posledice predviđene u §-u 93.

Ako raspravu zaostavštine ima voditi javni beležnik, onda će rešenje ostavinskog suda po primitku smrtovnice glasiti:

posl. br. O 150/34

Zaključak

U ostavinskoj stvari pok. Batušić Vida, po javnom beležniku Dr. M. M. podnesena smrtovnica Batušić Vida, trgovca, umrlog u Krapini 24. XI. 1934 g. ostaje kod ovog suda

i učesnicima dozvoljava se da ju mogu pregledati i tražiti prepise.

(Ako je podnesena zajedno sa smrtovnicom izvorna izjava poslednje volje, dostaviće se: Izvorni testamenat čuva se kod ovog suda u kasi za čuvanje izvornih isprava, slobodno učesnicima da ga pregledaju i da traže prepise istoga).

Jedan overeni prepis smrtovnice dostavlja se poreskoj vlasti u Varaždinu, a drugi overeni prepis (sa overenim prepisom izjave poslednje volje, ako je ima) gosp. javnom beležniku Dr. M. M. s nalogom, da odmah provede raspravu zaostavštine i ovu u roku od trideset dana ovome sudu dovršenu predloži.

(Ako ima maloletnika, a nadležna starateljska vlast je sam ostavinski sud, slediće još i sledeće:

Za maloletnu decu pok. Batušić Vida, Batušić Milana i Mariju postavlja se kao štitnik brat umrlog Batušić Marko, kome se ujedno izdaje odnosni dekret. Za zaverenje štitnika određuje se pred ovim sudom ročište za 12 decembar o. g. na koje se isti poziva pod pretnjom zakonskih posledica).

Dostaviti:

1) .....
2) .....
3) .....

Kr. sreski sud u Krapini

datum ..... potpis .....

b) Ako će raspravu zaostavštine voditi sam sreski sud, onda će glasiti:

posl. br. O 150/34

Zaključak

U ostavinskoj stvari pok. Batušić Vida trgovca iz Krapine umrlog 24. XI. 1934 g. podnesena smrtovnica ostaje kod ovog suda i učesnicima se dozvoljava da ju mogu pregledati i tražiti prepis iste.

(Ako je zajedno sa smrtovnicom podnesena i izjava poslednje volje, dostaviće se kao gore).

Prepis smrtovnice dostavlja se poreskoj vlasti u Varaždinu. (Ako ima maloletnika narediće se kao gore.).

Pisaru U. U. nalaže se da sastavi popis zaostavštine i da ga podnese ovom sudu u roku od 8 dana. (Po službenoj dužnosti treba da se odmah po rešenju smrtovnice, odredi popisivanje zaostavštine, ako ima maloletnih naslednika ili ako predleži koji drugi slučaj pomenut u §-u 69, inače čekaće se sa popisivanjem zaostavštine, dok ne budu podnesene uvetne nasledne prijave).

Istvremeno određuje se pred ovim sudom ročište na dan 12 decembra o. g. u 9 časova pre podne za primanje naslednih izjava i zatim za raspravu zaostavštine. Na ovo se pozivaju svi poznati naslednici, a svojevlasni naslednici s tim,.da će se, ako ne dođu na ročište ili ne podnesu do ročišta svoje pismene nasledničke izjave, raspravljati zaostavština bez obzira na njihove tražbine samo s onima, koji su se prijavili naslednicima, i uručiće im se zaostavština, ukoliko imadu na nju prava. Štitnik maloletnih naslednika poziva se pod pretnjom, da će se prinudnim sredstvima prisiliti da nastupi nasledstvo, ako ne dođe na gore označeno ročište ili ne podnese nasledničku izjavu za maloletnike.

Kr. sreski sud u Krapini

datum . . . . . potpis . . . . . .

Dostaviti:
(slede imena svojevlasnih naslednika i štitnika . . . . .).

2). Propuštanje obaveštenja naslednika ima za posledicu ništavost daljneg postupka (odl. 12. IX. 1871, 14. III. 1863, G. U. 4261 i 1669). Uzima se da su naslednici oni,

a) koji su po naslednom ugovoru pozvani da naslede, a u tom slučaju obavestiće se i zakonski naslednici da je nastupio slučaj nasledstva (uporedi odl. 4. III. 1863 G. U. 1669).

b) koji su po izjavi poslednje volje pozvani da naslede. Testamentarnog naslednika treba pozvati na naslednu izjavu, iako je izjava poslednje volje očito nevažeća (odl. 20. VIII. 1869 — G. U. 3494), a zakonskog naslednika, iako postoji izjava poslednje volje. Odluka o tome da li izjava poslednje volje sadrži postavljanje naslednika, pripada ostavinskom sudu.

c) koji su po zakonu pozvani da naslede. Bez poziva verovatnih zakonskih naslednika obavljeno uručenje mora se ukinuti. Nasuprot nasledniku, koji nije propisno obavešten o pripalom nasledstvu, ne može uručenje zadobiti pravne snage. (odl. 12. VI. 1871 — G. U. 4261). Vanbračno dete mora se pozvati na nasledstvo po svojoj majci, iako nije prethodno utvrđen njegov identitet (odl. 22. II. 1881 — G. U. 8301).

d) u pogledu pozivanja i obaveštavanja inostranaca, vidi odnosne međunarodne ugovore.

§ 63

Ako su naslednici svojevlasni, sud će njih same pozvati da dadu nasledničku izjavu; ako nisu svojevlasni, sud će pozvati njihovog zakonskog zastupnika. Ako staralac nije postavljen, pobrinuće se ostavinski sud da se postavi. Ako staranik ne spada pod starateljsku vlast onoga suda, koji vodi ostavinsku raspravu, ostavinski sud će obavestiti nadležnu starateljsku vlast o nasledstvu i o sadržaju izjave poslednje volje, ako takva postoji, da ova naredi što treba u cilju da se da nasledička izjava.

Već smo gore prikazali kako će u odluci po smrtovnici sudija postaviti maloletnicima štitnika, koji će u ime štićenika dati nasledničku izjavu. I u pogledu zaostavštine, za koju je ostavilac u izjavi poslednje volje postavio skrbnika, vlašten je za davanje nasledničkih izjava samo štitnik maloletnika a ne skrbnik zaostavštine, pa radi toga će se za davane nasledničke izjave pozvati i obavestiti štitnik maloletnika (odl. 9. IX. 1880 — G. U. 8087). Tek od momenta prihvata nasledstva po štitniku maloletnika, može testamentarni srbnik da ima uticaja na imovinu zaostavštine.

Ako je postavljen naslednikom zavod, kojega izdržava neko društvo, pozvaće se u cilju da se dade nasledička izjava dotično društvo. (odl. 24. VII. 1888 — G. U. 12277).

§ 64

(1) Radi zastupanja u ostavinskoj zaspravi sud će po službenoj dužnosti postaviti skrbnika:

1) nesvojevlasnim naslednicima kad ih njihovi zakonski zastupnici ne mogu zastupati zbog sukoba svojih interesa sa interesima staranika ili zbog sukoba interesa njihovih staranika međusobno;

2) začetom a još nerođenom detetu koje je pozvao na nasledstvo kao i još nerođenom potomstvu koje je pozvano na nasledstvo fideikomisarnom supstitucijom;

3) otsutnima za koje se ima smatrati da su pozvani na nasledstvo, ako im je boravište nepoznato ili tako udaljeno, da ne bi mogli na vreme ostvarivati svoja prava;

4) zadužbinama, zavodima i javnim ustanovama, dok im nije postavljen zastupnik.

(2) Osim toga ostavinski sud postaviće skrbnika za upravljanje zaostavštinom, kad su naslednici nepoznati ili kad oni neće da se posluže naslednim pravom, premda su obavešteni (§§ 101 i 102).

Skrbnik zaostavštine može se postaviti po predlogu ostavinskih verovnika ili po službenoj dužnosti u interesu onih kojima je pripalo nasledstvo. U prvom je slučaju curator litis, ad hoc, ad actum, kao npr. to predviđa § 219 gpp.; gde se smrću jedne stranke prekida postupak, ako umrla stranka nije imala zastupnika. Međutim, protivna stranka nije dužna čekati, dok se pronađu i izjave naslednici, nego može predložiti da se imenuje skrbnik zaostavštini po § 811 o. g. z. koji će preuzeti dotičnu parnicu u ime ležeće zaostavštine.

Drugi slučaj postavljanja skrbnika po službenoj dužnosti uređen je u §-u 64. Skrbnik u smislu §-a 64 stav 1, opet je različit od skrbnika §-a 64 stav 2. Skrbnik u smislu §-a 64 stav 2 je samo curator bonorum; on zastupa zaostavštinu aktivno i pasivno i preduzima sve što je propisano u §§-ima 102, 114, 115 i 116, a ne može da daje nasledničke izjave.

Skrbništvo u smislu §-a 64 stav 1 je takozvana cura personarum: skrbnik može davati nasledničke izjave, pa je dužan sarađivati kod svih radnja ostavinske rasprave u ime staranika na način kao što bi čuvao sam svoja prava da nema prepreka koje to onemogućuju. On stupa na mesto štitnika

ili skrbnika osoba za koje je postavljen, i ima iste dužnosti u pogledu dotičnog slučaja.

Organ, koji zastupa državu i njezine imovinsko-pravne interese prema svim privatnicima pred redovnim i izabranim sudovima u građanskim i krivičnim predmetima jest državno pravobranioštvo kao posebni otsek Ministarstva finansija u Beogradu (član 8 uredbe o organizaciji finansijske struke od 9. X. 1928, Sl. nov. 244 — XXXI). Zakonom od 7. XII. 1929 g. (Sl. nov. 10. XII. 1929 g. br. 29 0— XX). sprovedena je nova organizacija finansijske uprave, po kojoj se opseg finansijskih direkcija pokriva s teritorijom pojedinih banovina. Državna pravobranioštva zastupaju državu u njezinim imovinsko-pravnim odnosima iz bilo koje pravne oblasti pred redovnim i posebnim sudovima i vlastima; daju pravna mišljenja koja od njih traže ministarstva i druga nadleštva i ustanove; izvršuju druge poslove, koje im ministar finasija odredi (§ 29).

Kao zastupnici države, javnih fondova itd. nastupaće dakle državni pravobranioci.

§ 65

(1) Osim slučajeva navedenih u ovom ili u kojem drugom zakonu ne mogu se postaviti skrbnici.

(2) Dužnost skrbnika postavljenoga nepoznatom ili otsutnom nasledniku prestaje, čim se sazna za njega, a on se lično ili preko punomoćnika javi sudu.

Ako je dana nasledničkа izjava i ona je primljena od suda, ne može se više usvojiti predlog kojeg verovnika zaostavštine da se postavi curator ad actum. Slučajevi navedeni u o. g. z. za postavljanje skrbnika svojevlasnim licima predviđeni su u §§-ima 690, 811 i 812. Okolnost, da je otac maloletnih naslednika istovremeno i dužnik zaostavštine koja im je pripala, nije razlog da ga se može isključiti od zastupanja njegove dece i da joj se postavi kao skrbnik (odl. 18. I. 1888 g. br. 390 — N. Z. 1888 br. 17). Dok je u toku parnica o zaostavštini, nemaju naslednici pasivne legitimacije za tužbu (odl. 7. V. 1880 — G. U. 7969), prema tome biće i to slučaj kad se svojevlasnim naslednicima ima postaviti skrbnik.

§ 66

Ako je umrli postavio izvršioca poslednje volje, sud će ovome to saopštiti. Njemu se može poveriti skrbništvo u slučajevima §§ 64 i 65, ukoliko je on za to sposoban i pristaje da se toga primi. Za tu izjavu sud će mu odrediti dovoljan rok.

Obaveštenje imenovanog izvršioca poslednje volje tvori također predmet odluke koja se ima izdati po smrtovnici. U svakom slučaju ima se i njemu dostaviti otpravak odnosne odluke, bez obzira da li hoće ili neće nastupiti kao skrbnik zaostavštine. Uostalom vidi § 126.

Obaveštenje drugih lica i vlasti.

§ 67

(1) Pored naslednika obavestiće se još i:

1) štitnici i skrbnici maloletnika i skrbljenika, kojima su ostavljeni legati; ako staranik još nema zakonskog zastupnika, ostavinski sud pobrinuće se da se takav postavi;

(2) državno pravobranilaštvo, odnosno nadležna upravna vlast, ako je nasledstvo ili legat ostavljen državi, samoupravnom telu, javnom zavodu, školi, crkvi, sirotinji ili zadužbini;

3) neposredni starešina, ako je umro javni službenik koji je ili za koga se drži, da je rukovao službenim novcem, ukoliko nije već obavešten (§ 47); u pogledu drugih javnih službenika takvo je obaveštenje potrebno samo onda, kad se pretpostavljena vlast umrlog službenika ne nalazi u mestu gde je on umro;

4) nadelžna vlast, ako je umro prodavac monopolskih predmeta ili srećaka državne lutrije;

5) nadležna računska vlast, ako je umro aktivni ili penzionisani državni službenik građanskoga ili vojnoga reda, službenik samoupravnog tela, invalid ili ko drugi, koji je iz javne blagajne ili iz zadužbina ili fondova za sirotinju, koji su pod javnim nadzorom, primao platu, penziju, invalidninu, opskrbninu ili slično;

6) advokatska odnosno javnobeležnička komora, ako je umro advokat ili javni beležnik, ukoliko nije već obaveštena (§ 47);

7) poreska vlast koja odmerava nasledne takse prema propisima, koji o tom postoje.

Min. obrazloženje: „Patenat predviđa u §§-ima 83 do 91 izvesna obaveštenja, koja ostavinski sud mora da učini kad primi smrtovnicu, tako:

a) kad su licima pod starateljstvom, državi, opštini, ili drugim javnim ustanovama ili sirotinji pripala nasledstva ili legati, obaveštenje zakonskih zastupnika odnosno javne vlasti pod čijim se nadzorom nalaze takve ustanove, da je potrebno da se na vreme preduzmu izvesne radnje da bi se zaštitili interesi i ovih naslednika odnosno legatari, ili

b) kad je umrli bio javni službenik ili je bio u kojem drugom položaju ili odnošaju, koji bi zahtevao, da se povom njegove smrti od strane vlasti u javnom interesu izdadu izvesne naredbe.

U §-u 67 preuzeti su ovi propisi kao celishodni, ukoliko kod nas mogu doći u obzir, ili su, da budu pregledniji, spojeni u jedan paragraf.

Pri tome je predviđeno i to, da će se ostavinski sud u slučaju, ako je naslednik ili legatar maloletnik ili drugo lice, kome bi trebao staratelj, a još ga nema, radi zaštite njihovih interesa sam pobrinuti da mu se takav postavi.

Takav je i propis prema iskustvu u praksi potreban, pošto sudovi u takvim slučajevima danas nejednako postupaju.

Ostala naređenja ovog otseka (§§ 58, 61 do 66 i 68), slažu se, osim nekoliko neznatnih otstupanja, sa odnosnim propisima Patenata (§§ 71, 73 do 81).”

Naredbe u pogledu popisivanja zaostavštine.

§ 68

Kada se već iz smrtovnice vidi, da je potreban popis zaostavštine (inventar) ili da će se morati naslednici oglasom pozvati (§§ 69, 101 i 104), sud će već prilikom rešavanja o smrtovnici narediti što je potrebno.

Već prilikom rešavanja o smrtovnici sud će po službenoj dužnosti narediti popis zaostavštine ako ima maloletnih naslednika, ili ako preleži drugi koji slučaj predviđen u §-u 69, inače će se čekati s popisom dok ne budu podnesene

uvetne nasedničke prijave. Isto tako će se već u odluci po smrtovnici postaviti nasledniku neznanog boravišta skrbnik (§ 104) i narediti objavljivanje oglasa po §-u 105.

Obrazac zaključka suda ako su naslednici nepoznatog boravišta:

Ako je npr. M. M. stalni poverenik za sastavljanje smrtovnice opštine Mača podneo je sudu smrtovnicu i izjavu poslednje volje Smrekar Marka, zemljoradnika, umrlog 10. XII. 1932 g. u Miholjanu s napomenom da je boravište naslednika nepoznato, onda će sud doneti sledeći:

Zaključak

U ostavinskoj stvari po Smekar Marku, umrlom 10. XII. 1932 g. u Miholjanu, pridržava se kod suda podnesena smrtovnica, zajedno sa izvornom izjavom poslednje volje, koja se čuva u kasi za čuvanje izvornih isprava. Učesnicima se dozvoljava da mogu smrtovnicu i izjavu poslednje volje pregledati i tražiti prepise.

Kako nije poznato boravište testamentarnog naslednika Fabijančić Mirka, to mu se postavlja kao skrbnik Dr. Mušić Joso, advokat u Zlataru, koji ima u roku od 4 nedelje da izvidi boravište goreoznačenog naslednika ili da postupa po §-u 104 v. p. — Rasprava zaostavštine poverava se gosp. javnom beležniku Dr. Mlinarić Jovi uz dužnost da ju dovrši u roku od 30 dana i dovršenu predloži.

Prepis smrtovnice dostavlja se poreskom uredu u Varaždinu.

20. XII. 1932 g. Potpis sudije.

Kr. sreski sud u Zlataru

Dostaviti:

1) Dr. Mišić Joso, advokat, uz prilog rešenja,

2) poznatim naslednicima (treba navesti njihova imena),

3) Dr. Mlinarić, javni beležnik u Zlataru, uz prilog overenog prepisa smrtovnice i izjave poslednje volje,

4) Poreski ured u Varaždinu uz prilog overenog prepisa smrtovnice.

Ako skrbnik ne može da pronađe boravište svog staranika, podneće sudu sledeći predlog:

posl. br. . . . . .

Sreskom sudu

Zlatar

U ostavinskoj stvari Smrekar Marka.

Predlog

Dr-a Mušić Josipa, advokata u Zlataru, kao skrbnika Fabijančić Mirka.

za objavljivanje oglasa u smislu §-a 105 Vp.

Zaključkom ovog suda od 20. XII. 1932 g. br. . . . postavljen sam skrbnikom Fabijančić Mirku, testamentarnom nasledniku po Smrekar Marku umrlom u Mihovljanu 10. XII. 1932 g., uz dužnost da izvidim njegovo boravište u roku od 4 nedelje i da to prijavim sudu.

Pošto su svi moji pokušaji da saznam boravište svog staranika ostali bez uspeha i nema nade da će se moći pronaći ovim putem

predlažem

da se objavi oglas propisan u §-a 105 v. p.

Dr. Mušić Josip s. r.

Po ovom predlogu doneće sud sledeću odluku:

Zaključak

Pošto su ostali bez uspeha svi pokušaji da se pronađe Fabijančić Mirko, otsutni naslednik Smrekara Marka, umrlog 10. XII. 1932 g., to se ovim otsutni izveštava o nasledstvu oglasom propisanim u §-u 105 v. p. i obustavlja se rasprava zaostavštine, dok ne proteče rok od godine dana.

Kr. sreski sud u Zlataru

20. I. 1933 g. potpis sudije.

Dostaviti:

1) Dr. Mišić Josip, advokat u Zlataru,
2) Javni beležnik Dr. Mlinarić u Zlataru,
3) poznati naslednici (treba navesti imena istih),
4) Službene novine uz sledeći

Oglas

Kr. sreski sud u Zlataru objavljuje ovim u smislu §-a 104 v. p. da je Smrekar Marko, zemljoradnik u Miholjanu, umro 10. XII. 1932 g. i da je izjavom poslednje volje postavio naslednikom svoga sina Smrekar A. i svog sinovca Fabijančić Mirka. Kako se za naslednika Fabijančić Mirka ne zna gde mu je poravište, to se ovim izveštava, da mu je postavljen skrbnik gosp. Mušić Josip, advokat u Zlataru, i poziva se, da se za godinu dana, računajući od danas, prijavi ovom sudu i dade svoju nasledničku prijavu, jer ako to ne uradi, raspraviće se zaostavština s naslednicima koji su se pojavili i s Dr-om Mušić Josipom, koji mu je postavljen za skrbnika.

Kr. sreski sud u Zlataru

20. I. 1933 g. potpis sudije.

PETI OTSEK

POPISIVANJE ZAOSTAVŠTINE I POTVRĐIVANJE STANJA ZAOSTAVŠTINE POTPISOM UMESTO ZAKLETVE.

Slučajevi popisa zaostavštine.

§ 69

(1) Popis zaostavštine potreban je, kad se podnese uvetna nasledničkа izjava (§ 94 stav1) ili kad popis zaostavštine traži lice, koje je po Građanskom zakoniku ovlašćeno da to traži, ili kad se traži odvajanje zaostavštine od imovine naslednikove (§ 40).

(2) Sud će po službenoj dužnosti odrediti popis zaostavšitne:

1) kad se ne zna za naslednika ili za boravište njegovo, kad naslednik nije svojevlasan ili kad je za njega radi ostavinske rasprave postavljen skrbnik, ili kad samo i kod jednoga od više naslednika takve okolnosti nastupe;

2) kada celo nasledstvo ili jedan deo pripada državi, samoupravnom telu, javnom zavodu, školi, crkvi, sirotinji ili zadužbini.

3) ako je ostavilac naredio, da naslednik mora nasledstvo ili koji deo nasledstva ostaviti kome drugome.

Popisivanje zaostavštine je popis svih predmeta zaostavštine, koji preduzima sud uz saradnju u zakonu označenih lica u cilju, da se po odbitku dugova ustanovi čista aktivna imovina zaostavštine. U vezi ostavinske rasprave popisivanje zaostavštine obuhvata i procenu tj. utvrđenje vrednosti ostavinskih predmeta u novcu putem zakletih veštaka.

2) Popisivanje zaostavštine vrši se ili po predlogu koje interesovane stranke ili po službenoj dužnosti.

A) Po predlogu učesnika:

1) ako je podnesena uvetna nasledničkа izjava; takva izjava sadržava implicite i predlog za popisivanje zaostavštine § 802 o. g. z.

2) ako to zahteva onaj kome pripada zakoniti deo (§ 804 o. g. z.), ili ako koji verovnik nasledstva, legatar ili nužni naslednik traži odvajanje zaostavštine od imovine naslednikove u smislu §-a 812 o. g. z.

B) Po službenoj dužnosti vrši se popisivanje u tri slučaja koji su označeni u §-u 69, i ako je umrli uživao svešteničku nadarbinu ili zadužbinu u cilju da se imovina umrloga odvoji od imovine crkvene, nadarbinske ili zadužbinske (§ 83).

Razlog za popisivanje zaostavštine u gornjim slučajevima (1—3, § 69), leži u posebnom staranju da se spreči svako prikraćivanje i da stanje zaostavštine ostaje kakvo jeste, a u cilju da se ono može uzeti za siguran osnov proračunavanjima, deobama itd.

Naslednik, koji se je bezuvetno prijavio na nasledstvo, ne može tražiti popisivanje zaostavštine (odl. 28. III. 1888 g. br. 3521 — G. U. 12121).

Određivanje sudskih izaslanika za vršenje popisa.

§ 70

(1) Radi popisa odrediće sud da njegov izaslanik ili u naročito važnim slučajevima dvojica njih ili da javni beležnik odu na lice mesta, a kod imovine manje vrednosti sud može taj posao poveriti i sastavljaču smrtovnice.

(2) Ako je imovina izvan područja ostavinskog suda, obratiće se ovaj sud nadležnom sreskom sudu da on naredi popis imovine preko svog izaslanika ili javnog beležnika, a kod imovine manje vrednosti preko opštinske vlasti.

U ovom poslednjem slučaju glasiće molba ostavinskog suda npr.:

posl. br. . . . .

Sreski sud u N . . . . . .

Sreskom sudu

u M . . . . .

Zaostavštini dana. . . . . umrlog A. A., o kojoj se vodi rasprava kod ovog suda zaostavštine, pripadaju i nepokretnosti upisane u ul. br. . . . . p. o. M. . . . . Molimo Vas da naredite popis ove imovine i da ga izvolite što pre poslati ovom sudu.

datum. . . . . potpis starešine suda . . .

Pozivanje stranaka i veštaka.

§ 71

Na popisivanje zaostavštine pozvaće izaslanik potrebne veštake. Osim toga će izaslanik po službenoj dužnosti pozvati na popisivanje poznate naslednike, nužne naslednike odnosno njihove zastupnike, a kod fideikomisarne supstitucije potonje naslednike i skrbnika još nerođenog potomstva, i to sve njih ako se nalaze u mestu gde se vrši popis ili u takvoj blizini da je njihovo pozivanje bez odlaganja popisivanja moguće; dalje će pozvati skrbnika zaostavštine i izvršioca poslednje volje, kao i verovnike kojima je dozvoljeno odvajanje imovine. Ako pozvani ne dođu u određeno vreme, može se popis imovine vršiti i bez njih.

Naš zakon — za razliku od austr. Patenta — nabraja iscrpno sva lica koja se mora pozvati na popisivanje zaostavštine. Svi oni koji imaju pravni interes da se upoznadu sa stanjem zaostavštine, mogu staviti svoje primedbe i eventualna protivljenja protiv popisa i procene i postići da se popis ispravi i dopuni.

Propuštanje pozivanja goreoznačenih lica, osim onih, radi čije udaljenosti bi se moralo popisivanje odložiti, ima za

posledicu da je popis ništavan. Nepozvana goreoznačena lica mogu zahtevati ponovnu procenu (odl. 3. IX. 1860 — G. U. 1205).

Izvršenje popisa pri sastavljanju smrtovnice.

§ 72

Kod manje važnih zaostavština izvršiće se popis imovine već prilikom sastavljanja smrtovnice, ali samo u slučaju, ako se popis ima izvršiti po službenoj dužnosti ili ako je to tražio koji naslednik.

I. Sudski izaslanici, izvršiće popis manjih zaostavština u slučajevima predviđenim u §-u 69 br. 1, 2 i 3 ili ako to traži koji naslednik, već prilikom sastavljanja smrtovnice. — Za takav popis upotrebiće se sledeći obrazac:

Popis

zaostavštine N. N. . . . umrlog dne . . . u . . . ., sastavljen dne . . . . po sudskom povereniku (javnom beležniku, sudskom izaslaniku) . . . . . .

Prisutni:

sudski poverenik,
javni beležnik,
sudski izaslanik,

od stranaka su prisutni:

Veštaci:

Početak u . . . . časova. Veštaci su opomenuti na položenu zakletvu.

Tekući broj	Predmet	Vrednost: Dinara	Para
	A. Aktivno stanje:		
	B. Stanje dugova:		
	Iznos stanja dugova:		
	Iznos aktivnog stanja: (kao gore)		
	Čista zaostavština iznosi:		

Veštaci traže da im se odmeri pristojba od . . . . din.

Potpisi:

Sudski poverenik, javni beležnik, stranke:

sudski izaslanik:

Veštaci: Svedoci:

Na znanje: Zaostavština ima se popisivati na sledeći način:

A. Aktivno stanje: I. Gotovi novac, uložne knjižice, vrednosni papiri, dragocenosti; II. Odelo i rublje; III. Kućni nameštaj i druge pokretnosti; VI. Nepokretna imovina, i to: kuće i druge zgrade, zemljišta (gradilišta i zemljišne parcele) i predmeti domaćega gazdinstva (stoka, konji, alat, zalihe žita, vina, sena, voća i slično).

B. Stanje dugova: I. Neuknjiženi dugovi i troškovi (bolesti, pogreba, zaostali porezi i dr.); II. Uknjiženi dugovi i tereti. Ako uknjiženi dugovi nisu poznati prepustiće se upis sudu. Za dokaz neuknjiženih dugova potrebno je da se po mogućnosti podnesu priznanice, računi i slično. Zbir aktivnog stanja dugova uneće sud.

II. Nije redak slučaj da se tek iz popisa zaostavštine vidi da je ostavinska imovina tako neznatna, da se može pretpostaviti da će se namiriti tek najpreči ostavinski dugovi. Ako se iz popisa vidi, da su dugovi pretežniji od ostavinske imovine, onda se može i u toku rasprave zaostavštine pokrenuti postupak o uručenju (prodaji) zaostavštine jure crediti, o kome je bila reč kod tumačenja §-a 60.

U tom slučaju će sud, pošto mu bude podnesen takav popis, doneti sledeću odluku i postupaće u smislu sledećeg primera:

Zaključak.

U ostavinskoj stvari Vuković Save, stolara, umrlog 12. septembra 1934 g. u Kamenici, pridržavaju se smrtovnica i istovremeno sastavljeni popis zaostavštine od 22. IX. 1933 g. kod ovoga suda, i slobodno je učesnicima da ih pregledaju i da traže prepise.

Overeni prepis smrtovnice dostavlja se Poreskom uredu u Vukovaru.

Kako proizlazi iz popisa zaostavštine da je ostavinska imovina neznatna, tako da se pretpostavlja da će se namiriti samo najpreči ostavinski dugovi, to se ovim u smislu §-a 60 v. p. za saslušanje u smrtovnici naznačenih naslednika i u popisu označenih verovnika, o prirodi i vrednosti zaostavštine, zatim o iznosu troškova oko bolesti i pogreba kao i o drugim tražbinama koje se imaju prvenstveno isplatiti, određuje pred ovim sudom ročište za 28. septembra 1933 g. u 9 sati pre podne, na koje se pozivaju zakoniti naslednici: punoletna deca pokojnikova Vuković Gliša i Milan, zatim verovnici Popović Todor, Živić Aleksa i Stanković Nikola, poslednji s tim, da imadu doneti na ročište sva dokazna sredstva koja se odnose na njihove tražbine.

Kr. sreski sud u Irigu

20. IX. 1933 g. potpis sudije

Na tako određenom ročištu sastaviće se sledeći

Zapisnik

sastavljen kod sreskog suda u Irigu 28 septembra 1934 g. u ostavinskoj raspravi po Vuković Savi.

Prisutni: Potpisani

Pristupaju: Glišo i Milan Vuković kao zakoniti naslednici Vuković Save,

verovnici: Popović Todor, Živić Aleksa i Stanković Nikola, svi iz Iraga.

Predmet je saslušanje naslednika i verovnika u cilju poravnanja u smislu §-a 60 v. p.

Glasom popisa zaostavštine od . . . . sastoji se zaostavština umrlog Vuković Save u odelu i rublju u vrednosti od Din. 7600.— i u potraživanju protiv Radosavljević Katarine od Din. 4000.—.

Na ovu ostavinu prijavljuju:

a) Popović Todor u ime troškova pogreba Din. 4900.—
b) Živić Aleksa opštinski lekar u Kamenici u ime lekarskih troškova Din. 2000.—
c) Stanković Nikola u ime zakupnine „ 12000.—

Iza toga poravnaše se verovnici tako, da preuzme Popović Todor u ime otplate svoga potraživanja odelo i rublje

u vrednosti od Din. 4800.—, dok verovnik Stanković Nikola preuzima u ime otplate nameštaj u vrednosti od Din. 7600.— i potraživanje protivu Radosavljević Kate od Din. 4000.— uz obavezu da će isplatiti lekaru Živić Aleksi iznos od Din. 2000.—.

Zaključeno i potpisano

Potpis sudije i zapisničara. Potpis stranaka.

Na osnovu ovog zapisnika sud će doneti sledeći

Zaključak.

U ostavinskoj stvari Vuković Save, stolara, umrlog 12. IX. 1933 g. u Kamenici, predaje se ostavinska imovina, sastojeća se samo iz odela, rublja i nameštaja u vrednosti od Din. 11600 i u potraživanju Radosavljević Kate od Din 4000.— obzirom na to, što ostavinsku imovinu iscrpljuju prijavljeni i likvidnim priznati dugovi, i to tražbine Popović Todora u ime troškova pogreba od Din. 4900.—, Živić Alekse u ime lekarskih troškova od Din. 2000.— i Stanković Nikole u ime zakupnine od Din. 12000.—, ovde naznačenim verovnicima u ime isplate njihovih potraživanja, tako, da ima preuzeti na osnovu međusobnog poravnanja, sklopljenog između verovnika po privoli zakonitih naslednika, u potpuno namirenje svog potraživanja: Popović Todor odelo i rublje u vrednosti od Din. 4800.— a Stanković Nikola kućni nameštaj u vrednosti or 7600.— i tražbinu protiv Radosavljević Kate od Din. 4000.— koja mu se zajedno ustupa u vlasništvo s pravom naplaćivanja, ali uz dužnost, da isplati ostavinskom verovniku Živić Aleksi njegovo likvidno potraživanje od Din. 2000.—.

Time je dovršena rasprava zaostavštine po pok. Vuković Savi.

Sreski sud u Irigu.

30. IX. 1933 g.

Dostaviti: naslednicima, potpis sudije.
verovnicima i poreskoj upravi.

Sadržaj popisa.

§ 73

(1) Popis imovine mora sadržavati tačan i potpun spisak celokupne pokretne i nepokretne imovine, koja je bila u

posedu umrloga u vreme njegove smrti, a uz to se mora naznačiti vrednost, koju je ta imovina onda imala.

(2) Pojedini sastavni delovi imovine razvrstaće se po grupama i vrednost njihova sabrati a na kraju popisa naveśće se zbirovi pojedinih grupa i sračunaće se celokupni iznos svih tih zbirova.

(3) U popisu imovine mora se naznačiti dan odnosno dani, kad se je popisivanje vršilo, i ko je tome popisu prisustvovao.

Popis se sastavlja u interesu i u cilju obezbeđenja naslednika kao i verovnika zaostavštine. Popis dokazuje kako u korist tako i na štetu jednih i drugih stanje zaostavštine.

Popis ima dokaznu snagu javne isprave (§ 388 grpp.) i kao takav dokazuje što je u njemu naređeno ili izjavljeno ili posvedočeno, tj. da su se popisani predmeti nalazili u zaostavštini, da imadu procenjenu vrednost kao i to, da u doba sastavljanja popisa nije postojala druga sudskim izaslanicima poznata imovina.

Kao što je protiv svake javne isprave dopušten protivdokaz da je u popisu neistinito utvrđen događaj, da je u njemu neistinito utvrđena činjenica ili da je sam popis neispravno sastavljen , tako može se svim dopuštenim dokaznim sredstvima, pa i svedocima dokazivati da postoji i druga imovina. Ako postoji sumnja da je netko sakrio ili da je razneo ostavinsku imovinu, onda ima poverenik suda da ustanovi sve odnosne okolnosti i da ih prijavi sudu, a sudija će o tome obavestiti poresku vlast, naslednike i prema okolnostima podneti prijavu krivičnom sudu.

U svakom slučaju dužnost je sudije da se po službenoj dužnosti stara o tome, da bude prijavljena sva imovina i da stane na put eventualnom prikrivanju iste. Svaki učesnik tj. naslednici, legatari i verovnici imadu pravo da traže da se popis ispravi.

Stvari koje se nalaze kod trećih lica, a za koje nije utvrđeno da ih je oporučitelj posedovao u vremenu svoje smrti, ne mogu se uneti u popis imovine (odl. 31-VIII-1874 god G.U. 5453); isto tako ne popisuju se predmeti ugovornog darivanja za slučaj smrti i predmeti koje je ostavilac za života poklonio svojoj ženi iz zajedničkog imanja (odl. 14-VI-1892 god. G.U. 15350).

Na koji će način sudski poverenik iznaći ostavinsku imovinu, propisuje sledeći paragraf.

Dužnost sudskog izaslanika pri popisivanju

§ 74

(1) Izaslanik se ima potpuno obavestiti o stanju imovine i starati se, da svu imovinu iznađe i popiše. Potražiće i ispitaće isprave i druga pismena nađena u zaostavštini, obavestiće se lično o nepokretnoj i pokretnoj imovini, preslušaće naslednike, rođake i ukućane, razgledaće javne knjige i sudske spise, a obavestiće se i na drugi shodan način o pravom stanju imovine i dugova. Izaslanik je dužan što brže podneti sudu popis imovine, a nema pravo da raspolaže sa zaostavštinom niti da sebi ni kojem drugom od nje što na koji bilo način pribavlja. Naređenja § 37 shodno će se primenjivati.

(2) Novčani zavodi dužni su na zahtev dati sudu popis imovine ostaviočeve, koja se kod njih nalazi.

Min. obrazloženje: „Ovde valja spomenuti sledeća važna otstupanja od preuzetih propisa §§ 92 do 114 Patenta. U §-u 74 (odgovara § 98 Patenta) unet je popis, da su novčani zavodi na zahtev suda dužni ovom dati popis imovine ostaviočeve, koja se nalazi kod njih na čuvanju.

Takav popis potreban je s toga, što se u praksi dešavaju često slučajevi da novčani zavodi uskraćuju davanje takovih obaveštenja ostavinskom sudu, jer smatraju da ih nisu dužni davati.

1) Pre sastavljanja popisa treba skinuti eventualne pečate, kojima su stvari zaostavštine zapečaćene (vidi § 40). Ako se primeti da su pečati pokvareni, onda će sudski izaslanik to prijaviti sudu u cilju da se povede krivični postupak.

2) Sudski izaslanik je ovlašćen da otvori ormane, sanduke i slično, u kojima pretpostavlja da se nalaze ostavinske stvari, iako treće lice izjavljuje da pripadaju njemu. U slučaju protivljenja može zapretiti i provesti prinudno otvaranje (odl. 10-VII-1888 — G.U. 12254); dalje je dopušteno da sudski izaslanik naloži trećem licu, sa kojim je umrli stajao u odnosu obračunavanja, da predloži svoje trgovačke knjige. (odl. 16-XI-1892 g. G.U. 14454).

Papiri od vrednosti

§ 75

(1) Papiri od vrednosti, koji spadaju u zaostavštinu, popisaće se po njihovoj vrsti, vrednosti i visini kamata, a oni koji se žrebaju, i po broju i seriji, a ako se papiri beleže na berzi, i po kursu, koji je beležen na dan smrti.

(2) Kamate zaostale do dana smrti, odnosno kod akcija udeli u dobitku imaju se posebice navesti onda, kada oni po običajima u prometu sa papirima od vrednosti nisu obuhvaćeni vrednošću po kursu.

Druge tražbine zaostavštine

§ 76

(1) Kod drugih tražbina, što ih je umrli imao, navešće se ime dužnika, a u koliko je moguće i njegovo boravište, dan izdanja zadužnica i drugih isprava, koje se odnose na te tražbine, iznos glavnice, visina kamata, kamate koje su do dana smrti dospele, ali nisu plaćene, kao i način, kako su te tražbine obezbeđene.

(2) Ako se sa koje strane istakne, da koja tražbina ne postoji ili da je nenaplativa to se ima u popisu zabeležiti.

(3) Ako za koju tražbinu nema isprave, navešće se u popisu imovine na čemu se osnivaju navodi o toj tražbini.

(4) Isprave, računi i pismena, koja bi mogla biti za učesnike od važnosti, ako se ne odnose na pojedine stavke popisa tražbina, imaju se na kraju popisa ukratko napomenuti.

Min. obrazloženje: „Pošto je svrha popisa, da da što pouzdanije podatke o stanju zaostavštine, propisuje § 76 (odgovara §-u 100 Patenta) da se u popis ima zabeležiti svako tvrđenje, da izvesna tražbina, koja je zavedena u knjigama ili beleškama ostavioca, ne postoji, ili da nije plativa.

Takvi podaci mogu biti od velike vrednosti za naslednike, koji se često oslanjaju na popis pošto sami nisu upućeni u imovinske prilike ostaviočeve."

1) U smislu §-a 112 zakona o činovnicima od 31 marta 1931 god. br. 36490, pravo na prinadležnosti aktivnog službenika, ima službenik do kraja meseca u kome je razrešen, ili u kome se smatra da je razrešen, odnosno u kom je umro. Lične

penzijske prinadležnosti teku od prvog dana narednog meseca posle meseca u kome je službenik razrešen, a porodične penzijske prinadležnosti teku od prvog dana narednog meseca po smrti ulagačevoj (155 cit. zak.). Porodična penzija pripada ulagačevoj zakonitoj ženi i deci rođenoj u zakonitom braku ili pozakonjenoj. Odluku o porodičnoj penziji donosi organ koji je nadležan za odluku o količini lične penzije umrlog službenika i dužan je da je donese po službenoj dužnosti u roku od mesec dana, i to u slučaju smrti aktivnog službenika od dana smrti, a u slučaju smrti penzionisanog službenika, od dana prijave i podnošenja isprave o smrti organu koji je nadležan za odluku o penziji.

Dok se porodična penzija ne odredi, izdaće se porodici umrlog službenika, na račun penzije, jedna trećina svih službenikovih prinadležnosti, ako je umro kao aktivni službenik, odnosno jedna polovina ako je umro kao penzionisan. Isto važi i za slučaj kad treba nekog službenika proglasiti mrtvim i to od dana njegovog nestanka pa do dana koji se sudskim rešenjem utvrdi kao dan smrti (§ 150 cit. zak.).

Udovi i kćerima ulagača u „Činovnički penzioni fond" u cilju preudaje odnosno udomljenja, mogu se, po molbi, koja se mora podneti pre stupanja u brak, isplatiti jednom za svagda trogodišnje, porodične penzijske prinadležnosti koje im pripadaju (§ 151 cit. zak.).

Napomenuti treba da su zaostaci plaćevnih i drugih periodičnih beriva iz javnih blagajna predmet popisa.

2) I sporne tražbine protiv kojeg od sunaslednika treba popisivati. Ostavinski sud nema se umešavati u spor naslednika u pogledu pravnog postojanja takve tražbine, i nema da odloži raspravu zaostavštine dok taj spor ne bude rešen (odl. 12-III-1895 — G.U.15434). Ostavinski sud nije ovlašćen da obezbedi koju tražbinu zaostavštine zabranom isplate.

Sporne, neplative ili dubiozne tražbine označiće se u propisu kao takove.

Pokretne telesne stvari.

§ 77

(1) Pokretne telesne stvari popisaće se po vrsti, broju, meri i težini ili pojedince. Vrednost njihova utvrdiće se procenom.

(2) Veće zalihe ili zbirke stvari iste vrste navešće se u popisu imovine ukupno, a popisaće se u posebnim spiskovima, koji će se priložiti popisu zaostavštine.

Pokretne telesne stvari, koje u oči i ostala čula padaju (§ 292 o.g.z. i § 184 s,g.z.), kao alat, plod, odelo i dr., za razliku od netelesnih koje ne padaju pod čula, kao n.pr. pravo lovačko pravo, ribolova, i dr., popisaće se u smislu stava 1; a ukupne stvari (§ 302 o.g.z.), koje se običavaju smatrati kao jedna stvar i imenovati zajedničkim imenom, navešće se ukupno i popisaće se u posebnim spiskovima kao n. pr.: „120 komada knjiga na raznim jezicima po spisku G) svega ukupno Din. 18,600." — Isto tako postupaće se sa zbirkama oružja, novaca, slika itd.

U ostavini nađene ikone, čestice križa ili relikvija neće se ni proceniti ni prodati.

Nepokretnine

§ 78

(1) Kad se vrednost nepokretnine ima utvrditi u svrhu odmeravanja nasledne takse i drugih pristojbi, ovo utvrđivanje će se vršiti po propisima, po kojima se odmeravaju javne dažbine od tih nepokretnina. Tako utvrđena vrednost uneće se u popis zaostavštine.

(2) Ukoliko dolaze u pitanje prava stranaka, sudskoj proceni ima mesta samo kad to traži koji od naslednika ili kad to izrično naredi sud radi izračunavanja nužnog dela ili iz drugog naročitog razloga. Inače se u popisu stavlja vrednost, koja je uzeta prilikom poslednje procene ili vrednost naznačena u ugovoru sklopljenom prilikom poslednje promene vlasnika ukoliko se od tada ta vrednost nije znatno izmenila ili pak po poreskoj osnovici.

(3) Isprave, koje dokazuju vrednost nepokretnine, priložiće se popisu imovine u izvorniku ili u overenom prepisu ili će se one bar tačno navesti.

Vrednost nepokretnosti utvrdiće se:

a) radi odmeravanja nasledne takse i drugih pristojbi po §-u 11, br. 4 zakona o sudskim taksama, tj. vrednost se ne sme uzeti sa iznosom manjim od onog koji se uzima za takse

od pravnih poslova. Napose ona ne može biti manja za zemljišta od 18-strukog iznosa čistog katastarskog prihoda, a za zgrade podložne kućarini ne može biti manja od 12-strukog iznosa poreske osnovice one poreske godine, koja prethodi sačinjavanju popisa.

b) posebnoj sudskoj proceni ima mesta samo kad to traži koji od naslednika ili kad to odredi sud radi proračunavanja nužnog dela ili iz drugog važnog razloga.

Kod svake zaostavštine ima se u popisu ustanoviti, da li kod nepokretnosti koje pripadaju zaostavštini postoji takozvani „fundus instruktus", i koji mu predmeti pripadaju. Žito, naime drva, krma i svi ostali iako već sabrani proizvodi, kao i sva živina i svi zemljoradnički alati (oruđa) i sve sprave spadajuće na zemljište, drže se u toliko da su stvari nepokretne, ukoliko su potrebne da se produži uredno upravljanje gospodarstva. (§ 296 o.g.z.).

U smislu §-a 113 stav 5 Ip. Ministar pravde izdaće uredbom pobliže propise o tome, koja se zemljišta i koji pripatci imaju smatrati da su od veće vrednosti, zatim o postavljanju i izboru veštaka kao i o njihovom nagrađivanju i naposletku o načelima, po kojima se vršiti procenjivanje. Ovi propisi sadržani su u Uredbi o postavljanu i izboru veštaka za procenjivanje zemljišta o nihovom nagrađivanju i o postupku pri procenjivanju br. 65880 U-578 od 24 juna 1932 g. (Sl. Nov. br. 153/LXX od 7.-VII.-1932).

Pozivanje veštaka radi procene

§ 79

(1) Kad se procenjuju nepokretnine, veće zbirke knjiga, umetnički predmeti i retkosti ili pokretne stvari osobite vrednosti, uzimaće se dva zakleta veštaka.

(2) Druge pokretne stvari može proceniti i jedan zakleti veštak, a ako koji učesnik traži, da se pozove još i drugi, dozvoliće se to, ali trošak toga drugoga veštaka snosiće onaj, koji to traži.

(3) Zakleti veštaci dužni su tačno i savesno naznačiti prometnu vrednost, koju su imale procenjene stvari u vreme smrti ostavioca.

U slučaju, ako sudija na osnovu primetbe kojeg učesnika uvidi da je reč o proceni koje stvari posebne vrednosti

i da bi se moralo po službenoj dužnosti pozvati i drugog veštaka, onda se neće u takvom slučaju naložiti tom učesniku da snosi troškove drugog veštaka (Šuster str. 165). U pogledu sudske procene i u pogledu cene koja se u sudskim procenama ima uzeti za pravilo, sadržani su propisi u §§-ima 304, 305 i 306 o.g.z.

O licima koja mogu vršiti dužnost veštaka sadržava propise gore označena Uredba. Kod procene nepokretnosti u vanparničnom postupku imadu se primenjivati propisi građ. parničnog postupka i zakona o izvršenju i obezbeđenju (odl. 20-III-1931 g. G.U. 1343). Revizijskoj proceni preko drugih veštaka nema mesta kad je procena bila izvršena po zakletim veštacima. Ali procena učinjena radi popisa zaostavštine ne prejudicira procenu kojom se ima docnije u sporu utvrditi vrednost stvari. (odl. 3-XII-1879 — G.U. 7685).

Tuđe stvari

§ 80

(1) U popis imaju se uneti i stvari za koje se tvrdi da su tuđe, ako su nađene u posedu ostaviočevom. Ali ako je vlasništvo drugoga van sumnje, neće se vrednost takvih stvari u popisu naznačiti, niti će se one pri izračunanju vrednosti imovine uvažiti. U svakom slučaju ima se uneti u popis ko i po kojem naslovu dotičnu stvar potražuje.

(2) U popis se imaju uneti i takve stvari, koje pripadaju ostaviocu, ali se nalaze kod drugoga, a ujedno se ima navesti razlog, zašto se nalaze kod drugoga.

1) Popis ima da sadržava sve što pripada zaostavštini; o pojmu zaostavštine vidi tumačenje §-a 22, I. Popisati treba naročite predmete, koje je ostavilac po danim okolnostima držao u posedu s animus possidendi.

Odluka o tome da li se određena stvar u vreme smrti ostaviočeve nalazila u njegovom posedu ili ne, pripada ostavinskom sudu. (odl. 16-II-1875 — G.U. 5633).

Ostaviočevi predmeti, koji se nalaze u posedu trećih lica, ne mogu se ovima oduzeti usled naloga ostavinskog suda (odl. 20-III-1887 g. br. 8289 — N.Z. 32 — 1888).

Svakako se popisom ne ograničava ostavinska masa i slobodno je prijavljenim naslednicima da traže da se unesu u

zaostavštinu i one stvari, koje su u popisu izostavljene, odnosno mogu i treća lica tražiti da se izluče iz zaostavštine one stvari za koje mogu dokazati da pripadaju njima.

Stanje dugova

§ 81

(1) U popis imovine imaju se, ukoliko se to bez opsežnih izviđaja može utvrditi, uneti i dugovi umrloga, dalje zaostale kamate, neplaćeni porezi kao i ostala periodična plaćanja, sve to izračunato do dana smrti ostavioca. Pri tome će se naznačiti, na čemu se navodi o tim dugovima osnivaju.

(2) Stanje dugova utvrdiće se pri popisivanju zaostavštine sa što većom potpunošću naročito onda, kad se to popisivanje vrši već prilikom sastavljanja smrtovnice (§ 72), da se na ovaj način sudu omogući da bez daljeg izviđaja dovrši ostavinsku raspravu.

(3) Na kraju popisa odbiće se od ukupne vrednosti imovine ukupna svota dugova i tako izračunati čista zaostavština.

Dugove zaostavštine sačinjavaju sve tražbine koje se imaju namiriti iz imovine umrloga. Ovamo pripadaju u prvom redu troškovi oko bolesti i pogreba, koje treba dokazati računima i priznanicama lekara i apoteka, odnosno računom pogrebnog zavoda. Dalje uknjiženi dugovi kao što proizlaze iz zemljišnih odnosno intabulacionih knjiga i koji će se u popisu označiti kao n.pr.: „glasom izvatka iz zemljišne knjige od 2-IX-1932 g. pod 3) uknjiženo je na ostavinskoj nepokretnosti u korist Seljačke zadruge na osnovu zadužnice od 15-IX-1931 g. potraživanja od Din. 40.000 sa 10% kamata koje su plaćene do 1-IX-1932 g. — Kod neuknjiženih dugova navešće se pravni naslov tj. menice, fakture, račune i sl. i lice verovnika. Ukupni iznos dugova tvori pasivno stanje zaostavštine.

Okolnost što je u popis unesen koji dug, nema još za posledicu da su naslednici obavezani da ga plate, odnosno da je verovnik oslobođen da dokaže postojanje svog potraživanja, pošto popis sam po sebi nema dejstva priznanja. Ali ako su naslednici nasuprot verovnicima kod sastavljanja popisa izričito priznali postojanje popisanog duga, onda ima popis dokaznu snagu javne isprave. (Vidi odl. 2-V-1878 — br. 10347, G.U. 6945).

Popisivanje imovine trgovačkih i drugih radnja

§ 82

(1) Ako je umrli vodio trgovačke ili poslovne knjige o svom trgovačkom, zanatskom, industrijskom ili poljoprivrednom preduzeću, ima se u popisu imovine napomenuti, kakve su to knjige i valja ih zaključiti sa danom smrti umrloga, a u popisu imovine zabeležiti stanje tog preduzeća kako se na osnovu knjiga utvrdi. Po potrebi može se pozvati jedan ili dva zakleta veštaka da to utvrde.

(2) Ako je umrli bio drugar u trgovačkom ili kojem drugom preduzeću ima se na isti način utvrditi stanje njegovog udela na dan smrti i to uneti u popis imovine.

1) Na osnovu trgovačkih ili poslovnih knjiga ima se sa danom smrti ostavioca sastaviti bilans.

Javno trgovačko društvo prestaje smrću kojeg člana, ukoliko nije ugovorom ustanovljeno, da se društvo ima nastaviti s naslednicima umrlog. (§ 98 br. 2, hrv. trg. zak. čl. 123 austr. trg. zak. i § 103 bos. trg. zak.). U slučaju likvidacije društva dužni su naslednici umrlog društvenog člana postaviti zajedničkog zastupnika (§ 108 hrv. trg. z., čl. 133 austr. trg. z. i § 112 bos. trg. z.). Srpski trg. zakonik propisuje u §-u 49: „Kad jedan ortak umre, ortakluk po pravilu prestaje ako nije drukčije ugovoreno. Ako ortakluk u takvom slučaju prestaje, naslednici su dužni račune trgovine tičući se, u red dovesti, po glasu postojećeg ugovora i shodno gore izloženim propisima."

2) Radi utvrđivanja zaostavštine umrlog ortaka trgovačkog društva, može sud narediti likvidaciju društva i podnošenje knjiga. (odl. 7-VII-1865 — G. U. 2199). Za sudbenu procenu dela rudnika u svrhu rasprave zaostavštine, ima se dopustiti uvid u poslovne knjige rudničkog preduzeća. (odl. 21-XII-1880 — G.U. 8217); kao vrednost dela ostavioca na fabričkom preduzeću, može se utvrditi umesto vrednosti glasom poslovnih knjiga, vrednost procenom veštaka (koja može biti i manja). (odl. 14-X-1896 — G.U. 15870).

Popisivanje svešteničkih nadarbina

§ 83

Ako je ostavilac uživao svešteničku nadarbinu, mora se na popisivanje pozvati poverenik crkvene vlasti, kod patronatskih crkava i crkveni patron, odnosno pretstavnik nadležne upravne vlasti, da se uzmogne imovina umrloga odvojiti od imovine crkvene, nadarbinske ili zadužbinske (§ 47).

(2) O svakoj će se od ovih imovina sastaviti poseban popis. Pri tome će se na osnovu akta o osnivanju nadarbine, spiska nadarbinske imovine, popisa i drugih isprava, a ako je potrebno i preko veštaka izračunati iznos, što ga nadarbina ima dobiti od zaostavštine ili obratno zaostavština od nadarbine.

Radi odvajanja imovine umrlog sveštenika od imovine crkvene, nadarbinske ili zadužbinske kojom je upravljao, sastaviće se dva zapisnika, jedan o privatnoj imovini umrlog a drugi o crkvenoj, nadarbinskoj ili zadužbinskoj imovini. U pogledu ovog poslednjeg trebaće osobito kod seoskih parohija tačno popisati „fundus instructus" koji ostaje u parohiji tj. stoku, alat, krmu, drva itd.

Troškove oko popisa privatne imovine snosiće nasledници umrlog sveštenika, a troškove popisa crkvene imovine snosiće uživalac iste.

Popis i predaja popisa zaostavštine

§ 84

(1) Popis zaostavštine potpisaće izaslanik suda, veštaci, svedoci kao i oni učesnici, koji su prisustvovali njegovom satavljanju. Samim potpisom popisa učesnik još ne priznaje, da u zaostavštinu spadaju oni imovinski predmeti, koji su uvedeni u popis, ili da u zaostavštinu ne spadaju još i drugi imovinski predmeti, kao ni to, da u popis uvedeni dugovi zaista postoje.

(2) Popis sa svim prilozima podneće se sudu, koji će ga ispitati i prema okolnostima narediti što je dalje potrebno.

(3) Popis će se čuvati u ostavinskim spisima, a učesnicima dozvoliti uviđaj u nj, i izdati im na zahtev prepise.

Min. obrazloženje: „U praksi se često dešava da se stranke u parnicama pozivaju na potpis od strane naslednika popisane zaostavštine kao dokaz, da je taj naslednik ono što je zabeleženo u tom popisu (npr. postojanje jednog duga) priznao, da sudovi tu uvažavaju, iako popisu ne pripada takav značaj.

Takvo shvatanje je tim opasnije, što nisu retki slučajevi da naslednici, kako je to već napred spomenuto, nisu upućeni u imovinske prilike ostaviočeve, i zbog toga nisu u položaju da čine prigovore onome, što se zabeleži u popisu. S obzirom na to preporučilo se je izričnim propisima predusresti takvom krivom shvatanju, pa je s toga u tom pogledu propisom stava 1 reč. 2 §-a 84 dopunjen preuzeti propis §-a 100 Patenta."

Mi smo već gore, kod tumačenja §-a 81 izneli, da popis nema dejstvo priznanja onoga što je u njemu sadržano, i da verovnici nisu oslobođeni od dokazivanja da postoji njihovo potraživanje, iako uneseno u popis.

Doklegod zaostavština nije uručena može se popis ispraviti, iako je već pravosnažno primljen od suda. (odl. 8-III 1899 g. br. 3415, G.U. 542).

Popis se podnese sudu sa izveštajem u kojem će sudski izaslanik po §-u 87 navesti vlastite pristojbe i troškove, kao i troškove veštaka uz naznačenje vremena utrošenog na poslu.

Posebni i glavni popisi zaostavštine

§ 85

Ako je o pojedinim delovima zaostavštine slobodne za nasleđivanje (§ 28) sastavljeno više zasebnih popisa, onda će se glavni podaci ovih zasebnih popisa skupiti u jedan glavni popis, koji će obuhvatiti celu zaostavštinu.

Posebni popis je, ukoliko je reč o utvrđivanju imovine onaj koji odgovara propisima § 71 i sl. Glavni popis je međutim samo zbir posebnih popisa za kojega ne mogu da važe gore označeni propisi §-a 71 i sl. Ako je reč o dokazu celokupnog imanja, takav će se dokaz doneti glavnim popisom, koji sadržava sve iznose posebnih popisa. (odl. 22-III-1882 g. br. 13897, G.U. 8930).

Troškovi popisivanja

§ 86

Troškovi popisivanja zaostavštine namiriće se po pravilu iz ostavinske mase. Ako su samo neki od više naslednika dali uvetnu nasledničku izjavu, troškovi popisivanja namiriće se iz dela zaostavštine, koji njima pripada. Ako je popis izvršen po zahtevu verovnika ili legatara, oni će snositi te troškove. Ako je popis izvršen po predlogu nužnog naslednika (§§ 40 i 69 stav 1), trošak će se namiriti iz ostavinske mase, osim ako je nužni naslednik očito neosnovano tražio odvajanje, odnosno popisivanje zaostavštine.

Min. obrazloženje: „Što se tiče troškova oko popisivanja zaostavštine, § 111 Patenta propisuje, da se ovi troškovi imaju po pravilu podmiriti iz ostavinske mase, ali da troškovi popisivanja fideikomisnih, feudskih nasledstava i nasledstava s fideikomisarnom substitucijom, padaju svakako na teret onoga, na koga iza ostavioca prelazi uživanje nasledstva.

Ovi propisi, kako to dokazuje kolebanje judikature, ne daju sudiji dovoljno jasne smernice.

Da se može doći do pravičnog rešena pitanje troškova, treba pre svega uočiti, u kojim se slučajevima ima izvršiti popisivanje zaostavštine.

Projekat predviđa u §-u 69, saglasno s §-om 92 Patenta, da se popisivanje ima izvršiti:

a) po službenoj dužnosti, u slučaju kada bude podnesena uvetna nasledička izjava i u slučajevima taksativno navedenim u stavu 2, br. 1 do 3, § 69.

b) samo po predlogu, kad to traži nužni naslednik ili kad nužni naslednik ili verovnik zaostavštine ili legatar traže odvajanje zaostavštine od imovine naslednikove (§ 69 stav 1 u vezi sa §-om 40).

Može se smatrati kao dosledno i pravično rešenje, ako se propiše da se troškovi popisivanja imaju podmirivati iz same zaostavštine u svim slučajevima, u kojima se popisivanje ima izvršiti po službenoj dužnosti, i da u slučajevima u kojima se popisivanje ima izvršiti samo po predlogu, da snosi trošak onaj, koji je takav predlog stavio.

Ali ovo pravilo zahteva dva izuzetka. Ako od više naslednika samo neki podnesu uvetnu nasledničku izjavu a ostali bezuvetnu, onda ne bi bilo pravo da se nasledički deo poslednjih zbog toga smanjuje, već bi u takvom slučaju imali da snose taj trošak oni naslednici koji su dali uvetnu naslednu izjavu.

Dalje, što se tiče nužnih naslednika, mora se uvažiti sledeće.

Nužni naslednici su često primorani da traže popisivanje zaostavštine, da bi se mogao ustanoviti nužni deo, koji im pripada. Pošto današnja judikatura zauzima stanovište, da oni moraju snositi trošak popisivanja i dosledno tome dati predujam za te troškove, nužnim naslednicima je zbog toga u mnogim slučajevima oduzeta mogućnost, da štite svoje interese. Ako se uz to uvaži još i to, da nisu retki slučajevi, u kojima su nužni naslednici bez svoje krivice ograničeni na nužni deo, ne može se smatrati pravednim da nužni naslednik, bez svoje krivnje, ne samo bude okrnjen u svom naslednom pravu, nego i da mu usled potrebe snošenja troškova, deo bude još znatno smanjen i da pored toga često, zbog nemogućnosti predujmljivanja tih troškova, bude sprečen da svoje pravo na nužni deo ostvaruje kako treba.

Iz ovih razloga predviđeno je §-u 86, da se osim slučajeva kada se dokaže, da je nužni naslednik očito neosnovano tražio popisivanje, odnosno odvajanje zaostavštine od imovine naslednika, troškovi popisivanja imaju podmiriti iz zaostavštine i u slučaju, ako je popisivanje izvršeno na predlog nužnog naslednika."

Uostalom vidi u pogledu troškova tumačenje §-a 20 i Uredbu kojom se određuje tarifa o nagradama javnih beležnika br. 115376 od 30 Novembra 1930 g. — (Sl. nov. br. 299 — C. IV. od 92 decembra 1930 g.).

§ 87

(1) Izaslanik mora vlastite pristojbe i troškove, kao i troškove veštaka u svom izveštaju posebice navesti uz naznačenje dana i sata utrošenih na poslu i eventualnih primedaba učesnika tako da sud može o tom doneti odluku. Nije dopušteno, da izaslanik sebi ili drugima naplati pristojbe i troškove pre nego što im sud odredi iznos.

(2) Sud će u odluci, kojom odobrava popis (§ 84 stav 2), u isto doba utvrditi i nagrade veštaka, uzimajući pri tome u

obzir uloženi trud, dangubu i spremu veštaka kao i stanje zaostavštine, pa će izdati shodne naloge u pogledu plaćanja nagrade i ostalih pristojbi i troškova.

I Patenat i Pravila o postupanju u nespornim delima od 13. XII. 1872 g. sadržavaju pod br. II službeni obrazac, koji ima da služi za primer popisa zaostavštine. Iako ovaj zakon nema takvog obrasca, ipak smatramo, — u cilju da budu gornji prepisi o sastavljanju popisa pregledniji — da je potrebno prikazati takav obrazac:

Obrazac popisa zaostavštine.

sastavljen po naredbi sreskog suda u . . . . . od (datum . . . .), o zaostavštini kućevlasnika Jović Jovana, umrlog dne . . . . , bez izjave poslednje volje (koji je ostavio izjavu poslednje volje).

Pri popisu bili su prisutni:

od strane suda:

N. N. (zvanje, koje bude imalo lice, što popis vrši)

od stranaka:

naslednici N. N. i N. N. koji su prijavili da se primaju nasleđa sa popisom.

Veštaci — procenioci:

O. O. i P. P. . . . . .

Svedoci:

R. R. i S. S.

Sunaslednici T. T. i U. U. nisu došli da prisustvuju popisu iako su bili uredno pozvani.

Početak u . . . . . časova.

Veštaci procenioci opomenuti su na položenu zakletvu.

Prilozi		PREDMET	IZNOS koliko Din.	p.	svega Din.	p.
		A) STANJE AKTIVNO.				
		I. U gotovini.				
	24	novčanica po 10 din.	240	—	2,408	—
					240	—
		II. U državnim zadužnicama.				
	10	obveznica ratne štete serija B. br. 3836 od 200 din.	2,000	—		
		i u kamatama od nje pripadajućih od . . . do	3	50		
		kuponi još ne dospeli, 27 komada zajedno s talonom leže kod obveznice.			2003	50
		III. U drugim tražbinama.				
	1	zadužnica Franje Belovića od 1. X. 1932 g. sa 6% kamata	2,000	—		
		neisplaćene kamate od nje do dana smrti ostavioca	20	—		
A.		Po belešci pod A nađenoj u zaostavštini uzajmio je ostavilac 1. I. 1931 g. Turku Antonu dnevničaru u . . . beskamatnu glavnicu od	160	—		
		Po istoj belešci uložio je pokojnik kao član trgovačke firme „Franje Ferkovića i drug" u gotovu	60,000	—		
B.		Bilans istog trgovačkog preduzeća pod B) od 1. II. 1933 g. koji sadržava također predmetni ulog, označuje dobitak za tekuću 1933 g. pripadajući sada zaostavštini sa	4,000	—	66,180	
		IV. U posuđu zlatnom i srebrnom i u drugim dragocenostima.				
	6	srebrenih kašika	540	—		
	1	zlatan džepni sat	600	—		
	1	zlatna prsna igla	200	—	1,340	—

		PREDMET	IZNOS koliko Din.	p	svega Din.	p.
C.		**Beleška.** Ove dragocenosti i državni papiri pod II. te zadužnica Franje Belavića navedena pod III. nalaze se po potvrdi br. 790 pod C) ostavljene kod suda.				
		V. U odelu i rublju:				
	1	zeleni kratki kaput polovan	100	—		
	1	crni novi frak	500	—		
	2	pantalone, jedne sive i jedne crne . .	160	—		
	12	košulja	480	—		
	12	pari čarapa	40	—	1,280	—
		VI. U nameštaju:				
	2	stola od orahovine	200	—		
	9	stolica	360	—		
	1	veliki orman od orahovine	400	—		
	1	orman	200	—	1,160	—
		VII. U knjigama:				
D	260	komada navedenih u spisku D) u vrednosti	5,040	—	5,040	—
		VIII. U nepokretnostima:				
E.	1	kuću u Dubrovniku, Marovska ul. 29, po ugovoru kupovinom priloženim pod E) upisanu u zemlj. ul. br. 406, u p. o. Dubrovnik, u vrednosti od	160000	—	160000	—
		B) STANJE DUGOVA.				
		Glasom izvatka iz zemlj. knjiga od 2. XII. 1932 g. pod F) na nepokretnosti zaostavštine je upisano u korist Seljačke štedionice po zadužnici od 1. V. 1931 g. sa 8% kamata koje su plaćene do 1. XI 1931 g. . .	40,000	—		

		PREDMET	IZNOS koliko Din.	p.	svega Din.	p.
	F	Naslednik Šarić Lujo traži da mu se povrate troškovi bolesti i pogreba, koje je isplatio glasom priznanica G., D., G. do L. I., K. i L. sa . . .	1,640	—		
		Prema tome iznosi zaostavština:				
		I. u gotovini	240	50		
		II. u domaćim drž. zadužnicama . . .	2,003	—		
		III. u drugim tražbinama	66,180	—		
		IV. u dragocenostima	1,340	—		
		V. u odelu i rublju	1,280	—		
		VI. u nameštaju	1,160	—		
		VII. u knjigama	5,040	—		
		VIII. u nepokretnostima	160000	—		
		Svega . . .			237243	50
		Ako se od toga odbiju dugovi od . .			41,640	—
		čista zaostavština iznosi			195603	50

Veštak Genić Josip moli, da mu se odmere troškovi u iznosu od Din. 200.—.

U Dubrovniku, 15 decembra 1932 g.

Slede potpisi stranaka, veštaka, procenioca i svedoka.

Potvrda o imovinskom stanju zaostavštine potpisom umesto zakletve

§ 88

(1) Ako nije po § 69 izvršen popis zaostavštine, onda naslednik mora navesti celokupno imovinsko stanje zaostavštine sa svima njenim sastojcima, a istinitost svojih navoda umesto zakletve potvrditi svojim potpisom. Naslednik može ovo učiniti i preko punomoćnika, koji mora za taj posao imati posebno punomoćije.

(2) Na taj način utvrđeno stanje zaostavštinske imovine služiće za podlogu rasprave zaostavštine.

1) Potvrda o imovinskom stanju zaostavštine potpisom umesto zakletve je po nasledniku sastavljen popis zaostavštine, koji stupa na mesto sudskog popisa, ako naslednik podnosi bezuvetnu nasledničku izjavu. Procenu zaostavštine vrši u tom slučaju naslednik sam. Ova potvrda nema dejstva sudskog popisa njoj je cilj da služi kao osnov za odmeravanje nasledničkih taksa i za podlogu rasprave zaostavštine; ona važi dalje kao dokaz naznačene vrednosti nasuprot sastavljaču, a isto tako protiv njega u korist nužnog dela na prijavljenoj vrednosti.

Pismeni podnesak potvrde zaostavštine potpisom umesto zakletve, mora sadržavati potpun spisak pokretne i nepokretne imovine, koja se nalazila u posedu umrloga u vreme njegove smrti (dakle i „fundus instructus"), a uz to se mora naznačiti vrednost, koju je ta imovina onda imala. Shodno će se primeniti propisi § 75 i sl. koji važe za sastavljanje i sadržaj popisa zaostavštine. Sastavljač potvrdiće istinitost svojih navoda umesto zakletve svojim, odnosno potpisom svojeg specialno za to ovlaćenog punomoćnika.

Ako je procena potvrde zaostavštine potpisom umesto zakletve ostala bez prigovora, onda poreska vlast nije ovlašćena da traži sudsku procenu koje nepokretnosti zaostavštine. (odl. 29-VIII-1901 g. br. 12341 G.U.1543).

Nije dopušteno sastavljanje popisa zaostavštine u slučaju nesuglasnih navoda sunaslednika u potvrdama zaostavštine potpisom umesto zakletve. (odl. 7-X-1880 g. br. 9925 — G.U. 8082).

2) Obrazac potvrde zaostavštine potpisom umesto zakletve:

posl. br. 0. . . . . .

Sreskom sudu

Pančevo

U ostavinskoj stvari Katarinić Martina

Naslednička izjava

Katarinić Svetozara, trgovca iz Novog br. 16.
na zaostavštinu 15-VI-1933 g. umrlog oca mu Katarinić Martina uz potvrdu o imovinskom stanju zaostavštine potpisom umesto zakletve.

u jednom primerku.

Potpisani Katarinić Svetozar, trgovac iz Novog br. 16 izjavljujem se bezuvetno na osnovu zakona naslednikom na zaostavštinu svog 15-VI-1933 g. u Novom br. 16 umrlog oca Katarinić Martina, koji nije ostavio izjave poslednje volje.

Naznačujem imovinsko stanje zaostavštine kao što sledi:

A. Aktivno stanje:

1.	u gotovom novcu	Din.	2,050.—
2.	u državnim obligacijama 364 komada ratne štete po Din. 250	„	80.000.—
3.	u dragocenostima: 12 pari srebrnih kašika	„	720.—
	zlatan sat s lancem	„	1.600.—
4.	u odelu i rublju	„	1.900.—
5.	u kućnom nameštaju	„	2,400.—
6.	u nepokretnostima: kuća br. 16 u Novom, upisana u ul. br. 208 p. o. Novi s baštom, oranicom i livadom, po poreskoj vrednosti	„	90.000.—
		Svega:	178.670.—

B. Stanje dugova:

1.	uknjiženo potraživanje Zadružne štedionice u Pančevu	„	20.000.—
2.	troškovi sahrane i poslednje bolesti . .	„	3.600.—
		Svega:	23.600.—

Čista zaostavština po odbitku dugova iznosi svega Din. 155.070

Da je ovde iskazano imovinsko stanje zaostavštine mog umrlog oca Katarinić Martina istinito, potvrđujem svojim potpisom u mesto zakletve.

Stoga

predlažem:

da se primi moja bezuvetna naslednička izjava na osnovu zakona a na zaostavštinu umrlog mog oca Katarinić Martina, i da se gornja moja potvrda o imovinskom stanju zaostavštine potpisom umesto zakletve primi za osnov rasprave zaostavštine.

Katarinić Svetozar, s. r.

(Potpis mora biti overen od strane suda ili javnog beležnika § 95 stav 1).

3) Ako je bezuvetno izjavljeni naslednik i jedini naslednik odnosne zaostavštine i ako se u raspravi zaostavštine nemaju rešavati nikakva druga pitanja, onda će sud odmah na osnovu potvrde o imovinskom stanju zaostavštine potpisom umesto zakletve izdati odluku o uručenju (predaji) zaostavštine i dostaviti nadležnoj poreskoj vlasti prepis naslednička izjave s prepisom odluke o uručenju.

4) Ako to nije slučaj i ako o raspravi zaostavštine treba da raspravlja javni beležnik, odluka suda po gornjem podnesku glasiće: „Ovaj se podnesak otstupa javnom beležniku N. N., s nalogom da ga upotrebi kod rasprave zaostavštine." Sledi pečat suda, potpis sudije i naredba za dostavu.

5) Ako sreski sud sam raspravlja o zaostavštini, doneće po gornjem podnesku sledeću odluku:

Zaključak

U ostavinskoj stvari dne 15-VI-1932 g. umrlog Katarinić Martina, koji nije ostavio izjaviu poslednje volje, prima se na osnovu zakona podnesena bezuvetna naslednička izjava Katarinić Svetozara i proglašuje se iskazanim njegovo nasledno pravo.

Svojeručno potpisana potvrda o imovinskom stanju zaostavštine umesto zakletve, služiće za osnov rasprave zaostavštine.

Za raspravu zaostavštine određuje se pred ovim sudom ročište za (datum . . . .) u 9 časova pre podne, na koje se pozivaju prijavljeni naslednici.

Sreski sud . . . . . .

datum . .. .

potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:

(svi naslednici) . . . . .

Ako koji od učesnika traži, da naslednik svoj iskaz imovine zaista potvrdi zakletvom, onda se mora takvom predlogu udovoljiti, iako predlagač ne može da učini verovatnom sumnju o prikrivanju zaostavštine.

Ako predlagač ima u rukama dovoljno podataka, da je iskaz imovine neistinit, može bez daljnjeg uložiti krivičnu prijavu protiv naslednika. (Šuster — str. 187).

ŠESTI OTSEK

PRIHVAT NASLEDSTVA (NASLEDNIČKA IZJAVA)

Davanje nasledničke izjave

§ 89

Izjava o prihvatu nasledstva (naslednička izjava), može se podneti pismeno ili dati usmeno u sudski zapisnik.

§ 90

(1) Ostavinski sud odrediće po pravilu ročište na koje će pozvati naslednike (§ 62 stav 2) ili njihove zakonske zastupnike s uputom da donesu isprave, koje bi mogle služiti za dokazivanje njihovog naslednog prava ili da do dana ročišta podnesu svoje nasledničke izjave pismeno sa potrebnim ispravama.

(2) U slučaju postojanja ugovora o nasleđivanju ili testamenta, na ročište se imaju pozvati i ona lica, koja bi mogla po zakonu polagati pravo na nasledstvo.

(3) Na ročištu sudija će svakoga od njih upitati, da li, na koji način i po kojem naslovu prihvata nasledstvo ili ga odbija. Pre toga poučiće se naslednici o značenju i o zakonskim posledicama uvetne i bezuvetne nasledničke izjave (§ 94 stav 1) i o posledicama sazivanja verovnika, a onda će se u zapisnik uneti njihove izjave.

(4) Kad smrtovnicu sastavlja sudija ili javni beležnik on treba u isto doba doba, po mogućnosti, da primi nasledničke izjave na zapisnik.

§ 91

(1) Ako je boravište naslednika ili njegovog zakonskog zastupnika tako udaljeno, da se ne može očekivati, da bi on došao na ročište, sud može, po svojoj oceni, ili pozvati naslednika, odnosno njegovog zastupnika, da u roku, koji će mu sud odrediti, podnese pismenu nasledničku izjavu ili odredi valjano ovlašćenog punomoćnika, koji bi u istom roku u njegovo ime pismeno ili usmeno na sudski zapisnik dao nasledničku izjavu, ili narediti da se naslednik odnosno njegov zakonski zastupnik radi davanja nasledničke izjave presluša preko nadležnog suda (nadležne vlasti) njegovog boravišta.

(2) Sud može u takvom slučaju i naložiti nasledniku ili njegovom zakonskom zastupniku, da postavi punomoćnika u sedištu suda, da ga zastupa u ostavinskom postupku.

Min. obrazloženje: „Ovde valja spomenuti sledeća otstupanja naređenja projekta od odnosnih propisa Patenta (§§ 115 do 182):

1) Po Patentu (§§ 115 i 116) u vezi sa (§ 75) obaveštvaju se o tome da je nastupio slučaj nasledstva i pozivaju se da dadu nasledničku izjavu, t. j. izjavu o prihvatu nasledstva samo oni, za koje se ima uzeti da su naslednici, a to su kad postoji nasledni ugovor ili testamenat protiv kojeg nema sumnje oni, koji su po tom naslednom ugovoru ili testamentu pozvani kao naslednici. Tako može doći, da zakonski naslednici, koji nisu u isto doba naslednici po testamentu, odnosno po naslednom ugovoru, ostaju neobavešteni o slučaju nasledstva i nemaju mogućnosti da osporavaju pravo onih, koji su pozvani kao naslednici po testamentu, odnosno naslednom ugovoru, makar bi imali osnovane razloge za takvo osporavanje.

Zato projekat u cilju da se zakonskim naslednicima da veća zaštita predviđa, da se u slučaju postojanja ugovora o nasleđivanju ili testamenta, na ročište određeno za primanje nasledničkih izjava t. j. izjava o prihvatu imaju pozvati i ona lica, koja bi mogla po zakonu polagati pravo na nasledstvo (§ 90 stav 2 projekta).

U pogledu nasledničke izjave, Patenat u §§ 115 i 117 razlikuje, da li se ostavinski postupak vodi pred okružnim ili sreskim sudom, propisujući u postupku pred okružnim sudom davanje nasledničke izjave napismeno a da se u postupku pred sreskim sudom ova izjava može dati ili usmeno t.j. na ročištu, koje se ima u tom cilju odrediti, ili također napismeno.

Pošto su po projektu za ostavinski postupak isključivo nadležni sreski sudovi, otpada za projekat potreba ovog razlikovanja.

Što se pak tiče primanja nasledničkih izjava kod sreskih sudova, propisi Patenta, o tome nisu jasni. Nije jasno da li sreski sud, po svome izboru, može ili odrediti ročište za primanje naledničkih izjava ili pozvati naslednike da to učine napismeno, dajući im rok za to; dalje, nije jasno, do kojeg roka mogu naslednici u slučaju, ako je za primanje nasledničkih izjava određeno ročište, podnositi svoje izjave napismeno umesto da dođu na ročište.

Da se uklone ove nejasnosti, § 90 projekta propisuje, da će sud, osim slučajeva § 91, odrediti ročište za primanje nasledničkih izjava, i da je naslednicima slobodno, do dana ročišta svoje nasledničke izjave predati napismeno.

Dalje, § 117 stav 2 Patenta propisuje da ostavinski sud, u slučaju, ako naslednici ili njihovi zakonski zastupnici zbog prevelike udaljenosti ne bi mogli doći sudu, može ili narediti njihovo preslušanje preko sreskog suda njihovog boravišta ili uputiti ih da postave punomoćnika u području ostavinskog suda.

I ovaj propis je zbog svoje nejasnosti dao povoda sumnjama i nejednakom postupanju sudova.

Prvo, pojavilo se je pitanje, da li i u slučaju, ako pozvani naslednik ne postavi punomoćnika, nastupaju posledice propuštanja izjave, navedene u § 120 Patenta, jer se u ovom §-u taj slučaj ne spominje. Dalje neki tumače spomenuti propis tako da se naslednik ima najpre pozvati da postavi punomoćnika, a da sud, kad mu se javi punomoćnik ima ili ovog pozvati na ročište ili mu dati rok za pismenu izjavu nasledničke izjave. Nema sumnje da takvo postupanje mora imati za posledicu odugovlačenje ostavinskog postupka.

Da se uklone ove sumnje, § 91 projekta propisuje, da sud može u takvim slučajevima po svojoj oceni, ili pozvati naslednika da u određenom roku podnese pismenu nasledničku izjavu ili odredi punomoćnika, da za njega u tom roku ili pi-

smeno ili usmeno da na zapisniku ovu izjavu, ili narediti da se naslednik radi davanja nasledničke izjave presluša preko nadležnog suda (nadležne vlasti) njegovog boravišta.' '

1) Prihvat nasledstva je izričita izjava volje naslednika da se prima nasledstva. Tko može pravovaljano da raspolaže svojim naslednim pravom, taj je i ovlašćen da ga se unapred odreče putem ugovora s ostaviocem. Za važnost takvog ugovora potrebno je da se sastavi javnobeležnički spis ili da se o tome sastavi isprava na sudski zapisnik. Takvo odricanje ima dejstvo i nasuprot naslednicima, ukoliko nije drukčije ugovoreno. (§§ 551, 897, 799, 805 o.g.z.). Ako naslednik ne da izjavu o prihvatu nasledstva i stoga nasledni deo, koji bi mu pripao, ostaje neprihvaćen, postupaće se u smislu §-a 101.

2) Rok za podnošenje nasledničkih izjava odrediće ostavinski sud i to na način da se pismene nasledničke izjave imaju podneti najkasnije do dana ročišta za primanje nasledničkih izjava, a usmene na samom ročištu u sudski zapisnik. Prema tome mogu se nasledničke izjave podneti:

a) pismeno, ili

b) usmeno na zapisnik suda.

A) Obrazac

pismene nasledničke izjave:

Sreskom sudu za grad Beograd

Beograd

U ostavinskoj stvari Kovačić Petra.

Uvetna nasledničke izjava

Kovačić Milana, trgovca, iz Beograda, Zemunski trg 28.

na zaostavštinu 22-VI-1933 umrlog mu oca Kovačić Petra.

Na zaostavštinu mog oca Kovačić Petra, koji je umro u Beogradu, Zemunski trg 28, 22 januara 1933 g. i nije ostavio izjavu poslednje volje[1]), prijavljujem se naslednikom i ovim izjavljujem da prihvaćam ovu zaostavštinu uvetno (ili bezuvetno) na osnovu zakona.

Radi toga

predlažem:

da se primi ova moja nasledničke izjava i da se izjavi kao dokazano moje nasledno pravo.

datum . . . .

Kovačić Milan, s. r.

(Potpis mora biti overen od suda ili javnog beležnika).

Napomena k[1]: Ako je umrli ostavio izjavu poslednje volje, i testamentarni naslednik na osnovu izjave poslednje volje podnese nasledničku izjavu, glasiće prijava ovako: „Na zaostavštinu mog oca Kovačić Petra, koji je umro dne 22 juna 1933 g. prijavljujem se naslednikom i izjavljujem da prihvaćam nasledstvo uvetno na osnovu izjave poslednje volje od 1. juna 1933 g."

Po ovoj prijavi ostavinski sud doneće sledeće rešenje:

Zaključak

U ostavinskoj stvari Kovačić Petra, umrlog u Beogradu 2 juna 1933 g. prima se nasledničke izjava Kovačić Milana dana uvetno na osnovu zakona na zaostavštinu gore označenog Kovačić Petra, koji nije ostavio izjave poslednje volje, (ili prima se nasledničke izjava Kovačić Milana dana uvetno na osnovu izjave poslednje volje od 1 juna 1933 g. na zaostavštinu gore označenog Kovačić Petra) i proglašuje se dokazanim njegovo nasledno pravo.

Istovremeno poziva se Kovačić Milan na ročište od 20 jula 1933 g. u 9 časova pre podne, određeno za raspravu zaostavštine pred ovim sudom, pod pretnjom zakonskih posledica[1]).

Sreski sud za grad Beograd,

Beograd

datum . . . .

potpis sudije.

O tome se obaveštavaju svi naslednici . . . . .:

Napomena: 1) Ako rasprava zaostavštine nije u toku, ako nije još određeno ročište, poslednji stav gornje odluke glasiće: „Istovremeno se određuje za raspravu zaostavštine pred ovim sudom ročište na dan 20 jula 1933 g. u 9 časova pre podne, na koje se poziva itd...."

2) Ako raspravu zaostavštine vodi javni beležnik, pomenuti stav gornje odluke glasiće: „Istovremeno dostavlja se ovaj podnesak g. javnom beležniku N. N. s time, da ga uvrsti u dnevnik ostavinskih spisa i da s izjavljenim naslednikom raspravlja zaostavštinu.

B) Obrazac naslednićke izjave dane usmeno na zapisniku suda

Zapisnik

sastavljen 10 septembra 1934 g. kod sreskog suda u Velikoj Gorici u ostavinskoj stvari iza Tripković Mare,

Prisutni: potpisani

Dolaze pred sud: Tripković Marko, udovac, kao otac i štitnik maloletne dece umrle: Tripković Janka, Josipa i Jele, zatim punoletni naslednici: Tripković Mato i Branka, svi iz Velike Gorice 66.

Sudija pouči naslednike o značaju i o zakonskim posledicama uvetne i bezuvetne naslednićke izjave i naročito o dužnosti starateljstva da dade nasledne izjave i upita svakoga od njih da li i na koji način i po kojem naslovu prihvaća nasledstvo, ili ga odbija.

Na to izjavljuju:

1) Ja, Tripković Marko kao otac i štitnik maloletne dece Tripković Janka, Josipa i Jele izjavljujem se za označenu maloletnu decu naslednikom uvetno na osnovu zakona na zaostavštinu 8-VIII--1934 umrle njihove majke Triković Mare.

2) Mi, Tripković Mato i Tripković Branka, izjavljujemo se naslednicima na zaostavštinu 8-VIII-1934 g. u Velikoj Gorici umrle naše majke Tripković Mare, bezuvetno na osnovu zakona.

3) Ja, Tripković Marko, odričem se za sebe svakoga prava nasledstva na zaostavštinu pok. moje žene.

Zaključeno i potpisano.

Potpisi sudije i zapisničara. Potpisi stranaka.

Sud će po ovom zapisniku doneti sledeće rešenje:

Zaključak

Primaju se nasledne izjave predane na zaostavštinu dne 8-VIII-1934 g. bez izjave poslednje volje umrle Tripković Mare i to:

1. Tripković Marka kao oca i štitnika maloletnih Tripković Janka, Josipa i Jele uvetno na osnovu zakona za iste maloletnike, za svakog do jedne petine zaostavštine.

2. Tripković Mate i Tripković Branka bezuvetno na osnovu zakona za svakog do jedne petine zaostavštine. Izjavljuje se da su iskazana njihova nasledna prava.

Istovremeno prima se na znanje odricanje Tripković Marka od svakog prava nasledstva na gore označenu zaostavštinu.

Za raspravu zaostavštine određuje se pred ovim sudom ročište na dan 24-IX-1934 g. u 9 časova pre podne, na koje se pozivaju goreoznačeni naslednici pod pretnjom zakonskih posledica.

Sreski sud u Velikoj Gorici

datum . . . .

potpis sudije.

o tom se obaveštavaju:

(svi učesnici).

Rok za razmišljanje.

§ 92

(1) Iz važnih razloga može se nasledniku dozvoliti rok za razmišljanje koji ne može biti duži od tri meseca i u tom cilju produžiti rok za podnošenje pismene naslednićke izjave, odnosno odložiti ročište za primanje naslednićkih izjava.

(2) Ako je samo jednom od naslednika dozvoljen takav rok, ostali se naslednici ne mogu prinuditi da svoje naslednićke izjave dadu pre nego što proteče taj rok.

Min. obrazloženje: „Patenat predviđa u §-u 118 da se nasledniku iz važnih razloga može dati rok za razmišljanje i da sud u tom cilju može produžiti rok za podnošenje pismene izjave poslednje volje, odnosno odložiti ročište za primanje usmene izjave, ali najdalje za godinu dana. Pošto se je smatralo taj rok predugim, naš ga je zakon skratio na tri meseca, da tako spreči odugovlačenje ostavinskog postupka."

Posledice kad se propusti naslednička izjava

§ 93

(1) Ako ni svojevlasni naslednik, ni njegov punomoćnik ne dođe na ročište niti blagovremeno (§§ 90 i 91) dade pismenu naslednićku izjavu, raspravljaće se zaostavština, bez obzira na njegovo pravo, samo s onima, koji su se prijavili na

nasledstvo, i ovima uručiti zaostavština, ukoliko na nju imaju pravo. Ova pravna posledica nastupiće samo onda ako su naslednici bili na tu posledicu naročito upozoreni u pozivu na ročište ili u pozivu za podnošenje pismene nasledničke izjave. Ovi pozivi moraju biti dostavljeni u vlastite ruke. Ali će se i nasledničke izjava podnešena posle ročišta odnosno po proteku roka određenog za podnošenje pismene nasledničke izjave uvažiti, ako stigne sudu pre nego je doneo odluku o uručenju zaostavštine (§ 136).

(2) Zakonski zastupnik nesvojevlasnih lica mora se dovoljnim sredstvima prinuditi da dade nasledničku izjavu ili da podnese odobrenje starateljske vlasti za to da može u ime staranika odbiti nasledstvo.

1) Za razliku od stranih zakonodavstava ima kod nas ne samo u svakom slučaju mesta sudskom ispitivanju naslednog prava, nego se po službenoj dužnosti traži da onaj, koji se ima smatrati za naslednika, podnese izjavu o prihvatu nasledstva i to bez nepotrebnog odlaganja.

Radi toga su u ovom §-u predviđene posledice za one svojevlasne nasljednike, koji ne dođu na ročište za primanje nasledničkih izjava ili odugovlače s predajom pismene nasledničke izjave.

Pretpostavka za nastup zakonskih posledica §-a 93 je dalje, da su pozivi dostavljeni u vlastite ruke naslednicima, i da su u njima naslednici naročito upozoreni na ove posledice.

2) Koje su pravne posledice kad se propusti nasledn ička izjava?

a) Vladajuća nauka slaže se u tome, da se po isteku roka za podnošenje nasledničke izjave ova se ne može više podneti. Naslednik koji je propustio da podnese nasledničku izjavu, isključen je od rasprave zaostavštine, koja će se uručiti (predati) sunaslednicima ili onima koji su pozvani iza njega. Zadocneli naslednik može pak protiv naslednika kojima je uručena zaostavština dok traje vreme zastare, podići tužbu o nasledstvu u smislu §-a 823 o.g.z.

b) Praksa se protivi necelishodnim posledicama ove nauke. Po toj nauci naime može se po službenoj dužnosti prinuditi onoga koji ima slabije pravo da utroši trud i novac za postignuće uručenja, koje mu docnije onaj, koji ima bolje

pravo, može po volji oduzeti. Praksa prema tome dozvoljava da se nasledničke izjave podnose sve dok odluka o uručenju ne bude otpravljena (odl. 25-VIII-1897 g. G.U. 16095), te smatra namerni propust podnošenja nasledničke izjave kao odricanje naslednog prava. Tužbu o nasledstvu prema tome ne može podići onaj koji je i prećutno odbio svoj nasledni deo (uporedi Ehrenzweig — 2 — druga polovina — , 509 — str. 460—461).

Ako koji sunaslednik iako uredno pozvan, ne podnese nasledničku izjavu, predaće se sva zaostavština ostalim naslednicima, koji nastupe nasledstvo bez ograničenja na neki stanoviti deo (odl. 22-IX-1861 g., 24-VI-1874 g. G. U. 1403, 5305).

Ako ni naslednik ni zamenik neće ili ne može prihvatiti zaostavštinu, pravo nasledstva prelazi na zakonite naslednike. Ovi su pak obavezni izvršiti ostale naredbe ostavioca. Ako se i ti odreknu nasledstva, onda se legatari smatraju srazmerno kao naslednici (§ 726 o.g.z.). Legatari moraju u ovom slučaju podneti formalnu nasledničku izjavu (§ 94). Ako i oni odbiju nasledstvo onda zaostavština pripada državi (§ 760 o.g.z. i § 101 v.p.).

2) Umesto nasledničke prijave može se podneti i izričita izjava odbijanja nasledstva za koju je kod nesvojevlasnih lica potreban pristanak starateljske vlasti.

Obrazac poziva na raspravu zaostavštine pred sudom.

(§§ 90, 91, 93 Vp.)

posl. br. O 55/35

U ostavinskoj stvari pok. (Matić Milana, trgovca, iz Beograda, Kosmajska 8).

Ročište za raspravu zaostavštine održaće se na dan (15 marta 1935, u 11 časova, soba br. 33). Pozivate se na ovo ročište kao (naslednik, predloženi štitnik maloletne dece).

Ako naslednik koji je pozvan na ročište ne dođe lično ili se ne javi preko svojih punomoćnika, niti blagovremeno (§§ 90 i 91 Vp.) dade pismenu nasledničku izjavu, raspravljaće se zaostavština, samo s onima, koji su se prijavili na nasledstvo, i ovima će se uručiti zaostavština, ukoliko na nju imaju pravo (§ 93 Vp.).

Isprave koje bi mogle služiti za dokazivanje naslednog prava kao npr. krštenicu, venčani list, porodični list itd., kao i isprave koje služe za utvrđenje imovine i dugova (tapije, ugovore o kupo-prodaji, zadužnice, menice, poreske knjige, račune itd.) treba da pozvani donesu sobom na raspravu.

Sreski sud za grad Beograd
II odelenje, datum

Dostaviti (plavo):

Oblik i sadržaj nasledničke izjave.

§ 94

(1) Svaki naslednik, koji hoće da stupi u nasledstvo, mora u tom cilju podneti nasledničku izjavu, koja će odgovarati propisima Građanskog zakonika i ovoga zakona, a naročito sadržavati naslov, na kome osniva svoj zahtev na nasledstvo, kao i izričnu izjavu da prihvata nasledstvo bezuvetno ili pridržavajući sebi blagodeti propisa.

(2) To važi i za legatare, kad se po propisima Građanskog zakonika srazmerno svojim legatima smatraju za naslednike usled toga što su nasledstvo dobili oni, koji su poslednjom voljom ili zakonom pozvani na nasledstvo.

1) Ovaj paragraf ima pre svega u vidu propise §§ 799 i 800 o. g. koji glase: „Tko hoće da uzme u posed nasledstvo, mora dokazati pred sudom pravni naslov, to jest, da li mu pripada po izjavi poslednje volje, po punovažnom naslednom ugovoru, ili po zakonu, te mora izričito izjaviti da prihvaća nasledstvo. (§ 799 o. g. z.).

„Kada tko stupa u nasledstvo, ili kad se izjavljuje naslednikom, treba ujedno da kaže da li prihvaća nasledstvo bezuvetno (bez popisa) ili pod pridržavanjem pravnoga dobročinstva popisa. (Rechtswohltat des Inventariums) — (§ 800 o. g. z.).

Srpski građanski zakonik propisuje u 485: „Niko ne mora nasledstvo primiti ili zauzeti bez popisa sudskog; a ako primi, neka sam sebi posledice pripiše"; te u §-u 488: „Ako punoletni naslednik nasledstvo bez popisa svojevoljno primi, onda on bez ikakvog izuzetka i izgovora sve dugove i terete umrloga snositi mora, ne smatrajući, zaleže li imanje umrloga

ili ne, gde je u slučaju popisa samo na toliko obavezan, koliko po popisu imanje umrloga zaleže".

Prema tome svaki, odnosno samo onaj, koji hoće da stupi u nasledstvo, ima da podnese sudu nasledničku izjavu; ova izjava treba da sadrži pravni naslov, na kome se osniva zahtev na nasledstvo; jer u protivnom neće se primiti nego se mora odbiti. Zbog nedostatka pravnog naslova, odbiće se naslednička izjava dana na osnovu testamenta ako je npr. u testamentu postavljeno za naslednika drugo koje lice (odl. 14. VI. 1892, G. U. 14293), ako je odnosno lice imenovano legatarom i ne naslednikom (odl. 19. IV. 1900 G. U. 972) itd. Radi nepostojanja pravnog naslova odbiće se naslednička izjava dana na osnovu zakona na zaostavštinu vanbračnog deteta od srodnika majke (odl. 2. VI. 1896 — G. U. 15820), nužnog naslednika, koji traži nužni deo itd. Isto tako odbiće se naslednička izjava onoga, koji se odrekao nasledstva (odl. 17. VI. 1867 — G. U. 2815).

Dalje je ništavna naslednička izjava koja ne sadržava načina prihvata nasledstva tj. da li se prima nasledstvo bez popisa ili uvetno (uz popis i jemstvo usque vires hereditatis).

2) Predajom nasledničke izjave ne oduzima se nasledniku pravo, da menja pravni naslov za prihvat nasledstva. Ako ima naime više pravnih naslova, s kojih je neko pozvan na nasledstvo, onda se taj može poslužiti naslovom kojim god hoće, tako npr. ko se je prijavio naslednikom na osnovu izjave poslednje volje može docnije da se prijavi naslednikom na osnovu zakona i obratno. Propis §-a 806 o. g. z. ne dolazi ovde do primene. (Vidi Schuster — str. 199).

§ 95

(1) Svaku nasledničku izjavu mora svojeručno potpisati naslednik ili njegov propisno ovlašćeni zastupnik odnosno punomoćnik. Potpisi na nasledničkoj izjavi ili punomoćju moraju biti overeni od suda ili javnog beležnika.

(2) Sud mora zaključkom primiti svaku u zakonskom obliku podnesenu nasledničku izjavu, osim ako se ona poziva na navode, koji ne bi mogli dati naslov za pravo nasleđivanja ni onda kad bi bili dokazani.

(3) Primljena naslednička izjava i punomoćije čuvaće se u spisima.

(4) Dokaz o naslovu prava na nasledstvo može naslednik i naknadno podneti, radi čega će mu se odrediti dovoljan rok.

(5) Sud samo onda može dati nasledniku ovlašćenje **predviđeno u § 114, kad naslednik dovoljno verovatnim učini svoje pravo na nasledstvo. O ovome ima nasledniku dati potrebno uputstvo.**

Min. obrazloženje: „Patenat propisuje u §-u 122 da sud ima da primi svaku u zakonskom roku podnesenu nasledničku izjavu.

Ovaj propis dao je u praksi povoda raznim tumačenjima.

U nekim slučajevima sudovi odbijaju nasledničke izjave date na osnovu očito nevaljanog naslova, a u drugim područjima sudovi primaju i takve izjave i upućuju stranke na parnicu. Poslednje shvatanje daje povoda suvišnim parnicama, zavodi stranke i bez potrebe zaustavlja okončanje ostavinskog postupka. Da se spreči takvo shvatanje, propisuje se u §-u 95 stav 2 izrečno, da sud ima odbiti nasledničku izjavu, koja se poziva na navode koji, ni onda kad bi bili dokazani, ne bi mogli dati naslov za pravo nasleđivanja.

1) Potpisi naslednika ili specialnog punomoćnika na samom podnesku nasledničke izjave moraju biti overeni od suda ili javnog beležnika. Štitnik može pravovaljano da potpiše nasledničku izjavu za svoje staranike i u pogledu nasledstva koje je po testamentu dodeljeno staratelju na upravu (odl. 9. IX. 1880 br. 1289 — G. U. 8087).

Nasledničku izjavu za javne fondove i zadužbine, ako su postavljeni kao naslednici izjavom poslednje volje, podneće državno pravobranioštvo, bez obzira na to, kojim je organima posle toga podeljena uprava zadužbine.

Što se tiče drugih punomoćnika, ovi će morati imati za to posebno punomoćije u smislu §-a 1008 o. g. z. koje mora naročito glasiti da je punomoćnik ovlašćen da nasledstvo uvetno ili bezuvetno prihvati ili odbije. Uostalom vidi § 2 br. 3. —

2) Sud će odbiti samo one nasledničke izjave:

a) koje se ne osnivaju na valjanom naslovu (vidi gore § 94 br. 1).

b) ako se pozivaju na navode, koji ne bi mogli dati naslov za pravo nasleđivanja ni onda kad bi bili dokazani, tj. kad je utvrđeno da nema nikakvog prava do nasledstva i da se ni u tom slučaju zaostavština ne bi mogla uručiti. Tako n. pr. ako vanbračno dete podnese nasledničku izjavu na osnovu zakona na zaostavštinu jednoga od nezakonite braće, ne sme se takva naslednička izjava primiti, jer uopšte nema pravnog naslova (odl. 15. III. 1868, 14. XII. 1896 — G. U. 3035, 3604).

U svakom drugom slučaju primiće sud svaku nasledničku izjavu, pošto onaj koji se smatra naslednikom može ostvariti svoja prava samo na osnovu nasledničke izjave u toku rasprave; ali opet nije tačno da tužbu o nasledstvu može podići samo onda, ako ga je ostavinski sud uputio na parnicu. (Ehrenzweig — str. 461). Prema tome primiće se nasledn-ička izjava, iako je dana na osnovu očito nevažećeg testamenta, ili i takova, koju je dala udova umrloga na osnovu učinjenog ili ne predloženog naslednog ugovora, odnosno takova, koja je dana na osnovu izgubljenog testamenta (odl. 6. X. 6885 — G. U. 10729), dalje ona, koju je podnelo lice, verovatno isključeno iz nasledstva kojim bližim naslednikom itd.

3) Ostavinski sud mora da se stara po službenoj dužnosti, da se zaostavština preda onome, kome najvećom verovatnošću pripada, po volji ostavioca ili po propisu zakona. Radi toga mora se dovoljno dokazati naslov naslednog prava.

U pogledu dokaznih sredstava kojima se dokazuje postojanje naslova naslednog prava, dolaze u obzir isprave a samo izuzetno — kod usmene izjave poslednje volje — svedoci, koji će se saslušati ne samo o sadržaju izjave poslednje volje nego i o okolnostima i prilikama koje se odnose na punovažnost iste.

Za dokazivanje zakonskog naslednog prava služe javne isprave iz kojih proizlazi stepen srodstva s ostaviocem a to su krštenice, smrtovnice, ženidbene isprave itd. — Vodioc matice može da sastavi u tom cilju redovnik i da ga utemelji s označenim ispravama. Ako sud ima razloga da sumnja u ispravnost predloženog mu redovnika i posumnja u to da je prijavljeni naslednik jedini i najbliži srodnik umrloga, onda može preslušati i ona lica, za koja drži, da bi mogla imati

jednako ili jače pravo od toga naslednika, a može po potrebi i pozvati naslednike oglasom u smislu §-a 101.

U vanparničnom postupku doći će u tom pogledu do važnosti i tako zv. sudska notornost (§ 365 grpp.) tj. da činjenice koje su sudu opšte poznate, svejedno da li je sudija stekao to saznanje svojim privatnim opažanjem ili u svom zvaničnom radu, ne treba dokazivati.

4) Dokaz o naslovu naslednoga prava može naslednik i naknadno podneti, radi čega će mu se odrediti dovoljan rok. Taj rok može se i opetovano produžiti. Dokaz sam mora se uvek tražiti, pa nema mesta upućivanju na parnicu u tom cilju (odl. 6. I.1863 — G. U. 1747). Sve dok ne bude donesen dokaz o naslovu naslednoga prava, ne može se predati zaostavština na upravu i staranje (§ 114) i ne može uslediti uručenje (predaja) zaostavštine (§ 819 o. g. z.).

Jedino naslednik koji je svoje nasledno pravo dovoljno verovatnim učinio, može da zastupa zaostavštinu a dotle ima se zaostavštini postaviti skrbnika.

Naslednička izjava podnesena javnom beležniku ima dejstvo tek od momenta kad ju sud primi, a ona podnesena sudu, kad bude primljena u zapisnik.

§ 96

(1) Sve dotle dok se to ne ospori, smatraće se za naslednika onaj, koga, pri sastavljanju smrtovnice ili kasnije, kao najbližeg srodnika označe srodnici, ukućani ili drugi verodostojni svedoci, ili onaj, koji je za naslednika postavljen izjavom poslednje volje, koja svojim spoljnim oblikom i sadržinom odgovara zakonu.

(2) Za nasledničku izjavu, koja se osniva na usmenom testamentu nije samo po sebi potrebno zaklinjanje svedoka radi dokazivanja pravnog naslova, ako su ovi svedoci načinili o tome pismeni sastav, koji su svojeručno potpisali ili ako su o tome bili preslušani u smislu § 52 stav 2.

§ 97

Kad se nasledstvo raspravlja na osnovu zakona, a sud posumnja u to da je onaj za koga se je uzelo da je zakonski naslednik jedini ili najbliži srodnik umrloga, sud može preslušati i ona lica, za koja drži, da bi mogla imati jednako ili jače pravo od toga naslednika, a može, po potrebi, ova lica i pozvati oglasom u smislu § 101.

U ovim je paragrafima reč o tome da se zauzme stanovište da li se ima onoga koji se je izjavio naslednikom smatrati kao takvog i da li se ima sa njima voditi rasprava za uručenje zaostavštine.

1) Pravni naslov naslednoga prava treba uvek dokazati i radi toga je kod nasleđivanja na osnovu zakona predmet dokaza odnos, koji postoji između prijavljenog naslednika i ostavioca. Ako se za nekog ne može utvrditi da je najbliži rođak u smislu §-a 96 onda dolazi do primene § 97. Čim je dokazano srodstvo, treba da se primi naslednička izjava na osnovu zakona, iako postoje suprotne nasledničke izjave; jedino ne može takva izjava da vodi odmah do uručenja. Da je umrli identičan sa onim za koga naslednik dokazuje da mu je u srodstvu, ima se a priori smatrati utvrđenim, ali ako bi u tom pogledu nastala kakva sumnja, postupaće se analogno §§-ima 96 i 97.

2) Onaj koji se prijavljuje naslednikom na osnovu izjave poslednje volje, mora da osniva svoju prijavu na testamentu, koji svojim spoljnim oblikom i sadržinom odgovara zakonu. Tako se mora npr. iz testamenta kojega je zaveštalac sam napisao i potpisao razviditi, da ga je jedna te ista ruka pisala, kod testamenta koji je drugi napisao, moraju biti potpisani svedoci,, kod usmenih testamenata je potrebno saslušanje svedoka. Ako nema kojeg od ovih preduslova ne može se smatrati testamentarni naslednik kao takav i ne može se takva izjava poslednje volje po službenoj dužnosti uzeti kao osnov nasledničke izjave. Niti po sporazumu stranaka ne može sudija da uzme za osnov rasprave zaostavštine izjavu poslednje volje, koja je po sadržini i spoljnjem obliku protivzakonita, jer sudija ima da primeni po službenoj dužnosti zakon i pravo.

U pogledu sadržaja izjave poslednje volje, ova mora da je određena i potpuna i da sadržava postavljanje naslednika. Sud ima da odlučuje o tome da li se neka izjava poslednje volje ima smatrati testamentom, kodicilom ili postavljanjem legatara i prema tome da li da primi ili odbije nasledničke izjave dane na osnovu takvih izjava poslednje volje.

Suprotne nasledničke izjave.

§ 98

Ako za jednu zaostavštinu bude podneseno više nasledničkih izjava, koje su međusobno u opreci, sud će primiti sve te nasledničke izjave, ali će o njima preslušati stranke i rešiti, koja stranka da povede parnicu protiv druge (§ 99). Sud će toj stranci odrediti dovoljan rok, u kojem mora tužbu podići, jer ako to ne učini, neće se u ostavinskom postupku uzimati u obzir njeni zahtevi, u pogledu kojih je upućena na parnicu. Taj rok sud može samo iz važnih razloga produžiti na zahtev stranke, ali najviše za dva meseca.

1) Nasledničkа prijava na osnovu zakona treba da sadrži označenje udaljenosti srodstva naslednika od ostavioca. Kad svi ovlašćenici na nasledno pravo podnesu svoje nasledničke prijave, a ove su međusobno u opreci, kad se n. pr. nekoji prijave naslednicima na osnovu zakona, drugi na osnovu izjave poslednje volje i sl., sud će prethodno ispitati pojedina nasledna prava a tek onda postupati u smislu ovoga paragrafa. Taj postupak je dopušten sve dok nije usledila predaja (uručenje) zaostavštine (odl. 29. IX. 1869 — G. U. 3521). Posle predaje nasledstva ne može se dozvoliti povraćaj u pređašnje stanje radi propuštanja roka za podignuće tužbe o nasledstvu, kao što ni protiv izostanka od dovršene rasprave zaostavštine. Rok za podnošenje tužbe označen u §-u 98 je sudski rok, može se produžiti najviše za 2 meseca iz razloga koje će sudija od slučaja do slučaja oceniti da li su važni, ali predlog za produženja roka moraće se odbiti ako bude stavljen onda, kad je rok već istekao (odl. 26. X. 1882 — G. U. 9152).

2) Postupku u smislu ovog paragrafa nema mesta: u pogledu spornih potraživanja iz naslova legata, a to i onda kad je reč o istom pravnom pitanju koje je sporno između onih koji traže nasledstvo (odl. 29. V. 1895 — G. U. 15502); kad je reč o sporu radi punovažnosti kodicila (odl. 4. V. 1897 — G. U. 16029); u pogledu zakonitog dela nužnog naslednika, iako se takav zahtev pojavi u obliku suprotne nasledničke izjave (odl. 28. XII. 1899 — G. U. 809), itd.; ukratko onda, kad nije reč o sporu prijavljenih naslednika kao takvih, čije su nasledničke izjave međusobno u opreci.

3) U pogledu legitimacije za podnošenje tužbe o nasledstvu treba još spomenuti da za pobijanje izjave poslednje volje od strane zakonskog naslednika nije potrebno da se ovaj prethodno izjavi naslednikom, pošto ovlašćenje leži već u zakonskom naslednom pravu i podignuće tužbe sadržava već implicite izjavu volje tužioca za ostvarivanje naslednog prava na osnovu zakona. Isto važi i za pobijanje zakonskog naslednog prava drugog zakonskog naslednika. (Šuster — 199).

§ 99

(1) Protiv naslednika koji zahteva nasledstvo na osnovu ugovora koji odgovara propisanim formalnostima, a čija se istinitost obrazloženo ne osporava, mora radi pobijanja naslednoga prava podneti tužbu svaki, čiji se zahtev osniva na izjavi poslednje volje ili na zakonskom pravu nasleđivanja. Protiv naslednika, koji zahteva nasledstvo na osnovu izjave poslednje volje, koja odgovara propisanim formalnostima i čija istinitost nije obrazloženo osporena, mora tužbu podići svaki, čiji se zahtev osniva na zakonskom pravu nasleđivanja. Ako sud nađe da osporavanje istinitosti ugovora ili izjave poslednje volje nije obrazloženo, uputiće na parnicu onoga, koji je na takav način osporavao.

(2) Ako pak dolaze u opreku dve nasledničke izjave, date na osnovu pravnog naslova iste vrste, sud će, pošto preseluša obe strane, uputiti na parnicu onoga, koji bi najpre morao obesnažiti jači naslov svoga protivnika, da bi dokazao svoje nasledno pravo. Ali ako se istinitost ugovora ili izjave poslednje volje, na čemu se osniva jače pravo, obrazloženo osporava, uputiće se na parnicu onaj, koji svoje pravo osniva na tako osporenom pravnom naslovu.

Min. obrazloženje: „§ 126 Patenta, koji rešava pitanje, koga od naslednika treba u slučaju suprotnih nasledničkih izjava uputiti na parnicu, dao je povoda raznim shvaćanjima u praksi.

Naime propisi ovoga paragrafa daju načelo, da se ima uputiti na parnicu onaj, koji svoj zahtev osniva na slabijem pravnom naslovu, dakle onaj, koji osniva ovaj zahtev na zakonskom pravu nasleđivanja, ako mu stoji usuprot naslednik, koji osniva svoj zahtev na testamentu ili na naslednom ugo-

voru, odnosno onaj, koji osniva svoj zahtev na testamentu, ako mu stoji usuprot naslednik, koji osniva svoj zahtev na naslednom ugovoru.

U tom pogledu se je pojavila sumnja, da li je pri prosuđivanju pitanja, koga od naslednika treba uputiti na parnicu odlučna jedino činjenica, da isprava, na kojoj se osniva jače pravo, odgovara propisanim formalnostima, bez obzira da li se osporava istinitost isprave, ili bi trebalo voditi računa o takvom osporavanju, a ako, u kojoj meri bi to trebalo biti.

Osećalo se je da bi bilo nepravedno, ako bi se teža uloga tužioca, dala zakonskom nasledniku, makar da je testamenat, na kojem se osniva jače pravo već na prvi pogled sumnjiv (npr. testamenat je ispravljen). Zato se je u praksi „propisane formalnosti" sve više tumačilo tako da obuhvati i „istinitost isprave". Međutim se je uvidelo, da bi opet takvo tumačenje moglo dovesti do izigravanja intencije zakona, ako bi se primilo, da svako i sasvim neobrazloženo osporavanje istinitosti isprave na kojoj se osniva pravo na nasledstvo, moglo imati za posledicu, da se uputi na parnicu naslednik, koji koji osniva svoj zahtev na takvoj ispravi. Stoga praksa, koja preovlađuje tumači spomenuti izraz restriktivno, tj. tako, da se ne može svako osporavanje istinistosti uvažiti nego samo obrazloženo osporavanje, tj. koje se osniva na takvim činjenicama, koje opravdavaju sumnju u istinitost isprave.

Da se spreči takvo kolebanje pri primeni propisa ovog novog zakona i da se u isto doba, da podloga napred spomenutim ispravnim shvatanjima, projekat u § 99 stav 2 propisuje da se samo „obrazloženo osporavanje" istinitosti isprave ima uvažiti.

Jednako naređenje daje projekat u § 99 stav 2 za slučaj, ako dođu u opreku dve nasledničke izjave date na osnovu jednakog pravnog naslova, tako npr. ako se jedan izjavi kao naslednik na osnovu ranijeg, a drugi na osnovu docnijeg testamenta. Ovde vredi pravilo da se mora uputiti na parnicu onaj, koji bi morao najpre obesnažiti jači naslov svoga protivnika, da bi dokazao svoje nasledno pravo, dakle po pravilu bi se imao uputiti na parnicu onaj koji osniva svoje pravo na ranijem testamentu. Ali ako je taj obrazloženo osporavao istinitost docnijeg testamenta, ima se uputiti na parnicu onaj, koji osniva svoje pravo na docnijem testamentu".

1) U ovom paragrafu sadržani su propisi o tome, kojemu od prijavljenih naslednika — čije nasledničke izjave su međusobno u opreci — će se dodeliti uloga tužioca u tužbi o nasledstvu. Treba pre svega napomenuti da može i testamentarni naslednik, koji se je već izjavio naslednikom na osnovu poslednje volje docnije da pobija isti testamenat, jer nije zabranjeno menjati naslov naslednoga prava. (§ 806 o. g. z.).

Dalje mora se raditi samo o sporu o nasledstvu. (§ 823 o.g.z.). Ovde ne dolaze u obzir sporovi kad bi n.pr. neko protiv zaostavštine ostvarivao svoj zahtev da mu se prizna pravo na policu osiguranja života, ili sporovi o punovažnosti kodicila ili sporovi radi ostvarivanja legata i sl. jer ovi su zahtevi upereni protiv naslednika i njima se ne odgađa uručenje zaostavštine.

Lica koja nastupaju kao naslednici imadu pravo pobijati izjavu poslednje volje. Nauka i praksa naginju tome, da se ima priznati i državi, u cilju ostvarivanja prava da joj pripada zaostavština kao dobro bez naslednika, pravo da pobija poslednju volju kao nevažeću, iako je dvojbeno da li se može smatrati državu kao učesnika u raspravi zaostavštine. (odl. 17. III. 1885 br. 3078 — G. U. 10482, Šuster str. 212).

2) Čim budu podnesene suprotne nasledničke izjave, sud će ih po službenoj dužnosti ispitati i na to pozvati stranke u cilju poravnanja. Ako ne uspe poravnanjem, dodeliti će jednoj od stranaka ulogu tužioca u tužbi o nasledstvu i odrediti rok za predaju ove tužbe.

Ulogu tužioca treba dodeliti:

1) Licu, koje traži nasledstvo na osnovu ugovora protivu naslednika iz docnijeg testamenta (r. 14. VI. 1870 — G. U. 3812);

nasledniku na osnovu naslednog ugovora učinjenog pred sudom protiv zakonskih naslednika (r. 2. VI. 1885 — G. U. 10591);

zakonskim naslednicima protiv naslednika na osnovu naslednog ugovora maloletnika, koji nije odobren od starateljske vlasti (r. 4. IV. 1866 — G. U. 2440).

2) Zakonskim naslednicima:

ako postoji bezprekorna izjava poslednje volje, kad se pobija njezina istinitost (r. 4. I. 1876 — G. U. 5970 i dr.);

protiv naslednika na osnovu usmenog testamenta (. 16. IX. 1896 — G. U. 15852);

ako se prigovara izjavi poslednje volje, koja odgovara propisanim formalnostima, da ne sadržava postavljanje naslednika, da zaveštalac nije bio sposoban učiniti testamenat, da poslednja volja nije izražena određeno i slobodno, da nisu uvaženi propisi §§-a 579 do 581 o.g.z. i slično.

3) Testamentarnim naslednicima protivu zakonskih naslednika:

a ko je izjava poslednje volje neuredna; ako se ona pobija i u pogledu vidnih grešaka spoljnjeg oblika i u pogledu istinitosti (r. 24. X. 1876 — G. U. 6260); ako je bila pocepana i zalepljena (r. 13. III. 1873 G. U. 5074).

4) U slučaju jednakog pravnog naslova:

nasledniku koji se prijavi na osnovu starijeg testamenta protiv naslednika iz docnijeg testamenta, iako se ovaj poslednji pobija u pogledu unutarnjeg oblika (r. 18. II. 1890 — G. U. 13156);

kod nesuglasnog tumačenja istog testamenta onoj stranci čiji zahtev ima za posledicu ograničenje zahteva druge stranke (r. 16. II. 1897 — G. U. 15966);

naknadnim brakom pozakonjenom detetu protiv drugih zakonskih naslednika (postavljenih testamentom) r. 24. VI. 1896 — G. U. 15814);

onome nasledniku koji tvrdi da je drugi nevredan odnosno da je odbio nasledstvo (r. 27. VII. 1892 — G. U. 14332) itd.

Razdeobom parničnih uloga ne prejudicira se teret dokazivanja u parnici o nasledstvu.

Praktični primer postupka u smislu §§ 98 i 99:

Činjenično stanje: Batić Branko izjavljuje se uvetno naslednikom na zaostavštinu 24. XI. 1934 g. umrlog Kraljić Jovana na osnovu njegove izjave poslednje volje. Sud će proglasiti sledeći

O 155/34/7

Zaključak

U ostavinskoj stvari Kraljić Jovana umrlog 24. XI. 1934 g. u Malinskoj, prima se uvetna naslednička izjava Batić Branka dana na osnovu izjave poslednje volje.

Na istu zaostavštinu podneli su već svoje nasledničke izjave uvetno na osnovu zakona zakoniti naslednici ostavioca Kraljić Marko i Kraljić Tomo, koji pobijaju istinitost izjave poslednje volje ostavioca. Njihove nasledničke izjave prihvaćene su po ovom sudu zaključkom od 28. XI. 1934 g. posl. br. O 155/34/5.

Pošto u ovom slučaju predleže suprotne nasledničke izjave na goreoznačenu zaostavštinu, određuje se u smislu §-a 98 v.p. za saslušanje izjavljenih naslednika pred ovim sudom ročište na dan 8. XII. 1934 g. u 9 časova pre podne za pokušaj poravnanja, a ukoliko ovo ne bi uspelo, da se odluči, koja stranka bude tužilac protiv druge.

Kr. sreski sud u Malinskoj.
1. XII. 1934 g. N. N. sudija s. r.

O tome se obaveštavaju:
1) Batić Branko,
2) Kraljić Marko i
3) Kraljić Tomo.

Na gore određenom ročištu sastaviće se sledeći

posl. br. O 155/34/8

Zapisnik

sastavljen kod Sreskog suda u Malinskoj, na dan 8. XII. 1934 g. u ostavinskoj stvari Kraljić Jovana po zaključku ovog suda od 1. XII. 1934 g. posl. br. O 155/34/8.

Prisutni: potpisani.

Predmet je saslušanje izjavljenih naslednika iza umrlog Kraljić Jovana povodom njihovih suprotnih nasledničkih izjava.

Pristupiše pozvani naslednici: Batić Branko, Kraljić Marko i Kraljić Tomo.

Pokušano poravnanje nije uspelo. Svi naslednici izjavljuju da ostaju kod svojih nasledničkih izjava, a Kraljić Marko i Tomo ističu izričito da ne priznavaju izjavu poslednje volje od 24. IX. 1934 g. nego da ju pobijaju s razloga što ne odgovara propisanim formalnostima, te osporavaju njezinu istinitost naročito zbog toga, što se iz izjave poslednje volje vidi da je bila pocepana i opet zalepljena.

Testamentarni naslednik Batić Branko izjavljuje na to, da u pogledu neistinitosti izjave poslednje volje nisu zakoniti naslednici ništa izneli, a okolnost što je izjava poslednje volje pocepana i opet zalepljena ne čini ju nevažećom, jer se vidi da nije ništa umetnuto, a iz načina kako je bila izjava poslednje volje pocepana, treba zaključiti da to nije bilo učinjeno hotimice, nego da se je to moralo dogoditi samo slučajno.

Sudija upita stranke, koja hoće da preuzme dobrovoljnu ulogu tužioca, ali one ostaju svaka kod svoga tvrđenja da joj pripada jači naslov naslednoga prava.

Zaključeno i potpisano.

Potpisi sudije i zapisničara. Potpisi svih stranaka.

Po ovom zapisniku doneće sud sledeći

Zaključak

U ostavinskoj stvari dne 8. XII. 1934 g. u Malinskoj umrlog Kraljić Jovana rešava se po preslušanju stranaka o njihovim suprotnim nasledničkim izjavama, da testamentarni naslednik Batić Branko ima da povede parnicu protivu Kraljić Marka i Tomislava koji su se izjavili kao naslednici na osnovu zakona.

U §-u 99 v.p. propisano je, da protiv naslednika, koji traži nasledstvo na osnovu izjave poslednje volje, koja odgovara propisanim formalnostima i čija istinitost nije osnovano osporena, mora tužbu podići svaki, čiji se zahtev osniva na zakonskom naslednom pravu. Ali u ovom slučaju izjava poslednje volje Kraljić Jovana osnovano je osporena s obzirom na to što nema zakonom propisanog oblika a naročito jer je izjava poslednje volje pocepana i opet zalepljena.

Stoga ima testamentarni naslednik Batić Branko da podigne u roku od 30 dana od pravomoćnosti ovog zaključka tužbu protiv zakonitih naslednika Kraljić Marka i Tomislava radi priznanja punovažnosti izjave poslednje volje Kraljić Jovana od 24. IX. 1934 g., jer u protivnom nastaviće se rasprava zaostavštine i neće se uvažiti zahtev testamentarnog naslednika.

Kr. sreski sud u Malinskoj.
datum. Potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:
1), 2), 3) naslednici.

Napomena: Troškovi nastali u vanparničnom postupku radi upućivanja na parnicu u smislu §§-a 98 i 99 ne ulaze u troškove parnice; svaka stranka mora da snosi svoje troškove.

§ 100

(1) Ako stranka upućena na parnicu preda tužbu u određenom roku, zastaće se sa raspravljanjem zaostavštine, dok se parnica pravosnažno ne svrši. No svakoj strani dozvoljeno je kod ostavinskog suda tražiti, da se dotle ostavinska imovina, ukoliko je pravo nasledstva na nju osporeno, stavi pod upravu radi obezbeđenja. Ovo obezbeđenje sud neće dozvoliti, ako nađe, da je zahtev na nasledstvo onoga koji traži obezbeđenje očevidno neosnovan.

(2) Ako se traži takvo obezbeđenje protiv parnične stranke, kojoj je sud već predao upravu zaostavštine, taj se zahtev može uvažiti samo po propisima §§ 329 i sled. Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

Min. obrazloženje: „Kako iskustvo dokazuje, često se pojavljuju sasvim neosnovani zahtevi na nasledstvo jedino u cilju da se pravi naslednik ili šikanira ili da se od njega nešto iznudi, pa da se kao vrlo pogodno sredstvo za to stavlja zahtev da sud odredi privremenu upravu zaostavštine (sekvestraciju).

Da se takva šikana, od koje pravi naslednik može imati veliku štetu, spreči, § 100 projekta dodao je preuzetom §-u 127 Patenta propis, da sud neće dozvoliti takvo obezbeđenje, ako nađe da je zahtev onog koji traži obezbeđenje, očevidno neosnovan".

1) Rasprava zaostavštine obustaviće se dok se parnica o nasledstvu pravosnažno ne svrši. Kako je u §-u 599 grpp. propisano da kad se blagovremeno uloži revizija, onda se time sprečava da nastupi pravna snaga i izvršnost presude, ukoliko je ona revizijski pobijana i to dok se ne odluči o re-

viziji ili ona ne bude povučena, to proizlazi iz toga da, i kad bi koja stranka protiv potvrđujuće presude drugoga stepena uložila reviziju ne može se nastaviti s raspravom zaostavštine dok spor ne bude od Kasacionog suda definitivno rešen. Osim toga slučaja parnica može da se svrši povlačenjem tužbe (§ 237 grpp,), poravnanjem (§ 282 grpp.), presudom na osnovu priznanja (§ 491 grpp.), presudom na osnovu odricanja (§ 490 grpp.), povlačenjem priziva (§ 578 grpp.) ili povlačenjem revizije (§ 599 grpp.).

Ako se stranke sporazumu da postupak miruje (§ 232 grpp.) onda će ostavinski sud nastaviti sa raspravom zaostavštine i provešće ju kao da nije bila podnesena tužba.

Rasprava zaostavštine obustaviće se i dok se ne svrši parnica o punovažnosti naslednog ugovora (r. 6. X. 1889 g. G. U. 12938), kao i o zahtevu ovlašćenika na nužni deo (r. 12. I. 1892 g. br. 215).

2) Dok traje parnica o nasledstvu, odnosno od momenta pravovremene predaje tužbe pa sve dok se parnica pravosnažno ne svrši, ovlašćena je tražiti svaka od parničnih stranaka da se ostavinska imovina stavi radi obezbeđenja pod privremenu upravu, ukoliko je nasledno pravo na nju osporeno.

Privremena uprava radi obezbeđenja je ono sredstvo, kojim se može poslužiti svaka parnična stranka u tužbi o nasledstvu, u cilju da joj se za međuvreme dok se parnica ne svrši, obezbede plodovi i prihodi zaostavštine, kao i da se stane na put deterioriranju kao i svakom oštećenju zaostavštine od strane onoga za koga još nije odlučeno da li se ima smatrati naslednikom.

Na privremenu upravu zaostavštine dok traje parnica o nasledstvu shodno će se primenjivati propisi o privremenoj upravi u smislu §§ 124, 125 i 126 Ip. Naročito može sud i kojeg naslednika postaviti za upravitelja, ako u pojedinom slučaju, s obzirom na njegovu ličnost ili iz drugih razloga, nema nikakve smetnje njegovom postavljanju. (§ 125 Ip.). Ali u slučaju suprotnih nasledničkih izjava ne može se podeliti uprava zaostavštine nasledniku čije nasledno pravo je osporeno. (r. 28. XII. 1894 g. G. U. 15343 i dr.). Po svom značaju privremena uprava radi obezbeđenja vrlo je srodna

prinudnoj upravi, ali dok je ova poslednja samostalno sredstvo izvršenja, privremena je uprava uvek samo fakt. U glavgom vrede i za privremenu upravu propisi o delokrugu prinudnog upravitelja (§§ 90 do 93 Ip.); propisi o nadzoru nad poslovanjem prinudnog upravitelja (§ 93 Ip.); propisi o polaganju računa (§§ 95 do 97 Ip.); propisi o podmirivanju troškova i izdataka itd. — Dozvola privremene uprave radi obezbeđenja te određivanje mesta za čuvanje pokretnosti, koje treba staviti pod privremenu upravu, ima uslediti posle preslušanja obeju stranaka (r. 25. IV. 1866 g. G. U. 2499), a po našem mišljenju treba uvek da prethodi saslušanje stranaka pre nego što se dozvoli privremena uprava, a to naročito radi sporazuma u pogledu osobe upravitelja.

Privremena uprava zaostavštine može se dozvoliti i pre podnošenja tužbe, ali po pravilu po predlogu onoga, kome je dodeljena uloga tuženika (r. 19. I. 1870 — G. U. 3673).

3) Sud neće dozvoliti privremenu upravu radi obezbeđenja, ako nađe, da je zahtev na nasledstvo onoga koji traži obezbeđenje očevidno neosnovan. Naređenja §-a 100 rečenica 2. naime ne sme se tumačiti čisto formalno tj. da se, kad postoje suprotne nasledničke izjave, nema ni jednom od naslednika prepustiti upravu zaostavštine, nego da se ima uvek po predlogu jedne stranke odrediti privremena uprava radi obezbeđenja. Sud će u svakom pojedinom slučaju ispitati, da li je zahtev na nasledstvo onoga koji traži obezbeđenje očevidno neosnovan.

Takav zahtev biće očevidno neosnovan: **a)** ako se n.pr. pobija izjava poslednje volje, jer tobože ne odgovara propisanim formalnostima, dok se iz sadržaja i iz spoljnjeg oblika iste ne može razabrati nikakvo pomanjkanje propisanih formalnosti (uporedi r. 6. IV. 1910 — G. U. u. k. 13 — br. 5017), ili ako se iz samog testamenta može razabrati određena volja ostavioca da nasledstvom ima upravljati testamentarni naslednik; **b)** ako nije osnovano osporena istinitost izjave poslednje volje tj. ako se očito neosnovano tvrdi da testamenat ne potiče od ostavioca i da nije od njega potpisan.

Dalje, neće se dozvoliti privremena uprava zaostavštine:

a) ako predlagač privremene uprave ima pravo samo na deo koji ne dostiže polovinu zaostavštine odnosno ako je nesporni deo protivnika predlagača veći, tako da se istome

po §§ 833 i 836o .g.z. ne može protiv njegove volje nametnuti tuđi upravitelj. (Uporedi Šuster — str. 226);

b) u pogledu imanja, koje se nalazi u posedu (državini) nekoga trećega (r. 4. V. 1872 — G. U. 4625);

c) radi obezbeđenja potraživanja iz naslova legata (r. 30. VII. 1878 — G. U. 7769), itd.

4) Drugi stav paragrafa 100 propisuje pretpostavke koje su potrebne za dozvolu obezbeđenja protivu parnične stranke, kojoj je sud već predao upravu zaostavštine u smislu §-a 114 v.p. odnosno §-a 810 o.g.z. — Za ovaj slučaj poziva se zakon na propise Zakona o izvršenju i obezbeđenju a označene pretpostavke sadržane su u §§ 332, 333, 334 i 338 Ip. Prema tome dozvoliće se obezbeđenje zaostavštine protiv stranke, kojoj je sud već predao upravu zaostavštine, samo ako predlagač učini verovatnim.

1) svoj zahtev na zaostavštinu potvrdama ili drugim dokazima, koji se mogu odmah provesti;

2) opasnost da bi bez zatraženog obezbeđenja protivnik predlagača osujetio ili znatno otežao ostvarenje njegovog zahteva do ostavštine a to naročito na taj način što bi promenio postojeće stanje stvari. Dovoljna je objektivna opasnost a nije potrebno da protivnik prouzrokuje opasnost svojim ponašanjem (tj. subjektivna opasnost). Kao opasnost važi i potreba, da se spreči kakvo nasilje ili da se otkloni kakva nenaknadiva šteta koja preti.

Predlog za dozvolu obezbeđenja podneće se vanparničnom sudu, a u predlogu mora predlagač istinito naznačiti činjenice gorespomenute pod 1) i 2) i tačno naznačiti koje od sredstava obezbeđenja predviđenih u §-u 333 Ip. traži. Dokaze, kojima se želi posvedočiti opasnost treba tačno navesti i eventualno staviti potrebne predloge, da se ti dokazi pribave.

Postupak ako su naslednici nepoznati

§ 101

Ako su naslednici nepoznati ili ako poznati naslednici u određenom im roku nisu dali izjavu o prihvatu nasledstva, i ako su oni propisno pozvani (§ 93), i zbog toga nasledni deo, koji bi im pripao, ostane neprihvaćen, sud će postaviti skrbnika zaostavštine (§ 64) i po službenoj dužnosti oglasom

pozvati sve one, koji smatraju da im pripada pravo nasledstva u pogledu te zaostavštine da se u roku od godine dana jave sudu i podnesu svoje nasledničke izjave, jer će se inače o zaostavštini raspravljati s onima, koij su dali nasledničku izjavu i dokazali naslov svog naslednog prava i uručiti im zaostavštinu, dok će neprihvaćeni deo zaostavštine u koliko po propisima Građanskog zakonika ne pripada ostalim naslednicima, kao dobro bez naslednika pripasti državi. Ako se posle toga prijave naslednici, ostaje im pravo, da u roku zastare traže povraćaj ostavinske imovine.

1) U prvom slučaju tj. ako su naslednici sasvim nepoznati, sud će postaviti skrbnika zaostavštine i oglasom pozvati nepoznate naslednike da se u roku od godine dana jave sudu i podnesu svoje nasledničke izjave. Praktičan primer za ovaj slučaj bio bi sledeći:

Stalni poverenik za sastavljanje smrtovnica u opštini Jesenice, Milošević Milan, podneo je sudu smrtovnicu 3 decembra 1934 g. po smrti Hadžić Mirka, umrlog u Jesenicama, iz koje proizlazi da je umrli ostavio nepokretno imanje, nazvano „Planica", da nije pronađena izjava poslednje volje i da su naslednici sasvim nepoznati.

a) Po ovom izveštaju sreski sud u Jesenicama doneće sledeći

Zaključak

U ostavinskoj stvari Hadžić Mirka podneta smrtovnica od 3 decembra 1934 g. ostaje kod ovog suda. Overeni prepis iste dostavlja se poreznom uredu u Jesenicama.

Pošto iza smrti Hadžić Mirka nije pronađena izjava poslednje volje i pošto nisu poznati zakonski naslednici postavlja se u smislu §-a 64 v.p. kao skrbnik nepoznatim naslednicima i istovremeno kao upravitelj zaostavštine gosp. Dr. Franjić Franjo, advokat u Jesenicama, kome se izdaje odnosna odluka.

U smislu §-a 101 v.p. izdaje se oglas, koji će se pribiti u sudskoj zgradi i tri puta oglasiti u „Službenom listu".

Gospodinu javnom beležniku Dr. Marić Miloju u Kranjskoj gori nalaže se da s obzirom na propis § 69 v.p. smesta sastavi popis zaostavštine i da ga podnese ovom sudu u roku od osam dana.

Sreski sud u Kranjskoj Gori.

15. XII. 1932. Potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:
(učesnici i poreska vlast).

b) Postavljenom skrbniku izdaće se sledeći

Zaključak

Gosp.

Dr. Franjić Franjo
advokat
Jesenice

Hadžić Mirko posednik imanja „Planica" umro je na ovom svom imanju 2 decembra 1934 g. bez izjave poslednje volje. Pošto su naslednici sasvim nepoznati, postavljeni ste ovim skrbnikom njegove zaostavštine, pa Vam se kao takovom poverava ne samo zastupanje prava nepoznatih naslednika već i uprava same ostavinske imovine. Radi toga dužni ste, da pronađete nepoznate naslednike, pa ako za njih saznate, da prijavite smesta ovom sudu njihova imena i prebivališta.

Dok pronađete naslednike ovlašćeni ste da zastupate i branite njihova prava i interese i da upravljate celom zaostavštinom uz dužnost polaganja računa. Naročito morate se starati za naplatu ostavinskih potraživanja, i za namirenje nespornih potraživanja ostavinskih verovnika i legatara. Konačno se upozoravate da ste dužni da si prethodno pribavite odobrenje suda u slučaju, ako bi trebalo za zaostavštinu podići tužbu ili sklopiti poravnanje u sporu u kojem je zaostavština stranka. Uopšte imate se vladati u svemu po propisima zakona.

Kr. sreski sud u Kranjskoj Gori.
15. XII. 1934 g. Potpis sudije

c) U cilju da se pribije na sudskoj tabli i da se objavi u novinama, sastaviće se sledeći

Oglas

Sreski sud u Kranjskoj Gori obznanjuje da je 2 decembra 1934 g., u Jesenicama na svom imanju „Planica" umro Hadžić Mirko. Pošto se ne zna da li i kojim licima pripada nasledno pravo na njegovu zaostavštinu, to se ovim poziva svako koji bi po bilo kakvom naslovu polagao pravo nasledstva na imanje umrloga, da za godinu dana, od dana ovog oglasa, prijavi svoje nasledno pravo ovom sudu i da podnese dokaze o svome pravu nasledničkom izjavom, jer će se u protivnom raspraviti zaostavština, kojoj je međutim postavljen skrbnikom Dr. Franjić Franjo, advokat u Jesenicama, sa onima, koji su dali svoju nasledničku izjavu, i uručiti onima koji su dokazali naslov svog naslednog prava; neprihvaćeni deo zaotavštine pripašće državi, kao dobro bez naslednika.

Sreski sud u Kranjskor gori.
15. XII. 1932 g. Potpis sudije.

Napomena: Treba utvrditi da ne postoji nikakvo opšte naređenje, da se moraju oglasi objavljivati u „Službenim novinama". U §-u 62 zak. o i. i o. određeno je da u „svima slučajevima, u kojima se obaveštenja moraju vršiti proglasom (ediktom), mora se oglas pribiti na sudskoj tabli i uvrstiti jedan put ili više puta u novine, koje su određene za službene objave dotičnog suda. „Prema tome dato je sudskoj praksi pravo, da određuje, novine za službene objave potčinjenih sudova. Na teritoriji Hrvatske i Slavonije obznanjuju se objave redovnih sudova. u „Narodnim novinama", na teritoriji Višeg zemaljskog suda u Splitu u „Službenom Glasniku", a na tetiroriji Višeg zemaljskog suda Ljubljanskog u „Službenom listu" (ranije „Uradnom listu") banske uprave dravske banovine.

2) U drugom slučaju tj. ako su naslednici poznati, ali u određenom roku nisu dali izjavu o prihvatu nasledstva (§ 93) i zbog toga nasledni deo koji bi im pripao, ostane neprihvaćen, postupaće se kao što smo već prikazali, pri tumačenju §-a 68.

3) Nastaje pitanje, da li je dovoljno da oglasom pozvano lice podnese u oglasnom roku od godine dana (taj rok isteče istog kalendarskog dana naredne godine iza oglasa)

(r. 10-XI-1880 g. — G.U. 8178), svoju nasledničku izjavu i da li može dokaz o naslovu naslednoga prava podneti i naknadno. Pošto se ustanova §-a 95 stav 4 odnosi na sazivanje poznatih naslednika, nema nikakvog razloga da se ne bi ova pogodnost dozvolila i licima, koja su radi udaljenosti ili drugih poteškoća u nepovoljnijem položaju. Zbog toga mogu nepoznati naslednici i naknadno posle oglasnog roka da podnesu dokaz o naslovu naslednoga prava, radi čega će im se odmeriti dovoljan rok.

4) Ako se nepoznati naslednici jave tek posle oglasnog roka, mogu ostvariti svoja prava na zaostavštinu sve dok ne zastare njihovi zahtevi. Rok zastare za podnošenje tužbe o nasledstvu (§ 823 o.g.z.) iznosi redovito 30—40 godina, (§§ 1478, 1485 o.g.z.), a zastarelost počinje od momenta kad je bilo naslednicima objektivno moguće ostvariti svoje nasledno pravo, tj. od dana kad im je pripalo nasledstvo. (Poredi Stubenrauch — tumačenje §-a 760 o.g.z.). —

§ 102

(1) Skrbnik zaostavštine ima, bez obzira na izdati oglas, svim sredstvima nastojavati, da pronađe naslednike i njihovo boravište, a uspeh sudu javiti. On ima osim toga da zaostavštinom upravlja i nju zastupa, a naročito da nastoji da se naplate tražbine i, ukoliko se to može učiniti bez opasnosti, namire verovnici zaostavštine i legatari.

(2) Skrbnik saostavštine kao takav ne može podnašati nasledničke izjave niti može pobijati koju nasledničku izjavu ili naredbu poslednje volje.

(3) Ako treba u ime zaostavštine podići tužbu ili sklopiti poravnanje, skrbnik mora za to pribaviti odobrenje ostavinskog suda, koji će u važnijim slučajevima, pre nego što donese svoju odluku, preslušati naslednike i druge učesnike.

U ovom su §-u jasno označena prava i dužnosti skrbnika koji je postavljen **nepoznatim** naslednicima. Njegov delokrug je dakle različit od skrbnika označenog u §-u 104. Bitna razlika sastoji se u tome, da skrbnik nepoznatih naslednika ne može davati nasledničke izjave dok je cilj postavljanja skrbnika **naslednicima nepoznatog boravišta** (§ 104) baš ta, da se sa skrbnikom provede raspr[illegible]a zaostavštine.

Treba još napomenuti da posebno ovlašćenje, podeljeno od suda imenovanom skrbniku kancelarije umrlog advokata za uterivanje njegovih troškova, ne prestaje uručenjem njegove zaostavštine, nego jedino dovršenjem naloženog mu posla ili opozivom ovlašćenja. (r. stola sedmorice 3-XII-1893 g. br. 3526).

Zahtevi punoletnih legatara da im se isplate njihovi legati uputiće se na parnicu, ako skrbnik nije time sporazuman. (r. 19-XI-1902 g. — br. 15428).

Predaja zaostavštine bez naslednika državi

§ 103

Kad proteče oglasom određeni rok, a niko nije podneo nasledničku izjavu, neće se provesti rasprava zaostavštine, nego će ostavinski sud celu zaotavštinu ili neprihvaćeni njezin deo predati državi i o tome obavestiti nadležnu vlast. Propis § 101 vredi i ovde.

1) U smislu §-a 760 o.g.z. (Nov. I. § 73), ako nema nikoga koji je ovlašćen na nasledstvo ili ako niko ne primi nasledstvo, onda pripada zaostavština, kao dobro bez naslednika, državi. Imovina ostavioca, koji je umro bez naslednika pripada državi ex titulo caducitatis a ne ex titulo haereditatis, a to biva onda kad proteče oglasom (§ 101) određeni rok, a niko se ne prijavi na nasledstvo niti podnese nasledničku izjavu. Državi ima se predati samo čista zaotavština (bez tereta).

U smislu §-a 14 zakona o zaštiti autorskog prava od 26 decembra 1929 god. (Sl. nov. 27 decembra 1929 g. Br. 304 — C XXIX) „Autorsko pravo prelazi na naslednike. **Kaducitetno pravo ovde ne postoji.**" A isto tako kao što kod autorskog prava ne postoji kaducitetno pravo ono ne postoji ni kod prava Patenta po zakonu o zaštiti industrijske svojine od 17 Februara 1922 god. (Sl. nov. od 28 Marta 1922 g. br. 96 — IX.).

Nasledničku prijavu državnog pravobranioštva treba odbiti baš s razloga jer kaducitetno pravo na osnovu kojega zaostavština bez naslednika pripada državi, nije istovetno s pravnim naslovom na osnovu kojega se daje nasledničke izjava. (r. 8-V-1894 — G.U. 15112). Državi pripada na osnovu

kaducitetnoga prava aktivna legitimacija u parnici protivu naslednika i legatara radi poništenja izjave poslednje volje. (r. 24-XI-1898 — G. U. n. k. 386).

2) U pogledu prava nepoznatih naslednika koja im pripadaju na zaostavštinu, i ako je protekao za nasledničku prijavu oglasom određeni rok, upućujemo na ono što smo već izneli kod tumačenja §-a 101, br. 4).

Država se smatra poštenim posednikom na osnovu kaducitetnog prava podeljene joj imovine tj. u slučaju predaje ostavinskih stvari odgovara samo za njezinu vrednost u smislu §-a 952 o.g.z., dok je nepošteni posednik zaostavštine odgovoran za svaku štetu, za sve koristi i plodove (§ 335 o.g.z.), te odgovara i za slučaj (§ 338 o.g.z.).

Postupak ako je boravište naslednika nepoznato

§ 104

(1) Ako je naslednik poznat, ali mu se ne zna za boravište, postaviće mu ostavinski sud skrbnika, kome je dužnost da izvrši potrebne izviđaje u cilju da pronađe boravište naslednikovo. Za to mu se ima odrediti dovoljan rok.

(2) Ako nema nade, da bi se moglo pronaći boravište naslednikovo, ili ako izviđanje ostane bezuspešno, sud će na predlog skrbnika oglasom obavestiti otsutnika o nasledstvu s tim dodatkom, da će, ako se on za godinu dana ne javi sudu sam niti postavi punomoćnika, skrbnik u njegovo ime dati nasledničku izjavu, a da će se čista zaostavština koja mu pripadne, čuvati kod suda dok se ne javi ili se ne dokaže, da je otsutnik umro ili proglašen za umrloga.

Min. obrazloženje: „Preuzeti § 131 Patenta o postupku za slučaj, da je boravište naslednika nepoznato, propisom § 104 izmenjen je utoliko, što se skrbniku za svaki slučaj nalaže u dužnost da izvrši potrebne izviđaje u cilju da pronađe boravište naslednikovo i da je zadržan ediktalni rok od godine dana, koji je spomenutom austr. novelom Patenta skraćen na šest meseci. Ove izmene preporučuju naše posebne prilike, naime veliki broj naših iseljenika u Severnoj i Južnoj Americi."

1) Valja pre svega napomenuti, da treba uvek obavestiti one naslednike, koji bivaju doduše u inostranstvu a kojih je boravište poznato. Nedopušteno je da se takvim nasledni-

cima postavlja skrbnik. Iako bi bio eventualno postavljen takav skrbnik, odbiće se po njemu dana nasledničke izjava. (r. 31-III-1897 g. — G.U. 16002).

Pretpostavlja se dakle u pogledu postavljanja skrbnika u smislu §-a 104 da sud zna, da je određeno lice preživelo ostavioca a da je boravište tog lica nepoznato. Lice naslednika biće u slučaju ugovornog ili testamentarnog nasledstva poznato sudu. Moguće je također da je i lice zakonskog naslednika poznato sudu, a da je nepoznato njegovo boravište. Nije od važnosti za ovaj paragraf razlikovati da li je otsutni naslednik pre svoga otsustva znao za slučaj smrti (r. 24-XI-1870, br. 13708). Svakako je dužnost sudskih poverenika da se tačno raspitaju za boravište pojedinih naslednika u cilju da se izbegne troškove skrbnika, oglasa itd. — Sudija će naložiti da se dopuni smrtovnica, ako poverenik kratko i nedovoljno označi neko lice da je nepoznatog boravišta, a da se pre toga nije svestrano o njemu raspitao.

2) Ako naslednik nepoznatog boravišta ne da nasledničke izjave ili se uopšte ne javi, onda će skrbnik po isteku oglasnog roka predati nasledničku izjavu u imenu naslednika koga zastupa. Deo zaostavštine uručiće se na to skrbniku i čuvaće se kod suda dok se on ne javi ili se ne dokaže da je otsutnik umro ili proglašen za umrloga. U ovim poslednjim slučajevima prelazi zaostavština na njegove naslednike odnosno, pripada državi kao dobro bez naslednika.

Praktičan primer zaključka suda ako su naslednici nepoznatog boravišta, obrasca odluke postavljanja skrbnika, i oglasa, vidi kod §-a 68.

Objavljivanje oglasa

§ 105

(1) Oglasi po §§ 101 i 104 pribiće se na sudsku tablu i uvrstiće se tri puta u službene novine određene za objave toga suda, a prema prilikama objaviti i u drugim novinama.

(2) Ako se u isto doba kod istog suda dogodi više takvih slučajeva, može se u pogledu više zaostavština izdati jedan oglas. Pristojba za oglas plaća se iz zaostavštine, a ako se tiče samo pojedinih naslednika, iz njihovog naslednoga dela.

(3) Ako su troškovi oglašivanja u novinama u nesrazmeri sa vrednošću zaostavštine ili naslednoga dela, ili ako se od takvog oglašavanja ne može očekivati uspeh, sud može odrediti, da se oglas samo jedanput objavi ili da se, umesto objavljivanja u novinama, oglas pribije na oglasnu tablu onih opština u kojima je po prirodi pojedinoga slučaja objavljivanje korisno ili da se u tim opštinama oglas na drugi uobičajeni način objavi.

U prvom stavu postavlja zakon pravilo, a u daljem tekstu daje se sudu na volju, da može otstupiti od tog pravila. Objavljivanje oglasa u novinama drugih banovina odnosno u inostranim novinama uslediće naročito samo onda, ako se predmneva da se tamo nalazi boravište naslednika. Nema sumnje da imadu interesenti pravo zahtevati da se oglas na njihov trošak obznani još na koji drugi način, po analogiji § 62 stav 3 Ip.

SEDMI OTSEK

POZIVANJE VEROVNIKA

§ 106

(1) U smislu propisa Građanskog zakonika sud će po predlogu naslednika ili skrbnika zaostavštine verovnike zaostavštine oglasom pozvati da prijave svoje tražbine pismeno ili usmeno na ročištu, koje se određuje. U oglasu imaju se verovnici upozoriti na to, da oni verovnici, koji se ne bi prijavili u određenom roku, neće moći postavljati nikakav zahtev prema zaostavštini, ako je ona isplaćivanjem prijavljenih tražbina iscrpljena, ukoliko im ne pripada založno pravo.

(2) Pozivanje verovnika može se učiniti istim oglasom, kojim se pozivaju naslednici.

(3) Poznati verovnici mogu se i posebice pozvati.

(4) Naređenje poslednjeg stava § 105 će se shodno primenjivati.

Min. obrazloženje: „Naređenja ovog otseka slažu se sa odnosnim propisima Patenta (§§ 133, 135 i 136), osim što sadrže nekoliko neznatnih izmena, koje ne zahtevaju naročito obrazloženje. § 134 Patenta koji u postupku zaostavštine vojnih lica daje naročiti propis o pozivanju verovnika, ukinut je spomenutom austr. novelom, a ni projekat ga nije preuzeo, jer za to nema potrebe."

1) Cilj je pozivanju verovnika da se ustanovi istinito stanje dugova zaostavštine i da se pronađu svi nepoznati verovnici zaostavštine. Na taj način mogu se naslednici orijentisati o pravom imovnom stanju, obezbediti se od odgovornosti za nesrazmerna plaćanja i po izmirenju dugova doći do mirnog uživanja zaostavštine. Posle uručenja zaostavštine ne može se više tražiti pozivanje verovnika. (r. 17-V-1881, br. 5386 — G.U. 8395).

Stanje hipotekarnih dugova i imena hipotekarnih verovnika razabraće se iz zemljišnih odnosno intabulacionih knjiga; ovi verovnici ne gube založna prava, iako propuste da prijave svoja potraživanja. Isto važi i za verovnike koji imadu za svoja potraživanja u rukama ručnu zalogu.

Ne smatraju se verovnicima oni, koji su u posedu stvari koja je unesena među aktiva zaostavštine, pošto se posednik ne može prinuditi da naznači svoj naslov. Tako n.pr. onaj, koji je u posedu uložne knjižice glaseće na ime ostavioca i popisane među aktivima zaostavštine, ne može se od strane ostavinskog suda prinuditi na to, da dokaže svoja odnosna prava niti se može uputiti na parnicu. Stvar je naslednika da parnicom ostvare svoja predmnevana prava do takove uložne knjižice protiv posednika iste. (r. 3-III-1874 br. 1966).

2) Daljni pravni odnošaji, koji dolaze u tom pogledu u obzir, sadržani su u §§ 813, 814 i 815 o.g.z. odnosno u §-u 491 o.g.z. — Paragraf 813 o.g.z. propisuje: „Da bi naslednik ili skrbnik postavljeni nad zaostavštinom mogao poznati stanje dugova, slobodno mu je da traži, da se izda oglas, kojim se svi verovnici imaju pozvati da prijave i dokažu svoja potraživanja u vreme primereno okolnostima, a da se zaustavi namirenje verovnika dok ne prođe pomenuti rok."

Dejstvo pozivanja verovnika označeno je u narednom §-u 814 o.g.z. koji glasi: „Ovo sudsko pozivanje verovnika ima za posledicu da verovnici, koji se nisu prijavili u određeno vreme, nemaju nikakvog dalnjeg prava na zaostavštinu, ako bi ova isplatom prijavljenih tražbina bila iscrpljena, nego samo utoliko, ukoliko im pristoji pravo zaloga."

Ali dejstvo pozivanja naslednika nije to, da verovnici,

dok ne prođe oglasom određeni rok, ne bi mogli podići tužbe ili tražiti obezbeđenje. Propis §-a 813 o.g.z. ne isključuje dakle postizavanje založnog prava i provođenje izvršenja.

Na drugoj strani, dejstvo propuštanja sazivanja verovnika je to, da ako naslednik zanemari dozvoljenu mu opreznost za sudsko pozivanje verovnika, ili ako neke od prijavljenih verovnika odmah izmiri bez obzira na prava ostalih, a neki verovnici ostanu neisplaćeni radi toga što nedostaje zaostavštine, onda takav naslednik odgovara verovnicima celom svojom imovinom, iako se samo uvetno izjavio naslednikom, i to utoliko, ukoliko bi oni bili namireni, da se zaostavština po zakonu upotrebila za namirenje verovnika. (§ 815 o.g.z.).

Konačno treba i ovde istaknuti da se u smislu §-a 68 stečajnog zakona nad zaostavštinom otvara stečaj, čim postoji prezaduženost tj. kad dugovi zaostavštine prelaze aktivno stanje.

Obavezom pozivanja verovnika ograničena je dakle uvetna naslednička izjava ili pravo prihvaćanja nasledstva s pravom popisa. (Šuster — str. 237).

3) **Praktičan primer pozivanja verovnika.**

a) **Obrazac predloga za pozivanje verovnika i rešenje takvog predloga:**

posl. br. .066/35

Sreskom sudu

u Malinskoj

U ostavinskoj stvari Kraljić Jovana.

Predlog

Kraljić Marka i Kraljić Tome, zemljoradnika iz Malinske 66. za izdavanje oglasa radi pozivanja verovnika zaostavštine.

u jednom primerku.

Zaključkom ovoga suda od . . . posl. br. . . . primljene su naše nasledničke izjave.

Da bi mogli doznati istinito stanje dugova zaostavštine umrloga Kraljić Jovana

predlažemo:

da se oglasom pozovu verovnici zaostavštine da prijave svoje tražbine pismeno ili na ročištu koje će se odrediti, i da verovnici dokažu i primernom roku svoje tražbine i da se međutim, dok ne proteče određeni rok, obustavi namirenje verovnika.

U Malinskoj, datum . . . .

Kraljić Marko, s. r.
Kraljić Tomo, s. r.

Napomena: Za slučaj, da se naslednici odreknu pozivanja verovnika, odnosni podnesak glasiće:

„U vezi zaključka ovog suda od . . ., prijavljujemo, da su ostavinske prilike ostavioca potpuno u redu, da se odričemo pozivanja naslednika i predlažemo, da se ova prijava uzme na znanje." Ali ako se ovo odricanje tiče nesvojevlasnih lica, onda će sud odrediti potrebne izviđaje, da li se može to prihvatiti (§ 29).

b) Po takvom predlogu doneće sud sledeći

Zaključak

U ostavinskoj stvari umrlog Kraljić Jovana izdaje se po predlogu prijavljenih naslednika Kraljić Marka i Tomislava u smislu §-a 106 Vp. oglas, kojim se pozivaju svi verovnici zaostavštine, da prijave i dokažu svoje zahteve do 15 februara 1935 g. Za taj dan određuje se u cilju likvidacije njihovih potraživanja, pred ovim sudom ročište u 9 časova pre podne, na koje se pozivaju svi ostavinski verovnici i izjavljeni naslednici.

Oglas će se pribiti na sudsku tablu i uvrstiće se tri puta u „Slružbeni glasnik", u koju svrhu imadu predlagači da polože kod ovog suda u roku od tri dana oglasnu pristojbu od Din. . . . . .

Sreski sud, u Malinskoj
26 decembra 1934 g.

potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:
1) Kraljić Marko,
2) Kraljić Tomo,
3) Batić Branko.

c) **Obrazac oglasa za pozivanje verovnika zaostavštine:**

Oglas

Sreski sud u Malinskoj, poziva sve one, koji bi što po kakvom god pravu imali da traže iz zaostavštine 24 novembra

1934 g. bez izjave poslednje volje u Malinskoj umrlog Kraljić Jovana, da prijave svoje tražbine pismeno ili usmeno na ročištu, koje se određuje za 15 februar 1935 g. u 9 časova pre podne, soba br. 10 ovog suda. U protivnom slučaju izgubiće pravo naplate iz zaostalog imanja, ako se ovo uoptrebi na izmirenje ostalih, na vreme prijavljenih verovnika, i to ukoliko im ne pripada založno pravo.

Sreski sud, u Malinskoj

26-VII-1932 g. potpis sudije.

Napomena: Radi uprošćenja postupka odrediće se oglasom i rok za prijavu tražbina i to do dana ročišta a ujedno i ročište za likvidaciju ostavinskih poverilaca.

4) Nameće se još pitanje, da li poverilac koji je propustio da prijavi svoju tražbinu odnosno da dođe na ročište, ima pravo da traži povraćaj u pređašnje stanje ročišta. Po našem mišljenju nema mesta povraćaju u pređašnje stanje i ne treba postupati po analogiji §-a 120 stečajnog zakona. U tom slučaju će se za tražbine koje su prijavljene po proteku roka za prijavljivanje, a koje nisu bile uzete u pretres na opštem ročištu za ispitivanje, na trošak predlagača odrediti posebno ročište. Nije tačno, jer je suviše strogo, mnenje Šustera (str. 239) da će takve tražbine doći do izmirenja samo ukoliko nije zaostavština iscrpljena blagovremeno prijavljenim tražbinama.

Prijava tražbina

§ 107

(1) Na ročište za prijavu tražbina pozvaće se i poznati naslednici i skrbnik zaostavštine.

(2) O prijavljenim tražbinama i eventualno prijavljenim pravima na nasledstvo (§ 106 stav 2) sastaviće se zapisnik, u kojem će se popisati tražbine i eventualna prava na nasledstvo uz naznačenje porodičnog i rođenog imena verovnika i naslednika, iznosa tražbine glavnice i sporednih zahteva, kao i pravnog osnova tražbine ili prava na nasledstvo. Pismene prijave priložiće se zapisniku.

(3) Naslednici odnosno skrbnik zaostavštine izjasniće se, da li i u koliko priznaju prijavljenu tražbinu.

(4) Ako ne dođe do sporazuma ili poravnanja, uputiće se verovnici sa nepriznatim tražbinama na parnicu.

1) Po našem zakonu nije potrebno da se odredi posebno ročište za prijavu tražbina i posebno ročište za ispitivanje (likvidaciju) tražbina, nego ročište za prijavu tražbina biće ujedno i ročište za ispitivanje.

2) U pogledu pismeno prijavljenih tražbina, uputno je da se odnosni podnesak preda u dva primerka u cilju da se može jedan otpravak dostaviti zastupniku ili skrbniku zaostavštine. Na ročištu će se pre svega ustanoviti da li i koje prijave su usledile. Prilikom izjašnjenja naslednika, da li i ukoliko priznavaju prijavljene tražbine, sudija će nastojati da dođe do sporazuma ili poravnanja. Ako ne uspe uputiće verovnike sa nepriznatim tražbinama na parnicu. Razume se da se takvom verovniku nema odrediti rok za podignuće tužbe. (r. 26-IV-1870 br. 4930 — G.U. 3786).

Verovnici zaostavštine namiriće se po vrsnom redu označenom u stečajnom postupku, kod istog vrsnog reda po srazmeru iznosa (Nemethy, str. 28 — 6).

3) **Praktičan primer prijave i likvidacije tražbina zaostavštine.**

a) **Obrazac prijave ostavinske tražbine:**

posl. br. . . . .

S r e s k o m s u d u
u M a l i n s k o j

U ostavinskoj stvari Kraljić Jovana.

Prijava tražbine

Dumičić Petra trgovca, iz Malinske
u iznosu od Din. 2.140.—

u dva primerka, prilog
A) u izvorniku.

Umrli Kraljić Jovan ostao mi je dužan za životne namirnice kupljene u mom dućanu, što posvedočujem izvatkom iz mojih redovito vođenih trgovačkih knjiga pod A), iznos od Din. 2.000.—

Prijavljujem blagovremeno ovu moju tražbinu protiv zaostavštine Kraljić Jovana u roku označenom u oglasu ovog suda od 26 decembra 1934 god. posl. br. i

predlažem

da se primi ova prijava i da mi se prizna prijavljena tražbina sa Din. 2.000.— u ime glavnice i Din. 140 u ime kamata i troškova.

U Malinskoj, 1 februara 1935 god.

Dumičić Petar, s. r.

b) Na određenom ročištu sastaviće se sledeći

Zapisnik

sastavljen 15 februara 1933 g. kod sreskog suda u Malinskoj.

P r i s u t n i:

od strane suda:
Verleić Đuro, sudija,
Leskovac Milan, zapisničar.

od strane naslednika:
Kraljić Tomo,
Kraljić Marko
Batić Branko
svi zemljoradnici iz Malinske.

Predmet je ročište za prijavu i ispitivanje tražbina protiv zastavštine Kraljić Jovana, umrlog 24-XI-1934 g. bez izjave poslednje volje.

1) Bakić Dr. Lujo, lekar u Malinskoj, prijavljuje svoje lekarske troškove u iznosu od Din. 1.200.—

Naslednici priznavaju ovu tražbinu ispravnom.

2) Lazić Ante prijavljuje na osnovu zadužnice od 24-V-1931 g. izdane po umrlom Kraljić Jovanu, iz naslova zajma svoju otadžbinu u iznosu Din. 4.000.— s 6% kamata od 31 decembra 1931 god. dalje.

Naslednici priznavaju ispravnom ovu tražbinu.

4) Davić Branko građevinar iz Malinske, prijavljuje na osnovu računa od 20-IX-1933 g. u ime građevinskih radova učinjenih preko proračuna za dogradnju štale tražbinu u iznosu od Din. 4.190.—

Naslednici ne priznavaju ovu tražbinu.

5) Stričević Mirko, krojač u Malinskoj prijavljuje u ime nagrade za naručeno mu odelo, koje je sašio umrlom Kraljić Jovanu u maju mesecu 1932 god. tražbinu od Din. 1.500.—

Naslednici ne priznavaju ove tražbine i tvrde da ju je umrli već platio.

Zaključeno i potpisano.

Potpis sudije i zapisničara.

Potpisi verovnika i naslednika.

Napomena: Ako ima više prijava, može se ovaj zapisnik sastaviti tako, da se na desnoj strani napiše prijavljeni zahtev, a na levoj uspeh ispitivanja odnosno izjave naslednika a da se uštedi vreme poveriocima, može svaki pojedini svoju prijavu potpisati, i ne mora da čeka dok svi potpišu zapisnik.

c) Po ovom će zapisniku sud doneti sledeći

Zaključak

U ostavinskoj stvari po umrlom Kraljić Jovanu posvedočava se po službenoj dužnosti da su naslednici pomenute zaostavštine priznali ispravnim:

1) Tražbinu Bakić Dr. Luje, lekara iz Malinske, u ime lekarskih troškova u iznosu od Din. 1.200.—

2) tražbinu Lazić Antona iz Malinske na osnovu zadužnice od 24-V-1931 g.u iznosu Din. 4.000, u ime glavnog duga, i 6% kamata od 31 decembra 1931 g. dalje;

3) tražbinu Dumičić Petra, trgovca iz Malinske na osnovu računa za kupovinu robe u iznosu od Din. 2.140.—

Naslednici nisu priznali tražbine:

a) Davić Branka, građevinara iz Malinske, koji je prijavio iznos od Din. 4.190.— u ime građevinskih radova učinjenih umrlom preko proračuna za dogradnju štale;

b) Stričević Mirka, krojača iz Malinske, koji je prijavio potraživanje u iznosu od Din. 1.050 u ime nagrade za odelo učinjeno umrlom.

Radi toga se verovnici Davić Branko i Stričević Mirko upućuju s nepriznatim tražbinama na parnicu.

Sreski sud u Malinskoj,

16 februara 1933 g. potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:
(svi učesnici).

Napomena: Ovaj zaključak nema kao presuda ili sudsko poravnanje pravnog dejstva izvršnog naslova, nego njemu pripada smo dejstvo javnom ispravom dokazane obaveze.

OSMI OTSEK

ZAOSTAVŠTINE INOSTRANACA

Sastavljanje smrtovnice i mere za obezbeđenje zaostavštine

§ 108

U slučajevima u kojima raspravljanje zaostavštine inostranaca spada u nadležnost inostrane vlasti (§ 26), domaći sud izvršiće sve radnje predviđene u § 30 ovoga zakona.

Mere za obezbeđenje naslednika, legatara i verovnika iz naše države

§ 109

(1) Posle sastavljene smrtovnice sud izdaje oglas, kojim poziva domaće i one strane državljane, koji borave u našoj državi a imaju zahteva u pogledu zaostavštine kao naslednici, legatari ili verovnici da prijave sudu svoje zahteve u roku određenom u oglasu, jer kasnije prijavljeni zahtevi neće sprečiti, da se zaostavština izda inostpanoj vlasti ili licu ovlašćenom po rešenju te vlasti.

(2) Oglasni rok ima trajati najviše šest meseci.

(3) Oglas se ima objaviti po propisima § 105 stav 1 i 2.

(4) Neće biti pozivanja po prednjim stavovima, ako vrednost zaostavštine ne prelazi iznos naveden u § 59 stav 2. Od pozivanja može se odustati, ako inostranac nije u našoj državi imao ni prebivalište ni nastan, a ne može se, prema prilikama dotičnog slučaja, ni uzeti, da će se prijaviti kakvi učesnici u smislu propisa §§ 110 i 111. Ako pozivanje izostane, zaostavština se ne sme izdati pre nego što protekne tri meseca od dana smrti inostranca.

Min. obrazloženje: „Naređenja ovog otseka o postupku o zaostavštinama inostranaca slažu se u glavnom sa odnos-

nim propisima (§§ 137 do 140) Patenta. Ali je projekat propise Patenta sistematski i po sadržini delimice preradio u toliko da budu pregledniji i jasniji, a pored toga ih dopunio, jer neka pitanja nisu njima izrečno rešena.

Važnije izmene i dopune, koje donosi projekat u pogledu navedenih propisa Patenta, su sledeće:

1) U § 108 projekta predviđaju se izrična naređenja o tome, da će i u slučaju kad se zaostavština ima ustupiti inostranoj vlasti radi raspravljanja (v. § 26 projekta), naš nadležni sud (v. § 30 projekta) sastaviti smrtovnicu, proglasiti izjavu poslednje volje, koja se je našla u našoj državi, i preduzeti sve potrebne mere za obezbeđenje, popis i čuvanje zaostavštine.

O svemu tome nema propisa u Patentu, a to se u praksi oseća kao praznina zakona.

2) Po § 139 Patenta prepušta se sudu, da u oglasu, kojim se pozivaju naslednici, legatari i verovnici iz naše države da prijave svoje zahteve u pogledu zaostavštine inostranaca, po svojoj oceni odredi rok za ovu prijavu, ne stavljajući oceni suda nikakve granice. Projekt je smatrao da treba ipak odrediti masimum za taj rok, da se izdavanje zaostavština inostranaca nadležnoj inostranoj vlasti ne zavlači. Stoga je u § 105 projeta, koji odgovara § 139 Patenta, predviđeno da taj rok može trajati najviše šest meseci. Taj rok je po stečenom iskustvu sasvim dovoljan radi potrebnog obaveštavanja učesnika iz naše države.

Dalje se predviđa u stavu 4 §-a 109 projekta, da spomenuto javno pozivanje naslednika, legatara i verovnika ima izostati, ako je zaostavština neznatna, a da može izostati ako inostranac u našoj državi nije imao ni prebivalište ni nastan, a ne može se prema prilikama ni uzeti, da će se prijaviti kakvi učesnici iz naše države, u pogledu kojih bi trebalo izdati propisane mere obezbeđenja.

U napred navedenim slučajevima može javno pozivanje izostati, da se na ovaj način postigne uprošćenje i pojeftinjenje postupka oko izdavanja takvih zaostavština inostranaca nadležnoj inostranoj vlasti.

Ako bi ipak bili kakvi učesnici iz naše države, njihovi su interesi dovoljno zaštićeni naređenjem da se, kad izostane javno pozivanje, zaostavština ne sme izdati inostranoj vlasti

pre proteka tri meseca od dana smrti inostranca (§ 109 stav 4 rečenica 3 projekta).

O međunarodnim ugovorima i konvencijama u pogledu raspravljanja zaostavština vidi „Zbirku ugovora i konvencija" od Nikolaja Paharkova (izdanje Gece Kona 1932 g.) str. 42, 43 i sl.

Praktičan primer:

1) u Beogradu „Hotel Esplanad" umro je Smolenski Ladislav industrijalac iz Krakova. Sudski poverenik sastavio je smrtovnicu, popisao i zapečatio svu imovinu umrlog i o tome izvestio sud. Po ovom predmetu sreski sud za grad Beograd, u Beogradu, doneće: a) sledeći

Zaključak

U ostavinskoj stvari Smolensky Ladislava, umrlog u Beogradu 24-VIII-1934 g. bez izjave poslednje volje, podanika Republike Poljske, smrtovnica koju je sastavio sudski poverenik Baltić Branislav ostaje kod ovog suda i dozvoljava se učesnicima da je mogu pregledati i tražiti prepise iste.

Pošto ovom sudu nije poznato da li umrli imade zakonskih naslednika koji borave u našoj državi ili verovnika, koji su ili državljani Kraljevine Jugoslavije ili inostranci boraveći u našoj zemlji to se ovim u smislu §-a 109 Vp. izdaje oglas, kojim se pozivaju domaći i strani državljani, koji borave u našoj zemlji, a imaju zahteva na zaostavštinu kao naslednici, legatari, verovnici ili po kom drugom osnovu, da prijave sudu svoje zahteve u roku od dva meseca, jer kasnije prijavljeni zahtevi neće sprečiti, da se zaostavština izda inostranoj vlasti ili licu ovlašćenom po rešenju te vlasti.

Oglas će se pribiti na sudsku tablu i uvrstiće se tri puta u „Službene novine".

Istovremeno obaveštava se o tome preko Ministarstva inostranih poslova u Beogradu, Zemaljski sud u Krakovu.

Sreski sud za grad Beograd
u Beogradu, 1 septembra 1934 g.
potpis sudije.

Napomena: Ako je umrli ostavio naslednike poslednje volje ili legatare, ili ako ima u našoj zemlji zakonitih naslednika, moraće se i ovi obavestiti dostavom ovog zaključka.

Oglas

Sreski sud za grad Beograd u Beogradu daje ovim na znanje da je 24 avgusta 1934 g. umro u Beogradu podanik Republike Poljske, Smolenski Ladislav, industrijalac iz Krakova, bez izjave poslednje volje.

Radi toga se pozivaju svi domaći i strani državljani, koji borave u našoj zemlji, a imaju zahteve na zaostavštinu kao naslednici, legatari, verovnici ili po kom drugom osnovu, da prijave ovom sudu svoje zahteve u roku od dva meseca od prve objave ovog oglasa u „Službenim novnama", jer kasnije prijavljeni zahtevi neće sprečiti da se zaostavština izda inostranoj vlasti ili licu ovlašćenom po rešenju te vlasti.

Sreski sud za grad Beograd
u Beogradu, 1 septembra 1933 g.
potpis sudije.

O tome se obaveštava:
Konsulat Republike Poljske, u Beogradu.

c) Diplomatskim putem poslaće se zemaljskom sudu u Krakovu sledeći izveštaj:

Zemaljskom sudu
Krakov
(Poljska)

Potpisanom sudiji Sreskog suda za grad Beograd, u Beogradu, čast je javiti da je 24 avgusta o. g. umro u Beogradu, u „Hotel Esplanade" podanik Republike Poljske Smolenski Ladislav, industrijalac iz Krakova, bez izjave poslednje volje.

Po zakonskim propisima koji ovde važe, a posebno po §§-ima 26 i 109 Vp. ima se doduše prepustiti zemaljskom sudu u Krakovu rasprava zaostavštine i rešavanje spornih naslednih zahteva, ali ipak se ne sme onim naslednicima ili legatarima, koji su ili naši državljani ili strani državljani, koji borave u našoj zemlji, izdati zaostavštinu ili onaj deo, koji je potreban za pokriće njihovo u našoj zemlji, sve dok o njihovim zahtevima zemaljski sud u Krakovu, odnosno nadležni ostavinski sud u Poljskoj, ne donese pravovaljanu odluku. Istovremeno ima ovaj sud da se stara za domaće i one strane

verovnike, koji borave u našoj zemlji, utoliko, da se imovina ostavioca sme uručiti tek onda, kada verovnici ili budu namireni ili kada bude položeno obezbeđenje za njihovo namirenje.

Radi toga je ovaj sud izdao oglas, kojim je pozvao sve goreoznačene naslednike i verovnike, da prijave sudu svoje zahteve u roku od dva meseca, jer kasnije prijavljeni zahtevi neće sprečiti, da se zaostavština izda ovom zemaljskom sudu ili licu ovlašćenom po ovom sudu.

Po isteku označenog roka od dva meseca izvestiće se zemaljski sud, tko je sve od naslednika, koji borave u našoj zemlji ili verovnika, prijavio svoje zahteve protiv zaostavštine Smolenski Ladislava u cilju da bi zemaljski sud mogao da donese pravovaljanu odluku o zahtevima naslednika, i u pogledu tražbina verovnika, ukoliko je za njihovo namirenje položeno obezbeđenje.

Sreski sud za grad Beograd
u Beogradu, 1 septembra, 1934 g.

potpis sudije.

§ 110

(1) Ako koji od naslednika ili legatara, spomenutih u § 109 prijavi svoj zahtev, sud će po njegovom predlogu zadržati zaostavštinu ili deo zaostavštine koji je potreban za pokriće tog zahteva sve dotle, dok nadležna inostrana vlast ne donese pravosnažnu odluku u pogledu prijavljenog zahteva.

(2) Ako je o prijavljenom zahtevu pravosnažno odlučeno, zadržana zaostavština ili njezin deo ima se upotrebiti za izmirenje toga zahteva; preostali deo, odnosno, ako je zahtev odbijen, cela zaostavština, a u slučaju, kad je zadržan samo jedan deo, zadržani deo izdaće se nadležnoj inostranoj vlasti.

Min. obrazloženje: „§ 137 Patenta propisuje, da će se u slučaju, ako naš državljanin ili strani državljanin sa prebivalištem u našoj državi na zaostavštinu inostranaca, koja se ima izdati inostranoj vlasti, prijavi kao naslednik ili legatar, ta zaostavština ili odgovarajući njen deo zadržati dok o njihovom zahtevu ne bude od nadležne strane sudske vlasti pravnosnažno odlučeno.

Ovde se je pojavilo pitanje, da li se u slučaju, ako je pravosnažnom odlukom stranog suda priznat zahtev domaćeg

naslednika ili legatara, može zadržana ostavština odnosno zadržani deo zaostavštine dalje radi izmirenja tog zahteva držati.

Da se u tom pogledu ukloni svaka sumnja, § 110 projekta dopunjuje preduzeti § 137 Patenta naređenjem, da se u takvom slučaju zadržana zaostavština, odnosno zadržani deo zaostavštine ima upotrebiti za izmirenje pravosnažnom odlukom priznatog zahteva učesnika iz naše države".

1) Dok je u §§-ima 108 i 109 reč o odredbama suda, — pre nego što se izda zaostavština inostranaca, — radi obezbeđenja zahteva naslednika i legatara, u ovom §-u ima zakon u vidu propise radi namirenja verovnika, koji borave u našoj zemlji. Po pravilu neće se izdati inostranoj vlasti zaostavština inostranaca umrlog u našoj zemlji, dok ne budu namirene ili obezbeđene tražbine ovih verovnika. Ali verovnici, koji borave u našoj zemlji:

1) moraju da dokažu sudu, da je njihova tražbina već pravosnažno dosuđena, ili da je parnica o toj tražbini već u toku, odnosno, 2) da u roku od 15 dana podignu tužbu radi isplate tražbine, a ako ona nije još dospela, da u istom roku podignu tužbu radi utvrđivanja njezinog postojanja u smislu §-a 323 grpp.

2) Ako verovnici, koji borave u našoj zemlji, prijave na koje predmete zaostavštine zahteve, na osnovu vlasničkog ili kog drugog stvarnog prava, ovi predmeti neće se izdati inostranoj vlasti dok odnosni zahtevi ne budu izmireni ili obezbeđeni.

Zakon ima ovde pre svega na umu t. zv. privilegirane tražbine. Ovamo će se ubrajati troškovi oko zaostavštine, koji su nastali usled prevoza ostavinskih stvari,, troškovi oglasa u novinama, troškovi čuvanja i uprave ostavinskih predmeta itd.

Nadalje tražbine kojima pripada po zakonu založno pravo t. j. na osnovu kojih imadu verovnici pravo zadržanja (retenciono pravo). Zakonsko, založno pravo postoji:

a) za carine i carinske kazne u smislu čl. 137 i 173 carinskog zakona od 23 januara1899 g. izmenjenog i dopunjenog 25. februara 1904 g. a proširenog na čitavu državu članom 172 finansijskog zakona za godinu 1920/1921, a to u pogledu carinskih pristojbina na predmetima, koji su u carinarci po zahtevu trećeg lica (npr. carinskog posrednika) uzeti pod sekvestraciju, a u pogledu carinskih kazna ne samo

na predmetima, kojih se tiče kazna, već i na svim predmetima, koji su uzeti na čuvanje, a svojina su kažnjenog lica;

b) za trošarinu na takozvanim trošarinskim predmetima u smislu Pravilnika za izvršenje odredaba o državnoj trošarini bp. 8410 od 28. avgusta 1920 g. (Sl. nov. br 191 i 193). Prema čl. 5, br. 4, jamče trašarinski predmeti za trošarinu, koja od njih još nije naplaćena, dok se nalaze u fabrici, slobodnom smestištu ili pod zvaničnim zatvorom, i ne mogu se upotrebiti za izmirenje privatnih tražbina, dok se na njih ne plati propisna trošarina;

c) za kućarinu kod onih zgrada, koje po građanskom pravu važe kao pokretne stvari, dok one spadaju prema članu 30 Zakona o neposrednim porezima od 8 februara 1928 g. (Sl. nov. 8 februara 1928 g. br. 29/VII), među „Zgrade, koje imaju takvu konstrukciju, da se mogu prenositi s jednog mesta na drugo".

d) za takse — izuzev kaznene takse iz čl. 46 zakona o taksama — za koje postoji čak generalno prvenstveno založno pravo i pred svima ostalim porezima i javnim dažbinama.

e) za državne zajmove po čl. 21 zakona o monopolu na duvan od 4. marta 1890 g. itd., (finansijski zakon za godinu 1922/1923 od 31. jula 1922 g. Sl. nov. 167, A).

f) za Narodnu banku na osnovu zakona od 17. juna 1931 g. (Sl. nov. bp. 173 — XIV — 1931 g.).

g) za zajmove date od zadruga i direkcije za poljoprivredni kredit na osnovu zakona o poljoprivrednom kreditu od 12 juna 1925 g. (Sl. nov. od 17. juna 1925 g. br. 133/XXVII).

h) za tražbine advokata na papirima od vrednosti i gotovom novcu (§ 30 zakona o advokatima od 17. marta 1929 godine).

i) za najamninu (kiriju) po §-u 1101 o. g. z. — vredno je da napomenemo da u slučaju cesije najamnine po §-u 1101 o. g. z. prelazi na cesionara i pravo zakonskog prvenstva. (Vidi Goršić, Ip. — str. 433).

Predmeti zaostavštine, na koje nisu prijavljeni zahtevi na osnovu vlasničkog ili drugog stvarnog prava izdaće se inostranoj vlasti. Ako su ovakvi zahtevi osporeni, postupaće se kao gore pod 1).

§ 111

Ako koji od verovnika, spomenutih u §-u 109, prijavi tražbinu u oglasnom roku, sud neće izdati inostranoj vlasti zaostavštinu ili njezin deo dovoljan za pokriće tražbine, dok prijavljena tražbina ne bude izmirena ili obezbeđena.

Min. obrazloženje: „Propisi § 138 Patenta, koji razlikuju između utuženih i još neutuženih tražbina domaćih verovnika, dali su povoda raznim shvatanjima u praksi. Neki tumače ove propise tako, da treba još neutužene tražbine verovatnim učiniti da bi se postiglo zadržavanje zaostavštine radi obezbeđenja tražbine. Neki opet misli, da treba u pogledu neutuženih tražbina odrediti rok, u kome se one imaju tužbom ostvarivati.

Međutim po međunarodnim ugovorima, koje je naša država sklopila, smatra se, kako u pogledu zahteva, koje stavljaju domaći na zaostavštinu pripadnika druge ugovarajuće države kao naslednici ili legatari, tako u pogledu tražbina domaćih verovnika dovoljnim za zadržavanje zaostavštine, koja bi se imala izdati, dovoljnim, da se takav zahtev prijavi sudu u roku određenom u oglasu o pozivanju domaćih učesnika, a ne traži se da ti zahtevi budu utuženi ili verovatnim učinjeni.

Nema razloga da se ovde zauzima drugo stanovište.

Stoga § 111 projekta ne razlikuje, da li je tražbina utužena ili nije utužena niti traži da se tražbina učini verovatnom nego traži jedino da se tražbina prijavi sudu u određenom roku, da bi se radi njezinog obezbeđenja zaostavština ili odgovarajući njezin deo zadržao. Razume se da se imaju sudu koji je izdao oglas prijaviti i već utužene tražbine.

Saglasno sa § 138 Patenta propisuje i § 111 projekta da će se zaostavština, koja bi se imala izdati, zadržati, dok prijavljena tražbina ne bude izmirena ili obezbeđena.

Ako domaći verovnik ne bi hteo da podnese tužbu, mogu strani verovnici sa svoje strane podneti tužbu radi utvrđenja (ustanovljenja) nepostojanja tražbine po § 323 Građ. parn. post. da bi postigli sudsku odluku, na osnovu koje bi mogli tražiti, da se zadržana zaostavština izda".

§ 112

(1) Ako naslednici, koji se nalaze u našoj državi, podnesu predlog da naš sud provede ostavinski postupak za zaostavštinu inostranaca (§ 27), sud će oglasom pozvati sve naslednike i legatare, koji borave u inostranstvu, da svoje zahteve prijave u roku od šest meseci, jer će se inače ostavinska rasprava provesti prema predlogu predlagačevom.

(2) Oglas će se objaviti na način spomenut u § 105 stav 1 i 2. Oglas će se objaviti i u stranim novinama. Objavljivanje u stranim novinama može izostati, ako bi troškovi objave bili nesrazmerni prema vrednosti zaostavštine i ako je o slučaju smrti obaveštena strana vlast, koja zastupa stranu državu u našoj državi.

(3) Ako se u oglasnom roku niko iz inostranstva ne prijavi, ili ako se prijavi a ne prigovori nadležnosti suda, zaostavština se neće izdavati, a ostavinski će se postupak provesti po našim zakonima. Ali ako ma koji od prijavljenih učesnika zahteva da raspravu provede nadležni strani sud, takav će se zahtev uvažiti.

1) Patenat u §§ 140 i 24 označuje pobliže ovaj postupak kao postupak s zaostavštinama inostranaca, koji su imali u našoj zemlji svoje redovito prebivalište. Iako naš zakon ne traži za dozvolu prorogacije nadležnosti kao preduslov da je umrli inostranac imao u našoj državi svoje stalno prebivalište, jasno je da će se popisi ovog §-a primenjivati u najvećoj meri baš na strane podanike koji su stalno boravili u našoj zemlji gde imadu svoju porodicu.

2) Propisi o nadležnosti sudova u vanparničnom postupku su ius cogens, propisana nadležnost je isključiva i nedopuštena je prorogacija nadležnosti sporazumom stranaka. Radi toga mora vanparnični sud po službenoj dužnosti paziti da ne prekorači granice svoje nadležnosti, a kad nađe da nije nadležan, mora po službenoj dužnosti ustupiti stvar nadležnoj vlasti (§ 2 br.1). Jedina iznimka od ovog pravila u pogledu nadležnosti su propisi ovog paragrafa, gde može i inače nenadležan sud da postane nadležan po predlogu i po sporazumu naslednika.

3) Ovlašten da traži prorogaciju nadležnosti suda je samo naslednik inostranca, isključeni su dakle legatari, verovnici i drugi učesnici rasprave zaostavštine.

4) Sam postupak vršiće se u smislu sledećeg primera:

a) **Obrazac predloga u smislu §-a 112 v. p.**

Sreskom sudu za grad Beograd
Beograd

U ostavinskoj stvari Kristen Josipa, arhitekta, švajcarskog podanika, umrlog u Beogradu 5 jula 1933 g.

Predlog

Kristen Milice iz Beograda, Krunska ul. 88, koju zastupa advokat N. N. iz Beograda, glasom punomoćja pod A)
da se zaostavština njezinog umrlog supruga raspravi u Beogradu.
u jednom primerku,
A) u izvorniku.

Moj suprug Kristen Josip, arhitekta, umro je 5 jula 1933 g. u Beogradu, Krunska ul. 88.

On je bio doduše švajcarski podanik, zavičajan u gradu Ženevi, ali je imao u Beogradu svoje stalno prebivalište i već mnogo godina i svoju radnju.

Pošto sam ja njegova zakonita naslednica
predlažem:
da ovaj sreski sud sam provede ostavinski postupak.
u Beogradu, datum . . . . . Kristen Milica, s. r.

Po ovom predlogu doneće sud sledeći

Zaključak

U ostavinskoj stvari Kristen Josipa provede se po predlogu naslednice Kristen Milice postupak propisan u §-u 112 vp. i izdaje se oglas, kojim se pozivaju svi inostrani naslednici i legatari, ako ih ima, da prijave svoje zahteve, jer u protivnom provešće ovaj sud raspravu s predlagateljicom i s onima, koji joj se pridruže.

Ako se po oglasu, koji se ima uvrstiti tri puta u „Službenim novinama" u Beogradu, te u službenim švajcarskim novinama, ne prijavi niko iz inostranstva, ili ako se prijavi a ne prigovori nadležnosti suda, onda se neće izdavati pokretna zaostavština umrlog, nego će se i ta rasprava obaviti po ovom sudu po domaćim zakonima. Ali ako ma koji od prijav-

ljenih učesnika zahteva, da raspravu o pokretnoj zaostavštini provede nadležni švajcarski sud, onda će se morati uvažiti takav zahtev u smislu §-a 112 vp.

Sreski sud za grad Beograd

Beograd, 20 jula 1934 g. potpis sudije.

Dostava:

N. N. advokatu kao punomoćniku naslednice.

b) Diplomatskim putem poslaće se sudu u Ženevi izveštaj kao kod §-a 109 u kojem će se označiti sadržina oglasa, koji će u ovom slučaju glasiti u smislu sledećeg obrasca.

c) Obrazac oglasa u smislu §-a 112.

Oglas

Sreski sud za grad Beograd, u Beogradu, obznanjuje da je 5 jula 1934 g. u Beogradu bez izjave poslednje volje umro Kristan Josip, arhitekta, švajcarski državljanin, zavičajan u Ženevi ali sa stalnim prebivalištem u Beogradu.

Pošto je njegova udovica Kristen Milica iz Beograda, Krunska 88, predložila da ostavinski postupak provede ovaj sud, kao nadležni domaći sud, to se ovim pozivaju svi naslednici i legatari, bili oni jugoslavenski ili strani državljani, koji borave u našoj zemlji ili u inostranstvu, kao i verovnici, koji su jugoslovenski državljani ili inostranci koji borave u našoj zemlji, a imaju kakvih zahteva na zaostavštinu Kristen Josipa, da prijave svoje zahteve kod ovog suda u roku od tri meseca, od dana objave ovog oglasa. Naročito imadu naslednici u tom roku da izjave, da li su sporazumni da raspravu zaostavštine obavi ovaj sud po domaćim zakonima, jer, ako se u oglasnom roku ne prijavi niko iz inostranstva, ili ako se prijavi, a ne prigovori nadležnosti suda, zaostavština se neće izdavati, a ostavinski će se postupak provesti po domaćim zakonima. Ali ako ma koji od prijavljenih učesnika zahteva, da raspravu provede nadležni švajcarski sud, uvažiće se takav zahtev.

Sreski sud za grad Beograd

u Beogradu, 20 jula 1933 g.

Međunarodni ugovori

§ 113

Po naređenjima ovog otseka postupiće se samo utoliko, ukoliko međunarodni ugovori što drugo ne naređuju.

Min. obrazloženje: „Najposle se je preporučilo da se izrično istakne da propisi ovog otseka, važe samo ukoliko nije međunarodnim ugovorima što drugo naređeno.

Vidi tumačenje §§ 25 do 27.

DEVETI OTSEK

NAREDBE O STVARIMA ZAOSTAVŠTINE DOK TRAJE OSTAVINSKA RASPRAVA

Predaja zaostavštine naslednicima na upravu i dozvola prodaje stvari iz zaostavštine

§ 114

(1) Ako je naslednik dao nasledničku izjavu i svoje pravo na nasledstvo dovoljno verovatnim učinio, sud će njemu ili njegovom zakonskom zastupniku dati zaostavštinu na upravu i staranje, ukoliko se tome ne protive prava drugih lica. Takav naslednik, a tako isto i skrbnik zaostavštine može sa odobrenjem suda prodavati i zalagati nepokretnine i pokretne stvari zaostavštine, može tražbine ustupiti ili od dužnika naplaćivati, ako je to naređeno izjavom poslednje volje ili je to potrebno da se isplate troškovi, a naročito troškovi oko pogreba ili koji drugi preči dugovi ili da se otklone očevidne štete, ili ako su stvari podložne kvarenju ili se zbog nesrazmernih troškova dalje držati ne mogu. U ovom poslednjem slučaju može ostavinski sud, a prema prilikama i sud, koji je za prijem smrtovnice nadležan (§ 30), narediti, da se predmeti, koji se ne mogu čuvati, prodadu dražbom (§ 116), pa i ispod procenjene vrednosti.

(2) Nasledniku, čije je neograničeno i isključivo nasledstvo pravo jasno dokazano i koji ima pravo raspolagati svojom imovinom odnosno njegovom zakonskom zastupniku,

ostavinski sud može još pre provedene ostavinske rasprave pojedine ostavinske stvari kao i glavnice dati u punopravni posed i na slobodno raspolaganje i dozvoliti mu, da sme ove stvari prodati preko suda ili bez suda, ali to samo onda, kad mu ostavinske takse, pristojbe i dužnosti, naložene izjavom poslednje volje, dovoljno obezbeđene ostalom imovinom zaostavštine ili ako na to pristanu finansijske vlasti, odnosno oni kojih se to tiče.

Min. obrazloženje: „U §-u 114, koji govori o predaji zaostavštine nasledniku na upravu i staranje, odnosno, ako je svoje isključivo nasledno pravo jasno dokazao, u posed i slobodno raspolaganje, dodan je preuzetom §-u 145 Patenta propis, da ova predaja na upravu i staranje, odnosno u posed i slobodno raspolaganje ne može biti na štetu prava drugih lica.

Ovaj dodatak ima u vidu naročito slučajeve, u kojima nekome licu na osnovu ugovora, naredbe poslednje volje ili propisa zakona, pripada pravo uživanja zaostavštine ili dela zaostavštine (kao što n.pr. pravo uživanja koje pripada udovici po pravu koje važi u Srbiji i Vojvodini).

Preporučilo se izričnim propisom na to upozoriti."

1) U smislu §-a 810 o.g.z. „ako naslednik, kada stupa u nasledstvo, dokaže dovoljno svoje pravo nasleđovanja, ima mu se dati uprava i uživanje zaostavštine." Dodatak §-a 114 „ukoliko se tome ne protive prava drugih lica" odnosi se pre svega na propise §§ 412 i 413 srp. građ. zak. kojima je zakonodavac želeo da obezbedi položaj žene posle smrti muža. „Kao god", veli § 412, „je muž dužan svoju ženu za života svoga hraniti i izdržavati, tako se ta dužnost i posle smrti njegove prostire na udovicu", i stoga je zakonodavac rešenjem svojim od 17-IV-1858 g. V № 541 istoj dao **prećutnu i zakonsku hipoteku na celokupnoj zaostavštini.** „Žena dakle po smrti muža ostaje kao udovica na uživanju dobara muževljevih i uživa zajedno sa onima, koji su za života muželja učestvovali, niti u tom razlike ima, bila ona u prvom, drugom ili trećem itd. braku, i zarodila se ona s njim ili ne zarodila." (§ 413 srp. g. z.). Za područje Hrvatske i Slavonije važe u pogledu naslednog prava muža i žene § 757 o.g.z. i sl., a za područje bivše Austrije Nov. I. § 68 i sl. — Iskazani naslednik moći će dakle samo onda tražiti da mu se podeli uprava i staranje za-

ostavštine, ako mu pripada i uživanje iste i to s razloga jer se uprava ne može po pravilu odvojiti od uživanja.

2) Nasledniku, koji je svoje nasledno pravo verovatnim učinio u smislu §-a 370 gpp. predaće se, dok traje ostavinska rasprava, zaostavština na upravu i staranje. Uprava zaostavštine može se prepustiti i njezinom uživaocu, a isto tako i legataru u pogledu njemu ostavljenog dobra, dalje naslednicima bez obzira na to da li pristaju nužni naslednici, i skrbniku naslednika koji je radi rasipništva pod starateljstvom (r. 10-XII-1895 — G.U. 15645). Kod suprotnih nasledničkih izjava nije dopušteno da se preda uprava zaostavštine testamentarnom nasledniku, ako nije učinio dovoljno verovatnim svoje nasledno pravo, nego će se odrediti dapače sekvestracija zaostavštine i provešće se nakon saslušanja stranaka (r. 27-VI-1894 — G.U. 15166). Ali ostavinski sud dužan je da odmah odluči o upravi zaostavštine a da ne čeka na posledice rasprave po §-u 98 V. p.

Takav upravitelj je ovlašćen:

a) da može sa odobrenjem suda prodavati i zalagati nepokretne i pokretne stvari zaostavštine;

b) da može sa odobrenjem suda tražbine ustupiti ili od dužnika naplaćivati. Dužnik može, samo ako postoji takvo odobrenje (§§ 234, 1424 o.g.z.) sa sigurnošću da plati;

c) da može sa odobrenjem suda rasprodati predmete, koji se ne mogu čuvati. Ako je reč o kakvoj radnji u smislu zakona o radnjama od 5 novembra 1931 g. onda se rasprodaja u svrhu da se što brže na sitno rasproda roba ili druge stvari koje se u vezi sa obavljanjem neke radnje, bez obzira na naziv pod kojim se obavlja, može preduzeti samo sa prethodnim odobrenjem nadležne opšte upravne vlasti prvog stepena. Ovo odobrenje će se dati po saslušanju nadležne komore **samo u slučaju smrti imaoca radnje,** seobe radnje iz mesta, svojevoljnog napuštanja radnje, ili jedne branše naznačene u ovlašćenju odnosno dozvoli, te konačno usled elementarne nesreće. (§ 158 cit. zakona). U narednim §§-ima 159 do 169 zakona o radnjama, propisan je postupak radi rasprodaje.

Uprava i staranje zaostavštine dozvoljava se u cilju da se za vreme dok traje rasprava zaostavštine, koja se može zavući kroz duže vremena, predmeti zaostavštine ne otegnu svakom prometu. A unovčenje zaostavštine ima se dozvoliti ako je potrebno da se isplate pogrebni ili koji drugi preči dugovi

ili da se otklone očevidne štete ili ako su stvari podležne kvaru, ili se zbog nesrazmernih troškova dalje držati ne mogu ili ako se predmeti u opšte ne mogu čuvati.

2) Svojevlasnom nasledniku, može sud — dok traje rasprava zaostavštine — uručiti i predati u posed i slobodno raspolaganje pojedine ostavinske stvari:

a) ako je formalno dokazao svoje nasledno pravo;

b) ako su ostavinske takse, pristojbe i dužnosti naložene izjavom poslednje volje, dovoljno obezbeđene ostalom imovinom zaostavštine, ili

c) ako na to pristanu oni, kojih se to tiče, odnosno ako pristanu finansijske vlasti.

Takav naslednik može predate mu stvari prodati preko suda ili bez suda. Od slučaja do slučaja odrediće se do koje mere je dopuštena takozvana „otplata naslednika".

Nužni naslednici nisu sunaslednici; ne pripada im dakle goreoznačeno pravo. Zaostavština je između naslednika i nužnih naslednika u smislu §-a 786 o.g.z. samo utoliko ukupno dobro, ukoliko mogu da imadu uticaja na iznos tražbine nužnog naslednia prihodi i rashodi zaostavštine do dodeljivanja nužnog dela. (Šuster — str. 253). Isplatu novčane rente iz imovine zaostavštine (zapravo izdržavanja koje pripada preostalom zakonskom drugu), ne može odrediti bez privole naslednika ostavinski sud; takav se zahtev mora ostvariti parnicom (r. 6-VII-1880 — G.U. 7044).

3) U pogledu predaje u posed i slobodno raspolaganje trgovačkih i industrijskih radnja treba još spomenuti da je, u smislu §-a 8 Zakona o radnjama od 5 novembra 1931 g. svako obavljanje radnje čisto lično pravo. Ko nasledstvom ili drugim pravnim načinom steče preduzeće, može rad nastaviti ako ispuni sve uslove koje ovaj Zakon propisuje za samostalno obavljanje radnje, izuzev slučajeve predviđene u §§-ima 14 i 15. U ovim je §§-ima utvrđeno pravo udovice i maloletne dece i to: Posle smrti imaoca radnje mogu na osnovu ranijeg ovlašćenja odnosno dozvole nastaviti radnju udovica koja je u vreme smrti imaoca radnje imala pravo na izdržavanje i maloletna deca (unuci) koja imaju pravo nasledstva. Nastavljanje radnje mora se u roku od tri meseca prijaviti nadležnoj opštoj upravnoj vlasti. Ako umrli imalac radnje u pogledu vođenja radnje nije drukčije raspoložio, udovica ili maloletna deca imaju pravo na zajedničko obavljanje radnje. Udovica

ne mora pri nastavljanju radnje postaviti poslovođu, osim u slučajevima, gde to zakon naročito propisuje. Kod zanatskih radnja za koje potrebna veća stručna sprema, udovica je dužna postaviti poslovođu. Ovakve zanate odrediće pravilnikom Ministar trgovine i industrije po saslušanju komora. Kada ne ispunjava ostale uslove koje ovaj zakon predviđa za samostalno obavljanje radnje, ona može nastaviti radnju samo preko poslovođe, koga mora prijaviti vlasti u roku od tri meseca. Učenike (šegrte) može udovica primati na učenje kod zanatskih radnja, samo ako ima sama stručnu spremu za dotični zanat ili ako radnjom rukuje stručni poslovođa. Za učenike koji su zatečeni na učenju u času smrti imaoca radnje ne važi ovo ograničenje. U slučaju da udovica neće da nastavi radnju ili umre pre punoletne dece, starateljska vlast odlučiće na predlog staraoca da li će se nastaviti radnja u njihovu korist, i ako se nastavi, postaviće poslovođu.

4) Za delimično uručenje zaostavštine u smislu drugog stava gornjeg paragrafa isključivo je nadležan ostavinski sud, te ovom će se sudu podneti predlog da se preda zaostavština u posed i na slobodno raspolaganje.

Praktični primer postupka u smislu § 114 stav 2, bio bi sledeći:

a) **Obrazac predloga po §-u 114 stav 2 V. p.**

posl. br.

Sreskom sudu

u Osijeku

U ostavinskoj stvari Peršić Ljubomira

Predlog

Kreljanić Svetozara, poštanskog činovnika iz Osijeka, da se pre dovršene rasprave zaostavštine preda naslednicima nesporna ostavinska imovina.

u 1 primerku.

Rasprava zaostavštine iza umrlog Peršić Ljbomira, koja je u toku kod ovog suda, ne može da se provede i dovrši, jer je izbio spor u pogledu nepokretnosti zaostavštine. naime kuće br. 108 upisane u zemlj. knjižn. ul. br. 802 p.o. gornji grad Osijek. Ali deoba u pogledu pokretne imovine zaostavštine nije sporna.

Pošto su ostavinske takse i pristojbe dovoljno obezbeđene nepokretnom imovinom zaostavštine

predlažem

da se u smislu §-a 145 stav 2 preda i podeli među nas prijavljene naslednike glavnica i kupovina prodanih ostavinskih pokretnosti.

Kreljanić Svetozar, s. r.

b) Po ovom predlogu doneće sud sledeći

Zaključak:

U ostavinskoj stvari umrlog Peršić Ljubomira određuje se radi saslušanja prijavljenih naslednika u smislu §-a 145 V. p. pred ovim sudom, soba br. 6, ročište za dan 28 septembra 1932 g. u 9 časova pre podne, na koje se pozivaju predlagač Kreljanić Svetozar i naslednici Peršić Milan te Matić Ana.

Sreski sud u Osijeku
22 septembra 1932.

potpis sudije.

Na gore određenom ročištu sastaviće se zapisnik, po kojem su pozvani naslednici izjave sporazumni sa predlogom sunaslednika Kreljanić Svetozara.

c) **Po tom zapisniku doneće sud sledeći**

Zaključak

U raspravi zaostavštine po umrlom Peršić Ljubomiru predaju se i razdele — po pristanku svih naslednika — gotovine, vrednosni papiri i kupovina pokretne imovine među naslednike sledećim načinom:

1. Kreljanić Svetozaru u gotovom . . . . Din. 40.000.—
2. Peršić Milanu u gotovom . . . . . „ 40.000.—
3. Matić Anki osam komada akcija Narodne banke po Din. 5000 . . . . . „ 40.000.—

Na ostavinsku imovinu otpadajuće ostavinske takse i pristojbe uzeće se u obzir kod izdanja odluke o uručenju zaostavštine odnosno kod konačnog dovršenja rasprave zaostavštine, jer su dovoljno obezbeđene ostalom nepokretnom imovinom zaostavštine.

Nalaže se stoga Državnoj hipotekarnoj banci, filijala Osijek da isplati uz priznanicu i odbitak depozitne takse iz ostavinske mase Peršić Ljubomira koja se sastoji u gotovini od Din. 80.000.— i od 8 komada akcija Narodne banke po Din. 5.000,— i koje su uložene usled odluke ovog suda od . . . . . br. . . . . ., i to:

1. Kreljanić Svetozara u gotovom . . . Din. 40.000.—

itd. . . . . kao gore.

Sreski sud u Osijeku

Datum . . . . .

potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:
Svi naslednici i Drž. hipotekarna banka,
filijala u Osijeku.

§ 115

Ako se imovina zaostavštine nalazi pod pečatom (§§ 39 i 40), prodaja pojedinih predmeta mora se provesti preko suda, a dobiveni iznos položiti sudu, ukoliko sud ne naredi, da se na što drugo upotrebi.

Dražba

§ 116

(1) Ako među naslednicima ima takvih, za koje se sud mora po službenoj dužnosti starati, prodaja se ima, po pravilu provesti javnom dražbom.

(2) Dražbu će prema prilikama provesti sam ostavinski sud preko svog izaslanika ili preko javnog beležnika ili će se radi toga obratiti na sreski sud, spomenut u § 220 stav. 1.

(3) U postupku prodaje dražbom moraju se primenjivati naređenja ovog zakona o dobrovoljnoj proceni i prodaji.

1) Već smo kod tumačenja §-a 39 spomenuli da će se zaostavština staviti pod pečat ako su naslednici nesposobni za upravljanje imovinom ili su nepoznati ili otsutni, ako izgleda da će dugovi premašiti vrednost imovine ili ako bi druge okolnosti nalagale naročitu opreznost. Kad se dakle zaostavština nalazi pod pečatom, prodaja predmeta zaostavštine, a

naročito onih koje treba prodati da se otklone očevidne štete ili ako su podložni kvarenju ili se zbog nesrazmernih troškova dalje držati ne mogu ili koji se uopšte ne mogu čuvati, mora se provesti preko suda.

Ako su u pitanju interesi nesvojevlasnih lica odrediće se po službenoj dužnosti, u cilju da se postigne što veća cena, prodaja javnom dražbom. Ali iznimno u posebnom slučaju ako se javnom dražbom ne bi postigla takva povoljna cena, kao što ju nudi koji prijavljeni kupac iz slobodne ruke, na pr. kao pretium affectionis, onda će se dozvoliti takav način prodaje.

Dražbu će provesti sud preko svog izaslanika ili preko javnog beležnika po propisima §-a 223 i sl. V. p.

2) Dobiveni iznos položiće se sudu kao sudska ostava.

DESETI OTSEK

URUČENJE (PREDAJA) ZAOSTAVŠTINE

§ 117

(1) Naslednik da bi postigao uručenje mora valjano dokazati svoje nasledno pravo (§§ 94 i 100), kao i to da je namirio, odnosno gde to zakon dopušta, propisno obezbedio nasledne takse (§ 119) i da je ispunio, ili, gde to zakon dopušta, obezbedio sve obaveze, naložene mu naredbom poslednje volje (§§ 120 do 124).

(2) Sud će se starati, da se dokazi o tome bez odugovlačenja podnesu i, kad nema prepreke, da se zaostavština uruči nasledniku, a ako ima prepreka, nastojaće da se one uklone.

Min. obrazloženje: „U pogledu naređenja ovog otseka valja napomenuti sledeće:

Po propisu §-a 117, koji se slaže sa § 149 Patenta i § 116 Nespornih pravila za Srbiju, naslednik, da bi postigao uručenje (predaju) zaostavštine, mora valjano dokazati svoje nasledno pravo, kao i to, da je namirio, odnosno u koliko to zakon dopušta, obezbedio nasledne takse, koje se imaju platiti od nasleđa, i da je, ukoliko to zakon zahteva ispunio, odnosno obezbedio obaveze naložene naredbom poslednje volje.

a) Saglasno sa Patentom propisuje i projekat da su naslednici dužni podneti sudu izveštaj o tome da su ispunili ulove za uručenje zaostavštine.

U pogledu tog izveštaja Patent razlikuje ostavinski postupak pred sudbenim stolovima (okružnim sudovima) i ostavinski postupak pred sreskim sudom. Za prvi postupak propisuje se pismeni izveštaj (§ 150), a za postupak pred sreskim sudom, da se stranke i drugi učenisnici, čije je preslušanje potrebno, pozovu na ročište da se na njemu izveštaj primi na zapisnik. Ali se dopušta i u postupku pred sreskim sudovima ulaganje pismenog izveštaja, ako su u pitanju veće zaostavštine ili ako to stranke same zahtevaju. Samo u pogledu seljačkih zaostavština propisuje Patenat, da se izbegavaju podnošenja pismenih izveštaja, osim gde bi stranke izrično zahtevale. (152 Patenta).

Kako projekat raspravljanje zaostavštine daje u isključivu nadležnost sreskih sudova, § 118 projekta preuzeo je kao celishodno napred navedene propise § 152 Patenta o podnošenju izveštaja u postupku pred sreskim sudovima.

Što se tiče taksa koje se imaju platiti od nasleđa, § 118 jednako kao i Patenat (§ 154) upućuje na posebne propise koji o tome postoje (§ 113). Takvo rešenje preporučilo se je već s razloga, što još nisu izjednačeni propisi o naslednim taksama i još ne postoje u pojedinim područjima ni jednaki propisi o načinu učestvovanja sudova pri utvrđenju podloge za odmeravanje ovih taksa i pri njihovoj naplati odnosno pri njihovom obezbeđenju."

1) Uručenje zaostavštine je onaj sudski akt po kojem naslednik dobiva ovlašćenje da može slobodno raspolagati zaostavštinom. Odluka o uručenju sačinjava pravni naslov (titulus), na osnovu kojega se može tražiti predaja zaostavštine. Pretpostavke uručenja (predaje) zaostavštine jesu:

1) da je punovažno dokazano nasledno pravo u smislu §§-a 24 do 100 V. p.

2) da su ispunjene sve obaveze naložene naredbom poslednje volje ili utoliko obezbeđene, ukoliko je to zakonom dopušteno u §§-ima 119 do 124.

3) da su namirene odnosno, gde to zakon dopušta, propisno obezbeđene nasledne takse.

Dejstvo uručenja jeste: da prijavljeni naslednik dobiva **zakoniti posed** zaostavštine (§ 797 o.g.z.) Uručenje dakle nije samo odluka deklarativne prirode, ne sadržava kakav činidbeni nalog, nego je sudski akt kojim se ostvaruje pravo. Ipak je pravilno, (Ott, Rechtsfürsorgeverfahren str. 270) da se na osnovu odluke o uručenju ne može voditi prinudno izvršenje (radi ispražnjenja poseda) protiv kojeg sunaslednika. Uručenjem postaje naslednik zakoniti posednik predmeta zaostavštine, koje je on dotle držao, bančni depoziti oslobađaju se zabrane i sud odredi da se predadu sve stvari koje su bile kod suda položene. U zemljišnoj knjizi uknjiži se naslednik po predlogu ili po službenoj dužnosti kao vlasnik i time postizava i zemljišni posed. Samo vlasništvo svih ostavinskih predmeta pak prelazi na posednika zaostavštine jedino, ako je ostavilac bio uistini vlasnik i ako je posednik zaostavštine, kome je ona bila uručena, uistini naslednik. (Ehrenzweig — str. 469).

2) Po principu oficijoznosti ima ostavinski sud da se stara po službenoj dužnosti da budu dane sve goreoznačene pretpostavke uručenja i da se uklone eventualne prepreke. Napomenuti treba da zahtev „separatio bonorum" zaustavlja uručenje, ali pobojna tužba nema takvog dejstva (r. 8-I-1895 — G. U. 13365). Kad su dane sve zakonske pretpostavke doneće sud odluku o uručenju a za to nije potreban posebni predlog naslednika. (pogrešno — Šuster, str. 262).

Izveštaj o ispunjenju uslova za uručenje zaostavštine

§ 118

(1) Sud će, pošto učini potrebne pripreme, pozvati naslednike i učesnike, čije je preslušanje potrebno, na ročište da na njemu daju na zapisnik izveštaj o ispunjenju uslova za uručenje zaostavštine.

(2) Pri većim zaostavštinama ili gde to stranke same zahtevaju, može ih sud pozvati, da podnesu pismeni izveštaj ili da ovaj pismeni izveštaj donesu na ročište.

(3) Pri zaostavštinama zemljoradnika na selu ima se izbegavati podnošenje pismenog izveštaja, osim gde bi to stranke same izrično zahtevale.

Izveštaj o namirenju naslednih taksa

§ 119

(1) Ukoliko su sudovi nadležni za odmeravanje naslednih taksa i ukoliko su dužni sarađivati pri utvrđenju stanja zaostavštine u slučajevima, u kojima su za odmeravanje nadležne poreske vlasti, određuju posebni propisi, koji o tome postoje.

(2) Zaostavština se ne sme uručiti, dok nisu nasledne takse u smislu tih posebnih propisa namirene ili obezbeđene.

Pozivamo se na već izneseno obrazloženje koje veli da što se tiče taksa, koje se imaju platiti od nasleđa, § 119 jednako kao i Patenat (§ 154) upućuje na posebne propise koji o tome postoje. Takvo rešenje preporučilo se je već s razloga, što još nisu izjednačeni propisi o naslednim taksama i još ne postoje u pojedinim područjima ni jednaki propisi o načinu učestvovanja sudova pri utvrđenju podloge za odmeravanje ovih taksa i pri njihovoj naplati odnosno pri niihovom obezbeđenju.

Zakon o taksama sadrži pre svega u opštim odredbama čl. 6 br. 5 propis, da se oslobođavaju od plaćanja takse: „Nasleđa, legati, pokloni i prava uživanja namenjeni opštoj koristi, tj. ostavljeni u tom cilju državi, samoupravnim telima ili ustanovama znanstvenim, naučnim, dobrotvornim i humanim."

Na nasleđa u prvome stepenu krvnoga srodstva, koja se pojave od lica umrlih po stupanju na snagu ovoga zakona, neće se platiti u celoj Kraljevini nikakva taksa, ako celokupna čista vrednost po odbitku pasive, ne prelazi 100.000.— dinara, bez obzira na broj naslednika.

Isto tako, ne plaća se taksa na ostavinu onog lica, koje je vršeći vojničku službu palo u ratu ili za vreme mira ili je usled zadobivene rane ili bolesti u ratu ili za vreme mira na vojnoj dužnosti (iu ropstvu) umrlo, u ratu ili za vreme mira kao vojni obveznik nestalo pa je oglašeno mrtvim, ako su naslednici njegova zakonita žena, deca ili otac i mati, a vrednost ostavine ne prelazi sumu od 100.000 dinara (čl. 6, br. 6, drugi stav).

Dalje propisuje Zakon o taksama:

Naslednu taksu plaćaju naslednici, legatari i uopšte sva lica koja celo ili jedan deo nasleđa, ma u kom vidu, dobijaju, prema vrednosti nasleđa i stepenu srodstva. Ova se taksa plaća na svu imovinu po odbitku dugova koji postoje. Kad pored nasleđa u zemlji, postoji i nasleđe na strani, onda će se dugovi odbiti srazmerno vrednosti oba nasleđa.

Stranci ne plaćaju taksu kad podnesu uverenje da naši podanici ne plaćaju taksu u njihovoj državi.

Naslednici u prvom stepenu srodstva ne plaćaju ovu taksu.

Naslednici u zadruzi, sem prvog stepena, bez obzira na ostale stepene srodstva plaćaju polovinu takse izložene u tablici za nasleđe između muža i žene. Ovu taksu plaćaju zadrugari naslednici, odnosno zadruga, na onaj deo zadružnog imanja koji je umrlome po zakonu pripadao.

Vrednost ovog dela umrlog zadrugara dobiva se kad se vrednost celokupne imovine zadruge podeli brojem zadrugara.

Odredbe trećeg stava tač. 6 čl. 5 ovoga Zakona ne vrede ovde. (čl. 24).

Ako je predmet nasleđa ili legata opterećen uživanjem, onda uživalac plaća taksu:

1. Kad je uživanje doživotno:

a) jednu polovinu ako je uživalac star do 50 god.;

b) jednu trećinu ako je uživalac star preko 50 do 60 god.;

v) jednu četvrtinu ako je uživalac star preko 60 do 70 god.;

g) jednu osminu, ako je uživalac star preko 70 god.

Ovu će taksu uživalac platiti prema taksi koju bi platio da je naslednik imanja, koje je dobio na uživanje. Žene za uživanje muževljevog imana ne plaćaju taksu, ako je vrednost imanja manja od 20.000 dinara.

Ostatak takse plaća naslednik.

2. Kad je uživanje ograničeno na izvesno vreme, onda se uzima jednogodišnja vrednost uživanja da iznosi 5% vrednosti imanja, koje se uživa. Uživalac plaća taksu na ovu vrednost, prema vremenu uživanja, a ostalu taksu plaća naslednik. (čl. 25).

Mesni sveštenik dužan je izvestiti opštinski sud u roku od osam dana o smrti svakog lica.

Opštinski sud dužan je poslati izveštaj u roku od osam dana, od dana kada primi izveštaj od sveštenika, nadležnom sudiji nespornih dela i poreskom odeljenju o smrti svakog lica, koje posle sebe ostavlja nasleđe i imena najbližih srodnika.

Sudija nespornih dela naredиće obrazovanje mase u svima slučajevima gde se masa po pravilima za postupanje u nespornim delima ima obrazovati.

Spisak propisa sa procenom imanja opštinski sud dostavlja sudiji nespornih dela i poreskom odeljenju u roku od 30 dana po primljenoj naredbi.

Kad poreska uprava posumnja u vrednost procene, izvršiće novu procenu po propisima građanskog sudskog postupka preko zakletih veštaka. Protiv ove procene sa formalne strane ima mesta žalbi Finansijsoj direkciji, čije je rešenje izvršno.

U onim slučajevima gde se po zakonu obrazovanje mase ne mora izvršiti, sudija nespornih dela izvestiće o tome poresko odelenje. Naslednici umrloga lica, odnosno zadrugari, u ovim slučajevima, dužni su u roku od tri meseca od dana smrti umrloga podneti poreskom odelenju prijavu po formularu koji će propisati Ministar finansija u Pravilima za izvršenje ovoga Zakona. Ovaj formular biće na taksenoj hartiji.

Poresko odelenje doneće odluku o veličini takse koja se od naslednika ili iz imanja ima naplatiti.

Ako poresko odelenje posumnja u prijavljenu vrednost nasleđa izvršiće procenu po trećem stavu ovoga člana, pa odluku doneti.

Taksa se ima isplatiti u roku od 30 dana, a posle ovoga roka naplatiće se egzekutivno. Lice, koje nalazi da mu je veća taksa naplaćena ima prava da traži povraćaj neumesno naplaćene takse po čl. 63 ovoga Zakona.

Ako se prijava ne podnese ni u roku od tri meseca od dana smrti umrloga dosudiće se i naplatiti pored redovne i kaznena taksa, koja iznosi koliko i redovna.

Bliže odredbe o prijavi i postupku pri naplati ove takse propisaće se Pravilnikom za izvršenje ovoga Zakona (čl. 26).

Sudija nespornih dela dužan je u roku od 2 meseca, od kad procenu nasleđa primi, doneti rešenje o nasleđu umrloga i naslednu taksu državi dosuditi.

U slučaju kad postoji parnica zbog koje se ne može doneti rešenje o nasleđu umrloga, ili inače, kad se zbog zakonskih uzroka rešenje o nasleđu ne može doneti, dužan je rešenje o nasleđu doneti u gornjem roku, od dana kad primi izvršnu presudu, kojom je sporno pitanje o nasleđu raspravljeno, ili od dana kad nastupi mogućnost za donošenje rešenja. (čl. 27).

Naslednici, legatari, odnosno staraoci njihovi, dužni su naslednu taksu platiti u roku od 30 dana od dana kad rešenje o nasleđu postane izvršno. Posle toga roka sudija je dužan odmah pisati poreskom odelenju da ovu taksu egzekutivnim putem naplati sa 6% interesa od proteklog roka do naplate. Poresko odelenje dužno je ovu taksu naplatiti najdalje za šest meseci od kad primi zahtev od sudije da se taksa naplati. (čl. 28).

Sama tarifa za nasledne takse predviđena je u Tar. br. 23 na sledeći način:

Za ugovore o darivanju (poklonu) među živima i na slučaj smrti, gde spadaju: besplatno uživanje ili pomoć u izdržavanju, besplatno odricanje od kakvoga prava u korist drugoga, zatim besplatan prenos uživanja ili druge službenosti, kao i za sve uopšte prenose pokretnih ili nepokretnih imanja ili prava poklonom, testamentom ili po zakonu o nasleđu, plaća se taksa po tablici.

Nasleđa, legati i pokloni ma koje vrednosti, koji su namenjeni prosvetnim naučnim i dobrotvornim ciljevima, ne plaćaju ovu taksu. Nasleđa, legati i pokloni, koji pripadaju slugama od gospodara, a nisu veće vrednosti od 500 dinara ili 50 dinara godišnje rente, ne podleže prenosnoj taksi.

Taksa po ovom tarifnom broju naplatiće se na ona nasleđa, koja se budu javila od dana, kad ovaj Zakon dobije obaveznu silu.

Naplata ove takse u prvom stepenu srodstva važi od 1 januara 1922 g., a za nasleđa koja se dobijaju od lica umrlih od toga dana. Tablicu za naplatu takse vidi na str. 253.

Izveštaj o ispunjenju poslednje volje

§ 120

(1) Fideikomisarne supstitucije i druge naredbe poslednje volje, koje su po propisima Građanskog zakonika po

Tablica

za naplatu takse za poklone i nasleđa po T. Br. 23.

Tekući broj	Na 100 dinara vrednosti plaća se taksa	Kad je vrednost: do 1000 din.	1000—2000	2000—5000	5000—10.000	10.000—25.000	25.000—50.000	50.000—100.000	100.000—250.000	250.000—1,000,000	1,000.000-3,000,000	preko 3,000.000
1	Izmedju srodnika u pravoj liniji u prvom stepenu s. odstva	—	0.50	1	1.50	2	2.50	3	3.50	4.50	5.50	6
2	Izmedju srodnika u pravoj liniji počev od drugog stepena srodstva	—	1	1.50	2	2.50	3	3.50	4	5	6	7
3	Izmedju muža i žena	—	1.50	2	2.50	3	3.50	4	5	6	7	8
4	Izmedju srodnika po krvi pobočne linije do II stepena zaključno	5	5.50	6	6.50	7	7.50	8	8.50	9	10	11
5	Izmedju srodnika po krvi pobočne linije u III i IV stepenu	6	8	8.50	9	9.50	10	10.50	11	11.50	12	13
6	Izmedju srodnika po krvi pobočne linije u IV i VI stepenu	9	12	12.50	13	13.50	14	14.50	15	15.50	16	17
7	Izmedju ostalih srodnika kao i drugih nesrodnih lica	12	15	17	19	21	23	25	30	32	35	40

dejstvu jednake fideikomisarnoj supstituciji, moraju se uknjižiti u javnim knjigama na nepokretnine, kojih se tiču. Ovamo spadaju naročito naredbe, po kojima je pravo naslednika ili legatara odloženo zbog još neispunjenoga uveta ili zbog još neprispelog određenog vremena, ili je ograničeno na izvesno vreme ili je podložno odrečnom ili raskidnom uvetu, kuda spadaju i nalozi koji se imaju po Građanskom zakoniku smatrati kao raskidni uvet. Kad te fideikomisarne supstitucije i druge naredbe poslednje volje imaju za predmet glavnice ili druge pokretne stvari koje se imaju nasledniku ili legataru predati, dotična imovina mora se obezbediti tako da ima pupilarnu sigurnost, ako su potonji naslednici ili legatari, kojim se ta imovina ima kasnije predati, lica pod starateljstvom ili još nerođena ili nepoznata ili lica ili ustanove spomenute u § 121 i ako davanje obezbeđenja nije poslednjom voljom oprošteno niti su se ovlašćenici toga prava valjano odrekli.

(2) U ostalim slučajevima dovoljno je da se dokaže, da je onaj, kome se imovina ima kasnije predati, preko suda ili vansudski obavešten o naredbi, koja se njega tiče. On ima pravo, pre ili posle uručenja zaostavštine, tražiti propisno obezbeđenje pokretne imovine, koja bi mu se imala kasnije predati, ukoliko davanje obezbeđenja nije nasledniku oprošteno poslednjom voljom ili se nije on sam toga pravovaljano odrekao.

(3) Naređenja stava 1 i 2 važe i za slučaj kad nekome pripada samo uživanje nasledstva ili dela nasledstva.

Min. obrazloženje: „Što se tiče obaveza iz naredbe poslednje volje, projekat propisuje u §§ 120 do 124, ukoliko je naslednik dužan da dokaže ispunjenje ili obezbeđenje ovih obaveza, da bi postigao uručenje zaostavštine.

Propisi §§ 158 do 160 Patenta o tome ovim naređenjima projekta su u sledećim izmenjeni, odnosno dopunjeni.

Dok se po § 158 Patenta u slučaju, ako je predmet fideikomisarne supstitucije ili po dejstvu njoj ravne naredbe poslednje volje novčana glavnica ili koja druga pokretna imovina, ima uvek po službenoj dužnosti tražiti obezbeđenje takve imovine u korist onih, na koje bi ta imovina imala posle prvog naslednika ili legatara preći, dotle se po § 120 projekta neće u svakom slučaju po službenoj dužnosti tražiti obezbeđenje već samo u slučaju ako bi imovina imala preći

na lica pod starateljstvom, ili na državu, opštinu ili koju drugu javnu ustanovu ili na zakladu ili na sirotinju, dočim se drugim licima prepušta, da sama traže obezbeđenje.

Ova izmena opravdana je s obzirom na to, što potreba raspoređenja sudova zahteva, da se sud oslobodi dužnosti, da nadzire izvršenje poslednje volje, kad to nadziranje nije potrebno radi zaštite interesa lica ili ustanova, koji su pod naročitom zaštitom zakona ili inače u javnom interesu.

Nema opravdanog razloga fideikomisarnoj supstituciji iii po dejstvu njoj ravnoj naredbi poslednje volje dati veću zaštitu nego legatima, kod kojih već po Patentu postoji jednako ograničenje nadziranja izvršenja poslednje volje od strane suda.

1) Zaostavština neće se uručiti nasledniku pre nego je on

a) ispunio dužnosti naložene mu poslednjom voljom i

b) dokazao sudu ispunjenje onih dužnosti, koje su spomenute u §§-ima 120 do 124.

2) U §-u 120 ima zakon u vidu propise §§ 707 do 709 o. g. z. kojima se uređuju pravni odnošaji između lica pozvanog na nasledstvo pod uvetom ili rokom, i lica koje sledi iza njega, i to:

a) Dokle god pravo naslednika ili legatara ostaje odgođeno radi još neispunjenog uveta ili radi još neprispelog određenog vremena, dotle nastupaju, u prvom slučaju među naslednikom zakonitim i postavljenim, a u drugom među naslednikom i legatarom u pogledu međuvremenog poseda i uživanja zaostavštine ili zapisa, ona ista prava i obaveze kao i fideikomisarnoj supstituciji (§ 107 o. g. z.).

Fideikomisarna supstitucija je razredba kojom ostavilac obavezuje svog naslednika, da ustupi posle svoje smrti ili u drugim stanovitim slučajevima primljeno nasledstvo drugome imenovanom nasledniku, za razliku od vulgarne (običajne) supstitucije koja je ona razredba kojom ostavilac u slučaju, da postavljeni naslednik ne zadobije nasledstva, pozove na njegovo mesto drugoga. Prava i obaveze koje nastaju iz fideikomisarne supstitucije, naznačene su u §§ 613 i 630 i sl. o. g. z.

b) Dalje, tko prima nasledstvo ili legat pod odričnim ili raskidnim uvetom, ili samo na neko određeno vreme, taj ima ista prava i obaveze prema onome, kome pripada na-

sledstvo ili zapis, kad nastane uvet ili određeno vreme, koja ima naslednik ili legatar prema fideikomisarnom supstitutu tj. ima ograničeno pravo vlasnosti s pravima i obavezama uživaoca (§ 708 o. g. z.).

c) Konačno, ako je zaveštalac ostavio kome zaostavštinu ili legat pod uvetom da ispuni kakav nalog, smatra se taj nalog kao raskidni uvet tako, da nasiednik ili legatar gubi ostavljenu mu stvar, ako ne ispuni nalog (§ 709 o. g. z.).

Ako je u slučajevima fideikomisarne supstitucije te u slučajevima goreoznačenim pod 2 a), b) i c), reč o novčanim glavnicama, tražbinama ili pokretnim stvarima, te ako je supstitut koje nesvojevlasno lice ili država, opština ili koja druga javna ustanova javnog interesa odnosno otsutno lice, mora se dotična imovina po službenoj dužnosti obezbediti tako, da ima pupilarnu sigurnost, te se neće pre toga uručiti prvome ovlašćeniku.

3) Ako je fideikomisarni supstitut ili onaj, kome se ima imovina kasnije predati, svojevlasno lice, uručiće se zaostavština prvo ovlašćenom licu čim taj dokaže da je drugog ovlašćenika obavestio o poslednjoj volji. Obaveštenje će se vršiti u smislu § 62 i sl. odnosno vansudskim putem ili preko javnog beležnika.

Ako nasledniku nije oprošteno poslednjom voljom ili ako se supstitut odnosno ono svojevlasno lice, kome se pokretna imovina ima kasnije predati, nije pravovaljano odreklo obezbeđenja, onda ovo lice ima pravo tražiti obezbeđenje one pokretne imovine, koja bi mu se imala kasnije predati. U pogledu obezbeđenja legata propisuje § 688 o. g. z. da u svim slučajevima, u kojima verovnik ima pravo da traži obezbeđenje od svog dužnika, može i legatar tražiti obezbeđenje svog legata. Na koji se način ima uknjižiti legat, u cilju da se tom uknjižbom može postići stvarno pravo, propisano je u §-u 347 o. g. z. Dalje može se u cilju obezbeđenja tražiti i odvojenje zaostavštine od imovine naslednikove u smislu §-a 812 o. g. z.

4) Pošto je uživanje pravo upotrebljavati tuđu stvar bez svakog ograničenja ali čuvajući njezinu suštinu (§ 209 o. g. z., § 374 srp. g. z.), proizlazi iz same prirode ovog prava da će se za slučaj, kad nekome pripada samo uživanje nasledstva, i vlasnik je nesvojevlasno lice ili koja ustanova javnog interesa, po službenoj dužnosti obezbediti pravo vlasništva te sva ona prava koja proizlaze iz §§-a 511 i sl. o. g. z., dok će svojevlasni vlasnik postupati načinom goreoznačenim pod 2).

Spomenuti treba još, da se za obezbeđenje legata može isposlovati samo predbeležba založnog prava; uknjižba pak samo onda ako izjava poslednje volje ima sva svojstva, koja zemljišno-knjižni zakon traži za isprave pogone za uknjižbu".

§ 121

Zaostavština se ne sme uručiti pre nego što bude dokazano, da su isplaćeni ili obezbeđeni legati određeni sirotinji, zadužbinama, školama, crkvama ili javnim zavodima i legati za pobožne i opštekorisne svrhe.

Ako je ostavilac u izjavi poslednje volje izričito zabranio da se ima tražiti obezbeđenje legata, onda će se morati poštovati poslednja volja (r. 5. VI. 1862, br. 3520 — G. U. 1530). Inače je ništavno uručenje koje je usledilo a da je propušteno pupilarno obezbeđenje legata predviđeno u ovom paragrafu (r. 16. V. 1883 — G. U. 9434).

Za slučaj da zadužbina nije primljena i ako je već usledilo uručenje, onda treba da se deponovani iznos smatra kao nova imovina zaostavštine (Šuster — str. 274).

Ako je ostavilac odredio da se služi određeni broj misa, pa je to naložio nasledniku kao izričitu obavezu, koju bi taj morao ispunjavati kroz duže vreme, onda se zaostavština ne može uručiti pre nego što bude obezbeđen za to potrebni iznos.

Obezbeđenjem treba da je dana pupilarna sigurnost u smislu §-a 1374 o. g. z. prema kojem nitko nije dužan da primi kao zalogu u ime obezbeđenja kuću za cenu veću od polovine, niti zemljišta i pokretnosti za cenu koja prelazi dve trećine procenjene vrednosti.

Ako su goreoznačeni legati osporeni uputiće se ovlašćenika na parnicu i dodeliće mu se prekluzivni rok za podnošenje tužbe radi punovažnosti legata. Ako je takav legat obezbeđen, odnosna parnica ne odgađa uručenje zaostavštine.

§ 122

Ako legatar nije svojevlastan ili još nije izvesno koje će lice biti legatar, položiće se legat sudu ili će se propisno obezbediti. Legatar, kome se ne zna boravište, obavestiće se oglasom, gde je legat položen ili kako je obezbeđen. I ovde vredi naređenje §-a 105.

1) Legatarima, kojih lice nije još izvesno, pripada i dete koje je začeto. I nerođena deca imadu od momenta kada su začeta pravo na zaštitu zakona. Ukoliko je reč o njihovim vlastitim pravima smatraju se ona kao rođena i prema tome kao nesvojevlasni legatari u smislu ovog paragrafa. Iako se legati po pravilu mogu tražiti tek godinu dana posle smrti ostavioca, ipak se rasteže posebna zaštita zakona na u §-u 122 pomenuta lica utoliko, da ne može uslediti uručenje ako naslednik nije položio odnosno dao pupilarno obezbeđenje legata.

2) Protiv volje ostavioca tj. ako je on u izjavi poslednje volje zabranio da se može pre dospevanja legata tražiti obezbeđenje, ne može se ni ovde dozvoliti zemljišno-knjižna predbeležba legata. (v. Šuster — str. 276).

Zakon ne propisuje postavljanje skrbnika licima označenim u ovom §-u; ali ukoliko ne bi bilo nikoga, koji bi upravljao legatom umesto nesvojevlasnog ili još neizvesnog legatara, čini se da treba i takvim licima da se postavi skrbnik.

Doklegod osporena izjava poslednje volje nije proglašena ništavnom, ne može da usledi uručenje zaostavštine pre obezbeđenja legata ostavljenih nedoletnim i nesvojevlasnim licima. (r. 8. X. 1895 — G. U. 15584).

3) **Obrazac oglasa usmislu §-a 122:**

Oglas

U raspravi zaostavštine po N. N., gostioničaru u . . . . umrlom dne . . . . ., u . . . . . ., obznanjuje se da je umrli ostavio poslednju volju od . . . ., u kojoj određuje sledeće: „Ostavljam svom najstarijem bratu O. O. iz Kragujevca ili njegovim zakonitim naslednicima kao uspomenu Din. 50.000.—"

Pošto je ovom sudu nepoznato boravište postavljenog legatara, to je pomenuti iznos položen kod suda. Radi toga se

pozivaju postavljeni legatar da podnese ovom sudu ili postavljenom skrbniku svoju prijavu uz posvedočenje svoga prava do legata.

Sreski sud u . . . . .

datum . . . . .

potpis sudije.

§ 123

(1) Za ostale legate je dovoljno dokazati da su legatari preko suda ili vansudski obavešteni.

(2) Ali i legatari mogu, pre i posle uručenja zaostavštine tražiti propisno obezbeđenje za periodično plaćanje kao i za one legate, čija se isplata još ne može tražiti zato, što još nije nastupio dan plaćanja određen Građanskim zakonikom, ili zato, što nije nastupilo naredbom poslednje volje određeno vreme ili još nije ispunjen tom naredbom određeni uvet.

1) § 817 o. g. z. propisuje: „Ako nije imenovan izvršilac poslednje volje, ili ako se imenovani neće da prihvati posla, dužan je naslednik da volju ostavioca, ukoliko je moguće sam ispuni, ili da obezbedi njezino ispunjenje, i da to dokaže pred sudom." U pogledu legatara, označenih u ovom §-u, dokazaće samo, da ih je obavestio o ostavljenim im legatima. (§ 688 o. g. z.).

Po službenoj dužnosti obavestiće se: a) u smislu §-a 67 br. 1 štitnici i skrbnici maloletnika, kojima su ostavljeni legati. Ostali svojevlasni legatari obavestiće se po predlogu naslednika preko suda. Odnosna dostavnica (sudski recepis) je javna isprava, koja dokazuje izvršenje i način obaveštenja.

b) preko javnog beležnika ili

c) javnim oglasom, kako je već pre spomenuto.

2) U slučajevima drugog stava ovog paragrafa može se za razliku od §-a 688 o. g. z. ostvariti obezbeđenje u vanparničnom postupku. Ovamo spadaju legati plaćanja koja dospevaju godišnje i legati koji dospevaju kasnije ili pod uvetom kao npr. iznos ostavljen za miraz ili spremu.

§ 124

Naslednik ima da pre uručenja zaostavštine dokaže da je izvršio naloge poslednje volje u smislu Građanskog zakonika ili da je njihovo izvršenje obezbedio. Sud ne mora nadziravati izvršenje takvih naloga ili obezbeđenja njihovog ispunjenja, ako to ne zahteva javni interes.

Min. obrazloženje: „Iz jednakih razloga dodan je u § 124 propis da naslednik odnosno legatar ima da pre uručenja dokaže da je ispunio ili obezbedio naloge sadržane u naredbi poslednje volje, ali da sud, ako u nalogu poslednje volje nije nešto naloženo što je u javnom interesu već samo nešto što je u privatnom interesu kao npr. održavanje ostavioćevog groba, može odustati od toga da nadzire izvršenje takvog naloga poslednje volje odnosno obezbeđenje njegovog izvršenja."

1) S obzirom na izričiti propis § 711 o. g. z. ne može se nikako tvrditi, da — u smislu ovog paragrafa — naslednik mora da dokaže da je ispunio ili obezbedio i one naloge koje je ostavilac samo izrekao a koje on nije stavio u obavezu naslednika (v. Šuster — str. 269). To su takozvana nuda praecepta.

Pre uručenja ima sud da zatraži od naslednika izveštaj, koga će taj podneti u cilju da dokaže da je ispunio odnosno obezbedio naloge poslednje volje.

Obrazac izveštaja o izvršenju naloga poslednje volje

Sreskom sudu

Gospić

U raspravi zaostavštine Dukić Marka, umrlog u Gospiću 28 maja 1934 g.

Izveštaj

naslednika Dukić Danila

da je izvršio naloge poslednje volje umrlog Dukić Marka od 20 maja 1934 g. koja je bila proglašena 1 juna 1933 g. pod br. . . . .

u jednom primerku

A) do F) u prepisu

Glasom overenog prepisa goreoznačene izjave poslednje volje pod A) ostavilac Dukić Marko naložio je sledeće:

A)

1) Moj trup neka se pristojno pokopa.

Izvršeno glasom priznanice pod B).

B)

2) Za spas moje duše neka se čitaju tri sv. mise.

Određeno glasom priznanice pod C).

C)

3) Službitelju N. N. ostavljam dva odela: plavo i crno.

Predano glasom izjave pod D).

D)

4) Gospođi O. O. ostavljam zidni sat i srebrne kašike.

E)

Obaveštena je o tom legatu glasom odluke od . . . . . i dostavnice od . . . . . pod E). (Ako je boravište legatara nepoznato, onda treba dokazati da se je postupilo u smislu §-a 122. Ako je legatar umro pre ostavioca dokazaće se to njegovim smrtnim listom, ako je umro posle i legat prešao na njegove naslednike, dokazaće se da su ovi obavešteni).

5) Za naslednike na polovinu mog celokupnog imanja postavljam svoja dva sinovca P. P. i R. R.

F)

Glasom nasledničke izjave pod F) prijavili su se P. P. i R. R. uvetno kao naslednici svaki na 1/4 zaostavštine.

Time je dokazano da su ispunjene sve dužnosti i izvršeni svi nalozi sadržani u goreoznačenoj izjavi poslednje volje.

Datum . . . . .

Dukić Danilo, s. r.

Izveštaj o nužnom delu nesvojevlasnih lica

§ 125

Ako se posumnja, da je u svom nužnom (zakonskom) delu povređen koji maloletnik ili koji drugi staranik, sud mora po službenoj dužnosti nastojati da se podnese izveštaj da je nužni deo, utvrđen po propisima Građanskog zakonika, izmiren ili propisno obezbeđen.

1) Materialno — pravni propisi na koje se poziva ovaj paragraf sadržani su u §§-ima 784—789 o. g. z.; odnosno §§ 477—480 srp. g. z. — Paragrafi 784 do 789 o. g. z. novelirani su trećom novelom 1916 g. (§§ 67 do 70), i pošto će se kao takovi preuzeti i uprojekat našeg građanskog zakonika, smatramo da je potrebno da već ovde iznesemo ustanove ovih paragrafa.

Pre svega propisuje § 783 o. g. z.: „U svim slučajevima, kad nužnom nasledniku nije ostavljen pripadajući mu nasledni ili zakonski deo, ili mu je takav nepotpuno ostavljen, dužni su postavljeni naslednici i legatari da srazmerno pridodaju, koliko je potrebno, da se zakonski deo potpuno izmiri.

U narednim §§-ima 784 do 786 sadržani su propisi o načinu kako se određuje i računa zakonski nužni deo.

U cilju da se može pravilno odrediti zakonski (nužni) deo, treba da se tačno popišu i uredno procene sve pokretne i nepokretne stvari koje pripadaju zaostavštini, sva prava i tražbine koje ostavilac može slobodno da prenese na svoje naslednike, i sve ono što je naslednik ili legatar dužan masi. Nužni naslednici mogu prisustvovati proceni i tu činiti svoje primedbe. Ne mogu tražiti da se stvari zaostavštine javno prodadu u cilju da bi se time mogla ustanoviti prava njihova vrednost. Od mase se odbijaju dugovi i drugi tereti, koji su bili na imovini još za života ostaviočeva. (§ 784 o. g. z. Nov. III, § 67).

Na zahtev dece, koja imaju pravo na nužni deo, moraju se kod proračunavanja zaostavštine uneti u procenu i darovanja, koja je ostavioc učinio za života. Predmet darovanja ima da se priračuna zaostavštini po vrednosti, koja je merodavna za uračunavanje u smislu §-a 794.

Ne uzimaju se u obzir darovanja, koja je ostavilac učinio u doba, kad nije imao dece koja imaju pravo na nužni

deo, dalje darovanja, koja su bila učinjena iz prihoda darovatelja bez ograničenja glavnice njegove imovine, kao i darivanja, učinjena iz moralne nužnosti ili s razloga pristojnosti, ili darovanja u opšte korisne svrhe, konačno darovanja licima, koja nemaju pravo na nužni deo, i koje je ostavioc učinio više nego dve godine pre svoje smrti. Kod darovanja bračnom drugu ne počinje rok pre razvrgnuća ili rastave braka (§ 785 — Nov. III, § 68 o. g. z.).

Zakoni (nužni) deo određuje se bez ikakvog obzira na legate i druge terete koji proizlaze iz izjave poslednje volje. Dok nije doista dodeljen, zaostavština ima da se smatra u pogledu prihoda i rashoda, srazmerno kao zajedničko dobro među glavnim i nužnim naslednicima. (§ 786 o. g. z.).

U narednim §§-ima 787 do 789 propisano je šta se na drugoj strani ima da uračuna u zakoni (nužni) deo.

Štogod naslednici doista primaju iz zaostavštine na osnovu legata ili drugih naloga ostavioca, uračunava se kad se utvrđuje njihov zakoni deo.

Kad se pri utvrđivanju nužnog dela imadu uračunavati darovanja, onda mora svaki nužni naslednik dopustiti da mu se uračuna u postignuti višak njegovog nužnog dela u smislu §-a 785 o. g. z. i ona darovanja koja je sam primio od ostavioca. (§ 787 o. g. z. — Nov. III, § 69).

Uračunava se u zakoni deo i ono, što je ostavilac za života dao kao miraz svojoj kćeri ili unuci, svome sinu ili unuku kao spremu ili neposredno da stupi u koju službu, da otvori kakvu radnju ili što je dao za plaćanje dugova punoletnog deteta. (§ 788 o. g. z.).

Kod zakonskog (nužnog) dela roditelja, uračunava se ono što su pre primili, samo onda, ako im to nije bilo dano kao pomoć koja im pripada po zakonu (§ 154 o. g. z.) — (§ 789 o. g. z. Nov. III, § 70).

Uostalom sastoji se zakoni (nužni) deo iz polovine onog imanja, koje bi naslednicima, kad ne bi bilo testamenta, po zakonu pripalo, — a po zakonu bi im pripala ona imovina, koja se zatekla u momentu smrti pokojnika. Zakonim naslednicima, koji su povređeni u svom nužnom delu, pripada prema goreoznačenom ili tužba od „suplendam legitimam", ili „inofficiosae donationis" ili „inofficiosi testamenti".

2) Ako su u pitanju interesi nesvojevlasnih lica i ako se posumnja, da su ta lica povređena u svom zakonskom

(nužnom) delu, onda mora ostavinski sud po službenoj dužnosti:

1) da izvidi ili utvrdi koliko iznosi nužni deo u smislu goreozničenih propisa;

2) da se stara o tome da se obezbedi nužni deo nesvojevlasnih lica. Ukoliko ne bi mogao naslednik da isplati u gotovom nužni deo nesvojevlasnim nužnim naslednicima, onda će se u cilju pupilskog obezbeđenja postupiti u smislu §-a 160 i sl. — U praksi se po pravilu odredi uknjižba založnog prava za obezbeđenje iznosa nužnog dela nesvojevlasnih lica na nepokretnostima naslednika.

Saradnja izvršioca poslednje volje

§ 126

Ako je ostavilac imenovao izvršioca naredbe poslednje volje, onda će on i naslednik zajedno podneti izveštaj pomenut u §§ 120 do 124.

1) Već smo kod §-a 66 napomenuli da će sud, čim mu bude podnesena smrtovnica i izjava poslednje volje, koja sadržava postavljanje izvršioca poslednje volje, zaključkom obavestiti o tome imenovanog izvršioca poslednje volje. Osim toga naznačiće se izvršiocu poslednje volje njegovo imenovanje posebnom odlukom po sledećem obrascu:

Zaključak

Gospodinu

Karić Petru

Šibenik

Sarić Ivo, kućevlasnik iz Šibenika, Obalna 26, koji je umro 28 aprila 1934 g. imenovao Vas je u svojoj izjavi poslednje volje od 20 marta 1934 g. izvršiocem njegove naredbe poslednje volje. Izveštava se Vas o ovom imenovanju s tim da trebate naredbe ostavioca u svojstvu punomoćnika ili sam da izvršite ili da se starate da ih naslednici izvrše i da ih u slučaju potrebe na to primorate s prinudnim zakonskim sredstvima.

Sreski sud u Šibeniku,

Datum . . . . .

potpis sudije.

2) Delatnost izvršioca poslednje volje određena je u gornjem paragrafu. Pravno obeležje izvršioca poslednje volje označeno je pak u §-u 816 o. g. z., i to: „Ako je ostavilac imenovao izvršioca svoje poslednje volje, onda zavisi od njegove volje hoće li da preuzme taj posao. Ako se primi posla, dužan je da izvrši naredbe ostavioca ili sam kao punomoćnik ili da prisili nemarnog naslednika da ih taj izvrši." Izvršilac poslednje volje nije dakle punomoćnik naslednika, nego ima samostalan položaj; obavezan je da izvrši naredbe ostavioca, a u izvršenju ove obaveze može da postupa i protiv naslednika. On je, ako je preuzeo taj posao, po ostaviocu postavljen punomoćnik za izvršenje naredaba njegove poslednje volje: njegova prava i obaveze imaju da se propisuju po §-u 1009 i sl. o. g. z.; osim toga dužan je da podnese sudu izveštaje pomenute u §§-ima 120 do124 zajedno s naslednikom i da nadzire izvršenje poslednje volje i posle uručenja zaostavštine.

Ovlašten je da podigne rekurs protiv zaključka, kojim se prima naslednička izjava. (r. 30. XII. 1902. — G. U. n. k. 13659).

U njegovo područje ne potpada uprava zaostavštine; za naplaćivanje tražbina zaostavštine ovlašten je samo ako mu je to posebno naloženo u izjavi poslednje volje. Nije ovlašten da tužbom pobija punovažnost testamenta i nikako ne može posle prihvata zaostavštine da vodi parnicu u interesu zaostavštine. (r. 31. I. 1884. — G. U, 9871). Njegovo je pravo lično pravo i ne može da prenese na treće lice.

Izvršilac naredbe poslednje volje ima pravo da mu se naknade troškovi i trud, i u tom pogledu postupaće se kao sa zahtevima upravitelja u smislu §-a 100.—

Deoba nasledstva

§ 127

Dovršenje ostavinske rasprave ne treba, po pravilu, odgoditi do deobe nasledstva, pa ni onda kad naslednici nisu svojevlasni.

Min. obrazloženje: Patenat propisuje u §-u 165 da se u pogledu malih zaostavština koje se sastoje iz gotovog novca, ili tražbina ili pokretnih stvari, mora još pre dovršenja osta-

vinske rasprave provesti deoba nasledstva, ako su svi naslednici ili neki od naslednika maloletnici ili skrbljenici.

Ovaj propis se ne može smatrati celishodnim. Biće dosta slučajeva, u kojima će za maloletnike biti korisnije da ostanu u zajednici, jer se od toga što bi im deobom pripalo ne bi mogli kroz duže vreme izdržavati. Iz ovih razloga zakon je u §§-ima 127 i 129 umesto toga uneo propis, da u slučajevima, u kojima se među naslednicima nalaze i nesvojevlasna lica, ima ostavinski sud oceniti, da li je za staranike korisnije da se odmah provede deoba ili je korisno da oni i nadalje ostanu u zajednici.

S obzirom na ovu izmenu otpala je i razlika koju Patenat u tom pogledu čini, između malih i velikih ili zamršenih zaostavština i zadržano je samo načelo §-a 166 Patenta, da se kod zaostavštine gde ima nesvojevlasnih lica, deoba mora provesti bezuslovno pred ostavinskim sudom i uz njegovo učestvovanje, bila deoba provedena pre ili posle uručenja nasledstva, i da će taj sud po pravilu i odobriti deobu, a samo izuzetno tražiti odobrenje starateljskog suda (§ 130)."

U §§-ima 127 i sl. sadržani su propisi o deobi nasledstva, dok su u §§-ima 267 i sl. sadržani propisi o raskidanju zajednice.

Među sunaslednicima nastane usled smrti ostavioca ili na osnovu poslednje volje ili zakona zajednica vlasništva, svaki sunaslednik može redovito da traži da se zajednica raskine, te ima pravo da se deobom zajedničkih dobara izluči onaj deo, koji njemu pripada. O tom pravu sadržani su propisi u §§-ima 829, 841 i sl. o. g. z., i u § 492 i sl. srp. g. z. — Deoba nasledstva je prema tome utvrđenje onog dela zaostavštine koji pripada nasledniku iz zaostavštine po srazmeri njegovog naslednog prava. Raskidanje zajednice je pak onaj deobni postupak kojim se dodeljuje pojedine ostavinske predmete ili delove istih odnosnim naslednicima na osnovu već utvrđenog srazmera.

Deoba nasledstva može da se provede pre ili posle uručenja zaostavštine, a dovršenje ostavinske rasprave nema se po pravilu odgoditi do deobe nasledstva.

§ 128

(1) Ako su svi naslednici svojevlasni, onda, ukoliko posebnim zakonima nije što drugo naređeno, zavisi od njihove volje, da li će nasledstvo uopšte deliti, i ako to hoće, da li će ga deliti pre ili posle uručenja, i to u prvom slučaju, da li će ga deliti preko suda ili izvan suda.

(2) Ako oni pre uručenja traže, da deobu provede sud, sud će odrediti ročište, na kome će se provesti deoba nasledstva i o njoj sastaviti tačan zapisnik, ukoliko se naslednici dobrovoljno poravnaju.

(3) Ako naslednici donesu na ročište gotovu deobnu ispravu i ako potvrde da odgovara njihovoj volji, sud će na ispravi staviti potvrdu o toj pred sudom danoj izjavi i čuvati je u ostavinskim spisima.

Min. obrazloženje: „Po propisima Patenta u zaostavštinama, (nasledstvima), u kojima učestvuju nesvojevlasni naslednici, bilo sami bilo zajedno sa svojevlasnim naslednicima, ima ostavinski sud da provede deobu zaostavštine, i to ne samo pre nego i posle uručenja (predaje) zaostavštine naslednicima (§§ 165 i 166 Patenta).

Naprotiv nije po odnosnim propisima Patenta (§§ 170 i 171 jasno, da li u zaostavštinama, u kojima učestvuju samo svojevlasni naslednici, ti naslednici mogu i posle uručenja zaostavštine tražiti deobu zaostavštine kod ostavinskog suda. Međutim nema opravdanog razloga, da se i posle uručenja zaostavštine, u kojoj učestvuju samo svojevlasna lica, primenjuju posebna naređenja o deobi zaostavštine. Ovde se radi o raskidanju (razvrgnuću) zajednice pa stoga treba i postupati po opštim propisima koji važe za raskinuće zajednice. Da ne bude o tome sumnje, u § 128 projekta je izrično istaknuto, da u zaostavštinama, u kojima učestvuju samo svojevlasna lica kao naslednici, ti naslednici mogu samo pre uručenja zaostavštine tražiti njezinu deobu kod ostavinskog suda."

1) U ovom je §-u predviđen slučaj da su svi naslednici isključivo svojevlasna lica. Njima je slobodno:

a) hoće li uopšte da se dele ili da ostanu u zajednici;

b) hoće li da se dele pre uručenja ili posle uručenja;

c) hoće li da se dele preko suda ili izvan suda.

Ako samo jedan od više svojevlasnih sunaslednika predlaže da se odredi ročište za sudsku deobu zaostavštine pre uručenja, onda će sud odrediti takvo ročište jer u gornjem paragrafu nije propisano da moraju svi sunaslednici da podnesu predlog. Ali posle uručenja nedopušten bi bio takav predlog od strane samo jednoga od više svojevlasnih sunaledника. Ako se sunaslednici ne mogu složiti o deobi nasledstva, onda će ih vanparnični sudija uputiti na parnicu u smislu §-a 2 br. 7, zaključkom donetim na gorespomenutom ročištu; u slučaju dobrovoljnog poravnanja sastaviće se tačan zapisnik o deobi.

2) U slučaju da sunaslednici donesu na određeno ročište već gotovu deobnu ispravu, sastaviće se o tome zapisnik, te ako svi potvrde da odgovara njihovoj volji, staviće se na takvu izjavu sledeća potvrda: „Ovim se potvrđuje da su na ispravi potpisani naslednici izjavili pred sudom da ova deoba nasledstva odgovara njihovoj volji. Sreski sud . . . . datum . . . . potpis sudije".

Ako su se samo nekoji od naslednika dobrovoljno poravnali o delimičnoj deobi nasledstva, onda to ne sprečava sudiju, da ispravi deobu nasledstva, a jedan od naslednika ne može da spreči način deobe, kojim su se ostali sporazumeli da međusobno razdele pripadajuće im delove zaostavštine (v. Šuster — str. 293).

§ 129

Ako među naslednicima ima nesvojevlasnih lica, ostavinski sud će, ukoliko nema smetnje, kod malih zaostavština po pravilu odmah provesti deobu, a to naročito onda, kad su predmetom zaostavštine gotov novac, tražbine ili telesne pokretne stvari.

Kao što je već spomenuto, biće međutim mnogo slučajeva, u kojima će biti korisnije za maloletnike da ostanu u zajednici, jer se od toga što bi im deobom pripalo, ne bi mogli kroz duže vreme izdržavati. Ovde treba imati pred očima i one posebne vrste zajednica o kojima je reč u XV. glavi srp. g. z. koja sadrži propise „o naslednim pravima i odnošajima u zadruzi".

Dalje sačinjavaju posebnu vrstu zajednica na teritoriji Hrvatske i Slavonije, kućne zadruge za koje važi zakon o zadrugama od 9 svibnja 1889 g. zatim zemljišne zajednice, za koje važi zakon od 25 travnja 1894 g. i zakon od 1 svibnja 1895 g. o uređenju plemenite općine Turopolja (h. 7 sv. XIV i XXXI). Prirodno je dakle da će u onim slučajevima u kojim maloletnik živi u takvim ili sličnim zajednicama biti za njega korisnije da ostane u zajednici.

§ 130

Kod većih ili zamršenijih zaostavština gde ima i nesvojevlasnih naslednika, provešće se deoba nasledstva, prema prilikama, pre ili posle uručenja zaostavštine. Ovu će deobu sud kao ostavinska vlast odobriti, a u slučajevima § 29 stav 2 izdejstvovati zato i odobrenje starateljske vlasti.

Atrakciona snaga mesne i stvarne nadležnosti ostavinskog suda u pogledu deobe zaostavštine traje i posle svršetka rasprave zaostavštine, jer za deobu zaostavštine nije podesniji ni jedan drugi sud od suda koji je vodio raspravu zaostavštine; nigde se sav materijal i potrebni podaci ne nalaze tako pri ruci nego kod ostavinskog suda. To važi jednako za vreme dok traje rasprava zaostavštine kao i posle uručenja nasledstva. Uporedi analogni slučaj § 74 grpp.

Citirani § 29, na kojeg se odnosi ovaj paragraf glasi: „Ako se pri deobi zaostavštine u pogledu preuzimanja nepokretnina ili u pogledu drugih važnih tačaka na osnovu sporazuma stranaka otstupi od naređenja zakona ili naređenja umrloga, ili ako se sklopi poravnanje o pravima, koja su sumnjiva, potrebno je za nesvojevlasna lica odobrenje nadležne starateljske vlasti".

§ 131

(1) Kad se radi deobe nasledstva ima da ustanovi čista zaostavština, postupiće se ovako: najpre će se ustanoviti vrednost zaostavštine prema propisu, tj. prema stanju u kom se nalazila na dan smrti ostaviočeve, a zatim se imaju ustanoviti njezino docnije povećanje ili smanjenje kao i dugovi i tereti. Kao vrednost prodanih pokretnih i nepokretnih stvari ima se uzeti cena za koju su prodane. Kao vrednost pojedinih neprodatih pokretnih i nepokretnih stvari, koje naslednicima zajednički pripadaju u srazmeri njihovih naslednih delova, može se uzeti vrednost označena u popisu zaostavštine, prem-

da je za osnovicu ove vrednosti uzeta vrednost, utvrđena prigodom neke ranije procene, ili kupovna cena, utvrđena kod ranije promene vlasništva, a može se kao vrednost uzeti i vrednost prema proceni, koja je merodavna za odmeravanje poreza. Ako se po izveštaju o nužnom delu (§ 125) ili po nacrtu o deobi zaostavštine pojedine stvari ne dodeljuju svakom nasledniku srazmerno, ima se vrednost nepokretnina, ako bi to u interesu staranika bilo potrebno ili ako to koji drugi naslednik traži, ustanoviti sudskom procenom na koju treba pozvati učesnike.

(2) Na kraju nacrta o deobi moraju se navesti sastavni delovi čiste zaostavštine prema njezinom stanju u vreme kada je nacrt završen. Zatim će se izračunati koliki je deo nasledstva svakog nesvojevlasnog naslednika i označiće se predmeti koji se dodeljuju, bilo svakom nasledniku posebice, bilo nekim nekim naslednicima zajednički. Prepušta se starateljskoj vlasti da s obzirom na interes staranika odluči da li je potrebna fizička deoba.

(3) Pri svakoj deobi treba strogo paziti na propisana ograničenja o fizičkoj deobi nepokretnina.

§ 132

Potvrđena izvorna isprava o deobi čuvaće se kod suda, a stranke mogu zahtevati overene prepise.

Min. obrazloženje: „Patenat sadrži u §§-ima 167 i 168 pobliže propise o tome, kako će se u cilju deobe utvrditi čisto nasledstvo i kako će se deoba provesti.

U §-u 131 preuzeti su ovi propisi sa neznatnim izmenama kao celishodni. Pri tome se je preporučilo izrečno istaći da ovi propisi dolaze do primene u — pod br. 2 — spomenutim slučajevima u kojima ostavinski sud ima da po službenoj dužnosti sudeluje pri provođenju deobe, tj. kad među naslednicima ima nesvojevlasnih lica, jer bi, s obzirom na promenjeni red preuzetih propisa o deobi zaostavštine, o tome mogla nastati sumnja.

Ako su naslednici isključivo svojevlasna lica, moraju se oni sami o deobi složiti jer se inače u takvim slučajevima ne može deoba provesti."

1) Nastaje pitanje, da li se može ishoditi nova procena u cilju proračunavanja nužnog dela, ako se je takva procena već vršila „u toku rasprave" ili prigodom koje druge prilike. Takvom se pitanju mora načelno pritvrditi s razloga da se omogući prisustvovanje učesnika kod procene, te da se utvrdi vrednost u vreme kad treba da se ustanovi nužni deo.

2) Na ovom ćemo mestu obraditi dva primera rasprave zaostavštine od nasledničke izjave pa do deobe, i to kad raspravu vodi sreski sud i u drugom slučaju, kad ju vodi javni beležnik.

Primer rasprave i deobe zaostavštine pred sudom.

Predmet: Milić Milan umro je 20. IX. 1934 g. sudski poverenik sastavio je smrtovnicu i popis 10. X. 1934 g., ostavinski sud u Mostaru odredio je ročište za 25. X. 1934. g.

posl. br. . . . .

Zapisnik

sastavljen 25 oktobra 1934 g. kod sreskog suda u Mostaru o raspravi zaostavštine po Milić Milanu, činovniku u Mostaru umrlom 20 septembra 1934 g.

Prisutni:

Sudija: Gvozdanović Vladimir.
Zapisničar: Savić Dana.

od stranaka:

1) Ana udova Milić,
2) Milić Marko punoletni sin umrlog.
3) Milić Danica, punoletna kći umrlog.
4) Ružić Branko trgovac iz Mostara, kao štitnik maloletnih Milić Petra i Pavla.

Ostavilac je ostavio kodicil od 25 auvgusta 1933 g. kojim je odredio samo legat svojoj ženi Milić Ani. Radi toga ima mesta nasledstvu na osnovu zakona.

Glasom popisa zaostavštine od 10 oktobra 1934 g. učinjenog po povereniku za sastavljanje smrtovnica opštine Mostar pod tek. br. 2, iznosi čista imovina Din. 16,900.—

Pošto budu poučeni o značenju i o zakonskim posledicama uvetne i bezuvetne nasledničke izjave, izjavljuju:

Ja, Ana udova Milić, odričem se sa svoje strane prava nasledstva.

Milić Marko i Milić Danica izjavljuju se bezuvetno na osnovu zakona naslednicima, svaki do četvrtine zaostavštine.

Ružić Branko izjavljuje se za maloletne Milić Petra i Pavla uvetno na osnovu zakona naslednikom za svakoga do četvrtine zaostavštine.

Posle toga podnose naslednici sledeću deobnu ispravu i predlažu da se odobri.

Deobna isprava

o ostavinskoj imovini Milić Milana.

Prilozi	AKTIVNO STANJE	Dinara	p.
A)	Po popisu A) tek. br. 2 sastoji se zaostavština u gotovom	1,400	—
	u obligacijama svega	13,000	—
	Napomena: kamate od ovih obligacija iskazaće se u štitničkom računu		
B)	U odelu i stvarima Din. 600.—, prodanim glasom zapisnika o javnoj prodaji pod B) za	824	—
	svega . . .	15,224	—
C)	K tome još postavka, uračunata punoletnoj kćeri Danici, koja j glasom priznanice pod C) dobila u ime miraza	3,000	—
	Usled toga iznosi masa svega	18,224	—
	STANJE DUGOVA		
	Od toga imaju se odbiti:		
D)	Tražbina Jović Jovana, isplaćena pod D) sa . . . . . Din. 400.—		

Priloži	AKTIVNO STANJE	Dinara	p.
E)	Troškovi bolesti plaćeni pod E) sa . . . . . Din. 300.—		
F)	Najamnina plaćena pod F) „ 200.—		
G)	Troškovi pogreba pog G) „ 100.—		
H) I)	Plaćene takse pod H) i I) „ 324.—		
	svega Din. . . . „ 1324.—	1,324	—
	Ostaje dakle nasledstvo	16,900	—
	Kao čista masa koja će se na jednake delove razdeliti među četiri naslednika		
	Usled toga dobiva dakle:		
	Maloletni sin Petar . Din. 4.225.—		
	maloletni sin Pavao . „ 4.225.—		
	punoletni sin Marko . „ 4.225.—		
	punoletna kći Danica . „ 3.000.—		
	Svega . . 16,900 —	16,900	—

Dobiva naime	Od sveukupnog iznosa		Maloletni Petor Milić		Maloletni Pavao Milić		Danica Milić		Marko Milić	
	Din.	p.	Din.	p.	Din.	p.	Din.	p	Din.	p
Od rente ratne štete . . .	4000	—	1000	—	1000	—	1000	—	1000	—
Od zadužnice . . .	9000	—	3000	—	3000	—			3000	—
U primljenom mirazu	3000	—					3000	—		
U gotovom	900	—	225	—	225	—	225	—	225	—
Što čini gornjih . . .	16900	—	4225	—	4225	—	4225	—	4225	—

Zaključeno i potpisano

Potpis sudije i zapisničara. potpis stranaka.

Zaključak

Prima se nasledna izjava Ružić Branka kao štitnika maloletnih Milić Petra i Milić Pavla dana uvetno na osnovu zakona za svakoga do četvrtine i primaju se nasledne izjave Milić Marka i Milić Danice, dane bezuvetno na osnovu zakona od svakoga do čevrtine zaostavštine Milić Milana, umrlog 20 septembra 1934 g. u Mostaru. Proglašuje se dokazanim njihovo nasledno pravo.

Pošto je deoba ostavinske imovine između naslednika pozvanih na nasledstvo i goreiskazanih pravovaljano ustanovljena u ovom raspravnom zapisniku, to ju ovaj sreski sud odobrava i time proglašava dovršenom raspravu zaostavštine.

Štitniku se nalaže da položi svake godine 1 septembra štitnički račun. (Ako ima u zaostavštini nepokretnosti, dodaće se još: a istovremeno mu se nalaže da ima na osnovu odluke o uručenju zaostavštine isposlovati u roku od mesec dana zemljišno-knjižni prenos nepokretnosti na ime maloletnika).

Sreski sud u Mostaru

Datum . . . . .

potpis sudije.

Dostava: (poreskoj oblasti i naslednicima).

II. Primer rasprave i deobe zaostavštine pred javnim beležnikom

Zapisnik

sastavljen 20 oktobra 1932 g. u kancelariji javnog beležnika Dr-a Mišić Milana u Pančevu.

Prisutni: potpisani.

Usled poziva potpisnog sudskog poverenika pristupiše na današnje ročište o raspravi zaostavštine po Perić Marku, kućevlasniku, umrlom u Pančevu 10 septembra 1934 g.: punoletni sinovi ostavioca Perić Janko i Perić Milan, zatim Slava udova Perić, te Đurić Nikola kao štitnik maloletnih Marije i Milana Perić, svi u Pančevu, Beogradska 33.

Predmet

je rasprava zaostavštine 10 septembra 1934 g. u Pančevu, Beogradska 33, s izjavom poslednje volje umrlog kućevlasnika Perić Marka, poverena potpisanom javnom beležniku kao sudskom povereniku zaključom sreskog suda u Pančevu od 28 septembra 1934 g. br. O 88/34.

Naredbom poslednje volje od 15 avgusta 1933 g. odredio je ostavilac Perić Marko sledeće:

U ime legata ostavio je:

1)	Humanom društvu „Zora" u Pančevu	Din.	2.000.—
2)	Univerzitetu u Beogradu	„	10.000.—
3)	svojoj sestri Perić Ani udatoj Sablić . .	„	2.000.—
4)	Adrašević Dragici zlatni sat i lanac,		
5)	Siromašnim akademičarima u Pančevu. .	„	2.000.—
6)	Janić Ljubomiru šumu u Novom Selu upisanu pod parc. br. 408 zemlj. ul. br. 209 p. o. Novo Selo.		

Od ovih legata naslednici su već predali Andrašević Dragici zlatni džepni sat i lanac.

Preostalu imovinu ostavio je na jednake delove svojoj deci Perić Janku i Perić Milanu, te maloletnima Perić Mariji i Perić Mileni, dočim je svoju ženu Perić Slavu ograničio na doživotno uživanje jedne petine zaostavštine.

Glasom popisa od 29 septembra 1934 g., sastavljenog — jer naslednici nisu svojevlasni — po službenoj dužnosti, stanje zaostavštine je sledeće:

A) Aktivno stanje:

1)	u gotovom novcu	Din.	8.000.—
2)	u zlatu, srebru i dragocenostima . . .	„	12.000.—
3)	u nameštaju u vrednosti od	„	4.000.—
4)	u odelu i rublju u vrednosti od	„	3.000.—
5)	u robi u vrednosti od	„	10.000.—
6)	u žitu i zemaljskim proizvodima u vrednosti od	„	8.400.—
7)	u tražbinama u iznosu od	„	16.400.—
8)	u nekretnostima, i to kuće Beogradska ul. 33 u Pančevu, upisane u zemlj. ul. br. 156 p. o. Pančevo u vrednosti od . .	„	120.000.—
9)	zatim oranica, livada i šuma upisanih u ul. br. 209 p. o. Novo Selo, u vrednosti od	„	37.000.—
		Svega Din.:	219.000.—

B) Stanje dugova:

1) Troškovi bolseti i pogreba u iznosu od . . . . . Din. 5.200.—
2) Potraživanje Pančevač. štedionice uknjiženo na nepokretnostima zemlj. ul. br. 156 p. o. Pančevo u ime glavnog duga od . . . . . „ 40.000.—

Svega Din. 45.200.—

Po odbitku dugova od Din. 45.200.— od aktive Din. 219.000.— iznosi čista zaostavština Din. 173.800.—

Zatim su pozvani naslednici na dadu svoje nasledne izjave. Sudski poverenik im protumači zakonske ustanove o uvetnom i bezuvetnom prihvatu nasledstva, kao i zakonske posledice uvetne i bezuvetne nasledničke izjave i posledice sazivanja verovnika. Na to daju naslednici sledeće svoje nasledničke izjave:

1) Ja, Perić Janko, i ja, Perić Milan izjavljujemo se naslednicima na zaostavštinu našeg oca Perić Marka bezuvetno na osnovu njegove izjave poslednje volje.

2) Ja, Slava udova Perić, za sebe, i ja Đurić Nikola kao štitnik maloletnih Perić Marije i Perić Milene izjavljujemo se naslednicima na zaostavštinu umrlog Perić Marka u interesu označenih maloletnika uvetno na osnovu njegove izjave poslednje volje.

Deoba zaostavštine

Čista zaostavština umrlog Perić Marka ima da se razdeli na osnovu ostaviočeve izjave poslednje volje na četiri jednaka dela.

Pošto nisu prikraćeni nužni naslednici i pošto niko od pozvanih ne pobija izjavu poslednje volje ostavioca, to se ima čista imovina zaostavštine od Din. 173.800.— po odbitku legata, računajući ovamo i zlatni džepni sat sa zlatnim lancem ostavljen po izjavi poslednje volje Andrašević Dragiši, po popisanoj vrednosti od Din. 1800.—, svega dakle sa Din. 25.800.—, koja iznosi Din. 148.000.—, razdeliti tako, da ima da dobije:

1) Perić Janko četvrtinu u vrednosti od . Din. 37.000.—
2) Perić Milan četvrtinu u vrednosti od . „ 37.000.—

3) maloletna Perić Marija četvrtinu u vrednosti od . . . . . „ 37.000.—
4) maloletna Perić Milena četvrtinu u vrednosti od . . . . . „ 37.000.—

5) Slava udova Perić doživotno uživanje jedne petine sviju pod 1) do 4) označenih ostavinskih delova.

Radi toga imadu se nepokretnosti zaostavštine upisane u zemlj. ul. br. 156 p. o. Pančevo, te u zemlj. ul. br. 209 p. o. Novo Selo uručiti na jednake delove Perić M. Janku, Perić M. Milanu, maloletnima Perić Mariji i Perić Mileni uz istovremenu uknjižbu doživotnog uživanja jedne petine istih nepokretnosti u korist Slave udove Perić.

Šuma upisana pod čest. br. 408 zemlj. ul. br. 209 p. o. Novo Selo, pripada kao legat Janić Ljubomiru.

Time je imovina zaostavštine iscrpljena.

Naslednici predlažu da im se izda odluka o uručenju a istovremeno i uredovna potvrda o tražbinama ostavioca, koje su označene u popisu zaostavštine i koje su im uručene. Naslednici su dalje sporazumni da se obveznice o tražbinama ostavioca koje su priložene popisu dostave Perić Janku u cilju da ove tražbine utuži i naplaćeni novac podeli među naslednike po srazmeri goreoznačene deobe.

Zaključeno i potpisano.

Potpis javnog beležnika.

Potpis naslednika.

Izveštaj javnog beležnika

posl. br. . . . .

Sreskom sudu

Pančevo

U raspravi zaostavštine umrlog Perić Marka
Izveštaj

Javnog beležnika Mišić Dr. Milana iz Pančeva, kao sudskog poverenika

kojim podnosi radi odobrenja i uručenja spise o dovršenoj raspravi zaostavštine.

Po nalogu ovog sreskog suda od 28 septembra 1934 g. br. . . . . proveo sam raspravu zaostavštine iza dana 10 septembra 1934 g. u Pančevu umrlog Perić Marka i ju dovršio glasom raspravnog zapisnika od 20 oktobra 1934 g. br. 180.

Radi toga podnosim ovom sreskom sudu pod 1) raspravne spise, a pod 2) moj troškovnik i

predlažem

da se odmere moji troškovi i naloži naslednicima da plate solidarno odmerene mi troškove u roku od 15 dana pod pretnjom izvršenja.

Mišić Dr. Milan s. r.

Zaključak

U raspravi zaostavštine umrlog Perić Marka a na osnovu raspravnog zapisnika od 20 oktobra 1932 g. prima se bezuvetna nasldenička izjava Perić Janka i Perić Milana i nasledna izjava Slave udove Perić dana za sebe i Đurić Nikole dana kao štitnika maloletnih Perić Marije i Perić Milene uvetno na osnovu izjave poslednje volje na zaostavštinu 10 spetembra 1934 g. u Pančevu umrlog Perić Marka. Njihovo nasledno pravo proglašuje se dokazanim.

Pošto je deoba imanja zaostavštine između goreoznačenih i na nasldestvo pozvanih naslednika pravovaljano ustanovljena na ročištu od 20 oktobra 1934 g., ovaj sreski sud ju odobrava i proglašuje dovršenom.

Jedan primerak imovinskog iskaza dostavlja se poreznom uredu u Pančevu a drugi se pridržava kod ovog suda.

Javnom beležniku Mišić Dr. Milanu u Pančevu odmerava se za vođenje rasprave iznos od Din. 546.50 i se nalaže goreoznačenim naslednicima da mu ih solidarno plate u roku od 15 dana pod pretnjom izvršenja.

Istovremeno izdaje se odluka o uručenju, a obaveznice priložene popisu snabdevaju se klauzulom o uručenju, dočim se u pogledu ostalih tražbina, o kojima nema pismenih isprava izdaje popis s klauzulom uručenja.

Legataru Janić Ljubomiru izdaje se posebna uknjižbena isprava o šumi, koja mu je pripala kao legat, upisanoj pod ul. br. 408 zemlj. ul. br. 209 p. o. Novo Selo.

Konačno se izveštavaju i ostali legatari, da im je na osnovu izjave poslednje volje ostavioca pripao legat, i to:

1) Humanom društvu „Zora" u Pančevu . Din. 2.000.—
2) Univerzitetu u Beogradu . . . . . „ 10.000.—
3) Siromašnim akademičarima u Pančevu „ 2.000.—
4) Perić Ani udatoj Sablić . . . . . „ 2.000.—

Sreski sud, Pančevo

Datum . . . . .

potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:
Porezni ured u Pančevu,
svi naslednici i legatari,
i javni beležnik.

Konačni spisak zaostavštine

§ 133

(1) Ako je umrli imao samo jednog naslednika, a taj nije svojevlastan, sud će umesto deobne isprave sa staraocem sastaviti konačni spisak o stanju čiste zaostavštine, koji će poslati starateljskoj vlasti.

(2) Taj će se konačni spisak čuvati kod starateljske vlasti i služiti kao osnova za štitnički odnosno skrbnički račun.

Prilikom dovršenja rasprave zaostavštine sud će pozvati staraoca, ako je umrli ima samo jednog nesvojevlasnog naslednika, da umesto deobne isprave podnese konačni spisak zaostavštine u cilju da bi taj spisak mogao služiti osnovom docnijih starateljskih računa.

2) Obrazac podneska i konačnog spiska zaostavštine:

Posl. br. O 512/34

Sreskom sudu za grad Beograd

Beograd

U ostavinskoj stvari Antić Milana.

Ristić Gojko, kućevlasnik iz Beograda, Kosmajska 66, kao štitnik maloletne Antić Milice

podnosi konačni spisak zaostavštine.
u jednom primerku,
prilog A) u izvorniku.

Po nalogu ovog sreskog suda od 4 septembra 1934 g. posl. br. O 512/34 podnašam pod A) konačni spisak zaostavštine i predlažem da se isti odobri.
10 septembra 1934 g.
u Beogradu. Ristić Gojko.

Konačni spisak

zaostavštine Antić Milana, činovnika iz Beograda, umrlog 2 maja 1934 g.

Prilozi **Aktivno stanje**

A) Glasom popisa pod A) sastoji se zaostavština u gotovom od . . . . . Din. 20,000.—
u obligacijama . . . . „ 35.000.—

B) U odelu i stvarima prodanim glasom zapisnika o javnoj prodaji pod B) . . Din. 8.000.—
svega . . . Din. 63.000.—

Stanje dugova

C) a) Troškovi bolesti glasom računa C) Din. 1.500.—
D) b) Troškovi pogreba (račun pod D) „ 2.000.—
E) c) Potraživanje Nikić Dragiše glasom računa pod E) . . . . . Din. 3.000.—
F) d) Plaćene takse pod F) . . . „ 1.500.—
svega . . . Din. 8,000.—
Ostaje čista imovina Din. 55,000.—

Ova čista zaostavština položena je kod Državne hipotekarne banke u Beogradu na uložnu knjižicu br. 72068.
6 septembra 1934 g.
u Beogradu. Ristić Gojko, s. r.

§ 134

Naređenje o deobi nasledstva i o konačnom spisku zaostavštine (§ 127 i §§ 129 do 133) shodno će se primenjivati, kad u kojoj zaostavštini učestvuju kao nasednici: sirotinja, zadužbina, samoupravno telo, crkva, javni zavod ili država kao i u slučaju fideikomisarne supstitucije.

Min. obrazloženje: „U §-u 173 Patenta propisuje se da će se propisi o deobi nasledstva i o konačnom spisku zaostavštine shodno primenjivati, kad u kojoj zaostavštini učestvuju kao naslednici država, crkva, sirotinja i druga u tom paragrafu spomenuta lica i ustanove.

Ovaj propis ima očito u vidu, da se u takvom slučaju ima onako postupati kako je to propisano za slučaj, kada učestvuju kao naslednici lica pod starateljstvom (provednje deobe po službenoj dužnosti još u toku ostavinskog postupka itd), jer su u §-u 173 Patenta spomenuta lica i ustanove također pod naročitom zaštitom zakona. Prema tome nebi mogli ovde doći do primene propisi koji se odnose isključivo na svojevlasne naslednike (§ 128).

Da se izbegne krivo shvatanje, u §-u 134 se taksativno navode oni propisi, koji ovde mogli doći do primene (§ 134).'

I) Ako nastupaju kao naslednici:

1) sirotinja, 2) zadužbina, 3) samoupravno telo, 4) crkva, 5) javni zavod, 6) država ili 7) u slučaju fideikomisarne supstitucije provešće se deoba nasledstva po službenoj dužnosti već u toku ostavinske rasprave; ustanoviće se čisto nasledstvo, zatim će se izračunati koliki je deo zaostavštine koji pripada goreoznačenim licima i u deobnom zapisniku tačno će se označiti predmeti koji se predaju svakom naslednika posebice ili svim naslednicima zajednički; ova će se deoba odobriti od strane suda kao ostavinske vlasti ili u smislu §-a 29. Ako nema drugih naslednika osim lica goreoznačenih od 1 do 7 sastaviće se konačni spisak zaostavštine u smislu §-a 133. Treba još istaći da u ovom slučaju država nastupa kao naslednik, dok u slučaju, ako zaostavština pripada državi kao dobro bez naslednika, nema mesta konačnom spisku zaostavštine.

Ubrzanje postupka pri manjim zaostavštinama.

§ 135

Pri malim i manje zapletenim zaostavštinama sud će nastojavati da se ceo ostavinski postupak, naime: sastavljanje smrtovnice, popis zaostavštine, naslednička izjava, uzajamno priznanje nasledničkih prava, izveštaji o ispunjenju obaveza naslednika, a prema prilikama i deoba nasledstva odno-

sno konačni spisak zaostavštine po mogućnosti odjedared svrši i ceo njegov tok prikaže u jednom zapisniku ili u produženjima istog zapisnika, a naročito će nastojavati, da siromašni naslednici što manje zbog toga postupka dangube.

Min. obrazloženje: „Propisi § 151 Patenta, odnosno či. 118 Nespornih pravila naređuju, da se sud kod malih ili manje zapletenih zaostavština ima starati da se sve radnje ostavinskog postupka po mogućnosti spoje i da se one unose u isti zapisnik. Ovi propisi preuzeti su kao celishodni, ali im je dato mesto koje sistematski bolje odgovara (§ 135)."

Praktičan primer rasprave manje zaostavštine prikazali smo već kod tumačenja §§ 131 i 132. Treba nam još napomenuti da se u ovakvim slučajevima svi poslovi od smrtovnice do uručenja imadu da svrše u što kraćem vremenu, po mogućnosti jednim zapisnikom. Na nekim se mestima uobičajilo da se odnosna raspravna ročišta odrede na stanovite dane i kod onih opština koje su udaljene od sedišta sreskog suda, u cilju da siromašni naslednici što manje zbog toga postupka dangube. Dužnost će biti sudije da u takvim slučajevima poravna sporove, koji prete da izbiju među naslednicima; na drugoj strani nema nikakvih razloga da se ne bi i u ovim slučajevima dozvoljavalo strankama da podnesu i pismene podneske i da stavljaju predloge u cilju da se uredi stanje zemljišnih knjiga. Ministar pravde propisaće službeni obrazac zapisnika za takve rasprave zaostavštine, a sudija ispuniće takav obrazac prema pojedinom konkretnom slučaju. U zapisniku označiće se sud, koji vodi raspravu zaostavštine, uneće se ime ostavioca i dan smrti, označiće se ko je od suda i od stranaka pristupio na raspravu. Dalje zabeležiće se da li je ostavioc ostavio izjavu poslednje volje ili ne, i koji od naslednika su pozvani na nasledstvo i u kakvoj srazmeri; izneće se da je sudija svakog od naslednika upitao, da li, na koji način, ili po kojem naslovu prihvata nasledstvo ili ga odbija i poučio o značenju i o zakonskim posledicama uvetne i bezuvetne nasledničke izjave. Iza toga uneće se u zapisnik nasledničke izjave i beleške o tome da li ih sud prima i da li smatra dokazanim nasledno pravo s oznakom odnosnih dokaznih sredstava. Označiće se eventualne zahteve preostalog zakonskog druga kao i to, da li ima ko traži nužni deo. Posle toga uneće se u zapisnik da se pristupilo popisivanju zaostavštine odnosno primiće se u zapisnik potvrda o imovinskom stanju zaostavštine potpisom u mesto zakletve (§ 88), i utvrdiće se čista zaostavština. Konačno će se staviti u zapisnik poravnanje o deobi zaostavštine, i izveštaji o izvršenju naredbe poslednje volje. Slediće potpisi stranaka i sudije.

Odluka o uručenju zaostavštine.

§ 136

(1) Čim naslednik dokaže svoje pravo na nasledstvo i ispuni sve obaveze u smislu § 117, uručiće mu se zaostavština, skinuće se pečat sa stvari zaostavštine i proglasiće se ostavinska rasprava zaključenom.

(2) Naslednicima izdaće se odluka o uručenju zaostavštine, koja mora sadržavati naročito ovo:

1) porodično i rođeno ime umrloga, dan njegove smrti, kao i zanimanje i prebivalište njegovo;

2) porodično i rođeno ime, zanimanje i prebivalište naslednika, pravni naslov za nasledstvo, da li je prihvatio nasledstvo uvetno ili bezuvetno, ako ima više naslednika, u kojem srazmeru učestvuju u nasledstvu, a ako je deoba nasledstva provedena, da je provedena;

3) da li je zaostavština nasledniku pripala kao slobodno vlasništvo ili je i u koliko je on u uživanju ili raspolaganju ograničen fideikomisarnom supstitucijom ili kojom drugom vezom u smislu § 120 ili kojim pravom plodouživanja i u čiju korist;

4) porodično i rođeno ime, zanimanje i prebivalište lica, kojima je pripao legat, uživanje, fideikomisarna supstitucija (§ 120) ili koje drugo pravo na zaostavštinu sa tačnim označenjem toga prava.

(3) Ako je naslednik ili koji drugi učesnik maloletan ili inače nesvojevlastan, ima se to u odluci naročito napomenuti.

I. O definiciji i o pretpostavkama uručenja vidi gore § 117. Odlukom o uručenju dobiva naslednik aktivnu i pasivnu legitimaciju za sve pravne poslove koji se tiču zaostavštine.

Ovim je paragrafom postavljeno pravilo da čim naslednik dokaže svoje nasledno pravo, kao i to, da je namirio, odnosno ukoliko to zakon dopušta, obezbedio nasledne takse i da je u koliko to zakon zahteva ispunio odnosno obezebdio

obaveze naložene naredbom poslednje volje, ima mu se izdati odluka o uručenju, ima se skinuti sa mase pečat,ako je stavljen, te se ima proglasiti zaključenom ostavinska rasprava.

Iz toga što se ostavinska rasprava proglašava zaključenom, sledi da se posle uručenja svi sporovi o posedu i upravi zajedničke stvari rešavaju parnicom a ne u vanparničnom postupku.

II. O sadržaju odluke o uručenju propisi §-a 136 jasno su određeni. Za pravilno razumevanje odluke o uručenju najbolje je ako se prikaže istorijski razvitak iste, prema kojemu je bila odluka o uručneju zaostavštine pre svega svedodžba o zaostavštini (certificato d' eredità) moglo bi se reći exequatur podeljen prijavljenom naslednom pravu; dalje znači odluka o uručenju skinuće pečata koje je nadležna vlast stavila na zaostavštinu i koji se ukidaju, pošto je sada naslednik ispunio svoje različite obaveze. Na to slede naredbe suda, da se gotovine i druge pokretne stvari, koje se nalaze na čuvanju kod suda, izdadu ovlašćenicima (§ 139) i da se provedu upisivanja u javne knjige (§ 141). Odluka o uručenju je dakle pregledna slika o rezultatima rasprave zaostavštine.

Službeni obrazac VI Nespornih Pravila i VIII Patenta, zastareo je i radi toga prikazaćemo dva primera odluke o uručenju: 1) ako u zaostavštini nema nepokretnina i 2) ako u zaostavštini ima nepokretne imovine. U pogledu ove odluke na području Kasacionog suda u Beogradu vidi čl. 43 Uvp.

1) Obrazac odluke o uručenju (predaji) zaostavštine, ako u zaostavštini nema nepokretne imovine

pol. br. O 88/34

Odluka o uručenju zaostavštine

Zaostavština 13 februara 1932 g. s izjavom poslednje volje umrle Milić Marice, privatne činovnice u Zagrebu, Skopljanska ul. 66, uručuje se na osnovu izjave poslednje volje od 11 januara 1934 g. dole označenim naslednicima, koji su prihvatili nasledstvo bezuslovno, i to njenim kćerima gospođi Andrijašić Dragici, supruzi lekara, u Zagrebu, Akademički trg br. 8, i Milić Danici, učiteljici u Splitu, Obalna 66, svakoj sa 1/2 (jednom polovinom) — (s pozivom na već provedenu deobu nasledstva) — (s ograničenjem) — i time se ostavinska rasprava proglašuje zaključenom.

Sreski sud za grad Zagreb

U Zagrebu, datum . . . . .

potpis sudije.

2) Obrazac odluke o uručenju (predaji) zaostavštine, ako u zaostavštini ima nepokretne imovine

Odluka o uručenju zaostavštine

Zaostavština Perić Marka, kućevlasnika iz Pančeva, Beogradska 33, umrlog 10 septembra 1933 g. s izjavom poslednje volje, uručuje se na osnovu naredbe poslednje volje od 15 augusta 1933 g. bezuvetno izjavljenim naslednicima Perić Janku i Perić Milanu, trgovcima u Pančevu, Beogradska 33, i na osnovu goreoznačene izjave poslednje volje uvetno izjavljenim naslednicima maloletnim Perić Mariji i Perić Mileni na jednake delove, tj. svakome u jednoj četvrtini u vlasništvo, s pozivom na razdeobu zaostavštine provedenu u zapisniku od 20 oktobra 1933 g. Imovina zaostavštine pripala je naslednicima s ograničenjem prava doživotnog uživanja jedne petine svakog pojedinog dela u korist Slave udove Perić, iz Pančeva, Beogradska 33. Na osnovu rezultata rasprave zaostavštine ima se provesti sledeće upisivanje u javne knjige:

1) uknjižba prava vlasništva na nepokretnostima zaostavštine, upisane u zemlj. ul. br. 156 p. o. Pančevo, i zemlj. ul. br. 209 p. o. Novo Selo, do jedne nerazdeljene četvrtine u korist Perić Janka, Perić Milana, i maloletnih Perić Marije i Perić Milene, svi iz Pančeva, Beogradska 33, s ograničenjem doživotnog uživanja jedne petine goreoznačenih nepokretnosti u korist Slave udove Perić i uz dodatak, da će se prilikom zemljišno-knjižnog upisa obezbediti sve ostavinske takse zemljišno-knjižnom predbeležbom s prvenstvenim redom, koji im po zakonu pripada, ako stranke dotle ne dokažu, da su ih izmirile.

(Ako legati označeni u §-u 120 nisu još obezbeđeni, treba ih obzebediti po službenoj dužnosti, te u tom će se slučaju uneti u odluku o uručenju još sledeće):

II. Istovremeno sa uknjižbom prava vlasništva, ima se provesti i uknjižba založnog prava za obezbeđenje legata: Humanog društva „Zora" u Pančevu od Din. 2.000, Univerziteta u Beogradu od Din. 10.000.— i siromašnih akademičara

iz Pančeva od Din. 2.000.— sa 6% interesa od 10 septembra 1934 g. dalje a na teret nekretnina ul. br. 156 p. o. Pančevo i 209 p. o. Novo Selo.

Time se proglašava ostavinska rasprava zaključenom.

Sreski sud u Pančevu,

Datum . . . .

potpis sudije.

III. **Na obveznice (obligacije) i druge pismene isprave o tražbinama zaostavštine staviće se sledeća klauzula:** „U ovoj ispravi označena tražbina sa pripacima uručuje se na osnovu odluke o uručenju zaostavštine od . . . g., br. . . . . ., na jednake delove u vlasništvo izjavljenim naslednicima umrlog Perić Marka i to Perić Janku i Milanu i maloletnim Perić Mariji i Mileni u Pančevu, Beogradska 33, s pravom naplate.

Sreski sud u Pančevu,

Datum . . . . .

potpis sudije.

IV. U pogledu neuknjiženih tražbina o kojima nema isprava glasiće uručbena svedodžba kao što sledi: Uverenje. Ovim se uredovno potvrđuje da su, glasom odluke o uručenju zaostavštine umrlog Perić Marka od . . . posl. br. . . . ., uručene u vlasništvo na jednake delove izjavljenim naslednicima Perić Janku i Milanu i maloletnim Perić Mariji i Mileni, iz Pančeva, Beogradska 33, s pravom naplate, sledeće tražbine ostavioca, označene u popisu zaostavštine od . . .., i to:

1) Tražbina protiv Srnendović Anke iz Pančeva od . . . . . Din. 1.600.—
2) Tražbina protiv Orlić Milana iz Pančeva od „ 2.300.—

Sreski sud u Pančevu,

Datum . . . . .

potpis sudije.

§ 137

(1) Onima, kojima je kao legatarima pripala iz zaostavštine koja nepokretnina upisana u zemljišnim knjigama ili koja tražbina upisana na takvim nepokretninama, ostavinski sud će i pre uručenja zaostavštine, na njihov zahtev, ukoliko naslednici ne osporavaju legat, izdati potvrdu o tome da bi mogli biti upisani u zemljišnim knjigama, kao vlasnici nepokretnine ili kao hipotekarni verovnici.

(2) Ako je u pitanju nepokretnina koja nije uknjižena u zemljišnim knjigama, a za sticanje stvarnog prava na takvu nepokretninu postoje posebni propisi, sud će se kod izdavanja te potvrde potrebne za sticanje stvarnog prava, držati tih propisa.

(3) Potvrdu u smislu stava 1 i 2 ostavinski sud izdaće, na zahtev, pre uručenja zaostavštine i onome, koji je takve stvari stekao tokom ostavinske rasprave (§ 114 do 116).

Min. obrazloženje: „U pogledu propisa §-a 178 Patenta, koji predviđa, da lice kome je kao legat pripala koja nepokretnina ili koje je tokom ostavinskog postupka steklo koju nepokretninu iz zaostavštine, može tražiti da mu ostavinski sud izda potvrdu o tome, da bi na osnovu nje moglo biti uknjiženo kao vlasnik u javnoj knjizi, pojavila su se dva pitanja, naime pitanje da li se takva potvrda može izdati još pre dovršenja ostavinske rasprave i da li je za to potreban pristanak naslednika.

Dok je starija praksa zauzela stanovište, da se ova potvrda ne može izdati pre dovršenja ostavinske rasprave, novija praksa kao i teorija zauzimaju protivno stanovište, koje je jedino ispravno, jer odgovara propisima građanskog zakonika o momentu kada legatar stiče pravo na legat (v. § 684 o.g.z.).

Što se pak tiče drugog pitanja, mora se uzeti, da se spomenuta potvrda ne može izdati bez pristanka naslednika, jer bi naslednici mogli pobijati odnosnu naredbu poslednje volje. Ovo gledište već danas preovlađuje. Jedno i drugo je u § 137 izrično istaknuto da se na ovaj način spreči jednako razmimoilaženje pri tumačenju ovog novog zakona".

1) Legatar stiče die legati veniente samo obveznopravni naslov na ostavljeni mu legat; radi toga stiče legatar vlasništvo nepokretnosti, koja je upisana u zemljišnoj knjizi, samo uknjižbom svoga prava vlasništva u zemljišnoj knjizi a na temelju potvrde koju mu izdaje sud u smislu ovog paragrafa. (v. § 437 o.g.z. Nov. III, § 16). Na osnovu samog legata i bez potvrde ostavinskog suda ne može se dakle dozvo-

liti upis legata u javne knjige. Pravo na legat zadobiva legatar redovito (§ 699 o.g.z.) odmah posle smrti ostavioca, dok se pravo vlasništva legata prenosi na legatara samo predajom na osnovu već pomenute potvrde. Pravo, zahtevati takvu potvrdu, imadu samo legatari, a na to nisu ovlašćeni verovnici legatara. (r. 2. V. 1878 — G. U. 6949).

Obrazac uknjižbene potvrde za nepokretni legat:

Uknjižbena potvrda.

Na osnovu izjave poslednje volje umrlog Perić Marka iz Pančeva od 15 avgusta 1934 g. i na osnovu raspravnog zapisnika od 20 oktobra 1932 g. posl. br..... potvrđuje se, da je ostavljena Janić Ljubomiru, zemljoradniku iz Novog Sela 66, kao legat šuma upisana pod parc. br. 408 zemlj. ul. br. 209 p. o. Novo Selo, pa je za to on ovlašćen da bude uknjižen u zemljišnoj knjizi kao vlasnik ovde označene nepokretnosti uz dodatak da će se prilikom uknjižbe prava vlasništva zemljišno-knjižno obezbediti sve ostavinske takse s prvenstvom, koje im po zakonu pripada, ako stranka dotle ne dokaže da ih je namirila.

Sreski sud u Pančevu,
datum . . . . . potpis sudije.

2) U pogledu nepokretnosti, koje nisu upisane u zemljišnoj knjizi, postupaće se u smislu §-a 21 zakona o izdavanju tapija na području Kasacionog suda u Beogradu i Velikog suda u Podgorici od 30 maja 1931 g. br. 64504 (Sl. nov. 18 juna 1931 g. br. 136 — XLIV): „Kad se od nepokretnosti upisane u tapiji prenosi samo jedna ili više parcela, onda će sud, iz dosadašnje ukupne tapije, izvršiti delimičan prepis, overiti ga, pa tako overeni prepis preneti na novog sopstvenika, a staru tapiju za toliko smanjiti. Nova tapija se zavodi u knjigu tapija, kod ranijeg sopstvenika čine potrebne napomene. Kad se prenosi samo jedan deo parcele, onda se za takav deo mora tražiti zasebna nova tapija, po celokupnom postupku ovoga zakona, a stara se tapija za toliko smanjuje. Kad sopstvenik prenese i poslednji deo nepokretnosti u tapiji, ovaj se prenos ne smatra delimičnim, pa se postupa po §-u 20 ovog zakona."

3) U slučaju oneroznih ugovora o stvarima zaostavštine dok traje ostavinska rasprava (§§ 114 do 116), prenos prava na ovlašćenika vršiće se u praksi tako, da ostavinska vlast posle provedenih izviđaja stavi na izvornik odnosne isprave potvrdu: „odobrava se u interesu zaostavštine N. N."

§ 138

(1) Kad se zaključi ostavinska rasprava, svi će se spisi, koji se na nju odnose, čuvati kod suda, a učesnicima će se dopustiti, da ih razgledaju i izdati im na njihov trošak i prepise.

(2) Namire (priznanice) o plaćenim troškovima bolesti i pogreba i o plaćenim dugovima zaostavštine, kao i ostale isprave, koje sudu ne trebaju, vratiće se strankama, na njihov zahtev.

1) Razgledavanje ostavinskih spisa dozvoljeno je samo učesnicima tj. onim licima, za koja sudski spisi sa izjavom poslednje volje, popisom i izjavama stranaka, sačinjavaju osnov i dokazna sredstva o njihovim pravima i obavezama. I verovnici naslednika su ovlašćeni da uzmu prepise ostavinskih spisa u cilju da mogu voditi izvršenje.

2) Priznanice vraćaju se vlasnicima ili odmah na ročištu, na kojem su bile podnesene, ili prilikom odluke po odnosnom podnesku ili tek odlukom o uručenju, ako one to zahtevaju.

§ 139

Čim odluka o uručenju zaostavštine postane pravnosnažna, sud će narediti, da se gotovine i druge pokretne stvari, koje se nalaze na čuvanju kod suda, izdadu ovlašćenicima i staraće se o tome, da se ovi predmeti, ukoliko pripadaju nesvojevlasnim licima, predaju nadležnoj starateljskoj vlasti, a ako je ostavinski sud ujedno i starateljska vlast, da se ovi predmeti prenesu u starateljske ostave.

Po pravnosnažnosti odluke o uručenju zaostavštine sud će narediti:

a) ako su naslednici svojevlasna lica, da se gotovine i druge pokretne stvari, koje se nalaze na čuvanju kod suda, izdadu ovlašćenicima;

b) ako su nasldenici nesvojevlasna lica, da se odnosni depoziti daju na rukovanje Državnoj hipotekarnoj banci.

I jedno i drugo naređenje izdaće se zaključkom, a u slučaju pod b) naložiće se državnoj hipotekarnoj banci da promeni eventualne obaveznice nesvojevlasnog lica, da uloži odnosni iznos na ime nove mase, i da o svemu podnese izveštaj u određenom roku.

Upisivanje u zemljišne knjige

§ 140

Kad proteče šest nedelja od pravnosnažnosti odluke o uručenju zaostavštine (§ 136), ostavinski sud će po službenoj dužnosti narediti, da se na osnovu odluke o uručenju i isprava sastavljenih u toku ostavinskog postupka vrše u zemljišnim knjigama upisi u smislu propisa § 84 Zakona o zemljišnim knjigama.

Min. obrazloženje: „Patenat predviđa u §§-ima 176 i 177 da će ostavinski sud po službenoj dužnosti narediti prenos vlasništva nepokretnina na naslednike kao i prenos gotovine i drugih pokretnih stvari, koje se čuvaju kod suda, samo, ako kao naslednici učestvuju lica pod starateljstvom, dok inače svojevlasnim naslednicima prepušta da sami traže prenos vlasništva u javnoj knjizi, odnosno predaju gotovine i drugih pokretnih stvari, koje se čuvaju kod suda.

Naprotiv projekat predviđa da se ostavinski sud u svakom slučaju, dakle i kad kao naslednici dolaze u obzir samo svojevlasna lica, ima da po službenoj dužnosti naredi prenos vlasništva na nepokretninama na vlasnike kao i predaju gotovine i drugih pokretnih stvari, koje se čuvaju kod suda. (§§ 139 i 140 projekta).

Što se tiče nepokretnina odgovara to propisima §-a 84 Zakona o zemljišnim knjigama, a što se tiče pokretnina, takav propis je u interesu samih sudova, da se oni što pre oslobode ostava, čije ih upravljanje dosta tereti."

1) Na osnovu odluke o uručenju i isprava sastavljenih u toku ostavinskog postupka ovlašteni su učesnici da predlažu da se uknjiži u javne knjige prenos prava vlasništva i drugih prava. Ako ni to ne učine u roku od šest nedelja, ovo će upisivanje odrediti po službenoj dužnosti ostavinski sud.

Obrazac predloga za uknjižbu prava vlasništva na osnovu odluke o uručenju:

S r e s k o m s u d u
Z e m u n

Zemlj. knjižni predmet.

Predlog

Radešić Milana, posednika u Zemunu, k br. 5.

u jednom primerku,

A) u izvorniku i prepisu, za uknjižbu prava vlasništva.
B) u izvorniku.

Na osnovu pravosnažne odluke o uručenju zaostavštine od 19 septembra 1934 g. br. O 55/34/8 pod A) i potvrde o plaćenim taksama pod B), predlažem da se izda i izvrši sledeći

Z a k l j u č a k:

Na osnovu odluke o uručenju zaostavštine sreskog suda u Zemunu od 19 septembra 1932 g. br. O 55/34/8, dozvoljava se uknjižba prava vlasništva nepokretnina umrlog Radešić Branka, upisanih u zemlj. knjižnom ul. br. 320 p. o. Zemun, sa imena Radešić Branka na ime

Radešić Milana, Radešić Petra i Radešić Jele udate Trifunović, za svakog u jednoj trećini, uz uknjižbu prava doživotnog uživanja jedne polovine istih nepokretnosti u korist Anke udove Radešić.

Zemun, 10 oktobra 1932 g. Radešić Milan s. r.

O tome se obaveštavaju:
1) Radešić Milan,
2) Radešić Petar,
3) Radešić Jela,
4) Radešić udova Anka, svi u Zemunu, kbr. 5,
5) Poreski ured u Zemunu.

2) U smislu §-a 84 Zzk. po službenoj dužnosti vrše se naročito oni zemljišno-knjižni upisi, čiji su osnovi u toku ostavinske rasprave utvrđeni u obliku, koji odgovara uslovima uknjižbe, ako učesnici nisu podneli molbu koja odgovara postojećim zakonskim uslovima. Ovo upisivanje odrediće ostavinski sud, čim izjava o uručenju zadobije pravnu snagu, ako se kod toga suda nalaze isprave, potrebne za dozvolu upisa, ili ako je osnov za zemljišno-knjižni upis koja odluka ostavinskoga suda. Ako učesnici nisu protivno zahtevali, ove će se naredbe po službenoj dužnosti izdati tek po proteku šest nedelja od pravnosnažnosti uručenja zaostavštine. Prepise, potrebne za zbirku isprava i za obaveštenje poreske vlasti, mora stranka ostavinskom sudu blagovremeno podneti. U protivnom slučaju ovi će se prepisi po službenoj dužnosti napraviti, a za njih će se uzeti dvostruka taksa, određena za službeno overene propise. Ako se zemljišna knjiga, u kojoj se ima vršiti upisivanje, ne vodi kod ostavinskog suda, onda će ovaj sud zamoliti nadležni zemljišno-knjižni sud za izvršenje upisa.

3) Naslednik po universalnoj sukcesiji stiče već samim nasledstvom pravo na prenos u javnim knjigama upisanih prava ostavioca. Načelno je dakle legitimiran da traži upisivanje u zemljišne knjige svaki od universalnih naslednika. Ali čim je naslednik dao nasledničku izjavu, makar ova još nije primljena od strane ostavinskog suda, mogu njegovi verovnici za obezbeđenje svojih tražbina, što ih imaju protiv njega, na osnovu za to važećih zemljišno-knjižnih isprava, izdejstvovati uknjižbe odnosno predbeležbe na ostavinske nepokretnine i tražbine. Ali takvo obezbeđenje može se podeliti samo sa rezervom, da isto ne bude na štetu pravima, koja bi se mogla pojaviti pri raspravi zaostavštine i da stupi na snagu istom od onog vremena, kada se nasledniku izda odluka o uručenju. Sravni k tome § 74 gruntovnog reda od 1855 god. koji se podudara sa §-om 822 o.g.z. Treća austr. novela menjala je ovaj § 822, koji sada glasi: „pre uručenja mogu verovnici naslednika voditi izvršenje samo na one pojedine delove zaostavštine, u pogledu kojih je nasledniku po ostavinsko raspravnom sudu dozvoljeno da može slobodno raspolagati" (§ 73 cit. nov. § 114 stav 2 Vp.).

Verovnicima naslednika, koji uz iskaz svojih tražbina, još pre uručenja, to traže, ima se izdati prepis zaključka,

kojim ostavinski sud daje nasledniku slobodno raspolaganje s pojedinim delovima zaostavštine, a i prepis odluke o uručenju (§ 74).

Radi obezbeđenja novčanih tražbina protiv naslednika mogu se uz pretpostavke § 331 br. 2 Ip. dozvoliti privremene naredbe u korist verovnika naslednika, u pogledu pripalog mu nasledstva i pre uručenja. Prema svrsi koja se ima postići mogu se privremenom naredbom dozvoliti sredstva obezbeđenja označena u § 331 i § 333 Ip. (§ 75).

Po ostaviocu dana privola na zemljišno-knjižni upis ne može se provesti protiv naslednika upisanog u zemljišnu knjigu. Ali ako je nasledniku izjavom poslednje volje naloženo plaćanje toga duga i ako je u zapisniku o raspravi zaostavštine preuzeo plaćanje, onda se može predbeležiti založno pravo i protiv upisanog naslednika na osnovu zadužnice izdane po ostaviocu, kojom se daje u zalog nasledniku pripala nepokretnina. (Vidi Košutić — Tumač Zzk. str. 158).

Uostalom vidi u pogledu legitimacije za upisivanje §§ 21, 22 i 23 Zzk.

§ 141

Posebni zakoni određuju ukoliko se pri upisivanju u zemljišne knjige imaju obezbediti nepodmirene nasledne takse i nepodmirene nagrade i troškovi javnih beležnika kao sudskih poverenika.

Min. obrazoženje: „Posebni zakonski propisi odlučuju, ukoliko se prilikom prenosa vlasništva nepokretnina na naslednika imaju u isto doba u zemljišnim knjigama obezbediti i nepodmirene prenosne takse kao i nepodmirene nagrade i troškove javnih beležnika kao sudskih poverenika.

Preporučilo se je izričnо na to uputiti (§ 141 projekta).

Obrazac zaključka donesenog na osnovu prijave, da je odluka o uručenju zaostavštine Rebić Petra postala pravnosnažna i da bi se u smislu § 141 v. p. imala odrediti po službenoj dužnosti uknjiženja prava vlasništva i založnog prava.

Zaključak

Na zahtev Dr. Marković Marka, javnog beležnika iz Zemuna i na osnovu pravomoćne odluke o uručenju zaostavštine od 10 oktobra 1932 g. br. . . . ., dozvoljava se:

1) Uknjiženje prava vlasništva na nekretnine Rebić Petra iz Zemuna, Pašićeva 17, upisane u zemlj. ul. br. 1018 p. o. Zemun na ime naslednika Rebić Milana iz Zemuna, uz istovremenu uknjižbu doživotnog uživanja ovih nekretnina u korist Darinke udove Rebić iz Zemuna, Pašićeva 17.

2) Uknjiženje založnog prava na iste nekretnine zemlj. ul. br. 1018 p. o. Zemun:

a) radi obezbeđenja, na osnovu iskaza poreskog ureda u Zemunu od 10 oktobra 1934 g. br. . . . ., odmerene nasledne takse u iznosu od Din. 1.090.50, s 5% interesa u korist poreske uprave u Zemunu;

b) radi obezbeđenja, na osnovu zaključka od 10 oktobra 1934 g. br. . . . . pravnosnažno utvrđenje nagrade javnog beležnika Dr. Marković Marka, iz Zemuna u iznosu od Din. 890.—

Kao zemljišno-knjižni sud postupaće ovaj sreski sud.

Prepise, potrebne za zbirku uprava i za obaveštaje poreske vlasti napraviće se po službenoj dužnosti a naslednik ima da plati za njih dvostruku taksu, određenu za službeno overene prepise.

Sreski sud u Zemunu,

datum . . . . . potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:
1) Rebić Milan, 2) Darinka udova Rebić,
3) Poreska uprava u Zemunu, 4) Dr. Marković Marko, javni beležnik iz Zemuna.

O naknadno pronađenoj imovini

§ 142

(1) Ako se po uručenju nađe još koja imovina zaostavštine, za koju se pre nije znalo, sud će i o toj imovini posle potrebnog izviđaja doneti odluku i narediti, da se naplate ili obezbede zakonske takse i druge pristojbe.

(2) Nova naslednička izjava neće se tražiti, niti će se nova rasprava voditi, ako ni jedan od naslednika to ne zahteva, a docnije pronađena imovina predaće se naslednicima na osnovu ranije provedene rasprave i odluke o uručenju.

(3) Ali ako ranije rasprava nije provedenna sa razloga, što umrli nije ostavio imovinu ili ostavio samo imovinu neznatne vrednosti (§§ 59 i 60), a nova pronađena imovina je znatnije vrednosti, povešće se sada ostavinska rasprava o celoj zaostavštini.

Min. obrazloženje: „Nisu preuzeti propisi §§-a 150, 607, 155, 156 i 163 Patenta. §§ 150, 153 i 155 nisu preuzeti, jer su suvišni, odnosno jer nemogu za naše prilike doći u obzir.

§ 163, koji propisuje dužnost naslednika da u slučaju nedostajanja zaostavštine za njihovo potpuno namirenje, sudu predaju izveštaj o smanjenim legatima nije preuzet s razloga, što sud ako kao legatari dolaze u obzir maloletnici ili druga lica ili ustanove, koje su pod naročitom zaštitom zakona, mora i po drugim propisima takav izveštaj, odnosno dokaze tražiti. Ako pak kao legatari dolaze u obzir svojevlasna lica, nema razloga da vodi računa o tome, da li će se oni potpuno namiriti ili ne.

Najzad nije preuzet ni propis §-a 156 Patenta, po kojem se zaostavština iza lica, koja su sa državom stajala u obračunu, ne sme uručiti bez pristanka nadležne državne vlasti, i to iz razloga, što se smatra, da ovo naređenje ide predaleko i da je propisima §-a 67 u tom pogledu o državnim interesima dovoljno vođeno računa.

Ostala naređenja ovog otseka (§§ 119, 125, 130, 132, 133, 138, 142 i 143) slažu se, osim nekoliko neznatnih izmena, sa odnosnim propisima Patenta (§§ 151, 152, 162, 164, 166, 172, 175, 189 i 180), pa s toga ne zahtevaju naročito obrazloženje."

1) U pogledu postupka o naknadno pronađenoj imovini treba napomenuti sledeće:

Pretpostavlja se pre svega da je uručenje usledilo — uručenju nema mesta u slučaju, kad je nad zaostavštinom otvoren stečaj, — i da se po uručenju nađe još što od imovine zaostavštine, za koju se pre nije znalo.

Obezbeđenje i razdeoba zaostavštine vršiće se kao da je već pre ova imovina bila poznata. U slučaju potrebe sud će novu imovinu staviti pod pečat, popisati, obavestiti naslednike i odrediti razdeobu. Ako se u novopronađenoj imovini nalazi koja nepokretnost, onda će se dodatno prvoj odluci o uručneju zaostavštine izdati još i druga odluka u cilju upisivanja prava vlasništva u zemljišne knjige (§ 140).

2) Drugi stav ovog paragrafa neće se primenjivati u slučaju ako je zaostavština bila uručena jure crediti, nego u tom će se slučaju povesti nova rasprava. Ako je netko odbio da primi nasledstvo, to odbijanje ne važi u pogledu naknadno pronađene imovine; onaj, koji je odbio pripalo mu nasledstvo, može se izjaviti naslednikom u pogledu nove imovine zaostavštine. (r. 8. II. 1870 — G. U. 3702).

3) **Praktičan primer postupka kad se naknadno pronađe imovina zaostavštine, za koju se pre nije znalo.**

posl. br. . . . . .

S r e s k o m s u d u

P a n č e v o.

U ostavinskoj stvari Perić Marka.

a) **P r e d l o g**

Perić Janka i Perić Milana, iz Pančeva, Beogradska 33 kao već izjavljenih naslednika Perić Marka,

kojim prijavljuju, da je naknadno pronađena imovina zaostavštine Perić Marka i predlažu naknadno uručenje iste.

u 1 primerku,
prilog A) u izvorniku.

Posle već dovršene rasprave zaostavštine našeg oca Parić Marka, umrlog u Pančevu 10 septembra 1934 g. doznali smo, da je nekoliko dana pre svoje smrti kupio pašnjak u Novom Selu, upisan pod parc. br. 1028 zemlj. ul. br. 408 p. o. Novo Selo. Prodajni ugovor nalazi se kod prodavaoca

Daničić Stanka, koji se obavezao da će izvršiti prenos prava vlasništva na ime našeg oca. Toj obavezi udovoljio tek pre mesec dana, kao što to dokazuje izvadak iz zemljišne knjige pod A).

Ovaj pašnjak ima vrednost označenu u ugovoru o prodaji od Din. 25.000.—

Pošto smo namirili sve ostavinske takse u pogledu već uručene nam imovine zaostavštine i isplatili sve legate

predlažemo

da se uruči nama i sunaslednicima našeg oca Perić Marka i goreoznačeni pašnjak po srazmeri označenoj u odluci o uručenju od 24 novembra 1934 g. br. . . . . .

Perić Janko s. r.
Perić Milan s. r.

Po ovom predlogu doneće sud sledeći

posl. br. . . . .

Z a k l j u č a k

U raspravi zaostavštine umrlog Perić Marka određuje se za saslušanje svih izjavljenih naslednika pred ovim sudom ročište za 3 januar 1935 g. u 9 časova, soba br. 5.

Sreski sud, Penčevo.

datum . . . . . potpis sudije.

Dostaviti:
1) Perić Janku,
2) Perić Milanu,
3) Slavi udovi Perić,
4) Đurić Nikoli kao štitniku maloletnih Perić Marije i Milene, svi u Pančevu, Beogradska 33.

Na tako određenom ročištu sastaviće se sledeći

posl. br. . . . . .

b) **Zapisnik**

Sastavljen kod Sreskog suda u Pančevu, 3 januara 1935 g. o naknadno pronađenoj imovini zaostavštine Perić Marka, kućevlasnika iz Pančeva, Beogradska 33, umrlog 10 septembra 1932 g. sa izjavom poslednje volje.

Prisutni:

od strane suda: od stranaka:

sudija N. N Perić Janko, Perić Milan,

Slava udova Perić i Đurić Nikola kao štitnik maloletnih Perić Marije i Milene, svi iz Pančeva, Beogradska 33.

Đurić Nikola kao štitnik maloletnih Perić Marije i Milene pridružuje se predlogu Perić Janka i Perić Milana, poziva se na već danu nasledničku izjavu u imenu maloletnih Perić Marije i Milene, i predlaže da se pašnjak, kojega je umrli Perić Marko kupio od Daničić Stanka i koji je upisan pod čest. br. 1028 zemlj. ul. br. 408 p. o. Novo Selo, uruči označenim naslednicima po srazmeru označenom u odluci o uručenju od 24 novembra 1934 g. posl. br. . . . . .

Pošto umrli Perić Marko nije ništa odredio u svojoj izjavi poslednje volje u pogledu pašnjaka, i pošto je dokazano da su plaćene nasledne takse za već uručenu imovinu a tako isto da su svi legati ostavljeni izjavom poslednje volje umrlog Perić Marka namireni, ima se uručiti naknadno pronađena imovina zaostavštine, pašnjak cest. br. 1028 zemlj. ul. br. 408 p. o. Novo Selo u smislu §-a 142 Vp. s obzirom na već dane nasledničke izjave Perić Janku, Perić Milanu, i maloletnima Perić Mariji i Perić Mileni na jednake delove tj. svakom u jednoj četvrtini.

Zaključeno i potpisano.

Potpis sudije. Potpis stranaka.

Po ovom će zapisniku sud doneti sledeći

posl. br. . . . . .

c) **Zaključak:**

U ostavinskoj stvari umrlog Perić Marka, pošto su isplaćene ostavinske takse i namireni legati označeni u §-u 121 Vp. naknadno k odluci o uručenju od 24 novembra 1932 g. uručuje se pašnjak čest. br. 1028 zemlj. ul. br. 408 p. o. Novo Selo na osnovu izjave poslednje volje umrlog Perić Marka već izjavljenim naslednicima Perić Janku, Perić Milanu i maloletnim Perić Mariji i Mileni na jednake delove, tj. svakome u jednoj četvrtini, s pravom prenosa prava vlasništva sa imena umrloga na ime naslednika u istom razmeru uz dodatak, da će se prilikom zemljišno-knjižnog upisa obezbediti sve nasledne takse u pogledu ovog pašnjaka s prvenstvom, koje im po zakonu pripada, ako stranke dotle ne dokažu da su ih namirile.

Sreski sud u Pančevu,
datum . . . . . potpis sudije.

O naknadno pronađenoj izjavi poslednje volje

§ 143

(1) Ako se tek posle uručenja nasledstva pronađe izjava poslednje volje, predaće se ona sudu, koji je vodio raspravu zaostavštine. Ovaj će sud tu naredbu propisno proglasiti, kod sebe čuvati (§§ 49 do 52, 55) i učesnicima na njihov zahtev izdati prepise.

(2) O tome će sud obavestiti sve učesnike koji nisu prisustvovali proglašenju s tim, da mogu, ako misle, da bi iz proglašene izjave poslednje volje mogli steći kakvih prava, ova svoja prava ostvarivati putem redovne parnice protiv posednika nasledstva.

(3) Ponovnoj ostavinskoj raspravi nema mesta.

Ovi propisi važe za proglašenje pismenih izjava poslednje volje ili kodicila kao i za proglašenje usmenih izjava poslednje volje (§ 52). Po proglašenju imaju se izvorne izjave o izjavama poslednje volje čuvati kod suda.

Naknadno pronađene izjave poslednje volje proglasiće se i posle uručenja, dapače i u slučaju negativne izjave jednog od svedoka usmenog testamenta. (r. 13. XII. 1871 g. i 28. VII. 1877 — G. U. 4358, 6434).

Posle pravomoćnosti odluke o uručenju zaostavštine nije u vanparničnom postupku dopušteno pobijanje ove odluke, i radi toga isključeno je da se obnovi, odnosno ponovno povede ostavinska rasprava. Zainteresovana lica kao što i verovnici zaostavštine imadu pravo da u tom slučaju traže popis zaostavštine, Tužbu o nasledstvu (§ 823 o.g.z.) treba podneti kod opšteg foruma tuženika; a vlasništvo pojedinih stvari, spadajućih u nasledstvo, ne traži se tužbom o nasledstvu, nego tužbom o vlasništvu.

TREĆI DEO

POSTUPAK U POSLOVIMA

starateljstva (štitništva, skrbništva i pomoćništva)

TREĆI DEO

POSTUPAK U POSLOVIMA STARATELJSTVA (ŠTITNIŠTVA, SKRBNIŠTVA I POMOĆNIŠTVA).

Opšte napomene:

Ima izvesnih lica, kao što su maloletnici, umobolni i t. d. koji istina mogu biti subjekti prava, ali koji su nesposobni za pravne radnje, tj. koji su nesposobni da svršavaju svoje poslove i koji stoga stoje pod osobitom zaštitom zakona. (§ 21 o. g. z. §§ 39—41 srp. građ. zakona).

U ovom su delu V. p. sadržana formalno-pravna pravila o tome kako se nesvojevlasnim licima postavlja naročiti zastupnik te određuju se one radnje koje preduzimaju zastupnici nesvojevlasnih lica i sudovi pri staranju o njihovoj imovini i njihovoj ličnosti.

Na području Kasacionog suda u Beogradu važila su do 25 oktobra 1875 god. u pogledu starateljskih poslova naređenja glave četvrte građ. zakonika (§§ 156—181), ali 1875 god. donet je naročiti zakon o starateljstvu, kojim su ovi zakonski propisi ukinuti. Kako je srpski građ. zakonik rađen po ugledu na austrijski zakon, to je do zakona o starateljstvu, po ugledu na austrijski građ. zakonik i na ovom području bilo i štitnika (tutora) i skrbnika (kuratora).

Ove pravne ustanove uspostavljene su novim zakonom i prema tome štitnik (tutor) ima od prilike one iste dužnosti, koje ima bračni otac. On pored staranja o licu štićenikovim upravlja i njegovim imanjem. Stoga postavlja se štitnik uvek onde, gde je u pitanju maloletnik ma sa koga uzroka lišen očinske vlasti. Skrbnik (kurator) naprotiv upravlja samo imovinom staranika ili svršava za njega pojedine pravne poslove, bez ikakvoga prava nad njegovom ličnošću. Skrbnik je po pravilu postavljen tamo, gde nije u pitanju maloletnik; ali

izuzetno, kad bi na pr. interesi maloltenika došli u sukob sa interesima njegovog zakonskog zastupnika, može se i maloletniku postaviti skrbnik (uporedi Živ. M. Perić: Porodično pravo str. 58).

U pogledu ovog dela sadrži Min. obrazloženje u opštim primedbama sledeće:

1) „Propisi Patenta o starateljstvu nad punoletnim licima, a isto tako odnosni propisi austr. Opšteg građanskog zakonika, koji propisima Patenta daju materijalno-pravnu podlogu moraju se s obzirom na današnje prilike i poglede o skrbi nad nesvojevlasnim licima, smatrati sasvim nedovoljnim. Naročito se teško oseća nedostajanje zaštite protiv zloupotreba, koje se često dešavaju pri prinudnom zadržavanju navodno duševno bolesnih lica u zavodima za umobolnike.

I Zakon o starateljstvu koji važi za područje Kasacionog suda u Beogradu a kojim su zamenjeni odnosni propisi Nespornih pravila ima iste nedostatke.

Ovaj nedostatak Patenta i Građanskog zakonika u Austriji je uklonjen Carskom naredbom od 28 jula 1916 god. L.D.Z. br. 207, o oduzimanju svojevlasnosti, koja Naredba važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu.

Razume se, da se nije moglo ostaviti današnje stanje da samo pomenuto područje ima u ovoj važnoj materiji moderno zakonodavstvo, a nije se preporučilo ni to, da se ova materija uredi posebnim zakonom, kad se radi na uvođenju jedinstvenog novog vanparničnog postupka, u koji spada i ova materija. Stoga je projekat novo uređenje ove materije morao smatrati kao svoj zadatak.

Ali projekat se nije mogao ograničiti na reviziju propisa o starateljstvu, već se je po iskustvu u praksi pokazala potreba za još daljom revizijom propisa Patenta, odnosno Nespornih pravila. Prvo je trebalo neke propise izmeniti i dopuniti u cilju, da se prilagode novom Građanskom parničnom postupku, a pored njih je trebalo znatan broj propisa izmeniti i dopuniti u cilju, da se otklone nejasnosti i praznine, koje su se osećale u praksi kao smetnje."

2) Dalje sadržavaju opšte primetbe Min. obrazloženja u pogledu postupka u poslovima starateljstva još i sledeće napomene:

Od pitanja koja su se pri izradi ovog projekta pojavila, valja ovde naročito spomenuti pitanje da li i u koliko bi tre-

balo voditi računa o tome, da je u nekim područjima postupak u starateljskim stvarima dat u nadležnost nesudskih organa, i u vezi s time načelno pitanje, da li je celishodno dati laičkom elementu učešće u starateljskom postupku.

Naime, na području Apelacionog suda u Novom Sadu postoje kod svih gradova sa posebnim štatutom kao i kod nekih drugih opština t. zv. siročadski stolovi koji su starateljske vlasti, nadležne za celi postupak po starateljstvima u prvom stepenu. Njihove odluke rasmatraju u višem stepenu državne upravne vlasti. Prema tome, na ovom području starateljstva su potpuno izuzeta iz nadležnosti redovnih sudova. Sudovi donose odluke samo o produženju maloletnosti, o stavljanju pod starateljstvo i o ukidanju očinske vlasti, ali to ne u vanparničnom, već u parničnom postupku.

Na području Apelacionog suda u Zagrebu, opet postoje t. zv. sirotinjska poverenstva. Ona, također kao opštinske ustanove, vrše funkciju prvostepene starateljske vlasti. Sirotinjska poverenstva se razlikuju od siročadskih stolova po tome, što im pretsedava starešina sreskog suda ili njegov zamenik i što odluke ovih poverenstava rasmatraju viši redovni sudovi po propisima o pravnim lekovima o sudskom vanparničnom postupku.

Najzad su po austrijskoj t. zv. Prvoj noveli Opštem građanskom zakoniku od 1914 godine, koja važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu, predviđeni t. z. tutorski (štitnički) saveti kao savetodavni i pomoćni organi starateljskog suda u stvarima maloletnika. Ali ova ustanova nije uvedena u život.

Projekat se odlučio za to da preuzme ustanovu starateljskih poverenstava, a ne ustanovu siročadskih stolova, i to iz sledećih razloga.

Nema sumnje da je u starateljskim stvarima učešće laičkog elementa, a naročito opštinskih organa od velike koristi.

Po stečenom iskustvu, rad samih sudova po starateljstvima, ne daje sasvim zadovoljavajuće rezultate. Uzrok je tome s jedne strane preopterećenost sudova, a s druge strane to što većini sudija nedostaje iskustvo i poznavanje ličnih i mestnih prilika, a jedno i drugo potrebno je za uspešno nadziranje uprave imovinom i za skrb nad samom osobom staranika. Naprotiv građanima opštine, a naročito opštinskom od-

boru najbolje su poznati odnošaji i potrebe članova opštine, oni najbolje poznaju lica, kojim bi se mogli poveriti neposredna briga za osobu i imovinu staranika i oni mogu najbolje motriti rad starateljstva.

Što se tiče načina učešća laičkog elementa, iskustvo je dokazalo, da njegovo učešće u vidu savetodavnih organa ne daje takve dobre rezultate kakve ih daje, kad se tim organima poveri odlučivanje u samoj stvari, jer u prvom slučaju dotična lica pokazuju malo interesa i samo formalno vrše svoju dužnost.

S obzirom na to zaslužuje ustanova starateljskih poverenstava odnosno siročadskih stolova prednost pred ustanovom starateljskih savetnika koju je uvelo austrijsko zakonodavstvo, a između prve dve institucije zaslužuju opet prednost starateljska poverenstva, jer siročadski stolovi po svom sastavu, pogotovo kad je kod njih svaka ingerencija suda isključena, ne daju dovoljnu garanciju, da u pojedinim slučajevima, ne bi lični momenti odlučivali, i uopšte ne daju dovoljnu garanciju za pravilnost rada. Da je ova bojazan opravdana, dokazuju česti prigovori, koji se javljaju protiv rada siročadskih stolova. Naprotiv, poverenstva, kako ona danas postoje na području Banskog stola u Zagrebu, daju takvu garanciju prvo zato, što njima pretsedava sudija redovnog suda, a naročito zato, što njihove odluke rasmatraju viši sudovi jednako kao i odluke redovnih prvostepenih sudova. I česko zakonodavstvo je ukinulo siročadske stolove, koji su postojali u onom području čehoslovačke države, koje je ranije pripadalo Mađarskoj.

I zaista su se sva mišljenja dostavljena Ministarstvu pravde na komisijski projekat, izuzev mišljenja Kasacionog suda odeljenja B i Apelacionog suda u Novom Sadu izjasnila protiv toga, da se preuzme ustanova siročadskih stolova, dočim su se za ustanovu starateljskih poverenstava izjasnila ne samo mišljenja iz područja, u kojem ta ustanova postoji (Stol sedmorice, Banski stol, Trgovačka komora u Osijeku), nego i mišljenja dostavljena iz drugih područja (Vrhovni sud u Sarajevu, Veliki sud u Podgorici, Apelacioni sud u Skoplju, Viši zemaljski sud u Ljubljani, — Javnobeležnička komora u Ljubljani).

Međutim ne postoje kod svih opština potrebne pretpostavke, a naročito finansijska mogućnost za ustanovljenje starateljskih poverenstava.

Stoga projekat predviđa ta poverenstva samo kao fakultativnu ustanovu.

To će pre svega dati mogućnosti da se poverenstva održe na području Banskog stola u Zagrebu gde već postoje, a omogućiće i to, da se na području Apelacionog suda u Novom Sadu današnji siročadski stolovi pretvore u starateljska poverenstva i da se takva poverenstva ustanove i u drugim područjima, gde za to mogućnost postoji.

Pored toga, projekat predviđa i starateljske savetnike, koji bi se imali postavljati, gde se ne bi mogla ustanoviti staratlejska poverenstva.

3) Zatim sadrži Min. obrazloženje trećeg dela još i sledeće napomene:

„Propisi Patenta o postupku u poslovima starateljstva (štitništva i skrbništva) (§§ 181 do 219) zadovoljavaju, ukoliko se odnose na maloletnike. Naprotiv ukoliko se oni odnose na punoletna lica stavljena pod starateljstvo (skrbništvo), sasvim su nedovoljni, kako je to već spomenuto u opštim primedbama. Zapravo se sastoje samo u jednom opštem naređenju, naime u naređenju § 219 da se propisi o štitništvu (starateljstvu nad maloletnicima) imaju primenjivati i na skrbništvo (starateljstvo) nad punoletnim licima. I propisi srpskog Zakona o starateljstvu od 25 oktobra 1872 god., koji daje materijalno-pravne i formalno-pravne propise o starateljstvu nad maloletnicima i punoletnim licima nedovoljni su u koliko se odnose na starateljstva nad punoletnim licima.

Ali ne samo da su nedovoljni navedeni formalno-pravni propisi o starateljstvu nad punoletnim licima nego je nedovoljna i njihova materijalno-pravna podloga, t.j. nedovoljni su odnosni propisi austr. Opšt. građ. zakonika i srpskog Zakona o starateljstvu.

Jedan i drugi poznaju samo starateljstvo zbog duševne bolesti ili slaboumnosti s dejstvom potpune poslovne nesposobnosti, a dočim se u praksi pokazala potreba za delimičnim oduzimanjem svojevlasnosti u slučaju manjih duševnih poremećenja kako to predviđaju franc. Code civil (čl. 499), tal. Codice civile (čl. 339), a po njihovom uzoru nemački i švajcarski Građanski zakonik. Dalje se je pokazala potreba za stavljanjem pod starateljstvo lica koja iz navike upotreblavaju alkohol, i kada kod njih još nije usled toga došlo do duševnog rastrojstva, jer je često potrebno da se ona sama i njihove po-

rodice očuvaju od neminovne materijalne propasti; takve propise imaju nemački Građanski zakonik (§ 6) i švajcarski Građanski zakonik (čl. 370).

Međutim i bez obzira na pomenute izmene materijalnog prava, odnosno Zakon o starateljstvu, koji važi na području Kasacionog suda u Beogradu treba u partiji o starateljstvu nad punoletnim licima dopuniti s obzirom na to, što u njima nema skoro nikakvih propisa o postupku pri stavljanju pod starateljstvo. U tom pogledu se naročito oseća kako je to već spomenuto u opštim primedbama nedostajanje mera za zaštitu od grešaka i zloupotreba pri prinudnom oduzimanju slobode licima stavljenim u zavode za duševne bolesti.

To sve sve može reći i za Zakon o uređenju tutorskih i starateljskih stvari (Zak. čl. XX iz 1877 godine i VI iz 1885), koji važi na području Apelacionog suda u Novom Sadu.

Ovu potrebu za reformom materijalnog i formalnog prava zadovoljava već spomenuta Carska naredba o oduzimanju svojevlasnosti od 28 jula 1916 god., L.D.Z. br. 207, koja danas važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu. Projekat ove naredbe bio je već izrađen 1907 god. i to u svojim bitnim propisima po uzoru francuskog, nemačkog i švajcarskog zakonodavstva, i bio je više puta podnošen austr. zastupničkoj kući i u njezinom pravosudnom odobru više puta ispravljen. Prema tome spomenuta Carska naredba pretstavlja najnovije zakonsko delo o ovoj pravnoj materiji, koje je, koristivši se iskustvom stečenim primenom pomenutih stranih zakona, odnosne propise još više usavršilo.

Materijalno pravni deo te Carske naredbe je već preuzet u komisijski projekat našeg Građanskog zakonika (§§ 304, 305, 313 do 318), a formalno-pravni deo sa izmenama, o kojima će biti u sledećim govora, preuzeo je ovaj projekat.

Osim napred spomenutih trebalo je uzeti još nekoliko dopuna propisa Patenta, odnosno Nespornih pravila za Srbiju.

Naime u pogledu produženja očinske vlasti ili štitništva, oduzimanja očinske vlasti i u pogledu vanbračne dece ima potrebnih propisa u Građanskom zakoniku, ali ni u Patentu ni u Nespornim pravilima nema nikakvih propisa o postupku u ovim slučajevima.

Kako se je u praksi pokazala potreba, da se uredi i postupak o svim napred spomenutim slučajevima, projekat je i o njima predvideo potrebne propise.

Najzad su uneti i propisi o starateljskim poverenstvima i o starateljskim savetima, o kojima je već bilo govora u opštim odredbama.

4) Prema tome sačinjavaju predmet trećeg dela vanparničnog postupka u poslovima starateljstva:

Prvi otsek: Opšta naređenja §§ 144 i 145, propisi o nadležnosti §§ 146 do 151, i odredbe o naročitoj dužnosti starateljskog suda (152).

U drugom otseku sadržana su posebna naređenja o štitništvu: odobravanje ugovora (§§ 153 do 155), dozvola za stupanje u brak (§§ 156 do 158), plodonosno ulaganje glavnice (§§ 159 do 161), štitnički računi (§§ 162 do 175), predaja imovine (§ 176), oslobođenje od očinske vlasti i proglašenje za punoletnog (§ 177), produženje očinske vlasti ili štitništva (§ 178), oduzimanje očinske vlasti (§ 179), i posebna naređenja za vanbračnu decu (§ 180 do 182).

U trećem otseku sadržana su posebna naređenja o skrbništvu i punomoćništvu: 1) Opšte naređenje (§ 183), 2) Oduzimanje svojevlasti: nadležnost za postupak radi oduzimanja svojevlasti (§ 184), pokretanje postupka (§§ 185 i 186), vraćanje svojevlasnosti i preinačenje stanja nesvojevlasti (§§ 191 i 192), postupak pri primanju u zavod za duševne bolesti ili u slične zavode (§§ 193 do 195), privremeno staranje (§ 196), dostavljanje odluka (§ 197), početak dejstva oduzimanja svojevlasti, njenog vraćanja ili preinačenja stanja nesvojevlasti (§ 198), objavljivanje i zabeležavanje u zemljišnim knigama (§ 199), oduzimanje svojevlasti inostranacu (§ (200), troškovi (§ 201). Četvrti otsek ima naslov: Starateljska poverenstva i starateljski saveti a odnosi se na: starateljska poverenstva (§§ 202 do 207), starateljske savete (§§ 208 i 209), prepisku starateljskih poverenstava i starateljskih savetnika (210) i bliža naređenja o starateljskim poverenstvima i savetima (§ 211).

PRVI OTSEK

OPŠTA NAREĐENJA

§ 144

Ukoliko u ovom delu nema propisa o štitništvu, skrbništvu i pomoćništvu, vrede o tome propisi Građanskog zakonika.

1. Propisi Građanskog zakonika na koje se poziva ovaj paragraf, sadržani su u četvrtom poglavlju (§§ 187 do 284 o. g. z.) odnosno za područje Kasacionog suda u Beogradu u zakonu o starateljstvu od 25 oktobra 1872 god. Ovaj je poslednji zakon izbacio razliku između štitnika i skrbnika, i zadržao je u glavnom ustanovu starateljstva sa izvesnim štitničkim pravima. Po zakonu o starateljstvu može dakle postojati starateljstvo ne samo nad maloletnima nego i nad punoletnima.

2. Čim sud sazna da izvesnome licu treba postaviti štitnika ili skrbnika, on će to odmah po službenoj dužnosti i učiniti (§ 190 o. g. z., čl. 11 i 12 zakona o starateljstvu). Kad treba da se maloletniku odredi štitnik, dužni su srodnici maloletnika ili druga lica, koja stoje s njim u bližem odnosu, javiti to nadležnom sudu. I političke i državne vlasti i duhovne vlasti imaju nastojati da se to javi sudu. Po takvoj prijavi sud će postaviti štitnika, izdati mu odluku o postavljenju (starateljsko pismo), i odrediti ročište da se postavljeni štitnik zaveri sudiji da će svoju dužnost savesno otpravljati.

3) Vidi gore strana 151, gde je prikazano kako će sudija u odluci po smrtovnici postaviti maloletnicima štićenika u smislu §§-a 63 i 67. U ostalim slučajevima, postupiće se na sledeći način.

4. Praktičan primer prijave i postavljanja štitnika:

Sreskom sudu

Zemun

U štitničkoj stvari Kezić Milana

Predlog

Kajić Gojka trgovca iz Zemuna

da se postavi štitnik maloletnoj deci Kezić Jovana brodara iz Zemuna koji je umro u Beču.

U jednom primerku.

Kezić Jovan brodar iz Zemuna, otpoutovao je svojom lađom u Austriju. Jer je udovac i nema nikoga kod kuće, ostavio je kod mene, kao svog starog prijatelja svog maloletnog sina Kezić Milana.

Glasom pisma pod A) umro je Kezić Jovan naglom smrću u Beču, što posvedočuje i uredovna potvrda našeg generalnog Konsulata u Beču pod B).

Pošto se maloletni Kezić Milan nalazi na privremenoj opskrbi kod mene, i jer nema bližih srodnika, javljam ovim smrt Kezić Jovana ovom Sreskom sudu i

predlažem:

da se maloletnom Kezić Milanu postavi štitnik.

Kajić Gojko, s. r.

Po ovom predlogu doneće sud sledeći

Zaključak:

U štitničkoj stvari maloletnog Kezić Milana postavlja se kao štitnik gosp. Kajić Gojko trgovac iz Zemuna, te mu se izdaje pod ./. štitničko pismo, a da se zaveri određuje se pred ovim sudom ročište za 20 okobra 1934 god. u 9 časova pre podne na koje se isti poziva pod pretnjom zakonskih posledica.

Sreski sud

u Zemunu

potpis sudije.

Obrazac štitničkog pisma:

Gosp.

Kajić Gojku, trgovcu

u Zemunu

U štitničkoj stvari maloltenog Kezić Milana sina dana 20 septembra 1934 g. umrlog Kezić Jovana, brodara iz Zemuna, postavljate se kao štitnik maloletnom njegovom sinu Kezić Milanu.

U smislu paragrafa 205 o. g. z. nalaže vam se, da maloletnika upućujete na poštenje, strah Božji i na krepost, da ga odgajate primerno njegovom staležu da postane koristan građanin, da ga zastupate pred sudom i izvan suda, da njegovim imanjem upravljate savesno i marljivo, i da se u opšte u svemu vladate po propisu zakona.

Sreski sud

u Zemunu

Datum . . . .

potpis sudije.

Na gore određenom ročištu sastaviće se sledeći

Zapisnik

sastavljen 20 oktobra 1934 g. kod Sreskog suda u Zemunu o zavetovanju Kajić Gojka trgovca iz Zemuna kao štitnika maloletnog Kezić Milana,

Prisutni:
Potpisani.

Dolazi pred sud Kajić Gojko, i pošto biva poučen o dužnostima i pravima štitnika, zaveri se isti davanjem ruke sudiji da će sina pok. Kezić Jovana maloletnog Kezić Milana, odgajati u stahu Božijem, poštenju i kreposti, i primerno njegovom staležu da postane koristan građanin, da će njegova prava zastupati pred sudom i izvan suda, da će njegovim imanjem marljivo i savesno upravljati i da će se uopšte u svemu vladati po propisu zakona.

Kajić Gojko, s. r.

Zaključeno i potpisano:

potpis sudije.

Na štitničkom pismu staviće se sledeća potvrda:

Ovim se uredovno potvrđuje da se je Kajić Gojko kao štitnik maloletnog Kezić Milana sina umrlog Kezić Jovana propisno zaverio pred ovim sudom.

Sreski sud

u Zemunu

Datum . . . . . .

potpis sudije.

§ 145

(1) Ako je inostranac imao u našoj državi samo privremeno boravište, a ostavio je za sobom u našoj državi maloletno dete, sud će mu za vreme dok se ono nalazi u našoj državi i dok nadležna inostrana vlast što drugo ne naredi postaviti štitnika i izdati sve druge potrebne naredbe.

(2) Tako isto će sud postupiti i onda, ako ma iz kog drugog razloga nastane potreba, da se sud stara za maloletnog inostranca, koji se u našoj državi nalazi.

(3) Po naređenjima stava 1 i 2 postupaće se samo u toliko, ukoliko međunarodni ugovori što drugo ne naređuju.

Min. obrazloženje: „§ 183 Patenta propisuje, da maloletnom detetu, koje je umrli inostranac ostavio u našoj državi, ima naš sud da privremeno postavi štitnika i vodi štitništvo, dok nadležna strana vlast što drugo ne naredi.

Pošto se je u praksi pojavilo pitanje, da li je pretpostavka za takvu naredbu domaćeg suda, da je inostranac imao u našoj državi svoje prebivalište ili ne, preporučilo se je izrično istaći, da je domaći sud nadležan da izda spomenute naredbe i onda, kad je inostranac samo privremeno boravio u našoj državi pa za to vreme umro i iza sebe ostavio maloletno dete (§ 145 stav 1 projekta).

Međutim može se desiti, da je maloletnom inostranom detetu, koje ima oca ili štitnika, potrebno privremeno staranje n.pr. detetu protiv oca, koji ga zlostavlja, ili maloletniku, za koje se, dok boravi u našoj državi, mora preduzeti hitni pravni posao, a štitnik se nalazi u inostranstvu i ne može doći na vreme, da bi svršio taj posao ili slično.

U praksi sudovi u takvim slučajevima izdavaju naredbe pa se je preporučilo da se izričnim propisima takvoj osnovanoj praksi dade potrebna zakonska podloga (§ 145 stav 2 projekta).

Ovde valja napomenuti da Haška konvencija o starateljstvima od 12 jula 1902 god. predviđa jednak propis (čl. 7). Razume se, da će napred spomenuta naređenja važiti samo utoliko, ukoliko međunarodni ugovori što drugo ne naređuju".

1. Po pravnim načelima međunarodnog privatnog prava dužnost je jugoslovenskih sudova da postave štitnike svim maloletnim jugoslovenskim državljanima, iako imaju svoje prebivalište u inostranstvu. Za decu inostranaca postavlja jugoslovenski sud privremenog štitnika samo dok nadležna inostrana vlast ne naredi što drugo. U pogledu Haške konvencije od 12 juna 1902 god. treba razlikovati: Uvek je pozvan domaći starateljski sud da preduzme sve radnje koje su potrebne da se zaštiti lice i imanje maloletnog inostranca (čl. 7). Ako predleži razlog da se postavi štitnik inostrancu, koji ima bora-

vište u našoj državi, onda ima domaći sud da o tome obavesti starateljsku vlast domovine inostranca i ova ima što pre da izvesti naš sud da li je odredila štitništvo (čl. 8). U slučaju da inostrana starateljska vlast ne odredi štitništvo, onda će jugoslovenski sud postaviti štitnika, dakako samo ako je inostranac imao u našoj državi boravište. Ovaj štitnik imaće po našim zakonima da vrši svoju dužnost i može se smatrati samo utoliko kao privremeni štitnik, u koliko će njegovo štitništvo prestati, ako inostrana vlast naknadno preuzme štitništvo.

Kad se iseli naš podanik koji stoji pod štitništvom i u inostranstvu postigne tuđe podanstvo, onda je za dignuće štitništva nadležan sud njegove nove domovine, (r. 12. I. 1886 god., g. u. 10892).

2. U svim slučajevima, u kojima to traži državni interes i u kojima treba preduzeti hitne mere u pogledu osobe štićenika, ovlašćen je domaći sud da postupa, iako je inostrani sud preuzeo štitništvo nad svojim državljaninom. U pitanjima pravnih poslova, u slučajevima proglašenja punoletnosti, produženja štitništva i sl., neće biti redovito dopušteno umešavanje naših sudova u inostrano štitničko pravosuđe.

3. Štitničko pismo u smislu § 145 glasiće slično onome, koga smo prikazali kod tumačenja § 144, s jedinom razlikom što će se dodati: „postavljate se štitnikom dok nadležna inostrana vlast što drugo ne naredi."

Svaku promenu stana štitnika ili štićenika treba smesta prijaviti sudu.

4. Inostranu starateljsku vlast obavestiće naš sud diplomatskim putem pismenom u smislu sledećeg obrasca :

Sreskom sudu

Gorica

Zaključkom ovog suda od 4 maja 1934 god. posl. br. S 43/34 postavljen je maloletnom Klement Božidaru, rođenom 14 juna 1920 g., bračnom detetu 10 aprila 1934 g. u Beogradu umrlog Klement Antona bravara 59 god. starog, kao štitnik u smislu domaćih zakona gosp. Janić Branko činovnik iz Beograda, Dunavska br. 66, dok inostrana vlast ne naredi što drugo.

Pošto je umrli Klement Anton talijanski podanik zavičajan u Goricu, to se ovim o tome obaveštavate i umoljavate da prijavite svaku naredbu po toj stvari potpisanom sudu kao i eventualno otstupanje ovog pisma kojoj drugoj vlasti.

Sreski sud za grad Beograd

Beograd

Datum . . . .

potpis sudije.

5) U pogledu odredaba međunarodnih ugovora o štitništvu i skrbništvu vidi „Zbirku ugovora i konvencija", Paharukova, izdanje Gece Kona 1932 g. strana 43 i 44.

Nadležnost

§ 146

Za postavljanje štitnika maloletnicima kao i skrbnika i pomoćnika ostalim nesvojevlasnim licima, još nerođenim i otsutnima, kao i za vršenje svih poslova koji spadaju u delokrug štitničke i skrbničke vlasti, nadležan je onaj sreski sud koji je za lice za koje se treba starati opšte mestno nadležan u građanskim parnicama. Za postavljanje štitnika našem državljaninu za koga nema opšte mestne nadležnosti u našoj državi, nadležan je sreski sud u našoj državi u čijem su području otac ili vanbračna majka imali svoje poslednje prebivalište ili boravište. Za postavljanje štitnika maloletnom detetu, koje je smešteno u kojem javnom zavodu ili na trošak zavoda van njega, nadležan je sreski sud, u čijem je području sedište zavoda.

Min. obrazloženje: „Ovde je trebalo pre svega predvideti propise o nadležnosti kojih nema u Patentu. U tom pogledu preporučilo se je preduzeti dotične celishodne propise §§ 109, 111, i 112 Jurisdikcione norme, koja danas važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu".

1. U ovom paragrafu postavljeno je pravilo da će kao starateljski sud biti nadležan sreski sud opšte mesne nadležnosti lica, za koje se treba starati; Opšta mestna nadležnost lica određuje se po mestu, u kojem se ono nastanilo u nameri da tamo stalno prebiva, (prebivalište, domicil). (§ 62 grpp.).

Ako nema u našoj državi opšte mesne nadležnosti, onda će biti starateljski sud onaj sreski sud, u čijem su području otac ili vanbračna majka imali svoje poslednje prebivalište ili boravište. Ova poslednja ustanova mesne nadležnosti subsidjarne je prirode i dolazi do primene samo kod onih naših državljana, koji nemaju domicila ni kod nas ni na strani.

Dok je mesna nadležnost određena po mestu domicila odnosno poslednjeg prebivališta ili boravišta, stvarno je nadležan za sve starateljske poslove u prvom stepenu sreski sud, kome treba podneti sve podneske i predloge, iako je okružni sud — kao što ćemo videti — nadležan da donese odluku kao prvostepeni sud.

§ 147

(1) Odluku o tom, da li ima mesta tome: da se nekome potpuno ili delimično oduzme svojevlast i on stavi pod starateljstvo, da se očinska vlast ili štitništvo produži preko vremena maloletnosti, ili da se ocu oduzme očinska vlast, ili da se takve odluke preinače ili ukinu, može doneti u prvom stepenu samo onaj okružni sud, u čijem se području nalazi sreski sud kao starateljski sud.

(2) U tim slučajevima okružni sud doneće odluku na osnovu obrazloženoga predloga starateljskog suda i uz povratak spisa tu odluku saopštiti starateljskom sudu, koji će ju dostaviti učesnicima. Rekurs protiv takve odluke okružnog suda podneće se kod starateljskog suda, a ovaj će ga preko okružnog suda poslati nadležnom apeacionom sudu na rešenje.

Min. obrazloženje: „Projekat je prihvatio kao celishodan propis §-a 109 stav 2 spomenute Jurisdikcione norme, po kojem u postupku o starateljskim poslovima najvažnije odluke, tj. odluke o potpunom ili delimičnom ouzimanju svojevlasnosti ili štitništva, o oduzimanju očinske vlasti, o opozivanju, izmeni ili ukidanju takvih odluka donosi kolegialni sud. Ali dok Jurisdikciona norma propisuje da će i u ovim slučajevima sreski kao starateljski sud doneti odluku, a okružni sud da će samo ovu odluku odobriti ili ne odobriti, propisuje § 147 projekta, da će u tim slučajevima odluku doneti sam Okružni sud na osnovu obrazloženog izveštaja sreskog kao starateljskog suda. Projekat je ovu izmenu učinio s razloga jer smatra da će se cilj koji se misli postići prenašanjem odlučivanja na okružne sudove bolje postići, ako kolegialni sud sam donosi odnosne odluke nego ako samo ispituje već donetu odluku".

O pojedinim gore naznačenim najvažnijim starateljskim poslovima biće govora kod pojedinih ustanova koje se odnose na ove poslove, a na ovom mestu treba da istaknemo samo to, da treba sve podneske i predloge podneti mesnom nadležnom sreskom sudu kao starateljskom sudu. Starateljski sud povešće po takvim predlozima izviđaje, preslušati po potrebi srodnike, susede i druga pouzdana lica, pa i samo ono lice, koje je pod starateljstvom, ukoliko je ono sposobno prosuđivati o svojim poslovima. U cilju boljeg obaveštenja tražiće se izveštaj i mišljenja od opštinskog poglavarstva (osobito kad treba vršiti koju procenu ili utvrditi koju vrednost), školske uprave ili druge vlasti ili ustanove. Na osnovu tako prikupljenog materijala sastaviće starateljski sud obrazloženi izveštaj i poslaće sve spise na rešenje okružnom sudu svoga područja. Okružni sud će u nejavnoj sednici doneti odluku u formi zaključka i vratiće spise i odluku, u cilju da se dostavi strankama, starateljskom sudu. Napomenuti moramo, da je odbor Narodne skupštine crtao iz projekta propis, prema kojemu je i odluka o davanju ili uskraćenju dozvole prodaje nepokretnosti nesvojevlasnih lica i staranika potpadalo pod postupak predviđen u §-u 147.

Eventualni rekurs protiv odluke okružnog suda treba podneti starateljskom sudu, koji će ga preko okružnog suda poslati na rešenje Apelacionom sudu.

§ 148

Ako treba postaviti štitnika, skrbnika ili pomoćnika inostrancu, za koga nema opšte mestne nadležnosti u našoj **državi, biće za to nadležan sreski sud u čijem području prebiva ili boravi. Sud je dužan, da o tom smesta obavesti nadležnu inostranu starateljsku vlast i njoj ostavi dalje staranje.**

U pogledu poslova starateljstva inostranih lica u smislu § 145, ustanovljena je također u prvom redu mesna nadležnost domicila odnosnog lica a supsidjarno mesna nad-

ležnost sreskog suda boravišta ovoga lica. I ovde je stvarno nadležan kao starateljski sud sreski sud domicila odnosno boravišta. Treba još napomenuti da pojam domicila sadrži dva elementa: stvarni (faktički) elemenat koji se pojavljuje u tome što se je inostrano lice već nastanilo na teritoriji vanparničnog suda i drugo, psihički (voljni) elemenat tj. da se odnosno lice nastanilo u nameri da na tom mestu **stalno** ostane.

§ 149

Ako se ne može odmah utvrditi, koji bi domaći sud bio nadležan, onda će u hitnim slučajevima i dok se ne utvrdi odnosno odredi, koji je sud nadležan, postupati kao starateljski sud onaj sreski sud, u čijem području boravi lice za koje se treba starati.

Min. obrazloženje: „Da u slučajevima, u kojima se ne može odmah utvrditi nadležnost domaćeg suda, ne bi zbog trajanja postupka za utvrđivanje ili određivanje nadležnosti (vidi §§ 25 i 47 grpp. koji se po paragrafu 21 ovog zakona imaju shodno primenjivati trpeli interesi stranaka, preporučilo se je uneti propis, da u takvim slučajevima sve dok se ne utvrdi odnosno odredi koji je sud nadležan, ima postupati kao starateljski sud onaj sreski sud, u čijem području boravi lice za koje se treba starati".

U slučajevima kad u smislu ovoga zakona nema pretpostavaka za određivanje mesne nadležnosti određenog domaćeg suda ili ako se mesna nadležnost ne može utvrditi, onda će kasacioni sud narediti koji će stvarno nadležni sud biti i mesno nadležan. To je t. zv. forum ordinatum, a dok traje postupak da se odredi od strane Kasacionog suda mesno nadležni starateljski sud, određena je još supsidiarnije mesna nadležnost prema boravištu lica za koga se treba starati.

§ 150

(1) Iz važnih razloga, kad je to u interesu štićenika ili skrbljenika, apelacioni sud će po predlogu sreskoga suda ili učesnika odrediti da se prenesu od nadležnoga starateljskoga suda na koji drugi sreski sud, bilo njegova nadležnost u celosti, bilo samo dužnosti oko nadzora i staranja o osobi staranika ili oko uprave imovinom staranika, i to u celom obimu ili delimično.

(2) Ako bi se u gornjim slučajevima imala odrediti starateljska nadležnost suda, koji je u području drugog apelacionog suda, onda će odluku o tome doneti Kasacioni sud.

(3) Jednako će se postupati, ako su u gore navedenim slučajevima u pitanju s jedne strane koji sud, a s druge koje starateljsko poverenstvo (§§ 202 i sledeći) ili više starateljskih poverenstava međusobno.

(4) Za prenos starateljske vlasti, ili pojedinih poslova od nadležnog suda na inostrani sud, potrebno je odobrenje Kasacionog suda.

U ovom paragrafu predviđena je delegacija u cilju uprošćenja vanparničnog postupka, ako bi više sreskih sudova bilo ovlaštenih da na svom području u interesu istog štićenika ili skrbljenika vrše vanparnične radnje. Za delegaciju moraju da budu merodavni samo razlozi celishodnosti i interesi staranika, čije postojanje sud ceni po slobodnom nahođenju, a uvažuje po službenoj dužnosti ili po predlogu stranaka. Delegacija je dakle prenos sudske vlasti s nadležnog na nenadležni sud iste vrste po naredbi višeg suda. Ako se ima odrediti delegacija dvaju ili više sreskih sudova, koji se nalaze u području istog Apelacionog suda, onda će o delegaciji rešavati apelacioni sud, ako se spomenuti sudovi nalaze u području različitih apelacionih sudova ili ako bi se imala starateljska vlast preneti na inostrani sud, onda će o tome rešavati Kasacioni sud.

O delegiranju šerijatskih sudova odlučuje Vrhovni šerijatski sud dotične teritorije (§ 24 zakona o uređenju šerijatskih sudova od 21 marta 1929 god. Služ. nov. od 28 marta 1929 god. br. 73 — XXIX).

§ 151

Posebni propisi ovoga zakona i odnosnih drugih zakona naređuju koji su sudovi pozvani postavljati potrebne skrbnike u parničnim, izvršnim, ostavinskim, stečajnim i drugim stvarima.

Skrbnika u parničnom postupku postavlja parnični sud tj. onaj sud koji je stvarno i mesno nadležan da raspravlja

parnicom (§§ 109 do 111, 310 do 315 grpp.), u smislu zakona o izvršenju i obezbeđenju skrbnika izvršni sud (§ 277 Ip.), u postupku o prinudnom poravnanju van stečaja i u stečajnom postupku postavlja skrbnika sud koji upravlja stečajem odnosno prinudnim poravnanjem; u pogledu postavljanja skrbnika zaostavštini važe propisi § 219 i 328 grpp. Curator ad actum za zadrugu može biti postavljen samo od upravne vlasti (Čimić, rešenje Stola sedmorice odel. A, od 14 VI. 1907 g. br. 1980, I, 206).

Naročite dužnosti starateljskog suda.

§ 152

(1) Starateljski sud će i po službenoj dužnosti povesti izviđaje, a u važnim ili sumnjivijim slučajevima, pre nego što donese odluku o predlozima štitnika ili skrbnika, preslušati, po potrebi, srodnike, susede i druga lica, koja bi mogla dati obaveštenja, pa i samo ono lice, koje je pod starateljstvom, ukoliko je ono sposobno prosuđivati o svojim poslovima.

(2) U cilju da se što bolje obavesti o prilikama, može sud tražiti i pismena obaveštenja i mišljenja od opštinskog poglavarstva, školske uprave ili drugih vlasti i ustanova.

Min. obrazloženje: „U paragrafu 152 projekta, kojim je preuzet stav 2 §-a 185 Patenta dodan je propis, da starateljski sud, u cilju da se što bolje obavesti o prilikama staranika, može tražiti obaveštenje i mišljenja od opštinskog poglavarstva, školske uprave ili drugih vlasti i ustanova.

Prvi stav §-a 185 Patenta nije preuzet jer je suvišan s obzirom na propise §-a 21 projekta.

Nisu preuzeta opšta naređenja iz §§ 182, 184 i 186 Patenta.

Naređenja iz §-a 182 spadaju po svojoj prirodi u Građanski zakonik, a naređenja iz §§ 184 i 186 u Sudski poslovnik".

U modernim zakondavstvima stupa učestvovanje porodice u pozadinu. Tako nije ni naš zakon preuzeo ustanovu porodičnog saveta, kako ga predviđaju članovi 601 i sledeći Zak. o starateljstvu, čl. 405 francuskog code civil, § 1858 nemačkog Građ. zakonika i čl. 249 talijanskog Građ. zakonika. Ali je zato naš zakon postavio načelo sudskog istraživanja po službneoj dužnosti, po kome ima sud da bez obzira na izjave i podneske stranaka upotrebi sva dokazna sredstva u cilju da razjasni činjenično stanje. Tako će u osobito važnijim ili sumnjivijim slučajevima (uporedi § 252 o. g. z.) saslušati srodnike štitnikove, koji bi inače bili sposobni za otpravljanje starateljske dužnosti, i druga lica kao i gore pomenute ustanove.

DRUGI OTSEK

POSEBNA NAREĐENJA O ŠTITNIŠTVU.

Odobravanje ugovora.

§ 153

Zaključak kojim sud odobrava ugovore ili druge pravne poslove za koga maloletnika u slučajevima, u kojima je takvo odobrenje po Građanskom zakoniku potrebno za valjanost pravnog posla, moraće se uvek pismeno sastaviti i obrazložiti.

Min. obrazloženje: „Ovaj otsek sadrži posebna naređenja o odobravanju ugovora sklopljenih za maloletnike, o davanju dozvole za stupanje maloletnika u brak, o plodnosti ulaganja glavnice maloletničke imovine, o štitničkim računima, o upravi imovinom maloletnikovom i o izručenju (predaji) imovine maloletniku, kad postane svojevlasnik".

§ 154

(1) Ugovori, kojima se raspolaže imovinom ili prihodima maloletnika, ograničiće se, ako je to bez očigledne povrede interesa maloletnika mogućno, na vreme dok traje maloletnost. Naročito treba izbegavati, da se glavnica daje na kamate bez prava na otkaz na duže vreme nego što traje maloletnost, a isto tako, da se društveni ugovori ili ugovori o najmu ili zakupu sklapaju na duže vreme.

(2) Ipak sud može i na duže vreme dozvoljavati periodična plaćanja, pa i doživotna izdržavanja iz maloletnikove imovine i odobravati o tom sklopljene ugovore, ako je to očevidno u korist maloletnika.

(3) Veća nepokretna dobra, gospodarstva ili preduzeća smeju se, po pravilu, samo javnom dražbom davati u zakup.

Ovi se propisi odnose na dužnosti štitništva u pogledu upravljanja imanjem štićenika, a odnosna materialno-pravna praviła predviđena su u §§ 222 do 236 o. g. z. Na ovom mestu treba samo da istaknemo da se nepokretno imanje može prodati samo kad je potreba n. pr. da se spreči izvršenje ili stečaj, ili kad je prodaja na očevidnu korist maloletnikovu a i to samo s odobrenjem starateljskog suda. Prodaja se vrši redovito javnom dražbom ali iz važnih uzroka može sud dozvoliti otuđenje stvari i bez dražbe i to osobito onda, ako je nuđena veća cena nego što bi se moglo postići javnom dražbom. Uopšte štitnik ne može bez dozvole suda preduzimati ništa u poslovima koji ne spadaju u redovno gospodarsko upravljanje i koji su od veće važnosti. On ne može dakle samovoljno odbiti ili bezuvetno prihvatiti nasledstvo; ne može otuđiti imanje koje mu je povereno da ga čuva; ne može ustupiti tražbine štićenika, ni sklopiti poravnanje u pravnom sporu itd.

§ 155

(1) Starateljski sud može štitnika ovlastiti da sklapa porabne ugovore (ugovore o najmu i o zakupu), o sastavnim delovima nepokretnina od manje važnosti uz uobičajeni otkaz i naplatu, a da ne mora zasebno tražiti odobrenje tih ugovora.

(2) Ako je stvar jednostavna i maloletnik nema sretstava, a njegov je štitnik neupućen, sud će po mogućnosti sam sastaviti ispravu i, po preslušanju štitnika i ostalih učesnika, odobriti. Osim ovog slučaja štitnik ima da podnese sudu na odobrenje potpuni nacrt zadužnice, ugovora ili druge isprave, a sud će ga tačno ispitati i, po potrebi po preslušanju učesnika, ispraviti.

(3) Pošto sud odobri nacrt, staviće na izvornik isprave potvrdu o odobrenju i načiniće potreban broj otpravaka, a izvornik čuvaće u spisima ako ih ne mora po postojećim propisima čuvati kao ostavu.

Kao punomoćnik štićenika može štitnik i bez odobrenja starateljske vlasti sklopiti na dulje vremena ugovor o najmu ili zakupu i to u stanovitim okolnostima, tako naročito, kad se radi o produženju nedavno po vlasniku sklopljenog porabnog ugovora. Ali zato, da se koja kuća iznajmi na dulje vremena, nego li je običajno u dotično mestu, potrebno je odobrenje starateljskog suda (r. 22. III. 1857 g. i 29. IX. 1859 g. — g. u. 361, 866).

1) Na ovom ćemo mestu obraditi praktične primere:

I. postupka radi dobrovoljne prodaje nepokretnine nesvojevlasnog lica,

II. postupka prodaje nepokretnine maloletnika javnom dražbom,

III. postupka starateljskog odobrenja kupoprodajnog ugovora za maloletnika.

ad I. Praktičan primer dobrovoljne prodaje kuće maloletnika

Sreskom sudu

Zemun.

U štitničkoj stvari maloletnog Ferić Mirka

Predlog

Stajić Josipa štitnika maloletnog Ferić Mirka iz Novog Grada, br. 56.

za dobrovoljnu prodaju kuće upisane u zemlj. ul. br. 209 p. o. Novi Grad.

u jednom primerku.
prilozi A) i B) u izvorniku.

Na osnovu odluke o uručenju zaostavštine pod A) nasledio je moj štićenik Ferić Mirko kuću br. 56 upisanu u zemlj. ul. br. 209 p. g. Novi Grad.

Glasom uverenja opštinskog ureda u Zemunu pod B) ova kuća vredi samo din. 40,000, a ne nosi niti 4% ovog iznosa na godinu, jer je u Novom Gradu teško naći zakupca.

Ovih dana sam uspeo da pronađem kupca, koji je voljan da plati za ovu kuću Din. 46.000.

Pošto se sve ostalo imanje maloletnika nalazi uloženo na kamate na uložnoj knjižici Drž. hipotekarne banke, filijala Zemun, i na ovaj ulog bivaju plaćane 6% kamate, to je svakako korisnije po maloletnog Ferić Mirka, da se gore označena kuća proda i kupovinu uloži na uložnu knjižicu.

Stoga

predlažem:

da ovaj sreski sud kao starateljski sud gore označenu brodaju odobri.

Stajić Josip, s. r.

Po ovom predlogu pisaće starateljski sudija tehničkom odeljenju Gradskog načelstva u Zemunu da li je ponuđena cena povoljna za maloletnika i da li bi se dobrovoljnom dražbom moglo polučiti veću kupovinu. Za slučaj da bude obaveštenje tehničkog odelenja povoljno doneće starateljski sud sledeći

Zaključak:

U štitničkoj stvari maloletnog Ferić Mirka odobrava se predlog štitnika Stajić Josipa da može kuću upisanu u zemlj. ul. br. 209 Novi Grad prodati za cenu od Din. 46.000, s nalogom da štitnik primljenu kupovinu položi smesta na kamate kod Državne hipotekarne banke filijala Zemun na račun i ime štićeničke mase maloletnog Ferića Mirka.

Podnesenim ispravama dokazano je da kuća, upisana u zemlj. ul. br. 209 p. o. Novi Grad na maloletnog Ferića Mirka, ne vredi više od 40.000 din. i ne nosi godišnje više od 4%; pošto je kupovina od din. 46,000 primerna mesnim prilikama pa se ni dobrovoljnom dražbom ne bi polučila veća kupovina, jer dalje Drž. hip. banka plaća kamate od 6% na uloge i jer se ovim predlogom slaže i tehničko odelenje opštinskog načelstva u Zemunu, opravdano je ovo odobrenje.

Sreski sud u Zemunu

datum. potpis.

Ad. II. Praktičan primer prodaje nepokretnine maloletnika javnom dražbom:

Sreskom sudu

Zemun.

U štitničkoj stvari maloletnog Ferić Mirka.

Predlog

Stajić Josipa štitnika maloletnog Ferić Mirka iz Novog Grada br. 56.

za prodaju kuće br. 56 upisane u zemlj. ul. br. 209 p. o. Novi Grad javnom dražbom.

u jednom primerku
prilozi A), B) i C) u izvorniku.

Na osnovu odluke o uručenju zaostavštine pod A) nasledio je moj štićenik Ferić Mirko kuću br. 56 upisanu u zemlj. ul. br. 209 por. o. Novi Grad.

Ova je kuća u lošem stanju i ne nosi godišnje više od 4% što dokazujem uverenjem Opštinskog načelstva u Zemunu pod B).

Pošto bi se za popravak kuće moralo upotrebiti glavnicu maloletnika, a nema nade da će ni onda postići veći godišnji prihod

predlažem:

da ovaj sreski sud dozvoli javnu dražbu kuće br. 56 upisanu u zemlj. ul. br. 209 p. o. Novi Grad na osnovu dražbenih uslova priloženih pod C).

Stajić Josip, s. r.

Dražbeni uslovi:

1. Predmet je prodaja kuće br. 56, upisane na maloletnog Ferića Mirka u zemlj. ul. br. 290 p. o. Novi Grad.

2. Najniža prihvatljiva ponuda utvrđuje se po poreskoj vrednosti na Din. 46.000, pa se ispod te cene kuća neće prodati.

3. Jamčevina, koju moraju da polože ponudioci, iznosi deseti deo utvrđene vrednosti i polaže se u gotovom novcu ili u papirima od vrednosti, koji su po postojećim naročitim

propisima pogodni za ulaganje novca siročadi, a po kursnoj vrednosti na dan polaganja.

4. Kupac će jednu četvrtinu kupovine položiti u roku od 15 dana a preostali deo kupovine položiće sudu u gotovom novcu u dva jednaka obroka u roku od dva meseca, pošto kuća bude pravosnažno dosuđena. Gotov novac položen sudu kao jamčevina, može se upotrebiti kao dopuna poslednjeg obroka kupovine.

5. Kupac kupuje gore označenu nekretninu, kako stoji i leži, i ne jamči se ni za površinu, ni za stanje kuće ni za povredu preko polovine prave vrednosti.

6. Kupac stupa u posed kupljene nepokretnine kad bude dražba odobrena po nadležnoj starateljskoj vlasti i od tog dana ima da snosi svekolike terete, poreze i javne dažbine vezane uz nekretninu, a odluka o uručenju s privolom knjiženja prava vlasništva izdaće mu se kad bude ispunio sve dražbene uslove.

7. Prava hipotekarnih verovnika, ukoliko nebi došli do namirenja iz kupovine, ostaju nepovređena.

8. Ako kupac ne bi ispunio dražbene uslove, prodaće se gore označena nepokretnina na ponovnoj dražbi, a kupac jamči sa svojom jamčevinom za svaku štetu, koja bi nastala maloletnom vlasniku usled troškova ponovne dražbe i izgubljenih kamata na kupovinu i za eventualnu manju kupovinu postignutu na ponovnoj dražbi.

9. Kupac ima sem kupovine da namiri sam sve troškove uručenja i uknjiženja njegovog prava vlasništva i sve odnosne takse i pristojbe.

Po ovom će predlogu sud doneti sledeći

Zaključak:

U štitničkoj stvari maloletnog Ferić Mirka iz Novog Grada br. 56 dozvoljava se na osnovu dražbenih uslova priloženih pod C) predložena dobrovoljna dražba kuće br. 56, upisane u zemlj. ul. br. 239 p. o. Novi Grad i u tom se cilju određuje pred ovim sudom dražbeno ročište za 12 septembra 1932 u 9 časova pre podne, na kojem će se prodati gore označena nepokretnina najboljem nudiocu ali ne ispod cene od Din. 46.000.

O dražbi izdaje se proglas koji će se pribiti na sudskoj tabli i objaviti u Službnim novinama. U tom cilju ima predlagač Stajić Josip da položi kod ovog suda pristojbu od Din. 80.

Sreski sud u Zemunu.

datum . . . . . potpis sudije.

Oglas

Sreski sud u Zemunu naznanja da je po predlogu maloletnog Ferić Mirka dozvolio dobrovoljnu dražbu njegove kuće br. 56, upisane u zemlj. ul. br. 209. p. o. Novi Grad i u tom cilju odredio ročište pred ovim sudom za 12 septembra 1932 g., na kojem će se ta nepokretnina prodati najboljem nudiocu ali ne ispod najniže prihvatljive ponude od Din. 46.000.

Interesenti mogu pregledati dražbene uslove i izvadak iz zemljišne knjige kod ovog suda sve do dana dražbe.

Založno pravo, upisano na istoj nepokretnini, ostaje pridržano verovnicima bez obzira na prodajnu cenu.

Sreski sud u Zemunu

datum. potpis sudije.

ad. III. Praktičan primer odobrenja kupoprodajnog ugovora u interesu maloletnika.

Sreskom sudu

Pančevo.

U štitničkoj stvari maloletnog Bohorić Franje

Predlog

Bohorić Mirka i Josipa kućevlasnika iz Novog Sela 16.

za odobrenje kupoprodajnog ugovora u interesu maloletnog Bohorić Franje.

u jednom primerku.
prilozi A), B) i C) u izvorniku.

Glasom kupoprodajnog ugovora od 24 augusta 1932, sklopljenog sa Jurišić Đorđem, prilog A), mi Bohorić Mirko i Josip prodali smo čest. br. 106 i 107 upisane u zemlj. ul. br. 101 p. o. Novo Selo na naše ime i sa jednom trećinom na ime maloletnog Bohorić Franja za kupovinu od Din 60.000.

Ovo smo bili prinuđeni učiniti, jer smo na zaostalim porezima dužni Din. 5160 i jer je za naplatu ovog duga poreska vlast postigla već dozvolu dražbe naših nepokretnina, kao što to dokazuje dražbeni oglas pod B).

U ime maloletnika potpisao je gore označeni ugovor njegov štitnik Sepić Milan. Uverenjem opštinskog načelstva u Pančevu, prilog C), dokazujemo da kupovina odgovara mesnim okolnostima.

Stoga

predlažemo:

da ovaj sreski sud kao starateljski sud odobri nameravanu prodaju.

Bohorić Josip, s. r.
Bohorić Mirko, s. r.

Ako štitnik nije potpisao gore označeni predlog onda će starateljski sud provesti izviđaje u smislu § 155 Vp. a naročito odrediti ročište za saslušanje štitnika.

Ako je štitnik i sam potpisao takav predlog i ako su navodi predlagača nesumnjivo dokazani onda će starateljski sud na sam kupoprodajni ugovor staviti sledeću izjavu:

„Ovaj se kupoprodajni ugovor odobrava u interesu maloletnog Bohorić Franja u smislu § 148 i 156 Vp."

Dozvola za stupanje u brak

§ 156

(1) Kad je po Građanskom zakoniku potrebna dozvola starateljske vlasti za sklapanje valjanog braka, sud ne može takvu dozvolu dati pre, nego što se dovoljno ne obavesti o imovini, prihodima, o ličnim osobinama i prilikama budućega bračnog druga. Osim toga starateljski sud mora pozvati maloletnika na preslušavanje u cilju da se iz njegove vlastite izjave, date u otsutnosti štitnika i budućega bračnog druga, uveri, da je slobodno i promišljeno odlučio, da sklopi taj brak.

(2) Ako je boravište maloletnika tako udaljeno, da on ne može lako doći pred starateljski sud, obratiće se ovaj sud na sud boravišta maloletnika, da postupi po prednjem stavu.

§ 157

Kad se ima sklopiti i bračni imovinski ugovor, treba sa davanjem dozvole za sklapanje braka sačekati, dok se ne slože svi učesnici o uslovima, koje starateljski sud stavlja radi zaštite interesa maloletnika.

§ 158

(1) U odluci suda, kojom se daje dozvola za sklapanje braka, mora se navesti porodično i rođeno ime, zanimanje i prebivalište oba verenika, imena štitnika ili štitnice i saštitnika uz naročiti navod, da li su pristali ili nisu pristali, da se brak sklopi.

(2) Ako sreski sud protiv predloga štitnika, ili u slučaju nepristanka očeva izda dozvolu za brak ili ako drugostepeni sud da dozvolu, koju je sreski sud uskratio, mora odluka sadržavati još i dodatak da će se brak moći sklopiti tek kada ta odluka postane pravnosnažnom i samo na osnovu potvrde o toj pravnosnažnosti.

(3) Ako po postojećim zakonima kojem od verenika treba još dozvola vojničke ili koje druge vlasti, u otpravku zaključka mora se i to navesti.

1. Najvažnija pretpostavka za zaključenje punovažnog braka jest sposobnost lica, koja brak zaključuju.

U smislu §§ 49 do 51 i 245 o.g.z. ima štitnik da izjavi svoju privolu ili protivljenje starateljskom sudu, jer bez dozvole istoga maloletnik ne može punovažno zaključiti brak.

Na teritoriji Kasacionog suda u Beogradu važe u tom pogledu sledeći materijalno-pravni propisi: maloletnici, koji nisu navršili osamnaest godina, ne mogu stupiti u brak bez dozvole roditelja ili tutora. Ali ni maloletnici koji su navršili osamnaest godina ne mogu stupiti u brak bez ove dozvole ili dozvole opštinske vlasti (§ 69 srp. g. z.). — Kod maloletnika koji su navršili osamnaest godina, ali su pod starateljstvom, potrebno je odobrenje starateljskog sudije (čl. 75 zak. o starateljstvu). Za vanbračno dete ovo odobrenje daje hranitelj mesto roditelja (§ 142 srp. g. z.).

Treba još napomenuti, da ne samo štitnik nego i starateljska vlast može u smislu §§ 94 i 96 o. g. z. pobijati puno-

važnost braka što ga je zaključio maloletnik bez dozvole starateljske vlasti.

2. U pogledu samog postupka za davanje dozvole stupanja u brak, ne mogu se propisati opšta pravila, nego se mora prepustiti uviđavnosti i razboritosti sudije kako da u pojedinom slučaju postupa, jer sudija nema pred očima samo slučaj braka koji se ima zaključiti, nego mora preći preko mnogih obzira, koji bi inače uticali na njegov sud, i svoju pozornost obratiti samo na to, da li može podeliti dozvolu pod okolnostima koje baš postoje. Dozvolu pak može da uskrati samo onda, ako je na to prinuđen vrlo važnim razlozima.

3. U smislu §-a 157, ne sme se podeliti dozvola stupanja u brak, dok ne bude dano obzebeđenje miraza predviđeno u §-u 1246 o.g.z., i dok se ne slože svi učesnici o uslovima bračnog ugovora. Sam bračni ugovor ne sme se odobriti, ako je propušteno obezbeđenje miraza maloletne verenice.

4. **Praktičan primer postupka davanja dozvole za stupanje u brak:**

S r e s k o m s u d u u
J a g o d i n i

U štitničkoj stvari maloletnog Mitrović Mija.

P r e d l o g

Pešić Marka iz Jagodine 38, kao štitnika maloletnog Mitrović Mije

za dozvolu stupanja u brak njegovog štićenika.

u jednom primerku.

prilozi A), B), C) i D) u izvorniku.

Odlukom ovog sreskog suda pod A), imenovan sam štitnikom maloletnom Mitrović Miji, koji ima nameru da se ženi sa Sepić Ružom, kćerkom Sepić Jovana, zemljoradnika iz Jagodine.

Glasom krštenice prilog B), navršio je Mitrović Mijo već 20 godinu, a glasom svedodžbe stručne škole u Jagodini, (prilog C), izučio je isti stolarski zanat, pa je dobio i dozvolu od Gr. načelstva u Jagodini (prilog D), da može obavljati stolarski zanat u Jagodini.

Na ovaj će način moći da izdržava ženu i porodicu, a pošto mu je verenica čestita gazdarica i kako protiv njezinog moralnog ponašanja nema prigovora, privolio sam kao štitnik na ovaj brak. Radi toga

p r e d l a ž e m

da se izda dozvola da može maloletni Mitrović Mijat stupiti u brak sa Sepić Ružom.

Pešić Marko s. r.

Napomena: U gradovima, gde postoje sirotinjska poverenstva, imadu se predlozi za dozvolu stupanja u brak podneti sirotinjskom odboru.

Po ovom će predlogu vanparnični sudija odrediti ročište za saslušanje maloletnog Mitrović Mije i njegove verenice, Sepić Ruže i njezinog oca Sepić Jovana. Na tako određenom ročištu sastaviće se sledeći

Z a p i s n i k

sastavljen kod Sreskog suda u Jagodini 2 februara 1935 g. po predlogu Pešić Marka da se dozvoli stupanju u brak maloletnom Mitrović Miji.

Prisutni potpisani.

Pozvani maloletnik Mitrović Mijo nakon saopštenja predmeta saslušanja daje u otsutnosti štitnika i svoje verenice sledeću izjavu: „Slobodno i promišljeno sam odlučio da stupim u brak sa Sepić Ružom, to je moja čvrsta volja, na to me niko nagovorio nije."

Posle toga saslušana je Sepić Ruža koja daje istu izjavu.

Iza toga izjavljuje i Sepić Jovan: „Sa svoje strane ne protivim se ovome braku i već sam dao svoju privolu. Istovremeno mogu posvedočiti da je moja kći dobra gazdarica i da nije sa Mitrović Mijom u nikakvoj rodbinskoj vezi koja

bi bila zaprekom sklapanja braka."

Pročitano i potpisano.

Mitrović Mijo s. r.
Sepić Ruža s. r.
Sepić Jovan s. r.

Zaključeno i potpisano.

potpis sudije.

Iza ovog saslušanja doneće sud sledeći

Z a k l j u č a k

Sreski sud u Jagodini daje dozvolu za sklapanje braka maloletnom Mitrović Miji stolaru iz Jagodine br. 18 sa Sepić Ružom kćerkom zemljoradnika Sepić Jovana iz Jagodine br. 88 s napomenom da je štitnik Pešić Marko pristao da se brak sklopi.

Sreski sud u Jagodini
datum . . . . .

potpis sudije.

Plodonosno ulaganje glavnice

§ 159

(1) Štitnik i sudija odgovorni su za to, da bude gotovina, koja se neće morati uskoro upotrebiti, plodonosno uložena čim to bude moguće.

(2) Pre nego što sud odluči o ulaganju ima preslušati štitnika. Ako sud ostavi štitniku da on glavnicu uloži, mora mu se odrediti rok, u kome će podneti dokaz, da je po nalogu suda postupio. Ako štitnik primljenu gotovinu neopravdano zadrži kod sebe duže od mesec dana, mora od toga roka za istu plaćati 10% kamatu godišnje. To ne isključuje, da se od njega traži naknada i veće štete.

(3) Kad je ukupna vrednost gotovine, papira od vrednosti i uloga na štednju maloletnika neznatna, sud može, po svojoj oceni, ove vrednosti ostaviti štitniku na rukovanje, ako nalazi, da on po svome položaju i imovnom stanju pruža za to dovoljnu sigurnost. I u ovom slučaju štitnik odgovara za plodonosno ulaganje maloletnikove imovine.

Min. obrazloženje: „Po propisima Građanskog zakonika imaju se gotovina, papiri od vrednosti i uložne knjižice maloletnika čuvati kod suda.

Gde se radi samo o neznatnim vrednostima, ovo čuvanje kod suda je često više od štete nego od koristi za maloletnike, jer su s time za njih skopčani nesrazmerni troškovi, a i državu tereti čuvanje takvih malih vrednosti nesrazmernim troškovima. Nema razloga da se takve male vrednosti ne prepuštaju štitniku na rukovanje, ako taj po svom položaju i imovinskom stanju pruža dovoljnu garanciju.

Stoga projekat u § 159 stav 3 ovlašćuje sud da, po svojoj oceni, neznatne glavnice, papire od vrednosti ili uložne knjižice može predati štitniku na čuvanje, ako taj po svom položaju i imovinskom stanju pruža dovoljnu garanciju, da te vrednosti neće kod njega biti izložene opasnosti gubitka. Pri tome se je preporučilo prepustiti sudu i to, da sam oceni, koja se vrednost ima smatrati kao neznatna."

1. U ovom paragrafu ima se u vidu posebne dužnosti štitništva o kojima je reč u §§ 222 do 232 o.g.z. Među posebnim propisima za neposredno upravljanje imovinom treba istaknuti da dragocenosti i zadužnice i sve važne isprave dolaze u pohranu suda. Gotovog novca ima se samo toliko ostaviti u rukama štitnika, koliko je potrebno za izdržavanje maloletnika, i da se uredno vodi gazdinstvo; ostalo ima se upotrebiti na plaćanje dugova, ako ih ima, i ulagaće se u Državnu hipotekarnu banku.

U čl. 57, 58, 59 i 60 Zakona o starateljstvu ovlašćen je bio staratelj da zadrži kod sebe od masenih prihoda samo onoliko, koliko je potrebno za jednogodišnje izdržavanje maloletnika, i za otpravljanje poslova imovine maloletnikove. Sav ostatak staratelj je bio dužan da preda sudu radi unošenja u masu. Mase su sve na priplodu kod Drž. hipotekarne banke. Staratelj, koji ostatak prihoda preko potrebe ne preda sudu, plaća 12% intresa na zadržanu svotu. Maseni novci su se mogli dati i privatnima pod interes, ali to samo uz sigurnu garantiju (hipoteku, zalogu) ili jemstvo i po odobrenju starateljskog sudije (čl. 63, 71, i 92 Zak. o starateljstvu).

§ 160

Novac maloletnika ulagaće se jedino u Državnu hipotekarnu banku.

Min. obrazloženje:

„Preuzeti propisi § 194 Patenta o načinima na koje se gotovina maloletnikova može plodonosno uložiti preudešeni su u § 160 projekta prema propisima § 40 Zakona o Državnoj hipotekarnoj banci."

1) Ovaj propis bio je predmet opširnih diskusija i pred zakonodavnom komisijom i pred zakonodavnim telom. Po komisijskom projektu ovaj paragraf je glasio:

„Pupilski se novac može na sledeće načine plodonosno uložiti:

1) kupovanjem nepokretnina;

2) kupovanjem vrednosnih papira državnih i takvih zadužnica, koje po zakonu pružaju pupilarnu sigurnost;

3) davanjem u zajam privatnim licima uz uknjiženje založnog prava na nepokretninama, a na način koji daje pupilarnu sigurnost;

4) ulaganjem u Državnu hipotekarnu banku prema propisima koji za to postoje;

5) ulaganjem u siročadske blagajne, u gradske ili banovinske štedionice ili u druge zavode, kojima je zakonom priznata pupilarna sigurnost, ukoliko je to zakonom dopušteno."

Odbor Narodne skupštine, kao i odbor Senata prihvatili su ove propise u sledećoj izmeni:

Novac maloletnika ulagaće se po pravilu u Državnu hipotekarnu banku.

Izuzetno može se novac maloletnika ulagati na sledeće načine:

1) ulaganjem u siročadske blagajne, u gradske ili banovinske štedionice ili u druge zavode, kojima je zakonom priznata pupilarna sigurnost, ukoliko je to zakonom dopušteno;

2) davanjem u zajam privatnim licima uz uknjiženje založnog prava na nepokretninama na prvom mestu, a na način koji daje pupilarnu sigurnost;

3) kupovanjem nepokretnina;

4) kupovanjem vrednosti papira državnih i takvih koje po zakonu uživaju državnu garanciju.

Plenum Senata međutim na predlog g. Ministra pravde rešio je da se novac maloletnika ima ulagati jedino u Državnu hipotekarnu banku, što je rešila i Narodna skupština u svom redovnom sastanku od J. J. 1934 g.

Prema tome će morati sudovi pozvati sve zavode i ustanove kod kojih imaju uloga i novaca na čuvanju da iste odmah polože Državnoj hipotekarnoj banci odnosno njenim filijalama.

Po našem mišljenju ovaj zakonski propis nije dobar i to sa sledećih razloga: Protivan je duhu i načelima ovog zakonika, koji ima stalno pred očima čuvanje i zaštitu interesa nesvojevlasnih lica. Kod plodonosnog ulaganja sudskih depozita treba da se uzme u obzir samo interes stranke, koji nalaže da se mora gotovina što povoljnije uložiti, a nikakav drugi interes.

Državna hipotekarna banka daje manje kamate i u mnogim slučajevima će maloletnici od toga imati ne malo štete što neće moći da kupe svojim novcem nepokretnosti ili da svoj novac korisnije ulože u svom srezu. Od toga će imati štetu i gradske i banovinske štedionice. Zbog odredbe da se ulozi kod Državne hip. banke ukamaćuju tek po proteku tri meseca ulaganje vanparničnih masa na kamate je ne samo bez ikakve svrhe, nego je spojeno i sa gubitkom onog iznosa koji se odbija iz naslova upravnih troškova. Min. obrazloženje da je propis § 160 trebalo saobraziti propisima §-a 40 Zakona o Državnoj hip. banci također nije osnovano s razloga što se sedes materiae za ulaganje vanparničnih masa nalazi u ovom zakonu, a ne u zakonu o Drž. hip. banci. Konačno je sadašnji tekst ovog paragrafa prouzrokovao da su se morali crtati pređašnji naredni §§-i 161, 162, 163 i 164 u kojima je bilo reč o zadužnicama i o postupku za odobravanje zajmova maloletnika i tako je i s tehničke strane poremećen red paragrafa, numeraciju svih daljnih paragrafa trebalo je smanjiti za 4, trebalo je učiniti novo pozivanje i trebaće da se isprave i propisi Sudskog poslovnika, Zakona o sudskim taksama itd., gde se pozivaju na pređašnji definitivni projekat. Ali kako je g. Ministar pravde izjavio u Narodnoj skupštini da će ovu stvar ponovno pretresti, to ima nade da će se ove poteškoće popraviti.

§ 161

(1) Ako se u imovini maloletnika nalaze državne obveznice sa pravom na zgoditke, one se ne smeju prodati, osim ako je to neophodno potrebno za maloletnika ili ako je to u očitu korist njegovu.

(2) Ako se u imovini maloletnika nalaze privatne zadužnice, koje nisu dovoljno plodonosne ili ne daju propisno obezbeđenje, štitnik će se postarati da se uklone ovi nedostatci ili da se takve zadužnice naplate. Ako o kojoj tražbini uopšte nema isprave, štitnik će nastojati da ispravu pribavi.

(3) Imovina maloletnika, koja je plodonosno uložena na drugi način, nego što to § 160 naređuje (npr. u deonicama akcionarskih društava), može se po predlogu štitnika uz pristanak suda ostaviti gde je uložena dok se ne nađe povoljna prilika za korisnije ulaganje. Pri ocenjivanju ovakvih slučajeva mora se naročito paziti na to, da li ti papiri uživaju dobar kredit i povoljan tečaj i da li bi prenagljenom prodajom tih papira mogla nastati veća šteta nego, kad bi se ti papiri još koje vreme zadržali u imovini maloletnikovoj.

1). U smislu § 233 i 234 o. g. z. za svako plodonosno ulaganje glavnice potrebno je od slučaja do slučaja odobrenje starateljske vlasti. Isto tako treba postupati kad se naplati koja glavnica štićenikova: štitnik ima da podnese starateljskoj vlasti predlog za plodonosno ulaganje i nastojati da se ona opet korisno uloži (§ 235 o. g. z.); zadužnice i vrednosne papire treba dati u ostavu sudu (§ 229 o. g. z.).

Gubljenje vrednosti novca poništilo je mnoga imanja siročadi. Pokazalo je kako tešku odgovornost preuzima država time da proglašava određene vrednosne papire za pupilarno sigurne i da zabranjuje ulaganje imanja u dobre deonice ili inostrane papire. Ako imanje štićenika sačinjavaju potraživanja i vrednosni papiri, koji ne uživaju pupilarnu sigurnost, nije uvek uputno da se smesta likvidiraju i da se ponovno plodonosno ulože. Neobezbeđene tražbine treba pomogućnosti obezbediti ili naplatiti u roku određenom za plaćanje (§ 236 o. g. z.); ako je koja tražbina uistinu dubiozna, onda je uputno sačekati sa naplaćivanjem u slučaju da bude u međuvremenu ponuđeno prihvatljivo obezbeđenje kao npr. jemstvo. Nekoji vrednosni papiri, koji ne uživaju pupilarnu sigurnost, kao n.pr. izvesne deonice, mogu pružati na drugoj strani veliko obezbeđenje i dobre prihode; takve papire štitnik ne može da nakupi, ali on ih može sa privolom suda ostaviti, dok se ne nađe povoljnija prilika za korisnije ulaganje. Nikako nije dopušteno prodavati za svaku cenu vrednosne papire koji ne uživaju pupilarnu sigurnost (Ehrenzweig, 2 § 470 str. 386). Posebnu pogodnost uživaju roditelji maloletnika u smislu § 236 o.g.z. O celishodnosti propisa, „da se državni papiri sa pravom na zgoditke ne smeju prodati, osim ako je to neophodno potrebno za maloletnika ili ako je to u očitu korist njegovu," u mnogom se razilaze mnenja pravne nauke.

Štitnički računi

§ 162

(1) Štitnici sudu polažu svoje račune pismeno sa potrebnim dokazima. Za imovinu manjeg obima može štitnik, ako nije vešt u sastavljanju računa, doneti sudu svoje beleške i dokaze i dati račun na sudski zapisnik. U tom će se slučaju, po potrebi, pozvati bliži srodnici i o tom računu i njegovim prilozima preslušati, a potom o računu doneti odluku.

(2) Sud može i izvan slučajeva nabrojenih u Građanskom zakoniku osloboditi zakonskoga zastupnika (oca, štitnika) od dužnosti polaganja računa, ako je imovina, kojom upravlja, neznatna ili ako su neznatni njeni prihodi; no sud može narediti, da bude obavešten na drugi način o tome, kako se rukuje sa takvom imovinom.

(3) I u slučajevima, u kojima je štitnik oslobođen od polaganja godišnjeg računa, kao i u slučajevima, u kojima štićenik nema nikakve imovine, starateljski sud će po potrebi, a najmanje svake druge godine zatražiti od štitnika, da ga izvesti o ličnim i imovinskim prilikama štićenika, a taj će izveštaj ako je usmen ukratko zabeležiti u starateljskim spisima.

Min. obrazloženje:

„Po propisu § 150 Opšteg građanskog zakonika koji važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani, Splitu i

Zagrebu otac je oslobođen od polaganja računa o upravi imovinom svoga maloletnog deteta, ako prihodi samo neznatno prelaze troškove vaspitanja deteta, a po § 238 tog Zakonika štitnik je oslobođen polaganja računa o upravi imovinom maloletnikovom, ako ga je ostavilac toga oslobodio u pogledu imovine koju je dobrovoljno ostavio maloletniku, a sud ga može osloboditi, ako prihodi verovatno ne prelaze troškove oko izdržavanja i vaspitanja maloletnika.

Ovi propisi ušli su i u komisijski projekat jedinstvenog Građanskog zakonika (§§ 187 i 275).

Po stečenom iskustvu preporučuje se proširiti ovo oslobođenje zakonskih zastupnika od polaganja računa.

Današnji propisi o potrebi polaganja računa idu dalje od faktične potrebe pa se stoga u mnogim slučajevima osećaju kao beskorisno terećenje suda i zakonskog zastupnika. I spomenuta austr. novela Patenta od 1923 god. proširuje ovo oslobođenje zakonskih zastupnika od polaganja računa, propisujući da se oni mogu toga osloboditi i onda, ako imovina maloletnikove imovine ne prelazi iznos od 2.000 šilinga (ravno 16.000 do 18.000 dinara) (§ 203 Patenta po tekstu novele), a neki strani zakoni idu u tom pogledu još dalje. Ali se ne može smatrati za celishodno propisati granicu vrednosti, do koje se imovina, odnosno prihodi imaju smatrati tako neznatnim, da se zakonski zastupnik može osloboditi od polaganja računa. Takve granice ne mogu se preporučiti već s razloga, što često vode do šablonskih odluka suda. Osim toga nisu prilike svuda jednake, pa što se u nekim krajevima smatra kao neznatna imovina, odnosno neznatni prihod, u drugim se smatra kao dosta znatna imovina, odnosno dosta znatan prihod.

Stoga projekat umesto toga propisuje, da sud može kod neznatne imovine ili neznatnog prihoda osloboditi zakonskog zastupnika od polaganja računa (§ 166 stav 2 projekta), prepuštajući dakle sudu, da sam ceni, koja se imovina ima smatrati kao neznatna odnosno koji se prihodi imaju smatrati kao neznatni. Projekat je zadržao i stari propis § 203, koji je austr. novela odbacila, jer smatra da sadrži korisna upustva za način sastavljanja štitničkih računa (§ 166 stav 1 projekta)."

1. U smislu §§ 238 do 240 svaki štitnik i svaki skrbnik redovito je obavezan davati račun o upravljanju koje je njemu

povereno. Računi se imaju predavati sa svim potrebnim dokazima svake godine ili najdalje za sledeća dva meseca.

I po materijalno-pravnim propisima, koji važe na području Kasacionog suda u Beogradu, staratelj je dužan da starateljskom sudiji polaže račun o upravi imovinom masenom, zajedno sa svima dokumentima koji bi se na to odnosili. Ali dok § 238 o. g. z. predviđa da zaveštalac odnosno sud mogu osloboditi štitnika od polaganja računa, propisuje čl. 48 Uredbe o ubrzanju rada da je staratelj dužan podnositi račune bez obzira na vrednost imanja i veličinu prihoda za prošlu kalendarsku godinu u vremenu od 1 januara do 1 marta.

Po gornjem je paragrafu s jedne strane prepušteno uviđavnosti starateljskog suda da oslobodi u slučajevima neznatne imovine i neznatnih prihoda štitnika od polaganja računa, a stavi mu na drugoj strani u dužnost da mora u svakom slučaju svake druge godine zatražiti od štitnika, da ga izvesti o ličnim i imovinskim prilikama maloletnika. Taj će se izveštaj, ako je usmen, ukratko zabeležiti u starateljskim spisima.

§ 163

(1) U štitničkom računu će se najpre potpuno navesti stanje prema popisu imovine i drugim sudskim spisima odnosno prema zaključku poslednjega računa, zatim promene u stanju osnovne imovine i najzad prihodi i izdaci tokom vremena za koje se račun polaže. Na tom se osnovu ima izračunati čisti iznos imovine, koji preostaje koncem računske godine uz naznačenje u čemu se ta imovina sastoji, gde se čuva i kako je uložena i obezbeđena.

(2) Koje stavke primanja i izdavanja treba ispravama dokazati, to će se prosuđivati po njihovom iznosu i prirodi, kao i po posebnim prilikama pojedinog slučaja.

§ 164

Ako ima više maloletnika, poseban račun za svakoga od njih mora se podneti samo ako oni u primanju i izdavanju ne učestvuju podjednako.

Obrazac polaganja štitničkog računa:

Sreskom sudu

Novo Mesto

U štitničkoj stvari maloletnog Gošić Milana

Podnesak

Milić Antona kućevlasnika iz Novog Mesta br. 12 kao štitnika maloletnog Gošić Milana.

kojim polaže štitnički račun za godinu 1933.

u jednom primerku
prilozi A), B), C) i D) u izvorniku

Imovina maloletnog Gošić Milana sastoji se iz tražbine od Din. 50.000, za koju je uknjiženo založno pravo na nepokretnom imanju Belić Branka iz Novog Mesta br. 94.

Zaključkom ovog suda pod A) odobreni su moji računi za 1933 g. o upravljanju s imanjem moga štićenika.

Ovim podnosim za vreme od 1 januara 1934 g. do 31 decembra 1934 g. o upravi s imovinom maloletnog Gošić Milana sledeći

RAČUN

I. Prihodi:

1) Zaključkom ovog suda od 10. I. 1933 pod A) odobreni su računi za godinu 1932 sa viškom od Din. 5.000.—

2) Glasom potvrde od 1 jula 1933 pod B) primio sam u ime kamata od uknjižene glavnice Din. 50.000 od dužnika Belić Branka . . . . . „ 4.500.—

Svega Din. 9.500.—

II. Rashodi:

3) Glasom priznanice od 22. II. 1933 pod C. izdao sam za zimsko odelo svog štićenika . . . . . Din. 1.100.—

4) Glasom potvrde poreskog ureda u Novom Mestu pod D. platio sam u ime poreze . . . . . „ 1.440.—

5) Za školske knjige, lekara i apoteku izdao sam . . . . . „ 780.—

Svega Din. 3.320.—

S toga

Predlažem

da se nakon ispitanja odobri gore naznačeni račun.

Milić Anton s. r.

§ 165

(1) Ako maloletnik ima kakvu trgovačku radnju ili kakvo industrijsko ili poljoprivredno preduzeće, a naredbom poslednje volje nije drukčije određeno, sud može po svojoj oceni poveriti upravu štitniku ili, ako taj nije za to sposoban ili se uprave ne može primiti, kojem stručnjaku.U ovom poslednjem slučaju je štitnik ovlašćen, da od upravitelja u svako vreme traži obaveštenje o stanju radnje (preduzeća), a može u svako doba pregledati knjige i prepisku (dopisivanje) te radnje (toga preduzeća).

(2) Godišnji zaključni račun potpisan od štitnika, a ako štitniku nije poverena uprava, i od upravitelja mora se podneti sudu. Račun mora biti tako sastavljen, da se iz njega jasno vidi imovina radnje, odnosno preduzeća u nepokretninama, robi, pokretninama, tražbinama (sigurnim i nesigurnim) i u gotovom novcu; koliko radnja (preduzeće) duguje svojim verovnicima i u čemu se sastoji dobitak ili gubitak u prošloj godini. Kod svake od tih rubrika navešće se samo odnosne ukupne svote.

(3) Naređenja ovoga paragrafa primenjivaće se i kod onih trgovačkih društava kod kojih je maloletnik drugar, ukoliko to dopuštaju društveni ugovori.

Min. obrazloženje: „Patenat predviđa u § 206 stav 2 da u slučaju, ako maloletnik ima kakvu trgovinu ili fabriku, račun o upravi takvim preduzećem mora biti potpisan ne samo od štitnika, odnosno upravitelja preduzeća, ako je takav postavljen, nego i od dvojice zakletih računskih veštaka, koje sud postavlja.

S obzirom na to, što sud može i onako račune, čije ispitivanje zahteva naročitu spremu, dati na ispitivanje računskim

veštacima (V. § 168 projekta koji odgovara § 209 Patenta), ovaj propis Patenta mora se smatrati kao nepotrebno poskupljivanje postupka oko računa.

Za to projekat taj propis nije preuzeo, ali je umesto toga propisao da u slučaju, ako je postavljen zasebni upravitelj preduzeća, račun ima potpisati ne samo taj upravitelj nego i štitnik koji ima nadzirati rad upraviteljev (§ 165 projekta)."

§ 166

Štitnički računi zaključivaće se svake godine sa poslednjim danom onoga meseca, u kojem je štitništvo otpočelo ili koji je sud kao dan zaključka računa odredio; oni se moraju bez obzira na to, da li je rasprava zaostavštine, koja je pripala maloletniku, zaključena ili nije po pravilu podneti sudu najdalje u roku od dva meseca. Osim toga štitnik mora da položi zaključni račun u roku od dva meseca od dana kojeg se njegovo štitništvo svrši (§ 174 stav 3).

Min. obrazloženje: „Austrijska novela dodala je § 207 Patenta propis, da sud može narediti, da se računi polažu i u većim razmacima od jedne ali u većim od tri godine.

Projekat ovaj propis nije preuzeo (§ 166 projekta). Spomenuto je već pre da sud može u slučajevima gde je imovina ili prihod neznatan, zakonskog zastupnika osloboditi od polaganja računa. Ali kad se smatra potrebnim da se položi račun, preporučuju se godišnji računi, koji omogućuju bolji nadzor nad upravom imovine maloletnikove."

§ 167

Štitnički se račun ima tačno ispitati, a pri tom treba naročito paziti :

1) da li je u računu potpuno u primanje stavljena prvobitna imovina prema popisu i drugim sudskim spisima, odnosno kako je ona u poslednjem računu naznačena;

2) da li se račun u pojedinim stavkama slaže sa priloženim ispravama;

3) da li su pojedine stavke primanja i izdavanja dokazane kako treba prilogom, ukoliko je to po njihovoj prirodi mogućno;

4) da li preriodična primanja i plaćanja teku neprekidno;

5) da li ima sudskog odobrenja za one poslove i izdatke, za koje je ono po zakonu potrebno, ili, ako ga nema, da li se to odobrenje može naknadno dati;

6) da li se celokupna imovina kako treba čuva i da li je propisno obezbeđena, a gotovina, koja se neće morati upotrebiti, plodonosno uložena i

7) da li je uprava imovinom bila celishodna i korisna.

1. Starateljska vlast je odgovorna za docnije otkrivena proneverenja u slučaju ako propusti upoređivanje štitničkog računa sa stanjem sudskog depozita. Ako je postavljen štitnikom advokat, on može da traži advokatsku nagradu samo za ona dela koja iziskuju stručno pravno znanje (R. 14 marta 1901 G. U. 1332).

Starateljska vlast ima se kod ispitivanja štitničkih računa držati ne samo propisa §§ 238, 241, 261 do 282 o. g. z. već i §-a 167 Vp. i ima da izvidi po službenoj dužnosti sve okolnosti i odnose, koji bi mogli kod toga biti od upliva. Radi toga ima starateljska vlast da postupa po ovim propisima, ako sazna da nisu u vreme kad su bili računi položeni, nekoji primici bili stavljeni u račun. U takvom će se slučaju starateljska vlast odmah po službenoj dužnosti konstatovati verovatnost takove prijave i odrediti ispravak računa. Ne može se rešiti te dužnosti pozivom na već odobreni konačni račun štitnika, niti može uputiti stranke radi polaganja računa na parnicu.

Ako štitnik umre, prelazi dužnost polaganja računa po §§ 547 i 548 o. g. z. na njegove naslednike, jer prava i dužnosti iz uprave imanjem su imovinsko-pravne prirode. Ove račune imadu i naslednici štitnika da polože nadležnoj starateljskoj vlasti a ne maloletniku koji bi u međuvremenu postao punoletan. Isto tako prelaze na naslednike štitnika njegova prava do nagrade radi upravljanja imovinom maloletnika.

2). Čim bude podnesen štitnički račun starateljski će sudija odrediti ročište za salušanje stranaka o ispravnosti ovog računa. Ako je maloletni štićenik u takvim godinama da ne može još davati razumne izjave, ili ako su svi stavovi računa obrazloženi tako da o ispravnosti nema dvojbe, onda

se neće odrediti prethodno saslušanje interesenata, nego će se odmah izdati konačna odluka. Na ročište o ispitivanju ispravnosti računa pozvaće se po potrebi i bliži srodnici štićenika. Na takvom ročištu sastaviće se po sledećem obrascu

Zapisnik

sastavljen 20 januara 1935 g. kod sreskog suda u Novom Mestu o likvidaciji štitničkih računa položenih po Milić Antonu, štitniku maloletnog Gošić Milana.

Od strane suda su prisutni: potpisani

Od stranaka dolazi pred sud Gošić Marko, maloletni Gošić Milan i Milić Anton.

Sudija podnosi strankama račun sa prilozima i Marko Gošić, stric maloletnika, priznaje ispravnim primitak od Din. 4500; u pogledu rashoda pročitane su pre svega priznanice i potvrde i maloletni Gošić Milan priznaje da je primio odelo i školske knjige. Upoređenjem priznanica sa rashodima označenim u računu pronađeno je da rashodi za troškove lekara i apoteke nisu dokazani priznanicama. Štitnik Milić Anton primećuje na to da će naknadno podneti priznanice Apoteke; o lekarskim troškovima izjavljuje da mu nije moguće podneti priznanicu jer se je lekar u međuvremenu iselio.

Gospodin Gošić Marko ne priznaje izdatke za lekara i apoteku istinitim, dočim izjavljuje ispravnim ostale stavove računa.

Zaključeno i potpisano

slede potpisi stranaka i sudije.

Po ovom zapisniku doneće sud sledeći

Zaključak:

U štitničkoj stvari maloletnog Gošić Milana odobravaju se za g. 1934 po štitniku Milić Antonu položeni računi o upravi imanja njegovog štićenika. Po saslušanju stranaka i strica maloletnika, Gošić Marka kao najbližeg srodnaka, ustanovljeni su:

Prihodi od	Din.	9.500.—
i rashodi od	„	2.820.—
ili po odbitku rashoda, sa preostatkom od	„	6.680.—

Od ovog preostatka imade štitnik iznos od Din. 400, iskazan pod stavom 5) o kojem nije priložio nikakvu priznanicu, staviti u primitak za tekuću godinu; isto tako ne priznaju se likvidnim troškovi apoteke zaračunjene s Din. 100 pošto nisu ničim iskazani. Radi toga ima štitnik Milić Anton i ovaj iznos da nadoknadi masi maloletnog Gošić Milana i da ga stavi u račun kao primitak za buduću godinu. Preostali iznos od Din. 6.180 ima štitnik da uloži na kamate u Drž. hipotekarnu banku, filijala Novo Mesto, a odnosno uložnicu ima da dade u roku od 15 dana na čuvanje ovom sudu.

Sreski sud u Novom Mestu

Datum. . . . .

potpis sudije.

§ 168

Starateljski sudovi moraju po mogućnosti sami ispitivati račune. Ali ako su računi opsežniji ili je za njihovo ispitivanje potrebna osobita sprema, mogu ga dati na ispitivanje jednom ili dvojici zakletih veštaka ili javnom beležniku. I bliži srodnici maloletnikovi koji stanuju u sedištu suda i koji su za to sposobni mogu se upotrebiti za ispitivanje računa, ali oni nemaju prava na nagradu. Drugim veštacima odrediće se prema njihovom uloženom trudu nagrada iz imovine maloletnika.

§ 169

Veštaci podneće sudu svoje mišljenje kao i primedbe o pojedinim stavkama, redom kako su te stavke stavljene u računu.

§ 170

(1) Pri rešavanju računa sud će i pored mišljenja i primedaba veštaka sam oceniti račun, da li ima još kakvih nedostataka osim onih, koje su veštaci istakli, i da li su primedbe veštaka osnovane. Naročito će se sud uveriti da li primanja i izdavanja odgovaraju zakonu i naređenjima starateljske vlasti i da li se je imovinom celishodno upravljalo.

(2) Pri ocenjivanju računa ima se sud obazirati i na odgoj maloletnika, na njegove lične osobine, na stanje i kakvoću njegove imovine, kao i na sve ostale prilike.

(3) Sud se po pravilu neće obazirati na neznatne greške, čije je razjašnjenje skopčano sa nesrazmerno velikim troškovima i dangubom, a kod neznatnih i verovatnih stavaka ne treba da traži dokaze, čije bi pribavljanje iziskivalo nesrazmerno velike troškove ili veliku dangubu.

§ 171

(1) Ako u računu nema pogrešaka ili ako ima samo takvih, koje se mogu ispraviti u sledećem računu, ili ako se nađu omaške u pisanju i računanju, zbog kojih ne treba daljeg izviđanja, sud će rešiti račun zaključkom u kojem će omaške u pisanju i računanju sam ispraviti.

(2) Ali ako bude od potrebe, da se ceo račun preradi ili da se dobavi objašnjenje, naložiće sud polagaču računa, da u određenom roku preradi račun ili da da potrebno objašnjenje.

(3) Kad po tome nalogu bude postupljeno, sud će doneti konačnu odluku o računu, ako ne bude potrebno da se izvrši novo ispitivanje od strane veštaka ili da se dobave nova objašnjenja.

§ 172

(1) Ako štitnik u određenom mu roku ne postupi po nalogu suda, sud će ga na to prinuditi shodnim sredstvima (§ 19) ili ga, prema prilikama, pismenom naredbom opomenuti, da će i bez njega o njegovom računu doneti odluku, ako u novoodređenom roku ne postupi po nalogu suda.

(2) Svakako treba nastojati, da se račun svake upravne godine konačno reši pre proteka sledeće upravne godine (§ 166).

§ 173

(1) U odluci kojom se konačno rešava račun o upravi imovinom maloletnika, mora se navesti: ko polaže račun, o čijoj imovini, za koje vreme, ukoliko ga sud našao ispravnim, koliko iznosi čista imovina, koliki je bio prihod u protekloj godini a koliki preostatak, koji ostaje kod štitnika, ili koliko iznosi tražbina štitnikova prema maloletniku.

(2) Na odobreni račun staviće se dan i poslovni broj odluke o odobravanju računa.

U smislu § 242 o. g. z. „ako je u računu što zaboravljeno, ili se potkrala koja mu drago greška, to ne može škoditi niti štitniku niti maloletniku." U smislu čl. 95 i čl. 129 zak. o starateljstvu podnesene račune starateljski sudija ili ispituje sam ili preko stručnjaka veštaka, ako su računi takvi, da se samo preko ovih mogu ispitivati. Ako sudija nađe da su računi u redu, izdaće staratelju privremenu razrešnicu, a račune oglasiti za uredne. Međutim i onda kad su računi oglašeni za uredne i staratelju data razrešnica, važi princip salvo errore calculi, doli et omisionis, tj. staratelj i dalje odgovara za eventualne pogreške u računu, prevarno udešene račune ili propuštene pozicije.

§ 174

(1) Čim nastupi punoletnost i čim se reši zaključni račun, sud će bivšem maloletniku na njegov zahtev predati sve štitničke račune sa prilozima. Ako se račun sastoji iz više listova imaju se sašiti, a konac sudskim pečatom utvrditi. O predatim računima i prilozima sastaviće se spisak, na kojem će bivši maloletnik potvrditi prijem; taj će se spisak čuvati u spisima.

(2) Ako račun obuhvati imovinu više maloletnika, račun se može predati tek kad prestane štitništvo za sve maloletnike, i to uz zajedničku potvrdu svih bivših maloletnika.

(3) Maloletnici u pogledu kojih je prestalo štitništvo mogu osloboditi štitnika od dužnosti, da položi sudu zaključni račun.

§ 175

Kad je štitnik od svoje dužnosti razrešen i njegov zaključni račun odobren ne može se više po vanparničnom postupku raspravljati i odlučivati o sporovima u pogledu štitničkih poslova, nego se oni, ukoliko je to uopšte dopušteno po § 18, mogu samo putem parnice rešavati.

1. Među uslove da se otpusti štitnik spada njegova dužnost da podnese zaključni račun. Štitnik je dužan najdalje za dva meseca, pošto je prestalo štitništvo, predati sudu svoj zaključni račun. Ako se nađe da je u redu, sud daje štitniku pismenu svedodžbu, da je svoju dužnost obavljao pošteno i uredno. Ali ovo pismeno ne oslobađa ga od obaveze, ako bi

se docnije otkrilo da je prevarno radio, (§ 262 o. g. z). Po čl. 124 Zakona o starateljstvu pri predavanju svoje dužnosti staratelj će povratiti sudu starateljsko pismo, koje ga je legitimisalo za vršenje poslova u ime maloletnika. Vraćanje ovo biva stoga, da staratelj ne bi mogao preduzeti poslove za maloletnika po prestanku starateljstva.

2. U smislu § 18 sudska odluka donesena u vanparničnom postupku ne može se po pravilu pobijati parnicom, ali § 175 daje maloletniku naročito pravo tužbe za pobijanje i pravomoćnog zaključka kojim se odobrava štitnički račun, iako je taj zaključak postao pravosnažan. To će biti slučaj kad ima u računu grešaka, kad su računi prevarno udešeni ili kad su u računima propušteni koji stavovi.

Predaja imovine

§ 176

(1) Čim maloletnik postaje svojevlastan, sud će mu predati njegovu imovinu, ako za to nema zakonske prepreke. Ako se imovina nalazi u rukama štitnika, sud će štitniku naložiti, da izvrši predaju i da o tom u određenom roku podnese dokaz. Popis imovine i odluka o zaključnom računu služiće kao podloga predaji. U isto vreme će sud narediti brisanje zabeležbe maloletnosti u zemljišnim knjigama.

(2) Ako maloletnik za tri meseca od kako je postao svojevlastan ne zatraži, da mu se preda imovina, koja se čuva kod suda, sud će ga pozvati, da u određenom roku tu imovinu uzme, jer će se inače ona čuvati kao sudska ostava, a sud se neće više brinuti za plodonosno ulaganje i za naplaćivanje kamata glavnice. Ovaj se poziv mora dostaviti u vlastite ruke.

(2) Ako je boravište maloletnika nepoznato ili mu nije moguće poziv dostaviti u vlastite ruke, može se on pozvati i oglasom, ali, ako se on tome pozivu ne odazove, neće se učiniti promena u čuvanju i upravi njegove imovine.

1. Kad prestaje štitništvo, dužan je štitnik bivšem maloletniku predati imovinu i dokazati sudu ovu predaju. Učinjeni popis imovine i računi odobreni svake godine služe za pravilo u takvom predavanju (§ 263 o. g. z.). I po zakonu o starateljstvu staratelj koji otstupa od svoje dužnosti, predaće bivšem maloletniku (a sada punoletniku) imovinu kojom je upravljao.

O ispravno predatom imanju staratelj dobija priznanicu od lica, kome je isto predao (čl. 124 i 130 citiranog zakona). Ako ovo lice smatra da pojedine stvari, kojima je staratelj upravljao nisu ispravno predate, onda ono treba da na ostale predate stvari izda staratelju priznanicu, a za nepredate da zadrži za sebe pravo tražiti od staratelja i sudskim putem objašnjenje i naknadu eventualne štete (čl. 131 citiranog zak.). Traženje priznanice na predate stvari može staratelj i sudskim putem zahtevati.

2. U smislu § 2 br. 4 Zakona o izvršenju i obezbeđenju zaključci i naredbe redovnih sudova u građanskim vanparničnim stvarima izvršni su naslovi, ako se po propisima, koji za ove stvari vrede, mogu izvršiti. Tako će se na osnovu pravosnažne odluke vanparničnog suda, kojim se štitniku nalaže da preda imovinu, moći tražiti predaja izvršnim putem. Za dozvolu izvršenja nadležan je starateljski sud ili izvršni sud kome će se podneti predlog za dozvolu izvršenja s priloženom pravnosnažnom odlukom starateljskog suda.

3. Ako punoletni poseduje privatne isprave, koje su u pohrani kod suda, dodaće se pozivu u smislu stava 3 ovog paragrafa, da će se, ako on za tri meseca ne digne ove isprave, iste bez daljeg čuvati kao sudska ostava. Po isteku roka od tri meseca izdaće se ove isprave jedino usled dozvole suda i uz naplatu takse za čuvanje.

Oslobođenje od očinske vlasti i proglašenje za punoletnog

§ 177

(1) Kad se po Građanskom zakoniku traži odobrenje suda za oslobođenje od očinske vlasti, otac će nadležnom starateljskom sudu dati o tom svoju izjavu, a sud će, pošto i maloletnika presluša odobriti to oslobođenje samo onda, ako nađe, da je ono korisno po maloletnika i da nema opasnosti, da bi se to moglo zloupotrebiti.

(2) Maloletnik zadobiće svojevlast u pogledu svoje osobe i imovine onog dana, kojega odluka suda postane pravnosnažnom. Sud će na osnovu ove odluke izdati oslobođenome sudsku svododžbu o tome (§ 284) i narediti brisanje zabeležbe maloletnosti u zemljišnim knjigama.

(3) Ovo će se naređenje shodno primenjivati, kad se maloletnik, koji stoji pod štitništvom, proglasi za punoletnog.

Min. obrazloženje: „U §§ 177—179 projekta predviđaju se naređenja o postupku radi oslobođenja očinske vlasti i radi proglašenja za punoletnog, radi produženja očinske ili štitničke vlasti i radi oduzimanja očinske vlasti. U § 177 preuzeti su, sa neznatnim izmenama, propisi § 266 Patenta, radi otpuštanja ispod očinske vlasti i postupku radi proglašenja punoletnim."

1). Materijalno-pravni propisi koji se odnose na otpuštanje ispod očinske vlasti i proglašenje za punoletnog sadržani su u §-u 174 o. g. z. koji glasi: „Deca se mogu osloboditi očinske vlasti i pre nego navrše dvadeset jednu godinu, ako ih otac s odobrenjem suda izrekom oslobodi, ili ako on dopusti dvadeset godišnjem sinu da vodi vlastito kućanstvo." Dalje propisuje § 252 o. g. z.: „Štitnički sud, pošto sasluša mnenje štitnika i ako je potrebno i najbližih srodnika, može oprostiti maloletniku, koji je navršio dvadesetu godinu, ostale godine i proglasiti ga da je punoletan. Ako je vlast dopustila maloletniku, da vodi kakvu trgovinu ili kakav obrt, tim se on proglašuje ujedno da je punoletan. Proglašenje punoletnosti ima sasvim jednako pravno dejstvo, kao da je maloletni doista postao punoletan."

Na području Kasacionog suda u Beogradu važe u tom pogledu propisi § 152 Srp. g. z. i čl. 111 do 114 zak. o starateljstvu. Po § 152 Srp. g. z. deca mogu dobiti punoletnost i pre zakonskog roka. Ovo biva, kad to na zahtevanje maloletnika, koji treba da je navršio sedamnaestu godinu, i njegova roditelja sud odobri. Za važne uzroke opredeljuje se: „kad bi muško oženjeno lice, na svoju ruku kuću držalo, zanat ili trgovinu uredno vodilo, ili službu javno sa platom dobilo." Decu, koja su bez oca, u ovom slučaju za punoletnu proglašava starateljski sudija, a onu, koja imaju oca, oslobođava očinske vlasti sudija za nesporna dela. Emancipovani po građanskom zakoniku ipak prema §-u 114 zak. o starateljstvu ne može zaduživati i otuđivati nepokretno imanje bez odobrenja roditelja, odnosno starateljskog sudije, ako roditelja nema. Prema § 4 Srp. trg. zak., ako emancipovana lica vode trgovinu, mogu i nepokretna dobra zaduživati i otuđivati bez ičijeg odobrenja.

2). **Praktičan primer postupka oslobođenja od očinske vlasti:**

Sreskom sudu

Zemun

Predlog

Andrić Pavla, veleposednika iz Zemuna
da se oslobodi očinske vlasti njegov sin Andrić Milan.

u jednom primerku,
prilog A) u izvorniku.

Glasom priložene krštenice moj sin Andrić Milan rodio se 28 septembra 1924 g., i tako je već navršio svoju dvadesetu godinu.

Pošto imamo više imanja u Rumi, Zemunu i Obrenovcu, pa ih ne mogu sam upravljati i nadgledati, želim da ona imanja koja leže u Obrenovcu prepustim sasvim svojemu sinu Andrić Milanu pod samostalnu njegovu upravu.

Pošto mi on već sada u upravi pomaže, i tako se vlada, da sam se uverio da ima potrebnu zrelost uma, pažnje i iskustva da može svoje poslove sam obavljati, sebe samoga zastupati, i imovinom svojom upravljati, odlučio sam da ga oslobodim očinske vlasti.

Radi toga

predlažem:

da se, s obzirom na to što je korisno po Andrić Milana i nema opasnosti da bi mogla nastati kakva šteta, odobri da se može moj sin Andrić Milan osloboditi moje očinske vlasti.

Andrić Pavle s. r.

Po ovom će predlogu sudija odrediti saslušanje maloletnog Andrić Milana i utvrditi da li ima razloga da se predlog odbije i da li maloletni ima dovoljnu duševnu i telesnu zrelost da može sam obavljati svoje poslove. Iza toga doneće sud sedeći

Zaključak

Prima se izjava Andrić Pavla, veleposednika iz Zemuna kojom oslobađa od očinske vlasti svog sina Andrić Milana, ekonoma iz Zemuna rođ. 28 septembra 1914 g., i odobrava se ovo oslobođenje od strane starateljske vlasti.

Andrić Milan zadobiće svojevlasnost u pogledu svoje osobe i imovine onog dana, kojega ova odluka postane pravnosnažna.

Sreski sud u Zemunu

Datum . . . .

potpis sudije.

3. **Praktičan primer postupka radi proglašenja maloletnika, koji stoji pod starateljstvom, za punoletnog:**

S r e s k o m s u d u

V i n k o v c i

U štitničkoj stvari malolete Sopić Jele

P r e d l o g

Radišić Marka kao štitnika maloletne Sopić Jelene da se ona proglasi punoletnom.
u jednom primerku
prilog A) u izvorniku.

Glasom krštenice pod A), trebaju maloletnoj Sopis Jeleni do fizičke punoletnosti samo još dve godine. Pošto ima nameru da se dobro uda, ona želi postići još pre svoje udaje svojevlasnost. Sopić Jela je dobra i razumna gazdarica, poseduje mnogo samostalnosti i energičnog je značaja; radi toga preporučujem kao njezin štitnik da se udovolji njezinoj želji, i

p r e d l a ž e m

da se maloletna Sopić Jelena proglasi punoletnom uz oprost dveju godina koje joj manjkaju do fizičke punoletnosti.

Radišić Marko s. r.

Po takvom će predlogu sud odrediti ročište za saslušanje svih interesenata u cilju da se uveri, da li je maloletna doista već telesno i duševno tako razvijena, da se može starati sama za svoje poslove i sama sebe zastupati. O takvom ročištu sastaviće se zapisnik, a sudija će staviti maloletnom licu razna pitanja da bi mogao ustanoviti da li je proglašenje punoletnosti korisno po maloletnika i da li nema opasnosti da

bi mogla nastati kakva šteta. Ako su rezultati izviđanja povoljni, onda će sud proglasiti punoletnost u obliku sledećeg obrasca:

Z a k l j u č a k

Ovim se proglašuje Sopić Jela, rođena 30 novembra 1015 g. u Vinkovcima punoletnom, uz oprost manjkajućih joj jedne godine i jedanaest meseci do fizičke punoletnosti.

Istovremeno rešava se Radišić Marko štitništva nad Sopić Jelenom i poziva se, da u roku od petnaest dana predloži sudu konačni račun o upravi imovinom bivše njegove štitnice Sopić Jele, ili da u istom roku podnese njenu izjavu, da ga ona oslobađa od polaganja računa.

Sreski sud u Vinkovcima

datum . . . . .

potpis sudije.

Produženje očinske vlasti ili štitništva

§ 178

(1) Kad je po Građanskom zakoniku potrebno, da se produži očinska vlast ili štitništvo preko vremena maloletnosti, sreski sud, nadležan za starateljske poslove, izvideće stanje stvari i svoj obrazloženi predlog o tome sa svima spisima poslaće nadležnom okružnom sudu radi odlučivanja (§ 147).

(2) Odluka okružnog suda dostaviće se preko sreskog kao starateljskog suda ocu ili štitniku i maloletniku. Ova odluka mora biti pravnosnažno doneta i objavljena (§ 105 stav 1 i 2) još pre nego što nastupi punoletnost i ima se zabeležiti u zemljišnim knjigama.

(3) U smislu propisa stavova 1 i 2 postupiće se i onda, kad se ovakvo produženje očinske vlasti ili štitništva ukida.

Min. obrazloženje: „Kako je već izloženo u primedbama k § 147 projekta, donošenje odluka o produženju očinske ili štitničke vlasti kao i o oduzimanju očinske vlasti daje se, zbog važnosti tih odluka, u nadležnost okružnih sudova.

Sreski sudovi imaju u ovim slučajevima samo da vode potrebno izviđanje i zatim da spise sa svojim obrazloženim izveštajem predlože okružnom sudu radi odlučivanja.

Pošto punoletstvo nastupa po sili zakona momentom kad dotično lice navrši zakonom propisane godine, propisuje § 251 Opšteg građanskog zakonika da se naredbe o produženju štitničke vlasti mora objaviti u primereno vreme pre nastupanja punoletstva. Jednako propisuje § 286 komisijskog projekta Građanskog zakonika.

Ovaj propis može imati samo taj smisao, da maloletno lice postaje punoletnim, ako naredba o produženju štitništva ne bude pravovremeno objavljena i da se u tom slučaju iz istih razloga, iz kojih se tražilo produženje očinske ili štitničke vlasti, mora tražiti oduzimanje svojevlasti odnosno stavljanje pod skrbništvo.

Baš s obzirom na to ne može se spomenuti propis Građanskog zakonika smatrati zgodnim, jer po njemu važnost naredbe o produženju štitničke (odnosno očinske) vlasti zavisi od toga, da li se ima smatrati da je ta naredba u primereno vreme pre nastupanja punoletstva objavljena ili nije.

U interesu sigurnosti pravnog saobraćaja potrebno je da taj odlučni momenat bude određen. Zato se u §-u 178 projekta propisuje da odluka o produženju očinstva ili štitništva mora biti pravnosnažno donesena i objavljena još pre, nego što nastupi punoletstvo. Time je izrično predviđeno da ovaj propis vredi i za produženje očinstva, što u Građanskom zakoniku nije izrično rečeno. Dalje se propisuje da ova odluka mora biti zabeležena i u zemljišnim knjigama, što u dosadašnjim propisima nije bilo izrično propisano."

U smislu §-a 251 o. g. z. starateljski sud može na molbu štitnika, ili pošto sasluša štitnika i srodnike, produžiti štitništvo na neodređeno vreme, i to radi telesnih ili duševnih mana maloletnika, radi rasipništva ili iz drugih važnih razloga. Ova naredba ima se javno oglasiti neko vreme pre, nego što dete postane punoletno.

Na teritoriji Kasacionog suda u Beogradu važe u tom pogledu propisi §§ 151, 40, 41 i 920 Srp. gr. zak. i čl. 139, 141, 142 i 144 zakona o starateljstvu. Prema naređenju § 151 srp. gr. zak. dato je pravo ocu, da on sam svojom voljom, zadrži dete pod roditeljskom vlašću. Ako otac hoće da zadrži roditeljsku vlast i posle punoletnosti svog deteta, on ima da se pre punoletnosti deteta obrati sudiji za nesporna dela, da on o tome odluči. Ako se dete tome ne protivi, sud će udovoljiti zahtevu roditelja. Ali u slučaju protivljenja deteta dužan

je otac da navede i dokaze i uzroke toga zadržanja t.j. dužan je podneti redovno tužbu nadležnom sudu i u sporu protiv deteta dokazati uzroke koji opravdavaju zadržanje roditeljske vlasti. Sud odlučuje presudom o tome. Kako odluka u prvom slučaju tako i presuda u drugom propisno se objave, da bi treća lica s tim bila upoznata, jer u protivnom slučaju mogla bi se naneti šteta i trećim licima i samom detetu (uporedi Urošević: „Sudski Trebnik" str. 158).

Gornjom je ustanovom postupak za produženje očinske vlasti i štitništva u veliko pojednostavljen, ubrzan i pojeftinjen: Ako postoje razlozi da se nekom licu produži očinska vlast ili štitništvo, otac ili štitnik podneće takav predlog sreskom sudu nadležnom za starateljske poslove. Taj će sud povesti potrebne izviđaje po toj molbi i sastaviti obrazloženi izveštaj o tome. Na osnovu izveštaja starateljskog suda doneće odluku o produženju očinske vlasti ili štitništva okružni sud, u čijem se području nalazi starateljski sud. Ta će se odluka uz povratak spisa saopštiti starateljskom sudu, koji će ju dostaviti učesnicima i čim postane pravnosnažna objaviće se, a to pre nego što nastupi punoletstvo. Sem toga ima se produženje očinske vlasti i štitništva kod lica, koja poseduju zemljišnoknjižna prava, zabeležiti u zemljišnim knjigama.

Istim će se načinom postupati u slučaju ukidanja produžene očinske vlasti ili štitništva, s razlikom, što za ukidanje nije potrebno javno objavljivanje.

Oduzimanje očinske vlasti

§ 179

Kada postoje uslovi Građanskog zakonika, po kojima se ocu ima oduzeti očinska vlast, sreski sud, nadležan po § 146, čim za to sazna, provešće po službenoj dužnosti izviđaje saslušanjem oca, ukoliko je to mogućno, bližih srodnika, a po potrebi i ukućana i drugih lica, koja bi mogla dati obaveštenja, ili suseda i na osnovu toga sastaviće svoj obrazloženi predlog koji će sa svima spisima poslati nadležnom okružnom sudu radi odlučivanja (§ 147). Odluka okružnog suda dostaviće se preko sreskog suda ocu.

S obzirom na današnje pravno stanje uslovi Građanskog zakonika, po kojima se ocu ima oduzeti očinska vlast ozna-

čeni su u §-u 176 o. g. z. i §-u 154 Srp. gr. zak., a ti su razlozi sledeći: ako otac izgubi pamet; ako je proglašen za rasipnika; ako je radi zločinstva osuđen na tamnicu duže od godine dana; ako se samovlasno iselio i za godinu dana ne da glasa o svom boravištu.

Na teritoriji Kasacionog suda u Beogradu moralo se u cilju oduzimanja roditeljske vlasti podneti tužba Prvostepenom sudu sa potrebnim dokazima koji utvrđuju postojanje razloga za oduzimanje te vlasti. Čim roditeljska vlast bude oduzeta ocu, starateljski sudija po čl. 12 zakona o starateljstvu dužan je postaviti deci staratelja, iako bi mati dečija bila živa, i sve što se tiče dece, dolazi pod kontrolu i zaštitu zakona o starateljstvu.

U smislu gornjeg §-a međutim će sreski sud prebivališta, odnosno boravišta lica za koje se treba starati, po službenoj dužnosti ili po predlogu pokrenuti postupak za oduzimanje očinske vlasti čim sazna da postoje koji od gore označenih uslova, po kojima se ocu ima oduzeti očinska vlast. Na osnovu izviđaja pokrenutih u tom smislu sastaviće svoj obrazloženi predlog, koji će sa svima spisima poslati na rešenje Okružnom sudu. Okružni sud doneće odluku o oduzimanju očinske vlasti i uz povratak spisa tu odluku saopštiti starateljskom sreskom sudu, koji će ju dostaviti učesnicima, a napose samom ocu.

Posebna naređenja za vanbračnu decu

§ 180

Vodioci matica rođenih dužni su slučajeve rođenja vanbračne dece periodično prijavljivati sreskom sudu, u čijem se području koje dete rodilo, i saopštiti mu boravište matere i deteta. Taj će sud, ako je starateljski sud, preslušanjem matere ili na shodan način izvideti i odlučiti, da li je i šta je potrebno narediti za obezbeđenje deteta, a ako nije nadležan uputiti stvar nadležnom starateljskom sudu.

§ 181

(1) Ako vanbračni otac priznaje, da je on otac deteta, starateljski sud će, uz naznačenje na koji je način utvrdio njegovu istovetnost, u zapisniku zabeležiti to priznanje. Ako

otac priznaje očinstvo, ali se ne obaveže dobrovoljno da plaća dovoljnu alimentaciju, starateljski sud će na osnovu provedenih izviđaja i po preslušanju vanbračnog oca, po službenoj dužnosti, odrediti iznos alimentacije i naložiti vanbračnom ocu, da ga pod pretnjom izvršenja u mesečnim obrocima unapred plaća. Samo ako odluka o iznosu alimentacije zavisi od dokaza spornih činjenica, koje se sredstvom vanparničnog postupka ne mogu utvrditi, uputiće sud štitnika na parnicu i naložiti vanbračnom ocu da plaća alimentaciju u iznosu, koji će privremeno odrediti.

(2) Sud neće ni određivati iznos alimentacije ako vanbračni otac u dovoljnoj meri dobrovoljno vrši svoje dužnosti ili kad je prema njegovim prilikama sasvim isključeno, da bi mogao ma šta davati za izdržavanje deteta.

(3) Kada lice, koje je označeno za vanbračnog oca, ne priznaje očinstvo, starateljski sud naložiće štitniku da povede parnicu.

§ 182

Ako se prema prilikama mora za vanbračno dete kao za siromašno tražiti staranje opštine, starateljski će sud pomagati štitnika savetom, i po potrebi, po službenoj dužnosti starati se o tome, da se zavičajnost (opštinska pripadnost) deteta utvrdi.

Min. obrazloženje: „Posebna naređenja § 180 do 182 projekta za vanbračnu decu vrediće dakako samo u koliko za njih u propisima Građanskog prava postoji materijalno-pravna podloga. S obzirom na današnje pravno stanje u tom pogledu, potrebno je to naročito istaći, a to će se učiniti u prelaznim naređenjima Uvodnog zakona, u kojem je u opštim primedbama ovog obrazloženja već bilo govora.

Naređenjima §§ 203 do 205 služili su kao uzor propisi §§ 15 do 17 t. zv. Prve Novele sustr. opšt. građ. zakona, koji na celishodan način uređuje potrebno sudsko staranje za vanbračnu decu. Ti propisi važe već danas na području apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu.

1). Dok je u smislu §-a 163 i sl. o. g. z. dopušteno istraživati i dokazivati, da je tko otac vanbračnog deteta i dok se u §-u 163 o. g. z. presumira da je otac deteta onaj, protiv

koga je dokazano načinom propisanim u sudskom postupku da je s materom deteta polno opštio u vremenu od kojega do porođaja deteta nije prošlo ni manje od 180 ni više od 300 dana, ili onaj koji je ovo i samo izvan suda priznao, dotle je u smislu §-a 130 srp. gr. zak. zabranjeno istraživati i dokazivati ko je otac vanbračnom detetu, osim slučaja odvođenja ili silovanja, pa bi se vreme zatrudnjenja podudaralo sa vremenom odvođenja ili silovanja, a i to samo na tužbu onih, kojih se tiče. Tako isto ne sme se vanbračno dete, na ime koga drugog osim na ime materino u crkvene knjige uvesti, sem ako ko sam prizna da je otac detetu, i odobri da se ono na njegovo ime u crkvene knjige uvede. Ta je ustanova srp. građ. zak. preuzeta iz francuskog i talijanskog građanskog zakonika, a nema sumnje da će ona izostati iz novog izjednačenog građanskog zakonika pošto se, sem drugih razloga, po njoj može desiti čak i to da otac uzme za ženu svoju prirodnu kćer.

2). U smislu §-a 189 o. g. z. vodioci matica prijaviće sudu svaki slučaj rođenja vanbračnog deteta i u tom cilju biće snabdeveni obrascima u kojima će se zabeležiti ime deteta, dan, mesec i godina rođenja, ime, zanimanje, prebivalište i starost vanbračne majke, ako je majka maloletna, ime i poslednje prebivalište njezinog oca ili njezine vanbračne majke. Među napomenama označiće se, ako je vanbračni otac poznat i njegovo ime, zanimanje i prebivalište.

Na osnovu ove prijave pozvaće sud vanbračnu majku na ročište radi preslušanja a istim pozivom naredиće da ima doći po mogućnosti na preslušanje i onaj, koga se predlaže za štitnika.

O preslušanju sastaviće se zapisnik po obrascu, koji će propisati Ministar pravde i u koji će se uneti svi odgovori vanbračne majke, a naročito u pogledu postavljanja štitnika i vanbračnog oca.

Iza toga odrediće se ročište za saslušanje vanbračnog oca. Ako vanbračni otac priznaje očinstvo i u dovoljnoj meri plaća alimentacije, ili ako je sasvim isključeno, da bi prema svojim prilikama mogao ma šta davati za izdržavanje deteta, onda sud neće ni određivati iznos alimentacije.

Ako lice, koje je označeno za vanbračnog oca, ne priznaje očinstvo, onda će starateljski sud naložiti štitniku da povede parnicu.

Ako vanbračni otac priznaje da je otac deteta, utvrdiće se u zapisniku to priznanje. Ako se nebi moglo postići poravnanje u pogledu visine alimentacije pa bi u tom pogledu nastao spor, onda će se postupati u smislu §-a 264.

TREĆI OTSEK

POSEBNA NAREĐENJA O SKRBNIŠTVU I POMOĆNIŠTVU

1. Opšte naređenje

§ 183

(1) Naređenja prednjih paragrafa o štitništvu shodno će se primenjivati i kod lica, koja su iz drugih razloga, a ne zbog maloletnosti, nesposobna da se sama staraju o svojim poslovima i kojima zakoni daju osobitu zaštitu postavljanjem skrbnika i pomoćnika.

(3) Za njih i za njihove skrbnike i pomoćnike vrede još i posebna naređenja sadržana u sledećim paragrafima.

Min. obrazloženje: „§ 183 projekta, koji odgovara već spomenutom § 219 Patenta, sadrži opšte naredbe, da se posebna naređenja o štitništvu (starateljstvu nad maloletnicima) imaju shodno primenjivati na skrbništvo nad punoletnim licima.

Ukoliko posebni propisi i cilj skrbništva ne isključuju, shodno će se primenjivati sledeća naređenja:

a) Nadležnost skrbničkog suda uređena je slično ustanovama o nadležnosti u štitničkim poslovima u smislu §§ 146 i sl. V. p. s izuzecima koji su niže označeni.

b) U pogledu sposobnosti skrbnika važe propisi štitništva, i isti razlozi izvinjenja kao kod štitništva važe i kod skrbništva (§ 281 o. g. z.).

c) U smislu § 282 o. g. z. prava i dužnosti skrbnika prosuđuju se po propisima koji u tom pogledu važe za štitnika.

d) Razlozi prestanka skrbništva različiti su od razloga prestanka štitništva, i to: skrbništvo prestaje kad su svršeni poslovi, koji su povereni skrbniku, ili kada prestaju razlozi, koji su smetali licu pod skrbništvom, da obavlja svoje poslove.

2. Oduzimanje svojevlasti
Nadležnost za postupak radi oduzimanja svojevlasti

§ 184

(1) Za postupak radi oduzimanja svojevlasti nadležan je sreski sud, u čijem području lice, kome se ima oduzeti svojevlast, ima stalno boravište u vreme pokretanja postupka. Ako to lice u toku postupka promeni svoje stalno boravište, može se provedenje postupka preneti na sreski sud novog boravišta, ako je to potrebno u cilju da se izbegnu znatni troškovi ili znatno otežavanje ili odugovlačenje postupka. Ako to sud odbije, onda odlučuje o tome njemu pretpostavljeni okružni sud.

(2) Za oduzimanje svojevlasti našem državljaninu, koji nema u našoj državi svoje stalno boravište, nadležan je onaj sreski sud u našoj državi, u čijem je području lice kome se ima oduzeti svojevlast, imalo svoje poslednje boravište, a ako nije ni toga imalo u našoj državi, onda će Kasacioni sud odrediti sreski sud za provedenje tog postupka. Sud, koji je prema tome nadležan, može po odobrenju apelacionog suda odustati od pokretanja ili nastavljanja postupka za oduzimanje svojevlasti našem državljaninu koji u inostranstvu ima svoje prebivalište ili boravište, ako je skrbništvo ili štitništvo, koje je za njega određeno u inostranstvu, dovoljno za zaštitu njegovih prava i interesa.

Min. obrazloženje: „U §§ 184 do 201 projekta sadržana su formalno-pravna naređenja o oduzimanju svojevlasti.

Spomenuto je već u uvodnim primedbama uz ovaj deo, da je za naređenja projekta o oduzimanju svojevlasti služila kao osnovica austr. Carska naredba o oduzimanju svojevlasti od 23 jula 1916, L.D.Z. br. 207 (t. zv. „Entmündigungsordnung"), koja danas važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu. Potrebno je bilo, da se ova Naredba uzme kao osnovica za naređenja projekta već stoga razloga, što je, kako je to već spomenuto, komisijski projekat jedinstvenog Građanskog zakonika iz nje preuzeo materijalnopravne propise o oduzimanju svojevlasti, a na njima moraju se zasnivati formalnopravna naređenja projekta. Ali se je to preporučilo i stoga razloga, što ova naređenja, kako je to takođe već spomenuto pretstavljaju najnovije zakonodavno delo o ovoj materiji, pri čijoj su se izradi njegovi redaktori koristili stranim zakonodavstvom i iskustvom stečenim pri primeni stranih zakona. Ukoliko je ovaj projekat smatrao za celishodno, da odstupa od svoga uzora, videće se iz sledećih primedaba.

U pogledu pojedinih naređenja valja primetiti sledeće:

1) Po § 146 projekta nadležan je za stvari starateljstva onaj sreski sud koji je za lice za koje se treba starati opšte mestno nadležan u građanskim parnicama, t. j. sud spomenut u §§ 61 i sled. Grpp. Taj starateljski sud trebao bi sledstveno da bude nadležan i za oduzimanje svojevlasti. Međutim biće slučajeva, u kojima mesto ovog suda neće u isto vreme biti i mesto stalnog boravišta lica, kome bi trebalo oduzeti svojevlast. To može biti naročito kod udatih žena i maloletne dece, za koje je, bez obzira na njihovo stalno boravište, opšte mestno nadležan sud, koji je nadležan za njihovog muža, odnosno oca (§§ 69, 70 Grpp). Ostaviti u takvim slučajevima nadležnost za postupak o oduzimanju svojevlasti starateljskom sudu, značilo bi, naročito kada je jedno mesto od drugog daleko, ne samo znatno poskupljivanje nego i odugovlačenje postupka, a taj postupak po svojoj prirodi mora da bude što više brz. Osim toga bi se izgubila i potrebna neposrednost pri donašanju odluka o oduzimanju svojevlasti, jer bi i odluke donosio drugi sud, a ne onaj koji je proveo izviđaje. Stoga se je preporučilo u saglasnosti sa § 12 Naredbe postupak o oduzimanju svojevlasti dati u nadležnost sreskog suda, u čijem području lice kome treba oduzeti svojevlast ima svoje stalno boravište (§ 184 stav 1 projekta). U većini slučajeva biće to baš starateljski sud. U slučajevima, u kojima to neće biti, ograničena je nadležnost suda stalnog boravišta na postupak i donošenje odluke o oduzimanju svojevlasti, dočim starateljskom sudu ostaje, da postavi skrbnika, odnosno pomoćnika prema tome da li je svojevlast potpuno ili samo delimično oduzeta, i da vodi poslove starateljstva (§§ 200 stav 4 i 201 stav 5). Ali se po § 150 projekta može i nadležnost starateljskog suda preneti na sud stalnog boravišta stranaka.

Po priznatim načelima međunarodnog privatnog prava (v. čl. 1 Haške konvencije o tutorstvu i oduzimanju svojevlasti) predviđa se, da su i naši sudovi nadležni za oduzimanje svojevlasti i onim našim državljanima koji imaju svoje stalno boravište u inostranstvu. U takvim slučajevima biće nadležan

onaj domaći sreski sud, u čijem je području dotični imao svoje poslednje boravište, a ako ni toga nije imao, odrediće Kasacioni sud sreski sud, koji bi imao postupak provesti. Ali se pri tome u cilju, da se spreči dvostruko starateljstvo koje može imati za razne komplikacije, predviđa, da se u takvom slučaju može odustati od povedenja ili nastavljanja postupka, ako je starateljstvo određeno u inostranstvu za našeg državljanina dovoljno za zaštitu njegovih prava i interesa (§ 188 stav 2 projekta. Jednako § 12 stav 4 Naredbe)."

I. Pod izrazom „lice" kao pravnim pojmom, podrazumeva se takav stvor (koji ima života ili sposobnosti da se u život razvije), koji može biti subjekat prava i obaveza. Ta osobina njegova da može biti nosilac prava i obaveza, naziva se pravna sposobnost (Rechtsfähigkeit). Od pravne sposobnosti treba razlikovati delatnu sposobnost (Handlungsfähikeit) t.j. sposobnost da neko lice može svojom delatnošću da zasnuje pravne posledice. Delatna sposobnost obuhvata sposobnost za privatno-pravne poslove i krivičnu sposobnost.

Sposobnost za privatno-pravne poslove (Geschäftsfähigkeit) jest sposobnost da neko lice može punovažno zaključiti pravne radnje. Potpuno nesposobni za pravne radnje su deca ispod 7 godina, duševno bolesni, koji nemaju razuma (§§ 310 o. g. z. i 865 o. g. z.) i oni, kojima je potpuno oduzeta svojevlast i ako nisu duševno bolesni. Ograničeno sposobni za pravne radnje su maloletnici, koji su navršili 7 godina i oni, kojima je delimično oduzeta svojevlast. Prvi ne mogu zaključiti nikakav pravni posao, iako bi bio u njihovu korist a drugi mogu da izvesne poslove sami zaključe, a izvesne opet samo s odobrenjem skrbnika odnosno suda.

Oduzimanje svojevlasti znači prema tome da je zaključkom suda neko lice proglašeno potpuno ili delimično nesposobnim za privatno-pravne poslove.

Potpuno oduzimanje svojevlasnosti ima za posledicu apsolutnu nesposobnost preduzimanja pravnih radnji, kao kod deteta ispod 7 godina, a delimično oduzimanje svojevlasnosti ima za posledicu da se odnosno lice ima smatrati kao da je maloletno.

1) Potpunom oduzimanju svojevlasti ima mesta zbog duševne bolesti ili slaboumnosti. Po nemačkom se pravu zbog duševne bolesti proglašava putpuno oduzimanje svojevlasti, a zbog slaboumnosti delimično. Pod slaboumnošću pod-

razumeva se obično nedovoljni razvitak duševnih sila za razliku od poremećaja usled bolesti. Ali i duševna bolest i slaboumnost mogu biti takve prirode da je opravdano potpuno odnosno delimično oduzimanje svojevlasnosti. Licu duševno bol lesnom ili slaboumnom oduzeće se svojevlasnost

a) **potpuno**, ako je nesposobno da se u opšte stara o svojim poslovima: ako nema razuma (§ 865 o. g. z.) ili ako je lišeno pameti (§ 310 o. g. z.);

b) **delimično,** ako je punoletno i ako nije nesposobno da se o svojim stvarima barem delimično stara, ali ipak treba pomoćnika da može svoje poslove uredno svršiti. Ova pretpostavka za delimično oduzimanje svojevlasnosti ne ovisi samo o vrsti i stepenu duševnog poremećaja, nego i o prirodi poslova. Duševno bolestan koji živi u skromnim prilikama i koji potpomagan po svojim bližim srodnicima ima da se stara samo o poslovima najjednostavnije prirode neće valjda ni trebati da mu se uopšte oduzima svojevlast. Ali ako bi takvo lice imalo da upravlja većim imanjem ili kompliciranijim preduzećem, moraće se staviti pod skrbništvo u cilju da se spreči da se njegovom bolešću ili slaboumnošću ne koristi nesavesna okolina (vidi čl. 15 i 16 Uvp.).

II. Zbog rasipništva ili zloupotrebe alkohola ili drugih živčanih otrova iz navike ima mesta samo delimičnom oduzimanju svojevlasti.

1) pretpostavke da se neko lice proglasi rasipnikom, su sledeće:

a) **rasipništvo,** koje se sastoji u tome da neko lakomisleno raspolaže svojom imovinom „nemilice trošeći" zadužujući se i otuđujući svoju imovinu. Neekonomsko vladanje mora da je posledica slabog značaja, a to će biti i onda kad neko nije dovoljno jak, da odbije neopravdane prohteve svoje okoline. Nejak značaj i slaba volja mogu se dalje zaključiti iz okolnosti: ako izvesno lice učini dug uz nesrazmerno velike kamate ili u bescenje proda svoje imanje, u cilju da nastavi besposleni život itd.

b) dalje mora da postoji opasnost da rasipnik sebe ili svoju porodicu izlaže budućoj nevolji, t.j. ne samo da svojim vladanjem upropasti imovinu, već je dovoljno ako rasipnik dovede u opasnost primerno izdržavanje svoje i svoje porodice. Izrazom „porodica" podrazumevaju se lica za koja je

rasipnik na osnovu zakona ili preuzetih obaveza dužan da se stara.

2) Izrazom „zloupotreba alkohola" podrazumeva se, da neko lice ima bolesno i neodoljivo nagnuće za pićem i da mu je pijanstvo prešlo u naviku. Dakle samo pijanica iz navike, a ne onaj koji od slučaja do slučaja običava mnogo da pije, „zloupotrebljava" alkohol. Pijanici može se oduzeti svojevlasnost: a) kao i rasipniku, t.j. ako sebe ili svoju porodicu izlaže budućoj nevolji; b) kao i duševno bolesnom t.j. ako on treba skrbnika za rešavanje svojih poslova; c) ako je opasan za druga lica. U sistemu mera sigurnosti našeg krivičnog zakona protiv takvih lica, od kojih preti opasnost od krivičnog dela, nalazimo naređenje §-a 54 koji glasi: „Ako sud utvrdi, da je učinilac (krivičnog dela) pijanica, može narediti da se uputi u zavod za lečenje pijanica, u kome će ostati najviše do dve godine, a može ga sud pustiti i ranije, ako uprava zavoda izvesti sud da je izlečen." Kao dopuna mera ovom naređenju je odredba § 55, koji predviđa sledeće: „Ko je učinio krivično delo u pijanstvu, a u piću je sklon izgredima, sud će mu zabraniti posećivanje krčmi za vreme od tri meseca do dve godine, računajući od dana kad je presuda stupila na snagu; ako je i kazna izrečena, onda po izdržanoj kazni.

3) Zatim je dopušteno oduzimanje svojevlasti upotrebe živčanih otrova iz navike: ta je ustanova proširenje oduzimanja svojevlasti usled zloupotrebe alkohola iz navike, pošto je i alkohol živčani otrov.

Ovde ima zakonodavac na umu morfijum, kokajin, opijum, korodin i slične otrove za koje važi sve što je već gore o alkoholu navedeno: i tu je potrebna zla navika uzimanja ovih otrova. Oduzimanjem svojevlasti omogućeno je, da se bolesnik uputi u zavod za lečenje, na što se on ne bi svojevoljno odlučio.

III. Za pokretanje postupka za oduzimanje svojevlasti ili za podnošenje takvog predloga, za postavljanje skrbnika, kao i za vršenje svih poslova koji spadaju u delokrug štitničke vlasti po pravilu, nadležan je onaj sreski sud, kod koga po sudskom postupku u građanskim parnicama, ima svoju opštu mesnu nadležnost lice, za koje se treba starati.

Pokretanje postupka

§ 185

(1) Potpuno ili delimično oduzimanje svojevlasti zbog duševne bolesti ili slaboumnosti biva po predlogu ili po službenoj dužnosti, a delimično oduzimanje svojevasti zbog rasipništva ili zbog zloupotrebe iz navike alkohola (pijanstva) ili drugih živčanih otrova biva samo po predlogu.

(2) Kada se po službenoj dužnosti ima postupati, povešće postupak radi potpunoga ili delimičnoga oduzimanja svojevlasti nadležni sud, čim sazna za takav slučaj, a u slučajevima, kad se ima postupati po predlogu, kada to predloži lice, koje je za to ovlašćeno.

(3) Za stavljanje predloga ovlašćeni su: bračni drug onoga, kome se ima oduzeti svojevlast, dok nije izrečena rastava od stola i postelje, srodnici po krvi u pravoj liniji lica, koja su u pobočnoj liniji u srodstvu do četvrtog stepena ili u tazbini do drugog stepena, vanbračni roditelji ili vanbračna deca njegova, ako žive s njim u zajednici, kao i njegov zakonski zastupnik.

(4) Oduzimanje svojevlasti zbog duševne bolesti ili slaboumnosti ili zbog pijanstva ili zloupotrebe živčanih otrova može predložiti i državni tužilac kada to zahteva javni interes, a naročito kad očigledno postoji opasnost da bi bolesnik mogao ugrožavati druga lica. Nadležan je državni tužilac kod okružnog suda, u čijem se području nalazi nadležni sreski sud (§ 184).

(5) Oduzimanje svojevlasti zbog rasipništva, pijanstva ili zloupotrebe živčanih otrova može predložiti i opštinska uprava one opštine, u kojoj lice, kojem se ima oduzeti svojevlast, ima svoju zavičajnost ili boravište.

(6) Protiv lica koje je pod očinskom vlasti ili pod štitništvom, ne mogu takav predlog staviti srodnici po krvi ili po tazbini, već ga može staviti samo zakonski zastupnik.

§ 186

(1) U predlogu, da se povede postupak radi oduzimanja svojevlasti, moraju se navesti činjenice, na kojima se predlog osniva, kao i dokazna sredstva ili sredstva kojima se to čini verovatnim.

(2) Ako se predloži pokretanje postupka radi oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti ili slaboumnosti, može sud narediti da predlagač podnese lekarsku svedodžbu o duševnom stanju bolesnika. Između dana pregledanja, na osnovu kojeg je izdana svedodžba, i dana podnošenja svedodžbe ne sme proći više od četrnaest dana. Takva svedodžba nije potrebna, ako još važi odluka, da se bolesno lice ima držati u zavodu za duševne bolesti (§§ 193 do 195). Roditelji, deca, bračni drug, kao i braća i sestre bolesnika ne smeju izdavati takve svedodžbe.

Min. obrazloženje: „Što se tiče pokretanja postupka za oduzimanje svojevlasti, mora se smatrati da su za to u prvom redu legitimirani oni, koji su najbliži licu kome treba oduzeti svojevlast, jer oni imaju najveći interes na njegovoj zaštiti. Kao takvi se u projektu uvažuju: bračni drug, srodnici po krvi u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, lica u tazbini do drugog stepena, vanbračni roditelji i vanbračna deca, ako s njim u zajednici žive, a najposle njegov zakonski zastupnik. Ali ako je u pitanju maloletno lice pod očinskom vlašću ili pod štitništvom (starateljstvom) može se samo ovim zakonskim zastupnicima priznati pravo da stave takav predlog, jer su oni jedini pozvani da vode brigu o maloletniku. Ako bi zakonski zastupnik neopravdano propustio da predloži oduzimanje svojevlasti, mogu srodnici tražiti pomoć kod starateljske vlasti.

Kod duševnih bolesti ne može se pokretanje postupka učiniti zavisnim od privatne inicijative. Ovde javni interesi zahtevaju da se omogući postupak i onda, ako bi bolesnikovi najbliži propustili da predlože postupak, bilo zato što nemaju na njemu nikakav interes ili imaju protivan interes, t.j. interes da ne dođe do oduzimanja svojevlasti da bi mogli iskoristiti njegovu slabost. Dakle, ovde treba predvideti postupanje po službenoj dužnosti, kad sud sazna za takav slučaj.

I kod lica koja iz navike zloupotrebljavaju alkohol ili živčane otrove je u javnom interesu da im se blagovremeno oduzme svojevlast, to ne samo zato, što takva lica mogu lako biti opasna po svoju okolinu, nego i zato, što pijanstvo pretstavlja, s obzirom na njegove posledice, jedno od najvećih socijalnih zala, koje treba svim sredstvima suzbijati. To vredi i za zloupotrebu živčanih otrova, koja doduše nije tako

česta kao pijanstvo. Ali se ovde ipak ne može preporučiti postupanje po službenoj dužnosti, jer ovde preti opasnost neopravdanog uplitanja u privatne prilike. Pošto posledice pijanstva najčešće dolaze na videlo u krivičnom postupku, a dosta često se i posledice zloupotrebe živčanih otrova najavljuju u tom postupku, preporučuje se, da se pored srodnika i državni tužilac ovlasti da sme pokrenuti postupak za oduzimanje svojevlasti. Time će se postići čuvanje javnog interesa, a da se ipak izbegava neopravdano uplitanje u privatnu sferu, jer će državni tužilac moći diskrecijom provesti potrebne izviđaje da bi se postupak pokrenuo samo u onim slučajevima, u kojima ima za to opravdanih razloga. Kad se već državnom tužiocu daje u zadatak stavljanje predloga za oduzimanje svojevlasti zbog zloupotrebe alkohola i živčanih otrova, preporučuje se poveriti mu i stavljanje predloga za oduzimanje svojevlasti zbog duševnih bolesti.

U slučajevima rasipništva, pijanstva i zloupotrebe živčanih otrova, ima i opština, kojoj pripada lice kome se ima oduzeti svojevlast, interes na pravomoćnom oduzimanju svojevlasti i na blagovremenom oduzimanju svojevlasti, pošto bi to lice moglo joj pasti na teret. Stoga opravdano je, da se u takvim slučajevima i opštini daje pravo predlagati oduzimanje svojevlasti.

Prema izloženom uređeno je pitanje pokretanja postupka za oduzimanje svojevlasti ovako:

a) Zbog duševnih bolesti pokrenuće se postupak po službenoj dužnosti ili po predlogu spomenutih srodnika odnosno zakonskog zastupnika bolesnika ili po predlogu nadležnog državnog tužioca.

b) Zbog pijanstva ili zloupotrebe živčanih otrova iz navike po predlogu srodnika, odnosno zakonskog zastupnika dotičnog lica ili po predlogu nadležnog državnog tužioca ili po predlogu nadležne opštine.

c) Zbog rasipništva pokrenuće se postupak ili po predlogu srodnika, odnosno zakonskog zastupnika dotičnog lica, ili po predlogu nadležne opštine (§ 185 projekta. Jednako §§ 25 i 26 naredbe).

Da bi se sprečilo da se neko bez opravdanog razloga izloži neugodnim izviđajima usled pokretanja postupka za oduzimanje svojevlasti, što bi mu moglo i u njegovim interesima nanositi štetu, propisuje se u § 186 u saglasnosti sa §

27 i 28 Naredbe, da svaki predlog za oduzimanje svojevlasti mora biti dovoljno obrazložen, a kod predloga zbog duševnih bolesti, da mora i bolest biti lekarskom svedodžbom o stanju bolesnika verovatnom učinjena, osim ako još važi sudska odluka o držanju bolesnika u zavodu za duševne bolesti."

U § 186 propisane su ustanove o sadržini predloga da se pokrene postupak radi oduzimanja svojevlasti. Po analogiji § 321 grpp. i ovde moraju se tačno navesti činjenice na kojima se predlog osniva a tako isto treba tačno i u pojedinostima naznačiti dokazna sredstva ili sredstva kojima se to čini verovatnim.

Na ovom ćemo mestu prikazati dva praktična primera i to:

a) Obrazac predloga da se pokrene postupak radi potpunog oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti; i

b) Obrazac predloga da se pokrene postupak radi delimičnog oduzimanja svojevlasti zbog rasipništva.

Ad a)

Sreskom sudu

u Zlataru

Predlog

Lukić Marka iz Zlatara br. 6.

da se pokrene postupak radi potpunog oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti njegovog brata Lukić Luke.

u jednom primerku, A) u izvorniku.

Moj brat Lukić Luka već je više godina telesno oslabio i naročito u poslednje vreme bio je uvek veoma potišten. Međutim poslednjih dana tako se njegovo stanje pogoršalo, da je potpuno izgubio svoj razum. Ceo dan šeta po dvorištu i boji se da ljudi na njega pokazuju prstom i da ga proganja policija.

Dokaz lekarska svedodžba od 18 ov. m. pod A),

Svedoci: Vinković Vinko, Franić Franjo i Rašić Milena, svi iz Zlatara.

Želim prodati nepokretnine upisane u zemlj. ul. br. 510 p. o. Zlatar, koje su upisane kao suvlasništvo na jednake delove na mene i na mog brata Luku. Ali kako moj brat ne može pristati na odnosni kupoprodajni ugovor

predlažem

da se pokrene postupak radi potpunog oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti Lukić Luke iz Zlatara br. 6.

Lukić Marko s. r.

ad b)

Sreskom sudu

u Stubici

Predlog

Milić Mare, domaćice iz Bistre br. 16

da se pokrene postupak radi delimičnog oduzimanja svojevlasti zbog rasipništva njenog muža Milić Janka.

u jednom primerku
prilozi A) i B) u izvorniku.

Moj muž Milić Janko, zemljoradnik iz Bistre br. 16, vlasnik je nepokretnina upisanih u zemlj. ul. br. 56 p. o. Bistra glasom izvatka iz zemlj. knjige pod A).

S njim imam troje maloletne dece: Maru, Milana i Stanka, što posvedočujem uverenjem parohijskog ureda u Bistri pod B).

U poslednje vreme ništa neće više da radi, ne brine se za gospodarstvo a iako smo već u aprilu, nije ni okopao i obradio vinograde. Ne brine se za decu i stalno je izvan kuće u gostionama gde se kocka i pije. Za takav besposleni život i da plati dugove od kocke, potpisao je više menica uz obavezu plaćanja nesrazmerno velikih kamata. Sem toga je učinio već mnogo dugova kao što to posvedočuje izvadak iz zemlj. knjige pod A) i prodao je više parcela svog imanja u bescenje. **Dokaz** svedoci: Ružić Jozo, Gašparac Đorđe, Jastrević Janko, svi iz Bistre.

Ako to dalje potraje, propašće mu celi imetak i ostaću s decom bez igde ičega.

Radi toga

predlažem

da se povede postupak radi delimičnog oduzimanja svojevlasti zbog rasipništva Milić Janka, posednika iz Bistre br. 16.

Milić Mara s. r.

Postupak

§ 187

(1) Ono lice, koje je stavilo predlog, dalje onaj, kome se ima oduzeti svojevlast, kao i njegov zastupnik i privremeni pomoćnik (§ 196) moraju se pozivati na sve izviđaje, saslušavanja i na druge rasprave i imaju se preslušati o svim činjenicama bitnim za odluku.

(2) Onaj, kome se ima oduzeti svojevlast, neće se lično pozivati samo onda, ako ne može nikako doći pred sud ili ako bi to moglo biti štetno po njegovo zdravlje. U takvom slučaju pozvaće se mesto njega njegov zastupnik, a ako ga nema, postaviće mu se za to skrbnik. Protiv postavljenja takvog skrbnika nema mesta pravnom leku.

(3) Lica spomenuta u stavu 1 ovlašćena su, da stave pitanja veštacima, svedocima i licima koja mogu dati obaveštenja, da im označe one tačke koje smatraju važne za izviđanje i da razgledaju spise i uzmu prepise spisa.

(4) Sud narediće potrebno izviđanje, naročito saslušanjem svedoka, veštaka i lica od kojih bi se mogao obavestiti o pravom stanju stvari i pribavljanjem izveštaja o toku bolesti, o ponašanju i ranijem životu onoga, kome se ima oduzeti svojevlast.

(5) Lice, kome se ima oduzeti svojevlast, mora se lično saslušati. U cilju ličnoga saslušanja sud može narediti, da se uz potrebnu pažnju dovede sudu ili da se sasluša preko sreskog suda njegovog boravišta. Ako se to lice nalazi u kojem zavodu za duševne bolesti ili u kojem sličnom zavodu, saslušaće se, po pravilu, u tom zavodu. To lično saslušanje može izostati samo, ako saslušanje uopšte nije izvodljivo ili se bar bez štete po zdravlje lica, kome se ima oduzeti svojevlast, ne može izvršiti.

§ 188

(1) Kada se ima nekom licu oduzeti svojevlast zbog duševne bolesti, slaboumnosti ili zbog zloupotrebe alkohola ili drugih živčanih otrova iz navike, onda to lice moraju sudski pregledati jedan ili dva veštaka (§ 194 stav 2 i 4 do 6).

(2) Od ponovnog saslušanja i pregledanja lica, kome se ima oduzeti svojevlast, može se odustati, ako je to lice u toku poslednjih šest meseci bilo sudski pregledano prilikom njegovog primanja u jedan od zavoda spomenutih u § 193 i ako po svedodžbi upravnika zavoda i po rezultatu izviđaja međutim nije nastupila bitna promena u njegovom duševnom stanju. U takvom slučaju uzeće se rezultat ranijih izviđanja kao osnova za donošenje odluke o oduzimanju svojevlasti.

(3) Sud može narediti, da se lice, koje se ima pregledati, privremeno, a najduže na tri meseca smesti u koji zavod za lečenje duševnih bolesti, ako je to po mišljenju lekara radi utvrđenja duševnog stanja neophodno potrebno i izvodljivo bez štete po zdravlje i druge prilike lica, koje se ima pregledati. Takav zaključak mora se dostaviti i licu koje se ima pregledati. To lice može se protiv te naredbe poslužiti pravnim lekom.

(4) Ako se lice, koje se ima pregledati, ili zavod u koji je ono primljeno, ne nalazi u području nadležnog suda, lično saslušanje i lekarsko pregledanje vršiće se preko sreskog suda, gde se ono nalazi.

Min. obrazloženje: „Naređenjima §§ 191 i 192 Projekta o samom postupku, koja se u glavnom slažu sa propisima §§ 29 do 34 Naredbe, nastojava se da se daje što više kautela protiv zloupotreba i grešaka, koje bi se mogle događati kod oduzimanja svojevlasti.

Dok se po sadašnjim propisima od momenta pokretanja postupka s licem kome treba oduzeti svojevlast postupa ne kao sa strankom već kao s objektom postupka, daje mu projekat položaj stranke jednako kao i onome koji je predložio oduzimanje svojevlasti.

Lice kome se ima oduzeti svojevlast kao i njegov zastupnik moraju se po naređenjima projekta pozivati na sve izviđaje, saslušavanja i na druge rasprave, a imaju se i sami preslušati o svim činjenicama bitnim za odluku. Oni su ovla-

šćeni da stave pitanja veštacima i svedocima da im označe one tačke koje smatraju kao važne za izviđanje i najzad da razgledaju spise i uzmu prepise spisa (§ 187 stav 1 i 3).

Time se olakšavaju pouzdano utvrđenje odlučnih činjenica i ispravno prosuđenje pitanja oduzimanja svojevlasti, i u isto vreme se pojačava pouzdanje u ispravnost postupka.

Ako zdravstveno stanje lica kome treba oduzeti svojevlast ne dopušta njegovo lično učestovanje u postupku ,mora svakako biti pozvan njegov zastupnik, a ako ga nema, mora mu se radi zaštite njegovih interesa postaviti skrbnik (187 stav 2).

Kao drugu važnu kautelu za ispravnost postupka, pred-

Ako zdravstveno stanje lica kome treba oduzeti svojevlast. Od njegovog ličnog saslušanja može se odustati samo, ako to uopšte nije izvodljivo ili ne bi moglo biti bez štete po zdravlje toga lica (§ 187 stav 5). Ovo lično saslušanje je nešto drugo nego preslušanje o kojem je gore bilo reči. Ovde se ne radi o jednom aktu učestvovanja lica u postupku kao stranke već o jednom aktu izviđanja koji je od naročite važnosti kad se traži oduzimanje svojevlasti zbog duševne bolesti. Svrha mu je, da se sudija lično upozna sa duševnim stanjem lica kome treba oduzeti svojevlast, da bi sudija mogao samostalno i ispravno prosuditi mišljenje i iskaz lica saslušanih u postupku.

Kad treba nekom licu oduzeti svojevlast zbog duševne bolesti, slaboumnosti ili zbog zloupotrebe živčanih otrova, onda je drugi obligatni deo postupka, sudski pregled toga lica veštacima. U pogledu izbora veštaka predviđene su sve potrebne kautele da bi se isključila svaka pristrasnost (§ 188 stav 1 u vezi sa § 194 stav 2, 4 do 6). Samo u slučaju, ako je to lice u toku poslednjih šest meseci bilo sudski pregledano prilikom njegovog primanja u zavod za duševne bolesti (vidi § 193 Projekta), a po svedodžbi upravnika zavoda i rezultatu izviđanja međutim nije nastupila bitna promena u njegovom duševnom stanju, može se odustati od njegovog ponovnog saslušanja i sudskog pregleda. Ovaj se je propis preporučio u cilju izbegavanja bezkorisnih troškova i suvišnog uznemiravanja bolesnika.

Da bi se postigao što pouzdaniji rezultat postupka predviđa se još to, da sud može narediti da se lice koje se ima pregledati privremeno, a najdalje za tri meseca smesti u za-

vod za lečenje duševnih bolesti, ako je to po mišljenju veštaka radi utvrđenja njegovog duševnog stanja neophodno potrebno i izvodljivo bez štete po njegovo zdravlje i druge njegove prilike. Zaštitu od možebitne pogrešnosti takve odluke daje mogućnost pravnog leka protiv nje (§ 188 stav 3).

Pošto se ovde radi o oficioznom postupku, razume se, da sud nije ograničen na navode koje su stranke iznele i na dokaze koje su one ponudile, već da ima po službenoj dužnosti narediti sve što je potrebno da se pravo stanje stvari što pouzdanije utvrditi. To se u § 187 stav 4 Projekta još naročito ističe."

1). Po predlogu da se pokrene postupak radi oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti odrediće sreski sud ročište radi pregledanja duševnog stanja bolesnika u cilju da može doneti odluku o oduzimanju svojevlasti odnosno o pridržanju bolesnika u zavodu za duševne bolesti. Ako se bolesnik već nalazi u zavodu za duševne bolesti onda će se ročište održati redovito u samom zavodu. Prethodno moraće se o tome obavestiti uprava zavoda.

Na ročište pozvaće se osim predlagača i jedan ili dva veštaka a može se odrediti istovremeno i saslušanje u predlogu označenih svedoka o okolnostima i činjenicama iz kojih zaključuju slaboumnost ili duševna bolest lica, kome se ima oduzeti svojevlasnost. Ovo će lice sudija lično preslušati, a ako se nalazi u kojem od spomenutih zavoda, redovito tamo. Istovremena prisutnost veštaka nije propisana. Celishodno će biti da se saslušanje bolesnika spoji s njegovim pregledom. Ovo će se ročište moći izvršiti i preko zamoljenog suda.

U postupku radi oduzimanja svojevlasti važi načelo da se lice kome se ima oduzeti svojevlast ima o svemu obavestiti u cilju da može zauzeti prema tome stanovište. Ako je obaveštenje s obzirom na njegovo stanje bespredmetno i štetno, onda se mora postaviti skrbnik. Tako će se već u zaključku kojim se određuje ročišta u cilju izviđanja zamoliti opštinsko načelstvo, da naznači sposobno lice koje bi moglo preuzeti skrbništvo nad izvesnim licem, ukoliko ga sud pronađe duševno bolesnim ili slaboumnim. Na taj način ima se lice kome treba oduzeti samovlasnost pozvati na sva ročišta za izviđaje i za saslušanje.

U pogledu izbora veštaka treba imati na umu da se za to mogu upotrebiti samo lekari, koji su vešti u psihijatričnoj struci.

Odluka o oduzimanju svojevlasti

§ 189

Na osnovu potpuno izviđenoga stanja stvari, sreski sud podneće spise sa svojim obrazloženim predlogom nadležnom okružnom sudu radi odlučivanja (§ 147). Okružni sud mora svoju odluku, izloživši rezultat postupka, obrazložiti. U toj će se odluci rešiti i pitanje ko će i koji trošak postupka snositi.

Min. obrazloženje: „Spomenuta naredba daje donošenje odluke o oduzimanju svojevlasti u nadležnost sreskog suda, a kao pojačanje garancije daje pored rekursa na viši sud kao redovnog leka još jedan vanredni pravni lek, t. zv. protivljenje. Ali protivljenju ima po naredbi mesta samo protiv odluke, kojom se naređuje oduzimanje svojevlasti, bila ova odluka donesena od strane sreskog suda ili od okružnog kao drugostepenog suda, t. j. kad okružni sud uvažujući rekurs protiv odluke sreskog suda, kojom je predloženo oduzimanje svojevlasnosti odbijeno, svojom odlukom to oduzimanje naredi. O protivljenju odlučuje i u jednom i u drugom slučaju okružni sud nakon provedene javne usmene rasprave, a protiv njegove odluke ima mesta rekursu na Vrhovni (Kasacioni) sud. Ali ako okružni kao drugostepeni sud usled rekursa potvrdi odluku sreskog suda, kojom je izrečeno oduzimanje svojevlasti nema protiv takve odluke mesta ni protivljenju ni daljem pravnom leku na viši sud (§§ 12, 35, 37 do 49 Naredbe).

Projekat nije ovo uređenje usvojio. Projekat umesto toga propisuje da sreski sud ima da, pošto se kod njega provede postupak, predviđen u §§ 185 i 186 projekta, sve spise sa svojim obrazloženim izveštajem podneti okružnom sudu radi donošenja odluka (§ 189). Protiv odluke okružnog suda ima, po opštim naređenjima projekta (§ 11), mesta pravnom leku na apelacioni sud, a protiv odluke apelacionog suda ima u granicama propisanim u § 14 projekta mesta daljem pravnom leku na Kasacioni sud.

Projekat smatra da ovo uređenje daje, u najmanju ruku, isto onoliko garancije koliko daje napred izloženo uređenje

Naredbe, a pri tom se izbegava unašanje jednog međupostupka, koji mora imati za posledicu komplikovanje i poskupljivanje postupka o oduzimanju svojevlasti. Takav javni, usmeni incidentni postupak ne može se smatrati potrebnim za povećanje garancija, kad se ima u vidu, da i vanparnični postupak dozvoljava upotrebljavanje svih dokaznih sredstava i omogućuje pouzdano utvrđenje stanja stvari i u zamršenim slučajevima, dalje da u vanparničnom postupku stranka može pravnim lekom iznositi nove činjenice i nove dokaze (§ 11 stav 2 projekta), da viši sudovi nisu vezani za činjeničko stanje, kako ga je utvrdio niži sud, i najzad da spomenuti posebni propisi o postupku za oduzimanje svojevlasti daju naročite garancije radi zaštite lica, kome se ima oduzeti svojevlast, odnosno koje se ima prinudno staviti u zavod za duševne bolesnike.

U ostalom se u motivima projekta te Naredbe ističe, da će se, po iskustvu stečenom u drugim zemljama, stvari u većini slučajeva svršiti u nejavnom oficioznom postupku, a da se pravni lek protivljenja daje samo za one retke slučajeve, u kojima bi se smatralo da je potrebna usmena, kontradiktorna rasprava, kao naročita garancija za tačno utvrđenje stanja stvari."

1). U cilju boljeg razumevanja gore označenih zakonskih propisa nastavićemo s praktičnim obrađivanjem daljnjeg postupka po predlogu prikazanom kod tumačenja §§ 185 i 186, da se pokrene postupak radi potpunog oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti Lukić Luke.

a) Po gornjem će predlogu sreski sud doneti sledeći

Zaključak

U postupku radi potpunog oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti Lukić Luke određuje se pred ovim sudom ročište za 4 decembra 1934 g. u 9 časova pre podne radi saslušanja svedoka Vinković Vinka, Franić Franja i Rašić Milene iz Zlatara, o okolnostima i činjenicama, iz kojih zaključuju duševnu bolest Lukić Luke, zatim radi saslušanja samog Lukić Luke.

Istovremeno se određuje sudbeno-lekarsko pregledanje Lukić Luke po sudbenom lekaru Dr. Burić Antonu, kojemu se nalaže, da točno motri ponašanje Lukić Luke i da zatim

svoj lekarski nalaz podnese ovome sudu u roku od petnaest dana.

Umoljava se opštinsko načelstvo u Zlataru, da naznači lice sposobno, koje bi moglo preuzeti skrbništvo nad Lukić Lukom, ukoliko sud pronađe da mu oduzme svojevlast.

Sreski sud u Zlataru

potpis sudije.

o tome se obaveštavaju:
Predlagač, Lukić Marko,
Lukić Luka,
Lekar Dr. Burić Anton, zatim svedoci
Franić Franjo i
Rašić Milena svi iz Zlatara.

b) Na gore određenom ročištu sastaviće se zapisnik o saslušanju svedoka po predlogu Lukić Marka radi potpunog oduzivanja svojevlasti zbog duševne bolesti njegovog brata Lukić Luke, iza toga staviće se u zapisnik nalaz i mnenje sudskog lekara o pregledu bolesnika, a zatim zabeležiće se u zapisniku saslušanje Lukić Luke od strane sudije. Čim bude sakupljen sav materijal o izviđajima, podneće starateljski sud okružnom sudu sledeći

Izveštaj

U postupku radi potpunog oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti Lukić Luke iz Bistre br. 16, dostavlja se ovom Okružnom sudu radi odlučivanja predlog Lukić Marka od 15 novembra 1934 g. br. . . . . i zapisnik ovog sreskog suda od 4 decembra 1934 g. br. . . . . u smislu § 187 V. p.

S obzirom na razloge označene u samom predlogu, na iskaz svedoka i na nalaz sudskog veštaka, da je Lukić Luka bolestan od bolesti zvane „paronoja", preporučuje se predlog Lukić Marka.

Sreski sud u Zlataru
5 decembra 1933 g.

potpis sudije.

Po ovom će izveštaju okružni sud doneti odluku u smislu obrasca prikazanog kod §§-a 198 i 199.

§ 190

(1) Ako su utvrđene pretpostavke za oduzimanje svojevlasti zbog pijanstva ili zloupotrebe živčanih otrova iz navike, ali se prema rezultatu izviđanja može opravdano očekivati, da će se pregledani popraviti, sreski sud može odložiti na izvesno vreme podnošenje spisa okružnom sudu radi odlučivanja. Sud može ovo odlaganje učiniti zavisnim od toga da se to lice ima podvrći lečenju u kojem od suda određenom zavodu za odučavanje od te zle navike. Ovo vreme ne sme biti kraće od šest, ni duže od dvanaest meseci.

(2) Po proteku toga roka sreski sud podneće spise okružnom sudu i u svom obrazloženom predlogu uzeće u obzir i uspeh lečenja. Ali sreski sud će to učiniti još pre nego što taj rok proteče, čim se pokaže, da se bez oduzimanja svojevlasti ne može očekivati popravka lica, kome se ima oduzeti svojevlast, ili ako to lice pre vremena napusti označeni mu zavod bez opravdanog razloga, ili lečenje osujeti ili ako bude otpušteno iz zavoda zbog narušenja reda u zavodu.

Min. obrazloženje: „§ 190 projekta predviđa u saglasnosti sa § 36 Naredbe, da sreski sud u slučaju, kad se nekom licu ima oduzeti svojevlast zbog pijanstva ili zloupotrebe živčanih otrova iz navike i kad su već utvrđene pretpostavke za oduzimanje svojevlasti, može odložiti podnošenje spisa okružnom sudu radi odlučivanja, ako se prema rezultatu izviđanja može opravdano očekivati, da će se pregledani popraviti. Ovo odlaganje može se učiniti zavisnim od toga, da se to lice ima podvrći lečenju u kojem zavodu za odučavanje od te zle navike, koji će sud odrediti.

Ovo naređenje ima preventivnu svrhu i biće podesno, da po kojeg bolesnika sačuva od potpune propasti.

Kao vreme kušnje predviđa se rok od najmanje šest, a najviše dvanaest meseci. Ali ako se tokom vremena kušnje pokaže da se bez oduzimanja svojevlasti ne može očekivati popravak toga lica, ima se i pre proteka roka kušnje pristupiti odlučivanju o oduzimanju svojevlasti."

Vraćanje svojevlasti i preinačenje stanja nesvojevlasti

§ 191

(1) Kad više ne postoje pretpostavke za oduzimanje svojevlasti, vratiće se svojevlast, oduzeta zbog duševne bo-

lesti ili slaboumnosti, po službenoj dužnosti ili po predlogu, a u ostalim slučajevima oduzimanja svojevasti samo po predlogu.

(2) Predlog za vraćanje svojevlasti oduzete zbog duševne bolesti ili slaboumnosti mogu staviti lice kome je oduzeta svojevlast ili njegov zastupnik kao i lica pobrojana u § 185 stav 3, a predlog za vraćanje svojevlasti oduzete zbog drugih razloga samo lice kome je svojevlast oduzeta ili njegov zastupnik.

(3) Ako duševna bolest ili slaboumnost još nije prestala, ali se je zdravstveno stanje popravilo toliko, da bi bilo dovoljno delimično oduzimanje svojevlasti, onda se potpuno oduzimanje svojevlasti može pretvoriti u delimično. Predlog za to mogu staviti ista ona lica, koja bi bila ovlašćena predložiti vraćanje svojevlasti.

(4) Kada je u pitanju vraćanje svojevlasti ili preinačenje stanja nesvojevlasti, u pogledu nadležnosti i postupka shodno će se primenjivati naređenja § 184 odnosno §§ 186, 188 stav 1 i 189.

§ 192

Ako je predlog za vraćanje svojevlasti ili za preinačenje stanja stvorenog oduzimanjem svojevlasti pravnosnažno odbijen i ako se prema rezultatu postupka mora sa sigurnošću uzeti, da se za bliže vreme ne može očekivati izlečenje ili znatno popravljanje zdravstvenog stanja, sreski sud može odlučiti, da se pre proteka određenog roka, ne može ponova predložiti vraćanje svojevlasti ili preinačenje stanja stvorenog oduzimanjem svojevlasti, osim ako se popravljanje stanja lica, kome je svojevlast oduzeta, dovoljno verovatnim učinilo. Ovaj rok ne sme biti duži od godinu dana. Predlog stavljen protivno toj odluci može se odbiti bez daljeg postupka.

Oduzimanje svojevlasti zbog zloupotrebe alkohola ili drugih živčanih otrova iz navike može se odgoditi za šest do dvanaest meseci, ako ima osnovne nade za poboljšanje. Preteća opasnost oduzimanja svojevlasti ima da navodi bolesnika na to, da se uzdrži od pića i od zloupotrebe živčanih otrova. Cilj je dakle ovog zakonskog propisa preventivni i namera zakonodavca da upliva na odgoj lica, koje je podvrgnuto takvim strastima.

1). Oduzimanje svojevlasti ukida se, ako je otpala koja od bitnih pretpostavaka tako n. pr. ako je duševno bolesni ozdravio, ili ako ga njegova bolest više ne sprečava, da se sam bez skrbnika uredno stara za svoje poslove, isto tako ako se rasipnik rešio svoje mane, što će biti dakako veoma teško da se utvrdi. O poboljšanju rasipnika imalo bi da odlučuje iskustvo jedne do tri godine, ali po mišljenju nekojih, može to vreme da bude prema prilikama prekratko ili predugačko. (Vidi r. G. U. VIII. br. 2949).

Uostalom treba ukinuti oduzimanje svojevlasti ne samo onda kad se je stanje staranika od vremena odluke o oduzimanju svojevlasti promenilo, nego i pogotovo onda, ako pretpostavke za ovu odluku nisu bile dane već od samog početka; nije dakle potrebno upoređivanje sadašnjeg stanja s pređašnjim stanjem.

2). Sud može zatim odlučiti da na mesto potpunog oduzimanja svojevlasti stupi delimično oduzimanje svojevlasti, može dakle da u tom smislu preinači svoju odluku.

Postupak je u oba od ovih slučajeva sličan prvobitnom postupka za oduzimanje svojevlasti. Radi ukidanja oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti može sud da postupa po službenoj dužnosti, inače samo po predlogu. U tom cilju može da podnese predlog i lice, kome je oduzeta svojevlast i njegov zastupnik. Potrebno je u istoj meri saslušanje bolesnika od strane sudije i njegov pregled po sudskim veštacima; isto tako je potrebno da se javnim oglasom obznani ukidanje ili preinačenje oduzimanja svojevlasti. Kao što oduzimanje svojevlasti tako i njegovo ukidanje ili preinačenje ima dejstvo od dana, kojega je ta odluka dostavljena licu, na čiju se svojevlasnost ona odnosi ili onome, koji to lice ima da zastupa. Sud može u odluci odgoditi dejstvovanje te odluke do onoga dana, kojega odluka postane pravomoćna.

Postupak pri primanju u zavod za duševne bolesti ili slične zavode

§ 193

(1) Upravnici javnih ili privatnih zavoda za lečenje duševnih bolesti, kad umobolnog bolesnika bez njegovog pristanka prime u zavod na lečenje i staranje, dužni su najdalje

za četrdeset osam sati javiti to sreskom sudu u čijem se području zavod nalazi. Ujedno, ukoliko je to mogućno, imaju javiti i prirodu bolesti i čime se ona dokazuje. Svojevoljno stupanje u zavod mora biti potvrđeno pismenom izjavom bolesnika datom pred upravnikom zavoda i pred dva pismena svedoka, koji nisu u službi zavoda niti spadaju među lica pobrojana u § 185 stav 3. Upravnik i svedoci moraju tu izjavu potpisati. Ova izjava može se u svako doba opozvati. Upravnik i svedoci koji bi potpisali lažnu izjavu kazniće se po § 214 Krivičnog zakonika.

(2) Čim se bolesnik, koji je na svoj zahtev primljen u jedan od spomenutih zavoda, ograniči u slobodi kretanja ili opštenja sa spoljnim svetom, mora se u pogledu njega učiniti prijava sreskom sudu najdalje u roku od četrdeset i osam sati od početka tog ograničenja.

(3) Zbog odugovlačenja ili propuštaja prijave sud će upravnika privatnog zavoda kazniti novčanom kaznom do 10.000 dinara. U isto vreme saopštiće slučaj nadležnoj upravnoj vlasti radi daljeg postupka. Upravnik odgovara i za propuste zavodskih nameštenika. Zbog više povreda spomenutih dužnosti može upravna vlast narediti uklanjanje upravnika zavoda ili oduzimanje koncesije.

(4) Ako upravnik javnog zavoda tu svoju dužnost propusti, sreski sud saopštiće to nadležnoj pretpostavljenoj valsti.

Min. obrazloženje: „Svrha je postupka za oduzimanje svojevlasti da se utvrdi da li kojem licu treba sasvim ili delimično oduzeti poslovnu sposobnost i dati mu za čuvanje njegovih interesa zakonskog zastupnika. S pitanjem da li treba koje lice kao duševno bolesno dati u zavod za duševne bolesti nema ovaj postupak ništa zajedničkog. Davanje duševno bolesnih lica u zavode za duševne bolesti je samo za se medicinskopolicijska mera. Ali mogućnost zloupotrebe ove mere zahteva da se u pogledu nje obezbedi pravna zaštita lica, koje se ima protiv svoje volje dati u takav zavod ili držati u takvom zavodu.

Garanciju protiv mogućih zloupotreba može samo dati sudsko izviđanje i odlučivanje, da li je držanje dotičnog lica

u zavodu za duševne bolesti protiv njegove volje prema prilikama opravdano.

U tom cilju predviđa se naređenjima §§ 193 do 195 projekta, koja se u glavnom slažu sa propisima §§ 16 do 24 Naredbe, kratak sudski postupak sa svim potrebnim kautelama, da bi se obezbedila materijalno ispravna odluka suda o spomenutom pitanju. Ova je odluka privremena i ne prejudicira postupak o oduzimanju svojevlasti.

Jednu od najglavnijih kautela daje naređenje, da su upravnici javnih i privatnih zavoda za lečenje duševnih bolesti dužni u svakom slučaju kad umobolnog lica bez njegovog pristanka prime u zavod da to najdalje za 48 sati jave sreskom sudu, u čijem se području nalazi zavod. Ispunjenje ove dužnosti obezbeđeno je sankcijama protiv onog, koji bi to propustio (§ 193 stav 1).

Takva prijava nije potrebna kad je bolesnik na svoje traženje primljen u zavod. Takvom licu bilo bi i neugodno, ako bi se vodio postupak radi utvrđenja opravdanosti njegovog stupanja u zavod. Ali pošto i ovde nisu zloupotrebe isključene, propisuje se, da svojevoljno stupanje u zavod mora biti potvrđeno pismenom izjavom bolesnika učinjenom pred upravnikom zavoda i pred dva svedoka, koji ne smeju biti službenici zavoda niti bliski srodnici bolesnika. Naredba isključuje kao svedoke samo službenike zavoda, a ne i srodnike bolesnika. Ali baš od bližih srodnika preti opasnost, da bi na nedozvoljeni način uplivisali na oduku bolesnika da stupi u zavod. U pogledu takvog bolesnika nastaje potreba, da se učini prijava sudu čim se on ograniči u slobodi kretanja ili opštena sa spolnim svetom (§ 193 stav 2)."

Cilj je propisima postupka pri primanju u zavod za duševne bolesti (§§ 193 i 194) davanje zaštite od grešaka ili zloupotreba pri prinudnom oduzimanju slobode licima koja se nalaze u takvim zavodima. U ovim su propisima sadržane naročite garancije radi zaštite lica, kome se ima oduzeti svojevlast, odnosno koje se ima prinudno staviti ili zadržati u zavodu za duševne bolesnike. Pre svega je u gornjem paragrafu propisana dužnost upravnika zavoda za duševne bolesti, da čim primi neko lice u svoj zavod, mora u roku od četrdeset osam sati obavestiti o tome nadležni sreski sud pod pretnjom novčane kazne do 10.000 dinara i disciplinskog postupka.

§ 194

(1) Ako prijem u jedan od spomenutih zavoda nije naređen od kojeg suda, sreski sud u čijem području se nalazi zavod, čim o prijemu dobije prijavu ili inače za nj' sazna, ima da odmah po sledećim propisima povede postupak i da, po mogućnosti, u roku od tri nedelje, računajući od dana prijema prijave, donese odluku, da li se dotično lice sme zadržati u zavodu.

(2) Odluka se mora osnivati na pregledu lica primljenog u zavod od strane jednoga ili dvojice veštaka; taj pregled veštaci vrše pod nadzorom i upustvima sudije.

(3) O naređenom pregledu mora se obavestiti banska uprava, koja može odrediti da njezin zdravstveni organ sudeluje pri pregledanju. Ova može stavljati pitanja licu zadržanom u zavodu i sudskim veštacima.

(4) Sudija postavlja veštake, i to iz reda lekara, koji imaju specijalnu spremu i iskustvo u duševnim bolestima. Ako je potrebno može se narediti ponovno pregledanje bolesnika ili dopunjavanje veštačkog mišljenja po istim ili drugim veštacima.

(5) Po pravilu jedan veštak ima da bude državni ili samoupravni lekar ili sudski lekar. Drugi veštak može biti i lekar javnog zavoda za duševne bolesti, ali se nikako ne sme postaviti kao veštak lekar privatnoga zavoda u kome je primljeno lice, koje se ima pregledati, niti lekar koji je sa ovim zavodom u stalnoj poslovnoj vezi. Ni jedan od veštaka ne sme sa licem, koje se ima pregledati, ni sa licem, na čiji je predlog to lice primljeno u zavod, ni sa vlasnikom, ni sa vodećim (glavnim) lekarom privatnoga zavoda, u kome se to lice nalazi, biti u srodstvu u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, niti u tazbini do drugog stepena.

(6) Za pregled je dovoljan jedan veštak ako prema lekarskoj svedodžbi, na osnovu koje je to lice primljeno u zavod, ili prema sumarnom izveštaju uprave zavoda o lekarskom pregledu tog lica u zavodu, ili prema drugim pouzdanim saopštenjima to lice očigledno boluje od duševne bolesti ili je slaboumno. Drugi će se veštak pozvati, ako to zahteva lice zadržano u zavodu ili njegov zastupnik ili ako se pri pregledanju pokaže da je slučaj sumnjiv.

(7) Sudija, koji vodi i nadzire lekarski pregled ima da izvidi sve što je potrebno i što bi moglo koristiti, da se donese pravilna ocena o duševnom stanju lica primljenog u zavod; to će on činiti pomoću saslušanja svedoka i lica koja mogu dati obaveštenja, pomoću spisa, isprava i predmeta uviđaja, traženjem izveštaja vlasti i drugim shodnim izviđanjima.

(8) Ako to sudija traži, javni ili privatni zavodi za duševne bolesti i za posmatranje moraju mu dozvoliti da pregleda u zavodu beleške o razvoju bolesti ili druga slična utvrđenja o licu zadržanom u zavodu ili o licima s ovim srodnim, a ako on to zahteva, moraju mu dati i prepise tih svojih spisa.

(9) Sudija ima da lično sasluša lice zadržano u zavodu, a ako ima za to smetnje, ima se o tome izvestiti. Lice zadržano u zavodu i lekari i službenici zavoda, po pravilu, saslušavaju se u zavodu. U svrhu ovih saslušanja sudiji se mora u svako doba dozvoliti, da dođe u zavod, ali upravu javnog zavoda ima on da unapred obavesti o svom dolasku.

(10) Na osnovu rezultata izviđanja i pregleda sud odlučuje da li se lice zadržano u zavodu sme i dalje u zavodu zadržati ili se ima pustiti kao duševno zdravo. O tome izvestiće starateljski sud.

Min. obrazloženje: „Sreski sud ima čim dobije prijavu o prijemu bolesnika u zavod ili inače za to sazna, po službenoj dužnosti provesti propisani postupak i najdalje za tri nedelje doneti svoju odluku o tome, da li se dotično lice sme zadržati u zavodu (§ 194 stav 1).

Razume se, da je takav postupak suvišan, ako je koji sud sam naredio prijem bolesnika u zavod.

Što se tiče samog postupka, najvažnije je pri tome lično saslušanje lica držanog u zavodu, ako je to uopšte izvodljivo s obzirom na stanje bolesnika (§ 194 stav 9) i njegov pregled veštacima pod nadzorom i upustvima sudije (§ 194 stav 2). Pošto je držanje faktično duševno bolesnih lica u zavodu i u javnom interesu, predviđa se, da i banska uprava mora biti obaveštena o naređenom pregledu, da bi, ako to nađe za potrebno, odredila svoga zdravstvenog organa da sudeluje pri pregledanju (§ 198 stav 3).

Naročite kautele predviđene su u pogledu izbora veštaka, da bi se isključila svaka pristrasnost (§ 194 stav 5).

Da bi se obezbedila pravilna ocena duševnog stanja lica primljenog u zavod i opravdanost njegovog držanja u zavodu, nalaže se sudiji, koji vodi i nadzirava lekarski pregled, još u dužnost, da lično sasluša lice držano u zavodu i da pomoću saslušanja svedoka i lica koja mogu dati obaveštenja, zatim pomoću spisa, isprava, predmeta uviđaja, traženjem izveštaja vlasti, razgledanjem povesti bolesti i drugih sličnih utvrđenja učinjenih u zavodu o tome licu kao i drugim celishodnim izviđajima utvrdi pravo stanje stvari (§ 194 stav 7 do 9)."

Čim sreski sud, u čijem se području nalazi zavod za duševne bolesti, dobije prijavu ili inače sazna da je neko lice primljeno u taj zavod, odrediće smesta ročište koje će se održati po pravilu u tom zavodu, u cilju pregleda bolesnika i njegovog duševnog stanja i u cilju donošenja odluke da li se lice ima i dalje u zavodu zadržati, ili se ima istog pustiti kao duševno zdravo. O tome će ročištu obavestiti i na nj' pozvati izaslanika banske uprave i veštake postavljene u smislu stava 2 do 7 i druge učesnike označene u § 185 stav 3.

O lekarskom pregledu duševno bolesnog lica sastaviće se na tako određenom ročištu zapisnik. U tom će se zapisniku navesti lica koja su prisustvovala od strane suda i stranaka, veštake i eventualno privremenog pomoćnika. Ustanoviće se identitet lica koje se ima pregledati i pregledaće se pre svega lekarske svedodžbe o toku bolesti. Zatim će se opomenuti veštake na položenu zakletvu i uneti u zapisnik njihov nalaz i njihovo mišljenje.

Sem toga ima sudija da lično sasluša lice zadržano u zavodu, a ako ima za to smetnja, ima se o tome lično uveriti. Pre nego što donese odluku da li se lice ima i dalje zadržati u zavodu, sudija će preko opštinskog načelstva da se raspita o ličnim i imovinskim prilikama tog lica. U tom cilju moći će salušati svedoke i lica koja ga poznaju.

Na osnovu rezultata pregleda i izviđanja doneće sud odluku kojom će izjaviti da li je dopušteno zadržati takvo lice u zavodu ili se ima iz istog pustiti kao duševno zdravo. Ova će odluka biti tačno obrazložena, sadržaće također i rešenje o troškovima postupka i dostaviće se privremenom pomoćniku, zavodu za duševne bolesti, banskoj upravi i eventualnim učesnicima.

§ 195

(1) Odluka, da se neko sme zadržati u zavodu za duševne bolesti ne smeta da starateljski sud što drugo naredi. Naređeno zadržavanje važi najduže jednu godinu. Ali se u sudskoj odluci može odrediti kraći rok za zadržavanje.

(2) Ako starateljski sud nije međutim što drugo naredio, može se zadržavanje produžiti preko roka spomenutog u prvom stavu, ali to samo na osnovu ponovnog saslušanja zadržanog lica od strane sudije i na osnovu ponovnog pregleda istog lica od strane jednog ili dvojice veštaka.

(3) Ako se može s razlogom uzeti, da je prestala potreba za dalje zadržavanje u zavodu, lice zadržano u zavodu, kome svojevlast još nije oduzeta, kao i njegovi roditelji, deca, bračni drug, braća i sestre i njegovi zastupnici mogu i pre isteka spomenutog roka, zahtevati, da se bolesnik iznova pregleda i da se na osnovu toga donese odluka da li da se on pusti iz zavoda.

(4) Ako se odbije predlog, da se lice zadržano u zavodu pusti, sud može odlučiti da nema mesta ponovnom ispitivanju razloga za zadržavanje pre proteka roka, za koji je zadržavanje određeno.

(5) Protiv sudske odluke da se neko ima zadržati u zavodu za duševne bolesti mogu uložiti rekurs: to lice i njegovi zastupnici i zdravstveni organ banske uprave, a protiv odluke da se neko iz takvog zavoda pusti, mogu uložiti rekurs zdravstveni organ banske uprave i upravnik zavoda.

(6) Odgodnu moć imaju samo rekurs zdravstvenog organa banske uprave i upravnika zavoda za duševne bolesti. Protiv odluke drugostepenog suda nema mesta daljem pravnom leku.

Min. obrazloženje: „Odluka suda, da se neko sme zadržati u zavodu za duševne bolesti važi najduže jednu godinu i ne smeta da starateljski sud, koji se ima o njoj izvestiti, što drugo naredi. Sudskom odlukom može se odrediti i kraći rok zadržavanja u zavodu (§ 195 stav 1).

Produženje zadržavanja preko spomenutog roka može sud narediti samo, ako nije starateljski sud međutim što drugo naredio i samo na osnovu ponovnog saslušanja dotičnog lica od strane sudije i njegovog ponovnog pregleda veštacima (§ 195 stav 2).

Sud može po predlogu samog lica zadržanog u zavodu, njegovog bračnog druga, njegovih bliskih srodnika ili njegovog zakonskog zastupnika narediti, da se to lice pusti iz zavoda pre isteka roka određenog za njegovo zadržavanje u zavodu, ako se na osnovu rezultata ponovnog pregleda može s razlogom uzeti, da je prestala potreba za dalje zadržavanje (§ 695 stav 3).

Protiv sudske odluke, kojom je naređeno da se lice primljeno u zavod sme u njemu zadržati daje se pravni lek tome licu, njegovom zakonskom zastupniku, a u javnom interesu i zdravstvenom organu banske uprave, a protiv odluke da se to lice pusti iz zavoda daje se u javnom interesu pravni lek upravniku i organu banske uprave. Pošto se ovde radi o privremenoj meri, koju starateljski sud može u svako doba ukinuti, nema razloga da se protiv odluke drugostepenog suda daje dalji pravni lek (§ 195 stav 5 i 6)."

Pošto odluka da se neko može zadržati u zavodu za duševne bolesti važi samo privremeno, najduže za jednu godinu, mora se i kod onih bolesnika kod kojih je jasno da će njihova bolest stalno trajati, svake godine opetovati postupak radi primanja u zavod za duševne bolesti, a osobito lekarski pregled. To može izostati samo onda, ako se takvom licu oduzme svojevlast i zatim starateljski sud odredi da se ima zadržati u zavodu.

I pre isteka važenja odluke da se neko zadrži u zavodu za duševne bolesti, mogu lica pomenuta u stavu 3 §-a 185, predložiti da se bolesnik iznova pregleda i da se donese nova odluka. Treba još istaći da u odluci, kojom se određuje zadržavanje izvesnog lica u zavodu za duševne bolesti, mora biti označeno da zadržano lice i njegov zastupnik, kao što i zdravstveni organ banske uprave imadu pravo pobijati takvu odluku pravnim lekom rekursa. Rekurs ima se podnositi u neproduživom roku od petnaest dana kod sreskog suda, koji je izdao odluku.

Privremeno staranje

§ 196

(1) Kad se protiv svojevlasnoga lica pokrene postupak radi oduzimanja svojevlasti ili kad se takvo lice primi u zavod za lečenje duševnih bolesti ili u sličan zavod, mora mu se,

po predlogu ili po službenoj dužnosti, postaviti privremeni pomoćnik, ako je to zbog zaštite njegove neophodno potrebno. Pre nego se postavi privremeni pomoćnik ima se preslušati onaj, kome treba postaviti takvog pomoćnika, ako je to moguće bez štete po ciljeve postupka.

(2) Za postavljanje privremenog pomoćnika nadležan je sreski sud, spomenut u § 184, ili sreski sud, koji ima odlučiti o zadržavanju u zavodu za duševne bolesti ili u sličnom zavodu. Kad je protiv lica, protiv koga je pokrenut postupak radi oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti ili slaboumnosti ili koje je primljeno u zavod za duševne bolesti podneta tužba ili dozvoljeno izvršenje, može u hitnim slučajevima parnični odnosno izvršni sud postaviti tome licu skrbnika u smislu § 109 Građanskog parničnog postupka.

(3) Postavljanje privremenog pomoćnika saopštiće se nadležnom starateljskom sudu, i zabeležiće se u zemljišne knjige. Starateljski sud može drugo lice postaviti za privremenog pomoćnika.

(4) Privremeni pomoćnik razrešiće se bez odlaganja svoje dužnosti po predlogu (§ 185 stav 3) ili po službenoj dužnosti, čim zaštita nije više potrebna. Razrešenje naredíće se pored toga još i onda, kada predlog za oduzimanje svojevlasti bude pravnosnažno odbijen ili kad postupak za oduzimanje svojevlasti bude pravnosnažno obustavljen ili kad se na osnovu odluke o oduzimanju svojevlasti postavi skrbnik ili pomoćnik.

Min. obrazloženje: „Pošto će biti dosta slučajeva u kojima se neće moći tako brzo doneti odluka o predlogu za oduzimanje svojevlasti, nastaće kad se radi o licima koja su primljena u zavod za duševne bolesti, često potreba zaštite njihovih interesa, do donošenja odluke o oduzimanju svojevlasti i postavljanja skrbnika ili pomoćnika. U tom cilju predviđa se u spomenutim materijalno-pravnim propisima o oduzimanju svojevlasti, koji su ušli u komisijski projekat jedinstvenog Građanskog zakonika, postavljanje privremenog pomoćnika, čija funkcija ima da prestane čim zaštita dotičnog lica nije više potrebna, a naročito kad se po pravnosnažnom oduzimanju svojevlasti postavi skrbnik ili pomoćnik ili kad se predlog za oduzimanje svojevlasti pravnosnažno odbije ili se postupak

za oduzimanje svojevlasti obustavi (§§ 316 i 317 komisijskog projekta Građanskog zakonika).

U vezi s ovim materijalnopravnim propisima predviđaju se u § 196 ovog projekta potrebna formalno-pravna naređenja."

Radi zaštite ličnosti i imanja lica protiv koga se pokrene postupak radi oduzimanja svojevlasti ili radi primanja u zavod za duševne bolesti, mora mu se postaviti privremeni pomoćnik. Privremeni pomoćnik ima ista ovlašćenja kao i skrbnik, ukoliko sud ne ograniči njegov delokrug. Pravni poslovi koje on preduzima unutar određenog mu delokruga, ostaju u važnosti, iako predlog za oduzimanje svojevlasti bude odbijen ili ako ga se pusti iz zavoda kao duševno zdravog. Sposobnost za privatno-pravne poslove takvog lica jednaka je sposobnosti maloletnika od kad mu je postavljen privremeni pomoćnik. Ali od toga ima dva izuzetka: prvo, ne može se ograničenje sposobnosti za privatno-pravne poslove raširiti preko delokruga privremenog pomoćnika i drugo, ovo ograničenje otpada sa retroaktivnom snagom ako predlog za oduzimanje svojevlasnosti bude odbijen ili ako u postupku radi primanja u zavod za duševne bolesti tako lice bude proglašeno duševno zdravim. (Vidi čl. 18 i 19 Uvp.).

Za postavljanje privremenog pomoćnika nadležan je starateljski sud, izuzev sledeće slučajeve:

a) u postupku pri primanju u zavod za duševne bolesti može postaviti privremenog pomoćnika sreski sud u čijem području se nalazi taj zavod.

b) ako se protiv lica, protiv koga je pokrenut postupak radi oduzimanja svojevlasti ili postupak radi primanja u zavod za duševne bolesti ima preduzeti kakva parnična radnja, tada će parnični sud postaviti takvom licu skrbnika. (§ 109 gpp).

c) u slučajevima §§ 276, 277, § 257 stav 3, § 272 stav 4, § 265, § 267 zakona o izvršenju i obezbeđenju.

Za privremenog pomoćnika nije potrebno da se ovaj zaveri sudiji.

Ako više spomenuto lice poseduje zemljišno-knjižna prava, zabeležiće se postavljanje privremenog pomoćnika u zemljišnoj knjizi.

2) **Obrazac zaključka kojim se postavlja privremeni skrbnik:**

Zaključak

Ivić Ivo, penzioner iz Varaždina, Zagrebačka 8, postavlja se kao privremeni pomoćnik Lukić Luki, zemljoradniku iz Bistre br. 16, koji je zadržan u bolnici Milosrdne braće u Varaždinu (kojemu se ima oduzeti svojevlast).

Privremeni pomoćnik ima iste dužnosti i prava kao štitnik.

Izvan delokruga privremenog pomoćnika staranik nije ograničen u svojoj sposobnosti za privatno-pravne poslove.

Postavljanje privremenog pomoćnika ima da zabeleži sreski sud u Zlataru kao zemljišno-knjižni sud u zemljišnoj knjizi p. o. Zlatar zem. ul. br. 510.

Sreski sud u Varaždinu

datum potpis sudije.

Takav će se zaključak dostaviti licu kojemu se ima oduzeti svojevlast odnosno koje je zadržano u zavodu za duševne bolesti, starateljskom sudu, zemljišno-knjižnom sudu i zavodu za duševne bolesti.

Dostavljanje odluka

§ 197

(1) Odluka kojom je odlučeno o oduzimanju svojevlasti (§ 179), o vraćanju svojevlasti ili o preinačenju stanja nesvojevlasti (§ 191) ima se dostaviti predlagaču, licu na koje se odluka odnosi, njegovom zastupniku kao i privremenom pomoćniku, ako je takav postavljen (§ 196).

(2) Odluka, kojom se naređuje zadržavanje u zavodu za duševne bolesti (§ 194) ima se dostaviti licu, čije je zadržavanje naređeno, njegovom zastupniku i privremenom pomoćniku, zatim upravniku zavoda kao i zdravstvenom organu banske uprave.

(3) Dostava odluke licu, kojem se ima oduzeti svojevlast ili koje se ima zadržati u zavodu za duševne bolesti, može izostati samo onda ako bi to s obzirom na njegovo zdravstveno stanje bilo beskorisno ili bi za njegovo zdravstveno stanje bilo štetno; u takvom slučaju će se odluka dostaviti

njegovom zastupniku. Ako to lice nema zastupnika, postaviće mu se skrbnik (§ 151). Protiv odluke o postavljanju skrbnika nema mesta pravnom leku.

(4) U otpravku odluke mora se upozoriti na pravo rekursa i na rok, u kome se rekurs ima podneti.

(5) Otpravak odluke o zadržavanju u zavodu za duševne bolesti ima se dostaviti i sudu spomenutom u § 184, a otpravak odluke kojom se licu zadržanom u zavodu za duševne bolesti oduzima svojevlast ili se za njega postavlja skrbnik ili pomoćnik, upravniku zavoda, u kojem se bolesnik nalazi ili pod čijim se nadzorom neguje izvan zavoda. Otpravak odluke kojom se odlučuje o oduzimanju ili vraćanju svojevlasti ili o preinačenju stanja nesvojevlasti dostaviće se i starateljskom sudu. Oduzimanje svojevlasti bolesniku, koji se neguje izvan javnog zavoda za duševne bolesti, a isto tako i postavljanje pomoćnika ili skrbnika takvom bolesniku saopštiće se prvostepenoj opštoj upravnoj vlasti i opštinskoj vlasti njegovog boravišta.

Početak dejstva oduzimanja svojevlasti, njenog vraćanja ili preinačenja stanja nesvojevlasti

§ 198

Odluka, kojom se svojevlast oduzima ili svojevlast vraća ili potpuno oduzimanje svojevlasti pretvara u delimično, ima pravno dejstvo od početka onoga dana, kojega je ta odluka dostavljena licu, na čiju se svojevlast ona odnosi, ili onome ko to lice ima da zastupa (§ 197 stav 3). Ali sud može u odluci odgoditi njeno dejstvo do početka onoga dana, kojega odluka postane pravnosnažnom.

Objavljivanje i zabeležavanje u zemljišnim knjigama

§ 199

(1) Kad odluka o oduzimanju ili vraćanju svojevlasti, ili odluka kojom se potpuno oduzimanje svojevlasti pretvara u delimično zadobije pravno dejstvo ima se odmah objaviti na način propisan u § 311 Građanskog parničnog postupnika.

(2) Ako staranik ima nepokretnina, starateljski će sud po službenoj dužnosti narediti, da se oduzimanje i vraćanje

svojevlasti zabeleži u zemljišnim knjigama, odnosno da se ta zabeležba u slučaju vraćanja svojevlasti izbriše.

1) Početak dejstva oduzimanja svojevlasti, njegovog ukidanja ili preinačenja od nepregledne je važnosti za punovažnost pravnih poslova lica, kome se ima oduzeti svojevlast To je od posebne važnosti i za treća lica koja sklapaju sa takvim licem pravne poslove. Radi toga je od bitne važnosti ustanova da odluka kojom se oduzima svojevlast ili preinači pravo na sposobnost izvesnog lica, ima pravno dejstvo od početka onoga dana, kojega je ta odluka dostavljena. Pošto nije propisano da se takve odluke moraju dostavljati u vlastite ruke, mora se zaključiti da je dovoljno i opšte dostavljanje, koje biva na taj način što se za adresata odluka može pravno-valjano dostaviti svakom odraslom ukućaninu, koji se tamo nađe, a za koga dostavljač zna da pripada porodici ili da je tamo u službi. Dostavnica, kao javna isprava kojom se dokazuje izvršenje i način dostavljanja, biće u svakom slučaju od zamašne važnosti za prosuđivanje punovažnosti pravnih poslova zaključenih pre ili posle dana dostavljanja odluke o oduzimanju svojevlasti.

Sud može u odluci odgoditi dejstvovanje te odluke do onoga dana, kojega odluka postane pravnosnažna.

2) Obrazac odluke o oduzimanju svojevlasti:

Odluka

Okružni sud u Varaždinu rešio je da se potpuno oduzme svojevlast zbog duševne bolesti Lukić Luki, zamljoradniku rođenom 12 fabruara 1899 u Bistri br. 16.

Troškove postupka radi oduzimanja svojevlasti u iznosu od Din. . . . .snosiće Lukić Luka.

(Dejstvo ove odluke odgađa se dok ne postane pravosnažna).

Razlozi:

(Pošto će se razlozi menjati od slučaja do slučaja, nije potrebno da ih ovde prikazujemo).

Okružni sud u Varaždinu

datum potpis.

Na znanje: Ovaj zaključak može se pobijati pravnim lekom rekursa. Rekurs mora se podneti u roku od petnaest dana.

3) U smislu § 147 okružni sud, koji će u tim slučajevima doneti odluku na osnovu obrazloženog izveštaja starateljskog suda, vratiće spise zajedno s odlukom starateljskom sudu koji će ju dostaviti učesnicima. Starateljski sud će se dalje starati o tome da se pravosnažna odluka objavi na način propisan u § 311 grpp. i da se nesvojevlasnom licu postavi skrbnika. Odnosna odluka sreskog suda glasiće:

Pošto je okružni sud u Varaždinu proglasio potpuno oduzimanje svojevlasti Lukić Luke iz Bistre br. 16 zbog duševne bolesti, postavlja se ovim skrbnikom Luki Lukiću gospodin Mikić Mijo posednik u Zlataru. Istovremeno se izdaje oglas koji će se pribiti na sudskoj tabli i objaviti u „Službenim novinama". U tu svrhu ima predlagač Lukić Marko da položi kod ovoga suda oglasnu taksu od Din. 100 u roku od tri dana.

Sreski sud u Zlataru

datum potpis sudije.

O tome se obaveštavaju:
Lukić Marko, u Bistri br. 16,
Mikić Mijo, s prilogom odluke o postavljanju srkbnikom, koja mu se istovremeno izdaje,
b) Obrazac odluke o postavljanju skrbnika:

Odluka

Gospodinu Mikić Miji

u Zlataru.

Kako je odlukom okružnog suda u Varaždinu od . . . br. . . . . potpuno oduzeta svojevlast zbog duševne bolesti Lukić Luki, postavljate mu se ovim skrbnikom. Nalaže Vam se, da njegova prava pred sudom i izvan suda zastupate, da njegovom imovinom savesno i marljivo upravljate i uopšte da se u svemu vladate po propisima zakona.

Sreski sud u Zlataru

datum potpis sudije.

c) Sem toga sastaviće sreski sud i sledeći

Oglas

Sreski sud u Zlataru naznanjuje ovim da je odlukom okružnog suda u Varaždinu od . . . br. . . . zbog duševne bolesti Lukić Luke, zemljoradnika iz Bistre br. 16, njemu potpuno oduzeta svojevlast i da mu je postavljen skrbnikom Mikić Mijo, posednik u Zlataru.

Sreski sud u Zlataru

datum.

Oduzimanje svojevlasti inostrancu

§ 200

(1) Oduzimanje svojevlasti inostrancu pripada nadležnoj vlasti države kojoj inostranac pripada.

(2) Domaći sud (§ 184) će za inostranca, koji ima svoje stalno boravište u našoj državi, preduzeti sve mere koje su potrebne za zaštitu njegove osobe i njegove imovine i naročito će mu postaviti privremenog pomoćnika, ako za to postoje uslovi spomenuti u § 196. Ove mere važiće dok nadležna inostrana vlast ne donese svoju odluku. Domaći sud izvestiće bez odlaganja nadležnu inostranu vlast o privremenim merama i o predlozima koji su njemu ili kojem drugom domaćem sudu stavljeni radi oduzimanja svojevlasti. Ako od nadležne inostrane vlasti u ostavljenom joj primerenom roku ne stigne odluka, provešće se postupak po našim zakonima.

(3) Oduzimanje svojevlasti izrečeno od našeg suda može se staviti izvan snage, ako nadležna vlast države kojoj inostranac pripada, izrekne, da nema pretpostavaka za oduzimanje svojevlasti ili ako se inostrancu odlukom nadležne vlasti njegove države svojevlast vrati.

(4) Ukoliko postoje međunarodni ugovori ili posebna naređenja, postupaće sud po njima.

U pogledu oduzimanja svojevlasti inostrancima postupaće se analogno ustanovama koje smo već obradili kod tumačenja § 149. Uostalom vidi odredbe međunarodnog privatnog prava i međunarodnih konvencija u već pomenutoj „Zbirci ugovora i konvencija", N. Paharukova str. 43, 44.

Troškovi

§ 201

(1) U slučajevima §§ 193 do 195 kao i u slučajevima, u kojima se ima postupati po službenoj dužnosti, (§ 185 stav 1) ili po predlogu državnog tužioca (§ 185 stav 4), država će predujmiti troškove postupka.

(2) Ukoliko je postupak doveo do oduzimanja ili vraćanja svojevlasti ili do preinačenja stanja nesvojevlasti, troškovi postupka namiriće se iz imovine staranika. Ali kad je postupak poveden po službenoj dužnosti ili po predlogu državnog tužioca, staranik će snositi troškove samo onda, ako time nije dovedeno u opasnost izdržavanje njegovo ili njegove porodice. Ukoliko staranik iz ovoga razloga ne može da snosi troškove postupka, snosiće ih ono lice, koje je po zakonu dužno da staranika izdržava. Ukoliko ni to nije mogućno bez opasnosti po izdržavanje toga lica ili njegove porodice, trošak će snositi država.

(3) Kad se postupalo po predlogu ovlašćenog lica, a predlog se konačno odbije, to će lice snositi prouzrokovani trošak. To ne važi za državnog tužioca, ako je on podneo predlog.

(4) Ako se postupalo po službenoj dužnosti ili po predlogu državnog tužioca, a postupak se ne svrši potpunim ili delimičnim oduzimanjem svojevlasti, trošak će snositi država sem slučaja, ako je za pokretanje postupka dalo povoda drugo lice, a ono je pri tome postupalo zlonamerno ili krajnjim nehatom. U takvom slučaju troškove će snositi lice koje je za to dalo povoda.

(5) Troškove postupka po naređenjima §§ 193 do 195 ima da snosi lice koje je zadržano u zavodu za duševne bolesti ili u sličnom zavodu. Ali sud može naložiti naknadu ovih troškova, u celosti ili delimično, onome koji je dao povoda stavljanju u takav zavod, ako je pri tome postupao zlonamerno ili krajnjim nehatom. Ukoliko bi lice zadržano u zavodu imalo da snosi troškove postupka, shodno će se primenjivati naređenja stava 2 rečenice 3 i 4.

(6) Kad su prema gornjim propisima više lica dužna da snose trošak, njihova je obaveza solidarna.

(7) Trošak oko postupanja pojedinog učesnika u postupku snosiće svako lice za sebe.

Min. obrazloženje: „Po Naredbi o oduzimanju svojevlasti može se onome, koji je dao povoda tome da se neko lice stavi u zavod za duševne bolesti ili sličan zavod ili koji je dao povoda pokretanju postupka za oduzimanje svojevlasti nekome licu ili za vraćanje oduzete svojevlasti ili za preinačenje stanja nesvojevlasti, a taj postupak nije doveo do uzimanja, odnosno vraćanja svojevlasti, odnosno preinačena stanja nesvojevlasti, naložiti naknada troškova postupka radi stavljanja u zavod za duševne bolesti, odnosno postupka radi oduzimanja ili vraćanja svojevlasti ili za preinačenje stanja nesvojevlasti, ako je znao ili morao znati, da nema osnova za određivane spomenutih mera (§ 59 stav 2 i § 60 stav 1 Naredbe). Po tome bi onaj koji je dao povoda spomenutom postupku bio odgovoran ne samo za dolozno postupanje već i za svaku nepažnju t. j. i onda, ako bi pri upotrebi potrebne pažnje mogao znati, da nema osnova za određivanje spomenutih mera, a on je tu pažnju propustio.

Nije se preporučilo tako daleko ići jer postoji opasnost, da bi se svako iz bojazni, da bi mogao biti odgovoran za troškove postupka, ustručavao prijaviti slučajeve duševne bolesti i gde postoji osnova za stavljanje u zavod za duševne bolesti, odnosno za oduzimanje svojevlasti dotičnom licu, a to bi bilo od štete po opšti interes koji zahteva da se lica koja su opasna za društvo što pre stave u zavod za duševne bolesti ili u sličan zavod. Isto tako je često u javnom interesu da se licu, kome je neopravdano oduzeta svojevlast, ta svojevlast vrati. S toga ne bi trebalo ni ovde određivanjem preoštre odgovornosti sprečavati dostavljanje takvih slučajeva nadležnoj vlasti.

Zato § 201 projekta predviđa odgovornost onoga koji je dao povoda stavljanju nekog lica u zavod za duševne bolesti ili koji je dao povoda pokretanja postupka za oduzimanje svojevlasti nekom licu ili za vraćanje svojevlasti ili za preinačenje stanja svojevlasti za troškove postupka samo onda, kada je taj pri tome postupao zlonamerno ili krajnjom nepažnjom. Projekat smatra da nije potrebno dalje ići tim pre, što se ovde radi samo o slučajevima, u kojima se ima po službenoj dužnosti postupati, jer u onim slučajevima, u kojima se je postupalo po predlogu ovlašćenog lica, to lice je neograničeno odgovorno za troškove postupka, ako se taj postupak svrši negativno.

Ostala naređenja projekta o oduzimanju svojevlasti ne zahtevaju naročitog obrazloženja. Samo treba još dodati da nisu preuzeti propisi, §§ 37 do 49, 53 i 55 do 57 Naredbe.

Svi ovi propisi osim onih iz § 56, odnose se na pravne lekove protivljenja i rekursa. U koliko se ovi propisi odnose na vanredni pravni lek protivljenja, ne dolaze oni za projekat u obzir s razloga što projekat nije taj pravni lek preuzeo, a u koliko se odnose na redovni lek rekursa, nisu potrebni, pošto po projektu, kako je to već spomenuto, opšta naređenja o pravnim lekovima (§§ 11 i sled. projekta) vrede i za postupak o oduzimanju svojevlasti, odnosno o oduzimanju slobode.

Što se tiče § 56 Naredbe ovaj sadrži potrebna prelazna naređenja. Izloženo je već u opštim primedbama (pod br. 5), da su sva prelazna naređenja upućena u zasebni Uvodni zakon. Dosledno tome će se u pogledu propisa o oduzimanju svojevlasti predvideti potrebna prelazna naređenja u Uvodnom zakonu."

Po pravilu snosiće troškove postupka radi oduzimanja svojevlasti i postupka o zadržavanju u zavodu za duševne bolesti odnosno postupka o privremenom oduzimanju slobode staranik, ili lice koje je po zakonu dužno da ga izdržava. Država će snositi ove troškove ako se ne bi mogli namiriti bez opasnosti po izdržavanje toga lica ili njegove porodice. U tom cilju trebaće da se podnese sudu uverenje o imovinskom stanju označeno u § 21, potrebno za sticanje siromaškog prava, dalje će snositi troškove država ako se postupalo po službenoj dužnosti ili po predlogu državnog tužioca, a postupak se vrši odbijanjem takvog predloga, sem slučaja, ako je za pokretanje postupka dalo povoda drugo lice zlonamernim ili neistinitim navodima, u kojem će slučaju troškove snositi ovo lice.

Ako predlog za oduzimanje svojevlasti, zadržanje u zavodu za duševne bolesti ili za privremeno oduzimanje slobode bude odbijen, onda će se troškovi postupka namiriti iz imovine predlagača. Cilj je ovom propisu zaštita protiv zloupotrebe prava podnošenja predloga; radi toga će predlagač morati dobro da promisli pre nego što podnese takav predlog. Više predlagača solidarno su obavezni da snose trošak; moraće ga predujmiti ako se ne postupa po službenoj dužnosti, a ako ima više zastupnika, svako će lice snositi troškove svoga zastupnika.

ČETVRTI OTSEK

STARATELJSKA POVERENSTVA I STARATELJSKI SAVETI

Starateljska poverenstva

§ 202

(1) Svaka opština može tražiti, da joj se odobri ustanovljenje starateljskog poverenstva, koje će na području te opštine vršiti sve poslove starateljskog suda, ako se ona obaveže, da će snositi sve lične i materijalne izdatke starateljskog poverenstva, i ako primi na sebe punu odgovornost za svaku štetu, koja bi mogla nastati od upravljanja imovinom staranika.

(2) To mogu tražiti i više opština zajedno, ako se uz odobrenje nadležne upravne vlasti slože u pogledu učešća u troškovima, o mestu gde će biti sedište poverenstva i o uređenju poverenstva, a može to tražiti i koje drugo samoupravno telo za pojedine opštine ili za skup opština u svome području.

§ 203

Odobrenje za ustanovljenje starateljskog poverenstva daje Ministar pravde u sporazumu sa Ministrom unutrašnjih poslova, i to na obrazložen predlog nadležnog samoupravnog tela, a po saslušanju nadležnog bana i pretsednika apelacionog suda. Ovo se odobrenje ne može dati, ako nisu ispunjeni uslovi iz § 202.

§ 204

(1) Starateljsko poverenstvo sastoji se iz starešine sreskog suda ili njegovog zamenika kao pretsednika, pravnoga izvestioca, koji mora biti osposobljen za vršenje sudijske službe, i potrebnog broja prisednika kao članova starateljskog poverenstva. Služba prisednika je počasna.

(2) Opštinsko zastupništvo bira na četiri godine šest prisednika starateljskoga poverenstva, a ako područje nadležnosti starateljskog poverenstva obuhvata preko 50.000 stanovnika, dvanaest prisednika.

(3) Za prisednika starateljskog poverenstva može biti izabrano svako 30 godina staro svojevlasno pismeno lice koje uživa dobar glas.

(4) Opštinsko zastupništvo ima osim toga postaviti činovnika koji će vršiti zadatak pravnog izvestioca (stav 1), kao i starati se za potrebno računsko, blagajničko i pisarničko osoblje kao i za sve drugo što je potrebno za uredno poslovanje poverenstva.

(5) Članovi starateljskog poverenstva kao i ostalo osoblje poverenstva polažu pred pretsednikom poverenstva zakletvu, da će biti verni vladajućem Kralju i da će dužnost člana starateljskog poverenstva savesno vršiti.

(6) Propisi §§ 15 do 23 Građanskog parničnog postupnika o isključenju i izuzeću sudija shodno će se primenjivati i na članove poverenstva s tom izmenom, da o izuzeću članova poverenstva s tom izmenom, da o izuzeću članova poverenstva, osim pretsednika, odlučuje konačno pretsednik poverenstva.

§ 205

Ukoliko u ovom zakonu nije što drugo naređeno, starateljsko poverenstvo u starateljskim poslovima ima ista prava i dužnosti kao i sreski starateljski sud i nadležno je za sve starateljske poslove svoga područja isto onako kao i sreski sud.

206

(1) Starateljsko poverenstvo donosi svoje odluke većinom glasova u veću, u kojem, osim starešine sreskog suda ili njegovog zamenika i pravnoga izvestioca, moraju biti barem još tri prisednika. Uostalom i ovde će se shodno primenjivati propisi § 12 Građanskog parničnog postupnika.

(2) Naredbe i naloge, kojima se samo priprema tok postupka, a ne rešava o samoj stvari, donosiće izvan sednice sam pretsednik ili po njegovom naređenju pravni izvestilac ili koji drugi član poverenstva.

§ 207

(1) Protiv odluka starateljskog poverenstva ima mesta rekursu kao i protiv odluka sreskih kao starateljskih sudova prema naređenjima prvoga dela ovoga zakona.

(2) Odluke starateljskog poverenstva izvršivaće sudovi isto onako kako izvršuju odluke starateljskih sudova (§ 19).

Min. obrazloženje: „U § 202 do 207 sadržana su naređenja o starateljskim poverenstvima.

Spomenuto je već u opštim primedbama, (pod broj 3), da se ustanova starateljskih poverenstava predviđa kao fakultativna.

Dosledno tome § 202 projekta propisuje, da svaka opština, koja želi da se za njezino područje ustanovi starateljsko poverenstvo mora da to sama traži i da se pri tome obaveže da će snositi sve lične i stvarne izdatke starateljskog poverenstva i da primi punu odgovornost za svaku štetu, koja bi mogla nastati od upravljanja imovinom staranika.

Da se dobije potpuna garancija, da će opština moći ispuniti obaveze u pogledu starateljskog poverenstva, propisuje se u § 203 projekta, da odobrenje za postavljanje poverenstva daje Ministar pravde i to po saslušanju nadležnog bana i pretsednika apelacionog suda u sporazumu sa Ministrom unutrašnjih poslova.

Starateljska poverenstva su u načelu mišljena kao ustanove gradskih opština, pošto seoske opštine u većini slučajeva ne bi ni mogle snositi troškove tih poverenstava.

Ali s obzirom na veliku korist ove ustanove, predviđa se, u § 202 stav 2 mogućnost da se poverenstva ustanove i u opštinama, koje ne bi mogle snositi takav trošak, i to ili na taj način, što samoupravno telo (n. pr. banovina) za sve ili neke opštine svoga područja traži ustanovljenje tih poverenstva ili što se više opština udruže, da za svoje područje traže zajedničko poverenstvo.

Starateljsko poverenstvo sastoji se iz starešine sreskoga suda ili njegovog zamenika kao pretsednika, pravnog izvestioca, koji mora imati sudijsku kvalifikaciju i prisednika (članova) koje bira opštinsko zastupništvo (§ 204 projekta). Starateljska poverenstva imaju, kako je to već u opštim primedbama spomenuto, u starateljskim stvarima istu nadležnost kao i sreski kao starateljski sud (§ 205 projekta), i protiv njihovih odluka ima mesta pravnim lekovima na više sudove jednako kao protiv odluka sreskih kao starateljskih sudova, (§§ 210 i 211 projekta)."

Starateljski saveti

§ 208

(1) Gde nema starateljskih poverenstava, postavljaće se za pomaganje starateljskog suda starateljski saveti, kojima će biti dužnost da starateljskom sudu saopštavaju sve za vođenje starateljskih poslova važne činjenice i opažene nedostatke ili nepravilnosti u upravljanju imovinom staranika i njihovom vaspitanju. Kad to bude potrebno, starateljski saveti poslužiće sudu svojim savetom i mišljenjem, kao i davanjem obaveštenja, kako bi se što više unapredili interesi lica, koja su pod starateljstvom.

(2) Starateljski saveti su dužni naročito:

1) prijaviti sudu kad treba postaviti štitnika, saštitnika, skrbnika ili produžiti štitničku vlast;

2) prijaviti sudu svaki slučaj zanemarenja nege i vaspitanja, zloupotrebe roditeljske vlasti ili nevršenja roditeljskih dužnosti;

3) saopštiti sudu imena onih lica, koja su podesna za štitnike ili skrbnike, kao i to, da li su ta lica pripravna, da se prime te dužnosti; i

4) pomagati štitnike i skrbnike savetima u vršenju njihove dužnosti.

§ 209

(1) Pretsednik okružnog suda po predlogu opštinskog odbora (gradskog zastupstva), a po preslušanju starešine sreskog suda, postaviće za svaku opštinu dovoljan broj starateljskih savetnika.

(2) Za starateljskog savetnika može biti postavljeno svako 30 godina staro svojevlasno pismeno lice koje uživa dobar glas. U prvom redu postaviće se kao savetnici pretstavnici priznatih vera, nastavnici i druga lica, koja se ističu socijalnim i dobrotvornim radom.

(3) Starateljski savetnici zavetovaće se starešini sreskog suda, da će svoju dužnost savesno vršiti i da će raditi na unapređenju interesa lica, koja su pod starateljstvom. Služba je njihova počasna.

Min. obrazloženje: „U §§ 212 i 213 projekta sadržani su propisi o starateljskim savetnicima, koji bi se imali postaviti, gde nema starateljskih poverenstava.

O njima je također već bilo govora u opštim primedbama.

U spomenutim paragrafima propisuje se ko može biti starateljski savetnik, kako se oni postavljaju, kao i šta je njihova dužnost.

Dok članovi starateljskog poverenstva i ostalo njihovo osoblje imaju da polože zakletvu (§ 208 stav 5), jer oni vrše sudijsku funkciju, odnosno funkciju sudskih činovnika, dotle se starateljski savetnici imaju samo zavetovati, pošto vrše samo savetodavnu funkciju."

Prepiska starateljskih poverenstava i starateljskih savetnika

§ 210

Prepiska starateljskih poverenstava i starateljskih savetnika sa javnim vlastima oslobađa se svih taksa i plaćanja poštarine.

Min. obrazloženje: „U §-u 214 predviđa se da se prepiska starateljskih poverenstva i starateljskih savetnika sa javnim vlastima oslobađa svih plaćanja takse i poštarine.

To je opravdano što oni u vom delokrugu vrše jednu javnu funkciju, ravnu funkciji starateljskih sudova."

Bliža naređenja o starateljskim poverenstvima i savetima

§ 211

Bliža naređenja o starateljskim poverenstvima i starateljskim savetima izdaće Ministar pravde po sporazumu sa drugim nadležnim Ministrima.

Min. obrazloženje: „Najzad se u § 215 predviđa. da će Ministar pravde propisati pravila o radu starateljskih poverenstava i starateljskih savetnika, o rukovanju novcima maloletnika kod starateljskih poverenstava, dalje o vođenju knjiga starateljskih sudova i starateljskih poverenstava i o načinu i sredstvima nadzora nad maloletnicima i skrbnicima i nad njihovom imovinom.

ČETVRTI DEO

O USVOJENJU I POZAKONJENJU

ČETVRTI DEO

O USVOJENJU I POZAKONJENJU

1) Usvojenje

§ 212

(1) Za rešavanje molbi radi potvrde ugovora o usvojenju nadležan je okružni sud.

(2) Postupak radi usvojenja može se kod suda pokrenuti samo na osnovu pismenog ili u sudski zapisnik primljenog ugovora usvojioca (poočima, pomajke) i usvojenika (posinka, poćerke) ili njegovog zakonskog zastupnika. Pismeni ugovor mora biti sastavljen u obliku javnobeležničkog akta ili overen od suda ili javnog beležnika.

§ 213

(1) Kad je potrebno odobrenje starateljskog suda, molba sa ugovorom o usvojenju predaće se sreskom sudu, koji vrši starateljsku vlast nad usvojenikom.

(2) Sreski sud, pošto utvrdi da ima izjava o privoljenjima i pristancima potrebnim po Građanskom zakoniku, sastavljenih u obliku propisanom za sam ugovor, izvršiće potrebne izviđaje o porodičnim i imovinskim odnošajima, o godinama starosti poočima, pomajke i usvojenika i dostaviće sve spise zajedno sa svojim obrazloženim predlogom okružnom sudu na rešenje.

(3) Ako nije potrebno odobrenje starateljskog suda, molba sa ugovorom o usvojenju podneće se neposredno onom sudu, u čijem području usvojilac ima svoju opštu mestnu nadležnost.

(4) Taj okružni sud će stanje stvari izvideti i potvrditi usvojenje, ako za to postoje sve zakonske pretpostavke.

§ 214

(1) Odluka okružnog suda, dostaviće se usvojiocu i usvojeniku, a ako ovaj nije svojevlastan njegovom zakonskom zastupniku i starateljskom sudu.

(2) Kad odluka, kojom se potvrđuje ugovor o usvojenju, postane pravnosnažnom, ona će se dostaviti nadležnoj vlasti radi uvođenja u matične knjige, a izvornik ugovora, na koji će okružni sud staviti odluku o potvrdi, čuvaće se kod okružnog suda odvojeno od drugih spisa.

Min. obrazloženje: „U pogledu propisa ovog dela valja primetiti sledeće:

1) Propisi Patenta (§§ 257 do 262) i s njima u glavnom jednaki propisi Nespornih pravila za Srbiju (§§ 140 do 142) o postupku pri usvojenju (posinjenju) odgovaraju potrebama i stoga su sa nekoliko nebitnih izmena, preuzeti (§§ 212 do 214 projekta).

Što se tiče nadležnosti, Patenat potvrdu usvojenja daje u nadležnost okružnih sudova (§§ 258, 259 Patenta).

Ovi propisi izmenjeni su propisima § 113 Jurisdikcione norme, koja važi na području Apelacionih sudova u Sloveniji i Dalmaciji. Po tim propisima, ako je usvojenik lice pod starateljstvom, usvojenje ima da potvrdi sreski kao starateljski sud; ovaj sud po već spomenutom propisu §-a 109 Jurisdikcione norme mora svoju odluku o potvrđenju podneti na odobrenje okružnom sudu (v. primedbe k § 147 projekta), a u ostalim slučajevima, t. j. ako je usvojenik svojevlasno lice ili ako stoji pod očinskom vlašću usvojenje ima da potvrdi sreski sud opšte mestne nadležnosti usvojitelja.

Što se tiče potvrđenja od strane starateljskog suda, projekat je, s razloga izloženih u primedbama k § 147 projekta, sve važnije odluke o starateljskim stvarima, pa stoga i od luku o potvrđenju usvojenja, dao u nadležnost okružnog suda (§ 213 projekta).

Ali je i projekat zadržao nadležnost okružnog suda i za slučajeve, gde je usvojenik svojevlasno lice, jer smatra da nije zgodno u jednim slučajevima dati potvrđivanje u nadležnost okružnog suda, a u drugim u nadležnost sreskog suda.

Naprotiv projekat je usvojio spomenuto razlikovanje u pogledu mestne nadležnosti. Ovo je opravdano s obzirom na

to, što su u slučaju, ako je usvojenik lice pod starateljstvom, pretežniji interesi usvojenika, a u ostalim slučajevima je pretežnije da li na strani usvojitelja postoje zakonske pretpostavke za dopustivost usvojenja, a sud opšte mestne nadeležnosti je za tako ispitivanje u prvom redu pozvan".

I. Usvojenje je svečani, formalni ugovor, kojim se između dva lica zasnivaju odnosi, koji se zasnivaju rođenjem, t.j. odnosi između oca, odnosno matere i rođenog deteta. U smislu §§ 179 i 180 o. g. z. pretpostavke za usvojenje su sledeće:

a) da usvojitelj nema svoje zakonite dece;

b) da su poočimi ili pomajke navršili četrdesetu godinu, a posinak ili poćerka da su najmanje osamnaest godina mlađi od poočima ili pomajke. Lice koje je u braku, može samo s privolom bračnog druga usvojiti ili biti usvojeno. Ove privole ne treba ako je bračni drug proglašen duševno bolesnim, neznanog boravišta ili ako je brak rastavljen.

c) ako je dete maloletno, može se usvojiti samo kada pristane zakoniti otac, ili ako njega nema, samo kada pristane mati, štitnik i sud. Također, ako je dete punoletno, a zakoniti mu je otac još živ, potrebno je privoljenje ovoga.

Srpski građanski zakonik međutim ne predviđa zaštitu prava vlastite dece i ne traži da usvojitelj nema bračne dece. U smislu § 140 srp. g. z. posinak i poćerka moraju biti barem petnaest godina mlađi od svoga poočima i pomajke. U smislu ovog zakonika usvojenje se može učiniti na četiri načina, prvi od ovih predviđen je u §-u 137; drugi u §-u 143; treći u §-u 144; a četvrti u §-u 146. Gde se usvaja maloletnik (imao oca ili ne) postupalo se po zakonu o starateljstvu. (čl. 75 i 94).

II. U smislu gornjeg paragrafa postupak radi usvojenja svojevlasnog lica je sledeći:

A) Pre svega sastaviće se između usvojitelja i usvojenika ugovor o usvojenju, koji mora biti sastavljen u obliku javnobeležničkog akta, ili overen od suda odnosno javnog beležnika.

Obrazac ugovora o usvojenju sastavljen u obliku privatne isprave overene od suda, bio bi sledeći:

Između Janković Milana, rentijera iz Beograda, Kosovska 86 i Jurković Janka, privatnog činovnika, iz Beograda, Dunavska 66, zaključen je sledeći

Ugovor o usvojenju:

I. Janković Milan izjavljuje ovim, da nemajući vlastite zakonite dece usvaja Jurković Janka i podeljuje mu sva prava koja po zakonu pripadaju zakonitoj deci prema roditeljima.

II. Jurković Janko u buduće će uz svoje prezime nositi i prezime svoga poočima i s toga će se zvati Jurković-Janković Janko.

III. Jurković Janko ima pravo, jer je već punoletan, da si uzme ženu po svome izboru.

Ako poočim sa njegovim izborom ne bude sporazuman, onda će deca rođena u ovom braku biti isključena od prava koja pripadaju po zakonu naslednicima posinka.

IV. Jurković Janko prima u celosti ovaj ugovor i izjavljuje se naročito sporazumnim sa tačkama II i III ovog ugovora.

V. Jurković Nikola, bračni otac Jurković Janka, izjavljuje da je i on sa svoje strane sporazuman da Janković Milan usvoji njegovog sina.

23 novembra 1934 g. u Beogradu.

slede potpisi stranaka i overenje suda.

B) Iza toga sastaviće se molba za potvrdu usvojenja, koja će se podneti okružnom sudu u čijem području usvojitelj ima svoju opštu mestnu nadležnost.

Obrazac takve molbe biće sledeći:

Okružnom sudu za grad Beograd

Beograd

Predlog

Janković Milana, rentiera iz Beograda, Kosovska 86,
da se potvrdi usvojenje zaključeno s punoletnim Jurković Jankom.

u jednom primerku
prilozi A, B, C, D, E, u izvorniku.

Glasom krštenice pod A) navršio sam 65 godina, a glasom krštenice pod B) navršila je moja supruga 60 godina. Naš je brak ostao bez dece, i stoga želim usvojiti našeg rođaka Jurković Janka, privatnog činovnika iz Beograda Dunavska 66, koji je glasom krštenice priložene pod C) navršio 20 godina, i glasom odluke sreskog suda za grad Beograd u Beogradu pod B) proglašen punoletnim.

Kako je na ugovor o usvojenju, koji prilažem pod E), pristao i bračni otac Jurković Janka, gospodin Jurković Nikola, to

predlažem:

da se potvrdi od strane ovog Okružnog suda ugovor o usvojenju od 23 novembra 1932 g.

Janković Milan, s. r.
Janković Milena, s. r.

C) Okružni sud proučiće stanje stvari i potvrdiće usvojenje ako postoje sve pretpostavke građanskog zakonika. Zaključak okružnog suda dostaviće se usvojitelju i usvojeniku. Kad odluka, kojom se potvrđuje ugovor o usvojenju, postane pravnosnažna, dostaviće je sreski sud nadležnoj vlasti radi uvođenja u matične knjige, a izvornik ugovora na koji će okružni sud staviti odluku o potvrdi, čuvaće se kod okružnog suda.

III. Postupak radi usvojenja maloletnog lica biće međutim sledeći:

A) I ovde sastaviće se pre svega između usvojitelja s jedne strane i oca maloletnog usvojenika s druge strane, ugovor o usvojenju. Ako maloletni usvojenik nema oca, onda treba da na ugovor pristanu njegova mati i štitnik. U svakom će slučaju morati takav ugovor odobriti i sud, jer pre toga takav ugovor ne može da bude punovažan.

I ovde treba da je ugovor sastavljen u obliku javnobeležničkog akta ili overen od suda odnosno javnog beležnika.

Molba s ugovorom o usvojenju i ispravom o privolenju oca, odnosno matere ili štitnika, predaće se sreskom sudu, koji vrši starateljsku vlast nad usvojenikom. Toj molbi priložiće se i krštenica usvojitelja i usvojenika u cilju da se dokaže njihova starost i razlika u godinama.

Sreski sud izvršiće potrebne izviđaje o porodičnim i imovinskim odnošajima, o godinama starosti poočima, pomajke i usvojenika i dostaviće sve spise zajedno sa svojim obrazloženim predlogom okružnom sudu na rešenje. Takav izveštaj sastaviće se u smislu sledećeg obrasca:

„U smislu §-a 213 vanparničnog postupka dostavljaju se Okružnom sudu spisi radi potvrde usvojenja, na rešenje.

Potpisani sreski sud smatra, da se ima odobriti predlagano usvojenje iz sledećih razloga:

Ugovor o usvojenju sastavljen je u redu i propisno potpisan od matere i štitnika maloletnog X. X. Usvojitelj i predlagač udovoljili su svim zakonskim uslovima i usvojenjem je u korist maloletnog obezbeđeno izdržavanje, njegovo vaspitanje i opskrba. Pošto je maloletnik vanbračno dete, proizlazi da se priloženi ugovor o usvojenju ima smatrati još korisnijim po njega.

Sreski sud . . . . . .

datum . . . . . .

potpis sudije.

B) Okružni će sud proučiti stanje stvari i potvrditi usvojenje, ako postoje sve pretpostavke građanskog zakonika. Takav će zaključak glasiti u smislu sledećeg obrasca:

„Odobrava se usvojenje maloletnog X. X. rođenog . . . od strane gosp. N. N. posednika iz . . . . . i potvrđuje se ugovor o usvojenju. Usvojenik ima u buduće da nosi uz svoje prezime i prezime svoga poočima i prema tome će se zvati . . . . . .

Okružni sud u . . . . . .

datum . . . . . .

potpis . . . .

Zaključak okružnog suda dostaviće se preko nadležnog sreskog suda usvojitelju i zakonskom zastupniku usvojenika. Čim taj zaključak postane pravomoćan, dostaviće ga sreski sud nadležnoj vlasti radi uvođenja u matične knjige. Izvornik ugovora, na kojem će biti odluka okružnog suda, čuvaće se kod okružnog suda.

2) POZAKONJENJE

Utvrđenje očinstva

§ 215

Kod pozakonjenja naknadnim brakom vanparnični sud ne postupa, osim slučaja spomenutog u sledećem paragrafu.

§ 216

(1) Očinstvo vanbračnog deteta, u cilju da se dete smatra docnije zaključenim brakom pozakonjenim, utvrdiće se posle smrti oca po vanparničnom postupku. Isto tako će se u smislu propisa Građanskog zakonika radi pozakonjenja posle smrti oca po vanparničnom postupku utvrditi, da je ranija bračna prepreka uklonjena ili da koji bračni drug nije, bez svoje krivice, znao za bračnu prepreku.

(2) Očinstvo će se moći utvrditi odlukom vanparničnog suda samo onda, kad postoje takve činjenice i okolnosti, iz kojih nesumnjivo proizlazi da se umrli smatrao i priznavao ocem toga deteta, i ako oni, koji bi bili pozvani na nasledstvo umrloga oca, to očinstvo osnovano ne ospore.

(3) Za postupak nadležan je, u slučaju ako je za dete, koje se ima pozakoniti, već postavljen štitnik ili skrbnik, starateljski sud, a u drugim slučajevima sreski sud, kod kojeg to dete u građanskim parnicama ima svoju mestnu nadležnost.

(4) Pravnosnažnu odluku, kojom se utvrđuje očinstvo, dostaviće sud nadležnoj vlasti radi uvođenja u matice.

Min. obrazloženje: „Što se tiče pozakonjenja naknadnim brakom, Patenat nema o tome nikakvih propisa. Postojala je samo jedna Ministarska naredba od 1855 god., kojom je sudovima dato uputstvo, da u takvim slučajevima nemaju nikakve ingerencije sudovi već samo opšte upravne vlasti.

To se u §-u 215 projekta izrično ističe, da ne bude sumnje o tome.

Naprotiv, postoje izvan Patenta propisi o utvrđenju očinstva vanbračnog deteta, čije bi pozakonjenje imalo uslediti pošto su uklonjene bračne prepreke ili zbog nevinog neznanja bračnih prepreka od strane bar jednog od supruga ili usled naknadno zaključnog braka (§§ 160 i 161 o. g. z., § 134 srp. gr. zak., odnosno §§ 199 i 200 komisijskog projekta građ. zak.), kada je otac umro, pre nego što je to pozakonjenje provedeno.

U tom pogledu propisuje član XVI Uvodnog zakona Jurisdikcijone, norme, koja važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu da to utvrđenje ima biti u vanparničnom postupku, a § 113 stav 2 te Jurisdikcijone norme propisuje, da je za taj postupak nadležan sreski sud, ako je lice, koje se

ima pozakoniti, pod starateljstvom, a inače sreski sud, kod kojeg lice, koje se ima pozakoniti, ima svoju opštu mestnu nadležnost u parničnim stvarima.

Projekat je u svom §-u 216 preuzeo ove propise kao celishodne i dodao im još potrebne propise o samom postupku pri ovom potvrđivanju polazeći pri tome sa gledišta da utvrđivanje u vanspornom postupku može biti samo, gde spomenute činjenice, na kojima bi se to utvrđivanje imalo osnivati, nisu sporne."

I. Pozakonjenje ima dejstvo, da vanbračno dete postane bračnim detetom. Usled pozakonjenja vanbračna deca uživaju sva građanska prava u pogledu oca i njegove imovine.

Po opštem građ. zakoniku biva pozakonjenje:

a) Uklonjenjem bračne prepreke tj. pozakonjena bivaju deca rođena u braku koji je oglašen punovažnim i ako su rođena dok je taj brak usled bračnih prepreka bio ništavan, (§ 160, 1 deo). Time što su uklonjene bračne prepreke i što je brak naknadno postao punovažnim, nastupa t. zv. legitimatio plenissimo jure;

b) pozakonjeno dalje biva dete rođeno u ništavnom braku ako je takav brak bio zaključen nevinim neznanjem muža ili žene t.j. u dobroj veri (§ 160, 2 deo), jer bila bi velika nepravda da se liši prava bračno dete, kad je takvo dete rođeno u braku sklopljenom u dobroj veri, iako posle toga poništenom;

c) naknadnim brakom t.j. usled naknadnog braka svojih roditelja smatraju se deca rođena izvan braka kao bračna deca (§ 161). Pozakonjenje vanbračno rođenog deteta naknadnim brakom nastaje po zakonu i radi toga narediće prvostepena upravna **vlast da se zabeleži u maticama** krštenih da je nastupilo pozakonjenje, a sud nema da postupa u takvom slučaju;

d) milošću vladaoca (§ 162).

II. Posle smrti oca će se u slučajevima gore označenim pod a), b), i c), utvrditi po vanparničnom postupku očinstvo deteta koje se ima pozakoniti:

1) ako postoje takve činjenice i okolnosti iz kojih nesumnjivo proizlazi da se umrli smatrao i priznao ocem toga deteta; ili

2) ako oni, koji bi bili pozvani na nasledstvo umrlog oca to **očinstvo priznaju.**

Ako su ove činjenice osnovano osporene moraće se redovitom parnicom utvrditi očinstvo vanbračnog deteta.

III. Kod pozakonjenja naknadnim brakom podnosi se molba za pozakonjenje nezakonitog deteta i za upis tog pozakonjenja u matice rođenih opštoj upravnoj vlasti prvog stepena. Predlog radi utvrđenja očinstva posle smrti vanbračnog oca podnosi se starateljskom sudu, ako je detetu koje se ima pozakoniti već postavljen štitnik ili skrbnik, inače sreskom sudu opšte mesne nadležnosti tog deteta.

Pozakonjenje milošću Vladaoca

§ 217

(1) Molba za pozakonjenje milošću Vladaoca predaće se, ako dete nije svojevlasno, sreskom kao starateljskom sudu, inače sreskom sudu koji je za vanbračno dete u građanskim parnicama opšte mestno nadležan.

(2) Sreski sud, kojem ta molba bude podnesena, izvideće stanje stvari i sve odlučne okolnosti i poslaće spise apelacionom sudu sa svojim obrazloženim mišljenjem, a ako dete nije svojevlasno, i sa svojom izjavom o pristanku ili nepristanku.

(3) Apelacioni sud će spise sa svojim mišljenjem podneti Ministarstvu pravde radi podnošenja Kralju.

§ 218

(1) Vladaočevo rešenje saopštiće sreski sud strankama i nadležnoj vlasti radi upisa u matice rođenih.

(2) Rešenje o pozakonjenju ima pravnu snagu od dana kad ga je Vladalac potpisao.

Min. obrazloženje: „Propisi Patenta (§§ 263, 264), odnosno Nespornih pravila (čl. 143 do 145) o postupku pri pozakonjenju putem vladaočeve milosti mogli su, pošto su podesni, biti sa neznatnim izmenama preuzeti (§§ 221 i 222 projekta)."

I. Treba pre svega napomenuti da pozakonjenju, milošću vladaoca ima mesta onda, ako se pozakonjenje ne može postići u smislu §§ 160 i 161 o. g. z. odnosno § 134 srp. gr. zak. t. j. pozakonjenjem na osnovu zakona.

Pretpostavke za pozakonjenje milošću vladaoca su sledeće:

a) Privola oca, koja redovito proizlazi iz toga što sam otac podnosi molbu za pozakonjenje. U paragrafu 162 o. g. z. govori se doduše da samo roditelji mogu tražiti ovu povlasticu, ako bi hteli da dete isto kao zakonito učine deonikom svoga staleža ili prava na imovinu, koju mogu slobodno preneti na naslednike, ali u slučaju smrti oca mogu takvu molbu podneti i majka ili dete ako mogu dokazati da je to bila želja očeva (vidi Ehrenzweig, 2 druga polovina § 452 str. 197).

1) Privola deteta. Ako je dete maloletno, onda daje privolu za podnošenje molbe radi pozakonjenja starateljski sud po saslušanju štitnika. Ako je dete pounoletno onda sud ne može nikako da odbije njegovu molbu (r. G. U. 9302).

c) Podnošenje molbe. Ako dete nije svojevlasno, molba za pozakonjenje putem milosti vladaoca predaće se sreskom sudu kao starateljskom sudu, a ako je dete koje se ima pozakoniti punoletno, onda će se takva molba predati onom sreskom sudu u čijem području vanbračno dete ima svoju opštu mesnu nadležnost u građanskim parnicama.

II. Na ovom ćemo mestu obraditi dva praktična slučaja postupka pozakonjenja putem vladaočeve milosti:

1) **Ako je dete koje se ima pozakoniti svojevlasno:**

Sreskom sudu

u Zagrebu

Molba

Janežić Josipa, veleposednika iz Zagreba, Kaptolska br. 33, za pozakonjenje njegovog sina Milana milošću vladaoca.

u jednom primerku
prilozi A, B, C, D i E u izvorniku

Glasom krštenice prolažene pod A) rodila je Golubić Milena u Zagrebu vanbračnog sina Milana, kome sam ja otac.

Imao sam nameru da se oženim sa Golubić Milenom i da svom sinu Milanu podelim prava bračnog deteta, ali usled nagle smrti matere nisam uspeo da ostvarim ovu nameru.

Uverenjem gradskog načelstva u Zagrebu dokazujem da sam dobrog vladanja i stanje moje imovine (prilog B); krštenicom pod C) dokazujem da je moj sin Milan već punoletan; uverenjem gradskog načelstva u Zagrebu pod D) da je isti dobrog moralnog vladanja; a uverenjem trgovačke komore u Zagrebu pod E) dokazujem da je isti protokolisan trgovac i da ima svoju vlastitu trgovačku radnju.

Supotpisom ove molbe pristaje moj sin na nju.

Pošto je moja želja da svoga sina učinim deonikom prava na imanje koje mogu slobodno preneti na naslednike, obraćam se ponizno preuzvišenoj milosti Njegovog Kraljevskog Veličanstva za pozakonjenje moga vanbračnog sina, i

molim

da ovaj sreski sud izvoli ovu moju molbu službenim putem predložiti Njegovom Veličanstvu Kralju, i ishoditi da bude moj sin pozakonjen milošću Njegovog Veličanstva, da ga mogu učiniti deonikom one imovine, koju mogu slobodno preneti na naslednike.

datum . . . Janežić Josip, s. r.
Golubić Milan, s. r.

Po ovoj će molbi sreski sud provesti potrebne izviđaje, po potrebi saslušati suprugu predlagača, zakonitu braću i sestre i druge srodnike. Ako nema nikakvih zakonskih prepreka okružni će sud predložiti molbu i odnosne spise sa sledećim izveštajem:

Apelacionom sudu

u Zagrebu

Potpisani podnosi molbu Janežića Josipa veleposednika iz Zagreba, za pozakonjenje njegovog punoletnog vanbračnog sina Golubić Milana milošću vladaoca.

Pošto je s obzirom na ovo što je navedeno u molbi i na provedene i priložene izviđaje udovoljeno propisima zakona, preporučuje se ova molba od strane ovoga suda.

Sreski sud u Zagrebu

datum . . . potpis . . . .

Apelacioni sud će podneti ove spise sa svojim mišljenjem Ministarstvu pravde radi podnošenja Kralju. Odluka o

pozakonjenju ima pravnu snagu od dana kad ju je Kralj potpisao a ne od dana saopštenja. Ovu će odluku sreski sud saopštiti strankama i nadležnoj vlasti radi upisa u matice rođenih.

2) **Ako dete koje se ima pozakoniti nije svojevlasno:**

Sreskom sudu za grad Beograd

Beograd

Molba

Markovića Milana, lekara iz Beograda, Savska 85.
za pozakonjenje njegovog maloletnog
sina Jurišić Branka milošću vladaoca.

u jednom primerku,
prilozi A) i B) u izvorniku.

Glasom krštenice pod A), rodila je neudata Juričić Anka, činovnik iz Beograda, Grobljanska 55, s kojom sam dulje vremena živio u intimnim odnosima, muško dete kršteno na ime Branko, kome sam ja otac.

Pre nego što sam dovršio studije i postao lekarom, umrla je Juričić Anka, a ja sam se oženio glasom vjenčanog lista pod B), sa sadašnjom svojom suprugom roď. Filipić. Dete sam uzeo sebi i svi misle da je ono moj bračni sin.

Pošto je dete već navršilo šestu godinu i mora da polazi u javne škole, stalo mi je do toga, da ne dođe u javnost da je vanbračno rođeno. Da bi ga mogao učniti bračnim sinom i deonikom svoga staleža i prava na ono imanje, koje mogu slobodno preneti na naslednike, potrebna mi je posebna povlastica zemaljskog vladaoca, kojom se dete proglašuje bračnim.

Žena je moja sporazumna sa pozakonjenjem tog vanbračnog mi sina. U znak njezinog privolenja potpisuje i ona ovu molbu pošto je naš brak ostao bez dece.

Stoga

molim:

da ovaj sreski sud postavi mom maloletnom vanbračnom sinu Branku skrbnika i da po saslušanju istoga podnese ovu molbu sa preporukom Apelacionom sudu u Beogradu, koji molim

da ju izvoli predložiti službenim putem Njegovom Kraljevskom Veličanstvu a u cilju pozakonjenja mog maloletnog sina Juričić Branka putem milosti Njegovog Kraljevskog Veličanstva.

Datum . . . . Marković Milan, s. r.

Marković Slava roď. Filipić s. r.

Po ovoj će molbi sreski sud postupiti analogno već prikazanom primeru. Napominje se samo, da ako vanbračno dete ima već štitnika, onda treba da ovaj svojim potpisom pristane na molbu ili da se zatraži njegovo saslušanje.

PETI DEO

DOBROVOLJNA PROCENA I PRODAJA

PETI DEO

DOBROVOLJNA PROCENA I PRODAJA

§ 219

Svako može tražiti da mu se predmeti njegovog vlasništva preko suda procene i da se javno prodadu.

I. Razlozi zbog kojih će se zamoliti pokretanje postupka radi dobrovoljne procene i prodaje vanparničnim postupkom mogu biti različiti. Dobrovoljna prodaja u vanparničnom postupku povešće se po sporazumu suvlasnika stvari, koja se ne može fizički podeliti, ili kad sunaslednici nemaju nikakvog interesa da preuzmu nasleđene stvari; dalje u slučaju presude, kojom su naslednici osuđeni na prodaju kojeg naslednog dobra, u cilju da se ostvari zadužbina određena po zaveštaocu, i slično.

Za podnošenje molbe radi dobrovoljne procene prodaje, ovlašćeni su samo vlasnici stvari koje se imaju proceniti i prodati, a dobrovoljna prodaja nepokretnina može se dozvoliti samo onome koji je upisan u javnim knjigama kao vlasnik. Suvlasnik koje zajedničke stvari može tražiti da se proceni ili proda samo njegov deo, koga mora tačno da navede.

Nadležnost

§ 220

(1) Za procenu kao i za dražbu nepokretnih i pokretnih telesnih stvari nadležan je onaj sreski sud, u čijem se području te stvari nalaze. Ako se nepokretno dobro nalazi u području više sreskih sudova, tražilac procene ili prodaje ima pravo da izabere sud, kod kojega će to tražiti.

(2) Za procenu i dražbu tražbina nadležan je sreski sud, u čijem području prebiva ili boravi verovnik, no ako je tra-

žbina uknjižena, nadležan je, po izboru molitelja, i onaj sud, u čijem području leži nepokretnina tom tražbinom opterećena. Za procenu i dražbu drugih imovinskih prava nadležan je sreski sud, u čijem području ovlašćenik prebiva ili boravi, a ako vršenje prava obuhvata upotrebljavanje ili iskorišćavanje nepokretne ili pokretne telesne stvari, onda sreski sud spomenut u prvom stavu.

(3) Dobrovoljnu prodaju pokretnih telesnih stvari provešće sud samo, ako one spadaju u još neuručenu zaostavštinu ili u imovinu lica pod starateljstvom. U svima ostalim slučajevima dobrovoljna prodaja pokretnih telesnih stvari može se tražiti samo kod upravnih vlasti po propisima, koji za njih postoje.

Stvarna nadležnost za postupak dobrovoljne procene ili prodaje ustanovljena je na način da će u svakom slučaju postupati sreski sud.

Mesna nadležnost određuje se po lex rei site tj. postupaće onaj sreski sud u čijem se području nalaze stvari koje se imadu proceniti ili prodati. Izabrana (elektivna) mesna nadležnost, kojom se može koristiti predlagač predviđena je samo za dražbu tražbina na način da se postupak za dražbu tražbina može povesti po izboru molitelja kod sreskog suda u čijem području boravi dužnik ili ako je tražbina uknjižena, kod onog sreskog suda, u čijem području leži nepokretnina opterećena tom tražbinom. Dok na području Kasacionog suda u Beogradu i Velikog Suda u Podgorici zakon o izvršenju i obezbeđenju ne dobije obaveznu snagu, na tim područjima vršiće dobrovoljne procene i prodaje opšte upravne vlasti prvog stepena. Ove se imaju pri tome pridržavati propisa §§ 219 do 230.

§ 221

Izvršenje procene ili dražbe sud može poveriti i javnom beležniku, a u pogledu pokretnih telesnih stvari i pretsedniku opštine.

1. U smislu § 223 zakona o javnim beležnicima od 11 septembra 1930 g. sud može javnom beležniku poveriti poslove oko procene i dražbe pokretnih stvari i nepokretnina u vanparničnom postupku a naročito provađenje dobrovoljne dražbe.

Postupak

§ 222

Ukoliko ovaj zakon što drugo ne naređuje, ovde će se shodno primenjivati propisi o proceni i dražbi sadržani u Zakonu o izvršenju i obezbeđenju i u Uredbi o procenjivanju predviđenoj u § 113 stav 5 toga zakona.

U pogledu procene i prodaje pokretnih stvari shodno će se primenjivati propisi §§ 229 i 230 zakona o izvršenju i obezbeđenju.

U pogledu procene i prodaje nepokretnosti shodno će se primenjivati propisi §§ 107 do 207 zakona o izvršenju i obezbeđenju a naročito propis §-a 113 o proceni zemljišta i § 114 o utvrđivanju dražbenih uslova.

Gore pomenuti § 113 stav 5 zakona o izvršenju i obezbeđenju glasi: „Ministar Pravde izdaće Uredbom pobliže propise o tome, koja se zemljišta i koji pripatci imaju smatrati da su od veće vrednosti, zatim o postavljanju i izboru veštaka kao i o njihovom nagrađivanju i naposletku o načelima, po kojima će se vršiti procenjivanje. Ovom uredbom propisaće se i to, ukoliko se kod zgrada njihova vrednost, umesto procenom, može utvrditi na osnovu prihoda merodavnih za odmeravanje poreza ili na osnovu godišnjeg poreza. Ovi propisi sadržani su u uredbi o postavljajnu i izboru veštaka za procenjivanje i o postupku procenjivanja od 24. VI. 1932 g. (Sl. novine br. 153—LXX od 7. VII. 1932 g.).

Procena

§ 223

Sud će po službenoj dužnosti izabrati veštake i s njima izvršiti sudsku procenu. Pri tome sud nije vezan za predloge stranaka.

§ 224

Procene izvršene na molbu vlasnika ne mogu imati pravnog dejstva prema licima koja o tome nisu unapred obaveštena.

I. K tome treba da istaknemo slučaj da nužni nasledници moraju biti pozvani proceni, kad se radi o ustanovljivanju ili obezbeđenju nužnog dela.

II. Dalje prikazaćemo ovde jedan praktični primer postupka za dobrovoljnu procenu i dražbu nepokretnina:

a) Sreskom sudu

Zemun

Molba

Slavić Slavomira, učitelja iz Zagreba, Savska 46.

za dobrovoljnu procenu i dražbu njegove kuće u Zemunu, Ninskog ul. 46, upisane u zemlj. ul. br. 408 p. o. Zemun.

u jednom primerku

prilog A) u izvorniku

B) dražbeni uslovi u 2 primerka

Vlasnik sam kuće u Zemunu, Ninskog ul. 46 upisane u zem. ul. br 408 p. o. Zemun, što dokazujem izvatkom iz zemljišne knjige pod A).

Zbog svog zanimanja i udaljenosti ne mogu upravljati ovom svojom kućom kako treba, te sam prinuđen da tražim dobrovoljno procenu i prodaju iste i na osnovu toga

molim

da ovaj sreski sud odredi dobrovoljnu procenu i prodaju gore označene moje kuće i da po službenoj dužnosti imenuje dva veštaka i s njima izvrši zamoljenu sudsku procenu.

datum . . . . Slavić Slavomir s. r.

b) Po ovoj će molbi sreski sud u Zemunu doneti sledeći

Zaključak

Po molbi Slavić Slavomira, učitelja i Zagreba, Savska 46, dozvoljava se dobrovoljna procena i prodaja kuće, upisane na molitelja u zem. ul. br. 408 p. o. Zemun, i za izvršenje sudske procene određuje se ročište na licu mesta u Zemunu, Ninskog ul. 46, na dan 30. maja 1933 g. u deset časova pre podne. Kao veštaci određuju se gospoda: Janić Janko i Ivošević Jovan, građevinari iz Zemuna, koji su ovim, po službenoj dužnosti izabrani kao procenitelji po ovom predmetu i pozivaju se na gore određeno ročište.

Sreski sudu u Zemunu

datum . . . . potpis sudije.

O tome se obaveštvaju predlagač i veštaci.

Napomena: Ako izvršenje procene bude povereno javnom beležniku, onda će taj zaključak glasiti: „Dozvoljava se zamoljena dobrovoljna procena i izvršenje ove procene, poverava se javnom beležniku Dr-u N. N. iz Zemuna uz sudelovanje sudskih veštaka O. O. i P. P. time, da svoj izveštaj sa zapisnikom o proceni ima da podnese ovom sudu u roku od petnaest dana". U pogledu dražbenih uslova vidi obrazac pod II. kod §-a 156.

c) Na gore određenom ročištu sastaviće se sledeći:

Zapisnik

sastavljen od sreskog suda u Zemunu, 30 maja 1935 g. na licu mesta u Savskoj ulici br. 46 o dobrovoljnoj proceni kuće Slavić Slavomira upisane u zemlj. ul. br. 408 p. o. Zemun.

Prisutni potpisani

Dolaze na lice mesta Slavić Slavomir i sudski veštaci Janić Janko i Ivosević Jovan, građevinari iz Zemuna.

Na to pregledavaju se sve prostorije kuće koja se ima proceniti i veštaci bivaju pozvani, i opomenuti na već položenu veštačku prisegu, da savesno i po najboljem veštačkom znanju izjave svoj nalaz o stanju kuće i mnenje o vrednosti iste.

Posle toga daju veštaci u zapisnik sledeći svoj nalaz i i mišlenje.

(sledi veštački nalaz i mišlenje).

Zaključeno i potpisano

Potpis sudije i veštaka. potpis predlagača.

Napomena: Ako veštaci ne mogu odmah da dadu u zapisnik svoje mnenje, već traže za to primeran rok, glasiće poslednji stav gornjeg zapisnika ovako:

„Na to mole veštaci da im se dozvoli rok od osam dana, jer nisu u stanju proračunati odmah vrednost pojedinih delova ove kuće i time ustanoviti njezinu ukupnu vrednost".

U slučaju kad je veštacima dozvoljen rok za podnošenje poslednjeg pismenog nalaza i mnenja, oni imadu da podnesu svoj nalaz i mnenje u određenom im roku sudu, i istovremeno priložiće i svoje troškovnike radi odmeravanja njihovih troškova.

Ovom prilikom dodaće se gornjem zapisniku sledeće:

Dolaze pred sud sudski veštaci Janko Janić i Ivošević Jovan, građevinari iz Zemuna i preradu svoj pismeni nalaz i mnenje o proceni kuće u Zemunu, Savska 46 upisane u zemlj. ul. br. 408 p. o. Zemun, po kojem je procenjena čista vrednost ovde označene kuće sa Din. 490.000. Ovaj se pismeni nalaz i mnenje prilaže zapisniku od 30. maja 1935 g. br. . . . .

Veštaci prilažu radi sudskog odmeravanja njihovih pristojbina, svoje troškovnike.

Zaključeno i potpisano.

Potpis veštaka i sudije . . . .

Zaključak

Zapisnik o dobrovoljnoj proceni kuće u Zemunu Savska 46, upisane u zemlj. ul. br. 408 p. o. Zemun. sa nalazom i mnenjem veštaka, ostaje kod ovog suda i učesnicima se dozvoljava uvid i prepis istog.

Troškovi veštaka Janić Janka i Ivošević Jovana, građevinara iz Zemuna, odmeravaju se svakome sa Din. 300, koji iznos ima predlagač Slavić Slavomir da plati u roku od petnaest dana pod pretnjom izvršenja.

Sreski sud u Zemunu

datum . . . . . potpis sudije . . . . .

O tome se obaveštavaju: predlagač i veštaci.

Dražba

§ 225

Kad to vlasnik zahteva dozvoliće se dobrovoljna prodaja i bez prethodne procene, ali vlasnik mora naznačiti početnu (iskličnu) cenu.

§ 226

(1) Ako se drukčije ne predloži, sud će odrediti samo jedno dražbeno ročište na kojem se neće primati ponuda ispod početne cene.

(2) U odluci kojom se određuje dražba navešće se, šta će se učiniti sa kupovnom cenom.

U smislu § 115 Ip. svaki nacrt koji se mora sudu predložiti za dobrovoljnu dražbu, a isto tako i dražbeni uslovi moraju sadržavati:

1) tačno označenje zemljišta uz kratku napomenu pripadaka, koji će se zajedno s njim prodati, a kad se prodaju delovi zemljišta, onda i njihovo označenje razlomkom;

2) naređenja o načinu davanja i o visini jamčevine koju treba da dadu ponudioci (kaucija §§ 116 i 117 Ip.);

3) označenje služnosti, preužitaka i drugih realnih tereta, koji ne spadaju u hipoteke, a koje najbolji ponudilac, kojemu bude zemljište dosuđeno (dražbeni kupac), mora da preuzme bez uračunavanja u kupovninu (najviše ponuđenu cenu), § 118 Ip;

4) označenje najniže prihvatljive ponude (§ 119 Ip.);

5) naređenja o načinu isplate kupovnine (§§ 120 i 121 Ip.);

6) označenje časa kad opasnosti i koristi prelaze na kupca (§ 122 st. 1 Ip.);

7) naređenja o času i uslovima, pod kojima će se predati zemljište kupca i upisati njegovo pravo vlasništva u javnoj knjizi (§ 122 st. 2 Ip.);

8) ako se predloži dražba zemljišta po katastralnim parcelama, bliža naređenja o tome (§ 123 Ip.).

Dražba nepokretnina

§ 227

(1) Kod određivanja dobrovoljne dražbe nepokretnina sud ima osobito paziti, da dražbeni uslovi budu jasni i razgovetni, da u njima ne bude odredaba, zbog kojih bi prodaja bila nedopuštena ili nevaljana ili takvih odredaba, koje bi mogle biti povod sporovima ili nesporazumima. Ako sud takvih nedostataka nađe, ima pozvati učesnike, da ih uklone, jer se inače neće odrediti dražba.

(2) U oglasu, koji će se izdati ima se napomenuti porodično i rođeno ime i prebivalište prodavaoca tačno označenje nepokretnina, koja se prodaje, i početna cena. Uz to treba naročito navesti, da je prodaja određena usled dobrovoljnog zahteva vlasnika i da će usled toga svi tereti, dakle i uknjiženo založno pravo verovnika ostati netaknuto bez obzira na kupovnu cenu, koja će se prodajom postići.

(3) Obaveštenju i opomeni verovnika, koja je propisana u izvršnom postupku, nema mesta pri dobrovoljnoj dražbi.

I. Pre svega treba napomenuti da se nacrt dražbenih uslova ima podneti u dva primerka, jer će se jedan primerak u slučaju prodaje, poslati poreskoj vlasti.

Ako dražbeni uslovi, koje je predlagač podneo, odgovaraju zakonskim naređenjima o dražbenim uslovima, koje smo izneli kod §-a 226, vanparnični sud će ih odobriti, ali ako bi ovi uslovi sadržavali neke nedostatke, odrediće sud ročište i pozvaće učesnike da ih uklone, jer se inače neće odrediti dražba.

II.U cilju da dražbeni uslovi budu jasni i razgovetni, da u njima ne bude nedopuštenih, nevaljanih ili takvih odredaba koje bi mogle biti povodom sporovima ili nesporazumima, treba obratiti naročitu pažnju sledećem:

a) zemljište se mora tačno označiti, navesti treba zemljišno-knjižni uložak, a kod kuća u gradovima ili većim mestima deo grada, ulicu ili trg i kućni broj. Kod seoskih zemljišta treba navesti i nadimak, koji ima dotično imanje. Šume, vinogradi i gradilišta moraju se kao takvi označiti.

b) jamčevina iznosiće barem deseti deo vrednosti zemljišta i njegovog pripatka. Jamčevina se polaže u gotovom

novcu ili u papirima od vrednosti po kursnoj vrednosti, na dan polaganja, i služi kao zaloga za sve obaveze kupca, koje nastanu protiv njega iz dražbe;

c) svi tereti, služnosti, davanja koja se ponavljaju i uknjižena založna prava verovnika ostaju netaknuta, bez obzira na kupovinu, koja će se prodajom postići.

d) u dražbenim uslovima mora se brojevima i slovima naznačiti početna (isklična) cena.

e) način isplate kupovine može predlagač da odredi po svom nahođenju ali tačno će se morati označiti da kupac ima da plati kamate na kupovinu, od dana, kad mu je zemljište dosuđeno pa do isplate, i da kupac mora pristojbine od prenosa nepokretnine, plaćati bez uračunavanja u kupovinu.

f) kupac postaje vlasnikom nepokretnine danom dosuđenja, od tog dana ima kupac pravo na sve plodove i prihode od zemljišta. Ali on mora od ovoga dana snositi i sve terete spojene sa vlasništvom zemljišta, kao i sve poreze i javne dažbine, koje se plaćaju od zemljišta, a mora od istog dana plaćati i kamate uknjiženih založnih prava. Pravo vlasništva na ime kupca uknjižiće se tek pošto budu ispunjeni svi dražbeni uslovi.

III. Oglas.

Dražbeni oglas mora sadržaviti:

1) porodično i rođeno ime i prebivalište prodavaoca;

2) tačno označenje nepokretnine, koja se prodaje uz kratku napomenu pripatka, koji će se s njom prodati;

3) početnu (iskličnu) cenu;

4) dan, sat i mesto dražbe;

5) da je prodaja određena usled dobrovoljnog zahteva vlasnika;

6) da će svi tereti, dakle i uknjiženo založno pravo verovnika ostati netaknuti bez obzira da kupovinu.

§ 228

(1) Vlasnik može dražbenim uslovima za sebe zadržati pravo da u određenom roku odobri ili ne odobri prodaju, no to se mora u oglasu naročito napomenuti. Kada to pravo za sebe ne zadrži, pripašće nepokretnina onom, koji je najviše ponudio (§ 226 stav 1), i ta prodaja se smatra neopozivom.

(2) Sud će kupcu i prodavcu izdati ispravu o prodaji.

1) Kod dobrovoljne dražbe nema mesta ponovljenju dražbe zbog bezuspešnosti prvog dražbenog ročišta ili zbog bezuspešnosti tog ročišta (§§ 147, 148 Ip.), niti su zakonom predviđeni pravni lekovi protivljenja (§ 152) i rekursa u smislu § 147 Ip. Zatim nema mesta kod dobrovoljne prodaje nepokretnina obesnaženje dražbe natponudom u smislu § 157 i sl. Ip. Ali radi toga ima vlasnik pravo da zadrži za sebe odobrenje dražbe u izvesnom roku, ako je to pravo istaknuto u dražbenim uslovima i ako je to označeno u dražbenom oglasu.

2) Čim dosuda postane pravnosnažna i kupac dokaže sudu da su ispunjeni dražbeni uslovi, sud će po službenoj dužnosti narediti prenos prava vlasništva u zemljišnim knjigama na ime kupca odnosno izdaće mu tapiju.

Polaganje kupovne cene sudu

§ 229

Ako sud nije što drugo naredio (§ 226 stav 2), kupovna cena ima se odmah, a najdalje za osam dana kod suda položiti.

U odluci kojom se određuje prodaja, ima se navesti, što će se učiniti sa kupovinom. Ako odluka nema u tom pogledu nikakvih odredaba, onda će sudski izaslanik najdalje za 8 dana položiti kupovinu kod suda.

Troškovi

§ 230

Troškovi oko procene ili prodaje, naročito pristojbe veštaka, dnevnice i putne troškove izaslanika suda, sudski izaslanik ima shodno naređenju § 87 navesti u svom izveštaju ili u zapisniku o proceni ili prodaji, a sud će odmeriti njihov iznos i narediti njihovu isplatu, ukoliko ih nije stranka po naređenju suda već unapred položila.

I. Izaslanik mora vlastite pristojbe i troškove, kao i troškove veštaka u dražbenom zapisniku posebice navesti uz naznačenje dana i sati utrošenih na poslu, tako da ih sud može odmeriti. Nije dopušteno, da izaslanik sebi ili drugima naplati pristojbe i troškove, pre nego što im sud odredi iznos. Kad

sud utvrđuje nagrade veštaka, kao i stanje i vrednost prodanih stvari, izdaće zaključkom naloge radi isplate nagrade i ostalih pristojbi i troškova.

II. Na svršetku ovog dela obradićemo još jedan praktičan primer postupka radi dobrovoljne prodaje:

S r e s k o m s u d u
S a r a j e v o

Molba

Ružić Janka činovnika iz Beograda, Štrosmajerova 16, Ružić Milana zanatlije iz Zagreba Ilica 88, i Ružić Milice udate Modrušić u Karlovcu, Senjska 33,

za dobrovoljnu prodaju zemljišta upisanog u zemlj. ul. br. 402 p. o. Zavidović.

u jednom primerku,
prilog A) u izvorniku i prepisu.

Potpisani prijavili su se kao naslednici na osnovu zakona uvetno na nasledstvo 15 decembra 1934 g. umrlog Rubić Branka, koji nije ostavio naredbe poslednje volje i ove su nasledničke izjave primljene od ovog suda.

Glasom popisa zaostavštine od 27 decembra 1934 g. pripada zaostavštini i zemljište upisano na ime umrlog Ružić Branka zem. ul. br. 402 p. o. Zavidović u vrednosti od Din. 35,000.

Potpisani nemaju zbog svoga zanimanja i odaljenja njihovog prebivališta nikakvog interesa da preuzmu ovo zemljište i radi toga sporazumeli su se da ga prodadu dobrovoljnom sudskom prodajom.

S toga

predlažu

da im ovaj sreski sud dozvoli dobrovoljnu dražbu zemljišta upisanog na umrlog Ružić Branka u zem. ul. br. 402 p. o. Zavidović na osnovu dražbenih uslova priloženih pod A) i da odredi oglas dražbe.

datum . . . .

Ružić Janko s. r.
Ružić Milan s. r.
Modrušić Milica s. r.

Dražbeni uslovi sastaviće se u smislu obrasca već prikazanog pod II. kod § 156.

Po ovoj molbi doneće sud sledeći

Zaključak:

Dozvoljava se po molbi Ružić Janka, Ružić Milana i Modrušić Milice dobrovoljna prodaja na osnovu dražbenih uslova priloženih toj molbi upisanog u zem. ul. br. 402 p. o. Zavidović na ime Ružić Branka. U tu svrhu određuje se samo jedan dražbeni rok pred ovim sudom za 12 februara 1934 g. u deset časova pre podne, na kome će se prodati gore označeno zemljište ali ne ispod cene od Din. 35.000.

O dražbi izdaje se oglas, koji se ima pribiti na sudskoj tabli i tri puta uvrstiti u „Službene novine".

Sreski sud u Sarajevu

3 januara 1934 g.

potpis sudije . . . .

Napomena: Ako se izvršenje dražbe poveri javnom beležniku, glasiće gornji zaključak ovako: „Dozvoljava se zamoljena dobrovoljna dražba . . . . . i izvršenje iste uz prethodni raspis dražbenog roka poverava se javnom beležniku Dr. N. N. iz Sarajeva, kome se u tu svrhu ustupa molba sa prilozima."

Javni beležnik će od svoje strane izdati sledeću odluku: „Po nalogu sreskog suda u Sarajevu od 3 januara 1935 g. br. . . . . raspisujem ovim za izvršenje dobrovoljne dražbe zemljišta upisanog u zem. ul. br. 402 p. o. Zavidović dražbeni rok za 12 februara 1934 g. u mojoj kancelariji u Sarajevu Jelačićev trg br. 10, na kojem će se gore označeno zemljište prodati najboljem nudiocu ali ne ispod cene od Din. 35.000.

Dražbeni uslovi i izvadak iz zemljišne knjige mogu se pregledati u mojoj kancelariji za vreme uredovnih časova, do dražbenog roka.

O dražbi izdajem oglas, koji će se tri puta objaviti u „Službenim novinama."

O tome obaveštavam molitelje Ružić Janka, Ružić Milana i Dodrušić Milicu.

u Sarajevu 4 januara 1933 g.

Dr. N. N. javni beležnik.

Oglas dražbe, ako dražbu raspisuje sud, biće sledeći:

Oglas dražbe

Sreski sud u Sarajevu obznanjuje ovim da je po molbi Rušić Janka, činovnika iz Beograda Štrosmajerova 16, Ružić Milana, zanatlije iz Zagreba, Ilica 88 i Ružić Milice udate Modrušić iz Karlovca, Senjska 33, naslednika 15 decembra 1932 g. umrlog Ružić Branka dozvolio dobrovoljnu dražbu zemljišta upisanog na umrlog Ružić Branka u zem. ul. br. 402 p. o. Zavidović za početnu cenu od din. 35.000 i da je za izvršenje ove dobrovoljne sudske prodaje odredio samo jedan dražbeni rok za 12 februara 1934 g. u deset časova pre podne pred ovim sudom.

Svaki nudioc ima pre početka dražbenog ročišta da položi kao jamčevinu 10% početne cene, t.j. iznos od Din. 3.500 u gotovom novcu ili u papirima od vrednosti, koji su po postojećim propisima pogodni za ulaganje novca siročadi, a po kursnoj vrednosti na dan polaganja.

Pošto se dražba vrši usled dobrovoljnog zahteva vlasnika i po navodima predlagača nema na zemljištu koje se ima prodati nikakvih zemljišno-knjižnih tereta, a kako usled toga svi tereti, dakle i uknjižno založno pravo ostanu netaknuti, bez obzira na kupovinu, to se neće vršiti razdeobno ročište.

Kupovina ima se položiti u roku od tri meseca po pravnosnažnosti dosude ujedno sa kamatama od 6% od dana dosude.

Dražbeni uslovi mogu se pregledati za vreme uredovnih časova u kancelariji ovog suda.

Sreski sud u Sarajevu

3 januara 1934 g.

Ako dražbu raspisuje javni beležnik, onda će on sastaviti oglas istog sadržaja s razlikom što će izneti da je izvršenje prodaje povereno njemu, da će se dražba vršiti u njegovoj kancelariji i što će oglas biti od njega potpisan.

ŠESTI DEO

PROGLAŠENJE NESTALOG
za umrlog i dokazivanje smrti

ŠESTI DEO

PROGLAŠENJE NESTALOG ZA UMRLOG I DOKAZIVANJE SMRTI

Nadležnost

§ 231

(1) Za proglašenje nestalog za umrlog kao i za postupak radi dokazivanja da je nestali umro nadležan je okružni sud u čijem je području otsutnik imao poslednje svoje prebivalište ili, ako toga nije imao, gde je poslednje vreme boravio. Ako naš državljanin nije imao u našoj državi ni prebivalište ni boravište, ili se ovo ne može utvrditi, onda će Kasacioni sud odrediti okružni sud, koji će biti nadležan.

(3) Rasprava i donošenje odluke spada u dužnost sudije pojedinca koga za to pretsednik okružnog suda odredi.

(3) U postupku za proglašenje nestalog za umrlog i za dokazivanje da je nestali umro primenjuju se opšta naređenja ovog zakona ukoliko u ovom delu nije što drugo naređeno. Predlagač i druga lica mogu se saslušati i pod zakletvom.

Min. obrazloženje: „Postupak radi proglašenja za umrlog lica, koje je nestalo i za koje Građanski zakonik postavlja presumciju da je umrlo, ima se po Zakonima koji danas važe na području Vrhovnog suda u Sarajevu i Apelacionog suda u Novom Sadu voditi po propisima parničnoga postupka (v. §§ 402 do 406 Građ. parn. postupka za Bosnu i Hercegovinu i §§ 732 do 748 Građ. parn. pos. koji važe za Vojvodinu).

Međutim iskustvo je dokazalo, da parnični postupak nije ovde podesan, već da je podesniji, jednostavniji oficiozni vanparnični postupak. Opravdan je taj oficiozni postupak i za to, što ovde nisu u pitanju samo privatni interesi, nego i javni interesi za uređenje vlasničkih i porodičnih odnosa.

Zakon o postupku radi proglašenja za umrlog i radi dokaza smrti od 16 februara 1883 g. L. D. Z. br. 20, koji važi

na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu, usvojio je načela vanparničnog postupka. Taj se zakon, koji je još prema iskustvu stečenom u ratu izmenjen i dopunjen zakonom od 31 marta 1918 g., L. D. Z. br. 129, u praksi pokazao kao dobar. Po njegovom uzoru izrađen je i zakon od 13 aprila 1918 g. o proglašenju za umrlog koji važi na području Apelacionog suda u Zagrebu. S toga je projekat u ovom svom delu taj zakon uzeo za uzor.

I Uredba o pravnoj likvidaciji stanja stvorenog ratom 1914 do 1920 godine, „Službene Novine" br. 148, 1920, postupak o proglašenju nestalog za umrlog, uređuje po načelima vanparničnog postupka.

Pored spomenutog zakona od 16 februara 1883 god., projekat je uvažio i spomenute propise Građanskog parničnog postupka za Vojvodinu, ukoliko ih je smatrao za celishodne.

U pogledu pojedinih propisa projekta valja napomenuti sledeće:

U saglasnosti sa svim napred spomenutim zakonima, a s obzirom na veliku važnost tog postupka, projekat u §-u 231 daje postupak o proglašenju za umrlog i o dokazivanju smrti u nadležnost okružnog suda. Ali se u isto doba u saglasnosti sa spomenutim Zakonom od 31 marta 1918 godine, kojim je izmenjen zakon od 16 februara 1883 g. propisuje, da će postupak provoditi i odluke donositi sudija pojedinac okružnog suda, jer je to celishodnije.

Projekat nije preuzeo propise §§ 3 i 4 zakona od 16 februara 1883 god., jer ono što je u ovim propisima predviđeno sadržano je već u opštim naređenjima §§ 1 do 21 ovog projekta, koja vrede za zasebne postupke uređene ovim projektom, ukoliko o njima nije što drugo naređeno. To se uostalom izrično ističe u stavu 1 § 231. Jedino je preuzet propis stava 3 §-a 3 spomenutog Zakona, pošto se je preporučilo izrično istaći, da se u ovom postupku predlagač i drugi mogu saslušati i pod zakletvom.

Opšte napomene: U ovom je uređen postupak proglašenja nestalog lica za umrlog i postupak dokazivanja smrti.

Postupak proglašenja nestalog za umrlog, pokrenuće se onda ako nema dokaza o smrti nestalog lica, u cilju da se sudskom odlukom proglašenja smrti ustanovi presumcija da je izvesno lice umrlo. Stvarne pretpostavke za pokretanje ovog postupka označene su dole pod I.

Postupak dokazivanja smrti međutim pokrenuće se onda, kad se smrt nestalog lica ne može dokazati javnim ispravama t.j. ako nije moguće dobiti smrtni list izvesnog lica. To će biti pre svega onda, ako se ne može pronaći leš umrlog lica, iako se svedocima može dokazati da je nestali umro, kao n.pr. u slučaju kad se neko udavi pred očima drugih, ali ga se iza toga ne može pronaći u vodi. Ovom će postupku biti mesta i onda, kada nije moguće utvrditi identitet kojeg pronađenog leša. Taj je postupak mnogo strožiji od postupka proglašenja za umrlog, pošto izreka suda ima da glasi da je (putem svedoka) postignut dokaz smrti.

I. Materijalno-pravne pretpostavke proglašenja nestalog za umrlog u smislu § 51 srp. građ. zak. su sledeće: 1) da je od njegova rođenja prošlo osamdeset godina, i od pet godina se ne bi znalo za mesto njegova prebivališta. 2) Da se o njemu za trideset godina ništa ne dozna. 3) Da bi se dokazalo da je on u samrtnoj opasnosti bio i od onoga se doba za njega pročulo nije.

Postupak po ovom srpskom zakonu bio je sledeći: Interesovano lice podiže tužbu nadležnom sudu sa dokazima. Ulogu tuženoga predstavlja lice koje sud odredi za branioca nestalome (§ 76 srp. s. p.). Čim primi tužbu sud pozove nestalog putem oglasa u Službenim novinama (tri put) prema §-u 364 srp. gr. s. p., da se javi u roku od godinu dana, inače će biti oglašen za umrlog. Tek po isteku tog roka određuje se ročište radi izviđaja stoje li uslovi za pretpostavku o smrti, i ako stoje, sud oglašava istog presudom za umrlog, u protivnom tužioc je odbijen od traženja.

Međutim, proglašenje nestalog za umrlog vršiće se po novom vanparničnom postupku oficioznim vanparničnim postupkom, a u smislu noveliranog §-a 24 o. g. z. postoji pretpostavka smrti u sledećim slučajevima:

1) Ako je od rođenja prošlo sedamdeset godina i pet godina od poslednje vesti o životu ili ako je prošlo trideset godina od rođenja i od poslednje vesti deset godina. Rokovi od pet i deset godina računaju se od svršetka poslednje godine u kojoj je nestalo lice po postojećim vestima još živelo;

2) Ako je nestalo lice u ratu teško ranjeno ili kao učesnik u ratu nestalo i od svršetka ratne godine prošlo tri godine, a da nema od tog vremena nikakve vesti o njemu. U smislu §-a 1 zakona od 1918 god. mogu se učesnici svetskog

rata proglasiti mrtvim ako je prošlo dve godine od momenta kad su po poslednjim vestima još živeli;

3) Ako je nestalo lice bilo na brodu koji je potonuo ili u drugoj smrtnoj opasnosti i ako se za njega nezna za tri godine od svršetka one godine u kojoj se to desilo. Predmneva se da je brod potonuo, ako nije prispeo na određeno mesto ili ako se u pomanjkanju određenog cilja puta nije vratio, pa su od poslednje vesti prošle tri godine. Kao dan propasti važi poslednji dan tog roka.

II. Formalno-pravna pretpostavka za proglašenje nestalog umrlog je pre svega podnošenje molbe od strane lica označenih u narednom §-u 232. Molbu treba podneti onom okružnom sudu u čijem je području otsutnik imao svoje poslednje prebivalište ili, ako toga nije imao, gde je poslednje vreme boravio.

Proglašenje nestalog za umrlog

§ 232

(1) Proglašenje nestalog za umrlog može tražiti svaki, ko ima pravni interes, da se utvrdi smrt nestalog, kao i državno pravobranioštvo u javnom interesu.

(2) Molba radi proglašenja nestalog za umrlog može se podneti najranije godinu dana pre nego što proteče rok koji po Građanskom zakoniku mora proteći da se neko proglasi za umrlog. Ako se hoće da traži proglašenje za umrlog nestalog lica, koje je u ratu bilo teško ranjeno ili je kao učesnik u ratu bilo nestalo ili koje se nalazilo u kojoj bliskoj smrtnoj opasnosti u smislu propisa Građanskog zakonika, može se molba za proglašenje podneti odmah posle događaja, koji je ugrozio život nestalog. Ali odluka o proglašenju nestalog za umrlog ne može se ni u kojem slučaju doneti dok ne proteče zakonski rok.

(3) U molbi treba verovatnim učiniti ovlašćenje za podnošenje molbe kao i navesti i verovatnim učiniti činjenice, koje po Građanskom zakoniku služe za osnov odluci o proglašenju nestalog za umrlog.

§ 233

(1) Čim se podnese molba koja odgovara naređenjima § 232, sud će nestalom postaviti skrbnika, kome će naložiti,

da pribavi potrebna obaveštenja o nestalome, i sam provesti potrebne izviđaje (§ 2 br. 5) o tome da li postoje uslovi za pokretanje postupka. Ako po provedenim izviđajima nađe da ti uslovi postoje, izdaće oglas, u kome će navesti bitne okolnosti toga slučaja i pozvati nestalog i svakoga, koji bi imao kakva znanja o životu nestalog, da to javi sudu ili postavljenom skrbniku, jer će se po proteku roka, u oglasu naznačenoga, nestali proglasiti za umrlog.

(2) Rok oglasa traje godinu dana. Ali u slučajevima spomenutim u § 232 stav 2 rečenica druga oglasni rok produžiće se do proteka roka, koji je za te slučajeve predviđen u Građanskom zakoniku kao uslov za proglašenje za umrlog.

(3) Oglas će se pribiti na sudsku tablu i obznaniti u opštini u kojoj je nestali prebivao, a, prema prilikama, i u drugim opštinama i jedanput objaviti u službenim novinama određenim za objave toga suda. Sud može narediti da se oglas objavi i više puta, a može ga objaviti i u drugim novinama.

(4) Dan kojega se svršava oglasni rok ima se u oglasu kalendarski označiti, i to tako da od dana objave oglasa u službenim novinama određenim za objave proteče najmanje rok predviđen u stavu 2.

Min. obrazloženje: „U §§ 232 do 236 projekta, koji daju posebna naređenja o postupku pri proglašenju za umrlog preuzeti su propisi §§ 5 do 9 spomenutog Zakona od 16 februara 1883 sa sledećim izmenama i dopunama:

a) U Zakonu od 1883 god. nije izrično pripisano, ko ima pravo predlagati proglašenje za umrlog. Tako se pravo u praksi i teoriji priznaje svakom ko ima pravni interes da se utvrdi smrt nestalog (kao što su n. pr. presumtivni naslednici).

Da se izbegne svaka sumnja, preporučilo se je da se to izrično propiše kao što je to izrično propisano i u § 732 Građ. parn. post. za Vojvodinu (§ 232 projekta).

Dalje se je preporučilo izrično propisati, koje isprave treba priložiti molbi odnosno koje dokaze treba ponuditi za opravdanje predloga za proglašenje za umrlog. To ie propisano i u § 736 Građ. parničnog postupka za Vojvodinu (§ 233 stav 2 projekta)."

Na ovom mestu ćemo prikazati praktični primer proglašenja za umrlog ako se za nestalo lice u zakonskom roku nije

ništa doznalo, i primer postupka proglašenja za umrlog nestalog, koje je bilo u smrtnoj opasnosti.

a) **Obrazac molbe za pokretanje postupka da se nestalo lice za koje se u zakonskom roku nije ništa doznalo, proglasi za umrlog:**

Okružnom sudu

Split

Molba

Veselić Mateja, kućevlasnika iz Splita, Preradovićeva 88, za pokretanje postupka da se Veselić Janko proglasi za umrlog.

u jednom primerku
prilozi A), B) i C), u izvorniku.

Veselić Janko, rođen glasom krštenice pod A) 5 aprila 1900 god., pobegao je kao sedamnaestogodišnji mornar od doma svojih roditelja Veselić Marka i Veselić Anke, bačvara iz Splita, Bačvice 33. Trag pobeglog nije se mogao pronaći. Tek jula meseca 1919 god. došao je jedan list, koga je on dva meseca pre toga predao u San Francisko i kojim je javljao da je namešten kao služitelj u Hotelu Astorija i da se sprema da putuje narednih dana na Aljasku u rudnike zlata. Iako se posle toga tražilo vesti o njemu, niko više od srodnika nije dobio od Janka Veselića samog ili od druge strane, koju vest o njemu.

Gore pomenutim pismom pod B), i uverenjem gradskog načelstva u Splitu pod C), dokazujem, da je nastupila zakonska pretpostavka u smislu § 24 br. 1 o. g. z. o smrti Veselić Janka i ja kao njegov brat

molim:

da se dozvoli pokretanje postupka radi proglašenja za umrlog moga brata Veselić Janka, da se izda poziv nestalom i svakom, koji bi imao kakva znanja o životu nestalog da to javi sudu ili skrbniku gosp. N. N. iz Splita.

28 avgusta 1934 g. Veselić Mate s. r.
u Splitu

b) Obrazac molbe za pokretanje postupka da se nestalo lice, koje je bilo u smrtnoj opasnosti, proglasi za umrlo:

Okružnom sudu

Zagreb

Molba

Begović Mare, činovnice iz Zagreba, Karađorđeva 18, za pokretanje postupka da se proglasi mrtvim njezin muž Begović Petar.

u jednom primerku,
prilozi A), B) i C) u izvorniku.

Begović Petar, rođen 25 februara 1895 g. u Beogradu, bračni sin Begović Nikole i Begović Božice, oženjen glasom venčanog lista od 1 marta 1913 g. sa Begović Marom, s poslednjim stanom u Savskoj ul. br. 16, nestao je prilikom velikog požara paromlina braće Trifunović u Savskoj ul. br. 16, koji se desio 18 aprila 1927 g.

Ovo dokazujem krštenicom pod A), venčanim listom pod B), i uverenjem Uprave grada Zagreba pod C).

Pošto od onda nema nikakvih vesti o njemu, nesumnjivo je i on postao žrtva tog požara, pa radi toga nastupila je zakonska pretpostavka da se ima smatrati mrtvim.

Stoga

molim:

da se pokrene postupak radi proglašenja za umrlog Begović Petra, da se u isto vreme izreče da je brak raskinut i da se povede postupak u smislu §-a 238 do 240 Vp.

28 septembra 1932 Begović Mara s. r.
u Zagrebu.

1. Čim bude predata molba okružni sud mora po službenoj dužnosti da izvidi sve okolnosti i odnošaje koji se odnose na predmet i koji imaju uticaja na odluku suda. Ako bude potrebno, preslušaće i stranke, svedoke i druga u stvar upućena lica, zatražiće potrebne izveštaje od javnih vlasti i na drugi prikladni način pribaviće podatke i isprave da bi se stvar razjasnila.

Ako nađe da postoje uslovi potrebni za pokretanje postupka radi proglašenja umrlog, postaviće nestalom skrbnika, kome će naložiti da pribavi potrebna obaveštenja o nestalom. S proglašenjem nestalog za umrlog, ima u isto vreme da se

izreče da je brak raskinut; u takvom će se slučaju postaviti branioca bračne veze, koji može da bude i skrbnik nestalog.

Istovremeno izdaće se oglas, u kome će navesti bitne okolnosti predmetnog slučaja, poziv nestalom da se javi sudu, i u kojem će se odrediti rok do kojega se nestali ima javiti sudu ili postavljenom skrbniku.

2. Prema gore prikazanom našem praktičnom primeru daljni tok postupka, razvijaće se na sledeći način:

a) Po molbi Veselić Mateja doneće sud odluku, koja će se pribiti na sudsku tablu, obnarodovati u novinama određenim za službene objave i ujedno dostaviti skrbniku i predlagaču, koji će pristojbu za oglas morati prethodno da položi sudu u smislu sledećeg:

Zaključak
o pokretanju postupka radi proglašenja za umrlog Veselić Janka.

Veselić Janko, rođen 5 aprila 1900 g, pobegao je kao sedamnaestogodišnji mornar od doma svojih roditelja Veselić Marka i Veselić Anke, bačvara iz Splita, Bačvice 33. Trag pobeglog nije se mogao pronaći. Tek jula meseca 1919 godine došao je jedan list predat dva meseca pre toga u San Francisku kojim je pobegli javljao da je namešten u Hotel Astoria i da se sprema da putuje narednih dana na Alasku u potragu za zlatom. Sva istraživanja povedena iza toga ostala su bezuspešna; niko više od srodnika nije dobio od Janka Veselića samog ni od druge strane koju vest o njemu.

Prema tome se predmneva da je nastupila zakonska postavka smrti u smislu §-a 24 br. 1 o. g. z. i po molbi Veselić Mateja otvara se postupak radi proglašenja za umrlog. Izdaje se poziv, da svaki koji bi imao kakva znanja o životu nestalog, to javi sudu ili skrbniku kojega se ovim postavlja u osobi gosp. advokata Dr. N. N. iz Splita.

Veselić Janko poziva se da dođe pred ovaj sud ili da se na koji drugi način javi sudu.

Posle 14 septembra 1935 g. odrediće sud ročište, na kome će preslušati molioca i postavljenog skrbnika, a zatim odlučiti o zahtevu proglašenja za umrlog.

Okružni sud u Splitu.

4 septembra 1934 g.

potpis sudije pojedinca.

§ 234

(1) Kad proteče rok naznačen u oglasu, sud će po ponovljenoj molbi doneti odluku.

(2) Ako sud nađe, da postoje svi uslovi Građanskog zakonika, proglasiće nestalog za umrlog, a u odluci izrekom naznačiti dan, a prema mogućnosti i trenutak, koji se prema tim propisima ima smatrati kao vreme njegove smrti. Pravnosnažna odluka dostaviće se vodiocu matice radi provođenja u matičnim knjigama.

1. Prema sadržaju gornjeg paragrafa potrebno je da predlagač podnese ponovnu molbu po isteku oglasnog roka, u cilju da se donese konačna odluka i potreban je novi poziv suda da predlagač izvesti sud o tome da li je dobio kakve nove vesti o nestalom i da stavi konačne predloge. Sud će po ponovljenoj molbi, čim proteče rok naznačen u oglasu odrediti ročište, na kome će preslušati molioca i postavljenog skrbnika, a zatim odlučiti o proglašenju za umrlog.

U smislu §-a 2 br. 8 v. p. sud mora svaku odluku kojom odbija obrazložiti, a druge samo u koliko to zahtevaju prilike pojedinog slučaja. Radi toga će i odluka o proglašenju za umrlog biti obrazložena samo onda, kad se skrbnik nestalog izjavi protiv proglašenja. Naravski nije isključeno da se takva odluka obrazloži i onda, kad nema koje od zakonskih pretpostavaka a naročito u sumnjivim slučajevima kad se posle pokretanja postupka saznalo za nove važne okolnosti.

Obzirom na to, što odluka o proglašenju za umrlog ima eminentno javno-pravni značaj, uputno je da se u toj odluci izostavi rešenje o troškovima skrbnika. Prema tome doneće se odluka o troškovima posebnim zaključkom i troškovi skrbnika namiriće se po pravilu iz imanja staranika, koje jamči za zahteve skrbnika, pošto ovaj na osnovu potrebnog zakonskog postavljenja upravlja njegovim poslovima i brani njegove interese, a tako postavljenje nadomešta punomoćje staranika.

2. Prema gornjem našem praktičnom primeru dakle, čim prođe oglasni rok po ponovljenoj molbi predlagača, odrediće se ročište, a na ovom ročištu sastaviće se sledeći

Zapisnik

sastavljen 30 septembra 1935 g. kod Okružnog suda u Splitu po molbi Veselić Mateja, da se njegov brat Veselić Janko proglasi mrtvim.

Prisutni od strane suda: potpisani.

Od stranaka dolaze pred sud Veselić Mate iz Splita, Preradovićeva br. 88, i skrbnik nestalog Veselić Janka gosp. advokat N. N. iz Splita.

Predlagač Veselić Matej poziva se na svoju molbu i izjavljuje da ni u oglasnom roku nije primio nikakove vesti o životu svog nestalog brata Veselić Janka.

Skrbnik gosp. advokat N. N. izjavljuje, da nije mogao saznati za današnje boravište Veselić Janka, niti da je uopšte na životu. Predlaže da mu se odmere troškovi glasom troškovnika kojega prilaže pod A)

Na to molilac Veselić Matej predlaže da sud primi njegovu molbu.

Potpisano i pročitano

Veselić Matej s. r.
Dr. N. N. advokat s. r.

Zaključeno i potpisano

sudija X. X. s. r.

Posle toga doneće sud sledeću odluku:

Proglašenje za umrlog

Veselić Janko, rođen 5 aprila 1900 god. sin Veselić Marka i Veselić Anke, bačvara iz Splita, Bačvice 33, najzad (1919 g.) namešten kao služitelj u Hotelu Astoria u San Francisko, nestao je pre 13 godina.

Od njegovog rođenja prošlo je preko trideset godina. Radi toga proglašava se po molbi Veselić Mateja da je umro. Kao dan smrti uzima se 5 april 1930 god., koga Veselić Janko nije preživeo.

Okružni sud u Splitu

30. septembra 1933 g.

potpis sudije.

§ 235

Drugi zakoni propisuju da li je za sklapanje novog braka potrebno, da se brak nestalog lica proglasi raskinutim, ko to može tražiti i po kojem će se postupku o takvom zahtevu odlučiti.

1. U ovom paragrafu ima zakon pred očima, da je lice koje je nestalo i koje se ima proglasiti mrtvim bilo u punovažnom braku i da je preostali zakonski drug osim proglašenja za umrlog, zatražio da se u isto vreme izreče da je brak raskinut.

U smislu §§-a 112—115 o. g. z. u takvom će slučaju sud postaviti kao branioca bračne veze kojeg poštenog i veštog čoveka. Radi uprošćenja postupka branilac bračne veze može biti istovremeno i skrbnik nestalog lica i kao takav moraće ne samo da pribavi potrebna obaveštenja o nestalome, nego i da brani ženidbu u cilju da izvesti sud kako stoji stvar u pogledu braka.

2. Daljni tok postupka po molbi prikazanoj pri tumačenju §-a 233, podnesenoj od Begović Mare, biće prema tome sledeći:

Pre svega doneće okružni sud sledeću odluku:

Zaključak o pokretanju postupka radi proglašenja za umrlog i postupka radi raskinuća braka.

Begović Petar, rođen 25 februara 1895 g. u Beogradu, bračni sin Begović Nikole i Begović Božice, oženjen 1 marta 1923 g. sa Begović Marom, imao je svoj poslednji stan u zgradi paromlina braće Trifunović u Zagrebu, Savska ul. br. 16, i nestao je prilikom požara ovog paromlina, koji se desio 18 aprila 1927 godine.

Pošto se smatra da je nastupila zakonska pretpostavka za proglašenje smrti Begović Petra, po molbi njegove žene Begović Mare pokreće se taj postupak a istovremeno i postupak da se proglasi raskinutim brak zaključen 1 marta 1923 g. između Begović Petra i Begović Mare.

Radi toga se izdaje poziv u smislu §-a 237 vp., da svaki koji bi imao kakva znanja o životu nestalog, to javi sudu ili skrbniku, kojega se ovim postavlja u osobi gosp. advokata

Dr-a N. N. iz Zagreba. Isti je postavljen i kao branilac bračne veze.

Begović Petar poziva se da dođe pred ovaj sud ili da se na koji drugi način javi sudu.

Posle 28 septembra 1935 god. odrediće se ročište, na kome će preslušati moliteljicu i postavljenog skrbnika odnosno branioca bračne veze, a zatim odlučiti o zahtevu proglašenja za umrlog i raskinuća braka.

Okružni sud u Zagrebu

27 septembra 1934 g. potpis sudije.

3. Kad proteče rok naznačen u oglasu odrediće se ročište, a na ovom će se ročištu sastaviti zapisnik onako kao što smo to prikazali kod § 234. Ako bude molba primljena, onda će sud doneti sledeću odluku:

Proglašenje za umrlog i
proglašenje da je brak raskinut.

Okružni sud u Zagrebu, po molbi Begović Mare iz Zagreba, proglašava za umrlog njezinog supruga Begovića Petra rođenog 25 februara 1895 g. u Beogradu, bračnog sina Begović Nikole i Begović Božice, koji je oženjen 1 marta 1923 sa Begović Marom imao svoj poslednji stan u zgradi paromlina braće Trifunović u Zagrebu, Savska ul. br. 16, i koji je nestao 18 aprila 1927 god. prilikom požara ovog paromlina. Kao dan smrti uzima se 18 april 1927 god., koga Begović Petar nije preživeo.

Istovremeno proglašava se, da se ima smatrati raskinutim brak zaključen od moliteljice Begović Mare sa Begović Petrom dne 1 marta 1913 god. u Zagrebu.

Razlozi: Na osnovu provedenih izviđanja proizlazi, da je pomenuti Begović Petar nestao prilikom požara, koji se desio 18 marta 1927 g. u paromlinu braće Trifunović, gde je imao stan, i da je od kad je nestao, prošlo preko tri godine. Ove su okolnosti dovoljne da ga se proglasi za umrlog, a isto tako su dovoljne da se proglasi da je brak raskinut.

Okružni sud u Zagrebu

15 oktobra 1934 god. Potpis sudije.

Ova će se oduka dostaviti predlagaču, braniocu bračne veze, opštini gde je nestali rođen, vodiocu matičnih knjiga i sreskom sudu nadležnom za pokretanje rasprave zaostavštine.

Dokazivanje da je nestali umro

§ 236

(1) Ako se smrt nestalog ne može dokazati javnim ispravama, lica spomenuta u § 232 mogu kod suda (§ 231 stav 1) predložiti, da se provede dokaz o smrti i donese odluka da se smrt nestalog ima smatrati dokazanom.

(2) U takvom će se slučaju shodno primenjivati naređenja §§ 232 i 233. Ako sud nađe, da ima mesta tome postupku, postaviće skrbnika i izdaće oglas. Za ovaj oglas vredi propis § 233, s tom izmenom da oglasni rok ne sme biti kraći od tri meseca. Dokazivanje se može provesti i pre proteka oglasnog roka.

(3) Po proteku oglasnog roka i posle provedenih dokaza, sud će preslušati skrbnika i učesnike o uspehu provedenoga dokaza, a po njihovom preslušanju doneti odluku, koja mora biti obrazložena.

(4) Ako sud nađe, da je dokaz uspeo, navešće u odluci dan za koji je dokazano, da je nestali umro ili da ga nestali nije preživeo. U poslednjem slučaju će se taj dan smatrati kao dan smrti nestaloga.

Min. obrazloženje: „U § 236 projekta, koji predviđa posebna naređenja o postupku pri dokazivanju da je nestali umro, preuzet je § 10 Zakona od 16 februara 1883 g. sa neznatnim izmenama, koje nije potrebno obrazlagati."

Već smo istakli u opštim napomenama da postupku dokazivanja da je nestali umro ima mesta onda, ako se dokaz smrti nestalog lica ne može ustanoviti javnim ispravama. U slučaju dakle, kad se ne može dobiti smrtni list izvesnog nestalog lica, treba zamoliti nadležni okružni sud u smislu §-a 235, da se pokrene postupak dokazivanja smrti i da se donese odluka, da je na osnovu provedenih izviđaja postignut dokaz smrti nestalog lica.

Dokaz činjenice smrti biva po opštim propisima o dokazu i izvođenju dokaza koji su sadržani u drugoj glavi § 362 i sl. grpp.

Čim bude molba predata, sud će preslušati stranke, svedoke i druga u stvar upućena lica, zatražiće potrebne izveštaje od strane vlasti i ako nađe da postoje uslovi za pokretanje postupka dokazivanja da je nestali umro, postaviće nestalom skrbnika, kome će naložiti da pribavi potrebna obaveštenja o nestalome.

Istovremeno izdaće se oglas, u kome će se navesti bitne okolnosti predmetnog slučaja, poziv nestalom da se javi sudu i odrediti u tom cilju rok od najmanje tri meseca.

Čim proteče oglasni rok odrediće se ročište na kome će se preslušati molilac, postavljeni skrbnik i drugi učesnici a zatim odlučiti o tome da li je postignut dokaz da je nestali umro.

Odluka kojom se izreče da je uspeo dokaz smrti nestalog lica, mora biti obrazložena i mora sadržavati dan i po mogućnosti i sat u koji se smatra dokazanim da je nestali umro ili da ga nestali nije preživeo. Takva odluka suda ima isto dejstvo kao i odluka o proglašenju nestalog lica za umrlog.

2. U praksi vršiće se postupak dokazivanja da je nestali umro na sledeći način:

a) Obrazac molbe za pokretanje postupka radi dokazivanja da je nestali umro.

Okružnom sudu

Sremska Mitrovica

Predlog

Antić Anke, krojačice iz Zemuna

za pokretanje postupka radi dokazivanja da je umro njezin suprug Antić Ante.

u jednom primerku.

Antić Anton imao je da nastupi 23 oktobra ov. g. tromesečnu kaznu zatvora. Pošto je celu noć proveo veoma potišten i bez sna, ostavio je ujutro 23, kuću, odbio da bi ga tko pratio i kazao da ide na sud „ako ga nebi odvelo kuda drugde". Neko vreme sam mu sledila ali kad je on to primetio, počeo je da žuri i nestao je. Od onda niko ga nije više video.

Imao je 31 godinu, bio je visok i mršav, crne kose, pravilnog nosa, a odeven je bio u crn kaput i sivo odelo, žute cipele, sve već veoma istrošeno. 16 novembra pronađen je u blizini Pančeva leš za kojega tvrdim da je prema opisu i prema rublju nađenom na njemu onaj mog nestalog muža.

Pošto je prema tome veoma verovatno da je moj muž Antić Anton našo smrt

predlažem

da se pokrene postupak radi dokazivanja smrti nestalog Antić Antona, da se nestalom postavi skrbnik i da se izda oglas u smislu §-a 236 Vp.

Antić Anka s. r.

b) Ako sud nađe da postoje uslovi potrebni za pokretanje postupka da je nestali umro, doneće sledeću odluku koja će se pribiti na sudsku tablu, obnarodovati u novinama određenim za službene objave i istovremeno dostaviti postavljenom skrbniku i predlagaču. Takva odluka sastaviće se po sledećem obrascu:

Pokretanje postupka za dokaz smrti

Antić Antona.

Antić Anton, trg. agent iz Zemuna imao je da nastupi 23 oktobra ove g. kaznu zatvora od tri meseca. Pošto je prečuo veoma potišten celu noć, ostavio je u jutro 23.X.1934 kuću, odbio da ga ko prati i kazao da ide na sud „ako ga nebi kuda drugde odvelo". Njegova žena mu je neko vreme sledila, ali kad je to primetio počeo je da žuri i nestao je. Od onda nije više viđen.

Utvrđeni lični opas glasi: starost 31 godinu, stas visok, mršav, crne kose, pravilnog nosa, bele zdrave zube, odelo sivo, crn kaput, žute cipele, sve veoma istrošeno.

Kraj Pančeva pronađen je 16 novembra t. g. poluodeven leš, za koga Antić Anka tvrdi da je prema opisu i prema pokazanom joj rublju, leš njezinog nestalog muža.

Pošto je verovatno da je Antić Anton našao smrt, pokreće se po molbi njegove žene Antić Anke postupak dokazivanja smrti nestalog i kao skrbnik postavlja se gosp. Dr. N. N. advokat iz Zemuna. Prema tome izdaje se opšti poziv, da se do 22 februara 1935 god. prijavi sudu ili srbniku svaka vest o nestalom.

Po proteku ovog roka i po provođenju dokaza odlučiće se u pogledu dokaza smrti.

Okružni sud u Sremskoj Mitrovici

22 novembra 1934 g.

potpis sudije.

c) Čim pređe oglasni rok (najmanje od tri meseca) odrediće se ročište, a na ovom će se ročištu sastaviti zapisnik slično kao što smo to prikazali kod § 234. Ako sud nađe da je dokaz uspeo, onda će izdati sledeću odluku:

Zaključak
o dokazu smrti.

Po predlogu Antić Anke proglašuje se da se smatra dokazanim da je Antić Anton trg. agent, sa poslednjim stanom u Zemunu Zrinjskoga ul. 68, umro i da nije preživeo 16 novembar 1934 god.

Obrazloženje: Na osnovu izviđaja izvršenih po službenoj dužnosti ustanovljeno je da je leš pronađen 16 novembra 1934 g. onaj nestalog Antić Antona, a isto to utvrdilo se u oglasnom postupku.

Okružni sud u Sremskoj Mitrovici

28 februara 1935 g.

potpis sudije.

Ukidanje ili ispravljanje odluke o proglašenju nestalog za umrlog ili o dokazivanju smrti nestalog

§ 237

(1) Ako je lice koje je proglašeno za umrlo još u životu ili ako je umrlo drugog dana, a ne onog koji se po

sudskoj oduci ima smatrati kao dan njegove smrti, može lice proglašeno za umrlo samo ili svaki drugi koji ima pravni interes kao i državno pravobranioštvo u javnom interesu (§ 232) tražiti kod suda da se odluka o proglašenju smrti ukine, odnosno ispravi. Sud će o takvom predlogu povesti postupak, držeći se pri tome propisa § 231. U isto doba će obavestiti ostavinski sud, koji će ostavinsku raspravu ako je ona već povedena zaustaviti. Ako je ostavinska rasprava već provedena i zemljišnoknjižni upisi na osnovu provedene ostavinske rasprave već su izvršeni, ostavinski sud će narediti, da se u zemljišne knjige zabeleži da je postupak po ovom paragrafu poveden. Posledica je ove zabeležbe, da donesena odluka ima potpuno dejstvo protiv onih lica, koja steknu knjižna prava posle trenutka, kada je odluka radi zabeležbe stigla zemljišnoknjižnom sudu.

(2) Ako se izviđajima utvrdi, da je nestali u životu ili da je umro drugog dana a ne onoga, koji se po sudskoj odluci imao smatrati kao dan njegove smrti, sud će odlukom ukinuti ili ispraviti svoju raniju odluku.

(3) Kad ova odluka postane pravnosnažna, dostaviće je ostavinskom sudu, a ovaj će prema odluci dalje postupiti.

(4) Ako okružni sud donese odluku, da se ranija odluka održi na snazi, narediće po njenoj pravnosnažnosti, da se zabeležba briše i dostaviće tu odluku ostavinskom sudu radi daljeg postupka.

§ 238

(1) Ako lice, koje je proglašeno za umrlo lično dođe sudu i traži, da se ukine odluka, kojom je proglašeno za umrlo, a izvan sumnje je istovetnost predlagača sa licem koje je proglašeno za umrlo, sud će bez daljeg postupka ukinuti odluku o proglašenju tog lica za umrlog.

(2) U vezi s odlukom, spomenutom u prvom stavu, nadležni ostavinski sud će po službenoj dužnosti po vanparničnom postupku vratiti predlagaču posed imovine, u čiji posed su došla druga lica na osnovu proglašenja predlagača za umrlog, držeći se pri tome propisa § 2 br. 7 i 10.

(3) U prvom stavu spomenuti sud izvestiće u isto vreme nadležni starateljski sud u cilju, da taj sud ukine štitništvo postavljeno za decu lica proglašenog za umrlog i da mu vrati očinsku vlast.

§ 239

Propisi §§ 237 i 238 shodno će se primenjivati i u slučaju, ako je lice, u pogledu kojeg je izrečeno da je njegova smrt dokazana, još u životu ili je umrlo drugog dana, a ne onog koji se po sudskoj odluci imao smatrati kao dan njegove smrti.

Min. obrazloženje: „Spomenutim zakonom od 31 marta 1918 god. dodani su zakonu od 1883 god. kao §§ 10 a, b, i c, propisi o postupku radi ukidanja ili ispravljanja proglašenja smrti ili utvrđenja smrti (n.pr. u pogledu datuma koji se ima smatrati kao dan smrti). Te propise je projekat u §§ 238 i 239 kao potrebne i celishodne preuzeo, ali sa sledećim izmenama, odnosno dopunama.

Kako ukidanje ili ispravljanje proglašenja za umrlog može imati za poledicu povraćaj u pređašnje stanje promena nastalih usled tog proglašenja (n. pr. imovina nestalog predana je naslednicima), preporučilo se je predvideti potrebne mere da se, ukoliko je moguće, pravovremeno obezbedi taj povraćaj.

U tom pogledu projekat predviđa, da se kad se pokrene postupak radi ukidanja ili ispravljanja proglašenja za umrlog ima u isto doba narediti zaustavljanje ostavinskog postupka, ako je još u toku, a ako je zaostavština već uručena naslednicima, da se u zemljišnoj knjizi na uručenim nepokretninama zabeleži pokretanje postupka za ukidanje ili ispravljanje proglašenja za umrlog, da bi buduća odluka o ukidanju odnosno ispravljanju proglašenja za umrlog imala učinak protiv svih, koji budu posle te zabeležbe stekli knjižna prava na tim nepokretninama."

U §-u 10 b. spomenutog zakona predviđa se, da će sud u slučaju ako mu se lice proglašeno za umrlog lično javi i ako sud identitet lica, koje se javilo, sa onim koje je proglašeno za umrlog utvrdi na način koji iskjučuje svaku sumnju, bez daljeg postupka ukinuti proglašenje za umrlog, a u vezi s time će sud nadležan za ostavinsku raspravu po vanparničnom postupku uvesti to lice u posed imovine koja je na osnovu njegovog proglašenja za umrlog, predana drugim licima, razume se, ako se time ne dira u prava trećih lica.

Nema razloga da se ova olakšica daje samo onom licu koje se lično javilo sudu a ne i onome koje je dokazalo da je još živo a nije lično došlo sudu.

S toga projekat pomenuti propis predviđa za sve slučaje gde samo lice, koje je proglašeno za umrlog, predloži ukidanje tog proglašenja. Pri tome se u projektu jasnije propisuje u čemu se ima sastojati pomenuti povraćaj u pređašnje stanje, jer stilizacija §-a 10 b, spomenutog zakona može dati povoda raznim sumnjama.

Ovde ima zakon u vidu i propise §-a 278 o.g.z. koji glasi: „Dan kada je proglašenje smrti zadobilo svoju pravnu snagu, drži se da je pravi smrtni dan nestalog lica; ali proglašenje smrti ne isključuje dokaza, da je nestali ranije ili kasnije umro, ili da je još živ. Ako se to dokaže, tad se s onim, koji je na osnovu sudskog proglasa smrti stupio u posed imovine, ima postupati kao s drugim poštenim posednikom."

SEDMI DEO

SUDSKI PONIŠTAJ ISPRAVA
(amortizacija)

SEDMI DEO

SUDSKI PONIŠTAJ ISPRAVA (AMORTIZACIJA)

Opšte napomene.

Time što nestane koji vrednosni papir, ako izgori, propadne, izgubi ili bude ukraden, nastaje nemogućnost da ovlašćeni može ostvarivati svoja prava koja proizlaze iz njega. Tome je u mnogim slučajevima pomognuto sudskim poništajem nestalih isprava. Amortizacijom ili poništajem isprava odvoji se pravo od odnosnog vrednosnog papira ili isprave, tako da se to pravo može ostvariti i bez isprave ili vrednosnog papira, dok se papir kao takav poništi tj. oglasi da je izgubio pravnu važnost.

Ovaj deo vanparničnog postupnika sadržava propise o sudskom poništaju nestalih isprava.

Ministarsko obrazloženje sadržava u tom pogledu pre svega sledeće napomene:

„O sudskom poništaju nestalih isprava imamo danas jedinstvene propise samo u pogledu menica i čekova; to su propisi §§90 do 93 Meničnog zakona, koji po § 23 br. 15 Čekovnog zakona vrede i za amortizaciju čekova.

Inače vrede u pojedinim područjima razni propisi, naime na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu austr. Carska naredba o poništaju isprava od 31 avgusta 1915 god. L. D. Z. br. 257, na području Apelacionih sudova u Novom Sadu i Zagrebu u pogledu papira od vrednosti koji čine predmet javnog prometa Zakon o sudskom poništaju i o zastarelosti papira od vrednosti koji čine predmet javnog prometa (Zak. članak XXXIII iz 1881 god.), a u pogledu ostalih isprava propisi Građ. parn. post. (§§ 749 do 754 vojv. Grpp. odnosno §§ 603 do 609 hrv. Grpp.), i najzad na područjima Kasacionog suda u Beogradu i Vrhovnog suda

u Sarajevu propisi Građ. parn. post. (§§ 204 do 207 Grpp. za Srbiju, odnosno §§ 407 do 415 Grpp. za Bosnu i Hercegovinu). Na području Velikog suda u Podgorici nema nikakvih propisa o poništaju nestalih isprava.

Spomenuta naredba koja važi danas na području Apelacionih sudova u Sloveniji i Dalmaciji novija je od ostalih spomenutih propisa i izrađena je prema iskustvu stečenom sa ranijim zakonima pa stoga ona ovaj predmet i najbolje reguliše.

Stoga je projekat u glavnom, ovu Naredbu primio kao osnovicu.

Ali pored nje uvaženi su francuski zakon od 15 jula 1872 god. o papirima na donosioca (izmenjen i dopunjen zakonima od 8 februara 1902 god. i od 3 marta 1912 god.) kao i pomenuti zakon od 1881 god. koji važi na područjima Apelacionih sudova u Novom Sadu i Zagrebu, jer su neka pitanja celishodnije rešena u tim zakonima nego u spomenutoj Naredbi.

Najzad se neka pitanja u saglasnosti sa dostavljenim mišljenjima, a s obzirom na naše prilike rešena samostalno."

Dopustivost poništaja

§ 240

(1) Izgubljene, ukrađene, izgorele ili ma na koji drugi način nestale ili uništene isprave mogu se po naređenjima sledećih paragrafa sudski proglasiti da su izgubile svoju pravnu valjanost (poništiti).

(2) Ne mogu se sudski poništiti ove isprave:

1) novčanice Narodne banke i Države;

2) srećke Državne klasne lutrije i srećke drugih lutrija priređenih za opštekorisne i dobrotvorne svrhe, kao i državni papiri od vrednosti koji igraju na zgoditke;

3) pojedini kuponi (odresci za kamate i za rente i za udele u dobitku od deonica — akcija), odvojeni od glavne isprave, i taloni papira od vrednosti i

4) karte i marke izdane u svakodnevnom prometu, kao što su ulaznice, vozne karte i slično.

(3) Naređenjima stava 1 i 2 ne dira se u posebne zakone, koji i druge isprave izuzimaju od sudskog poništaja.

Min. obrazloženje: „U § 240 pobrojane su isprave koje se ne mogu sudskim putem poništiti. Izuzimanje ovih papira (novčanice, srećke, karte i taloni, marke izdane u svakodnevnom prometu kao što su ulaznice, i vozne karte) od sudskog poništenja odgovara prirodi ovih isprava pa se u tom pogledu slažu skoro svi zakoni.

Ovde se pojavljuje pitanje, da li bi trebalo izuzeti od sudskog poništaja i kupone.

Spomenuta Naredba, koja važi na Područjima Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu ne izuzima ih ali propisuje, da zabrana plaćanja, koja je glavno dejstvo pokretanja postupka radi poništaja, ne vredi u pogledu kupona (§ Naredbe).

To se u motivima te naredbe obrazlaže time, da obim i način saobraćaja ovim papirima čine nemogućim uvaženje naređenja zabrane plaćanja.

Na ovaj način je u pogledu kupona vrednost celog postupka jako smanjena.

Ali za to se vlasniku nestalog kupona daje pravo da u roku od jedne godine po proteku zastarnog roka može, i bez sudskog poništaja kupona, tražiti njegovu naplatu, ako, uz predočenje glavne isprave, gubitak kupona prijavi još pre proteka zastarnog roka i ako u tom roku ne bude kupon podnešen niti prijavljen zahtev na isplatu od kojeg drugog lica (§ 15 Naredbe).

S obzirom na to, što su kuponi u većini slučajeva odvojeni od glavne isprave (obveznice) predmet saobraćaja dakle samostalni papiri od vrednosti pa u većini slučajeva vlasnik kupona nije u isto doba i imalac glavne isprave (kao što n. pr. banke koje unovčuju kupone državnih zajmova), posednici kupona se u većini slučajeva ne mogu služiti pravom koje daje napred spomenuta propis.

Ovo pitanje je celishodnije uređeno pomenutim francuskim Zakonom o papirima na donosioca od 15 jula 1929 god.

Po njemu, kuponi su izuzeti od poništaja. Lice, kojemu je kupon na donosioca nestao, ima samo to da prijavi dužniku (čl. 2 posl. stav). Ako je to učinilo, može po isteku tri godine, računajući od dana dospeća kupona i njegove prijave, bez daljeg, tražiti isplatu kupona, ako se u tom roku niko drugi nije zbog isplate tog kupona prijavio (čl. 8).

Za francuskim zakonom poveli su se i švajcarski zakon o obligacionom pravu (čl. 857) i lihtenštajnski Građ. zakonik (čl. 103 Uvodnih pravila), ali oni u provođenju glavne ideje otstupaju od francuskog zakona. Naime po njima se ima gubitak kupona javiti sudu prebivališta imaoca kupona, a taj može, ako se posed i gubitak kupona čini verovatnim narediti da se iznos koji se na osnovu kupona ima naplatiti, po dospeću kupona, ako je kupon već dospeo, odmah položi i da se po proteku zastarelog roka isplati posedniku kupona, ako se u tom roku nije koji drugi ovlašćenik javio.

Uređenje, koje daje francuski zakon mora se smatrati ne samo prostijim nego i celishodnijim od onog, koje daju švajcarski zakon, pa stoga se je projekat poveo za uređenjem francuskog zakona. Ali pošto veliki broj kupona državnih obveznica kao i veliki broj mesta, koja unovčuju te kupone, zahtevaju duže vremena, dok se prikupe spiskovi o isplati kupona (provede zabeleženje) kod svih serija i brojeva o izvršenoj isplati, propisuje projekat da obvezanik nije dužan da u spomenutom slučaju isplati kupon pre proteka jedne godine posle proteka spomenutog trogodišnjeg roka (§ 259 projekta).

Ovde valja još napomenuti da od poništaja nisu izuzeti kuponski tabaci, dalje da nabrojenje isprava u § 224 stav 2 projekta nije taksativno. Time se ne dira u postojeće posebne zakone, koje druge isprave izuzimaju od poništaja. Tako postoje u tom pogledu posebni propisi u zakonima o državnim zajmovima primljenim u inostranstvu. To je u projektu izrično spomenuto."

Predmet postupka poništaja isprava mogu biti sve isprave i vrednosni papiri osim onih koji su nabrojeni u stavu 2 pod br. 1 do 4 gornjeg §-a i o kojima je reč u Min. obrazloženju.

Posebni propisi važe za postupak radi poništaja:

A) **Menica i čekova.**

Ti su propisi sadržani u §§ 90 do 93 meničnog zakona, koji po § 23 br. 15 čekovnog zakona važe i za amortizaciju čekova.

Amortizacija menice ukazuje se kao izuzetak od pravila izraženog u §§ 37, 38 i 49 men. z., da je akceptant obavezan izvršiti isplatu meničnog iznosa samo, ako mu se prezentira menica, i ako mu se ova preda uz priznanicu a trasant

samo ako mu se preda menica, protest i regresni račun, snabdeven sa potvrdom o isplati.

Amortizirati mogu se nestale menice tj. one koje su izašle protiv volje imaoca iz njegova poseda. Ovamo spadaju izgubljene, sakrite, utajene ili ukradene menice; uništene, izgorele ili pocepane; originali ili dupikati menica; akceptirane ili neakceptirane menice; prejudicirane i zastarene menice; može se amortizirati i bianko menica.

Poništaj menice može tražiti lice, koje je imalo menicu ili koje je na osnovu nje imalo da ostvari neko pravo.

Za pokretanje postupka radi poništaja menice i čekova nadležan je sud mesta plaćanja.

Postupak pokreće se time što se podnese pismena molba ili što se takva molba stavi u zapisnik kod suda.

Predlagač mora u molbi izneti glavnu sadržinu menice tj. prepis dotične menice ili bitne oznake iste.

Istovremeno mora učiniti verovatnim svoje ovlašćenje za podnošenje molbe trgovačkim knjigama, svedocima, protestnom ispravom itd. Ali ne mora da učini verovatnim, a kamo li formalno dokazati, da je menicu izgubio.

Ako sud nađe da je molilac udovoljio ovde označenim zehtevima, onda će izdati oglas, koji treba da sadrži:

I. Glavnu sadržinu nestale menice;

II. Poziv onome, u čijim se rukama nalazi menica, da je pokaže sudu u roku od šesdeset dana. Ako je menica uništena, ovaj je poziv dakako puka formalnost;

III. Sankciju za slučaj, da je pozvani u tom roku ne pokaže sudu; a ta se sastoji u tome što će sud nestalu menicu proglasiti za ništavnu.

O oglasu odnosno o njegovoj objavi izvestiće sud predlagača i sva lica, koja su u nestaloj menici imenovana, bila već obavezana, ili još ne obavezana.

U §-u 91 meničnog zakona sadržani su dalje propisi o regresu protiv trasanta u toku postupka radi poništaja i o pravu predlagača amortizacije da se deponiraju menični odnosno regresni iznosi.

Ako se menica u toku roka, određenog u oglasu, ne podnese, onda sud, po ponovnoj molbi predlagača oglašava nestalu menicu za poništenu. O tome obaveštava akceptanta i trasanta, predlagača i sva u menici imenovana lica. Ujedno ih proglašuje ovlašćenima, da isplate dotični menični iznos

moliocu amortizacaje. Isplatom na osnovu amortizacione odluke oslobođeni su akceptanti i trasanti svoje obaveze.

Posle odluke o amortiziciji ne mogu se na osnovu amortizirane menice više nikakva menična prava ostvariti.

Na osnovu ove odluke, molilac može protiv akceptanta, u slučaju prvog stava §-a 90 protiv trasanta, isto tako ostvariti prava iz menice kao da ima izvornu menicu koja nije amortizirana, sem ako onaj od koga se naplata traži, dokaže da je molilac bespravno dobio odluku o amortizaciji. (§ 92 stav 3 m. z.).

Ako se u roku, koji je oglasom određen, pojavi onaj u čijim se rukama nalazi menica za koju je amortizacija tražena, sud će, pošto je menica pokazana moliocu, i po saslušanju zainteresovanih lica, obustaviti dalji postupak.

Nadležnost

§ 241

Ukolliko posebni zakoni što drugo ne naređuju, za poništaj obveznica i drugih papira od vrednosti države i samoupravnih tela nadležan je trgovački sud, a gde ga nema, okružni kao trgovački sud, u čijem području se vode odnosne glavne knjige.

§ 242

(1) Za poništaj papira od vrednosti izdanih od deoničkih (akcionarskih) i drugih društava i zavoda osnovanih po odobrenju državne vlasti, a koji su pod državnim nadzorom, nadležan je trgovački, odnosno okružni kao trgovački sud, u čijem području je sedište preduzeća, koje je taj papir izdalo, a ako je podružnica (filijala) samostalno izdala taj papir, sud u čijem području je ta podružnica nastanjena. To važi naročito za deonice (akcije), privremenice (interimnice, privremene akcije), založnice, deone obveznice, uložne knjižice štedionica, police i ostale papire od vrednosti određene za promet. Za poništaj papira od vrednosti izdatih od drugih društava ili preduzeća, ako ti papiri imaju kupone, kao i samih kuponskih tabaka takvih papira nadležan je trgovački sud, odnosno okružni kao trgovački sud, u čijem području je mesto izdavanja toga papira.

(2) Za poništaj menica, čekova i onih isprava za koje trgovački zakon ili drugi zakon propisuju, da se imaju poništiti po propisima meničnog zakona, nadležan je trgovački odnosno okružni kao trgovački sud, u čijem je području mesto plaćanja.

§ 243

Za poništaj svih drugih isprava, koje nisu u prednjim paragrafima spomenute, nadležan je sreski sud, u čijem se području nalazi mesto ispunjenja, ako je ono naznačeno u ispravi, a ako nije naznačeno, sreski sud, koji je za predlagača poništaja u vreme stavljanja predloga opšte mestno nadležan u građanskim parnicama.

§ 244

Kad je po propisima prednjih paragrafa za postupak nadležan trgovački ili okružni kao trgovački sud, rasprava i donošenje odluke spadaju u dužnost sudije pojedinca, koga za to pretsednik suda odredi.

Min. obrazloženje: „Što se tiče nadležnosti za postupak o sudskom poništaju isprave, spomenuta Naredba o poništaju isprava, koja važi na području Apelacionih sudova u Ljubljai i Splitu nema o tome nikakvih propisa, već su propisi o nadležnosti sadržani u § 115 Jurisdikcione norme, koja važi na tom području. Međutim propisi § 115 Jurisdikcione norme ne rešavaju pitanje nadležnosti za sve slučajeve poništaja isprava, već daje takva naređenja u pogledu nekih vrsta isprava, a u ostalom upućuje na postojeće posebne propise, od kojih dolaze naročito u obzir propisi Zakona od 3 maja 1868. L. D. Z. br. 36, koji također još važi na spomenutom području, kojim se uređuju nadležnost i postupak za amortizaciju isprava izdanih od privatnih lica.

Sada se u §§ 241 i 244 projekta pitanje stvarne i mestne nadležnosti za postupak radi poništaja isprava potpuno uređuje.

Pošto se propisi § 115 Jurisdikcione norme i spomenutog Zakona od 3 maja 1868 god. u glavnom slažu sa odnosnim propisima zakona, koji danas važi u ostalim područjima, a protiv kojih se nisu javili prigovori, projekat ih sa neznatnim izmenama preuzeo".

U pogledu nadležnosti važe sledeća pravila:

A) Stvarno je nadležan za postupak radi poništaja:

1) trgovački sud odnosno gde ga nema, okružni kao trgovački sud kad se radi o poništaju državnih vrednosnih papira ili vrednosnih papira samoupravnih tela, vrednosnih papira deoničkih društava, štedionica, banaka ili osiguravajućih društava, menica i čekova;

2) sreski sud kad se radi o poništaju svih drugih isprava kao n. pr. isprava privatnih lica (sem menica i čekova), privatnih obaveznica, svedočanstava, uverenja i slično.

B) Mestno je nadležan za postupak radi poništaja:

1) papira izdatih od države ili koje samoupravne vlasti onaj trgovački odnosno okružni kao trgovački sud, u čijem se području vode glavne knjige po ovim papirima;

2) vrednosnih papira deoničkih društava, zadruga, štedionica, banaka ili osiguravajućih društava onaj trgovački odnosno okružni kao trgovački sud, u čijem je području sedište preduzeća, koje je taj papir izdalo; a ako je filijala samostalno izdala taj papir, sud u čijem području je ta filijala nastanjena. Za poništaj papira od vrednosti izdanih od drugih društava ili preduzeća, ako ti papiri imaju kupone, nadležan je trgovački sud, u čijem području je mesto izdavanja toga papira;

3) menica i čekova trgovački odnosno okružni kao trgovački sud, u čijem je području mesto plaćanja. Nije to uvek sud onoga mesta, u kome se moraju menica ili ček platiti, već i sud onoga mesta u kom se može tražiti iskupljenje menice ili čeka. Ne čini razlike, je li izričito u menici označeno mesto plaćanja ili se takovim mora smatrati ono mesto, koje je naznačeno pored imena trasata (§ 2 stav m. z.). Ako je predmetom amortizacionog postupka blanko menica, u kojoj nije sadržano mesto plaćanja, nadležan je za amortizaciju sud opšte mestne nadležnosti trasanta. Ako nema na blanko menici još potpisa trasanta, nadležnost se određuje po opštoj mestnoj nadležnosti onoga, koji je bio ovlašten za transiranje menica (uporedi Stražnicki, Tumač meničnog zakona str. 406).

4) sviju drugih isprava privatnih obaveznica, svedočanstava i slično, onaj sreski sud, u čijem se području nalazi ugovoreno mesto plaćanja (ispunjenja obaveze), ili gde je opšta mestna nadležnost izdavaoca.

Postupak

§ 245

Za postupak kod poništaja isprava vrede opšta naređenja ovoga zakona, ukoliko nije u ovom delu zakona što drugo naređeno. Predlagač i druga lica mogu se i pod zakletvom saslušati.

Min. obrazloženje: „U §§ 245 do 257, koji predviđaju naređenja o postupku radi poništaja, o odluci o poništaju i o učinku (dejstvu) poništaja, preuzeti su propisi § 1 stav 2 i §§ 3 do 13 spomenute Naredbe o poništaju, koja važi na području Apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu.

Ovom prilikom valja naročito spomenuti da projekat, saglasno s tom Naredbom, propisuje da će se oglas o pokretanju postupka radi poništaja samo jedanput obnarodovati u „Službenim novinama", ali zato predviđa izdavanje Središnjeg vesnika, u kojem bi se pokrenuti i u „Službenim novinama" oglašeni postupak za poništaj imati periodično u izvodu objavljavati, dok se postupak radi poništaja ne dovrši (§ 250 projekta).

Projekat je ovo uređenje kao celishodno preuzeo, jer je iskustvo dokazalo, da „Službene novine" nisu pristupačne širim krugovima, dočim će Vesnik, koji će donositi izveštaje isključivo o postupcima radi poništaja, čitati sva zainteresovana lica, i tako će ova ustanova najbolje služiti cilju obaveštavanja šire javnosti.

Razume se da kao zvanično objavljivanje ima da vredi i nadalje samo objavljivanje u „Službenim novinama".

Postupku radi poništaja je cilj da spreči nepravdu koja bi nastala time da se neki dužnik koristi nestankom isprave kod verovnika i da treće lice, koje se, nemajući pravnog naslova, domogne isprave dolozno ili grubom krivnjom, odatle crpi koristi. Radi toga provešće se takav postupak oficiozno vanparničnim putem uz primenjivanje načela vanparničnog postupnika. Naročito je istaknuto da ako sud ne može drugim dokaznim sredstvima dobiti pouzdanu podlogu za svoju odluku, može preslušati predlagača i druga lica i pod zakletvom (§ 21 stav 6 i 7).

§ 246

(1) Za podnošenje predloga za poništaj isprave, ovlašćeno je lice, koje iz te isprave ili na osnovu te isprave može ostvarivati kakvo pravo ili koje inače ima pravnog interesa da se sudski poništi isprava.

(2) Predlagač treba da:

1) priloži prepis isprave ili naznači njen bitni sadržaj i navede sve što je potrebno, da se isprava mogne tačno raspoznati i razlikovati od drugih;

2) verovatnim učini, da je isprava nestala ili uništena, kao i činjenice koje mu daju ovlašćenje da stavi taj predlog. U pogledu nestalih odvojenih kuponskih tabaka glavna isprava dokazuje ovo ovlašćenje.

§ 247

(1) Ako se traži poništaj papira od vrednosti, mora se u podnesku navesti naročito:

1) ime, stan odnosno sedište izdavaoca;

2) mesto i vreme izdanja, broj i serija papira od vrednosti;

3) iznos glavnice na koju glasi i visina kamate;

4) da li glasi na donosioca ili po naredbi ili na ime i na čije ime;

5) da li je naznačen rok plaćanja i koji, a ako je papir podvrgnut žrebanju, da li je izžreban, kada i u kojem iznosu;

6) dan dospelosti poslednjeg kupona i da li je nestali papir od vrednosti imao talon;

7) po mogućnosti, vreme kad je i mesto gde je onaj za koga se tvrdi, da je vlasnik dotične isprave čiji se poništaj traži, postao njen vlasnik kao i način na koji je stekao papir, vreme kada i mesto gde je primio poslednje kamate ili dividendu, kao i prilike pod kojima je papir nestao.

(2) U jednom podnesku može se predložiti poništaj i više papira od vrednosti.

Min. obrazloženje: „Od preduzetih propisa projekat odstupa u sledećem:

Što se tiče podataka, koje o ispravi, koja bi se imala poništiti, treba u molbi za pokretanje postupka radi poništaja navesti, spomenuta naredba ne razlikuje između pojedinih vrsti isprava, već u pogledu svih propisuje u glavnom jednako podatke (§ 3 Naredbe).

Projekat se u tom pogledu razlikuje od pomenute Naredbe i u pogledu papira od vrednosti traži podrobnije podatke nego u pogledu ostalih isprava, i to po uzoru spomenutog francuskog zakona od 1872 god. (§ 2). (V. § 250 projekta koji odgovara § 3 Naredbe, i § 251 projekta).

To je učinjeno po želji Udruženja banaka u Beogradu, koje se je u svojem mišljenju izjasnilo za to razlikovanje kao jedno od sredstava da se onemogući zloupotrebljivanje postupka radi poništaja."

1) Za podnošenje predloga za poništaj isprava ili papira od vrednosti ovlašćeno je:

a) svako lice, koje na osnovu isprava može ostvariti neko pravo, n. pr. kod papira koji glasu na ime, onaj koji je u tom papiru označen kao ovlašćenik;

b) svako lice, kome pripada pravo, proizlazeće iz isprave, kao n. pr. posednik papira koji glasi na donosioca;

c) svako lice koje inače ima pravnog interese za poništaj isprave kao n. pr. vlasnik papira na donosioca, koji je nestao trećem licu kod kojega je taj papir bio na čuvanju.

2) Ako nije reč o papirima od vrednosti, dovoljno je da predlagač priloži predlogu prepis nestale isprave ili da naznači njen bitni sadržaj, a osim toga da učini verovatnim da je isprava nestala ili uništena, kao i činjenice koje mu daju pravo, da stavi taj predlog.

Ako je reč o poništaju papira od vrednosti, mora predlog sadržavati i sve oznake taksativno propisane u §-u 247 br. 1 do 7. To se traži naročito s razloga da se nebi poništaj vrednosnih papira upotrebio za počinjenje kojih prevara. Svako bi mogao naime po pregledu spiska starih žrebanja tražiti poništaj kojeg pre nekoliko godina izžrebanog vrednosnog papira. Na taj način mogao bi podići dobitak iako nije nikada posedovao takav papir (Ehrenzweig, II. sveska I. deo str. 226 i 227).

3) **Obrazac predloga za pokretanje postupka radi poništaja deonice:**

Trgovačkom sudu

Beograd

Predlog

Draškovića Dragiše, trgovca, iz Beograda, Kosmajska 88.
za pokretanje postupka radi poništaja.

u jednom primerku, jedna rubrika
prilozi A) i B).

Nestala mi je deonica (akcija) Prometne banke u Beogradu br. 10.515, u nominalnoj vrednosti od Din. 400, glaseća na donosioca, izdana 5. I. 1930 g. od Prometne banke A. D. u Beogradu, Knez Mihajlova br. 26, s kuponima od kojih je prvi dospeo 1. VIII. 1930 g. a poslednji dospeva 1. VI. 1936 g.

Ovu sam deonicu primio iz zaostavštine mog brata Draškovića Milana glasom odluke o uručenju od 2. II. 1932 g. br. . . . . pod A).

Time je verovatno učinjen način na koji sam stekao predmetnu deonicu.

U cilju da učinim verovatnim i vlasništvo i gubitak predmetne deonice, pozivam se još na svedočenje moje žene Draškovića Milice i na moje preslušanje pod zakletvom.

Pod B) prilažem prepis nestale deonice, i

predlažem

da se dozvoli pokretanje postupka radi poništaja gore označene deonice Prometne banke u Beogradu.

25. aprila 1934 g. Draškovića Dragiša s. r.

4) **Obrazac predloga za pokretanje postupka radi poništaja štedne knjižice:**

Okružnom

kao trgovačkom sudu

u Ljubljani

Predlog

Primožić Ivana, činovnika iz Ljubljane, Aleksandrova -6
za pokretanje postupka radi poništaja štedne knjižice.

u jednom primerku, jedna rubrika
prilog A) u izvorniku.

Izgubio sam štednu knjižicu Zadružne banke A. D. u Ljubljani, Masarikova 15, izdanu 15 februara 1934 g. br. 3515, sa saldom Din. 30,000.—, koja glasi na moje ime sa lozinkom „Ivan".

Da učinim verovatnim sticanje, posed i gubitak predmetne štedne knjižice, pozivan me na svedočenje svoje žene Primožić Anke, koja stanuje kod mene i na moje preslušanje pod zakletvom.

Sticanje i posed predmetne štedne knjižice učinjeni su dalje verovatnim izjavom Zadružne banke od 15. maja 1932 g. pod A), kojom se uverava, da glasom knjiga ove banke postoji štedna knjižica sa naznačenim sadržajem i kojom se izjavljuje da nema nikakve prepreke za pokretanje postupka radi poništaja iste.

S obzirom na goreoznačenu izjavu Zadružne banke može se izostaviti da ju se upita u smislu §-a 248 Vp. i

predlažem

da se dozvoli pokretanje postupka radi goreoznačene štedne knjižice.

U Ljubljani 22. maja 1934. g. Primožić Ivan s. r.

5) **Obrazac predloga za pokretanje postupka radi poništaja menice.**

Trgovačkom sudu

Zagreb

Predlog

Rajković Nikole, trgovca iz Zegreba, Ilica 88
da se pokrene postupak radi poništaja nestale menice.

U jednom primerku, jedna rubrika,
prilog A).

Izgubio sam menicu koju mi je izdao Kundić Anton, trgovac iz Zagreba, Skopljanska 16., 12. II. 1932 g. za Din. 15,000.—.

Ovu sam menicu dobio od Kundić Antona za prodanu mu robu.

Da učinim verovatnim sticanje, posed i nestanak ove menice, čiji prepis prilažem pod A), pozivam se na preslušanje Kundić Antona i mog knjigovođe Ružić Slavka. S toga

predlažem

da se dozvoli pokretanje postupka radi poništaja gore-označene menice.

Zagreb, 12 V. 1934 g. Rajković Nikola s. r.

§ 248

(1) Ako sud, posle brižljivog ispitivanja iznesenih podataka i dokaza, nađe da su dovoljno verovatnim učinjeni navodi o sticanju, posedu i gubitku isprave i da je predlog za pokretanje postupka osnovan, upitaće obvezanik (izdavaoca isprave), a prema potrebi, i druge učesnike, da li postoji isprava s naznačenim obeležjem i da li pokretanju postupka smetaju kakve prepreke i koje. Za odgovor sud će odrediti dovoljan rok. Obvezanik može naznačiti lica ili organe, koji su pozvani da odgovore na ta pitanja i daju razjašnjenje.

(2) Obvezanika ne treba pitati: ako on sam predlaže poništaj, ako je o predmetu, o kojem bi se on imao upitati, već dao pre kratkog vremena verodostojnu izjavu, ako mu je već javljen gubitak isprave po § 258 ili ako je usled rata ili prekidanja saobraćaja ili usled drugih vanrednih događaja stavljanje toga pitanja ili odgovaranje na nj' privremeno onemogućeno.

Po molbi za pokretanje postupka radi poništaja ima pre svega mesta postupku prethodnih izviđaja. Sud će po službenoj dužnosti ispitati navode i dokaze predlagača. Dalje će, ako smatra da je predlog osnovan upitati izdavaoca isprave da li je predmetna isprava uopšte izdana ili da li je već unovćena. Ovaj t. zv. „prvi upit" sastaviće se u smislu sledećeg obrasca:

Direkciji Prometne banke A. D.
u Beogradu
Knez Mihajlova 26.

Drašković Dragiša, trgovac iz Beograda, Kosmajska 88, zamolio je pokretanje postupka radi poništaja doleoznačenih papira od vrednosti.

Molimo Vas da javite u roku od petnaest dana ako glasom Vaših knjiga postoje papiri od vrednosti sa označenim obeležjem i ako ima kakvih prepreka pokretanju oglasnog postupka zbog toga što je već usledilo plaćanje ili poništenje ili zbog drugog kojeg razloga.

Umoljavate se također da naznačite dan dospelosti kupona (odreska za kamate, rente i udela u dobitku) dole označenog vrednosnog papira.

Označenje vrednosnih papira:

Prioritetna deonica br. 10515 s priloženim kuponom dividende 1933 god.

Trgovački sud, Beograd

30. aprila 1934 g. Potpis sudije.

§ 249

Pokretanje postupka radi poništaja isprave objaviće se oglasom, u kojem se mora označiti:

1) ime, zanimanje i stan (odnosno firma i sedište) predlagača i njegovog zastupnika;

2) tačno označenje nestale isprave; a, po potrebi, njen tačan opis (§§ 246 i 247);

3) rok u kome se imaju činiti prijave ili prigovori (oglasni rok);

4) poziv, da se isprava sudu pokaže ili da se stave prigovori protiv predloga, i

5) opomena, da će se isprava sudski poništiti ako se u označenom roku sa dotičnom ispravom niko ne prijavi sudu ili ne stavi prigovor protiv predloga za poništaj isprave.

§ 250

(1) Oglas će se dostaviti svima učesnicima, pribiti na sudsku tablu i jedanput objaviti u službenim novinama određenim za objave suda, kod kojega se vodi postupak. Pri tom će se shodno primenjivati propisi drugoga stava § 311 Građanskog parničnog postupnika.

(2) Sud će voditi tačan spisak papira od vrednosti i isprava o kojima je kod toga suda pokrenut postupak radi poništaja. Ovaj spisak može svaki razgledati i prepisati.

(3) Ministar pravde u sporazumu sa Ministrom trgovine i industrije osnovaće uredbom Središnji vesnik, u kome će se periodično objavljivati u izvodu svi pokrenuti i u smislu

stava prvog oglašeni poništaji, koji se odnose na papire od vrednosti, određene za promet. Ovo će se objavljivanje ponavljati sve dok se ne dovrši postupak bilo odlukom o poništaju bilo obustavom postupka.

Min. obrazloženje: „U §-u 250 projekta propisuje se da sud ima voditi spisak papira od vrednosti o kojima je kod tog suda pokrenut postupak radi poništaja.

Ovaj spisak služiće kao pomagalo samom sudu, i biće od koristi i strankama".

§ 251

Ukoliko posebni zakoni ne naređuju što drugo, rok oglasa traje:

1) godinu dana:

a) kod isprava, koje glase na donosioca;

b) kod isprava prenosivih indosamentom, a koje imaju blanko indosamenat i

c) kod isprava koje imaju kupone (§ 240 stav 2 br. 3), a ti kuponi glase na donosioca.

2) šest meseci:

za sve ostale isprave.

§ 252

(1) Oglasni rok teče od dana kada je oglas obnarodovan u službenim novinama određenim za objavljivanje sudskih oglasa.

(2) Kod isprava sa kuponima koji glase na donosioca, kao i kod odvojenih kuponskih tabaka sa kuponima, koji glase na donosioca, oglasni rok ne može proteći pre nego što prođe godina dana od dana, kada je poslednji već izdati kupon dospeo, a ako sama tražbina ranije dospeva, od dana dospelosti tražbine. Ako se pak za poslednji kupon uopšte ništa ne plaća, ta godina računaće se od 1 jula one godine, koje bi se taj kupon isplatio, da nije isplata obustavljena.

Min. obrazloženje: „Nisu preuzeti propisi koji se odnose na poništaj kupona (uporedi §§ 251, 252 i 253 projekta sa §§-ima 7, 8, i 9 Naredbe), pošto projekat, kako je izloženo pod br. 1, kupone izuzima od sudskog poništaja.

Ostale izmene su poznate i ne trebaju naročitog obrazloženja".

1) Ako oglas o pokretanju postupka radi poništaja ne sadržava gore propisane navode, biće ništavan celi postupak. Za dostavljane otpravaka ovog oglasa važe propisi o dostavljanju tužbe po §§ 302 i 304 grpp. i osim toga obnarodovaće se oglas jedanput u novinama određenim za službene objave suda, kod kojeg se vodi postupak.

Prema našim primerima sastaviće se oglas na sledeći način:

posl. br. . . . .

a) **Izgubljena deonica.**

Po predlogu Drašković Dragiše, trgovca iz Beograda, Kosmajska 88, Trgovački sud u Beogradu objavljuje, da je navodno nestala: prioritetna deonica Prometne banke A. D. u Beogradu, br. 10515 s priloženim kuponom dividende 1933 g.

Poziva se svako, u čijim se rukama ova deonica nalazi, da je u roku od godine dana podnese sudu; i drugi učesnici mogu da stave prigovore protiv predloga za poništaj predmetne deonice u istom roku od godine dana, računajući od dana objavljivanja ovog oglasa u „Službenim novinama". U protivnom će se označena deonica proglasiti za ništavnu.

Trgovački sud u Beogradu

15. maja 1934 g.

b) posl. br. . . .

Izgubljena štedna knjižica.

Po predlogu Primožić Ivana, činovnika iz Ljubljane, Aleksandrova 16, Okružni kao trgovački sud u Ljubljani objavljuje, da je navodno izgubljena štedna knjižica Zadružne banke A. D. u Ljubljani, izdana 15. februara 1932 g. br. 3515 sa saldom Din. 30.00.— glaseća na ime Primožić Ivan s lozinkom „Ivan".

Poziva se svako u čijim rukama se ta knjižica nalazi da ju u roku od šest meseci od dana objavljivanja ovog oglasa donese sudu; i drugi učesnici imaju u tom roku da stave prigovore protiv predloga za poništaj predmetne knjižice, jer će je u protivnom po isteku toga roka sud proglasiti za ništavnu.

Okružni kao trgovački sud u Ljubljani

15. juna 1934 g.

c) posl. br. . . .

Izgubljena menica

Po predlogu Rajković Nikole, trgovca iz Zagreba, Ilica 88, Trgovački sud u Zagrebu objavljuje, da je navodno izgubljena menica sledeće sadržine:

U Zagrebu 12 februara 1934 god. od Din. 15.000.—. Za tri meseca od danas platiću za ovu prvu menicu gosp. Rajković Nikoli, u Zagrebu, Ilica 88, iznos od Din. petnaest hiljada vrednost primljena u gotovu.

Kundić Anton, trgovac u Zagrebu,
Skopljanska 16.

Poziva se svako u čijim rukama se ova menica nalazi da je u roku od 60 (šesdeset) dana od dana objavljivanja ovog oglasa donese sudu; drugi učesnici imadu pravo da u istom roku stave prigovor protiv predloga radi poništaja predmetne menice, inače će ju sud po isteku ovoga roka oglasiti za ništavnu.

Trgovački sud u Zagrebu.

15 juna 1934 g.

Dejstvo pokretanja postupka i zabrana plaćanja

§ 253

(1) Pokretanjem postupka radi poništaja isprave prekida se prema predlagaču zastarevanje onim danom, koga je predlog nadležnom sudu podnesen.

(2) Obvezanik i njegove podružnice kao i njegova mesta za plaćanje ne smeju više valjano ispuniti obaveze iz te isprave, niti smeju tu ispravu preinačiti, zameniti drugom iste vrste niti je prenositi na drugog ovlašćenika, ili na nju izdati nove kuponske tabake ili talone od početka roka kad im je dostavljen oglas ili kad im je inače na bilo koji način došlo do znanja ili kad su pri potrebnoj pažnji mogli doznati, da je pokrenut postupak radi poništaja isprave. Ta zabrana plaćanja traje sve dok se postupak ne obustavi ili isprava sudski ne poništi. Obavezanik se može polaganjem kod suda onoga

što duguje osloboditi svoje obaveze. Ova se zabrana ne odnosi na plaćanje kupona sa državnih papira od vrednosti, na zamenu i prenos na drugog ovlašćenika državnih papira od vrednosti, koji se ne žrebaju, a glase na donosioca.

(3) Obvezanik, njegove podružnice i mesta za plaćanje ovlašćeni su, da zadrže ispravu, za koju je izdana zabrana plaćanja, ako im je ona podneta, ali moraju o tom stranci izdati potvrdu. Zadržanu ispravu imaju smesta podneti sudu, nadležnom za poništaj, uz naznaku imena i stana onog lica, koje je tu ispravu radi isplate podnelo. Ali ako i ne zadrže ispravu, dužni su sudu kod koga je poveden postupak za poništaj, javiti ono lice, koje ju je radi isplate podnelo. Sud će o tome obavestiti predlagača.

(4) Za pojedine kupone vrede propisi § 259 i onda kad se traži poništaj samih kuponskih tabaka.

Pokretanje postupka radi poništaja isprava tj. izdavanje oglasa, prekida zastarevanje i to i onda ako je posle toga postupak obustavljen. Zakon veli izričito da prekid zastarevanja ima dejstvo samo prema predlagaču, a ne i prema trećem posedniku. Dejstvo zastarevanja počinje onim danom, kad je predlog podnesen **nadležnom** sudu.

Drugo važno dejstvo pokretanja postupka radi poništaja isprava jest zabrana plaćanja. Onaj koji je izdao ispravu koja se ima poništiti, ne sme vršiti plaćanja sve dok je postupak u toku. Isto tako mu je zabranjeno da preinači ispravu, da ju zameni za druge isprave iste vrste, da ju prepiše na drugo ime i da izdaje nove kupone ili talone. Dozvoljena je samo zamena i prenos državnih vrednosnih papira koji glase na donosioca i koji se ne žrebaju, jer na ove se papire ne odnosi zabrana plaćanja. I prijava gubitka isprave policijskoj vlasti i objava te vlasti ima u smislu §-a 258 dejstvo zabrane plaćanja, ako je obvezanik za nju saznao, bilo saopštenjem od strane policiske vlasti, bilo preko lista, u kojem ta vlast obnaroduje svoje službene objave, ili ako je za nju saznao ili pri potrebnoj pažnji mogao saznati.

Ako je isprava koja se ima poništiti podneta na plaćanje obavezaniku ili njegovim organima, taj je ovlašćen da ju zadrži i da ju smesta podnese sudu nadležnom za poništaj. I ako ne zadrži ispravu, dužan je obvezanik da javi sudu lice

koje ju je podnelo radi isplate. O tome će sud obavestiti predlagača.

Obustava postupka

§ 254

(1) Postupak i dalje oglašavanje obustaviće se, a učesnici o tom obavestiti, čim to predlagač zatraži ili ako on u danom mu roku ne položi taksu za oglašavanje. Tako isto postupaće se ako treće lice ispravu podnese sudu ili inače dokaže, da je ima, ili ako se naknadno dokaže da su navodi predlagača (§§ 246 i 247) neistiniti.

(2) Prijave trećih lica ispitaće se i onda, kad stignu sudu posle oglasnog roka, ali pre donesenog zaključka o poništaju. Predlagač se mora o svakoj prijavi obavestiti. Zbog propuštanja roka prijave nema mesta povraćaju u pređašnje stanje.

(3) Ako se imalac isprave prijavi i podnese je sudu, dozvoliće se predlagaču, pre obustave postupka, da tu ispravu razgleda u za to određenom roku. Ako isprava nije sudu podneta, sud će po predlogu predlagača naložiti imaocu isprave da tu ispravu u tom cilju podnese sudu kod kojeg se vodi postupak ili sreskom sudu mesta, gde se isprava nalazi. Ako lice, koje tvrdi da je imalac isprave, ne postupi po tom nalogu, niti na drugi način dokaže, da tu ispravu ima, neće se dalje uzimati u obzir njegova prijava.

Postupak radi poništaja isprave obustaviće se:

a) po predlogu predlagača, čim on sam to zatraži;

b) po službenoj dužnosti ako predlagač ne položi taksu za oglašavanje u određenom mu roku;

c) ako treće lice podnese ispravu sudu ili inače dokaže, da ju ima, jer u tom slučaju je stvar predlagača da zatraži da mu se preda pronađena isprava;

d) ako se dokaže da su navodi predlagača o sticanju, posedu ili gubitku isprave neistiniti. To će biti naročito onda, ako na osnovu izviđaja suda proizlazi, da takva isprava uopšte nije bila nikada izdata, da ju je predlagač već naplatio i sl.

O svakoj prijavi trećih lica obavestiće sud predlagača, i ako je treće lice tu ispravu ostavilo kod suda, dozvoliće

mu se da ju pregleda. Ako treće lice ne položi kod suda ispravu koja se ima poništiti, nastaviće se postupak i neće se uzeti u obzir njegova prijava.

Ponovno traženje izjave od obvezanika

§ 255

(1) Kad proteče oglasni rok, sud će na zahtev predlagača upitati obvezanika, da li nije posle njegovog odgovora na prvi upit (§ 248) na osnovu isprave izvršeno kakvo plaćanje, učinjena kakva zamena ili prenos isprave na drugog ovlašćenika, ili da li su izdani novi kuponski tabaci. Ako je već data verodostojna izjava obvezanika o tome posle proteka oglasnog roka, onda se pitanje neće više staviti.

(2) Ako je obvezanik ispravu sasvim iskupio, učinio kakvu promenu s njom (zamenu, prenos) ili izdao novi kuponski tabak, postupak će se obustaviti i predlagač o tome izvestiti. Obvezanik je odgovoran, ako se svojom krivicom nije držao zabrane plaćanja.

Posle proteka oglasnog roka upitaće sud po drugi put izdavača isprave da li u pogledu isprave koja se ima poništiti ne postoji koja prepreka zbog toga što su usledili plaćanje, zamena, prenos ili zbog drugog kojeg razloga. Ako izdavač odgovori i izjavi da je papir unovčio, obustaviće se postupak a to i onda, ako je unovčenje usledilo tek posle zabrane plaćanja i ako je izdavač kriv, što je iz nehata platio, iako je postojala zabrana; u tom slučaju ima predlagač da ostvari svoje zahteve protiv izdavača isprave redovnim parničnim putem.

Ponovni upit će izostati ako već postoji izjava izdavača, izdana posle proteka oglasnog roka.

Ako se na osnovu drugog upita utvrdi da je od izdanja oglasa nastala takva promena stvarnog i pravnog stanja, usled čega je isključeno da se izreče poništaj, onda će se obustaviti postupak; ali ako sud ponovnom izjavom ustanovi da nema takvih prepreka i naročito utvrdi da se isprava nije pojavila, doneće odluku o poništaju.

Ponovno traženje izjave od strane izdavača usledиće u smislu sledećeg obrasca:

Direkciji Prometne banke A. D.

u Beogradu
Kn. Mihajlova 26.

Prvi upit suda 30 aprila 1934 g.
Odgovor pismom od 2 maja 1934 g. br. 270.

Pozivom na gornja pisma umoljavate se da javite ako ima u pogledu poništaja: prioritetne deonice br. 10515 s' priloženim kuponom 1933 god., predloženom po Drašković Dragiši, trgovcu iz Beograda, Kosmajska 88, u to vreme kakvih prepreka zbog izvršenog plaćanja, zamene, prenosa, izdanja novih kupona ili iz kojeg drugog razloga.

Trgovački sud u Beogradu

18 maja 1935 g. potpis sudije.

Odluka o poništaju

§ 256

(1) Sud može pre donošenja odluke o poništaju izvršiti dalje izviđanje. Ako je radi ostvarenja zahteva na ispravu podneta tužba, odgodiće se odluka o poništaju do svršetka parnice.

(2) Odluka, kojom se isprava sudski poništava, mora sadržavati podatke, označene u § 249 br. 1 i 2, kao i to da je utvrđeno da je oglasni rok protekao bez uspeha. Odluka mora biti obrazložena.

(3) Odluka će se dostaviti svima učesnicima, i zabeležiće se u spisku spomenutom u § 250 stav 2.

Dejstvo poništaja

§ 257

(1) Odluka, kojom se isprava sudski poništava, zamenjuje nestalu ispravu, dok se ne izda nova. Onaj, ko je izdejstvovao poništaj, može na osnovu te odluke prema obvezaniku ostvarivati sva prava, koja proističu iz te isprave ili mu pripadaju na osnovu te isprave ili zahtevati, da mu se o njegovom trošku izda nova isprava, uz predaju odluke o poništaju.

(2) Ispunjenjem obaveze prema onom licu, koje je izdejstvovalo poništaj, obvezanik se oslobađa obaveze utoliko, ukoliko bi bio oslobođen da je ispunio obavezu prema imaocu poništene isprave.

1) Donošenjem odluke, kojom se isprava proglašuje nevažećom, postignut je cilj postupka tj. ovlašćenje izdavača da može izdati novu ispravu za slučaj ako se poništena isprava nije pojavila. Odluka, kojom se isprava proglašuje nevažećom, zamenjuje nestalu ispravu, dok se ne izda nova. Onaj koji je ispravu izgubio, može da traži ostvarenje svoje tražbine, ako je ta već dospela, ili zahtevati, da mu se o njegovom trošku izda nova isprava. Ali on nije u boljem položaju, nego kada bi imao papir u rukama, tako n.pr. on mora da dozvoli, da mu bude stavljen prigovor neistinitosti isprave. Odlukom o poništaju postane definitivno poništena isprava, radi poništenja koje se vodio postupak. Ako se ta isprava nalazi u rukama trećeg lica, onda treba razlikovati:

a) Treće lice nije vlasnik isprave nego n.pr. je nju našlo. U tom slučaju nema nikakvih poteškoća; odlukom o poništaju treće lice izgubi svako ovlašćenje, koje mu ne pripada.

b) Treće lice je pridobilo nestalu ispravu poštenim načinom, dakle je postalo vlasnik. U tom sučaju izgubi to lice svoje vlasništvo, ako se ne prijavi u oglasnom roku, sem slučaja, ako je bilo zbog nedostataka postupka onemogućeno i ograničeno prijaviti svoje pravo, kao n.pr. ako je poništaj izrečen pre zakonskog roka. U takvom slučaju nema protiv njega dejstvo protivzakonita odluka, jer se ne mogu žrtvovati materijalna prava formalnim pravima (odl. G. U. XIII. br. 5189).

c) Isprava trećeg lica u opšte nije nestala predlagaču, n.pr. taj je dao u zabludi poništiti neku ispravu koju on nikada posedovao nije. U tom slučaju nastupa formalno dejstvo poništaja prema izdavaču, ali pravi vlasnik ne gubi svog vlasništva time što je nepravedno izrečena odluka o poništaju. Tako treće lice može ostvariti svoje vlasništvo protivu predlagača i posle pravnosnažnosti odluke o poništaju i tražiti prema stanju stvari da mu ustupi zahtev protivu predlagača ili da mu preda novu ispravu koja zamenjuje nestalu i koja

mu je već uručena, ili da mu plaća ono što je na osnovu odluke o poništaju naplatio.

2) Odluka o poništaju isprave mora sadržavati:

a) ime, zvanje i boravište (odnosno firmu i sedište) predlagača i njegovog zastupnika;

b) označenje nestale isprave a po potrebi i njen tačan opis;

c) označenje da je oglasni rok protekao.

Od momenta pravnosnažnosti odluke o poništaju očuvan je obvezanik od dvostruke činidbe.

3) **Obrazac odluke o poništaju:**

Zaključak

Po bezuspešnom proteku oglasnog roka (oglas od 15 maja 1933 g. br. . . . .), proglašuje se u korist Draškovića Dragiše trgovca iz Beograda Kosmajska 88, koga zastupa za primanje novca ovlašćeni advokat Dr. N. N. iz Beograda, nevažećim sledeći papir od vrednosti:

Prioritetna deonica Prometne banke, A. D., u Beogradu, br. 10.515 s priloženim kuponom dividende 1931 g.

Razlozi: . . . . .

Trgovački sud u Beogradu,

25 maja 1934 g.

Potpis sudije.

Prijava gubitka isprave policijskoj vlasti

§ 258

(1) Ako nestane kakva isprava koja glasi na donosioca, a koja se može po zakonu sudski poništiti, lice, kome je ta isprava ma na koji način nestala, može tražiti od policijske vlasti u mestu svoga boravišta ili u mestu gde je isprava nestala da ova o njegovom trošku objavi nestanak u listu, određenom za službene objave te vlasti.

(2) Policijska vlast mora postupati po tome zahtevu, ako predlagač ispuni uslove iz § 246 i položi trošak za objavljivanje od strane policijske vlasti. Obvezanik obavestiće se o naredbi za objavljivanje. Objavljivanje će se nastaviti bez prekidanja sve do proteka drugog kalendarskog meseca iza meseca, u koje je otpočelo. Ono će se ranije obustaviti, ako to zahteva sam predlagač ili ako se podnese isprava vlasti, koja je naredila objavljivanje.

(3) Objava ima prema obvezaniku dejstvo zabrane plaćanja (§ 253 stav 2), ako je za nju saznao, bilo saopštenjem od strane policijske vlasti, bilo preko pomenutog lista, u kojem ta vlast obnaroduje svoje službene objave, ili ako je za nju pri potrebnoj pažnji mogao saznati.

(4) **Gore označeni postupak ne primenjuje se na državne papire od vrednosti.**

Min. obrazloženje: „Sa neznatnim izmenama preuzeti su kao celishodni i propisi §-a 14 spomenute Naredbe, koji govore o prijavi gubitka isprave policijske vlasti i o pravnom dejstvu saopštenja policije obvezniku, i o učinku objave u policijskom listu kao i propisi §-a 16 Naredbe, koji govori o talonima (§§ 258 i 260 projekta)".

Molba, koja će se podneti policijskoj vlasti u smislu gornjeg paragrafa, sastaviće se po primerima koje smo već prikazali kod §-a 247 s razlikom, što će molilac u toj molbi tražiti da policijska vlast objavi nestanak isprave i o tome obavesti obavezanika po toj ispravi.

Dejstvo policijske objave je zabrana plaćanja, tj. izdavač odnosno obvezanik po toj ispravi ne sme vršiti plaćanja, ne sme da preinači, da zameni ili da prenese na ime drugoga ispravu, koju je policijska vlast objavila da je nestala.

Isplata kupona bez poništaja

§ 259

(1) Ako su pojedini kuponi, odvojeni od glavne isprave (§ 240 stav 2 br. 3), ma na koji način nestali ili uništeni, onaj kome su nestali, može po proteku tri godine od dana dospelosti tražiti od obvezanika njihovu isplatu, ako mu je pre proteka toga roka prijavio gubitak i ako u tom roku nije nestali kupon bio od koga podnesen, niti je zahtev za isplatu stavljen. Prijava gubitka obvezaniku prekida zastarevanje.

(2) Obvezanik nije dužan da izvrši isplatu pre proteka jedne godine posle proteka roka spomenutog u prvom stavu.

Isplatom kupona u smislu prvog stava obvezanik se oslobođava svoje obaveze.

Min. obrazloženje: „Otstupanja § 259 projekta o isplati kupona bez poništaja od odnosnih propisa §-a 15 Naredbe izložena su već kod §-a 240.

Ovde valja još napomenuti da se izraz „kupon" u projektu upotrebljuje u širem smislu. Pod tim izrazom se razumeju i odresci za kamate obveznica (zadužnica), rente u užem smislu i udeli u dobitku kod akcija (Zins- Renten- und Gewinnanteilscheine)."

Kuponi ne mogu doduše da se proglase nevažećim postupkom radi poništaja, ali onaj kome su nestali može da postupa u smislu gornjeg paragrafa, bez obzira na to da li poseduje ili ne glavnu ispravu. On ima da prijavi pre nego što je nastupila zastara gubitak kupona i može, — ako u tom zastarnom roku nije nestali kupon bio od koga podnesen niti je zahtev za isplatu stavljen, — u roku od godine dana posle nastupele zastare tražiti isplatu istog. Protiv opasnosti dvostrukog plaćanja zaštićen je izdavač u tom slučaju zastarom, i izreka o poništaju je prema tome suvišna.

Naređenje za talone

§ 260

(1) Taloni ne važe dok teče postupak radi poništaja glavne isprave (§ 253 stav 2) ili kad je objavljeno, da je glavna isprava nestala (§ 258), ili kad je njezin imalac, pošto pokaže glavnu ispravu, kod obveznika izjavio protivljenje da se na osnovu talona izda novi kuponski tabak. Ako je takvo protivljenje izjavljeno, može se novi kuponski tabak ili novi talon izdati samo onome, koji pokaže glavnu ispravu. Obvezanik je dužan, da na glavnoj ispravi potvrdi, da mu je protivljenje saopšteno.

(2) Proglašenjem glavne isprave nevažećom, poništen je i talon.

Taloni se ne mogu u postupku radi poništaja proglasiti nevažećim. Imalac glavne isprave može da im oduzme važnost ako izjavi protivljenje izdavaču i predloži mu glavnu ispravu. Ako mu je nestala i glavna isprava onda mora postići da ju se

postupkom radi poništaja proglasi nevažećom a time postane nevažećim i talon.

Posebna naređenja za državne papire od vrednosti

§ 261

Naređenja ovoga dela vrede i za poništaj državnih papira od vrednosti s ovim izmenama:

1) predlog za poništaj mora se podneti nadležnom sudu u dva saglasna primerka sa potrebnim prilozima; prvom će se priložiti izvornici tih priloga, a drugome njihovi prepisi;

2) sud će, pre nego što donese svoju odluku, dostaviti drugi primerak predloga onoj vlasti, koja je izdala taj papir od vrednosti, s pozivom da u roku od mesec dana da svoj odgovor na taj predlog, a naročito da se izjavi o dospelosti i zastari tog papira, kao i o tome, da li još postoji tražbina na koju glasi;

3) kad stigne odgovor, ili proteče rok, a u toku roka ne stigne odgovor, sud će doneti odluku, da li će se povesti postupak radi poništaja, i ako nađe da ima mesta pokretanju toga postupka (§ 246 stav 2 br. 2 i § 248 stav 1), izdaće shodne naredbe i o tome izvestiti predlagače kao i vlast, koja je papir od vrednosti izdala; gubitak kupona mora se, barem 90 dana pre proteka trogodišnjeg roka, prijaviti vlasti, koja ih je izdala, da bi se dobila isplata po §-u 259;

4) sud neće po službenoj dužnosti ispitivati, da li je predlog pod br. 1 podnesen pre proteka roka zastare, i da li je prijava gubitka kupona spomenuta pod br. 3 blagovremeno podnesena, nego će te okolnosti uzeti u obzir samo na prigovor vlasti.

Min. obrazloženje: „U § 261 projekta predviđa se nekoliko posebnih naređenja o postupku za poništaj državnih papira od vrednosti. Ovi propisi su uneti po želji Ministarstva finansija s obzirom na postojeće posebne propise o postupanju sa državnim obveznicama.

Slična naređenja predviđena su u §§ 7 i 8 spomenutog Zakona o sudskom poništenju koji važi na području Apelacionog suda u Novom Sadu i Banskog stola u Zagrebu."

Državni papiri u smislu gornjeg paragrafa su sledeći:

Obveznice ratne štete (Zakon od 29 novembra 1922 g. odnosno dopune 1 avgusta 1925 g. Sl. nov. od 7 avgusta 1925 g. br. 186 — XLI);

Obveznice 7% investicionog zajma od 500 milijona dinara (Uredba od 27 juna 1921 g. Sl. nov. 176 — I); 4% agrarne obveznice; 6% državne obveznice; 7% Blerov zajam; 6% beglučke obveznice; 7% založnice Državne hipotekarne banke.

Kad je reć o poništaju goreoznačenih papira od vrednosti odnosni predlog za poništaj podneće se u dva primerka a i prilozi podneće se u izvorniku i prepisu. Po takvom predlogu i pre nego što donese odluku, kojom dozvoljava pokretanje postupka radi poništaja, sud će drugi primerak molbe i prepis priloženih priloga poslati Ministarstvu finansija — Odelenju Državnih dugova i državnih kredita u Beogradu, — a kad je reč o poništaju založnica Državne hipotekarne banke, poslaće te spise ovoj banci, — s pozivom, da u roku od mesec dana dade svoj odgovor na taj predlog, a naročito da se izjavi o dospelosti i zastarelosti papira koji se imaju poništiti, kao i o tome, da li još postoji tražbina na koju glase.

Uostalom postupaće se shodno naređenjima §§ 248 i sledećih.

Posebna naređenja o poništaju menica, čekova i drugih trgovačkih papira

§ 262

Ovim zakonom se ne dira u posebne propise o poništaju menica, čekova i drugih isprava, za koje trgovački zakon ili drugi zakoni propisuju, da se imaju poništiti po propisima meničnog zakona. Ukoliko u tim propisima nema naređenja, shodno će se primenjivati naređenja ovoga zakona.

Min. obrazloženje: „U § 262 se izričnо ističe, da se ovim propisima ne dira u posebne propise o poništaju menica, čekova i drugih t.zv. trgovačkih papira.

Pri tome je istaknuto da će se u postupku radi poništaja menice, čeka, ili koje druge isprave, za koju vredi postupak o poništaju menica, primenjivati naređenja ovog zakona, ukoliko u odnosnim propisima meničnog (čekovnog) zakona nema naređenja (n. pr. o mestnoj nadležnosti)."

Ovde moramo da se pozovemo na propise čl. 1, 5 i 37 Uvp. a naročito na propis da je

U pogledu uložnih knjižica poštanske štedionice,

a glasom uputstava za poslovanje sa poštanskom štedionicom Kraljevine Jugoslavije od 12 decembra 1931 god. br. 6691 („Službene novine" br. 297 od 18 decembra 1931 g.) naređeno u §-u 37: „Ako štednja knjižica nestane (izgori, propadne, izgubi se ili bude ukradena), neka to ulagač hitno javi najbližoj pošti i Poštanskoj štedionici.

Štedionica odmah zabranjuje isplatu uloga po toj knjižici. Kad prođe pet nedelja, ulagač dobija novu knjižicu, ako se međutim nije pojavio kakav spor, koga može da reši samo sud."

Poštanska štedionica naplaćuje za postupak amortizacije nestale štedne knjižice, i to: Din. 100 za uloge do Din. 500, a Din. 250 za uloge preko Din. 500.

U pogledu Narodne banke (po zakonu od 17 VI 1931 g. Sl. nov. 26 VI 1931 g.) važe propisi odeljka XI čl. 65 do 81.

OSMI DEO

OSTALI SLUČAJEVI VANPARNIČNOG POSTUPKA

OSMI DEO

OSTALI SLUČAJEVI VANPARNIČNOG POSTUPKA

Opšte naređenje

§ 263

Osim slučajeva nabrojanih u prednjim delovima ovoga zakona, postupaće sudovi po vanparničnom postupku i u slučajevima, koji su u ovom delu zakona ili u kojem drugom zakonu nabrojani.

Min. obrazloženje: „U ovaj deo uneto je nekoliko slučajeva vanparničnog postupka koji se po svojoj prirodi ne mogu uvrstiti u prethodne delove ovog projekta.

O ovim slučajevima nema propisa ni u Patentu, ni u Nespornim pravilima za Srbiju, već je neke od njih na vanparnični postupak uputilo ili novije zakonodavstvo (kao što n. pr. uređenje međa, uređenje uživanja služnosti i drugih stvarnih tereta, u slučaju deobe povlasnog ili poslužnog zemljišta), ili stalna sudska praksa (kao što npr. određenje izdržavanja za zakonitu decu, odlučivanje o tome kojemu će se od bračnih drugova koji odvojeno žive predati maloletno bračno dete). Nekoje opet od tih slučajeva praksa na području, gde važi austr. Građ. zak. i Patenat, upućuju na parnicu i ako razlozi celishodnosti govore za vanparnični put (n.pr. raskidanje zajednice).

Propisi projekta o tim slučajevima daće praksi potrebnu zakonsku podlogu gde takve danas još nema i obezbediće brži i jeftiniji postupak u onim slučajevima, u kojima zbog nedostajanja izrečnih propisa današnja praksa smatra potrebnim parnični postupak.

Projekt je otstupio od toga da predvidi propise u pogledu odnošaja bračnih drugova, iako za neke slučajeve iz

tog odnošaja u kojima današnja praksa koleba (kao npr. zahtev za vraćanje ili primanje u bračnu zajednicu ili za odvojeno življenje) postoji potreba da se oni u Zakoni o vanparničnom postupku regulišu.

Projekat je naime smatrao da se za sada za te odnošaje ne mogu dati jedinstveni propisi jer materijalno bračno pravo koje će te odnose regulisati, i propisati koji će delokrug u bračnim stvarima imati redovni građanski sudovi nije izjednačeno. Dakle ne preostaje nego da se u tom pogledu u spomenutom Uvodnom zakonu predviđaju potrebna prelazna naređenja."

Vanparnični je postupak skup pravnih pravila u stvarima građanskog prava u kojima treba da učestvuju za njihovu pravnu važnost redovni sudovi i koje su kao takve u zakonu označene. Vanparnične stvari nabrojene u ovom delu su sledeće:

a) Naredbe o nezi, vaspitanju i izdržavanju maloletne dece (§ 264);

b) Određivanje miraza i opreme (§ 265);

c) Uređenje odnošaja među suvlasnicima (§ 266);

d) Raskidanje (razvrgnuće) zajednice (§§ 267—274);

a) Uređenje (obnavljanje ili ispravljanje) međa (granica) (§§ 275—283).

Već smo napomenuli da bi se ovde moralo uneti i propise o nužnim prolazima, jer i § 9 Zakona o nužnim prolazima od 7 VI 1896 L. D. Z. br. 140 naređuje da se nužni prolaz ima urediti vanparničnim postupkom.

Naredbe o nezi, vaspitanju i izdržavanju maloletne dece

§ 264

(1) Ako se supruzi pri rastavljanju ili razvodu braka nisu, sa pristankom nadležnog starateljskog suda, sporazumeli o nezi i vaspitanju dece, onda će sud, s obzirom na okolnosti slučaja i interes dece, na poziv, ličnost i svojstva supruga i na uzrok rastavljanja ili razvoda, odlučiti, kome će se od supruga predati maloletno dete i u kojoj će se meri i na koji način opštiti s detetom drugi suprug. Ako se okolnosti promene, sud može, bez obzira na svoje ranije naredbe ili sporazum supruga, izdati nove naredbe, koje su u interesu deteta potrebne. Za sve pomenute naredbe nadležan je starateljski sud i onda,

ako supruzi odvojeno žive, a brak još nije razveden niti su supruzi sudski rastavljeni.

(2) Starateljski sud nadležan je za određivanje izdržavanja maloletnog deteta. Sud će odlukom, kojom određuje izdržavanje, naložiti licu, koje je po Građanskom zakoniku dužno davati izdržavanje, da određeni iznos izdržavanja mesečno unapred plati.

(3) Starateljska poverenstva nisu nadležna za izdavanje odluka u smislu propisa prednjih stavova, nego će u slučajevima, kada je starateljsko poverenstvo starateljska vlast, za to biti nadležan sreski sud u čijem je području sedište starateljskog poverenstva. Sud može pre nego što izda odluku tražiti mišljenje starateljskog poverenstva.

Min. obrazloženje: „Saglasno sa današnjom praksom § 264 projekta propisuje da će starateljski sud u vanparničnom postupku odlučiti, kojem će se od bračnih drugova, koji odvojeno žive, predati maloletno bračno dete, o posećivanju takvog deteta od strane drugog roditelja i o davanju izdržavanja za takvo dete.

Gde starateljska poverenstva fungiraju kao starateljski sudovi (v. §§ 202 i sled. projekta), ovi predmeti se izuzimaju od njihove nadležnosti, pošto se ne može preporučiti da se i takvi propisi daju u nadležnost starateljskih poverenstava. Ali se predviđa da sud može ovde tražiti njihovo mišljenje."

U smislu čl. 6 Uvodnog zakona za građanski parnični postupak od 9 jula 1930 g. br. 68509, dok se za celu Državu ne donese zakon o nadležnosti i postupku za sporove, koji proističu iz bračnog odnosa, a nisu imovinsko-pravne prirode, ostaju na snazi propisi koji o tome postoje. Prema tome nije još jasno, koje će vlasti i na koji način rešavati bračne sporove u Državi, jedino je za brakove sklopljene po muslimanskom verskom obredu predviđeno u zakonu o Šerijatskim sudovima, da će sudsku vlast u takvim bračnim sporovima muslimana vršiti šerijatski sudovi. Naprotiv se u pogledu ostalih konfesija prema poslednjem projektu zakona, kojim se uvađa u život gpp., misli zadržati u pogledu bračnih sporova neopravdani partikularizam, tako da bi samo na području Ljubljanskog, Splitskog i Novosadskog Apelacionog suda rešavali parnice redovni građanski sudovi (osim u pogledu muslimana za koje bi i ovde vredila nadležnost šerijatskih sudo-

va). Na području Hrvatske i Slavonije, Srbije, Bosne i Crne Gore, rešavali bi bračne sporove katolika i pravoslavnih duhovni sudovi dotičnih religija, odnosno u mešovitim brakovima duhovni sudovi one religije u čijoj je crkvi brak bio blagoslovljen. U Bosni i Hercegovini biće konfesionalni (duhovni) sudovi nadležni i u bračnim parnicama jevreja i protestanata, dok bi na ostalim pravnim područjima takve parnice rešavali redovni građanski sudovi. Dalje se predviđa, da će Ministar pravde Uredbom dovesti u saglasje s novim građanskim parničnim postupkom postupak u bračnim parnicama, koji se je do sada primenjivao kod redovnih sudova na području Ljubljanskog, Splitskog, Zagrebačkog i Novosadskog Apelacionog suda.

Ali bez obzira, da li rešavanje bračnih sporova po postojećim propisima spada ili ne spada u nadležnost redovnih građanskih sudova, u svakom slučaju, pa i za vreme trajanja bračne zajednice, odlučivaće nadležni sreski kao starateljski sud opšte mestne nadležnosti tužene stranke, vanparničnim postupkom o sledećim predmetima:

a) kome će se od bračnih drugova, koji odvojeno žive predati maloletno bračno dete;

b) u kojoj će meri i na koji način maloletno dete posećivati drugoga roditelja;

c) o iznosu, koji imaju bračni drugovi davati u cilju izdržavanja toga deteta i istom će odlukom naložiti bračnom drugu da određeni iznos mesečno unapred plati.

Nadležni sreski kao starateljski sud postupaće u ovim slučajevima po predlogu ili po službenoj dužnosti, jer tu nije u pitanju pravo stranaka, nego interes deteta, o kojem treba da se sud stara po službenoj dužnosti. Protivlica koja se ne bi pokoravala gore označenim nalozima sreskog kao starateljskog suda upotrebiće se po službenoj dužnosti odgovarajuća prinudna sredstva predviđena u građanskom parničnom postupku. Ako se tim prinudnim sredstvima ne postigne uspeh, sud može prema okolnostima postaviti staratelja, koji će te odluke izvršiti o trošku nemarnika. Sud može po službenoj dužnosti narediti izvršenje takvih odluka ili staraocu naložiti da preduzme korake u cilju izvršenja. Naročito onda, kad bi po propisima građanskog zakonika imala nastati dužnost staratelja, da nosi odgovornost za štetu, starateljski će sud po službenoj dužnosti utvrditi, da li su za to nastupile zakonske pret-

postavke kao i iznos verovatne štete, potrebu i način obezbeđenja, i narediće izvršenje toga zaključka. Kad prestane razlog za dalje obezbeđenje, sud će po službenoj dužnosti narediti, da se obezbeđenje ukine. (Uporedi Goršić — Tumač Ip. str. 548).

I s razloga što su u smislu §-a 13 Vp. odluke suda u vanparničnom postupku odmah izvršne opravdano je da se odluke, u kojima je u pitanju interes maloletnog bračnog deteta donose od sreskog kao starateljskog suda.

U slučajevima dakle, kad je potrebno da se donese odluka kojom će se od bračnih drugova, koji odvojeno žive, predati maloletno bračno dete, o posećivanju takvog deteta od strane drugog roditelja i o davanju izdržavanja za takvo dete, zainteresovano će se lice obratiti nadležnom sreskom sudu opšte mestne nadležnosti protivne stranke i u pismenoj molbi odnosno na zapisnik izneti stanje stvari i zatražiti da sreski kao starateljski sud donese po tom predmetu odluku u smislu § 264 Vp.

Određivanje miraza i opreme

§ 265

Sreski sud opšte mestne nadležnosti obvezanika nadležan je za odlučivanje, ko ima po Građanskom zakoniku dati miraz ili opremu i u kojem iznosu, ako je takav zahtev sudu podnesen pre venčanja; pri tom će postupati po vanparničnom postupku i naložiti stranci, da te dužnosti izvrši.

Min. obrazloženje: „Isto tako se sa današnjom praksom slaže propis §-a 265 projekta da se o zahtevu deteta na miraz i opremu ima odlučiti u vanparničnom postupku".

1) Pre svega treba istaknuti da takav zahtev mora da je podnesen sudu pre venčanja, jer o sporovima da li je miraz ugovoren ili nije (po §-u 762 srp. gr. z. ako miraz nije ugovoren, muž nema pravo isti tražiti) i o pravnoj važnosti ugovora ili obećanja miraza prosuđuje se redovitom parnicom.

Zahtev za davanje miraza ili opreme ima se dakle podneti pre venčanja sreskom sudu opšte mesne nadležnosti obvezanika u cilju da odluči:

a) ko ima dati miraz ili spremu. Ako nevesta ima svoju vlastitu imovinu i punoletna je, zavisi od nje i od mladoženje,

da se pogode među sobom radi miraza i radi drugih međusobnih davanja. Ali ako je nevesta još maloletna, ugovor treba da sklopi otac ili štitnik, i da na njega pristane starateljska vlast. (1219 o. g. z.). Ako nevesta nema vlastite imovine, koja bi bila dovoljna za pristojni miraz, onda imaju da dadu kćerima ili unukama kada se udaju miraz prema svome stanju i imovini roditelji ili dedovi i babe u onom redu, u kojem su obavezani hraniti decu i opskrbljivati ju ili da na taj miraz prispevaju srazmerno (§ 141 i 143 o. g. z.). Vanbračna kći može tražiti miraz samo od svoje majke (§ 1220 o. g. z.). Ako roditelji ili ded i baba tvrde, da nisu u stanju odrediti pristojnoga miraza, sud će po službenoj dužnosti izvideti da li postoje takve okolnosti.

b) U kojem iznosu ima da obvezani dade miraz ili spremu. U tom pogledu moći će sud da izvidi stanje imovine i odrediće iznos miraza ili spreme ako bude potrebno, na osnovu mnenja veštaka, koji tom prilikom treba da imaju u vidu društveni položaj i imovinu stranaka.

c) Čim bude utvrđeno lice koje ima dati miraz ili spremu, i čim bude utvrđen iznos miraza ili spreme, vanparnični sud naložiće zaključkom obaveznom licu da te dužnosti izvrši.

Uređenje odnošaja među savlasnicima.

§ 266

(1) Svaki savlasnik, koji se u pitanjima uprave i iskorišćavanja zajedničke stvari drži povređenim u svom pravu, može se radi zaštite svoga prava obratiti sreskom sudu, u čijem području se nalazi zajednička stvar. Sud će, ukoliko nema spora o samome pravu savlasništva pojedinih savlasnika ili o veličini njihovog dela u zajedničkoj stvari, doneti odluku po vanparničnom postupku a po propisima Građanskog zakonika.

(2) To važi naročito, kada se savlasnik ima prinuditi, da se pokori odluci većine, ili kad po propisima Građanskog zakonika sudija ima da odluči da li ima mesta važnim promenama na zajedničkoj stvari, da li se takve promene imaju izvršiti bezuvetno ili po datom obezbeđenju i da li se ima postaviti ili smeniti upravitelj zajedničke stvari.

(3) Sud će isto tako postupiti po vanparničnom postupku kad se u pitanju redovnog upravljanja i iskorišćavanja zajedničke stvari glasovi savlasnika tako podele, da nema zakonske većine, a po Građanskom zakoniku ima sudija da o tome odluči.

Min. obrazloženje: „Što se tiče odnošaja među savlasnisnicima, već današnja sudska praksa ukoliko su u pitanju sporovi o upravi ili iskorišćavanju zajedničke stvari, sve se više odlučuje za vanparnični postupak.

I ovde je nedostajanje izrečnih propisa dalo povoda kolebanju prakse.

Propisi §-a 266 projekta ovoj praksi, koja odgovara potrebi brzog i što jednostavnijeg rešenja ovih sporova, daju potrebnu zakonsku podlogu."

1) Pojam savlasništva određen je u §-u 361 o. g. z. odnosno §-u 215 srp. g. z. Prema samoj prirodi vlasništva ne može biti dvostrukog vlasništva tj. dvaju vlasništva raznih lica na istoj stvari (duarum in solidum dominium esse non potest). Ali vlasništvo može pripadati nekolicini lica zajedno i tada imamo savlasništvo. Pojedini savlasnici odvojeno posmatrani imaju samo prava na idealni deo stvari — na kvotu — (trećinu, četvrtinu itd.). Kvote mogu biti jednake ili nejednake. Pravni odnosi između savlasnika regulisani su po načelu zajednice (§ 725 i sl. o. g. z.). — Zajednica se osniva na kakovom slučajnom događaju, na zakonu, na izjavi poslednje volje, ili na ugovoru. Po različitosti pravnog naslova, iz kojega je nastala zajednica, ustanovljuju se pobliže prava i dužnosti savlasnika.

Dok su svi savlasnici saglasni, dotle predstavljaju oni jedno samo lice, i imaju pravo raspolagati po volji zajedničkom stvarju. Ali čim su nesložni, nijedan suvlasnik ne može činiti u zajedničkoj stvari takva preinačenja, kojima bi raspolagao o kvoti drugoga savlasnika (§ 828 o. g. z.). Svaki savlasnik jest potpuni vlasnik svog dela. Ukoliko ne vređa prava svojih savlasnika, može slobodno raspolagati svojim delom, može ga založiti ili otuđiti (§ 829); verovnici savlasnika mogu neposredno voditi izvršenje na njegov deo.

2) Iz savlasništva nastaju sledeći pravni odnosi, za zaštitu kojih može povređeni suvlasnik da se obrati vanparničnom sudu, u čijem se području nalazi zajednička stvar:

a) U poslovima, koji se tiču **samo redovitog** upravljanja i uživanja zajedničke stvari, odlučuje većina glasova, —

ali ne po glavama već po udelima (§ 833 o. g. z. i § 32 srp. gr. z.) To važi n.pr. u pogledu troškova potrebnih za popravke; u pogledu iznajmljivanja zajedničke stvari za, prema mesnim prilikama, uobičajeno vreme; za utvrđenje zakupne cene, za otkaz zakupa i sl. — Ali i u poslovima redovite uprave zajedničke stvari odlučivaće vanparnični sudija ako su glasovi jednako podeljeni.

b) U poslovima koji prelaze redovito upravljanje zajedničkom stvarju, ako se predlože važna preinačenja, da se sačuva ili bolje uživa zajednička stvar (§ 834 o. g. z.) ne odlučuje većina glasova nego sudija u vanparničnom postupku. Oni savlasnici, koji su većinom glasova bili nadvladani, mogu se obratiti vanparničnom sudu, koji će odlučiti da li se predložena preinačenja kao n.pr. podizanje zgrada, mogu izvršiti bezuslovno ili uz obezbeđenje manjine ili mogu izostati (Ehrenzweig, 2 polovina, stvarno pravo, str. 153).

c) Da li se ima postaviti upravitelj zajedničkoj stvari i ko se ima postaviti upraviteljem, odlučuje također većina. Ako ne bi bilo većine, odlučiće o postavljanju upravitelja vanparnični sud, (§ 836 o. g. z.), a isto tako će vanparnični sud doneti odluku o tome, da li se ima smeniti upravitelj zajedničke stvari.

d) Zatim odlučivaće vanparnični sud u svim sporovima proizlazećim iz odnosa savlasništva, sem ako nije u pitanju samo pravo vlasništva, kad je reč o pravu savlasnika na posed (državinu) zajedničke stvari, o suposedu, uživanju i upravljanju te stvari, kad se manjina ima da pokori odluci većine savlasnika itd. — Time je postignuto da se spreče posedovne i slične tužbe među savlasnicima.

Raskidanje (razvrgnuće) zajednice

§ 267

(1) Za raskidanje zajednice vanparničnim putem nadležan je sreski sud, u čijem se području nalazi zajednička imovina. Ako se ova nalazi u području više sreskih sudova, savlasnik može svoj predlog radi raskidanja zajednice podneti svakom od ovih sudova. Kad je u pitanju deoba zaostavštine, vrede naređenja §§ 127 do 132.

(2) Na zahtev ma koga savlasnika, sud će po vanparničnom postupku odlučiti da li se i kako se ima provesti deoba jedne zajedničke stvari ili zajedničke imovine, ako među savlasnicima nema spora:

1) o predmetu deobe i o opsegu zajedničke stvari ili imovine i u pogledu aktive i pasive i

2) o pravu savlasništva pojedinih savlasnika ili o veličini njihovih udela.

§ 268

Ako se u postupku radi deobe ma od kojega savlasnika ospori jedno od gore pomenutih pitanja, a ne može se o tome postići sporazum, sud će stranku sa njenim zahtevom radi raskidanja zajednice (deobe) uputiti na parnicu.

Min. obrazloženje: „Što se tiče raskidanja (razvrgnuća) zajednice (deobe) na području, na kojem danas važe austr. Građ. zakonik i Patenat, i teorija i praksa zastupaju gledište, da se razvrgnuće zajednice, ako se ona želi provesti sudskim putem, može dozvoliti samo na osnovu izvršne sudske presude ili kojeg drugog izvršnog naslova, makar među učesnicima ne postoji nikakav spor o potrebi raskidanja zajednice.

Iskustvo dokazuje, da potreba parnice onog, koji traži deobu, izlaže šikanama od strane onoga koji nema interesa da se deoba brzo svrši, tj. obično onoga, koji se nalazi u posedu (državini) zajedničke stvari, i da se taj u većini slučajeva posluži parnicom kao dobrim sredstvom da odugovlačenjem okončanja parnice, što duže bespravno drži u svom posedu zajedničku stvar. Pored toga dolazi još u obzir da potreba parnice deobe jako poskupljuje.

Međutim sam Građ. zakonik ne isključuje vanparnično razvrgnuće zajednice.

U § 841 Ogz. veli se, da će o deobi rešavati sudija, ako se učesnici ne slože ni na koji od načina navedenih u tom paragrafu.

Time nije rečeno da se deoba mora odlučiti samo putem parnice.

Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama za Srbiju je ovo pitanje u toliko celishodnije rešio što je bar za veliki broj slučajeva isključio put parnice i dao deobe u nadležnost izbranih sudija (§ 434).

Treća novela austr. Građ. zak. učinila je već jedan korak u pravcu primenjivanja vanparničnog postupka na deobe,

predviđajući u svom §-u 31 da se imaju rešenja o vršenju služnosti nastalih u smislu §-a 848 Ogz. usled deobe povlasnog ili poslužnog zemljišta donositi u vanparničnom postupku.

Spomenuti razlozi preporučuju da se u ovom pravcu ide još dalje.

Naime kad među učesnicima nema spora ni o predmetu deobe ni o pravu savlasništva, nema potrebe za parnicom.

Pitanja, da li je deoba tražena na vreme i da li je traženje na štetu drugih savlasnika, zatim pitanje, da li je u opšte mogućno izvršiti fizičku deobu, odnosno da li je to mogućno bez znatnog umanjenja vrednosti predmeta deobe, mogu se lakše i sa jednakom pouzdanošću rešiti u vanparničnom postupku.

S toga projekat u § 267 propisuje da se raskidanje zajednice može tražiti u vanparničnom postupku, ako među suvlasnicima ne postoji spor o jednom od napred spomenutih pitanja.

Tako se ne misli reći da se pri traženju raskidanja zajednice u vanparničnom postupku mora podneti dokaz da ne postoji spor o jednom od spomenutih pitanja, već se vanparnični postupak ima pokrenuti čim se zatraži raskidanje zajednice, a ako se u postupku pojavi takav spor i ne ukloni se sporazumom učesnika, sud će stranku koja zahteva raskidanje zajednice uputiti na redovnu parnicu. To se izrično propisuje u § 268 projekta."

1) Svaki savlasnik ima pravo na deobu zajedničke stvari. Plenidbom savlasničkog udela postizava se i plenidba zahteva za deobu imovine (§ 291 Ip.). Ako je naime izvršenik na osnovu zaplenjenoga prava ovlašćen da zahteva deobu kakve imovine i izlučenje onoga dela, koji njemu pripada, onda može izvršni sud tražioca izvršenja po njegovom predlogu ovlastiti da ovo pravo ostvaruje u ime izvršenikovo i da u tu svrhu po propisima građanskoga prava traži deobu.

Raskidanje zajednice nije dopušteno:

a) u pogledu služnosti, međaških znakova, isprava potrebnih za zajedničku porabu (§ 844 o. g. z.);

b) dalje se može isključiti deoba za izvesno vreme ugovorom (pravilnikom) zemljišnih zajednica ili razredbom poslednje volje; (vidi i § 527 srp. gr. zak. i zakonodavno rešenje od 29 VI 1846 g. V.No. 270, o tome: „da se zadruge ne

razdvajaju zbog malovažnih uzroka kao n.pr. zbog svađe, zavade koja je slučajno i od skora među zadružnicima nastala; a kad je mržnja već ukorenjena među zadrugarima, onda se pak zadruga može razvojiti");

c) zatim se ne može tražiti raskidanje zajednice u nevreme ili na štetu ostalih (§ 830 o. g. z.)

2) Deoba zajedničke stvari može se izvršiti fizički ili putem sudske prodaje. Fizičkom deobom svaki suvlasnik dobija mesto svoje nerazdeljene (idealne) kvote, realni deo zajedničke stvari: time što otstupi svoju kvotu na drugim delovima zajedničke stvari, savlasnik postane neograničeni vlasnik dodeljenog mu dela. Raskidanje zajednice putem sudske prodaje je deoba kupovine prodate zajedničke stvari. Njoj ima mesta ako je koja zajednička stvar nerazdeliva, ili ako se ne može razdeliti a da se znatno ne smanji njezina vrednost. (§ 843 o. g. z.).—

Prodaja će uslediti ako i samo jedan od savlasnika to zahteva; ali koji od savlasnika može stvar zadržati i onome koji zahteva raskidanje zajednice isplatiti njegov udeo po proceni (uporedi § 499 srp. g. z.).

3) Vansudskoj deobi ima mesta kad su svi suvlasnici međusobno sporazumni. Nije dovoljna većina glasova (§ 841 o. g. z.). Ako se savlasnici ne mogu da slože, niti u pogledu žrebanja niti u pogledu izbranih sudija, onda će doći do **sudske deobe u vanparničnom postupku.**

Ako se u tom postupku radi deobe ne može postići sporazum među savlasnicima :

a) o predmetu deobe i o opsegu zajedničke stvari ili imovine i u pogledu aktive i pasive;

b) o pravu savlasništva pojedinih savlasnika i o veličini njihovih udela; i

c) da li se deoba ima izvršiti fizički ili putem sudske prodaje,

onda će vanparnični sudija uputiti stranku koja zahteva raskidanje zajednice, na redovnu parnicu.

§ 269

Savlasnik, koji zahteva deobu, mora u svom predlogu tačno označiti predmet deobe i navesti sve savlasnike i druga lica koji na predmetu deobe imaju stvarnih prava. Pored toga,

treba navesti i zemljišnoknjižne podatke i priložiti izvadak o upisima vlasništva, služnosti i drugih prava.

1) U smislu §-a 305 Ip. „ako na osnovu izvršnog naslova treba provesti fizičku deobu zajedničkog zemljišta ili fizičku deobu zaostavštine ili koje zajedničke imovine, proveśće to sam sudijski činovnik izvršnog suda, koji će pozvati učesnike da prisustvuju i uostalom shodno primenjivati dotične propise Građanskog zakonika." Kad se na osnovu izvršnog naslova ima dražbom prodati zajedničko zemljište da bi se raskinula zajednica, primenjivaće se naređenja Vanparničnog postupka (§ 306 Zakona o izvršenju i obezbeđenju). U §-u 305 uređuje dakle izvršni zakon izvršenje fizičke deobe zajedničkog zemljišta, zaostavštine ili koje zajedničke imovine, a u §-u 306 propisuje se, da ima izvršni sud provesti dražbu zajedničkog zemljišta, po propisima vanparničnog postupnika, ako treba dražbu provesti na osnovu izvršnog naslova. U oba slučaja je preduslov za dozvolu izvršenja izvršni naslov. Ovaj izvršni naslov može da bude:

a) poravnanje sklopljeno u vanparničnom postupku;

b) poravnanje sklopljeno po deobnoj tužbi (actio communi dividundo);

c) presuda po deobnoj tužbi.

Iz izvršnog naslova moraće se uvek razabrati:

1) koliko iznose idealni udelovi (kvote) učesnika;

2) izrek da se deoba dopušta;

3) da li treba deobu provesti fizički ili pak — ako je u pitanju zemljište — dražbom zemljišta.

Fizička se deoba provodi tako, da dobije svaki učesnik istu količinu od deobnih predmeta svake vrste, a ukoliko ovo nije provodljivo tako, da se dodeli svakom učesniku prema utvrđenoj vrednosti toliko predmeta, na koliko ima pravo po svom udelu. Ako deoba nije potpuna, n. pr. ako iz zajednice istupa samo jedan od učesnika, dok ostali hoće da održe zajednicu još i dalje, onda se može idealni deo istupivšeg učesnika dodeliti u prirodi ili pak prodati javnom dražbom. Ovde čak ni nema razvrgnuća (Goršić — Tumač zakona o izvršenju i obezbeđenju str. 504). Zakon naređuje, da provađa deobu uvek samo sudija u prisustvu učesnika, kojim u deobnom postupku pripada uloga stranaka. Na osnovu izvršnog naslova može da pokrene izvršenje svaki od učesnika

Ako se deoba vrši fizički, u poravnanju o sadržaju i načinu deobe navešće se ne samo, koji fizički deo dobija pojedini suvlasnik ili, prema prilikama, više njih zajedno, nego i sve ono, što svaki od njih ima da uradi radi ostvarenja deobe.

2) **Obrazac predloga savlasnika da se pokrene postupak za raskidanje zajednice.**

Sreskom sudu

Petrovac

Predlog

Životić Petra, zemljoradnika iz Petrovca br. 16,
za raskidanje zajednice nepokretnina.

1 primerak, 1 rubrika,
prilozi A) i B) u originalu.

Glasom zemljišno-knjižnog izvatka pod A), upisani smo moj brat Životić Slavko, stolar iz Petrovca br. 18, i ja kao savlasnici nepokretnina zemlj. ul. br. 260 k. o. Petrovac i to svaki od nas sa jednom nerazdeljenom polovinom.

Pošto imam nameru da zahtevam deobu ovih naših zajedničkih zemljišta, za što je baš sada najzgodnije vreme, pre nego li počne obrađivanje ove zemlje, prilažem pod B) projekat deobe sastavljen po ovlašćenom geometru g. N. N. iz Petrovca, i radi celishodnosti i načina deobe, predlažem da se odredi rasprava na licu mesta.

Na gore označenim nepokretninama nemaju osim nas suvlasnika Životić Petra i Životić Slavka treća lica nikakvih stvarnih prava.

Radi toga i jer se ne mogu sporazumeti sa mojim bratom u pogledu vansudske deobe

predlažem

da se radi fizičke deobe zajedničkog zemljišta zemlj. ul. br. 260 p. o. Petrovac u smislu priloženog deobnog nacrta odredi usmena rasprava po §-a 269 i sl. Vp.

3 marta 1934 g. Životić Petar s. r.

u Petrovcu.

§ 270

(1) Sud će za raspravu o zahtevu deobe odrediti ročište i na ovo pozvati sve savlasnike kao i one imaoce prava služnosti i drugih stvarnih prava, koji po propisima Građanskog zakonika mogu zahtevati, da se njihova prava pri deobi uzmu u obzir i odlučiti kako će se ta prava posle deobe vršiti.

(2) Ako imaoci pomenutih prava postave kakav zahtev, sud će ovaj zahtev pri deobi uzeti u obzir i o vršenju odnosnog prava doneti rešenje u odluci o deobi.

1) Ovaj paragraf ima u vidu propise §§ 847, 848 i 849 o. g. z. novelirane III. novelom 1916 g. §§ 28, 29 i 30. Ovi propisi su sledeći: Sama deoba kojeg god bilo zajedničkog imanja ne može da bude na štetu trećem licu; sva prava pripadajuća tom licu tj. založna prava, služnosti, i druga stvarna prava mogu se izvršivati posle deobe isto tako kao i pre deobe. Ako se izvršivanje koje zemljišne službenosti posle deobe odnosi samo na jedan razdeljeni deo, onda prestane ovo pravo u pogledu ostalih delova. I lična prava koja pripadaju trećoj osobi prema zajednici, ostaju kao i pre deobe na snazi, iako je zajednica ukinuta. Isto tako ne može onaj, koji duguje zajednici, vršiti plaćanja pojedinim učesnicima. Takvi dugovi moraju se platiti zajednici kao celini ili onome koji ju punovažno zastupa.

Isto tako će se vanparničnim putem i putem sreskog suda u čijem području leži nepokretnina tom prilikom rešavati odnosi koji proističu iz prava službenosti ili drugih stvarnih prava. Ako je naime uz neku službenost ili drugo koje stvarno pravo vezan zahtev na koristi, onda može kod deobe povlasnog zemljišta svaki ovlašćenik i kod deobe služećeg zemljišta svaki opterećeni tražiti da se vršenje takvih prava uredi putem suda. Ovo uređenje ima da bude tako da odgovara po mogućnosti interesima sviju a naročito treba imati obzira na prirodu i na svrhu prava kao što i na veličinu i na gospodarske osobine pojedinih delova zemljišta tako da ne bude teret ovih prava povećan.

2) Po predlogu prikazanom kod § 270 sud će dakle odrediti ročište na koje će pozvati osim savlasnika sva ona lica — ako ih ima — koja imadu na zemljištima koja treba podeliti prava službenosti ili koja druga stvarna prava, što

će sudija razabrati iz podnesenog mu zemljišno-knjižnog izvatka.

§ 271

Na predlog ma koga savlasnika, sud će pozvati na ročište i druga lica, koja mogu imati interesa u deobi (kao npr. verovnike, čije tražbine nisu obezbeđene hipotekom), pa ako se s njima o njihovim pravima postigne sporazum, utvrdiće se to u sudskom zapisniku i uzeti u obzir u odluci o deobi.

§ 272

Ako se u toku vanparničnog postupka postigne među strankama poravnanje o načinu deobe, sud će to poravnanje staviti u zapisnik.

Po predlogu kojeg savlasnika dakle i ne po službenoj dužnosti pozvaće se na raspravu o deobi hipotekarne verovnike zajednice i napose hipotekarne verovnike ortakluka koji imadu prvenstveno pravo pred verovnicima pojedinog člana zajednice. Isto tako biće to slučaj kad će neko od savlasnika tražiti da se oslobodi njegov deo duga.

§ 273

Ako se deoba vrši fizički, u zaključku o deobi treba određeno navesti ne samo koji fizički deo ili, prema prilikama, više od njih zajedno dobijaju pojedini savlasnici nego i sve ono što svaki od njih ima da učini radi ostvarenja deobe. Ovaj zaključak treba da sadrži i rešenje o zahtevima drugih učesnika u smislu §§-a 270 i 271.

1) Na ročištu ispitaće sudija podnesene mu isprave i saslušati učesnike, a može potrebna mu objašenjenja pribavljati i bez posredovanja stranaka ili drugih učesnika, i u tom cilju izvršiti sva potrebna izviđanja koja se odnose na deobni postupak. Na tom ročištu sastaviće se zapisnik u kojem će se naročito voditi računa o tome, da li deoba nije tražena u nevreme i da li nije tražena na štetu drugih savlasnika kao i tome da li među učesnicima nema spora o predmetu ili o pravu savlasništva ili o načinu kako se ima izvršiti deoba tj. da li se deoba ima izvršiti fizički ili putem sudske prodaje. Kao što smo gore spomenuli sud će naime stranku koja zahteva raskidanje zajednice uputiti na redovnu parnicu, ako se

u postupku pojavi takav spor i ne ukloni se sporazumom učesnika.

Za slučaj dakle da se na ročištu ne pojavi spor ni o predmetu deobe ni o pravu savlasništva ni o načinu kako se ima izvršiti deoba, ni o tome da je deoba tražena u nevreme odnosno na štetu drugih savlasnika, i ako se deoba vrši fizički, doneće sud zaključak o deobi. Taj zaključak treba da sadrži koji fizički deo ima da dobije svaki pojedini od savlasnika odnosno više njih zajedno, dalje ono što svaki od učesnika ima da učini radi ostvarenja deobe. Čim taj zaključak postane pravnosnažan, pripada učesnicima samo naslov (titulus) za sticanje prava vlasništva, dok oni samo pravo vlasništva postižu tek predajom stvari, odnosno uknjižbom prava vlasništva na zemljište.

Pitanje da li zaključak o deobi mora da bude obrazložen, treba rešiti prema propisima §-a 2 br. 8, tj. sud mora svaku odluku kojom odbija molbu obrazložiti, a druge samo ukoliko to zahtevaju prilike pojedinih slučaja.

Prema tome sastaviće se zaključak o fizičkoj deobi zemljišta u smislu sledećeg obrasca:

posl. br.

Zaključak

U vanparničnoj stvari Životić Petra, zemljoradnika iz Petrovca br. 16, protivu Životić Slavka, stolara iz Petrovca br. 18, radi raskidanja zajednice nepokretnina doneto je sledeće rešenje:

1) Životić Slavko dužan je privoliti da se raskine zajednica nepokretnina upisanih u zemlj. ul. br. 260 p. o. Petrovac, koja zajednica postoji između njega i njegovog brata — predlagača Životić Petra. Dodeljuje u vlasništvo s pravom uknjižbe vlasničkog prava na ime:

a) Životić Petra sledećih parcela zemlj. ul. br. 260 p. o. Petrovac (sledi oznaka pojedinih parcela zemljišta);

b) Životić Slavka sledećih parcela zemlj. ul. br. 260 p. o. Petrovac (označiti brojeve parcela), time da se iste otpišu iz tog uložka i prepišu u novi zemlj. knjižni uložak br. . . . . p. o. Petrovac.

2) Životić Slavko je dužan da naknadi Životić Petru u roku od 15 dana pod pretnjom izvršenja polovinu deobnih troškova u iznosu od Din. . . . .

Razlozi:

Petar Životić predlogom svojim od 15 marta 1934 g. posl. br. . . . „ tražio je da se raskine zajednica nepokretnina upisanih u zemlj. ul. br. 620 p. o. Petrovac, koja je zajednica postojala između njega i brata mu Životić Slavka; tome je predlogu priložio nacrt deobe sastavljen od ovlašćenog geometra N. N. iz Petrovca od 25 februara 1933 g.

Pošto Životić Slavko nije stavio nikakav prigovor u pogledu shodnosti i predmeta deobe, niti u pogledu savlasništva i načina deobe, trebalo je usvojiti zahtev predlagača.

Odluka o troškovima deobe osnovana je na §-u 320 stav 3 Ip.

Sreski sud u Petrovcu

25 marta 1934 g. potpis sudije

§ 274

Ako se deoba nepokretnine ima izvršiti sudskom prodajom zajedničke stvari, a učesnici se ne sporazumu, da se prodaja provede po naređenjima petog dela ovog zakona, prodaja će se dozvoliti i izvršiti shodno propisima Zakona o izvršenju i obezbeđenju o prinudnoj dražbi (o prinudnoj javnoj prodaji). U pogledu troškova prodaje primenjivaće se propisi § 320 stav 3 Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

Min. obrazloženje: „Svrha vanparničkog postupka može biti dakako samo ta da stranka dođe do izvršnog naslova za raskidanje zajednice (deobe) sudskim putem, a samo izvršenje naslova ima se provesti po propisima §§ 305 i 306 Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

Što se tiče izvršenja sudskom prodajom, § 306 Zakona o izvršenju i obezbeđenju upućuje jednako kao i § 351 austr. Izvršnog reda na naređenja vanparničnog postupka, t. j. na propise o dobrovoljnoj prodaji (§§ 219 do 230 projekta).

Međutim u slučajevima ako ima tereta samo na jednom delu zajedničke nepokretnine ili ako su pojedini delovi (udeli) zajedničke nepokretnine nejednako opterećeni, primena propisa o dobrovoljnoj prodaji ima za posledicu razne poteškoće. Naime po propisima o dobrovoljnoj prodaji kupac mora da primi uknjiženje tereta u potpunom obimu, pa će se stoga u spomenutim slučajevima nepokretnine prodati za mnogo

manji iznos od onoga koji bi se postigao kad bi se primenjivali propisi o prinudnoj prodaji po Izvršnom postupku. Na ovaj način vlasnik onog dela zajedničke nepokretnine na kojem nema tereta mora da snosi ogromnu štetu samo zbog toga što na drugom delu ima tereta.

Spomenuti propisi o dobrovoljnoj prodaji daju čak i tu mogućnost, da je jedan savlasnik spreči deobu putem dobrovoljne sudske prodaje na taj način, što kad sazna da jedan savlasnik misli da traži sudsku deobu, stavi na svome delu (udelu) toliko tereta, da njihov iznos prelazi vrednost zajedničke nepokretnine.

Pored toga dolazi još u obzir da je u slučaju nejednakog opterećenja pojedinih delova nepokretnina pravilna razdeoba kupovine skoro nemogućna.

Sve ove prilike, koje su posledice primenjivanja propisa o dobrovoljnoj prodaji, dale su i austrijskoj pravnoj literaturi povoda da prigovara odnosnim propisima austr. Izvršnog reda i da predlaže njihovu izmenu.

U praksi sudovi na području na kojem važi austr. Izvršni red faktički postupaju na taj način što nastojavaju da se dražbeni uslovi sastavljaju prema propisima o prinudnoj prodaji.

Po zakonima koji važe na područjima Kasacionog suda u Beogradu i Apelacionog suda u Novom Sadu ne razlikuje se prinudna javna prodaja od dobrovoljne javne prodaje po vanparničnom postupku, dakle primena propisa o prinudnoj prodaji je već na tim područjima propisana.

I nemački zakon o prinudnoj prodaji i prinudnoj Upravi propisuje shodnu promenu propisa o prinudnoj prodaji radi raskidanja (v. § 180 do 182 tog Zakona).

S ovih razloga propisuje se da se na sudsku prodaju radi deobe nepokretnine imaju shodno primenjivati propisi Zakona o izvršenju i obezbeđenju o prinudnoj dražbi, ako se učesnici sami ne slože u tome, da se ovakva prodaja izvrši po propisima vanparničnog postupka o dobrovoljnoj prodaji. Razume se da će se propisi § 320 stav 3 o troškovima primenjivati i kad se prodaja provede po propisima o prinudnoj dražbi."

1) Kad savlasnici zahtevaju odnosno ako se učesnici slože u tome, da se prodaja zajedničkog zemljišta izvrši po propisima o dobrovoljnoj prodaji nepokretnina u smislu §-a

227 i sl., onda će sud dozvoliti dobvrovoljnu prodaju i bez prethodne procene, ali savlasnici moraju naznačiti početnu cenu, kao i druge uslove prodaje u smislu §-a 115 Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Ako učesnici drukčije ne predlože, sud će odrediti samo jedan dražbeni rok, na kojem se neće primati ponuda ispod isklične cene. U zaključku kojim se određuje prodaja, ima se navesti, šta će se učiniti sa kupovinom. Uostalom primenjivaće se na dobrovoljnu prodaju u postupku radi raskidanja zajednice propisi petog dela ovog zakona.

2) Ako se učesnici ne slože u tome da se prodaja zajedničke nepokretnine radi deobe te nepokretnine izvrši po propisima vanparničnog postupka o dobrovoljnoj prodaji, onda će se prodaja dozvoliti i izvršiti po propisima Zakona o izvršenju i obezbeđenju o prinudnoj dražbi u smislu §§-a 107 do 207 o. i. i o.

Naročito će se shodno primenjivati sledeći propisi Ip. utvrđivanje vrednosti zemljišta i dražbenih uslova (§§ 113, 114), dražbeni uslovi (§ 115), jamčevina (§§ 116, 117), preuzimanje treta (118), najniža prihvatljiva ponuda (119), isplata kupovine (§ 120), otkazivanje preuzetih tražbina (§ 121), prelaz opasnosti i prdaja zemljišta (§ 122), prodaja po parcelama, (§ 123), određivanje i objavljivanje dražbenog ročišta (§§ 133 do 137), dražbeno ročište (§§ 138 do 141), dosuđivanje (§§ 142 do 151), zapisnik o dražbenom ročištu (§ 156), natponuda (§§ 156 do 161), ponovna dražba (§§ 162,163) povratak plodova i prihoda zemljišta u slučaju obesnaženja dosude (§ 164), zaključak o razdeobi (§§ 192 do 197), provođenje deobe (§ 198), uknjiženje i brisanje u javnoj knjizi (§ 199), i rekurs (§ 200).

3) Troškove, koji su potrebni za izvršenje fizičke deobe zajedničkog zemljišta, zajedničke zaostavštine ili koje druge zajedničke imovine, ili javne dražbe zajedničkog zemljišta, u cilju raskidanja zajednice, učesnici će srazmerno snositi. Ko prouzrokuje posebne troškove, dužan je da ih naknadi onom učesniku, kojemu ih je prouzrokovao (§ 320 stav 3 Zakona o izvršenju i obezbeđenju). Sud će u deobnom zaključku odrediti, u kome će iznosu, srazmerno, učesnici snositi troškove postupka i provođenje deobe s obzirom na koristi, koje od deobe dobivaju. Troškove oko procene i dražbe, naročito pristojbe veštaka, dnevnice i putne troškove izasla-

nika suda naplaćivaće sud od predlagača u roku od 15 dana pod pretnjom izvršenja, ukoliko ih nije po naređenju suda već unapred položio.

4) Predlog radi raskidanja zajednice, ako se deoba ima izvršiti sudskom prodajom zajedničke stvari sastaviće se analogno obrascu prikazanom kod § 270, s tom razlikom što će se dodati: „Budući da je parcela br. 305, kućni plac i kuća u površini od 203 m² nedeljiva predlaže se, da se ista proda (putem dobrovoljne prodaje) putem javne prinudne prodaje na osnovu dražbenih uslova priloženih pod C) time da se postignuta kupovina podeli između mene i g. protivnika na jednake delove itd.

Prema tome dolazi i slična odredba u dispozitivu zaključka prikazanog kod §-a 277.

Uređenje (obnavljanje ili ispravljanje) međa (granica).

Opšte napomene: 1) Odavna su dvojbene granice bile razlog teških sporova. Radi toga osećala se potreba da se pronađe način kako bi se ti sporovi posebnim postupkom brzo i jednostavno rešili. Već u rimsko doba postojala je za to „actio finium regundorum" kod koje je teret dokazivanja bio jednak i za tužioca i za tuženika, a sudija je odlučio prema jačim dokazima; ako su dokazi bili jednaki onda je podelio spornu površinu. Današnji naš postupak imade svoj izvor u staroj češkoj praksi, u kojoj je imao da prethodi parnici o granicama posesorni postupak. Tu je sudija u sumarnom posedovnom postupku odlučio, ko je sadanji posednik sporne površine i uputio je neposednika da podigne posedovnu ili vlasničku tužbu u prekluzivnom roku od tri godine i 18 meseci (vidi Randa-Posed, 4 izdanje str. 254 i sl.).

2) Po našem pravu stranke mogu pre svega urediti granice svojih imanja vansudskim putem, i to preporučuje zakon na taj način što određuje da se ima naložiti troškove sudskog postupka onome, koji neće da pristane da se vansudskim putem urede granice (§ 853 o. g. z,).

Ako ne uspe vansudskim uređenjem granica, onda može svaki sused tražiti od drugoga da se vanparničnim putem urede granice tj. može tražiti:

a) **Obnavljanje granica,** kad su tako oštećene da mogu lahko postati nejasne odnosno ako su tako povređene da se nikako ne mogu raspoznati, što će se desiti na pr. u slučaju poplava;

b) **Ispravljanje granica.** U tom se slučaju pretpostavlja da su granice sporne ili neizvesne, a to će biti naročito ako protivnik osporava potrebu uređenja granica ili pravilnost granične crte.

c) **Utvrđivanje granica**, kad se ove uopšte ne mogu raspoznavatiti.

3) Materialno-pravni propisi radi uređenja granica su sledeći:

Ako su međašni znaci između dva zemljišta kojim god okolnostima tako oštećeni, da bi se moglo dogoditi da se nikako neće moći raspoznati ili ako se granice doista ne raspoznavaju ili su sporne, onda ima svaki od suseda pravo da traži sudsko obnavljanje ili ispravljane granice. U tom cilju imaju se pozvati susedi vanparničnim postupkom na ročište s opomenom, da će se i u slučaju nedolaska kojega od njih ipak izvršiti izviđanje i doneti odluka (§ 850 o. g. z.). Takav zahtev treba uputiti vlasniku susednog imanja a ne zakupniku; jednostrano uređenje granice može da se pojavi kao smetanje poseda (državine); pretpostavlja se da su pre toga postojali međašni znaci (r. 4. XI. 1914 g. Z. Bl. 1919 — 54).

Ako se granice doista ne raspoznavaju, ili su sporne, onda će se iste utvrditi prema poslednjem mirnom stanju poseda. Ako se ovo stanje ne može ustanoviti razdeliće sud spornu površinu po pravičnom nahođenju (§ 851 o. g. z.). To će biti naročito slučaj kad su granice poremećene usled rušenja ili usled podizanja zgrada, ograda i slično.

Najglavnija sredstva dokazivanja, kada se uređuju granice, jesu: premeravanje i popis ili nacrtanje prepornog zemljišta; dalje javne knjige i druge isprave, koje se odnose na to; zatim iskazi stručnih svedoka i mnenje izrečeno po veštacima pošto su razgledali mesto (§ 852 o. g. z.).

Troškove postupka imaju da snose susedi po meri njihovih graničnih crta. Predlagač će snositi troškove postupka, ako proizlazi iz rasprave, da obnavljanje ili ispravljanje granica nije bilo potrebno, pošto granica nije osporena, ili se može dovoljno raspoznati, ili jer su drugi učesnici bili sporazumni za vansudsko uređenje granica. Troškove zastupanja snosiće samo onaj, koji se dao zastupati.

Ako je postupak usledio usled smetanja mirnog poseda (državine), onda može sud da nametne u celini ili delimice troškove onoj stranci koja je prouzročila spor (§ 853 o. g. z.).

4) Sporovi radi uređenja granica rešavaju se zaključkom. Taj zaključak ima samo provizoran značaj i važiće privremeno sve dok ne bude po redovnoj tužbi koje od stranaka ukinut ili preinačen, a važiće konačno i onda ako tako takva tužba ne bude predata u prekluzivnom roku od godine dana.

5) K tome napominje Min. obrazloženje sledeće:

„Propisima §§ 836 i 837 je komisijski projekat jedinstvenog Građanskog zakonika po uzoru druge novele austr. Opšt. građ. zak. (v. §§ 850 i 851 o. g. z. po tekstu druge novele) pitanje uređenja međa (granica), t. j. obnavljanje međa kada su ove tako oštećene da bi se moglo dogoditi da se nikako neće raspoznati a ispravljanja međa kada se ove uopšte ne mogu raspoznati ili su sporne uputio na vanparnični postupak.

Pri tome je taj postupak dao materijalno-pravnu podlogu sledeća načela: 1) da se međe, ako se doista ne raspoznaju ili su sporne, imaju utvrditi prema poslednjem mirnom posedu (mirnoj državini); 2) da se u slučaju, ako se poslednji mirni posed ne može utvrditi, međašna površina ima podeliti po pravičnoj oceni suda; i 3) da se Zakonom o sudskom vanparničnom postupku ima odrediti, kad i pod kojim uslovima svaka stranka može svoje jače pravo u parničnom postupku ostvariti.

Ovih načela drži se uređenje postupka o obnavljanju i ispravljanju međa kako ga predviđa ovaj projekat naređenjima §§ 275 do 283."

Uređenje (obnavljanje ili ispravljanje) međa (granica).

§ 275

(1) Za uređenje (obnavljanje ili ispravljanje) međa nadležan je sreski sud, u čijem se području nalazi međa, koja se ima urediti.

(2) Ako se takva međa nalazi u područjima ili na granici područja više sreskih sudova, onda molilac može izabrati ma koji od tih sreskih sudova.

Min. obrazloženje: „Postupak o uređenju međa daje se u nadležnost sreskog suda, u čijem se području nalazi međa, a ako se međa nalazi u području ili na granici više sreskih sudova, molilac može da bira kod koga će od tih sudova tražiti povedenje postupka. (§ 275 projekta).

Takvo uređenje nadležnosti odgovara prirodi stvari. Jednako je tu nadležnost odredio Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama za sporove o međi (v. §§ 44 br. 3, 77 i 80 Grpp.)."

§ 276

(1) Svako može predložiti, da mu sud među između njegovog i njegovog suseda zemljišta obnovi ili ispravi, ali mora već u molbi tačno označiti ta zemljišta, i to, gde ima zemljišnih knjiga, i podacima iz tih knjiga, i naznačiti ime, zanimanje, boravište i stan suseda, vlasnika, posednika ili držaoca susednog zemljišta.

(2) Osim toga ima navesti, da su međaški znaci tako povređeni, da bi se moglo dogoditi, da se nikako neće moći raspoznati, ili da se međe uopšte više ne raspoznaju ili da su sporne, a uz to i okolnosti koje su to prouzrokovale.

Min. obrazloženje: „Razume se, da povedenje postupka za uređenje međa može tražiti svaki sused. To se već ističe u § 836 komisijskog projekta Građ. zakonika, pa se u tome smislu daje naređenje i u § 276 projekta".

1) Aktivno legitimirano za podnošenje predloga za uređenje međa je svako lice koje je ovlašteno da štiti svoje vlasništvo ili posed. Pasivno legitimirano je pak svako lice koje je posednik il vlasnik susednog zemljišta, ali nije to zastupnik (r. 8. I. 1907 — G. U. 3653).

Molba za uređenje granica podnosi se pismenim podneskom ili usmeno u zapisnik. U toj molbi moraju se tačno označiti oba zemljišta po položaju, imenu, katastarskim brojevima, a gde ima zemljišnih knjiga i podatcima iz tih knjiga. Naravski će se u molbi morati označiti također i prezime, ime, zanimanje i boravište predlagača i njegovog protivnika.

Sem toga navešće se u molbi činjenice i okolnosti koje su dale povoda da se traži sudsko uređenje granica. U predlogu tražiće se obnavljanje granica, ako su iste oštećene ili povređene pa radi toga nejasne i teško se raspoznaju; isprav-

ljanje granica tražiće se ako su iste sporne, a utvrđenje granica će se tražiti onda kad se iste uopšte ne mogu raspoznati.

Treba još napomenuti da predlog za uređenje granica može da bude podnesen sporazumno među susedima.

2) Na ovom mestu ćemo prikazati dva obrasca molbe za uređenje granica:

a) Obrazac

molbe za obnavljanje granica.

Sreskom sudu
Sremska Mitrovica

Predlog

Glešić Milana, posednika iz Sremske Mitrovice br. 10., u sporazumu sa Vesnić Markom posednikom iz Sremske Mitrovice br. 12,

radi obnavljanja granica.

u jednom primerku
dve rubrike.

Usled poslednjih poplava međašnji su znaci između livade imenovane „Posavina" kat. br. 560 zemlj. ul. br. 200 p. o. Sremska Mitrovica, koje je vlasništvo potpisanog Glesić Milana i između pašnjaka imenovanog „Dolina" kat. br. 561, zemlj. ul. br. 201 p. o. Sreska Mitrovica, koji je vlasništvo Vesnić Marka, tako povređeni da bi se moglo dogoditi da se oni nikako neće moći raspoznati.

Radi toga sporazumno

predlažemo:

da se pokrene postupak radi obnovljenja goreoznačenih granica i da se u tom cilju pozovu veštaci za premeravanje.

datum . . . . . potpisi . . . . .

b) Obrazac

predloga za ispravljanje granica:

Sreskom sudu
Pančevo.

Predlog

Mladenović Mladena posednika, iz Pančeva, Dušanova 64,

protivu

Ferdić Milana posednika iz Pančeva, Dušanova br. 65

radi ispravljanja granica između kuća Dušanova 64 i 65 u Pančevu i radi utvrđenja poslednjeg mirnog posedovnog stanja.

u 2 primerka,
1 rubrika.
Prilog A) u originalu.

Potpisani Mladenović Mladen vlasnik sam, glasom zemljišno knjižnog izvatka pod A) kuće i vrta u Dušanovoj ul. br. 64 čest. br. 209 zemlj. ul. br. 503 p. o. Pančevo.

Protivnik Ferdić Milan vlasnik je međutim susednog imanja kuće i vrta u Dušanovoj ul. br. 65 čest. br. 210 zemlj. ul. br. 504 p. o. Pančevo. On je počeo danas da ruši ovu svoju kuću koja graniči neposredno na moje imanje i postoji bojazan, da će s novogradnjom još više povrediti već oštećene međašne znakove i pravilnost granične crte.

Rati toga

predlažem:

da se pokrene postupak radi ispravljanja goreoznačenih granica, da se utvrdi poslednje mirno posedovno stanje i da se u tom cilju odredi ročište na licu mesta u smislu § 277 Vp.

datum . . . . . Mladenović Mladen s. r.

§ 277

(1) Na takvu molbu sud će najpre odrediti ročište pred sudom za same stranke radi pokušaja sporazuma, ako to ne uspe odrediće se ročište na licu mesta. Na ročište pozvaće se svi učesnici s napomenom, da donesu na ročište sve isprave, nacrte i druge dokaze, a po mogućstvu da povedu i svedoke. Ujedno će se učesnici opomenuti, da će se i u slučaju nedolaska kojega od njih ipak provesti postupak i doneti odluka.

(2) Po potrebi će se na ročište pozvati i veštak za premeravanje. U isto vreme sud će izdati shodna naređenja, da se na ročište donesu i kopije zemljišnoknjižne mape, drugih nacrta, deobnih operata i sve što je potrebno za razjašnjenje.

(3) Ako s ročišta izostane onaj koji je stavio predlog za uređenje međa, smatraće se da je predlog povučen. Ali došavši protivnik može predložiti da se postupak provede.

Min. obrazloženje: „Pošto se ovde radi o oficioznom postupku, imao bi se jednom povedeni postupak provesti makar obe stranke ne bi došle na ročište, ili bi došao samo protivnik predlagača, a taj ne bi tražio provedenje postupka. Ali to bi značilo beskorisno teretiti sud. S toga se propisuje, da se smatra da je predlog za povedenje postupka povučen, ako s ročišta izostane predlagač, ali da došavši protivnik predlagača može tražiti da se postupak ipak provede (§ 277 stav 3 projekta)."

U ovom je paragrafu propisan postupak suda po podnesenoj molbi za uređenje granica. I ovde će sud po službenoj dužnosti odrediti ročište i narediti da se pribave svi dokazi potrebni za uređenje granica. U tom pogledu treba napomenuti da će premeravanje biti osobito potrebno onda, kad će sud morati po pravičnom nahođenju da podeli spornu površinu. Radi utvrđenja prvobitne granice biće od osobite pomoći zemljišno-knjižna mapa odnosno katastarski plan. Ali time još nije rešeno da je dopušteno srazmerno povećati sliku mape i prema njoj postaviti u prirodi međašne znakove, pošto mapa nije utvrdila nove garnice nego je istaknula one, koje su postojale kad je sastavljena. Geometar koji je sastavio mapu je naime pre svega potražio prirodne granice: ograde, plotove, granice obrađenog zemljišta, veze između vidnih znakova itd. Crte mape znače baš ove u prirodi potražene granice. Tako n.pr. može se pomoću mape utvrditi da izvesna ograda tvori granicu zemljišta. Ako se naknadno premeravanje ne podudara, onda nastaje pitanje da li je ograda u toku vremena pomaknuta ili da li je slika mape netačna. Potpuna tačnost je dakako a priori isključena. Radi toga će sudija po svom slobodnom uverenju od slučaja do slučaja oceniti dokaznu snagu mape kao što i drugih dokaznih sredstava.

§ 278

(1) Ako se u toku koje parnice pred redovnim sudom pokaže, da se radi samo o sporu u pogledu međa, onda će se s tužbom postupiti kao s predlogom za uređenje međa.

(2) Ako odluka u kojoj parnici zavisi sasvim ili delomice od uređenja međa, može sud po službenoj dužnosti povesti postupak o uređenju međa.

Min. obrazloženje: „Prema spomenutom načelu, koje je usvojio komisijski projekat Građ. zakonika, a po njemu i ovaj projekat, uređenje međa može biti samo u vanparničnom postupku. Prethodno uređenje međa u vanparničnom postupku obligatno je, kako će se dole izložiti, i u slučajevima, u kojima je stranci stavljeno da svoje bolje pravo ostvaruje putem parnice. Dosledno tome trebalo bi parničnu tužbu podnešenu n.pr. radi priznanja prava vlasništva ili smetanja poseda zbog nedopustivosti redovnog pravnog puta odbaciti (v. § 40 Grpp.), ako bi se u pravnom sporu pokazalo, da se faktično radi samo o sporu zbog međa, a strankama prepustiti da traže povedenje vanparničnog postupka o uređenju međa. Ali pošto će se takvi slučajevi najčešće događati kod neukog seljačkog sveta, predviđa se da se u takvim slučajevima ima s tužbom postupati kao s predlogom za uređenje međa, da bi se na ovaj način neukom svetu prištedili ponovni troškovi i sprečilo odugovlačenje uređenja međa, koje je i u javnom interesu (§ 278 stav 2 projekta). To ne isključuje, da tužitelj izjavi, da ne želi uređenje međa u vanparničnom postupku. U takvom slučaju može druga stranka predložiti povedenje postupka za uređenje međa.

Propisom da uređenje međa može biti samo u vanparničnom postupku, isključuje se ujedno, da bi se, u slučaju kada odluka u kojem sporu zavisi od uređenja međa, sud putem međupredloga stavljenog u smislu § 331 Grpp, mogao prisiliti, da to učini u skupom parničnom postupku. Ali s druge strane može obzirom na ovaj propis nastati pitanje, kako treba postupati, kada se spor o međi javi u kojem pravnom sporu kao prethodno pitanje. Naime mogla bi nastati sumnja, da li se ovde može primeniti propis § 254 Grpp. o prekidanju postupka radi utvrđenja prethodnog pitanja, jer se u ovom §-u govori samo o onim pravnim odnošajima kao prethodnim

pitanjima, koji su predmetom već otpočete druge parnice ili koji se imaju utvrditi u postupku otpočetom kod upravne vlasti. S obzirom na to, što će u mnogim slučajevima biti od koristi, da se međe uređuju u vanparničnom postupku i onda, kada se spor o međi pojavi kao prethodno pitanje u kojem pravnom sporu, predviđa se u § 278 stav 2 projekta, da sud može u takvom slučaju po službenoj dužnosti povesti postupak o uređenju međa. U tu svrhu će se dakako u smislu § 254 Grpp. prekinuti parnični postupak. To ne isključuje, da sud ovo prethodno pitanje reši u samom parničnom postupku, ako prema prilikama konkretnog slučaja to smatra kao celishodnije.

§ 279

(1) O ročištu za uređenje međa sastaviće se zapisnik, u kojem se mora opisati stanje nađeno na početku izviđanja i ukratko uspeh provedenih dokaza, a priložiće se zapisniku nacrt, iz kojega će se razabrati stanje međa, kakvo je nađeno kad je sudija došao na lice mesta i kako je sudija tu među na licu mesta uredio.

(2) Ako se postupak o uređenju međa izvrši na jednom ročištu, onda ne treba u zapisnik unositi razlaganje, prigovore i druge navode stranaka, ali će se uvek zapisati da li je međa sporna.

U vanparničnom postupku urediće se granice po mogućnosti prema poslednjem mirnom posedovnom stanju i samo ako se to stanje ne može utvrditi, razdeliće se sporna površina po pravičnom nahođenju. Po poslednjem mirnom posedovnom stanju ima vanparnični sudija da odredi granice i onda kad bi se prema pronađenim starim međašnim znacima moglo utvrditi pravu među (vidi Ehrenzweig, Stvarno pravo str. 144). U tim slučajevima moraće povređeni vlasnik parničnim putem da ostvari svoje jače pravo.

Ako sudija ne može utvrditi granicu prema poslednjem mirnom posedovnom stanju, razdeliće površinu po svom pravičnom nahođenju. Pri tome nije sprečen da uzme u obzir, ukoliko je moguće, istinito pravno stanje. Kod toga će se morati starati da svako zemljište dobije po mogućnosti istu površinu koja mu pripada. Ako nema nikakvih podataka za pravičnu deobu, onda će sudija razdeliti spornu površinu na

dva jednaka dela. U zapisnik o ročištu zabeležiće se dakle pre svega opis pronađenog stanja stvari, dalje će se uneti u zapisnik primljeni dokazi u cilju da se može razabrati da li se moglo ustanoviti poslednje mirno posedovno stanje, da li postoje stari međašni znakovi i da li je međa sporna. Sva druga pravna razlaganja, prigovore kao i navode stranaka ne treba uneti u zapisnik. I ovde će se kao i kod postupka radi smetanja poseda (državine), izviđaji suda provesti pre svega u pravcu da se utvrdi poslednje mirno posedovno stanje, dok će pitanje vlasništva i jačeg prava biti predmet eventualne docnije petitorne tužbe.

Zatim će se uneti u zapisnik kako je sudija predmetnu granicu uredio na licu mesta .

§ 280

(1) Dokaz jačeg prava na međaškoj površini, čija prometna vrednost ne prelazi 500 dinara dopušten je samo u postupku o uređenju međa.

(2) Ako prometna vrednost sporne međaške površine prelazi iznos od 500 dinara, dopušten je dokaz jačeg prava u postupku o uređenju međa samo, ako obe stranke na to pristanu.

(3) U svim slučajevima utvrdiće se međa u koliko nije dokazano jače pravo, prema poslednjem mirnom posedu (mirnoj državini), a ako se taj posed utvrditi ne može, deliće se sporna međašna površina po pravičnoj oceni suda. Ukoliko se ne radi o slučajevima iz stava 1 i 2, slobodno je svakoj stranci ostvarivati svoje jače pravo putem parnice, ali to najdalje za tri meseca od dana pravnosnažnosti odluke donesene u postupku o uređenju međa.

Min. obrazloženje: „Prema gore izloženom dao je Zakonu o sudskom vanparničnom postupku još u zadatak da reši pitanje, kad i pod kojim uslovima svaka stranka može svoje jače pravo u vanparničnom postupku ostvarivati.

Druga novela austr. Opšt. građ. zak. rešila je propisom § 4 pitanje, u koliko bi stranci trebalo biti dozvoljeno da dokaže svoje bolje pravo, makar poslednji mirni posed ne postoji na njezinoj nego na protivnoj strani na ovaj način, što je u slučaju, ako vrednost sporne međašne površine prelazi iznos od 100 kruna, zadržao stranci put parnice, dočim

bi u slučaju u kojima vrednost sporne površine ne prelazi iznos od 100 kruna utvrđenje međa u vanparničnom postupku imalo ostati kao konačno.

Ovom rešenju se je sa mnogo strana s pravom prigovaralo, jer u mnogim slučajevima vodi do nepravednih rezultata. Poslednji mirni posed ne daje još dokaz prava. Nisu retki slučajevi, u kojima onaj koji se nalazi u poslednjem mirnom posedu, ne samo što nema pravnog naslova (osnova) za taj posed nego nije ni na pošten način došao do njega. Može biti i to da onaj koji nije u posedu ima nesumnjive dokaze za svoje bolje pravo. U takvim slučajevima dati i pravo vlasništva mirnom posedniku je očita nepravda. Istina, postoji potreba, da se ovde po mogućnosti izbegavaju parnice, koje kod sporova o međi nisu samo u većini slučajeve završene i nezgodne nego zahtevaju troškove koji ne stoje u nikakvoj srazmeri sa vrednošću spornog predmeta. Ali se taj cilj ne sme postići očitom povredom prava.

Stoga je ovaj projekat za rešenje spomenutog pitanja izabrao drugi put, koji je sa više strana bio preporučen. Naime, projekat takođe razlikuje da li se radi o sporovima manje ili veće vrednosti, uzimajući pri tome kao granicu vrednost od 500 dinara, koja odgovara vrednosnoj granici za bagatelni postupak. Ali projekat ne isključuje ni u slučajevima, u kojim se radi o sporovima manje vrednosti dokaz boljeg prava, već ga u takvim slučajevima samo upućuje na vanparnični postupak, određujući, da je u slučajevima u kojima vrednost sporne međašne površine ne prelazi 500 dinara dokaz boljeg prava dopušten samo u vanparničnom postupku, dočim je u slučajevima, u kojima vrednost sporne površine prelazi 500 dinara svakoj stranci slobodno da po utvrđenju međa u vanparničnom postupku svoje bolje pravo dokaže putem parnice (§ 280 projekta). Ovo rešenje moglo se je tim više preporučiti, što vanparnični postupak, kako je uređen ovim projektom, daje jednaka dokazna sredstva kao i parnični postupak. O dokazu boljeg prava može dakako biti govora samo, koliko se radi o jednom prostorno ograničenom delu zemljišta.

Prema tome je uređenje međa u vanparničnom postupku konačno, ako vrednost sporne površine ne prelazi 500 dinara, a u ostalim slučajevima samo privremeno. Ali i u ovim poslednjim slučajevima uređenje međa u vanparničnom postupku nije bez vrednosti. Prvo, u mnogim slučajevima će se stran-

ke zadovoljiti uređenjem međa u vanparničnom postupku, a za one slučajeve u kojima bi stranke ipak još htele ići i putem parnice, biće uređenje u vanparničnom postupku utoliko od vrednosti, što se tako faktično stanje rasčistiti, a to će imati za posledicu, da će se parnica moći lakše, brže i jeftinije provesti.

Da stanje neizvesnosti ne bi dugo trajalo, određuje se da se parnica mora povesti najdalje za tri meseca, računajući od dana pravnosnažnosti odluke o uređenju međa.

Obzirom na to, što je uređenje međa u vanparničnom postupku zgodnije i jeftinije, biće stranke koje bi u slučajevima, u kojima im zadržano pravo da mogu svoje bolje pravo dokazati putem parnice, dati prednost vanparničnom postupku, ako im se omogući i u ovim slučajevima svoje bolje pravo dokazati u vanparničnom postupku. Pošto je u javnom interesu, da se pri uređenju međa po mogućnosti izbegavaju parnice, dopušta se i u slučajevima u kojima vrednost sporne površine prelazi 500 dinara, dokaz boljeg prava u vanparničnom postupku, ako obe stranke na to pristanu (§ 280 stav 2 Projekta)".

§ 281

(1) Na osnovu provedenog postupka sudija će urediti granice, držeći se propisa prednjeg paragrafa, i označiti na licu mesta utvrđenu među međaškim znacima. U odluci presudiće se i o troškovima i izreći da li prometna vrednost sporne površine prelazi iznos od 500 dinara.

(2) U obrazloženju odluke imaju se navesti svi prigovori i navodi stranaka, svi izneseni dokazi i činjenice i obrazložiti odluka u pogledu glavne stvari i u pogledu troškova.

U svakom slučaju bez obzira na to da li je traženo obnovljenje, ispravljanje ili utvrđenje granice, čim se zaključi rasprava o uređenju međa, odlučiće se odmah zaključkom o uređenju granice. Istovremeno postaviće se međašni znaci i označiti utvrđena granica, koja će se predati posednicima u posed.

Zaključak će se ograniti samo na to, da se privremeno uredi faktično stanje granica i time se ne sprečava docnije ostvarivanje prava na posed i zahteva koji od ovih prava zavise. U pogledu propisa građanskog zakonika, kojih će se sudija morati držati u tom postupku, upućujemo na materi-

jalno-pravne ustanove koje smo izneli u opštim na pomenama.

Kao izuzetak od pravila postavljenog u § 2 br. 8, propisano je ovde da svaki zaključak mora biti obrazložen toliko u pogledu glavne stvari, koliko u pogledu troškova. U obrazloženju zaključka navešće se pre svega navodi predlagača, dalje prigovori protivnika i navodi eventualnih učesnika i za tim izneće se rezultat primljenih dokaza i ocena ovih dokaza u cilju ustanovljenja pretpostavaka koje propisuje Građanski zakonik radi obnovljenja i ispravljanja granica. Presudiće se da li prometna vrednost sporne površine prelazi iznos od 500 dinara.

§ 282

(1) Pokretanje postupka radi uređenja međa ne može se pobijati zasebnim pravnim lekom.

(2) Protiv odluka suda drugoga stepena, donesenih u postupku o uređenju međa, nema mesta daljem pravnom leku.

Isto tako pak kao što je bagatelni (malični) postupak tako je i postupak za uređenje međa samo dvostepen. Revizioni je rekurs isključen bez obzira na to da li je drugostpenom odlukom potvrđen, ukinut ili preinačen zaključak sreskog suda. Dopušten je dakle samo rekurs sudu drugog stepena.

§ 283

(1) Troškove postupka snosiće stranke po meri svojih graničnih linija. Onaj koji je stavio predlog za uređenje međa snosiće sam troškove postupka, ako se iz rasprave pokaže, da obnovljenje ili ispravljanje međa nije bilo potrebno, jer međa nije sporna ili se može lako raspoznati ili što su ostali učesnici bili gotovi da se bez suda obeležavanje međa izvrši. Troškovi oko zastupanja spadaju na zastupljenoga.

(2) Ako je postupak prouzrokovan smetnjom mirnog poseda, može sud odlučiti da troškove postupka sasvim ili delimično snosi stranka, koja je spor prouzrokovala.

(3) Po istim načelima odlučiće se o troškovima, ako se nisu stranke o tome sporazumele, i onda, kad ne dođe do sudske odluke o uređenju međa.

Min. obrazloženje: „Pošto je u interesu samih stranaka i u javnom interesu, da postupak o uređenju međe bude

što jednostavniji,- brži i jeftiniji, predviđaju se za taj postupak samo dve instancije (§ 282 projekta). To može biti tim pre, što je uređenje u vanparničnom postupku po pravilu konačno samo, gde vrednost sporne površine ne prelazi 500 dinara, dakle gde se radi o bagatelnim vrednostima. Bagatelni parnični postupak ne daje ni potpunu drugu instanciju (v. 546 stav 2 Grpp).

Opšti propis § 20 projekta o troškovima vanparničnog postupka nije primeniv na postupak o uređenju međa. Posebna priroda ovog postupka zahteva posebno rešenje pitanja ko bi imao snositi troškove tog postupka.

Pošto je uređenje međa u interesu svih suseda, propisuje se kao pravilo, da troškove postupka imaju da snose svi susedi po meri svojih međaških linija. Ali ako je postupak prouzrokovao nelojalno vladanje jedne od stranaka, opravdano je da se toj stranci naloži snošenje troškova (§ 283 stav 1 i 2 projekta).

U mnogim slučajevima ne uspeva poravnanje među strankama samo zbog toga, što se stranke ne mogu složiti u pogledu snošenja troškova. Pošto je baš kod sporova o međama u opštem interesu, da se po mogućnosti postizavaju poravnanja stranaka, preporučilo se je u cilju olakšanja poravnanja predvideti propis o troškovima za slučaj da su se stranke sporazumele o glavnom predmetu, a nisu se mogle sporazumeti o troškovima. Taj propis predviđa § 283 stav 3 projekta. Po njemu se imaju gornja načela i u takvim slučajevima shodno primenjivati."

Već smo gore napomenuli da zaključak kojim se u vanparničnom postupku uređuju međe ima slično kao odluku u postupku o smetanju postupka, samo provizoran značaj, tj. taj će zaključak važiti samo ako ne bude usled redovnog parničnog postupka ukinut ili preinačen docnijom presudom ukoliko prometna vrednost sporne površine prelazi 500 dinara. Isto tako ostaće taj zaključak na snazi ako petitorna tužba ne bude predata u prekluzivnom roku od tri meseca od dana pravne snažnosti odluke.

Dok je cilj vanparničnog postupka pri ispravljanju granica da se utvrdi nova granica po posedovnom stanju ili ako to nije moguće po pravičnom nahođenju, biće cilj vlasničke tužbe da se ustanovi stara granica a tužbeni zahtev će glasiti da se ustanovi i utvrdi prava međa. Tužbu će podići vlasnik

zemljišta, koji tvrdi da mu pripada granica različita od one koja odgovara posedovnom stanju. Od uređenja međa vanparničnim postupkom razlikuje se parnica o vlasništvu u tome što se u vanparničnom postupku ne vodi spor o vlasništvu kojeg zemljišta nego samo o njegovoj granici a pretpostavlja se da je predlagač vlasnik zemljišta kome treba urediti granice. Vlasnička tužba međutim ima kao predmet vlasništvo zemljišta, sporna površina smatra se kao zemljište za sebe i tužilac mora već u tužbi označiti granice površine koju traži i u toku parnice dokazati da je njegova svojina.Biće stvar suda da ustanovi na osnovu dokaza predloženih od tužioca pravu granicu. Kod toga sud ne sme da ide preko tužbenog zahteva, ali može dosuditi tužiocu manju površinu od one koju je tražio. Ako nije moguće utvrditi određenu granicu, dakle upravo u slučaju pravog poremećenja granica, odbiće se turžba (uporedi Ehrenzweig drugi deo Stvarno pravo, str. 144).

DEVETI DEO

O SUDSKIM SVEDODŽBAMA

(potvrdama, uverenjima), sudskim overavanjima i o sastavljanju isprava kod suda

DEVETI DEO

O sudskim svedodžama (potvrdama, uverenjima), sudskim overavanjima i o sastavljanju isprava kod suda

Svedodžbe

§ 284

(1) Na zahtev zainteresovanog lica, sud će mu, radi upotrebe u pravnim stvarima, izdati službenu svedodžbu o činjenicama, koje su sudu iz sudskih spisa i knjiga poznate.

(2) Svedodžbe o sadržaju presuda, zaključaka ili drugih spisa neće se izdavati, ali stranka može tražiti njihov prost ili overen prepis ili sama prepisati, ukoliko to zakon ne zabranjuje.

Min. obrazloženje: „Poslednji deo projekta sadrži naređenja o sudskim svedodžbama (potvrdama). o overavanju od strane suda i o sastavljanju isprava kod suda.

Ovde su preuzeti propisi §§ 281 do 291 Patenta. Ali su ti propisi izmenjeni, odnosno dopunjeni u cilju da se dovedu u saglasnost sa odnosnim propisima Zakona o javnim beležnicima od 11 septembra 1930 god.

Pored toga doneta su još i neka naređenja u cilju da ova materija bude što potpunije uređena. Pri tome se je također vodilo računa o tome, da naređenja projekta budu, ukoliko je mogućno, u saglasnosti sa odnosnim propisima Zakona o javnim beležnicima."

1) Po predlogu zainteresovane stranke izdavaće se sudska uverenja. Predmet ovih uverenja mogu biti samo **činjenice** koje su sudu iz sudskih spisa i knjiga poznate. U pogledu izdavanja sudskih uverenja važi prema tome još uvek ona stara „quod non est in actis non est in mundo". O činjenicama koje ne proizlaze iz akata ne mogu se dakle davati nikakva uvere-

nja i takvo delo bi dapače značilo pravljenje lažnih isprava, za koje propisuje kaznene sankcije § 214 i sl. krivičnog zakona.

Ne mogu se izdavati uverenja o pravnoj oceni koje činjenice niti o sadržaju presuda, zaključaka ili drugih spisa. Ali strankama je slobodno da traže prost ili overen prepis sudskih akata odnosno da ih same prepišu, ukoliko to zakon ne zabranjuje.

Zakon načelno zabranjuje izdavanje sudskih uverenja i ne dozvoljava prepis sudskih akata onim licima, koja ne mogu dokazati da su za to ovlašćena i da im takvo uverenje služi radi upotrebe u pravnim poslovima, što će se presuditi od slučaja do slučaja.

§ 285

(1) Za izdavanje svedodžaba da su trgovačke knjige sastavljene i vođene po zakonu, nadležan je trgovački sud, odnosno okružni kao trgovački sud (§ 26 br. 13 i § 30 Zakona o uređenju redovnih sudova). Ako se knjige ne vode u njegovom sedištu, onda je nadležan sreski sud, u čijem se području te knjige vode.

(2) Knjige ima pregledati sudija koji je određen da izda svedodžbu, a po potrebi i jedan zakleti veštak.

Min. obrazloženje: „U pravnom saobraćaju pojavljuje se često i potreba za svedodžbama (potvrdama), da su trgovačke knjige sastavljene i vođene onako kako to zakon propisuje. Nema sumnje, da izdavanje takvih svedodžaba spada također u delokrug redovnih sudova kao rad vanparnične prirode.

U samom patentu nema o tome nikakvih propisa. Ali Jurisdikciona norma, koja važi na području Viših zemaljskih sudova u Ljubljani i Splitu, vodi o tome računa, propisujući u § 120, koji su sudovi nadležni za izdavanje takvih svedodžaba. Ove poslove spominje i zakon o uređenju redovnih sudova od 18 januara 1929 god. i to u § 26 pod broj 18.

U cilju da postigne što veću potpunost propisa o vanparničnom postupku, projekat u § 285 predviđa i o tome potrebna naređenja."

1) Opšte pretpostavke za dokaznu snagu trgovačkih knjiga, kao i dnevnika i zaključnica trgovačkih posrednika, sadržane su u čl. 28—34, 71—73 u vezi sa §§ 7 i 9 uv. zak. trg. zak. za slov. dalm. istarsko pravno područje; u §§ 25—30 i 536—538 trg. zak. za hrv. slav. i za vojvođansko pravno područje; §§ 8—11, 53 i 54 trg. zak. za srpsko pravno područje. Ove su pretpostavke u glavnom sledeće: da su knjige vezane list po list, označene tekućim brojevima, provučene uzicom, da između upisa ne bude praznog prostora, da ne budu upisi učinjeni nečitljivi brisanjem ili kojim drugim načinom, niti strugani i preinačeni na način da se ne zna da je ovo sledovalo odmah pri prvobitnom upisu ili tek kasnije. Novi građanski parnični postupnik ostavlja na snazi te opšte pretpostavke za dokaznu snagu trgovačkih knjiga, kao i dnevnika i zaključnica trgovačkih posrednika. Ali njihovu dokaznu snagu ima sud da oceni po svome slobodnom uverenju. Time je ujedno naglašeno da se trgovačkom knjigom, odnosno dnevnikom i zaključnicom trgovačkih posrednika ima smatrati samo ono što tome pojmu odgovara shodno propisima trgovačkog zakona. Ono što tim propisima ne odgovara nema se takvim smatrati. Da li će i koliku moć dokaza sud priznati takvim knjigama, dnevnicima i zaključnicama, sud ima da oceni po svome slobodnom uverenju, obaziruć se na rezultat celokupne rasprave i izvedenih dokaza. Sledstveno tome prestalo je preimućstvo potpunih trgovaca, prema kome se je ranije priznavalo uredno vođenim trgovačkim knjigama nepotpun dokaz. Trgovačke knjige, dnevnici mešetara i njihove zaključnice prestali su da budu privilegovani u pravcu njihove dokazne snage: oni su istovetni sa svim sličnim beleškama potpunih ili nepotpunih trgovaca i mešetara, samo što će sud na osnovu redovno vođenih knjiga i zaključnica doći lakše u položaj da smatra dokazanom činjenicu koju dokazivalac hoće da dokaže. Time je naš zakonodavac doslovno proveo načelo slobodnog sudijskog uverenja, i učinio kraj zastareloj poslovici „scriptura pro scribente nihil probat", kao i poludokazu u korist uredno vođenih trgovačkih knjiga i njima izjednačenih knjiga i zaključaka javnih mešetara. (uporedi Werk Dr. Hugo, Priručnik grpp. str. 156).

Potvrđivanje ispravnosti izvoda iz trgovačkih knjiga kao i izdavanje svedodžbi da su trgovačke knjige propisno vođene, imaće kao posledicu to, da će sud na osnovu takvih isprava doći lakše u položaj da smatra dokazanom činjenicu koju dokazivalac hoće da dokaže. (vidi §§ 391 i i 368 gpp).

2) Nadležan je za potvrđivanje ispravnosti izvoda iz trgovačkih knjiga, kao i za izdavanje svedodžaba da su trgovačke knjige propisno vođene, trgovački sud ili okružni kao trgovački sud. Kod ovih sudova nije potrebna odluka veća za izdavanje potvrde da su trgovačke knjige sastavljene i vođene po zakonu. Ako se ove knjige ne nalaze odnosno ne vode u sedištu trgovačkog ili okružnog kao trgovačkog suda, onda je sreski sud u čijem se području te knjige vode nadležan za izdavanje ovih potvrda. U smislu čl. 11 Uvodnog zakona građanskom parn. postupku ne dira se u propise građanskog prava kojima se propisuje način podnošenja trgovačkih knjiga i određuje pravne posledice nepodnošenja tih knjiga. Ovde je ime zakon u vidu propisa čl. 37 trg. zak. koji važi na području apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu, i propise § 18 i sl. srp. trg. zak.

3) Postupak za izdavanje svedodžbi da su trgovačke knjige propisno vođene sastoji se u tome, što zainteresovano lice podnosi te knjige sudiji pojedincu trgovačkog ili okružnog suda odnosno sreskom sudiji. Ako bude potrebno pregledače pre izdavanja takvih svedodžaba te knjige i jedan zakleti veštak. Ako sudija i veštak nađu da su knjige uredno i propisno vođene, izdaće se zatražena svedodžba; u slučaju nesuglasice među njima odbaciće se molba predlagača.

§ 286

(1) Svedodžbe o tome, koji zakon važi ili koji je zakon u izvesno vreme važio u našoj državi, davaće Ministarstvo pravde onima, koji takvu svedodžbu trebaju, da se s njom radi odbrane svojih interesa posluže u inostranstvu.

(2) U takvoj će se svedodžbi samo navesti zakon po njegovom naslovu i datumu kao i doslovni tekst zakona, ali se ne mogu davati nikakva tumačenja, ni razjašnjenja u pogledu značenja ili primene zakona na izvesni slučaj.

Svedodžbe u smislu ovog paragrafa trebaće se onda, kad se u pravnoj stvari koja se vodi u inostranstvu imaju primenjivati zakoni naše države. U praksi se obično stvar uredi tako što protustranka izričito prizna pred vlastima inostrane države da je zakon na kojega se poziva druga stranka u istini identičan sa odnosnim zakonom naše države. To biva ili pismenom izjavom ispod teksta zakona koji se predloži inostranoj vlasti ili potpisom podneska u kojem je ovaj zakon citiran. Ako protivna stranka ne bi to priznala, postupiće se u smislu gornjeg paragrafa.

Overavanje prepisa (vidimiranje)

§ 287

(1) Da se kod suda ili van suda načinjeni prepis slaže sa izvornom ispravom, potvrdiće sudski činovnik koji je za to određen (§ 87 Zakona o uređenju redovnih sudova).

(2) Prepis, čija se tačnost ima potvrditi mora se najbrižljivije uporediti s izvornikom. Prepis se mora s izvornom ispravom slagati u pravopisu, interpunkciji i u skraćivanju reči. Ako su u izvorniku neka mesta ispravljena, preinačena, brisana, precrtana, umetnuta ili dodana, mora se to u potvrdi o overenju prepisa navesti, a tako isto ako je isprava poderana, oštećena ili inače po spoljašnjem obliku očito sumnjiva.

(3) U potvrdi o overenju ima se navesti, da li je to prepis izvorne isprave, ili prepis overenoga ili prostoga prepisa izvorne isprave, kakvom je taksenom markom snabdevena isprava ili prepis isprave, čiji prepis se potvrđuje, da li je izvornik pisan rukopisom ili na mašini ili kojim drugim mehaničkim ili hemijskim sretstvom, olovkom ili perom, broj tabaka izvorne isprave i gde se po znanju sudskog činovnika ili po tvrđenju stranke nalazi izvornik, a ako ga je donela stranka, ime i stan te stranke. U potvrdi mora biti označen dan overenja prepisa. Potvrdu potpisaće činovnik, koji je vršio overenje i staviti na nju sudski pečat.

(4) Kad se overava prepis samo dela isprave ili izvod iz koje isprave, prepis mora biti tako načinjen, da se iz njega jasno razabere, koji su delovi isprave ostali neprepisani.

(5) Ako sudski činovnik ne razume jezik, na kome je isprava napisana, ispravu pročitaće zakleti tumač. U potvrdi o uverenju ima se navesti da se je tako postupilo.

Min. obrazloženje: „Propisi § 287 o overavanju prepisa (vidmiranju) i propisi § 288 o overavanju potpisa dovedeni su u saglasnosti sa propisima § 85 i §§ 88 do 90 Zakona o javnim beležnicima. Nesporna pravila za Srbiju predviđaju i potvrđivanje sadržine isprave (čl. 49 i sled.). S obzirom na propis §-a 390 Grpp. sadržinu ne treba pored potpisa po-

sebice potvrđivati. I u međunarodnom saobraćaju se traži samo overavanje potpisa na privatnoj ispravi.

Pošto projekat u saglasnosti sa Patentom (§ 287) predviđa i potvrđivanje istinitosti rukopisa, isprave, može to zameniti potvrđivanje sadržine, gde se pojavljuje takva potreba. Za olakšavanje odgovornosti sudije je takvo potrvđivanje i celishodnije".

1) Nadležan za overavanje prepisa je svaki sreski sud; samo onda ako se za to potrebni spisi ne nalaze kod sreskog suda overavanje prepisa može se tražiti kod viših sudova.

Overeni prepis mora da se po propisima stava 2 i 3 gornjeg §-a tačno slaže sa sadržinom i oblikom izvorne isprave, jer u protivnom nastupe sankcije §-a 218 kriv. zak. koji veli: „Ko čini da se u domaćim ili stranim javnim ispravama, zapisnicima ili knjigama overi kakva neistinita činjenica koja hoće da se dokaže ovim overavanjem, kazniće se robijom do pet godina ili strogim zatvorom. Istom kaznom kazniće se i ko ovakvu ispravu upotrebi kao pravu znajući da je neistinita činjenica koja je ispravom overena".

Prepis samo dela isprave ili izvod iz koje isprave u mesto prepisa podnosi se samo u slučajevima, kad se stanoviti delovi isprave tiču drugih predmeta u smislu § 394 stav 2 gpp. odnosno kad u pogledu tih delova postoji koji razlog za uskratu izdanja isprave u smislu §§ 400 i 401 grpp.

2) U pogledu overavanja prepisa sadrži zakon o javnim beležnicima od 11 septembra 1930 g. u §-u 85 sledeća naređenja: Potvrdiće da se prepis izjave slaže s izvornikom, ako razume jezik, na kome je isprava napisana. Prepis se mora slagati sa ispravom i u pravopisu, interpunkciji i skraćivanju reči. Ako su u ispravi neka mesta preinačena, brisana, precrtana, umetnuta ili dodana, mora se to u overi navesti, a tako isto ako je isprava poderana, oštećena, ili inače po spoljašnjem obliku očito sumnjiva. Javni beležnik mora tačno uporediti prepis s ispravom i ako nađe da se slaže, potvrdiće to na samom prepisu, a uz to će navesti, da je to prepis isprave, koju je stranka označila kao izvornu, ili da je to prepis overenog ili prostog prepisa isprave, kakvom je taksenom markom snabdeven, je li pisan rukopisom ili na mašini, ili kojim drugim mehaničkim ili hemijskim sredstvom, olovkom ili perom, i gde se po njegovom znanju, ili po tvrđenju stranke, nalazi izvornik, a ako ga je donela stranka, ime i stan te

stranke. Ako se na ispravi nalazi kakva primedba ili klauzula, i ona se ima u prepis uvrstiti. Kad se overava prepis jednog dela isprave ili izvod iz koje isprave, iz prepisa se mora jasno razabrati, koji su delovi isprave ostali neprepisani. Overavanja prepisa ne unose se u javno-beležnički registar.

Pri overavanju izvoda iz trgovačkih ili poslovnih knjiga, javni beležnik uporediće izvod s odnosnim stavkama izvorne knjige i napisaće na izvodu klauzulu overenja sa primedbom, da se izvod potpuno slaže sa odnosnim stavkama izvorne knjige (§ 86 Zakona o javnim beležnicima).

Overavanje rukopisa ili potpisa (legalizacija)

§ 288

(1) Overavanje rukopisa ili potpisa na ispravama vršiće za to određeni činovnik (§ 87 Zakona o uređenju redovnih sudova).

(2) Za dokaz istinitosti rukopisa potrebno je, da stranka pred sudskim činovnikom prizna, da je isprava njezinom rukom pisana, a za dokaz istinitosti potpisa potrebno je da stranka pred sudskim činovnikom svojeručno potpiše ispravu ili da prizna za svoj potpis koji se već nalazi na ispravi.

(3) Potvrda o overenju, sa pozivom na poslovni broj zapisnika o overenju (upisnika o overavanjima), staviće se na izvorno pismeno, a potpisaće je sudski činovnik uz datum i sudski pečat. Propis § 287 stav 5 ima se ovde shodno primenjivati.

(4) Po propisima prednjih stavova postupaće se i pri overavanju rukoznaka.

(5) Kad se overavaju rukoznak ili potpis slepih ili potpis onih, koji ne znaju čitati, ili koji ne razumeju jezik isprave, mora se stranci pročitati pismeno na kojem se overava potpis ili rukoznak i protumačiti smisao, a u potvrdi o overavanju navesti da je to učinjeno.

(6) U potvrdi o overavanju mora se navesti i to, da sudski činovnik poznaje lično i po rođenom i porodičnom imenu lice, čiji se potpis ili rukoznak overava, a ako to lice ne poznaje, mora navesti način na koji je utvrdio istovetnost stranke.

(7) Kada treba utvrditi istovetnost stranke, koju sud ne poznaje, moraju posvedočiti istovetnost dva sudu lično po imenu poznata verodostojna svedoka barem 20 godina stara. Ako stranka ima od javne vlasti izdanu ispravu sa svojom slikom i potpisom, dovoljno je da samo još jedan svedok posvedoči njenu istovetnost.

(8) Ako se ima overiti potpis lica kao zastupnika koje firme, udruženja, javnog tela ili koje druge zakonom priznate ustanove, može sudski činovnik samo onda potvrditi, da je to lice potpisalo za firmu, udruženje, javno telo ili ustanovu, kad mu je poznato da je to lice zaista ovlašćeno na zastupanje ili kad je on to unapred utvrdio.

Načelno sud ima po slobodnom uverenju da ceni ima li se koji činjenički navod smatrati kao istinit ili ne; ali ovo načelo ima izuzetke među kojima se nalazi i propis § 390 grpp. koji veli: „Privatne isprave, ako ih je potpisao izdavalac ili ako je na njima njegov ručni znak overen kod suda ili od javnog beležnika, dokazuju da je izdavalac isprave dao u njima sadržane izjave." Sudski ili javnobeležnički overene privatne isprave dokazuju dakle da je izdavalac dao izjave u njima sadržane. Da se može primeniti ovo dokazno pravilo naređen je u gornjem paragrafu postupak za overavanje potpisa na privatnim ispravama.

2) Nadležan je za overavanje potpisa sreski sud a u smislu § 87 Zakona o uređenju redovnih sudova, činovnici sreske pisarnice mogu po naredbi sudije primiti na zapisnik i overiti prepise i potpise.

U smislu raspisa Ministarstva pravde od 2 januara 1931 g. br. 63484/40, sreski šeriatski sudovi ovlašćeni su da overavaju potpise muslimanskih lica na ispravama, ukoliko po zakonu nije za to nadležna druga koja vlast; a po rešenju Ministarstva pravde od 30 januara 1931 g. br. 5943: „Sreski šerijatski sudovi ovlašćeni su samo da overavaju potpise muslimanskih lica, a ne da potvrđuju i sadržinu isprava." Sreski šerijatski sudovi nisu dakle ovlašćeni, da postupaju, ako je pored overe potpisa potrebno, po zakonu, da se potvrdi i sadržina same isprave. Isto gledište zauzeo je i Kasacioni sud u Beogradu aktom od 9 decembra 1931 g. br. 13000. Sve dok ne stupe na snagu ustanove zakona o javnim beležnicima od 11 septembra 1930 g. važiće na području Kasacionog suda u

Beogradu Zakon o overavanju isprava od 15 aprila 1931 g. koji predviđa: „Dok se na području Kasacionog suda u Beogradu ne uvede javno beležništvo, u tom području overavanje isprava, potpisa na ispravama i prepisa isprava, vršiće i na dalje pored sudova i one druge vlasti, koje su ih do sada vršile. Overavanja izvršena od ovih vlasti iza 1 aprila 1931 g. do stupanja na snagu ovog zakona zadržavaju punu važnost." Prema tome mogu se potpisi na području Kasacijonog suda overavati i od upravnih vlasti i to sve dotle dok se na tom području ne uvede javno beležništvo.

3) U smislu §§ 88, 89 i 90 Zakona o javnim beležnicima postoje sledeći propisi o overavanju potpisa: „Javni beležnik može potvrditi, da je stranka u njegovom prisustvu svojeručno potpisala pismeno, ili svoj rukoznak na nj stavila, ili da je potpis ili rukoznak, koji je već na pismenu, pred njim priznala kao svoj.

Javni beležnik mora tu stranku poznavati lično i po imenu ili utvrditi njezinu istovetnost na način, propisan §§ 59 i 60.

Overa, sa pozivom na poslednji broj zapisnika ili registra o overavanjima i posvedočenjima, staviće se na izvornom pismenu uz označenje na koji je način utvrđena istovetnost, uz dodatak, da je potpis ili rukoznak istinit, i uz datum, potpis i službeni pečat javnog beležnika.

Pri overavanju potpisa javni beležnik treba da se o sadržaju pismena obavesti samo u toliko, ukoliko mu je to potrebno za popunjenje rubrika registra o overavanjima i posvedočenjima; on nije odgovoran za sadržaj pismena niti ima ispitivati da li su učesnici ovlašćeni na dotični posao. Naređenje § 35 ovde se ne primenjuje.

Javni beležnik može overiti potpis i na pismenu koje nije sastavljeno na službenom jeziku.

Ako je učesnik slep ili ako ne zna čitati, javni beležnik mora mu pročitati pismeno pre nego što overi potpis ili rukoznak. Ako javni beležnik ne zna jezik, na kome je pismeno napisano, to pismeno će pročitati zakleti tumač, a da se je tako postupilo, navešće to javni beležnik u overi.

Ako se overava potpis kojega lica, kao pretstavnika koje firme, udruženja, javnog tela, ili koje zakonom priznate ustanove, može javni beležnik samo onda u overi posvedočiti da je to lice potpisalo za firmu, udruženje, javno telo ili usta-

novu, kad mu je poznato da je to lice zaista ovlašćeno na zastupanje ili kad je on to unapred utvrdio.

4) U § 98 Meničnog zakona naređuje se da nepismeno lice ili lice, koje ne može pisati, daje menične izjave rukoznakom, overenim od suda ili javnog beležnika na samoj menici ili alonžu. Isto tako propisuje se u ovom paragrafu da onaj ko daje meničnu izjavu za nepismeno lice, mora imati punomoćije overeno od suda ili javnog beležnika. U tom pogledu postojala su nejednaka tumačenja ovih propisa s obzirom na nadležnost za overavanje potpisa nepismenih lica na menici. Mi se u tom pogledu slažemo sa mnenjem Boška N. Jovanovića izloženog u „Pravosuđu" br. 4 str. 218 i sl. po kojem: do ustanovljenja javnih beležnika na teritoriji Kasacijonog suda u Beogradu potvrđivanje potpisa nepismenih lica na menici i potvrđivanje punomoćija za menično obvezivanje nepismenih lica, mogu vršiti samo sudovi i to sreski sudovi, gde su ustanovljeni, a gde ovih nema prvostepeni odnosno nespornih dela sudija ali nikad upravna vlast.

5) O overavanju potpisa sadržava tačne propise Sudski poslovnik u §§-ima 329 do 334, koje smo izneli na str. 33 do 35. U pogledu takse vidi Zst. tar. br. 29 na strani 79.

Inostrane isprave.

§ 289

Overavanje inostranih isprava uređuje se međunarodnim ugovorima ili uredbom Ministra pravde. Dalje overavanje nije potrebno za isprave koje su overili naše poslanstvo ili naša konzularna vlast, u čijem je području isprava načinjena ili overena, ili koje su overili ovdašnje poslanstvo ili ovdašnja konzularna vlast one strane države, u kojoj je isprava načinjena ili overena.

Min. obrazloženje: „U § 289 uneta su naređenja o overavanju isprava izdatih izvan naše države. Ova naređenja će služiti kao dopune propisa §§ 388 i 389 građ. parn. post."

Javne isprave su potpun dokaz o onome što je u njima naređeno, izjavljeno ili posvedočeno. Dopušteno je pak dokazivati svim dokaznima sredstvima, pa i svedocima, da je neistinit događaj koi se potvrđuje u ispravi ili da je neistinito utvrđena činjenica izneta u ispravi ili da je sama isprava neispravno sastavljena.

Isprave izdane izvan naše države, koje u mestu svoga izdanja važe kao javne isprave, imaju pod uslovom uzajamnosti i u našoj državi dokaznu snagu javnih isprava, ako su propisno overene (§ 389 stav 2 gpp).

Inostrane isprave moraju biti overene ili po našim diplomatskim ili konzularnim pretstavnicima u inostranstvu, ili po našem Ministarstvu inostranih poslova (§ 407 stav 2 gpp.). Ali međunarodnim konvencijama o pravnoj pomoći može se stranim ispravama naročito u pograničnom saobraćaju priznati važnost javnih isprava i bez overenja, tako n. pr. po članu 46 konvencije sa Poljskom, zatim čl. 35 konvencije sa Austrijom, čl. 29 konvencije s Čehoslovačkom, čl. 1 konvencije s Bugarskom.

Domaćim se javnim ispravama izjednačuju i isprave inostranih konsulata na području naše države (vidi čl. 20 konsularne konvencije s Italijom, čl. 23 konsularne konvencije sa Francuskom i čl. 27 konsularne konvencije sa Grčkom).

Treba još napomenuti da prema konvenciji od 6 aprila 1922 g., po čijim se naređenjima postupa u Italiji kod izvršivanja naših izvršnih naslova u građanskim i trgovačkim stvarima, nema potrebe overenja od strane poslanstva ili konsulata za isprave javnih beležnika.

Overavanje za upotrebu u inostranstvu.

§ 290

Ako je radi upotrebe javne isprave u inostranstvu potrebno, da se overi potpis i pečat suda ili javnog beležnika, ovaj potpis i pečat overiće pretsednik apelacionog suda. Ovaj će ovako overenu ispravu podneti Ministarstvu pravde radi izdjestvovanja diplomatskog overenja, ukoliko je takvo dalje overenje potrebno.

Overavanje prevoda — Tumači

§ 291

Da se prevod slaže sa izvornikom, to mora posvedočiti zakleti tumač.

Min. obrazloženje: „Patenat ne predviđa potrebne propise o postavljanju zakletih tumača, već upućuje u tom pogledu na posebne propise (§ 288 stav 1 Patenta).

Preporučilo se je propise o tome predvideti u samom Zakonu i to već stoga, što danas nema u svim područjima pobližih propisa o tumačima. Naređenja § 292 projekta o postavljanju tumača u saglasnosti su sa današnjim propisima odnosno sa današnjom praksom, ukoliko takvih propisa nema".

§ 292

(1) Kad je potrebno, da u kome mestu bude stalan tumač stranog jezika, postaviće ga pretsednik apelacionog suda, koji će mu u dekretu označiti jezik za koji se postavlja kao tumač kao i područje i sedište.

(2) Pretsednik apelacionog suda će, pre nego što postavi tumača, izvideti da li je potrebno, da se postavi takav tumač, da li lice, koje bi se imalo postaviti za tumača, osim službenoga jezika, dovoljno poznaje i onaj jezik za koji se ima postaviti za tumača i da li ima moralne kvalifikacije i dovoljno spreme za temeljito prevođenje govora i pisma sa toga stranog jezika na službeni jezik i obratno. Prednost imaju pravnici.

(3) Stalni tumač ima položiti zakletvu, da će svagda savesno, istinito i tačno vršiti dužnost tumača.

(4) Za tumača može se postaviti i javni činovnik.

Do sada je na teritoriji Kasacionog suda u Beogradu vršilo i overavalo strane prevode Ministarstvo inostranih poslova, dok je na području apelacionih sudova u Ljubljani i Splitu važio u tom pogledu § 123 austr. poslovnog reda i §§ 287 do 292 Patenta. Izjednačenjem propisa koji se odnose na overenja prevoda i na sudske tumače postignuto je u tom pogledu ubrzanje, pojeftinjenje i ujednostavljenje ove važne ustanove.

Ako na području kojeg apelacionog suda nastane potreba da se postavi stalan tumač, onda će lice koje može da dokaže dovoljno poznavanje stranog jezika ili više stranih jezika podneti molbu pretsedniku apelacionog suda za imenovanje stalnim tumačem. Ako bude utvrđena potreba postavljanja, a na drugoj strani sposobnost molioca, onda će se usvojiti takva molba, a imenovani stalni tumač položiće zakletvu da će svagda savesno, istinito i tačno vršiti dužnost tumača.

Sudski poslovnik sadržava u tom pogledu sledeće propise:

Tumači

§ 84

(1) Lice koje ne zna službeni jezik ili drugi jezik koji razume sudija i zapisničar, kad i ovaj ima da prisustvuje saslušanju, salušaće se pomoću tumača. Isto vredi i za gluvoneme, gluve i neme, ako se na drugi način ne mogu saslušati (§ 160 stav 2 Kp.). Tumač u građanskim i krivičnim parničnim stvarima, prilikom izvođenja dokaza i na raspravama (§§ 269 i 276 Grpp.; 106, 160, 175 Kp). položiće prethodno zakletvu, ako nije zaklet kao stalni tumač (§ 86); a tako isto postupiće se kad se pismeno sa stranog jezika prevodi i tačnost prevoda overava po postojećim propisima (§ 294 Vp.).

(2) Za tumača može se uzeti pouzdano lice, koje potpuno vlada službenim jezikom i odnosnim stranim jezikom, a ima i inače potrebnu spremnu za vršenje dužnosti tumača ili prevodioca (§ 298 stav 1 Vp.).

(3) Za tumača može se upotrebiti i sudija ili drugi službenik suda ili drugog državnog nadleštva pošto bude opomenut na položenu službenu zakletvu (§ 298 stav 3 Vp.).

Stalni sudski tumači

§ 85

(1) Apelacioni sud postaviće u sedištima zbornih sudova prvog stepena, a po potrebi i u sedištima pojedinih sreskih sudova, na predlog ili po saslušanju starešina tih sudova, stalne zaklete tumače, koji će na zahtev suda i stranaka bez posebnog sudkog naređenja prevoditi isprave sa stranog jezika (stalni zakleti sudski tumači). Uslovi su za stalnog tumača jugoslovensko državljanstvo, svestrana pouzdanost i na shodan način dokazano potpuno poznavanje službenog i dotičnog stranog jezika (§ 296 Vp.). Stalnim sudskim tumačima izdaće se odluka o postavljanju. Za zakletvu odrediće se pretsednik zbornog suda prvog stepena ili starešina sreskog suda, u čijem području prebiva tumač. Položena zakletva pribeležiće se na odluci o postavljenju.

(2) Pretsedništva apelacionih sudova svake godine meseca decembra objaviće spisak stalnih tumača i njegove izmene u novinama, koje su u području apelacionog suda određene za službena objavljivanja. U pogledu brisanja tumača iz spiska imaju se analogno primeniti propisi § 82 stav 5.

(3) Ministar pravde propisaće tarifu o nagradama i troškovima tumača (§ 300 Vp.).

Zaklinjanje stalno postavljenih tumača

§ 86

(1) Stalni veštaci polažu sledeću zakletvu:

„Zaklinjem se Bogom Svemogućim i Sveznajućim da ću uvek predmet uviđaja brižljivo razmotriti, da ću verno i tačno navesti sve što opazim i nađem i da ću svoje mišljenje dati nepristrasno po svojoj savesti i prema svom najboljem znanju. Tako mi Bog pomogao".

(2) Zakletva koju polažu tumači pre kojeg saslušanja ili pre kojeg prevoda (§ 84 stav 1) ili u slučajevima § 85, stav 1, glasi:

„Zaklinjem se Bogom Svemogućim i Sveznajućim da ću dužnost tumača za . . . . . jezik (za stalne: uvek) tačno i savesno po svome najboljem znanju vršiti. Tako mi Bog pomogao".

(3) Propise o načinu polaganja zakletve sadrži § 37 Kpr. i Uredba o polaganju zakletve.

(4) Svaki sud vodi knjigu zakletvi, u koju se zavodi ceo tekst položene zakletve, koji potpisuje lice, koje je zakletvu položilo i lice pred kojim je položena.

Naziv i pečat veštaka i sudskih tumača

§ 87

(1) Stalni veštaci i tumači, koji su zavedeni u spisak zbornog suda (§ 82 stav 1, § 85 stav 2) i položili zakletvu mogu se nazivati „zakleti sudski tumač" i imati pečat s tim nazivom i oznakom struke (jezika), za koju su postavljeni, oko svoga porodičnog i rođenog imena.

(2) Pomenutim licima zabranjena je upotreba državnog grba.

§ 293

(1) Ispravnost prevoda potvrdiće tumač na samom prevodu, s pozivom na položenu zakletvu, svojim pečatom i potpisom uz naznačenje datuma i broja dekreta kojim je postavljen za tumača, a mora dodati i datum, dan i mesto gde je overenje prevoda izdano.

(2) Ako se neko želi takvim prevodom služiti izvan područja za koje je tumač postavljen, pretsednik okružnog

suda u čijem području je sedište tumača, potvrdiće mu, da je to lice postavljeno za zakletog tumača.

Prema gornjem paragrafu potvrdiće postavljeni tumač ispravnost svojih prevoda time što će na svršetku prevoda staviti sledeću potvrdu: „Pozivom na zakletvu položenu dana . . . . . ., pred Okružnim sudom u . . . . . ., tvrdim da je ovaj prevod veran priloženom originalnom tekstu na . . . . . jeziku. Datum i mesto . . . . . N. N. s. r., zakleti stalni sudski tumač . . . . . jezika.

§ 294

(1) Stalni tumači imaju strankama, na njihov zahtev, uz nagradu načiniti prevod a ne trebaju za to posebnog naloga od strane suda. Ako nastane spor o pristojbi (nagradi i troškovima) veštaka, pristojbu utvrdiće sreski sud u sedištu tumačevu (§ 297).

(2) Stalni tumač je dužan da na poziv suda dođe u sud radi tumačenja, a ako bi bio sprečen, dužan je to sudu pravovremeno saopštiti, da se sud može postarati za njegovu zamenu. Nagradu tumača za usmeno tumačenje pred sudom, odrediće onaj sud, pred kojim je vršeno tumačenje.

U ovom su paragrafu određena prava i dužnosti tumača i to: stalni tumač ima pravo na nagradu za svoje efektivne troškove (takse, prepis) i svoj trud. Prema tarifnom broju 44 Zakona o taksama za prevod akata isprava, kad to vrši i overava državna vlast i zakleti tumač, plaća se taksa i to:

a) za prevod sa evropskih jezika na službeni jezik naše Kraljevine do 100 reči originala 20 din. a za svaku dalju reč po 0.20 dinara.

b) za prevod sa ostalih stranih jezika na službeni jezik naše Kraljevine ili sa ovog na strani jezik ili sa stranog na strani jezik do 100 reči originala 40 dinara, za svaku dalju reč još po 0.40 dinara.

Tarifa o nagradi tumača propisaće se posebnom Uredbom. Dužnost je tumača da strankama na njihov zahtev i bez posebnog naloga suda načini prevod i da na poziv suda dođe radi tumačenja pred sud. U smislu §§ 230 i 387 Krivičnog sudskog postupka mogu se izreći protiv tumača novčane kazne do 2.000 dinara radi kvarenja reda na pretresu. Ako bi

tumač bio sprečen da se odazove pozivu suda, dužan je to sudu pravovremeno saopštiti.

Sporove između stranke i stalnog tumača u pogledu pristojbe rešavaće sreski sud sedišta tumača, koji će pristojbu utvrditi.

§ 295

(1) Ako je za pojedine slučajeve potreban tumač, a stalni tumač se može dobaviti samo uz znatan trošak ili nesrazmerni gubitak vremena, svaki sud može pozvati pouzdano lice, koje ima potrebnu spremu, da vrši dužnost tumača ili prevodioca, nakon položene zakletve.

(2) Činjenicu da je tumač za taj slučaj određen od suda, potvrdiće na samom prevodu dotični sud svojim potpisom i pečatom uz naznačenje imena i svojstva onoga, koji je prevod načinio.

(3) Kad se za ovakvog tumača postavlja državni činovnik, on neće polagati zakletvu.

§ 296

Prevode tumača zakletog kod suda imaju ovaj sud kao i ostali sudovi i vlasti smatrati kao ispravne. Stranci, koja tvrdi da je takav prevod neispravan, slobodno je da po propisima Građanskog parničnog postupnika dokaže neispravnost prevoda.

§ 297

Ministar pravde propisaće uredbom obrazac zakletve, oblik pečata, obrazac potvrde o overavanju prevoda, upisnik tumača, nadalje disciplinsku vlast, disciplinske krivice i kazne, slučajeve prestanka službe tumača, kao i tarifu o nagradi i o troškovima za privatne i službene poslove tumača.

1) Tumača treba označiti u raspravnom zapisniku (§ 269 grpp.), a zapisnik treba da potpiše predsednik ili sudija pojedinac koji upravlja raspravom, zapisničar a isto tako i tumač, ako ga je bilo (§ 276 stav 3 grpp.).

2) Prevodi zakletih tumača uživaju javno poverenje i predmnevaju se po zakonu kao ispravni. Po prigovoru neispravnosti prevoda utvrdiće se vanparničnim postupkom da li je napadnuti prevod ispravan ili ne. U cilju utvrđenja

ispravnosti prevoda vanparnični će sudija pozvati na zato određeno ročište dvojicu ili više zakletih veštaka.

3) Sudski poslovnik sadržava u pogledu inostranih spisa sledeće propise:

Prevodi preko Ministarstva pravde.

§ 185

(1) Ako inostrana vlast po međunarodnim ugovorima nije dužna da uz svoje pismeno proži prevod svog pismena i prevod doista nije priložen, sudovi će, po prijemu pismena sastavljenih na stranom jeziku, dostaviti ova Ministarstvu pravde radi pribavljanja bilo potpunog prevoda bilo prevoda u izvodu, i to samo onda, ako u mestu suda ili u području pretpostavljenog apelacionog suda nema tumača za dotični jezik, niti se on može bez velikih teškoća pribaviti, a nisu u pitanju prevodi potrebni u građanskim stvarima samo u interesu koje stranke.

(2) Pismena od manje važnosti na jeziku, koji je sudu dovoljno razumljiv, neće se dostavljati Ministarstvu pravde, već će sudija ili činovnik koji zna dotični jezik, priložiti spisu potrebni izvod njihovog sadržaja. Ako se pismeno odnosi na predmete međunarodnog saobraćaja treba se pridržavati međunarodnih ugovora.

(3) Kad stranka uživa siromaško pravo prevod će izvršiti sudija ili činovnik, koji zna dotični jezik, ako njih ima u sudu, inače će sud narediti prevod preko tumača ili će ga tražiti od Ministarstva pravde u smislu propisa stava 1.

(4) Na pismena koja se dostavljaju Ministarstvu pravde, staviće se oznaka spisa sa kratkom molbom, koja će sadržavati oznaku suda, na primer „O 18/33 Ministarstvu pravde radi prevoda, Sreski sud Pag, 15 juna 1934. (potpis sudije))". Dopušteno je poslati u jednom omotu više pismena na razn'm jezicima, ali svako pismeno mora imati oznaku spisa sa pomenutom kratkom molbom.

(5) U molbi se može naročito istaći hitnost prevoda. Kad se pri dostavljanju može oceniti da li je potreban potpuni prevod ili prevod u izvodu, u molbi će se označiti ono što je potrebno.

Naplaćivanje troškova za prevod od inostranih vlasti

§ 186

Da li će se inostrane vlasti moliti za naknadu prevodnih troškova (troškova za prevod preko tumača) odnosno za naplatu toga troška od stranke, koja prebiva u inostranstvu, merodavni su u pr-

vom redu međunarodni ugovori, a zatim uzajamnost. U koliko se taj trošak ima naplatiti, sud će se starati da se trošak, po mogućstvu, naplati u našoj zemlji prilikom vršenja službene radnje.

Sastavljanje isprava kod suda.

§ 298

Sudovi su pozvani, da sudeluju pri sastavljanju isprava samo ukoliko to ovaj ili koji drugi zakon naređuje.

Min. obrazloženje: „Patenat nema opštih propisa o tome, u kojim su slučajevima sudovi dužni strankama sastavljati isprave, već ima samo specijalnih naređenja o sastavljanju isprava o deobi zaostavštine (§§ 165 i sl.), kao i o sastavljanju isprava za lica pod starateljstvom (§§ 189 i 218), a u ostalom Patenat upućuje na propise koji postoje o tome u drugim zakonima (§ 293).

Spomenuti posebni slučajevi predviđeni su u projektu (v. §§ 127, 155 i 179 projekta), ali projekat smatra da treba pored toga predvideti još i propise o sastavljanju izjava poslednje volje pred sudom.

Na području, u kojem danas važi Patenat, vrede o tome propisi §§ 587 do 596 austr. opšt. građ. zak. (koji su propisi preuzeti u komisijski projekat Građanskog zakonika (v. §§ 621 do 626 tog projekta), a u drugim područjima važe drugi propisi. O tome dakle važe danas razni propisi.

Zato je projekat po tome predmetu u §§ 299 i 300 predvideo za celu državu jedinstvena naređenja, koja su udešena prema §§ 587 i sl. o. g. z., i ukoliko je to bilo mogućno, prema §§ 78 i 79 zakona o javnim beležnicima.

Ukoliko posebni zakoni predviđaju druge slučajeve, u kojima su sudovi dužni strankama sastavljati isprave, ti propisi važe i na dalje; to je u §-u 299 projekta izrično spomenuto."

Izjavljivanje poslednje volje pred sudom i čuvanje vansudskih pismenih izjava poslednje volje.

§ 299

(1) Ako stranka želi pred sudom izjaviti svoju poslednju volju pismeno, ima pismenu naredbu poslednje volje bar

svojeručno potpisati i sudu lično predati. Sud ima stranku upozoriti na to, da na njezinoj naredbi poslednje volje mora biti njezin svojeručni potpis. Pismeni sastav će se staviti u omot, sudskim pečatom zapečatiti i na omotu napisati, čija je poslednja volja u njemu, a stranci će se dati potvrda (priznanica) o prijemu sastava.

(2) Usmena izjava poslednje volje uzeće se na zapisnik. Zapisnik staviće se u omot i zapečatiti na način spomenut u prvom stavu.

(3) Sud koji prima pismenu ili usmenu izjavu poslednje volje mora se sastojati iz sudije i zakletog zapisničara. Umesto zakletog zapisničara mogu se radi svedočenja uzeti dva svedoka, koji moraju imati svojstva propisana u Građanskom zakoniku. I ženska lica mogu biti svedoci izjave poslednje volje.

(4) Ako sudija ne poznaje stranku lično i po imenu, mora se njezina istovetnost ustanoviti na način propisan u § 288 stav 7. Svedok istovetnosti ne može biti ujedno i svedok izjave poslednje volje.

(5) Ako se pismena izjava poslednje volje ili zapisnik o toj izjavi sastoji iz više tabaka, oni se moraju sašiti i oba kraja jemstvenika sudskim pečatom zapečatiti, a osim toga svaki tabak moraju potpisati gore pomenuta lica.

(6) U zapisniku o primljenoj pismenoj ili usmenoj izjavi poslednje volje, mora se naznačiti i to, na koji je način utvrđena istovetnost onoga, koji je izjavu poslednje volje predao pismeno ili dao usmeno. Zapisnik će potpisati onaj, koji je izjavio poslednju volju, sudija, zapisničar i svedoci izjave poslednje volje, kao i svedoci istovetnosti, ako je ovih poslednjih bilo.

(7) Pismena naredba poslednje volje i zapisnik o usmenoj izjavi poslednje volje čuvaće se na posebnom za to određenom mestu po propisima Sudskog poslovnika.

Time što se poslednja volja izjavi pred sudom ili preda sudu na čuvanje, načinjen je javni testamenat s pravnim dejstvom javne isprave tj. ustanovljuje se pretpostavka da je isprava istinita (§ 406 grpp.). Za pismeni javni testamenat je potrebno, da se pismena izjava poslednje volje lično preda sudu, da je ta izjava svojeručno potpisana od zaveštaoca, da

se o predaji i o potpisu sastavi zapisnik i da se taj zapisnik potpiše od lica označenih u § 589 o. g. z.

Usmeni javni testamenti izjavljuju se u zapisnik, i za to je potrebno: lična izjava poslednje volje u prisustvu zvaničnih lica i svedoka označenih u § 589 o. g. z., sastavljanje zapisnika koji će se čuvati kao i pismeni testamenat i potpis zapisnika.

O pravljenju i primanju testamenta važili su na području Kasacionog suda u Beogradu propisi čl. 161 do 171 pravila o postupanju o nespornim delima.

§ 300

U slučaju nužde moraju spomenuta lica otići u stan onoga, koji hoće pred sudom pismeno ili usmeno izjaviti svoju poslednju volju, primiti njegovu pismenu ili usmenu izjavu poslednje volje, i to staviti u zapisnik uz naznačenje dana, godine i mesta.

§ 301

(1) U područjima, u kojima još ne postoji ustanova javnih beležnika, stranka može sreskom sudu predati na čuvanje vansudsku pismenu izjavu poslednje volje u otvorenom ili zapečaćenom omotu.

(2) Ako je takva izjava poslednje volje predana otvoreno, sudija će je pregledati i upozoriti donosioca na formalne i druge nedostatke, koji izjavljenu volju čine nevažećom.

(3) Isprava staviće se u sudski omot, bila ona predana otvorena ili zatvorena, zapečatiti i na omotu naznačiti čija je izjava poslednje volje u njemu, a stranci će se dati potvrda o prijemu sastava.

(4) O tom će se sastaviti zapisnik. Pismena naredba poslednje volje čuvaće se na način spomenut u § 299 stav 7.

Min. obrazloženje: „Nesporna pravila za Srbiju predviđaju i dužnost sudova, da primaju radi čuvanja i vansudske testamente (čl. 166 i sl.).

Gde nema javnih beležnika, potrebno je da tu dužnost vrše sudovi, pa se stoga u § 301 projekta predviđa i čuvanje vansudskih izjava poslednje volje kod suda."

Za izjavljivanje poslednje volje i čuvanje vansudskih pismenih izjava poslednje volje nadležni su sreski sudovi;

ali nije neophodno potrebno da to mora biti sreski sud prebivališta zaveštaoca, jedino u slučaju nužde, kad se testamenat sastavlja u kući zaveštaoca mora ovo mesto biti u području onog sreskog suda koji sastavlja taj akt. Nije dopušteno predati na čuvanje vansudsku izjavu poslednje volje preko punomoćnika, pošto ova delatnost sačinjava deo izjave poslednje volje za koju je isključeno zastupanje. Iako se u gornjem paragrafu ne propisuje da zapisnik, omot i potvrda o prijemu poslednje volje moraju da budu datirani, nema sumnje da zapisnik važi kao datum izjave poslednje volje. (Vidi Ehrenzweig 2, druga polovina, § 500 str. 409).

§ 302

(1) Ako stranka ne zna službeni jezik, a sudija i zapisničar ne znaju jezik stranke, pozvaće se zakleti tumač i još dva svedoka, koji uz službeni jezik znaju i jezik stranke, pa će se izjava stranke pred svedocima upisati u zapisnik onako, kako je tumač prevede na službeni jezik.

(2) Ovo će se naređenje shodno primenjivati i onda ako je stranka nema, te se samo znacima može sporazumeti.

Zapisnik koji se sastavlja uz učestvovanje tumača i dva svedoka, koji uz službeni jezik znaju i jezik stranke mora da sadrži izričitu napomenu da su tumač i dva svedoka prisustvovali sastavljanju zapisnika, da je izjava poslednje volje prevedena na službeni jezik od strane tumača i da je zatim pročitana svedocima koji su ju priznali kao istinitu i odgovarajuću volji zaveštaoca.

Kod sastavljanja zapisnika sa gluvima ili gluvonemima shodno će se primenjivati propisi § 65, 66 i 67 Zakona o javnim beležnicima.

Nadležnost

§ 303

Svaki je sreski sud dužan vršiti overavanje prepisa, rukopisa ili potpisa i primati usmene ili pismene izjave poslednje volje kao i primati na čuvanje vansudske pismene izjave poslednje volje. Ako je koje lice usmeno ili pismeno izjavilo svoju poslednju volju pred sreskim sudom u čijem području

nema prebivališta ili ako je takvom sudu dalo na čuvanje vansudsku pismenu izjavu poslednje volje, taj je sud dužan da o tome odmah izvesti sreski sud u čijem području to lice ima svoje prebivalište.

Prema §-u 589 o. g. z. sud koji prima pismenu ili usmenu izjavu poslednje volje, treba da sastoji najmanje od dvaju sudskih lica, obavezanih zakletvom, od kojih jedan treba da je sudija u mestu, gde se prima očitovanje. Prema tome sudsko lice koje učestvuje kod izjave poslednje volje mora da ima pravo uredovanja u mestu gde se ta izjava prima; a i u slučaju da se izjava poslednje volje prima izvan suda mora to mesto da leži u području onoga suda kod kojega sudija vrši svoju dužnost.

Proglašenje poslednje volje čuvane kod suda

§ 304

Čim sud dozna za smrt lica, čija se isprava o poslednjoj volji kod njega čuva, proglasiće je i, ako nije sam ostavinski sud, poslaće ceo svoj zapisnik o proglašenju sa tom ispravom sudu, nadležnom za ostavinsku raspravu, pošto zadrži kod sebe overeni prepis isprave.

Min. obrazloženje: „Pošto je celishodno, da se izjava poslednje volje umrlog lica što pre proglasi, predviđa § 304 projekta, da sud, kod kojeg se čuva izjava poslednje volje, bez obzira da li je ostavinski sud ili ne i da li je dotično lice u njegovom području umrlo ili ne, ima istu odmah proglasiti čim dozna za smrt ostavioca, iako taj sud nije ostavinski sud, i da ispravu o poslednjoj volji ima odmah posle proglašenja zapisnikom o proglašenju dostaviti ostavinskom sudu."

U trećem otseku drugog dela §§ 49 i sl. raspravljali smo o proglašenju izjava poslednje volje, o odnosnom zapisniku itd., pa za to upućujemo na već prikazana tumačenja.

Vraćanje pismenih izjava poslednje volje čuvanih kod suda

§ 305

(1) Sudske pismene izjave poslednje volje, kao i vansudske pismene izjave poslednje volje, koje su sudu predane na čuvanje, vratiće sud na zahtev, onom licu, koje je te izjave sudu predalo, ili njegovom punomoćniku iskazanom overenim punomoćijem, koje glasi na taj posao.

(2) O tom će on sastaviti zapisnik u kome se mora navesti, na koji je način utvrđena istovetnost lica, kojoj je isprava vraćena, a ako je to punomoćnik, punomoćije mora se zadržati.

(3) Povraćajem, sudska pismena izjava poslednje volje gubi snagu sudske izjave poslednje volje, ali važi dalje kao vansudska izjava, ako ima za to sve zakonske uslove. Na to ima sudija da upozori stranku, a u zapisniku napomenuće se da je to učinjeno.

(4) Sudski zapisnici, koji sadrže usmenu izjavu poslednje volje, neće se ni u kojem slučaju izdavati, ali se na zahtev stranke mora u zapisnik uzeti izjava o opozivanju ili preinačenju usmene izjave poslednje volje, pri čemu se mora postupati isto onako, kao pri primanju prvobitne izjave poslednje volje.

Min. obrazloženje: „Naređenja § 305 projekta o vraćanju pismenih izjava poslednje volje čuvanih kod suda odgovaraju propisima § 81 Zakona o javnim beležnicima.

Ostala naređenja ovog dela ne zahtevaju naročitog obrazloženja."

Pomenuti § 81 Zakona o javnim beležnicima propisuje da javni beležnik može pismenu izjavu poslednje volje, koju je sačinio u obliku javnobeležničkog akta ili koja mu je predata na čuvanje, vratiti onome, koji mu je istu predao, ali samo onda, ako ovaj to zatraži lično ili preko lica, koje je on naročito za to ovlastio javno overenim punomoćijem. O vraćanju te isprave ima se sastaviti poseban javnobeležnički akt. Usled vraćanja te isprave naredba poslednje volje gubi samu snagu izjave poslednje volje pred sudom. Javni beležnik je dužan na to stranku upozoriti, a da je to učinio, dužan je napomenuti u javnobeležničkom aktu sastavljenom o vraćanju.

Ovlašćenje za javne beležnike

§ 306

Zakon o javnim beležnicima propisuje, ukoliko poslove iz ovog dela mogu da vrše i javni beležnici.

Završno naređenje

§ 307

Ovaj Zakon stupa u život kad ga Kralj potpiše i kad se obnaroduje u „Službenim novinama", a dan kada će dobiti obaveznu snagu, odrediće se posebnim zakonom.

Preporučujemo Našem Ministru pravde, da ovaj zakon obnaroduje, svima Našim Ministrima da se o izvršenju njegovom staraju, vlastima zapovedamo da po njemu postupaju, a svima i svakome da mu se pokoravaju.

Broj 71720
24 jula 1934 godine
u Beogradu

ALEKSANDAR, s. r.

Ministar pravde,
Bož. Ž. Maksimović, s. r.

Video i stavio Državni pečat,
Čuvar državnog pečata,
Ministar pravde,
Bož. Ž. Maksimović, s. r.

Pretsednik Ministarskog saveta,
Nik. T. Uzunović, s. r.

(Sleduju potpisi ostale g.g. ministara)

Gornji zakonski tekst obnarodovan je u „Službenim novinama" od 1 avgusta 1934 g. Broj 175 — XLV, a propise o stupanju na snagu sadržava Uvodni zakon (Uvp.) otštampan na početku ove knjige.

LITERATURA I SKRAĆENJA

Amtl. S. = Amtliche Sammlung (odluke Vrhovnog suda u Beču, objavljene od samog tog suda).

Aranđelović Dr. D. = Teorija građanskog sudskog postupka (1924); Građansko procesno pravo (1932-1934).

Austrijski Patenat ili samo Patenat = izvanparbeni postupak od 9. VIII. 1854 g.

Bartsch — Polak = Konkursordnung, Ausgleichsoordnung, Anfechtungsordnung und deren Einführungsverordnung; dva sveska, Wien, Tempsky 1916 i 1917 g.

Canstein = R. Freiherr von Canstein, Das neue Oesterreichische Zivilprozessrecht, kao prvi deo treće sveske ukupnog dela „Die Rechtsverfolgung im Internationalen Verkehr", obelodanjena od Franz Leska i W. Löwenfeld, Berlin 1901 g.

Chiovenda Giuseppe = Principi di diritto processuale civile, sveska I. i II. — Napoli, 1923 g.

Čekz. = Čekovni zakon od 29. XI. 1928 g.

E. S. = Dr. E. Eberl i Dr. R. Sajovic: Die Exekutionsordnung in ihrer Anwendung im Königreiche S. H. S.

Ehrenzweig = Dr. Armin Ehrenzweig, System des oesterreichischen allgemeinen Privatrechtes, 4 sveska, Wien, Manz, 1925—1928 g.

Endermann = Endermann Dr. F.: Die Entmündigung wegen Trunksucht.

Friedländer = Dr. Josef Friedländer: Die Vorschriften über Rechtsangelenheiten ausser Streitsachen, Manz. Wien 1904 g.

Grpp. = Građanski parnični postupnik od 13 jula 1929 g.

Gl. U. = Glaser & Unger, Sammlung von zivilrechtlichen Enstcheidungen des obersten Gerichtshofes.

Gl. U. n. k. = ista zbirka, novo kolo (neue Folge).

G. Z. = Gerichts — Zeitung, Beč.

Godina = Godina Dr. Dionis: Praktični prikaz grpp.
„ „ „ „ Priručnik zakona o izvršenju i obezbeđenju.
Goršić grpp. = Dr. Franja Goršić: Komentar građanskog parničnog postupka.
Goršić Ip. = Dr. Franja Goršić: Tumač zakona o izvršenju i obezbeđenju.
Goršić Stz. = Dr. Franja Goršić: Komentar stečajnog zakona.
Goršić U.p. = Dr. Franja Goršić: Komentar zakona o opštem upravnom postupku.
Ip. = Zakon o izvršenju i obezbeđenju od 9. VII. 1930 g.
Izvanparbeni postupnik — Bilježnički red — uredio Dr. E. Lovrić, Knjižara Kugli, Zagreb.
Jur. Bl. = Juristische Blätter.
Kp. = krivični sudski postupnik od 16. II. 1929 g.
k.z. = krivični zakonik od 27 januara 1929 g.
Klang = Komentar zum allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, izdan po Dr. Klang, Beč, Državna tiskara (1927 do 1934 g. još nedovršeno).
Krek—Škerlj = Dr. Gregor Krek i Dr. Milan Škerlj: Fassung und Anwendung der Zivilprozessgesetze im Königreich S H. S.
Lent = Friedrich Lent: Freiwillige Gerichtsbarkeit, II. Auflage, Verlag von Julius Springer, Berlin 1928 g.
Mz. = Menični zakon od 29. XI. 1928 g.
Min. obrazloženje = Obrazloženje projekta zakona o sudskom vanparničnom postupku i Uvp., izradio Dr. Bertold Ajzner, načelnik Zakonodavnog odelenja Ministra pravde.
Mortara = Lodovico Mortara: Manuale della procedura civile, IX. Utet — Torino.
Nemethy = Dr. Friedrich Nemethy: Die Formulare des Verfahrens ausser Streitsachen in praktischer Anwendung gezeigt und mit Materialien ausgestattet, IV. Auflage, besorgt von Dr. Josef Hanke, Manz, Wien 1927 g.
Neumann = Dr. Georg Neumann: Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, IV, Wien, Manz, 1927 — 1928 g.
Not. Z. = Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit, Beč.
odl. = odluka, a u citatima odluka Vrhovnog suda u Beču.

O.g.z. = opšti građ. zak. od 1. VI. 1811 g., na snazi na svim pravnim područjima sem srpskog i crnogorskog (novele od 12. X. 1914 g., 22. VI. 1915, i 19. X. 1916 g. na snazi na području Ljubljanskog i Splitskog Višeg zemaljskog suda).
Pahorukov Zb. U. i K. = Nikolaj D. Pahorukov, inspektor Min. pravde: Zbirka Ugovora i Konvencija o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima.
Pahorukov Zb. R. = Nikolaj D. Pahorukov: Zbirka Raspisa i t. d.
Pateri = G. Pateri: La pratica gindiziaria civile.
Perić = Živ. M. Perić: Porodično pravo.
Pr. = Slovenski pravnik, Ljubljana.
Pravosuđe = Časopis za sudsku praksu, Beograd.
Pravila = Pravila o postupanju u nespornim (vanparničnim) delima od 13. i 23. XII. 1872 g. br. 4971 predratne Srbije.
r. = rešenja i odluke vrhovnog suda u Beču.
Rintelen = Dr. Anton Rintelen: Grundriss des Verfahrens ausser Streitsachen, Manz, Wien, 1904 g.
Rušnov = Pomoćnik za odvjetnike, bilježnike i sudce, sastavio Adolfo Rušnov, preradio Dr. Posilović, 1909, naklada Kugli, Zagreb.
So = Uredba o sudskim ostavama.
Schlegelberger = Dr. Franz Schlegelberger: Freiwillige Gerichtsbarkeit, 1927 sadržava opširna uputstva o svim pitanjima i o specijalnoj literaturi Vp.
Schneider = von Schneider: Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, vom 17. V. 1898, III. Auflage, Kessler 1908.
Schuster = Schuster — Bonnot Ferdinand: Kommentar zum Gesetze über das Verfahren ausser Streitsachen, Wien.
Sl. Nov. = Službene novine, Beograd.
Sp. = Sudski poslovnik.
Stz. = Stečajni zakon od 22. XI. 1929 g.
Vp. = Zakon o sudskom vanparničnom postupku.
Ugrpp. = Uvodni zakon za grpp.
Uvp. = Uvodni zakon za vanparnični postupak.
Werk = Werk Dr. Hugo: Teoretsko-Praktični Priručnik jugoslovenskog građanskog parničnog prava — sveska I. Zagreb, 1932 g.

Za. = Zakon o advokatima od 17. III. 1919 g.
Zzk. = Zakon o zemljišnim knjigama od 18. V. 1930 g.
Zb. = Zakon o javnim beležnicima od 11. IX. 1930 g.
Zuglia = Verona — Zuglia: Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama, Jugoslovenska štampa d. d. Zagreb 1930 g.
Zpr. = Zakon o prinudnom poravnanju van stečaja od 22. XI. 1929 g.
Zst. = Zakon o sudskim taksama od 30. V. 193B0 g.
Ostala dela i monografije citirane su u samom tekstu knjige.

PREGLED SADRŽAJA

UVODNI ZAKON ZA ZAKON O SUDSKOM VANPARNIČNOM POSTUPKU. (Uvp.)

Strana

I. Stupanje na snagu Zakona o sudskom vanparničnom postupku čl. 1 V
II. Opšta naređenja. Raniji zakoni, uredbe i naredbe čl. 2—5 VI
Izuzimanje članova Kraljevskog doma i eksteritorialnih lica od propisa Vanparničnog postupnika .l. 6 IX
Nadležnost za postavljanje štitnika vanbračnom detetu ili nahodčetu posle prestanka zavodskog staranja čl. 7 X
Značaj izraza Građanski zakonik čl. 8 . . . X
Primena propisa Uvodnog zakona za Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama čl. 9 XI
III. Građansko-pravna naređenja čl. 10 . . . XII
1) Zvanično štitništvo
Zavodsko štitništvo čl. 11—13 XII
Generalno štitništvo čl. 14 XIII
2) Oduzimanje svojevlasti
Potpuno oduzimanje svojevlasti čl. 15 . . XIII
Delimično oduzimanje svojevlasti čl. 16 . . XIV
Postavljanje skrbnika i pomoćnika čl. 17 . . XIV
Prava i dužnosti pomoćnika čl. 18 XV
Uprava imovinom čl. 19 XV
Vraćanje oduzete svojevlasti i preinačenje stanja nesvojevlasti čl. 20 XV
3) Privremeno staranje (privremeno pomoćništvo) određivanje i prestanak privremenog pomoćništva čl. 21 XV

		Strana
	Prava i dužnosti privremenog pomoćnika čl. 22	XVI
	Valjanost pravnih dela učinjenih za vreme privremenog pomoćništva čl. 23	XVI
4)	Obnavljanje i ispravljanje međa (granica) čl. 24—25	XVI
IV.	Primena naslednog prava pojedinih pravnih područja čl. 26	XX
V.	Prelazna naređenja čl. 27	XX
	Ograničenje primene nekih propisa Zakona o sudskom vanparničnom postupku čl. 27 .	XX
	Opšte prelazno naređenje u pogledu postupka čl. 28	XXI
	Posebna prelazna naređenja u pogledu nekih vrsti vanparničnog postupka	XXII
a)	u pogledu ostavinskog postupka čl. 29 . .	XXII
b)	u pogledu postupka u poslovima starateljstva (štitništva i skrbništva) uopšte čl. 30—31	XXIII
c)	u pogledu postupka o oduzimanju svojevlasti čl. 32—36	XXIV
d)	u pogledu postupka radi sudskog poništaja isprava čl. 37	XXVIII
	Prelazna naređenja u pogledu primene Zakona o izvršenju i obezbeđenju čl. 38	XXIX
	Prelazna naređenja u pogledu nadležnosti čl. 41	XXIX
VI.	Posebna prelazna naređenja za područja Kasacionog suda u Beogradu i Velikog suda u Podgorici čl. 42—34	XXXI
VII.	Posebna prelazna naređenja za područja Apelacionog suda u Novom Sadu čl. 44 i 46 .	XXXII
VIII.	Završna naređenja čl. 47	XXXV

ZAKON O SUDSKOM VANPARNIČNOM POSTUPKU

PRVI DEO — OPŠTA NAREĐENJA

		Strana
	Vanparnično pravo, njegov istoriski razvitak i i pojam	3
	Osnovna načela vanparničnog postupka . .	9
I.	Načelo slobodnog ocenjivanja dokaza . . .	11

		Strana
II.	Načelo postupanja po službenoj dužnosti . .	13
III.	Načelo istraživanja po službenoj dužnosti .	14
IV.	Načelo obostranosti	18
V.	Načelo jedinstvenosti postupka	19
I.	Opšta naređenja §§ 1—21	19
II.	Priroda opštih naređenja	19
	Postupanje po službenoj dužnosti §§ 1—2 . .	20—27
	Realna nadležnost § 3	35—36
	Javni beležnici kao sudski poverenici § 4 . . .	37—39
	Učesnik § 5	39
	Predlozi i molbe (podnesci) § 6	40—43
	Zastupanje advokatom § 7	44
I.	Dostavljanje § 8	45
1.	Dostavljanje u vlastite ruke	45
2.	Dostavljanje opšte (redovno, obično)	45
3.	Dostavljanje javnom objavom	46
II.	Dostavljanje eksteritorialnim licima	47
III.	Dostavljanje u inostranstvu	48
	Ferijalne stvari § 9	50
	Prethodna pitanja § 10	53
	Ocenjivanje dokaza § 11	53
	Pravni lekovi §§ 12—17	53—63
	Revizijski rekurs	58
	Pravna snaga sudskih odluka § 18	63
	Izvršenje § 19	65—72
I.	Predmet izvršenja	67
II.	Prinudna sredstva	67
	Troškovi § 20	72—83
a)	Opšte napomene	73
b)	Sudske takse	73
1.	Opšte odredbe tarife	73
	Tar. br. 17 — Podnesci	73
	Tar. br. 18 — Zapisnici	74
	Tar. br. 19 — Prilozi	75
	Tar. br. 20 — Duplikati	75
	Tar. br. 21 — Prepisi	75
	Tar. br. 22 — Poravnanja	75
2.	Posebne odredbe tarife	76
	Tar. br. 23 — Sudske procene (dobrovoljne) i ustanovljenje oštete kod eksproprijacije . .	76

Strana

Tar. br. 24 — Javne prodaje 76
Tar. br. 25 — Paušalna taksa za ostavinske rasprave 76
Tar. br. 26 — Testamenti 77
Tar. br. 27 — Podnesci 77
Tar. br. 28 — Odluke 78
Tar. br. 29 — Overenje potpisa i prepisa . . 79
c) Troškovi za advokatsko zastupanje 80
d) Nagrada javnih beležnika 80
Primena propisa Građanskog parničnog postupnika § 21 . . . . . 83—91
I. Opšta napomena 84
1) O nadležnosti 85
2) O strankama 86
3) O punomoćnicima 87
4) O siromaškom pravu 88
5) O postupku 89
6) O usmenoj raspravi 89
7) O dokazima 90
8) O zaključcima 91

DRUGI DEO.

Strana

II. Uvod o zakonskim propisima o raspravi zaostavštine.
Pojam 95
Strana zakonodavstva 95
O raspravi zaostavštine §§ 22—132 . . . 89—100

Prvi otsek.

Opšta naređenja §§ 22—31 . . . . . 100—102
Pokretanje postupka § 22 102
Nadležnost suda § 23 . . . . . 102—104
Zaostavštine naših državljana 104
Zaostavštine inostranaca § 25—27 . . . . 105—110
Zasebno raspravljanje zaostavštine opterećene fideikomisarnom supstitucijom § 28 . . . 110
Ovlašćenje ostavinskog suda § 29 110

Strana

Saradnja sreskog suda u čijem je području ostavilac umro § 30 111
Saradnja javnih beležnika § 31 112

Drugi otsek.

O smrtovnici §§ 32—48 . . . . . 113—129
Prijava smrtnih slučajeva. Naredbe radi sastavljanja smtovnice §§ 32—34 113
Obrazac prijave slučajeva smrti 115
Obrazac naređenja da se sastavi smrtovnica . 115
Kako se sastavlja smrtovnica §§ 35—38 . . . 116
I. Službeni obrazac smrtovnice 117
II. Obrazac smrtovnice, kad je ostavljena imovina tako neznatna, da je nepotrebno o njoj raspravljati 119
Stavljanje zaostavštine pod pečat § 39—44 . 121—126
Naročite naredbe pri sastavljanju smrtovnice § 45 127
Predaja smrtovnice sudu §§ 46—47 128
Sastavljanje smrtovnice i vođenje ostavinske rasprave iza lica umrlih u javnim bolnicama ili u sličnim javnim ustanovama § 48 . . 129

Treći otsek.

Proglašenje izjava poslednje volje §§ 49—57 130—141
Proglašenje pismenih izjava poslednje volje §§ 49—51 . . . . . 130—132
Obrazac zapisnika proglašenja pismene izjave poslednje volje 131
Potvrda na testamentu 132
Proglašenje usmenih izjava poslednje volje §§ 52—54 133
Obrazac zapisnika o proglašenju usmenih izjava poslednje volje, o kojima postoji uredno sastavljeno pismeno 133
Obrazac zapisnika saslušanja svedoka usmene izjave poslednje volje 134
Obrazac predloga da se saslušaju svedoci usmene izjave poslednje volje 136

Čuvanje isprava o izjavama poslednje volje § 55 138
Ugovor o nasleđivanju § 56 140
Proglašenje i čuvanje izjava poslednje volje učinjene pred javnim beležnikom § 57 . . 140

Četvrti otsek.

Naredbe suda na osnovu smrtovnice i na osnovu izjave poslednje volje §§ 58—68 . 141—160
Opšte naređenje § 58 141
Kad nema nikakve ili ima samo neznatne imovine § 59 142
Kad dugovi prelaze aktivnu imovinu § 60 . 145
1. Uručenje zaostavštine jure crediti 145
2. Postupak 146
3. Obrazac zapisnika o raspravi jure crediti . 147
Otvaranje stečaja zaostavštine § 61 . . . 149
Obaveštenje naslednika §§ 62—66 . . . . 150—156
Obaveštenje drugih lica i vlasti § 67 . . . 156
Naredbe u pogledu popisivanja zaostavštine § 68 157
Obrazac zaključka suda ako su naslednici nepoznatog boravišta 158
Javni oglas u smislu §-a 104 160

Peti otsek.

Popisivanje zaostavštine i potvrđivanje stanja zaostavštine potpisom umesto zakletve §§ 69—88 160
Slučajevi popisa zaostavštine § 69 160
Određivanje sudskih izaslanika za vršenje popisa § 70 161
Pozivanje stranaka i veštaka § 71 162
Izvršenje popisa pri sastavljanju smrtovnice § 72 163
Obrazac popisa 163
Sudska odluka po popisu 164
Ako je zaostavština neznatna 164
Zapisnik ostavinske rasprave kod neznatnih zaostavština 165

Strana
Odluka po takovom zapisniku 166
Sadržaj popisa § 73 167
Dužnost sudskog izaslanika pri popisivanju § 74 168
Papiri od vrednosti § 75 169
Druge tražbine zaostavštine § 76 169
Pokretne telesne stvari § 77 170
Nepokretnine § 78 171
Pozivanje veštaka radi procene § 79 . . . 172
Tuđe stvari § 80 173
Stanje dugova § 81 174
Popisivanje imovine trgovačkih i drugih radnja § 82 175
Popisivanje svešteničkih nadarbina § 83 . . 176
Popis i predaja popisa zaostavštine § 84 . . 176
Odluka suda po primitku popisa 177
Posebni i glavni popisi zaostavštine § 85 . 177
Troškovi popisivanja § 86 178
Obrazac popisa zaostavštine 180
Potvrda o imovinskom stanju zaostavštine potpisom umesto zakletve § 88 183
Obrazac nasledničke izjave uz potvrdu o imovinskom stanju zaostavštine potpisom umesto zakletve 184
Odluka po takvoj prijavi 186

Šesti otsek

Prihvat nasledstva (naslednička izjava) §§ 89—105 . . . . . 187—220
Davanje nasledničke izjave §§ 89—91 . . . 187—190
A) Obrazac pismene nasledničke izjave 190
Odluka po takvoj izjavi 191
B) Obrazac nasledničke izjave, dane usmeno na zapisnik suda. Zapisnik 192
Odluka po takvom zapisniku 192
Rok za promišljanje § 92 193
Posledice kad se propusti naslednička izjava § 93 193
Oblik i sadržaj nasledničke izjave § 94 . . . 196—201

Strana

Suprotne nasledničke izjave § 98 . . . . . 202—212
Zaključak suda po podnošenju suprotnih nasledničkih izjava 206
Zapisnik o saslušanju izjavljenih naslednika 207
Zaključak kojim se upućuje naslednike na parnicu 208
Postupak ako su naslednici nepoznati §§ 101—102 212
Postavljanje skrbnika 213
Odluka o postavljanju skrbnika 214
Javni oglas pozivanja naslednika 215
Predaja zaostavštine bez naslednika državi § 103 218
Postupak ako je boravište naslednika nepoznato § 104 218
Objavljivanje oglasa § 105 219

Sedmi otsek.

Pozivanje verovnika § 106 . . . . . 220—224
Praktičan primer pozivanja verovnika . . . 222
a) Obrazac predloga za pozivanje verovnika i rešenje takvog predloga 222
b) Zaključak suda po takvom predlogu . . . 223
c) Obrazac oglasa za pozivanje verovnika zaostavštine 223
Prijava tražbina § 107 224
Ročište za prijavu tražbine 225
Praktičan primer prijave i likvidacije tražbina zaostavštine 225
a) Obrazac prijave ostavinske tražbine . . . 225
b) Obrazac zapisnika za prijavu i ispitivanje tražbine 226
c) Zaključak suda po takvom zapisniku . . . 227.

Osmi otsek

Zaostavštine inostranaca §§ 108—113 . . . 228—239
Sastavljanje smrtovnice i mere za obezbeđenje zaostavštine § 108 228

Strana

Praktičan primer rasprave zaostavštine inostranaca 230
a) Zaključak suda po podnesenoj smrtovnici . . 230
b) Oglas 231
c) Izveštaj stranoj sudskoj vlasti 231
Mere za obezbeđenje naslednika legatara i verovnika iz naše zemlje §§ 109—112 . . . 235
Zadržavanje inostrane zaostavštine 235
Prorogacija nadležnosti suda zaostavštine . . 236
Obrazac predloga da se zaostavština inostranaca vrši kod domaćeg suda 237
Izveštaj stranoj sudskoj vlasti 238
Javni oglas suda 238
Međunarodni ugovori § 113 239

Deveti otsek

Naredbe o stvarima zaostavštine dok traje ostavinska rasprava §§ 114—116 . . . . 239—246
Predaja zaostavštine naslednicima na upravu i dozvola prodaje stvari iz zaostavštine (§ 114) 239
Obrazac predloga za prodaju zaostavštine pre dovršene rasprave 243
Zaključak po takvom predlogu 244
Dražba § 116 245

Deseti otsek

Uručenje (predaja) zaostavštine § 117—143 246—300
Uslovi za uručenje § 117 246
Izveštaj o ispunjenju uslova za uručenje zaostavštine § 118 248
Izveštaj o namirenju naslednih taksa § 119 249
Nasledne takse 252
Tablica za naplatu takse za poklone i nasleđa po T. br. 23 253
Izveštaj o ispunjenju poslednje volje § 120 252
Propisi o legatima §§ 121—123 . . . . . 257—259
Obaveštenje otsutnog i nepoznatog legatara 260
Obrazac takvog izveštaja 260

	Strana
Dokaz o izvršenju poslednje volje § 124	260
Izveštaj o nužnom delu nesvojevlasnih lica § 125	262
Saradnja izvršioca poslednje volje § 126	264
Obaveštenje izvršioca poslednje volje	264
Delatnost izvršioca poslednje volje	265
Deoba nasledstva §§ 127—132	265—279
Kad su naslednici svojevlasni §§ 127—128	267
Kad ima nesvojevlasnih naslednika § 129	268
Primer rasprave i deobe zaostavštine pred sudom	271
Zapisnik rasprave zaostavštine	271
Deobna isprava §§ 131—132	272
Zaključak po takvoj ispravi	274
Primer rasprave i deobe zaostavštine pred javnim beležnikom	274
Razdeoba zaostavštine	276
Izveštaj javnog beležnika	277
Zaključak po takvom izveštaju	278
Konačni spisak zaostavštine §§ 133—134	279
Obrazac podneska i konačnog spiska zaostavštine	279
Ubrzanje postupka pri malim zaostavštinama § 135	281
Odluka o uručenju (predaji) zaostavštine § 136	283
1) Obrazac odluke o uručenju (predaji) zaostavštine, ako u zaostavštini nema nepokretne imovine	284
2) Obrazac odluke o uručenju (predaji) zaostavštine, ako u zaostavštini ima nepokretne imovine	285
3) Uručenje legata § 137	286
Obrazac uknjižbene potvrde za nepokretni legat	288
Uknjižbena potvrda	288
Upisivanje u zemljišne knjige §§ 140—141	290
Obrazac predloga za uknjižbu prava vlasništva na osnovu odluke o uručenju	291
Obrazac zaključka donesenog na osnovu pri-	

	Strana
jave da je odluka o uručenju postala pravnosnažna	293
O naknadno pranađenoj imovini § 142	294
Praktičan primer postupka, kada se naknadno pronađe imovina zaostavštine za koju se pre nije znalo	296
a) Predlog prijave naknadno pronađene imovine	296
b) Zapisnik o naknadno pronađenoj imovini	298
c) Odluka po takvom zapisniku	299
O naknadno pronađenoj izjavi poslednje volje § 143	299

TREĆI DEO.

Postupak u poslovima starateljstva (štitništva skrbništva i pomoćništva) §§ 144—215	301
Opšte napomene	302

Prvi otsek

Opšta naređenja §§ 144—145	309—315
Praktičan primer prijave i postavljanja štitnika	310
Zaključak po takvoj prijavi	311
Obrazac štitničkog pisma	311
Zapisnik o zavetovanju štitnika	312
Štitništvo inostranaca	313
Nadležnost § 146	315—319
Naročite dužnosti starateljskog suda § 152	320

Drugi otsek.

Posebna naređenja o štitništvu §§ 153—186	321
Odobravanje ugovora §§ 153—155	321—328
I. Praktičan primer dobrovoljne prodaje kuće maloletnika	323
II. Praktičan primer prodaje nepokretnine maloletnika javnom dražbom	325
Praktičan primer odobrenja kupoprodajnog ugovora u interesu maloletnika	327
Dozvola za stupanje u brak § 156	328

Strana

Praktičan primer postupka davanja dozvole za stupanje u brak 330
Plodonosno ulaganje glavnice §§ 159—161 332—337
Štitnički računi §§ 162—175 . . . . . 337—348
Obrazac polaganja štitničkog računa . . . 340
Zaključak o likvidaciji štitničkih računa . . . 344
Zaključak po takvom zapisniku 344
Predaja imovine § 176 348
Oslobođenje od očinske vlasti i proglašenje za punoletnog § 177 349
1) Materijalno-pravni propisi koji se odnose na otpuštanje ispod očinske vlasti i proglašenje za punoletnog 350
2) Praktičan primer postupka otpuštanja ispod očinske vlasti 351
3) Praktičan primer postupka radi proglašenja za punoletnog 352
Produženje očinske vlasti ili štitništva § 178 354
Oduzimanje očinske vlasti § 179 355
Posebna naređenja za vanbračnu decu §§ 180—182 356

Treći otsek.

Posebna naređenja o skrbništvu i pomoćništvu
1. Opšte naređenje § 183 359
2. Oduzimanje svojevlasti 560
Nadležnost za postupak radi oduzimanja svojevlasti § 184 360
Pokretanje postupka § 185 365
a) Obrazac predloga da se povede postupak radi potpunog oduzimanja svojevlasti zbog duševne bolesti 368
b) Obrazac predloga da se povede postupak radi delimičnog oduzimanja svojevlasti zbog rasipništva 369
Postupak §§ 187—188 . . . . . 370—374
Odluka o oduzimanju svojevlasti §§ 189—190 374—377
Vraćanje svojevlasti i preinačenje stanja nesvojevlasti § 191 . . . . . .

Strana

Postupak pri primanju u zavod za duševne bolesti ili slične zavode §§ 193—197 . . . 379—390
Privremeno staranje § 196 386
Obrazac zaključka kojim se postavlja privremeni skrbnik 389
Dostavljanje odluka § 197 389
Početak dejstva oduzimanja svojevlasti, njegovog vraćanja ili preinačenja stanja nesvojevlasti § 198 390
Objavljivanje i zabeležavanje u zemljišnim knjigama § 199 390
Obrazac odluke o oduzimanju svojevlasti . . 391
Obrazac odluke o postavljanju skrbnika . . 392
Oduzimanje svojevlasti inostrancu § 200 . . 393
Troškovi § 201 394

Četvrti otsek.

Starateljska poverenstva i starateljski saveti 397
Starateljska poverenstva §§ 202—207 . . 397
Starateljski saveti §§ 208—209 400
Prepiska starateljskih poverenstava i starateljskih savetnika § 210 401
Bliža naređenja o starateljskim poverenstvima i savetima § 211 401

ČETVRTI DEO.

O usvojenju i pozakonjenju 405
1) Usvojenje §§ 212—214
Postupak radi usvojenja svojevlasnog lica . . 407
Ugovor o usvojenju 408
Predlog da se potvrdi usvojenje 408
Postupak radi usvojenja maloletnog lica . . 409
2) Pozakonjenje §§ 215—216
Utvrđenje očinstva § 215 . . . . . 410—413
Pozakonjenje milošću Vladaoca §§ 217—218
a) Ako je dete koje se ima pozakoniti svojevlasno 414
b) Ako dete koje se ima pozakoniti, nije svojevlasno 416

PETI DEO.

	Strana
Dobrovoljna procena i prodaja	419
Nadležnost §§ 220—221	422
Postupak § 222	423
Procena § 223 i 224	423—426
a) Obrazac molbe za dobrovoljnu procenu i dražbu	424
b) Zaključak po takvoj molbi	424
c) Zapisnik o dobrovoljnoj proceni	425
d) Rešenje takvog zapisnika	426
Dražba §§ 225—226	427
Dražba nepokretnina §§ 227—228	428—429
Polaganje kupovne cene sudu § 229	430
Troškovi § 230	430
Praktičan primer postupka radi dobrovoljne prodaje	431
I. Dražbeni uslovi	431
II. Dražbeni oglas	433

ŠESTI DEO.

Proglašenje nestalog za umrlog i dokazivanje smrti	435
Nadležnost § 231	437
Proglašenje nestalog za umrlog §§ 232—233	440
Obrazac molbe za pokretanje postupka da se nestalo lice za koje se u zakonskom roku nije ništa doznalo proglasi za umrlog	442
Obrazac molbe za pokretanje postupka da se nestalo lice koje je bilo u smrtnoj opasnosti proglasi za umrlo	443
Odluka o pokretanju postupka radi proglašenja za umrlog	444
Zapisnik po molbi za proglašenje mrtvim	446
Proglašenje za umrlog	447
Postupak radi proglašenja za umrlog i postupak radi raskinuća braka	447
Odluka pokretanja postupka radi proglašenja za umrlog i postupka radi raskinuća braka	448

	Strana
Proglašenje za umrlog i proglašenje da je brak raskinut	448
Dokazivanje da je nestali umro § 236	449
Obrazac molbe za pokretanje postupka radi dokazivanja da je nestali umro	450
Pokretanje postupka za dokaz smrti	451
Odluka o dokazu smrti	452
Ukidanje ili ispravljanje odluke o proglašenju nestalog za umrlog ili o dokazivanju smrti nestalog §§ 237—239	452—455

SEDMI DEO.

Sudski poništaj isprava (amortizacija)	457
Opšte napomene	459
Dopustivost poništaja § 240	460
Menica i čekova	462
Nadležnost § 241	464
Postupak §§ 245—252	467
1) Ovlašćenje za podnošenje predloga za poništaj isprava § 247	468
2) Sadržaj takvog predloga § 247	468
3) Obrazac predloga za pokretanje postupka radi poništaja deonice	469
4) Obrazac predloga za pokretanje postupka radi poništaja štedne knjižice	470
5) Obrazac predloga za pokretanje postupka radi poništaja menice. (Prvi upit)	472
Oglas §§ 249—252	473
a) Izgubljena deonica	475
b) Izgubljena štedna knjižica	475
c) Izgubljena menica	476
Dejstvo pokretanja postupka i zabrana plaćanja § 253	476
Obustava postupka § 254	478
Ponovno traženje izjave od obveznika. (Drugi upit) § 255	479
Odluka o poništaju § 256	480
Obrazac odluke o poništaju	482
Prijava gubitka isprave policijskoj vlasti § 258	482

Strana

Isplata kupona bez poništaja 483
Naređenje za talone § 260 484
Posebna naređenja za državne papire od vrednosti § 261 485
Posebna naređenja o poništaju menica, čekova drugih trgovačkih papira § 262 486

OSMI DEO.

Ostali slučajevi vanparničnog postupka . . 491
Opšte naređenje § 263 491
Naredbe o nezi, vaspitanju i izdržavanju maloletne dece § 264 492
Određivanje miraza i opreme § 265 . . . 495
Uređenje odnošaja među suvlasnicima § 266 496
Raskidanje (razvrgnuće) zajednice §§ 267 do 274 498
Obrazac predloga suvlasnika da se pokrene postupak za raskidanje zajednice . . . 503
Zaključak po takvom predlogu 506
Deoba nepokretnine sudskom prodajom zajedničke stvari § 274 507
Uređenje (obnavljanje ili ispravljanje) međa (granica) 510
Opšte napomene 510
Nadležnost § 275 512
Ovlašćenje za podnošenje predloga § 276 . 513
Sadržaj predloga za uređenje granica . . . 513
a) Obrazac molbe za obnovljenje granica . . 514
b) Obrazac predloga za ispravljanje granica . 515
Postupak za uređenje granica § 277 . . . 516

DEVETI DEO.

O sudskim svedodžbama, potvrdama, uverenjima, sudskim overavanjima i o sastavljanju isprava kod suda 527
Svedodžbe § 284 527
Overavanje prepisa (vidimiranje) § 287 . . 531

Overavanje rukopisa ili potpisa (legalizacija) § 288 533
Inostrane isprave § 289 536
Overavanje za upotrebe u inostranstvu § 290 537
Overenje prevoda. Tumači § 291—297 . . 537
Sastavljanje isprava kod suda § 298 . . . 544
Izjavljivanje poslednje volje pred sudom i čuvanje vansudskih pismenih izjava poslednje volje §§ 299—302 544
Nadležnost § 303 547
Proglašenje poslednjih volja čuvanih kod suda § 304 548
Vraćanje pismenih izjava poslednje volje čuvanih kod suda § 305 548
Ovlašćenje za javne beležnike § 306 549
Završno naređenje § 307 550

STVARNI REGISTAR

Brojevi sa oznakom str. označuju strane, brojevi s oznakom § označuju paragrafe Vp. i oni s oznakom čl. označuju članove Uvp.

Actio finium regundorum str. 510
Adopcija, vidi usvojenje §§ 212—214, str. 405—409
advokati — zastupanje advokatom — advokatska tarifa § 7, str. 44, str. 80, § 20
Agrarna banka čl. 5, str. VIII
Ajzner Dr. Bertold str. 5
aktivnog stanja popis §§ 69—88, str. 160—186
alimentacija § 264, str. 492
amortizacija isprava, vidi — poništaj §§ 240—262, str. 457—486
Aranđelović Dr. Dragoljub str. 6
Austrija str. 48, 96, str. 105—110
autorsko pravo str. 101, 217
autentičnost inostranih javnih isprava § 289, str. 536

beležnici, vidi — javni beležnici § 4, str. 37—39, § 31, str. 112, § 306
beneficium inventarii § 69, str. 160, § 94, str. 196—201
beneficium novorum u rekursu §§ 12—17, str. 53—63, str. 19
bolnice — slučajevi smrti u njima § 48, str. 129
Bosna i Hercegovina str. 4
bračni drugovi — uređenje odnošaja § 264, str. 492
bračne parnice — nadležnost str. 493
bračni sporovi str. 494
Bugarska str. 48, 96, str. 105—110
carine kao privilegirane tražbine str. 234
celishodnost vanparničnog postupka str. 9 i sl.

crkveni legati § 93, str. 176, §§ 121—123
Crna Gora str. 4
curator ad actum, vidi — skrbnik str. 260

Čehoslovačka str. 48, str. 110
činjenično stanje — izviđaji str. 14—18
činovnici državni str. 169
članovi trgovačkog društva str. 175
čuvanje isprava kod suda str. 138, § 299, str. 555

Dalmacija str. 4
deca — naredbe o nezi, vaspitanju i izdržavanju maloletne dece § 264
— određivanje izdržavanja str. 492
— davanje miraza ili spreme § 265, str. 495
delegacija čl. 41, str. XXX, § 231
deoba nasledstva §§ 127—132, str. 265—279
deoni popisi § 85, str. 177
dobrovoljna procena §§ 220—230, str. 419—431
dobrovoljna prodaja §§ 220—230, str. 419—431
dokaz — o važnosti zakona u našoj državi § 286, str. 530
— o ispravama § 21, str. 11, 12, 90
— ocenjivanje str. 11
— u rekursu str. 19
— saslušanjem stranaka str. 17
— svedocima str. 18
— veštacima str. 18
dokazala — dobavljanje po službenoj dužnosti str. 16
dostavljanje § 8, str. 45—48
dozvola za stupanje u brak § 156, str. 328—330
dražbena prodaja predmeta zaostavštine str. 243
dražba § 116, str. 245
državne zadužnice § 261, str. 485
državna trošarina str. 234

fizička deoba zajedničke imovine §§ 267—274, str. 498
formalna strana podnesaka str. 89
forum rasprave zaostavštine § 23, 24, 25, 26, 27

glavnica — plodonosno ulaganje glavnice §§ 159—161, str. 322—337

građanski parnični postupak str. 6
građanski zakon čl. 8 str. X
granice — uređenje međa str. 510—524
gubitak svojevlasti čl. 15—16, str. 360

Haška konvencija o pravnoj pomoći str. 49
Hercegovina, vidi Bosna str. 4
Hrvatska i Slavonija str. 4

ime — usvojenje §§ 212—214, str. 405
imovina zaostavštine — naknadno pronađena imovina § 142, str. 294—299
in integrum restitutio, povraćaj u pređašnje stanje str. 91.
inostranci — zaostavštine inostranaca §§ 25—27, §§ 108—113
— njihovo raspravljanje str. 105—110, str. 228—239
— odredbe o štitništvu str. 313
— usvojenje i pozakonjenje §§ 212—216
— nadležnost str. 405
inostranstvo — dostavljanje str. 48
inostrane isprave — overavanje za upotrebu u inostranstvu § 290, str. 537
isključiva nadležnost vanparničnog suda str. 85—86
iskaz konačni o zaostavštini §§ 133—134, str. 279
iskaz o izvršenju poslednje volje § 120, str. 252
iskaz o plaćanju pristojba zaostavštine § 119, str. 249
iskaz o zakonitom delu nužnih naslednika § 125, str. 262
isprave — overavanje prepisa (vidimiranje) str. 33—35, str. 79, § 287
— overavanje potpisa (legalizacija) § 288, str. 533
isprava o uručenju §§ 117—143, str. 246—300
— o naredbama poslednje volje § 120, str. 252
Italija str. 48, 96, 105—110
izdržavanje § 264, str. 492
izgubljene menice str. 476
izgubljene deonice str. 475
izgubljena štedna knjižica str. 475
izveštaj o sačinjenoj smrtovnici §§ 58—68, str. 230
izvršenje § 19, str. 65—72, čl. 38 str. XXIX
jamčevina § 116, §§ 225—230

javna dražba str. 245, str. 427—429
javni beležnici — sastavljanje javnobeležničkog akta o izjavama poslednje volje § 316 str. 549
— overavanje prepisa § 287, str. 531
— overavanje izvoda iz trgovačkih i poslovnih knjiga § 285, str. 528—530
— overavanje prevoda §§ 291—297, str. 537
— overavanje potpisa § 288, str. 533
— overavanje isprava §§ 299—302 str. 544
javni beležnici kao sudski poverenici § 4, str. 37—39
— provođenje ostavinskih rasprava § 31 str. 112—113
javnobeležničke nagrade str. 80
javne objave, vidi javni oglas str. 46, str. 160, str. 215, 238
jure crediti — uručenje § 60, str. 145—148
juridične osobe — vanparnična sposobnost str. 86—87

Kaducitet § 103, str. 218
Kasacijoni sud čl. 41, str. XXX
kaznione — sačinjavanje smrtovnica o njima § 48 str. 129
Konvencija Haška str. 49
kontumacija str. 91

legat §§ 121—123, str. 257—259
legalizacija § 288, str. 533
legitimacija — pozakonjenje §§ 215—218, str. 410—416
legitimacija za podnošenje rekursa za predlog radi oduzimanja svojevlasnosti § 185, str. 365
lekovi pravni, vidi pravni lekovi §§ 12—17, str. 53—63
lex rei sitae § 3, str. 35—36
maloletnici — oglas pripalih im legata §§ 121—123
— oslobođenje od očinske vlasti § 177, str. 349
— odobravanje ugovora §§ 153—155, str. 321—328
— dozvola za stupanje u brak § 156, str. 328—330
— produženje očinske vlasti ili štitništva § 178
— predaja imovine § 176, str. 348
manifestaciiska zakletva, vidi potvrđivanje stanja zaostavštine potpisom umesto zakletve §§ 69—88

međunarodno privatno pravo, str. 107
menice str. 466, str. 471
miraz § 265, str. 495
molbe u vanparničnom postupku str. 89, § 6

nacrt vanparničnog postupnika str. 5
načela — vanparničnog postupnika str. 9
— jedinstvenosti postupka str. 19
— istraživanja po službenoj dužnosti str. 14
— obostranosti str. 18
— slobodno ocenjivanje dokaza str. 11
nadležnost realna § 3, str. 35—36
nadležnost suda u raspravi zaostavštine §§ 23—26, str. 105—110
nadležnost — u poslovima starateljstva § 146, str. 315—319
— kod usvojenja i pozakonjenja §§ 212—214
— kod dobrovoljne procene i prodaje §§ 220—221
— kod proglašenja za umrlog § 231
— dokazivanje smrti § 236
— kod poništaja isprava § 241, str. 464
— kod uređenja granica § 275, str. 512
nadripisari str. 44
nagrada za trud — advokatu str. 80
— javnom beležniku str. 80
naknada štete od strane nemarnog staratelja str. 70—71
naredbe u vanparničnom postupku § 18, str. 63—65
naredbe poslednje volje § 120, str. 252, §§ 49—57
Narodna banka str. 487, čl. 5 str. VIII
nasledni ugovori § 98, str. 202—212, § 56, str. 140
nasledne prijave §§ 89—105, str. 187—220
naslednici — nepoznati §§ 101—102, str. 112
— obaveštenje naslednika §§ 62—66, str. 150—156
— nužni naslednici § 125, str. 262
Nemačka str. 45, 49, 105—110
nepoznato boravište naslednika § 64, § 104, str. 218—219
neprorogabilna nadležnost str. 85—86
nesposobnost pravna str. 86—86
nevaljanost testamenta §§ 49—57

nezakonita deca (vanbračna) §§ 180—182 str. 356
novac — polaganje sudu §§ 159—161, str. 332—337
novine — objavljivanje str. 46

obrtnici — popis njihove imovine § 82 str. 175
ocenjivanje dokaza str. 11
očevid, vidi uviđaj str. 90, str. 14
očinska vlast — oslobođenje od očinske vlasti i proglašenje — za punoletnog § 177, str. 349
— produženje očinske vlasti ili štitništva § 178, str. 354
— oduzimanje očinske vlasti § 179, str. 355
odgovornost starateljstva str. 70—71
odluke suda — obrazloženje § 2, str. 8, § 21, str. 90
— pravomoćnost 18, str. 63—65
oduzimanje svojevlasti — čl. 15—16, §§ 183—201
— potpuno čl. 15, str. 363
— delimično čl. 16, str. 363—364
— po predlogu §§ 185, 186, čl. 15 i 16
— po službenoj dužnosti čl. 15, 16
— postupak radi oduzimanja svojevlasti §§ 183—201
— ukidanje ili preinačenje oduzimanja svojevlasti § 191
oficioznost str. 9
oglas — o postavljanju skrbnika str. 46, 160, 215, 238
— o pozivu naslednika § 101, str. 195
— o pozivu verovnika § 106
osiguranje — iznos osiguranja str. 102, II
oštета za požar § 22, II

papiri — od vrednosti § 75 str. 169
pasivnog stanja popis § 81, str. 174
Patenti str. 101, 217
pismene izjave poslednje volje — proglašavanje §§ 49—57, str. 130—141
plodonosno ulaganje glavnice §§ 159—161, str. 332—337
podnesak — pismeni str. 89
— dan u zapisnik § 6 str. 40
— forma i sadržaj str. 41

— nerazumljivi, pogrešni i nedopušteni podnesci str. 43
— uklanjanje nedostataka str. 43
pojam vanparničkog postupnika str. 8
pokretna imovina § 77, str. 170
polaganje sudu §§ 159—160
police — o osiguranju života § 22 II — str. 102
— o osiguranju zgrada, str. 102
Poljska str. 48, 96, 105—110
Poništaj isprava §§ 240—262, str. 457—486
Popisivanje §§ 69—88, str. 160—180
popis deoni — popis glavni § 85 str. 177
— tuđih stvari § 80 str. 173
— pasivnog stanja § 81 str. 174
— trgovačkih i drugih radnja § 81, str. 175
— svešteničkih nadarbina § 83 str. 176
— troškovi i popisivanje § 86 str. 178
Poštanska štedionica čl. 5, str. VIII, str. 487
posledice zadocnjenja predaje nasledničke izjave § 93, str. 193
poslednja volja — postupak §§ 49—57, str. 130—141
— čuvanje § 57, str. 140
— dokaz o izvršenju § 120 str. 252
poslovi pravni — sačinjavanje isprava o njima § 298, str. 544
postupak po službenoj dužnosti str. 14
postupak u poslovima štitništva i skrbništva §§ 144—215
postupak kod sačinjavanja smrtovnica §§ 32—48
potrebštine nasledničke izjave § 94, str. 196—201
poverenstva starateljska §§ 202—207, str. 397
povraćaj u pređašnje stanje str. 91
pozakonjenje vanbračne dece §§ 215—216, str. 410—413
pravna snaga sudskih odluka § 18 str. 63
pravni lekovi protiv vanparničnih odluka §§ 12—17 str. 53—63
pravna područja str. 4
praznici str. 51 i 52
predaja kaducitetnih zaostavština državi § 103, str. 117
predaja maloletnog bračnog deteta § 264, str. 462
predlozi § 6
predmeti vanparničnog postupka str. 8 i 9
prepis, vidimiranje isprava § 287, str. 531

prepiska starateljskih poverenstava i starateljskih savetnika § 201, str. 401
Prevod — overenje §§ 291—297, str. 537
— slučajeva smrti § 22, str. 102
pristojbe, vidi takse str. 73
primena propisa gpp. § 21, str. 83—91
prodaja — dobrovoljna §§ 220—230, str. 410—431
— ostavinskih predmeta str. 243
procena — dobrovoljna §§ 220—230
— zakletih veštaka §§ 233—224, str. 423—426
proglašavanje izjava poslednje volje §§ 49—51, str. 130—141
proglašenje za umrlog i dokazivanje smrti §§ 231—236, str. 435—450
pronalasci, vidi Patenti, str. 217
protuslovne nasledničke izjave § 98, str. 202—212
punomoćnik § 7 str. 44
pupilski novac — ulaganje §§ 159—161, str. 332—337

Računanje rokova str. 50—51
računi štitnika §§ 162—175, str. 337—348
radnje trgovačke § 165
rasipništvo — oduzivanje svojevlasnosti radi njega čl. 16, str. 363—364
raskidanje zajednice §§ 267—274 str. 498
— nadležnost § 275, str. str. 512
— postupak § 276
— fizička deoba str. 503
— sudska prodaja § 274, str. 507
rasprava zaostavštine §§ 22—132, str. 89—100
— nadležnost § 23 str. 102
realna nadležnost § 3, str. 35—36
rekurs § 12 str.)3
rekurs revizijski § 15 str. 58
res judicata § 18 str. 63
restitutio in integrum str. 91
rokovi str. 50—51
rukoznak — overavanje § 288 stav 5

Sastavljanje isprava kod suda § 298 str. 544
sastavljanje smrtovnice §§ 32—48 str. 113—129

saslušanje stranaka str. 17
— bez zakletve str. 17
— pod zakletvom str. 17
— svedoka str. 18
saziv naslednika § 105 str. 219
saziv — naslednika § 105 str. 219
— verovnika § 106 str. 220—224
scriptura pro scribente non habetur str. 529
siromaško pravo str. 88—89
sirotinjska poverenstva §§ 202—207, str. 397
skrbništvo i punomoćništvo §§ 183—201, str. 359—394.
— nadležnost § 184, str. 160
skrbnički računi §§ 162—175, str. 337—348
slučajevi — prijave smrti §§ 22 str. 113
— rasprave zaostavštine § 59 str. 142
službena dužnost str. 14, 26
smrt advokata str. 101
smrtovnica §§ 32—48
— naredbe radi sastavljanja str. 113
— kako se sastavlja §§ 35—38, str. 116
— predaja sudu §§ 46—47, str. 128
— sastavljanje iza lica umrlih u javnim bolnicama § 48, str. 129
stavljanje zaostavštine pod pečat §§ 39—44, str. 121—126
starateljstvo §§ 144—215, str. 301
starateljska poverenstva, starateljski savetnici str. 397
stečaj § 60
stranačka — sposobnost str. 86
— nesposobnost str. 87
sudski praznici str. 51—52
sudske svedodžbe § 284, str. 527
sudska overavanja i sastavljanje isprava kod suda § 298 str. 544
suvlasništvo § 267 str. 496
— odnošaji među suvlasnicima, str. 497—507
svedoci str. 18

štitništvo §§ 153—186 str. 321
štitnički računi §§ 162—175, str. 337—348

takse — sudske zaostavštine str. 253, str. 73 i sl.

tarifa — advokata str. 80, § 20
— javnih beležnika str. 80
testament, vidi poslednja volja
tražbina — protiv zaostavštine str. 222
— prijava § 107, str. 224
— popis tražbina zaostavštine § 76 str. 169
trgovačka radnja § 82
— popisivanje imovine § 82 str. 175
trgovačke knjige
— dokazna važnost str. 529
— potvrđivanje izvoda § 285, str. 528
trošarina str. 234
troškovi — takse str. 73 i sl., § 20
— procene i prodaje § 230 str. 430
— oduzimanje svojevlasti § 201 str. 394
— popisivanja § 86, str. 178
tumači — postavljanje §§ 291—297
— prevodi § 293
— stalni i za izvesni slučaj određeni § 294
— nagrada § 294
tužba o nasledstvu str. 262

učesnici — u vanparničnom postupku § 5 str. 39
učinak, dejstvo — poništaja isprava § 257, str. 481
— oduzimanja svojevlasnosti § 189, str. 374
ugovori — međunarodni § 113 str. 239
— odobravanje ugovora §§ 153—155, str. 321—328
ukidanje ili preinačenje oduzimanja svojevlasnosti § 191 str. 378
ulaganje — pupilskog novca §§ 159—161, str. 332—337
— rekursa § 13 str. 54
upisivanje u javne knjige § 140—141, str. 290
upravni postupak § 10, str. 53
upućivanje na građansku parnicu § 10 str. 53
uredba o praznicima str. 51 i 52
uređenje — granica (međa) str. 510
— odnošaja među supruzima str. 492
— odnošaja između roditelja i dece str. 495
— odnošaja među suvlasnicima str. 498
uručenje zaostavštine § 117—143, str. 246—300
usvojenje §§ 212—214, str. 407

utvrđenje očinstva — pozakonjenje § 215 str. 410—413
uverenja, vidi sudske svedodžbe str. 527, § 284
uvodni zakon III

vanparnični — postupak str. 1
— istorijski razvitak str. 3
veštaci str. 18
vidimiranje prepisa § 287, str. 531
vladaočeva milost — pozakonjenje §§ 217—218, str. 414
vraćanje pismenih izjava poslednje volje — čuvanih kod suda § 305, str. 548
vrednosni papiri — popisivanje § 75 str. 169
vreme — vreme rok za promišljanje § 92 str. 193
— davanje nasledničke izjave §§ 89—91, str. 187—190

zabrana plaćanja § 253 i § 257, str. 476, 482
zadužnice državne § 261 str. 485
zaključci str. 90—91
zakoni — izdavanje svedodžaba o njima § 286
zaostavština — popisivanje §§ 69—87 str. 160
— potvrđivanje stanja zaostavštine potpisom umesto zakletve § 88 str. 183
— stavljanje zaostavštine pod pečat § 39
zakupni ugovori str. 496
zapisi, vidi legati §§ 121—123, str. 257—269
zapisnici str. 74, § 6
zastupanje advokatom str. 87, 88, § 7, str. 44
zavodi za duševne bolesti §§ 193—197, str. 379—390
zbirka knjiga — procena § 77 str. 170
znakovi — međaški str. 500, § 277
ženidba — maloletnika § 156 str. 328

ISPRAVCI

Na strani	7	treba smanjiti numeraciju §§-a Vp. iznad 161 za 4, isto tako na strani 8, 9 i 14.
„	„	10: 2. red odozgo nije „nagrada" nego „zgrada".
„	„	14: kod br. 9. nije „ametizacije" nego „amortizacije".
„	„	15: 12. red odozdo nije „pretpostavka" nego „pretpostavaka".
„	„	39: 4. red odozdo nije „Gorčić" nego „Goršić".
„	„	43: 5. red odozgo nije „ako nije" nego "ako se nije".
„	„	69: pod b) nije „između" nego „među".
„	„	113: 10. red odozgo nije „propisi" nego „razlozi".
„	„	154: 1. red odozgo nije „zaspravi" nego „raspravi".
„	„	165: 14. red odozdo nije „Iraga" nego „Iriga".
„	„	215: 11. red odozdo nije „teriroriji" nego „teritoriji".
„	„	263: 5. red odozgo nije „ostavioc" nego „ostavilac".
„	„	335: 4. red odozgo nije „J. J. 1934 g." nego „7. 7. 1934 g."
„	„	424: 4. red odozgo nije „sudu" nego „sud".

OD ISTOG PISCA:

1) Praktični prikaz osnovnih ustanova Grpp. — Izdanje Gece Kona — str. 147 + VII rasprodato.

2) Priručnik zakona o izvršenju i obezbeđenju — Izdanje Gece Kona — str. 267 + XX.

3) Primenjivanje novog zakonodavstva na otkazivanje stanova str. 40.

4) Praksa jugoslavenskog građanskog parničnog postupka – Izdanje Gece Kona A. D. — str. 208 + XX.